

An Lackamp

Brieven uit Nederlands-Indië aan haar ouders

1946-1950

meu allemaal

Serafijn 19 Juli '46

Ik heb groot nieuwsgierig verhoord of zo, nog een ander verhaal.
We gaan naar Bali met ons team. Eindelijk kampen we. De
aanleiding is heel primitief, maar wat zou dat? Dat is juist
het werk waar ik me gericht heb. We zullen wel het uitgangspunt
stop moeten zetten want dat daar wel niet zijn, maar van het
dat het anders is ik vind het heerlijk. Er zijn een paar teamleden
die beide geïnteresseerd hebben want die hebben heel veel
een dorp plukken hebben en die willen niet weg. Rutje vindt het
ook heel erg. De jongens pesten ons en zeggen dat we daar met de
oplossers (ontwikkelaars) naar de haal gaan en dat de map koppen
niet zullen stellen maar ik zeg maar "maak een beetje". De daal.
Maar het is het beste samen met de Warden al te nemen met de
deftichheid. Hoe verduidelijk het? En dochten in de richting van
Bali? Ik kom natuurlijk de laatste reis te nemen. Wanneer en wanneer
is gaan we wegen dat dat begin volgende week zijn. Het is overloopen
fullie brues kraak naar het oude adres te gaan en de ben stuur ik
leu hief. De post dat nu wel wat geslagen is. Het is naar de laatste
mogen. Ik ben zo goed als ik wil leven en de voorbije tijd.
Mijn laatste geld is nu de is het zo in de loop van als ik er als je
niet ben uit hem? Kun je de leden van hen dat je niet raars heeft.
Hij is vroeger donsgen. Maakt op het semirajin gezet maar dat
dag hier met het land. Hij was wel paston worden. Of sater kraak
dan vroeger. 's Avonds alle jongeren onder de rook dekken. Maar
dat was er niet die. Dus is hij nu maar in. Nietten in ga ik om de
hartseer uit Serafijn, dat is die. We hier gehad hebben zullen we
niet komen vergeten. Wat een beloven is! Maar die anders is
de teamleden gaak kunnen een boek beschrijven.
Het is nu zondag kwart over elf. Vanmiddag gaan we weer
vanavond ga ik nu een met Jan uit dat hadden we afgeproven
het is hierbij wat hebben. Het is een geval. Het is genomen door
gepen ik bij de bevelen instructie waren. Het is verwacht met
alle licht gedaan. En het is samen dat ik het mijn hand van
mijn gezicht heb. Jaap is degenen die naast me zit

Voorwoord

Het was een verrassing om na het overlijden van mijn ouders, in het ouderlijk huis in Oosterhout, ruim 250 brieven te vinden van mijn moeder gericht aan haar ouders. Zij stuurde deze brieven, veelal dubbelzijdig beschreven op luchtpostpapier, vanuit Nederlands-Indië waar zij na de Tweede Wereldoorlog van 1946 tot 1950, bijna vier jaar verbleef.

Ruim 2 jaar ben ik bezig geweest met de uitwerking van deze brieven; van de eerste tot de laatste pagina voor mij een boeiende ervaring. Mede door haar openhartige manier van schrijven hebben we haar persoonlijkheid nog beter leren kennen. Het is bovendien een bijzondere ervaring om getuige te mogen zijn van de opbloeiende liefde tussen je ouders die elkaar voor het eerst in Palembang ontmoetten en daar later ook trouwden.

Ik ben mijn zussen Marianne, Jacqueline en Ingrid heel dankbaar voor het feit dat ze met veel liefde en precisie de correctie van de brieven hebben gedaan.

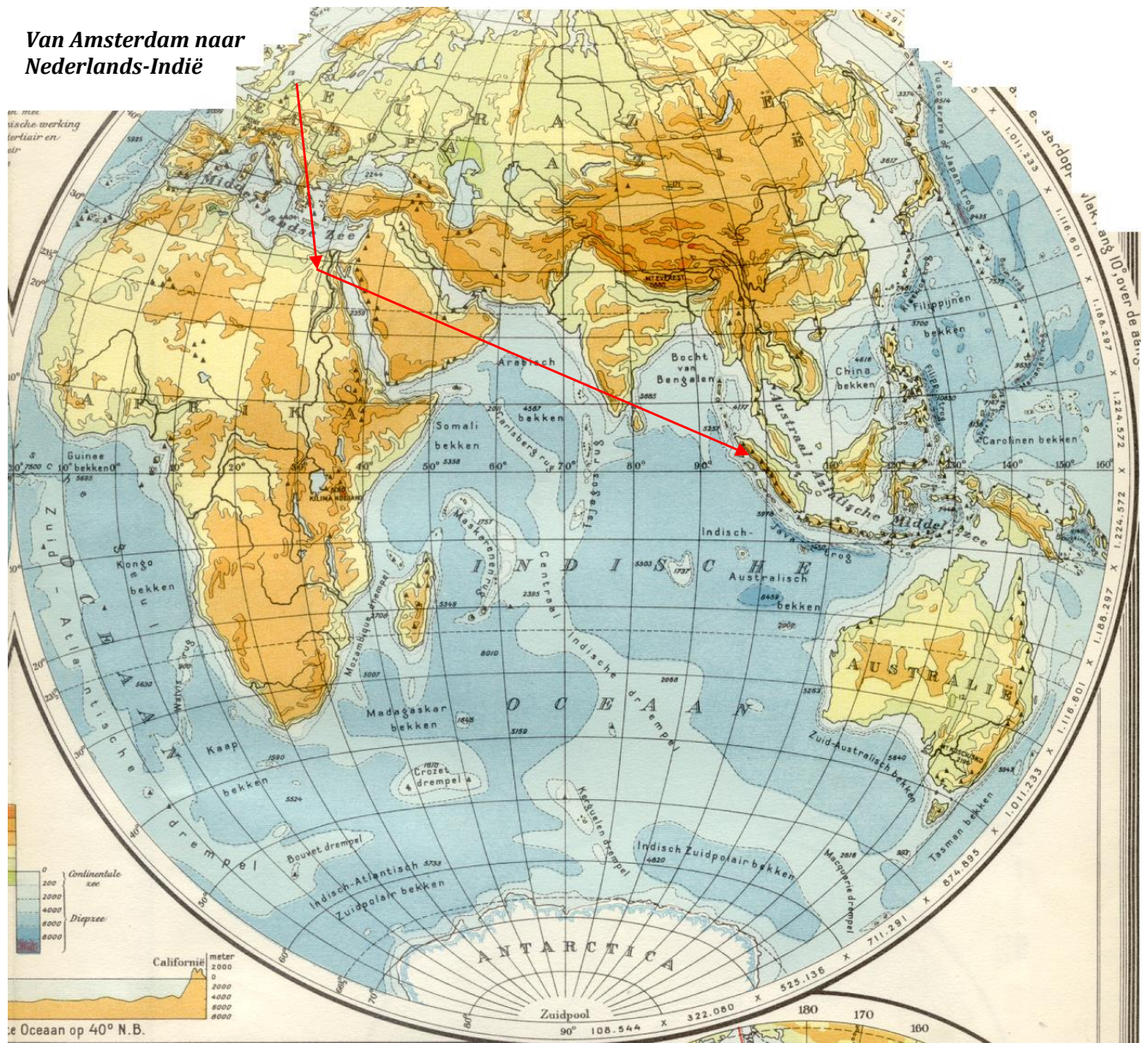
Wij zijn er trots op dat we het eerste exemplaar van dit boek kunnen aanbieden aan de oudere en enige broer van onze moeder, oom Wim, inmiddels 92 jaar en nog zeer helder van geest.

Voor hem, voor ons en voor onze kinderen zijn deze brieven, nu in boekvorm uitgegeven, een uiterst dierbaar document geworden. Ontroerend, grappig en boeiend. Anderen die geïnteresseerd zijn in het levensverhaal van een jonge ondernemende vrouw in het voormalige Nederlands-Indië kunnen de brieven lezen als een tijdsdocument uit ons koloniaal verleden en de latere strijd om de onafhankelijkheid. Maar ze kunnen ook worden gezien als de ontwikkeling die een jonge vrouw doormaakt op weg naar volwassenheid. In voor- en tegenspoed zoals ze vaak met haar levensmotto 'Luctor et emergo' aangeeft in haar brieven.

*Lootje Pols-Kalthoff, de jongste dochter van An en Herman
Maart 2010*

Landkaart uit de Bosatlas 1947

Van Amsterdam naar
Nederlands-Indië

Inhoud

<i>Hoofdstuk I</i>	<i>Vertrek naar Nederlands-Indië</i>	<i>Blz. 5</i>
<i>Hoofdstuk II</i>	<i>Java</i>	<i>Blz. 14</i>
<i>Hoofdstuk III</i>	<i>Bali</i>	<i>Blz. 38</i>
<i>Hoofdstuk IV</i>	<i>Java</i>	<i>Blz. 79</i>
<i>Hoofdstuk V</i>	<i>Sumatra</i>	<i>Blz. 187</i>
<i>Hoofdstuk VI</i>	<i>Terug naar Holland</i>	<i>Blz. 289</i>

Hoofdstuk 1

Vertrek naar Nederlands-Indië

Vliegtuig

Vrijdag 26 april '46, 9 uur

Lieve allemaal (zo goed?),

Dit is het begin van mijn dagboek. Bewaar de velletjes dus goed, ik zal ze nummeren. Zojuist voel ik in de zak van mijn regenjas en ontdek wat Willy me gegeven heeft. Ik had het in de agitatie niet eens gezien. Het schrijven gaat hier uitstekend en het geraas van de motoren is niet erg. We vliegen op het ogenblik boven de wolken. Heel vaag is beneden het landschap te onderscheiden. De Rijn, Maas en Waal konden we zien, nu echter is er een nevelgordijn. Wel schijnt hier de zon heerlijk mijn raampje binnen. Het is toch iets enigszins met louter jonge mensen een eigen wereldje op te bouwen in omstandigheden die je op geen stukken na benaderen kunt. Mijn baas is een jong ventje, heel aardig, naar mij lijkt reuze vlot. Trouwens de hele zaak (dat hebben vader en Wim wel gezien) is een gezellige bubs. Allemaal vlotte gezellige kinderen.

We vliegen nu boven België zegt men. Je ziet echter heel vaag iets.

Het wordt nu warm en je kunt best je jas uitdoen. Af en toe krijg je van die luchtzakken. Je duikt dan ineens in een gat en je maag doet vreemd. De hoogte waarop we vliegen is 3000 m. Roken mag je hier niet, maar soedah, dat heb ik er graag voor over. Tijdschriften worden rondgedeeld, dus je ziet: service genoeg.

Er zijn nog enkele andere Indiëgangers, maar de rest is alleen de twee teams. Vader, stuur je de foto's op die gemaakt zijn? Ik ben erg benieuwd. Als je thuis komt vandaag ben ik al verder dan Napels. Leuk dat Piet nog kwam hè? En Tineke. Is Leny met jullie meegereisd? Moeder heb je het erg eenzaam gehad? Alles is o.k. hoor. Maak je geen zorgen, je dochter had niet beter kunnen kiezen. De afscheidsbloem zit nog in mijn knoopsgat. Het zijn nog een paar pierige staakjes, maar dat mag hem niet hinderen. Schrijf jullie post voorlopig maar naar "den vertegenwoordigers" van het N.R.K. (*Nederlandse Rode Kruis*) in Batavia; Postbox 2. Ik stop nu, verder nieuws is er nog niet. Het is schitterend weer hier boven de wolken. Langzaam maar zeker stijgt mijn temperatuur. ...Solong.....

Nu worden we al bediend met koffie en een biscuit. Wat een leven, wat een leven! Rie zegt dat ze allemaal mager worden van het werken daar. Zo mag ik het horen. Intussen doen we verwoede pogingen om het tegendeel te bereiken. Het is heel eigenaardig dat je vulpen reusachtig begint te vloeien. Er wordt dan ook aangeraden hem leeg te maken. Onze dokter heeft een vrouw en 4 kinderen achtergelaten. Dat is ook wat! We vliegen nu richting Parijs (binnen 5 minuten daar). Daarna Marseille, Napels. In Napels 1½ uur rust. Veel bergruimte is er niet. Ik heb mijn regenjas in het net liggen, die dan iedere keer bij verrassing als een rijpe appel plof! op mijn kop valt. Af en toe krijg je echte kotsbewegingen (excuse the word but there is no better one!). Als ik dit zo overlees heeft het veel van Libelle cocktail. Die juffrouw daast al even zeer als sergeant Lackamp. Mijn buik is opgeblazen als een luchtballon, van zenuwen natuurlijk. Het zal wel zakken.

Ik heb ook een brief aan Alan (*neef uit Engeland*) op stapel staan. Die mix ik ook wat cocktail door elkaar. Ik stop nu even dan geef ik hem weer een scheutje. Straks jullie weer een borrel hoor! (niet dringen please! Ieder krijgt een beurt! In Napels gaat deze borrel in zee. Jullie hebben dan vast wat, Ja? De steward overheert ons Maleis. Berapa Berapa?(*hoeveel*) I understand it! (not you, but it is no secret!) Leer Maleis en ge zult gelukkig worden. Mijn Indische vriendje uit Rotterdam heeft al een kaart van me gekregen. Ik houd hem in ere!

Alweer eten olàlà. Broodjes en een appel. Een echte bolle ronde appel met rode wangetjes. Het nevelgordijn is opgetrokken. Het is een wonder. Je weet niet wat je ziet. Huisjes, boompjes daartussen neergeplakt de dorpen. Witte blinkende lintjes van riviertjes en wegen. Zoiets beleeft niet iedereen. Wat ben ik toch een bofmachien.

11.30 u. We zweven nu boven de middellandse zee. Veel is er niet van te zien natuurlijk. Alleen een blauwe waas met witte schuimkoppen. Ieder heeft een kaart van het vliegtuig gekregen. Ik stuur die hierbij op. Dit papiertje (bijvoegsel) is in het vliegtuig gegeven. Bewaar het maar. O, jè, daar komt weer zo'n zak aan. Brr, Oh, my stomach! We naderen nu Napels. Het is erg donker weer. Koud moeder! Inderdaad, je maakt allerlei temperaturen mee hier. We hebben allen een tukje gedaan. Nu schrijft de hele bende weer. Rest zie briefkaart. Zoen aan allen! Annie

✈

NEDERLANDSCHE REGEERINGS-LUCHTTTRANSPORTDIENST

VLIEGTUIG: P.H. 311. 4

DATUM: 26/4/46 TIJD: 08:40 z

GEZAGVOERDER: Moorehead

HOFMEESTER: Kuipers. Overbeek

POSITIE: 04:50 E 49:15 N

VLIEGHOOOGTE: 8500 SNELHEID: 172 Kts *2e vlg*

VERMOEDELIJKE TIJD VAN AANKOMST: _____

BIJZONDERHEDEN: _____

BUITENTEMPERatuur: _____ BINNENTEMPERatuur: _____

DOORGEVEN A.U.B.

Vertrek naar Nederlands Indië; '46

Cairo, zaterdag 7 u. vm

Attention please, Here is the second bulletin of the famous trip of the Red Cross to Indië in the year 1946 by aeroplane.

Waar was ik het laatst gebleven? O, ja, bij die valwinden. O, dear, I was so sick! Hopeloos. We kregen vlak voor Napels steeds stoten en dat was niet bepaald happy.

We zagen berglandschappen van Italië, waar we midden tussendoor vlogen. Verder de Middellandse Zeekust die schitterend was, vooral toen we wat lager vlogen.

Geland zijn we in Napels. Daar hebben we echter niet veel van gezien. Alleen een vage grijze schim van de Vesuvius op de achtergrond.

We hebben op het vliegveld in de cantine gegeten. Soep, middageten, toen een soepkop thee met gecondenseerde melk en daarna een soort hard gebak waar je het beste een hakmes voor kunt gebruiken. We hebben nog goldflakes kunnen kopen en zijn toen weer opgestegen. Daar begon het gedraai opnieuw. Als je languit gaat liggen merk je het minste. Langzamerhand werd het donkerder. We vlogen hoog en iedereen trachtte te slapen. Lampen uit, plaid over ons heen en daar lagen we. Toen we de kust van Afrika naderden was het al helemaal donker.

Ik heb nog nooit zo iets fantastisch gezien. Alexandrië is tegen een heuvel opgebouwd en we zagen het als geillumineerd door duizenden vetkaarsjes. Het spiegelde in de zee.

Langs de kustlijn één lijn van flikkerende lichtjes. Zo zagen we ook Cairo, maar ik was toen te beroerd om er aandacht aan te schenken. Om 11 uur (Cairotijd) kwamen we op het vliegveld aan. Met de KLM bus door de stad naar ons hotel. Ik sluit hierbij in het biljet van mijn room, die we met ons vieren delen. Het is me onmogelijk om de stad te beschrijven. Je voelt je volkomen opgenomen in de oosterse sfeer. De huizen zijn

geweldig groot en allemaal dit principe:

Enfin, je snapt het wel. Ons hotel, The Royal Palace overtrof alle verwachtingen. Je kunt het het beste vergelijken met een enorm oosters paleis. Dit is een van de luxueuste hotels van de wereld hoorde ik juist, dus je hoeft niets te vragen. Sprookjesachtig; het behoort aan de R.M.A. In Holland heb je zulke gebouwen niet. De eetzaal, conferentiezaal, alles even wijds en groot. Een en al marmer paleis.

Zaterdag. 7 uur 's morgens

Op het ogenblik zitten we in de zon te schrijven voor het hotel op het terras. Om ons heen sluipen langgejurkte Arabieren met een fez op. Alles gaat even sprookjesachtig. Ze zwiepen met een edele zwaai en gebaren deuren voor je open, zwiepen met hetzelfde gebaar je gebraden vlees en gekookte ketimoen (*komkommer*) op je bord. Gisteravond hebben we om 12 uur 's nachts gesoupeerd en zijn om 2 uur naar bed gegaan. De slaapkamers zijn in dezelfde luxe geest (aangebouwde badkamers!) met gedrapeerde gordijnen en diepe fauteuils. Langzamerhand komen er meer meisjes van ons stel op het terras. Er zijn hier veel Engelse militairen. Om een goed figuur te slaan moeten we

steeds in pontificaal dress verschijnen. Vanmorgen zes uur waren we al weer op. Hebben bad genomen en gaan nu straks Engels ontbijten.

Ziezo, dat is gebeurd. Ham and eggs, thee, butter, krommetjes, marmelade, perfect Sir!

De Hollandse gulden is hier geen klap waard. Je betaalt je blauw. Dus koop ik niets.

Trouwens mijn Hollands geld is op. We gaan naar de pyramides vanmorgen. Vanmiddag naar de stad en in een moskee. Dus we zien aardig wat, vind je niet? Vanavond stijgen we weer op.

3 uur namiddag: De pyramides gezien. Enorm, dat is het enige dat ik zeggen kan. Dat de Egyptenaren dat gepresteerd hebben kan de altijd haastende westerling niet begrijpen. Evenmin dat de Arabieren daar zo rustig midden op het trottoir op een matje hun siësta houden. Wat is het oosten toch fascinerend. Had ik een schrijftalent dan zou ik alleen over Cairo schrijven, die miljoenenstad, de bonte mengelmoes van kleuren bv. de stalletjes met sinaasappels en bananen (die je hier voor een prikje koopt) de oosterse cafeetjes en de mensen zelf in hun lange witte kleden.

De vrouwen gesluierd en van top tot teen in het zwart. De westerse invloed is wel te zien, zo is er natuurlijk een hele Europese wijk maar dat is niets. Je kunt net zo goed in Amsterdam over de Kalverstraat lopen. De trams zijn lang ziet zo vol als bij ons, maar zoals in Holland de mensen zich verdringen om er in te komen, zo verdringen zij zich hier om er allemaal naast te hangen, terwijl de tram binnenin leeg is.

Na de tocht door de stad kwamen we in de woestijn en toen op naar de pyramiden. Het woord groots is nog niet sterk genoeg. Hoe de Egyptenaren steen voor steen hebben aangesleept, neen, dat gaat ons verstand te boven. We zijn in het inwendige van de pyramide geweest. Een benauwde beweging. Duizenden treetjes door nauwe uitgeholde gangen. Waar je alleen gebukt kunt gaan, tot we eindelijk boven waren in de crypte waar de marmeren kist (leeg)stond. Toen weer afdalen. Als je er weer uit komt ben je gebraden en gekookt, maar voldaan.

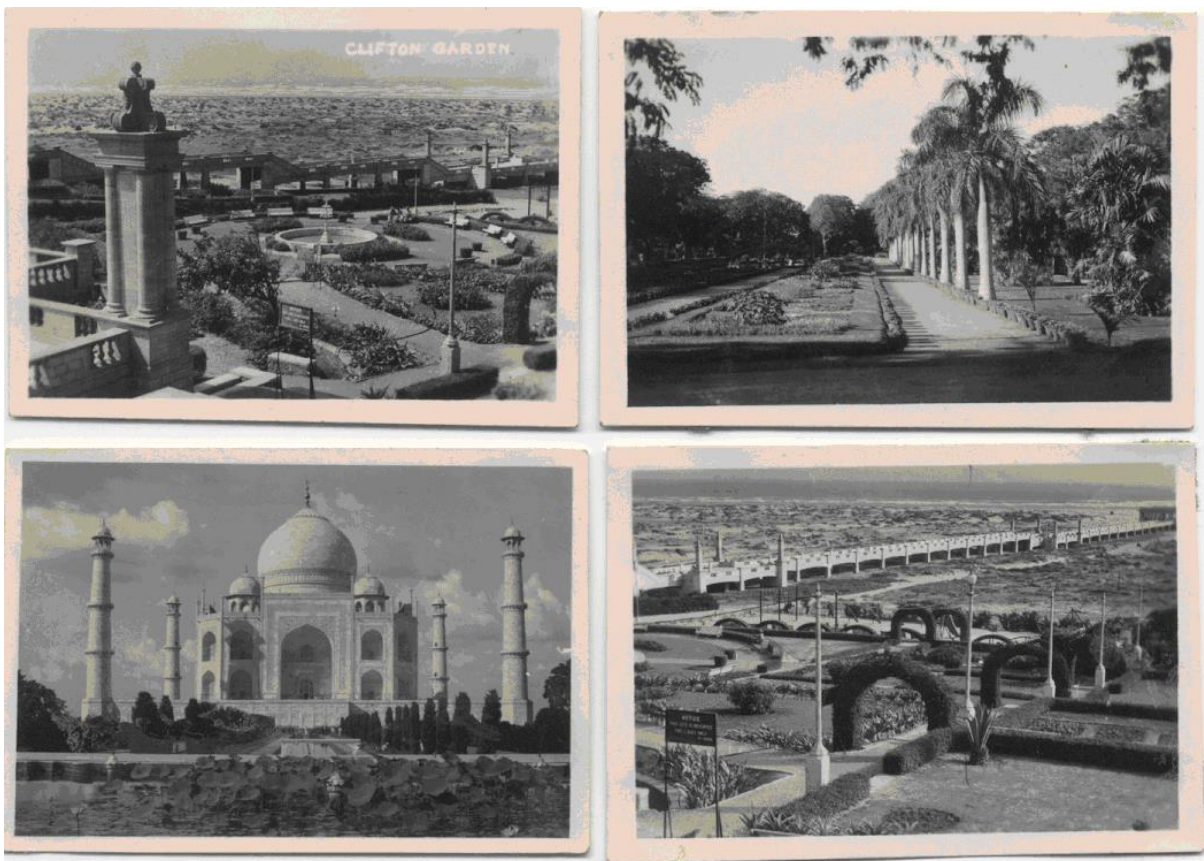
De eeuwig zwijgende sfinx waar Napoleon de neus van heeft afgeschoten is ook een wonder. En dan de entourage van kamelen met hun berijders.

Als je op straat loopt heb je prompt een heel cordon van schoenpoetsers, plumeauverkopers en dergelijke kereltjes om je heen die je niet kwijtraakt. Terwijl je loopt zien ze toch nog kans je schoenen met poets te besmeren. We gingen gisterenmiddag met zijn vieren in een ijssalon. We hebben geen flauw benul van geld. We betaalden met papiergeld en schoven de kelner toen nog een hoop zilvergeld toe. Zijn gezicht begon hoe langer hoe meer te glanzen. Na het laatste stukje geld glansde hij over zijn hele gezicht en begon te buigen als een knipmes. We zullen dus wel een flinke fooi gegeven hebben.

Gisterenmiddag hebben we twee moskeeën bezichtigd. Het uitzicht vanuit de ene was helemaal over Cairo (het lag op een berg). Zoiets zie je nooit meer. We reden ook door de zgn. doodenstad. Dat zijn huisjes waar de doden begraven liggen. Met Kerstmis komt dan de familie daar drie dagen bij het graf en leeft dan in die huisjes waar de graven zijn. In andere tijden is de stad verlaten en dood. Zo ook nu toen wij er door gingen.

Zondag Gisterennacht 12 uur zijn we gestart van Carachi, maar toen we een half uur in de lucht waren (we lagen net onder zeil) gebeurde er wat met een der motoren en we waren weer verplicht naar Cairo terug te vliegen. Er moet een nieuwe motor uit Holland komen. We zullen dus 3 dagen in Cairo blijven. Tot volgende schrijfs, kus

Julie Annie.

Carachi, tussenstop op de heenreis, april '46

Cairo, 28 april '46

Lieve Allemaal,

Op het ogenblik zitten we hier nog te zitten, met dien verstande dat we ons kostelijk amuseren. Het is verwonderlijk hoe gauw een mens zich aanpast aan de omstandigheden. We lopen en trineren door heel Cairo (2 miljoen inwoners) alsof we er altijd gewoond hebben. Soms zie je toestanden van armoede die je verbijsteren en tegelijk een lugubere indruk maken. Ga je b.v. met de metro door naar Cairo (het centrum Cairo bestaat nl. uit 10 steden) dan kom je door een gedeelte wat je met recht 'duister Cairo' kunt noemen. De tram racet daar voorbij, de Europeaan verschijnt er nooit (het zou ook te gevaarlijk zijn) en het maakt vooral in de avond (er is daar totaal geen verlichting) een angstige indruk. Och, ik zou jullie wel een boek kunnen schrijven alleen over deze stad met zijn ellendige grote tegenstellingen. Wij echter leiden een genoeglijk leven. We zwemmen in de officers club waar we lid van zijn (ik duik van de hoge toren vader! Wat een moed hè?). Natuurlijk zijn Non (een Indisch meisje) en ik weer de sportiefste, de rest kan er weer niets van. Soms gaan we dansen. Zo gaan we vanavond met het hele stel (bemanning vliegtuig inclus) dansen in de Y.U.C.A. (= woman association, speciaal voor vrouwen in het leger, mannen mogen geïntroduceerd worden) als besluit van onze tijd in Cairo. Vandaag is nl. de laatste dag. De nieuwe motor is aangekomen, morgen vertrekken we (waarschijnlijk).

Vanmiddag hebben we met vier meisjes pakjes helpen inpakken voor de repatriërenden. We hebben hard gewerkt en we hebben tot dank een doosje cigarettten gekregen. Die zijn trouwens vrij hier, maar aangezien we zonder geld zitten, niet voor ons te krijgen.

Alles is hier, prachtige jurken, schoenen, alles en alles. Maar helaas toch onbereikbaar. Ik stop nu want meer nieuws is er niet. Je moest mijn luxe leven eens zien met de rijen diep buigende en knikkende negerbedienden om ons heen. 's Morgens klop, klop op de deur, daar komt een arab aan met de thee op bed. Dan baden, ontbijten, 3 bedienden draven achter elkaar aan "what do you want?" ham and eggs, omelet, thee, coffee, marmalade? En dan draven ze weer. Zo gaat dat de hele dag. De arabs en negerbedienden zijn heel anders dan de inlander, vrolijk, druk, gevoel voor humor en zeer vurig. Ze maken gauw ruzie en je moet dan oppassen.

Cairo maakt diepe indruk. De sterke armoede die je hier ziet, de vele miljoenen mensjes die bij elkaar hokken in krotjes en huurkazernes, dat geeft zo sterk de gedachte hoe verloren alle kleine mensjes toch door elkaar op de aarde rond dobberen en ieder heeft weer een ander gevoel, andere gedachten. Nee, je moet dit gezien hebben om te kunnen begrijpen. Als ik met de tram door zo'n oosterse wijk race dan komt steeds de gedachte bij me op "waar zouden al die mensen toch van leven, wat zullen ze denken en hoe zou hun leven zijn?" Och, Nederland is zo anders. De wereld die beter gemaakt moet worden. Hoe moeten deze mensen daar aan mee werken en hoe hopeloos lijkt het inderdaad in deze chaos iets verbetering aan te brengen. Ik hoop dat ik jullie niet verveeld heb, maar nu ik zo ver weg ben, moet ik toch eens ook mijn gedachten aan jullie vertellen.

Ik hoop dat als ik in Batavia kom, er al post voor me is. Misschien de vulpen ook wel, want ik schrijf zo slordig met potlood.

Ik sluit hierbij in mijn logiesbillet van dit Hotel en daarin zit een kaartje van de metro. Misschien vinden jullie het leuk.

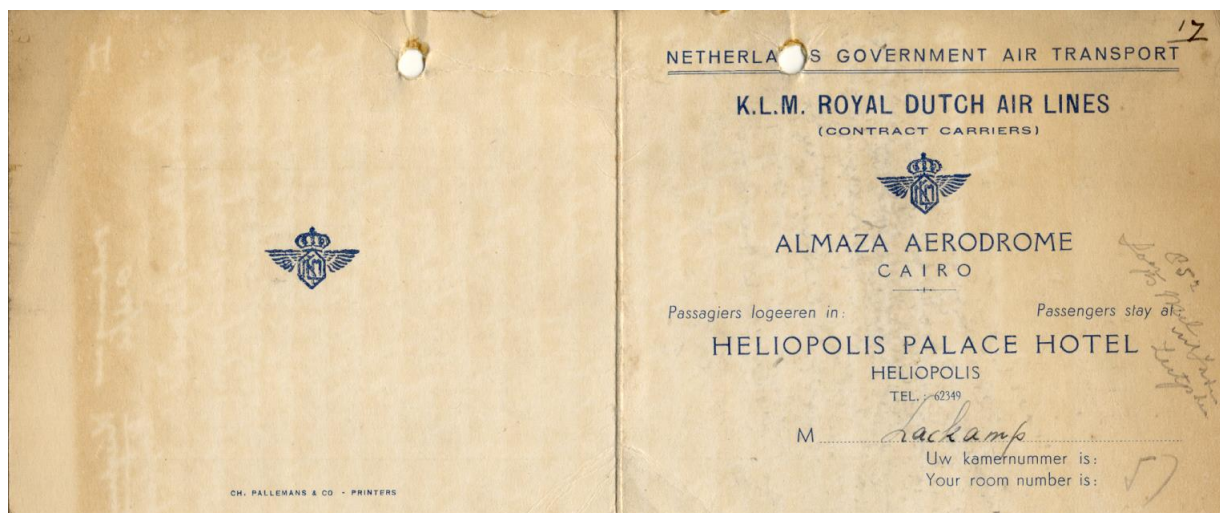
Binnenkort kan ik jullie ook wat kiekjes sturen die al gemaakt zijn.

Hebben jullie alle kaarten en brieven ontvangen?

Het waren er heel wat. Hoe gaat alles? Doe de groeten aan Leny. Uit Indië schrijf ik wel brieven. Nu heb ik geen tijd.

Dag, kus, hou je taai, je Annie

De stad waar we hier zitten heet Heliopolis. Zo zijn er 10 verschillende delen waarvan het centrum Cairo is.

Vliegtuig:	NL 3/3	Uitreis	Het geldsoort van dit land is:	1 Pound Egyptian =
Aeroplane:		Eastbound	The Currency of this country is:	100 Piastres
U wordt geroepen om:	9.30		Koers in pond Sterling is:	1 Pound Sterling =
You will be called at:	10.15 p.m.		Rate of exchange in Sterling:	97 Piastres
Bagage wordt afgehaald om:	10.15		De plaatselijke tijd is G.M.T. plus	2 Uren
Luggage will be collected at:	10.45 p.m.		Local Standard Time is G.M.T. plus	2 hours
Snack in eetzaal om:	10.15		Naam van den K.L.M. - Agent:	NETHERLANDS TRAFFIC
Snack in diningroom at:	10.45 p.m.		Name of the K.L.M. - Agent:	A G E N C I E S
Auto vertrekt van hotel om:	10.50		Adres van den Agent:	50 Sharia Malik Farida
Car leaves the hotel at:	11.20 p.m.		Address of the Agent:	Telephone: 41559
Vliegtuig vertrekt om:	11.50		Geheel ter beschikking van de passagiers voor verdere inlichtingen.	
Departure from airport:	00.30 p.m.		Entirely at the passengers disposition for further information.	
			U wordt dringend verzocht gereed te zijn op bovenvermelde uren daar de auto niet kan wachten. Een vertraagd vertrek brengt de dienstregelmaat in gevaar.	
			You are earnestly requested to be ready at the above-mentioned times as the car cannot wait. A delayed departure endangers the regularity of the service.	

Hotelvoucher Cairo

Pegu, maandag 6 mei '46

Lieve Ouders,

Schrik niet, je dochter is jungle prinses geworden. We zijn gestrand midden in de rimboe, gisterennacht. Je lacht je dood, maar laat ik geregeld vertellen.

Ik ben gebleven bij het Hotel in Carachi. Wij zijn daar 's nachts om 12 uur vertrokken. Wij, dat zal ik even nauwkeurig uitleggen, zijn de overige zes van ons team (= Rie, die kent vader, Dora, de huishoudkundige, een prachtnummer, 34 jaar maar geen oude vrijster, wel lelijk maar geestig, Daisy, die onder alle omstandigheden aan haar make-up denkt, zelfs hier in de jungle en ik. Dan Jo, de man van het stel en de pater familias van ons viere die steeds zijn wijze hoofd over ons dwazen schudt en last but not least Baronesse van Voorst tot Voorst, die een beetje buiten het stel staat. Dan behalve ons zes een team van hulpverpleegsters van wie dit vliegtuig eigenlijk is en aan wie wij toegevoegd zijn. Nu verder met mijn verhaal.

We vertrokken dus om 12 uur uit Carachi. De tocht was beautiful, geen rumoer, wel koud zodat we onze dekens weer nodig hadden. Ik heb heerlijk geslapen en werd om 8 uur gewekt toen Calcutta in zicht kwam. De tijd was daar weer een uur verder zodat we om 10.15 uur eindelijk op het vliegveld kwamen en daar als breakfast een volledige warme maaltijd kregen die ik met mijn nuchtere maag nu niet bepaald eer aan gedaan heb. Na het eten zijn we per bus naar Calcutta vervoerd. Ongeveer ½ uur rijden. Meestal liggen de vliegvelden zo ver buiten de stad. De weg ernaartoe was reuze interessant. Er is geen enkel verschil meer met ons Indië. We kwamen langs de inlandse hutten van riet, een soort schuurtjes als ons prieeltje alleen niet half zo lux en zeker niet groter van binnen. Daarin een zo onbeschrijfelijke wanorde van krioelende mensen. Voor die hutten zitten de inlanders op hun hurken en verkopen droge rijst en waterijs en andere viezigheiden. Of ze liggen op hun balê balê (*traditionele sofa*) een strootje te roken. Zo kwamen we in de stad die een vuile indruk maakt. We kregen een keurig hotel waar veel Amerikanen zaten, veel Navy. Rie en ik hadden samen een reusachtige kamer met fauteuils, een kaptafel, aangebouwde badkamer en wc en bed met klamboe. Gelukkig waren er overal vans (*ventilatoren*), ook in onze slaapkamer. We hebben zalig koud gebadderd en toen zijn we nat en naakt op bed gaan liggen onder de vans. De natte was op de latten van de klamboe om te drogen en zo hebben we zalig geslapen tot 4 uur. Toen was de was droog zodat we ons weer konden aankleden. Toen beneden thee

complet gedronken. We ontmoetten nog een jonge Amerikaan met wie we even in de bar geborreld hebben. Toen werd het startsein gegeven (5.30 uur) om weer terug naar het vliegveld te gaan en hebben daar gedineerd.

Je wordt daar bediend door Brits Indiërs in hun aardige kleding met een brede gordel om hun wespentaille. Om 7.30 uur zijn we opgestegen. In dit vliegtuig is roken toegestaan zodra de verlichte lettertjes “no smoking please” uitgaan. We kregen nog wat te eten, pisangs, djeruoks (*vruchten*) en een pakje waar allerlei heerlijkheden in zaten. Toch merkten we dat er iets niet in de haak was met het toestel. Maar de bemanning (crew) laat zich nooit over iets uit, zodat we in onzekerheid verkeerden. Af en toe hoorde je klappen in de motor en het toestel neigde wat naar de rechter vleugel. Half één ging ik onder zeil en mafte heerlijk tot de steward me wakker schudde. Het was toen drie uur. Ik dacht dat we al bij Singapore waren en dat we zouden landen. De lettertjes lichtten weer op “no smoking please, fasten seat belt” en daar gingen we. Toen hoorden we van de steward dat er een noodlanding gemaakt zou worden op Pegu een plaatsje midden in het oerwoud, 60 mijl van Rangoon. Ik geef nu een verhaal dat Jo aan zijn vrouw geschreven heeft en dat ik overschrijf, hij vergeet niets.

Dus luister:

Wat zei ik, slapen? Dan moet je geen pechteam zijn. Laat ik maar ineens met de deur in huis vallen: we zitten midden in de rimboe in Birma. Hopeloos gestrand. En weer door motorpech. 's Nachts om 12 uur viel plotseling een motor stil. Het was te riskant om over zee naar Singapore door te vliegen. Er werd per radioverbinding contact gezocht met militaire vliegvelden in de omgeving. We konden op Pegu landen. Dat is 60 mijl van Rangoon. Een open gekapte plek in het woud. Deze rimboe bestaat hoofdzakelijk uit bamboe. Om 3 uur waren we boven het vliegveld, ik was er helemaal niet gerust op. Een nachtlanding op een normaal vliegveld is al een moeilijke geschiedenis maar op een onbekend primitief vliegveld is het een gevaarlijk iets. Gelukkig liep alles goed af, alleen toen we neer kwamen schrok ik van een luid geraas. Het bleek dat de startbaan uit stalen platen bestond. We hadden weer een Amerikaanse piloot en het blijkt nu wel dat die heel goed op hun taak berekend zijn. Het personeel van het vliegveld was telegrafisch op de hoogte gebracht en er stonden al 2 trucks klaar die ons naar het militaire kamp vervoerden. Ze hadden goed gezorgd en we werden ontvangen met een heel diner (alles uit blik natuurlijk). Gelukkig was het niet zo warm. Het was een prachtige tropennacht, een echt Indische nacht vol krekelgekrijs, tokegeluiden, sterren aan de hemel, de Melkweg, veel duidelijker dan in Holland. Na het eten werden we naar houten barakken gebracht. Alles was keurig voor elkaar. We kregen gevlochten touwen bedden met klamboes. We moesten eerst op torrenjacht, die bij honderden over de klamboe kropen. Weinig muskieten echter. Het was al zes uur in de morgen. We konden nog een paar uur slapen. De ochtend bracht geen verrassingen. Het was juist zoals ik me had voorgesteld. De wasgelegenheid was primitief, zeer weinig water. Het ontbijt bestond uit bonen, spek, vlees; alles warm, Brr. Die stumpers hebben niet anders dan bliketen. De soldaten waren erg blij met de afleiding en stelden een thee dansant voor. Stel je voor met een hitte van 44°C in de schaduw. Het papier plakt aan mijn handen terwijl ik schrijf.

De soldaten lopen hier allemaal met naakt bovenlijf. Er is hier een Engelse bezetting. We zien hier bosjes Jappen met die dwaze petjes op werken in het kamp, juist als op een filmjournaal.

Ik zit nu weer in het vliegtuig. Het is nu kwart voor twee en we vliegen nu door naar Singapore. Het zal me benieuwen of er weer pech komt. Er is hier in deze omgeving

zwaar gevochten. Twee mijl hiervandaan is de beroemde Birmaweg die bekend is van oorlogsverslagen.

Ik stop nu weer. Hopelijk kun je het lezen. Anders moet het maar overgetikt worden zodat meer het kunnen zien. Misschien kan ik Gemma in Singapore nog opzoeken.

Tot schrijfs, kus Annie

Hoofdstuk II Java

Batavia, dinsdagavond

Lieve Ouders,

Eindelijk op onze plaats van bestemming d.w.z. Batavia. De rest van de reis is vrij vlot verlopen. Gisterenavond hebben we de hele nacht van 7 tot 6 uur in Singapore doorgebracht. We zijn nog in een soort mess geweest, waar we een beetje bijkwamen. Om 6 uur opgestegen. We waren zo gaar als een klontje. Om 7 uur werden we gewekt door een reuze spektakel en daar kwam Neptunus aan in het vliegtuig (een van de marconisten), keurig uitgedost met een wattenbaard en in een zeer exotisch toilet, voorzien van zijn vork, die bij gebrek aan een grotere, de afmetingen had van een taartvork (hetgeen het ook inderdaad was). We werden allen verfrist met een beker water als doop. Toen dook het vliegtuig onder luid gejammer van de passagiers, hup!, over de evenaar. Ik heb me dood gelachen. Het was een mooie vertoning.

Om 8.30 u. kwam Java in zicht. Een prachtig gezicht. Om 9 uur landden we op het vliegveld. Daar werden we ontvangen en werden allerlei formaliteiten vervuld. Toen per truck op naar Hotel der Nederlanden. Alles is hier zeer primitief. Water is er weinig, het eten gaat als bij een cafetaria. Ieder heeft een rationskaart die afgestreept wordt, daarna ga je als een lopende band langs opscheppers die rijsttafel op je bord deponeren. Het eten is hier niet best maar ik heb toch geen trek met deze warmte.

We vonden de rest van het team. We gaan naar Soerabaja. Zondag a.s. vertrekken we per vliegtuig. We stichten daar een noodziekenhuisje; na 6 maanden gaan we de bergen in en wisselen met een ander team.

De warmte hier is een kwestie van wennen en van weerstaan. Ik heb er geen last van. Wat is het jammer dat ik geen burgerkleden heb. We zijn geen militair meer, alle meisjes lopen nu in burgerkleding. Je kunt hier wel jurken krijgen maar ze kosten tenminste f 150,-; dus onbetaalbaar. Kun je eens een lapje op de kop tikken in Holland, dan houd ik me aanbevolen.

Vanmiddag zijn we bij het R.K. (*Rode Kruis*) ontvangen waar we onze instructies kregen. Ik was zo moe van de vlucht (in vier dagen geen slaap gehad) dat ik een gevoel had in watten gepakt te zitten en dat alles om me heen niet werkelijk gebeurde. Het mandiën (*baden*) is hier een zaligheid alleen heel primitief. De toestand in Batavia is nog zeer slecht. Trouwens dat hier water is, is op zichzelf al een heel ding, want in de hogere gedeelten van Batavia is nog niets. Er zijn nl. twee van de drie leidingen naar Japan gesleekt.

Na de tocht naar het R.K. ben ik op bed gaan liggen onder de klamboe en heb geslapen als een blok tot zeven uur. We kregen toen eten. Nu zit ik hier op het terras de brief te schrijven. Ik ga niet te laat naar bed want morgen moeten we om 8 uur naar de administratie voor de geldzaken. Je krijgt f 50,-; al vast een voorschot.

Het is nu heerlijk op het terras. De krekels tjirpen en het is lekker weer. Ik heb nog geen post van jullie, de anderen wel. Misschien dat Oosterbeek niet zo vlug werkt.

Nu stop ik weer; in Soerabaja krijgen jullie verder bericht. Morgen ga ik naar Steef en naar Riek. Dag, kus, jullie Annie

Batavia, 9 mei '46

Lieve Schatten,

Zo zitten we weer een paar dagen in Batavia en het bevalt me uitermate. Jullie brief kreeg ik gisteren. Ik was er erg blij mee. De warmte hier is best uit te houden alleen transpireer je constant. 's Avonds koelt het af en dan is het heerlijk. We gaan dan uit, dansen of eten bij de Chinezen, zoals vanavond. Ik ben gisteren bij Steef geweest. Hij herkende me direct. Zaterdag haalt hij me om 6 uur met zijn jeep. Bob Bokkemaas is daar ook in huis, dus ik zie oude kennissen. Ik ga nogal eens uit met een Hollandse zeeofficier. Reuze gezellig, maar verder niets hoor! Zaterdag gaat hij naar Singapore. Of we zondag naar Soerabaja gaan is nog niet zeker want Dr. v. Deth heeft nog enkele dingen te regelen met Den Haag en daar wil hij eerst uitsluitel over hebben. Hij is vandaag in Soerabaja voor bespreking. Onze plaatsen waren al besproken in het vliegtuig voor zondag. Grappig, dat regelt Steef allemaal. Hij is chef airtransport.

Ik ben al in het bezit van 2 lapjes voor een jurk. Dora zal ze helpen maken. Een lap voor f 40,-! N.B. gewoon katoen goed. De andere idem. En dat nog met veel tawarren (*pingelen* – *afdingen*). Mijn flanellen pyama heb ik verkocht bij een chinees voor f 30,- en daar kon ik het laatste lapje voor kopen. Nu ben ik blut natuurlijk maar daar kan ik niets aan doen. Iedereen krijgt hier maar f 80,- of f 90,- in handen. De rest gaat op een boekje. Dus iedereen is zo arm als Job. Steef krijgt b.v. ook maar f 150,- met vrouw samen.

Indië is een heerlijk land maar Batavia is ontzettend verwaarloosd. Ik stop weer, dit was maar een levensteken hoor! Postpapier kost hier f 6,-!!!! kassian.

Dag lieverds, zoen van Annie.

Soerabaja, 14 mei '46
Leger des Heils Hospitaal
Reiniersboulevard

Lieve Ouders,

Daar zitten we dan voor ons eigen huis met ons eigen team en ik heb het geweldig naar mijn zin. We krijgen nog wat meer meubels, maar verder is het huis geheel schoon. We eten nu in het Leger des Heils ziekenhuis vlakbij en daar werken we ons ook voorlopig in. Ik kom daar dus op het lab. Onze vooruitzichten zijn dan de poliklinieken hier in de buurt van Soerabaja en zijn er delen gepacificeerd dan trekken we ook daar heen, zoals Bali, Malang of andere plaatsen.

Indië is een prachtland. Het is jammer dat jullie dat nooit zien. De nachten zijn vol geluiden, de bloemen bloeien volop, prachtig van kleur en zo groot als je in de bloemisterijen in Holland nooit vindt.

Gisteren zijn we in een militaire cantine geweest, het was wel gezellig. Morgen zullen we definitief starten met ons werk op het ziekenhuis. Wat erg naar is, is dat ik geen burgerkleren heb. Alle meisjes trekken na het werk gewone jurken aan, iets wat ik me niet permitteren kan. Kunnen jullie aan lapjes of aan zomerjurken komen, dan zou ik erg dankbaar zijn.

Bovenstaande schreef ik een uurtje geleden. We komen nu net terug van het middagmaal. Het is half een. De dag is nu zo ongeveer op zijn warmst. Ik zit alleen in de eetkamer te schrijven aan een ovalen tafel. Voor me staat een bakje met prachtige rode bloemen; kembang (*bloem*) sepatoe (*schoen*) dwz schoenenbloem. Het is stil in huis. Sommigen zijn er nog niet, de rest ligt wat te slapen onder de klamboe. Ons baboetje is de was aan het spoelen. Vanuit het open raam komt een heerlijke geur binnen. Alle deuren en ramen staan open hier in Indië. Iedereen loopt binnen. Een bel is er niet te vinden. Er waait een zacht windje en door de lage overkapping van het dak komt er een zalig gedempt licht in alle kamers. We wonen hier buiten de stad aan een zandweg. Daar tuft juist ons stoomtrammetje voorbij. Water is nog een moeilijk probleem. We hebben gelukkig een pomp voor het huis maar het is wel een gesjouw om steeds emmer bij emmer de mandiebak vol te maken.

Maar ook dat went. Het is nu $\pm$ half een, bij jullie is het nu 6 uur, dus jullie liggen nog te pitten. De post komt slecht door, ik heb pas een brief van jullie gehad en ook de vulpen is nog niet aangekomen. Ik hoop hem gauw te krijgen want het is een onmisbaar ding. Soerabaja is wat beschadigd maar het valt me erg mee. Overigens is het een mooie moderne stad, mooier dan Batavia, dat er ontzettend verwaarloosd uitziet. Juist waait er een heerlijk windje de kamer binnen. Indië is toch zo'n pracht land! Onze tuin is nog erg verwilderd en de tukangkebun (*tuinman*) is bezig hem op te knappen, maar er staan prachtige bloemen en struiken en dat is het belangrijkste. Het organiseren van meubels gaat hier enorm. Je vraagt aan een paar soldaatjes of ze het een en ander op de kop willen tikken en even later komt er een auto met tafels en stoelen en Joost mag weten wat. Mijn tijd in het ziekenhuis is van 8 – 12 en 2 tot 4 of 5, dus dat gaat best. Na 3 weken inwerken zal ons de polikliniek toevertrouwd worden. We moeten immers nog leren omgaan met de bevolking en iets van ziekten en toestanden weten.

Gisterenavond kwam team IX dat hier gevestigd is bij ons op visite. Ze hebben het erg leuk samen en wonen ook bij elkaar in een huis. Op het ogenblik staan twee van ons onder de pomp elkaar de haren te wassen. Hoe is het met jouw roos moeder, en met de goudinjecties?

Met zei dat in Indië alles te krijgen is maar het is te belachelijk zo duur (1 stuk zeep kost bv. f 1,50), trouwens die dingen krijgen we op ons rantsoen, dus dat kost niets. Stof die in Holland vroeger 25 cent per el kostte, doet hier f 10,- per meter. Ook een djait (*naaister*) is erg duur. Als ik weer geld krijg, wil ik eerst schoenen zien te krijgen want deze leren zijn te warm. Daar komt een of andere inlander met zijn waren in de tuin aan. Hij staat hevig te oreren maar het antwoord zal wel zijn: "jajo tida wang" (*ik heb geen geld*). Gelukkig is iedereen hier even arm, dat troost weer.

We zullen het met elkaar best rooien. De hele buurt hier bestaat uit mensen zoals wij (mess genaamd). Er is een doktersmess, verpleegstersmess, etc. dus allemaal jonge en pas uitgekomen mensen. We zullen het samen voor elkaar moeten brengen met het devies "luctor et emergo". Laat deze brieven ook aan Leny lezen, ik heb beslist nog geen tijd om iemand meer te schrijven dan jullie. Later als alles op orde is, zullen we verder zien. De vlucht van Batavia naar Soerabaja was heel aardig.

We gingen met een Dakota, een Engels, betrekkelijk klein toestel berekend op militair vervoer. Dus van binnen geen luxe maar langs de wanden lange ijzeren banken en in het

midden de barang (*spullen, dingen*). Het duurde 2½ uur, dwars over Java. De snelheid van deze machines is niet groot. Ook vliegen ze maar 3000 voet, je ziet dus heel veel van het landschap. Ik heb een groot deel van de tijd doorgebracht in de cockpit op een der stuurstoelen en heb het vliegtuig prachtig ups en downs laten maken tot grote woede van de slachtoffers binnenin.

In Batavia hebben we leuke dagen gehad. Iedere avond was ik uit. We gingen dan eten ergens en daarna dansen. De avond voordat de bewuste jongeman naar Singapore vertrok hebben we bij Thai Thow gegeten, de gelegenheid van Batavia. Rijsttafel (Nasi Goreng) kikkerbiljetjes etc. etc. Het was erg leuk. Zaterdagmiddag heb ik Riek opgezocht. Ze vond het natuurlijk enig. De garage is reuze gezellig. Ik ging met haar mee naar haar lab en wie zie ik daar zitten? Kees Grim! Grote verrassing aan beide zijden natuurlijk. Die zie ik alleen maar zo eens in het jaar en dan op de meest toevallige plaatsen. De groeten voor Leen natuurlijk!

Overigens doe ik hier iets heel plezierigs. Ik val nl. af en nogal aardig ook. Mijn rokken zijn me al te wijd. Trouwens een wonder is het niet want zin in eten heb ik hier nooit. Wel altijd in vruchten, djerooks (= *sinasappels, alleen met groene schil*) pisangs, ananas etc. etc. zijn hier volop. Verder had ik nog een grappige ontmoeting. Zondagavond waren we met een paar lui in des Indes om te dansen en wie komt daar op me af? Mathob. Even opschepperig en kletserig als before! We hebben toen de hele avond met elkaar opgetrokken. Schrijf eens of jullie mijn brieven geregeld gekregen hebben? Ik geloof niet dat ik ooit weer voorgoed naar Holland terug zal willen, natuurlijk wel met verlof hoor! Maak je maar niet bang, maar we zullen eerst de afwikkeling der politiek moeten afwachten. De geest onder de militairen is om en bij vriespunt. De haat tegen de Engelsen is zeer groot. Trouwens zeer logisch.

Bij Steef was het reuze gezellig. Dicky is ook erg aardig. Bob Bokkemaas was niets veranderd. Hij zei dat Toon Spaandonk hier in Soerabaja zit, misschien kom ik hem tegen. Typisch dat er al veel lui terug willen naar Holland. Zelfs van ons team. Ik begrijp zoiets niet. Ze stelden zich zeker Luilekkerland voor. Ik moet zeggen dat ik me hier gelukkig voel en de moeilijkheden zijn er om overwonnen te worden. We zijn jong en ik persoonlijk ben behept met een optimisme dat niet gauw te verwoesten is. Lieve schatten, ik sluit hiermee af want ik kruip achter mijn klamboe. Het is zeer stil in huis nu alles pit. Je hoort alleen de vogels fluiten in de tuin. Dag lieverds, houd jullie je goed. Groet alle bekenden van mij. Hoe gaat het met Wims eventuele a.s. baan? Dag, het beste, een zoen, Annie.

Mijn adres is nu: Leger des Heils Hospitaal, Reiniersboulevard 14, Soerabaja

Soerabaja, 21 mei '46

Lieve Schatten,

Het is dinsdagmorgen, 7.30 uur, bij jullie is het nu half twee 's nachts dus je zult wel liggen te pitten. Ik zit hier op ons terras met Rie die honderduit vertelt. Het is nu zalig koel, trouwens het hele klimaat is hier heerlijk. 's Nachts heb je een deken nodig. Ik zal nu zo ongeveer mijn dagindeling vertellen.

's Morgens half zes worden we gewekt. De zusters die vroeg beginnen staan dan op, maar ik blijf heerlijk verborgen pitten onder mijn klamboe waar ik steeds ruzie mee heb en het gekke is dat er regimenten muskieten binnenin op visite komen.

Daisy verrijst het eerst en vangt aan met haar make-up. Dan vertrekken successievelijk alle lui naar het ziekenhuis. Daisy, Rie en ik zijn de enigen die in het leger des Heils hospitaal werken, de rest zit in het Darmohospitaal. Ontbijten doe ik niet. Daisy brengt

wat koffie mee en dat is genoeg. Om 8 uur gaan we naar het ziekenhuis. Ik zit daar met nog een analyste en verder een stel co-assistenten (allen Indonesiërs) die je achterna moet zitten. Ik word geïnstrueerd in onderzoek van malaria amoeben en wat Indië meer aan ziekten biedt. Verder moet ik wat chemische bepalingen in orde zien te brengen, zelf reagentia maken en alles bij elkaar trommelen. Zo ben ik gisteren heerlijk per jeep naar het marinehospitaal gesjeesd (een half uur) om een en ander te halen en ook weer terug gejeept. Dat rondracen is een speciale hobby van me en ik zit dan gewoon te genieten. Weer nu dezelfde tijd. De lucht is weer blauw en de vogels fluiten, de krekels tjirpen. Baboe is bezig in de tuin. Ik ga weer verder met de dagindeling. Om 12 uur eindigen we, we gaan aan tafel (middageten). Dat eten is een crime. Het staat me nog altijd tegen. Je krijgt groenten, vlees, sambal, jus en rijst. Verder iets toe van fruit. Dan gaan we naar huis of iets anders doen zoals gisteren strijken. Een warme bezigheid! Overigens wordt er steeds voor ons gewassen. Maar je maakt reuze veel goed vuil. Tot 2 uur zijn we vrij. Veel slapen dan, maar ik kan er nooit toe komen, schrijf brieven dan schiet dat wat op! Van 2 tot 5 werken we weer. Dan naar huis, mandiën, schone kleren aantrekken en dan om 5.30 u avondbrood. Komen we terug uit het ziekenhuis, dan zitten daar meestal al de jongens.

Dat is reuze gezellig. Zij vinden het reuze prettig een tehuis te hebben. Het zijn keurige lui en het leuke is dat er helemaal geen stelletjes of paartjes zijn. Alles doen we samen. De ene avond ga ik met Piet naar de cantine, de andere avond dansen met Jan of autorijden met Ben. Of je zit op het muurtje met Lin. Het zijn reuze frisse jongens. De meeste zijn jonger dan wij en verder een paar getrouwd. Donderdag hebben we weer een dansfestijn in de cantine. Afgelopen zondag ben ik naar de kerk geweest bij de mariniers boven op zolder en daarna hebben we de hele middag rond gekard. Ik ben naar het front geweest. De kant van Malang uit, eerst wilden ze me als dame niet toelaten maar gezien mijn R.Kr. uniform moesten ze dan maar een oogje dichtdoen. Er wordt niet veel gedaan. Je hoort wel de hele dag mortierengeschut maar verder is er zgn. wapenstilstand. We krijgen hier ook wel Engelsen op bezoek. Ze zijn hier bij de soldaten erg gehaat. Het plan is dat ze allemaal deze week weggaan. Er komen dan waarschijnlijk Amerikanen.

Gek dat er helemaal geen post doorkomt. Ik heb sinds die ene eerste brief van jullie niets meer gehoord. Trouwens niemand van ons. Ik hoop dat jullie beter bericht krijgen. Het ligt werkelijk niet aan mij hoor. Ik schrijf geregeld.

Hier naast staat de radio aan. Die moeten wij ook nog zien te krijgen. Af en toe komt Lou (een van de jongens) met zijn gitaar. Dat is reuze lolli. Weet je wie ik hier ontmoette? Die jongen van Bonar, vader je weet wel, die in Putten wel bij Gera kwam. Ook een zekere Evers van de Lebrechtweg. Verder Theo Haksteen, hij komt vrijdag hier op bezoek. Grappig niet?

Achter in het huis hoor ik Daisy kwetteren met de baboe. Dat zijn toch zulke grappige mensjes. Daisy zal zo wel klaar zijn, dan gaan we samen weg.

Het veldpostnummer is van een militair. Doe ik het op deze manier dan kost het geen port, want wij zijn niet meer gemilitariseerd, dus kunnen niet on-active service verzenden.

Hoe gaat alles bij jullie en hoe gaat het met moeders goudinjecties? Hoe is het werk in Holland. Ik hoorde dat het 5 mei erg koud was.

Hoe onze barones is? Een reuze leuk origineel type. Ze schijnt ook op de afdeling erg leuk te zijn. Eerst hield ze zich wat op een afstand maar nu we eenmaal in ons huis zitten is dat helemaal weg.

Het is nu half een. Ben juist thuisgekomen. We zitten weer op het terrasje. Miep (een van de hulpen) slaapt. Rie komt er aan en ik krijg een cigaret en Inez (ook hulp) leest een engels boek. Gisteren zijn Dora en ik naar een mevrouw geweest die de twee lappen zal knippen voor mijn jurken. Dora zal dan helpen naaien. Verder hebben Rie en ik ieder vergunning gekregen voor 2 stel onder- en 2 stel bovengoed. Reuze hè?

Verder krijgen we van het R.Kr. binnenkort weer nieuwe voorraad. Dus wat dat betreft is het reuze goedkoop, maar voor de rest is het treurig. Een tube tandpasta kost b.v. f 7,50. Schoenen (gewone sandalen) f 12,- Goed is bijna niet te betalen. Andere dingen zijn weer erg goedkoop. De trein en de bus is voor ieder gratis.

Bioscoop kost niets. Laatst ben ik met Ben (een van de jongens) naar een cabaret van de Amacab geweest. Alles amateurswerk. Er was een Ambonees bandje met Hawaiï gitaar wat erg aardig was. Het is hier nog altijd spertijd, tien uur is tap toe. Dan moet iedereen binnen zijn, tenminste de militairen. De burgers moeten om half 8 binnen zijn.

Het leven is hier heerlijk. Echt iets voor jonge mensen. Dokter van Deth is enig. Zondag toen ik uit de kerk kwam trof ik hem aan, liggend in de dakgoot plat op zijn buik, bezig met het monteren van een Chinese lamp. We hebben nu op ons voorplatje een licht en dat is zo leuk. Al van verre kan iedereen ons huis vinden in het donker vanwege die Chinese lamp.

Daar loopt weer een zuster aan van een ander team. Ze komt erbij zitten en biedt me een cigaret aan. Daar komt Daisy ook binnen. Die zal wel even haar make-up in orde brengen.

Op het ogenblik heb ik een vulpen van Lin te leen. Hij schrijft gelukkig goed. Lin is een enig ventje. Pas 21 jaar en heel blond, ik heb altijd reuze lol met hem. Gezwommen hebben we hier nog niet. Misschien zondag.

Zaterdag 's middags is hier geen vrije dag.

Het liften gaat hier prachtig. Je lift de hele dag als je ergens heen moet en meestal wordt je dan helemaal naar je huis terug gereden ook.

Naast ons hebben ze de radio weer aan. Dat is wel gezellig. Ik schrijf maar alles door elkaar wat in me opkomt. Hoe gaat het met Wim en Lies? Schrijft Wim ook weer eens een keer? Gek dat ik helemaal niet weet hoe het nu thuis is. We lachen ons hier dood om Daisy's veroveringen. Iedere dag een nieuw exemplaar en dat komt maar allemaal ongevraagd en ongeweigerd op ons terrasje zitten, de rivalen, en prikken elkaar de ogen uit!

Het is nu echt hier koele tijd. Het waait behoorlijk. Vaak is het minder warm dan in Holland op een hete zomerdag.

Daar loopt de dokter binnen met een van onze hoofdzusters. Ik zal hen even van ijskoffie voorzien. Dat is zoiets zaligs. Die ijskast is ook georganiseerd door onze vrienden. Ijs wordt iedere dag uit hun cantine gebracht door de Jappen.

Er is vanmorgen een inspecteur geweest om te zien of ons team alles naar de zin had. Hij begon met te vragen; hoeveel kamers hebben jullie hier en met hoeveel? Miep, op haar hoede, antwoordde dat we net afkonden (ze dacht dat net zoals in Holland er iemand bijgedrukt zou worden) maar neen, niet aldus. Hij wou ons nog een huis erbij aanbieden !!!!!!!!!!!!!!!

Nu, ik weet niets meer, ik wil Dr. Klein nog schrijven, en Deth en Kokkie. Oh, ik heb het zo druk met al die brieven. Ik hoop eens gauw weer wat te horen van jullie. Ik verlang anders nooit meer naar Holland terug. Ben zo blij daar weg te zijn. Dag schatten. Gaat alles goed? Jullie Annie

Vrijdag, 24 mei 1946

Lieve Schatten,

Het lijkt mij het beste iedere dag wat te pennen en dan eens in de week de brief te versturen. Vanmorgen kwam jullie 3e brief, de tweede is dus nog niet angekommen.

Leuk is die foto uit Den Haag. Jullie hadden veel meer brieven van mij moeten hebben. Uit Cairo heb ik zeker om de andere dag een kaart geschreven en ook een lange brief. Misschien komt die later nog.

Hé, daar komen die jongens weer aankleppen. Nu komt er van schrijven niets meer. Het is toch treurig. Gisteravond hebben we een reuze leuke fuif gehad in de cantine. Ik heb me doodgelachen. Het dansen is anders een warme liefhebberij. De dokter hoedt de hele avond achter ons aan of er geen slippertjes gemaakt worden. Ik ben zelfs door Vader nooit zo achterna gezeten! Ik heb me vanmorgen gewogen en ben sinds mijn vertrek uit Holland al acht pond afgevallen. Dat komt omdat je hier zo weinig eet in de warmte. Nu zal ik jullie brief beantwoorden, zo goed mogelijk onder het geklets door, gecombineerd met een glas ijschocola en een cigaret.

Het is hopeloos vanmiddag. Ik ben juist vroeg aan tafel gegaan. Vlug gemandied zodat ik half een kon beginnen met schrijven. Toen was mijn schrijfblok zoek. Ik al foeterend door het huis gerend totdat Jo het terugvond op het bed van van Voorst. Daarna was de vulpen zoek. Die bleek nog op het lab te liggen. Ik weer naar het ziekenhuis gerend en daar word ik weer gevangen omdat er een cyste onder de microscoop te zien was. Zit ik even rustig daar, dan komen die lui er weer aan, voorzien van stenguns en andere attributen, o.a. een marineofficier (kennis van Rie). En maar kakelen en maar kakelen. Het is nu al weer half twee. Nu zonder ik me af in de schrijfkamer. Eindelijk rust.

Zotte lui in Rotterdam bij dat bevolkingsregister. Dus nu woon ik officieel in Zutphen. Aangenaam. Is de tuin nu netjes en komt er een gazon? Jullie moeten eens proberen foto's te maken deze zomer dan kan ik jullie nog eens zien. Hadden Willy en Gerrit vakantie? Wel een gezellige afleiding voor moeder. Schrijf vooral eens iets over de goudinjecties. Ik wist helemaal niet dat vader angina had. Dat stond zeker in de brief die weg is. Hoe kom je erbij dat we in Carachi een ander vliegtuig hadden? We hebben van Cairo af steeds dezelfde skymaster gehad. Precies zo als degene waar we mee vertrokken zijn. Van Batavia af hadden we een Engels vliegtuig. Amerikaanse piloten zijn bij de KLM in dienst omdat er geen Hollandse genoeg zijn. Iedereen heeft reuze veel plezier in de foto die jullie stuurden, het is de enige die tot nu toe toegezonden is. Komen Wim en Lies nooit zondags? Dat is niet aardig. Ze moeten het maar om de andere week doen. Schrijft Wim nooit eens? Ik zal Anna bij deze brief eens schrijven hoor! Worden de brieven erg lang dan krijg je er meer dan een in de week. Ik ga nu verder aan een brief voor Kokkie die op stapel staat.

Zaterdag, 12 uur

Vanmorgen kwamen weer twee brieven. Een van Wim en de tweede brief van vader en moeder waarin ze zo sneu schrijven nog niets ontvangen te hebben terwijl ik om de andere dag een brief of een kaart heb geschreven. Blijkbaar is alle post in Cairo blijven hangen. Hopelijk hebben jullie ze nu gekregen. Zo gauw ik tijd heb zal ik Wim en Lies schrijven. Ik heb om Wim's brief stilletjes in mijn eentje wat zitten huilen.

Vanmorgen was een gekke dag. Rie heeft het in de ingewanden gekregen en ze is flauw gevallen in de apotheek. Ik heb haar toen naar huis gebracht en in bed gestopt waarna

de dokter van het hospitaal bij ons kwam met de ambulancewagen en nu is ze opgenomen in het ziekenhuis voor een paar dagen. Het is een veel voorkomend verschijnsel bij pas uitgekomen mensen en het moet dadelijk goed worden aangepakt. De dokter vond het niet zindelijk in huis en het is werkelijk ook treurig. Dat komt omdat wij de hele dag van huis zijn en dan voeren de baboes niets uit. Ik vond het heel erg en ik ben toen maar vroeg van het ziekenhuis weggegaan om de baboe achterna te zitten, waar ik nu nog mee bezig ben. Het gaat me wel af, maar ze is zo stom als een varken, "suga tida mengerti" (*Ik begrijp het niet*) zegt ze steeds. Ik begrijp er niets van dat er zulke eenden bestaan. Ik moet haar gewoon leren hoe ze kopjes moet wassen.

Op het ogenblik (het is nu $\pm$ 12 uur) ben ik alleen thuis. Alleen de wacht ligt te slapen.

Het is nu zo heerlijk rustig. Op de macadamweg waar we aan wonen komen veel militaire wagens langs die naar het front gaan, maar nu is het stil. Ik zit in een luie stoel, mijn voeten gesteund op het muurtje van het terras, het schrijfblok op mijn schoot. Kijk ik naar boven dan zie ik door de bomen met hun fijne als geciseleerde blaadjes heen, een egaal blauwe lucht, heel zacht en teerblauw. Ergens hoor ik de eigenaardige zangklanken van een inlander. Och heden, daar komen drie zusters aan. Gedaan met mijn rust. Ze kwekkelen druk over alles en daar komt Ben aan.

Bovenstaande schreef ik vanmiddag. Nu is het avond. We hebben ons vanmiddag danig geweerd, het hele huis schoongeschrobd. Het was wel nodig. Ik heb me nu even afgezonderd anders schiet ik nooit op met mijn brieven.

We gaan nu binnen enkele weken met het hele team naar een ziekenhuis dat weer opnieuw moet worden ingericht. Ook wordt er een polikliniek aan verbonden en op den duur als Malang vrijkomt dan zullen we als mobiel team gaan werken.

Ik heb van het Rode Kruis enkele 2^e hands jurken uit kunnen zoeken. Er zijn wel enkele aardige bij. Ik ben hier nog steeds gelukkig. Buiten op het terras is het weer een drukte van belang. We hebben nu een pracht Chinese lantaarn op het terrasje die feeëriek licht verspreidt, waardoor je al van verre kunt zien dat ons beruchte team er woont. We hebben een prachtbord laten schilderen door één van de lui met: "Hernieuwd Vertrouwen!!!"

Dag schatten. Schrijf maar vaak. Wim hoe gaat het met je baan? Annie

Woensdag 29 mei 12.30 u.

Lieve Allemaal,

Het is nu woensdag en ik start maar weer met een brief. Had ik zaterdag niet voor het laatst geschreven? Zaterdagmiddag hebben Dora en ik het hele huis uitgeschrobd waarbij Jan Ongeluk natuurlijk weer iets opgelopen heeft, nl. een kleine teen zo blauw als een pruim. How nice! Ik stootte hem nl. tegen een ijzeren paaltje dat midden op ons galerijtje staat, wat ik zo drie maal per dag pleeg te doen. Helaas was de laatste keer mijn voet bloot, en dus kan ik me deze aanraking nog steeds goed herinneren. Dus dat was het geval "teen". De zaterdagmiddag kwam er een oude kennis van een der zusters aan, een reuze aardige jongen uit Zwolle (noteer Coen: zwaar verloofd (anders zou je nog conclusies trekken) waar ik nu heel veel mee omga. We voelen elkaar aan en we hebben nu geconstateerd dat dat van die teen komt want hij lijdt ook aan een teen.

Deze knaap is marinier. Jullie weten natuurlijk helemaal niets van mariniers en hoe hard ze hier vechten aan de fronten. De landmacht heeft geen wapens en kan dus niet vechten maar de mariniers worden door Amerika uitgerust. Ze hebben ook 9 mnd. getraind in Amerika (N. Carolina). Zondag zijn we dus gemarinierd gaan zwemmen en hebben lots of fun gehad. Sure (dat is mariniers!). Vervolgens zijn we gaan tennissen, ook

gemariniert. Ik word zo $\pm$ 4.30 u opgehaald per jeep, rackets en ballen hebben zij en ik word als het donker is weer terug gejeept. Ik ben blij weer aan sporten te doen en ik heb plannen om een hockeyteam op te zetten. Ook gemariniert.

's Avonds ga ik veel rijden met Ben (landmacht). We gaan dan naar de haven om naar het geklots van de golven te luisteren. We hebben daar een gezicht over zee en je kijkt op Madura. De zee licht voortdurend. We worden dan zwaar filosofisch en zetten keien van bommen op. Ben houdt reusachtig van de natuur en vertelt dan over Malakka etc. etc. Ben is zwaar getrouwd. Lach niet. Zie je wel hoe degelijke vrienden je dochter heeft? Trouwens we hebben een club opgericht van trouwe getrouwde en verloofde mensen. Ik als onverbeterlijke vrijgezellin ben presidente. Wat de club inhoudt is niemand duidelijk, ook de presidente niet. Laatst zijn Rina (een verpleegster) en ik bij Jan (de marinier) op bezoek geweest. Er waren daar een stel vrienden en er werd zo heet gedebatteerd dat er iemand kwam kijken wat er toch op kamer vier loos was. De boodschapper vond het echter zo interessant dat hij bleef en vergat rapport uit te brengen. Toen stuurde per slot de kapitein himself de adjudant er op af en die bleef ook steken. Ja droevig geval.

Al met al voel je wel dat ik me zeer op mijn plaats voel in Soerabaja. Je ziet hier praktisch geen burgers. De Europese gezinnen zijn nagenoeg allemaal weg, de huizen bewoond door Amacab (de vroegere Nica) militairen of Rode kruis.

Op het lab heb ik het niet erg druk. Er zijn zo veel co-assistenten dat er niet veel werk voor mij overblijft. Dat vind ik wel jammer, maar gaan we eenmaal naar het CBZ dan zal ik daar wel de enige analyste zijn en kan dan de zaak weer regelen zoals ik wil.

Ik word al heerlijk bruin, later wordt dat geel. Never mind, dan maar een chinees.

Hoe is het in Holland? Koud? Ik ben weer wachtend op post van jullie. Hebben jullie het gevoel dat ik al lang weg ben? Ik niet. Gek, ik voel me wel of ik heel dicht bij jullie ben en als ik schrijf dan ben ik helemaal vlak bij jullie. Ik hoop niet dat jullie me erg missen. Misschien valt het wel mee hè, zo in het dagelijkse leven. Zoveel was ik toch niet thuis. Er zijn hier veel erge zieken in het hospitaal. Ik vind het net allemaal zieke kinderen met die bruine ogen. Gisteren kwam ik een patiënte venepuncteren en die zat maar over mijn arm te strelen. Ze vond blijkbaar die dikke arm erg mooi. De stumper was zelf zo mager als een lat, net een stokje.

Gek, zo weinig idee de mensen in Holland hebben van het vechten hier. Er wordt hier werkelijk zwaar gevochten en de jongens aan het front hebben het heel moeilijk. Het ellendige is dat de mariniers wel door kunnen stoten maar er zijn geen troepen om het stuk dat ze vooruit geschoven zijn, weer aan te vullen. Daar komt net weer een wagen langs met lui die juist van het front komen.

Binnenkort kunnen onze vrienden ook daarheen. Ze komen dan een hele tijd niet terug. De soldaten staan met enkelen tegenover een enorme hoeveelheid tegenstanders en ze zeggen allemaal dat het veel beroerder is te vechten tegen deze bende dan tegenover een goed georganiseerd leger. Iedere extremist die in handen komt, wordt om zeep gebracht. Dat is een der conflicten met de Engelsen die dat niet willen. Ook vlammenwerpers mogen niet gebruikt worden. Nu zijn nagenoeg alle Engelsen hier weg en men wacht op de Amerikanen. Toch is bijna iedereen bang dat we Indië (en Java zeker) niet zullen houden. O, ik wou dat jullie dit allemaal eens konden zien en meemaken. Je krijgt zo een andere visie op de toestand. Zo gauw ik wat beter in mijn contanten zit zal ik eens wat versturen, ofschoon het net zo goed moeilijk is hier wat te krijgen en krankzinnig duur. Doe al mijn kennissen de groeten en zeg hun dat het me nog onmogelijk is hen te schrijven. Het is zo hopeloos om steeds weer hetzelfde te moeten pennen. Doe de groeten aan de Bandsma's, speciaal Leny en Andre. Leny zal ik zelf binnenkort schrijven. De inhoud voor haar zal anders zijn dan aan de anderen en de

reis hoef ik haar niet te beschrijven want alle brieven die ik jullie schrijf zijn ook voor haar.

Verder de groeten aan Mendersma's, v.d. Velden, enfin aan iedereen .

Werkelijk zo gelukkig als ik me hier voel ben ik in Holland nooit geweest. De onrust die in mijn bloed zit kan hier een uitweg vinden. Was het een wonder dat ik in Zutphen verkniesde? Hier ben ik op mijn plaats en ik zal de onrust ook niet kwijtraken maar dat moet ook niet, want ik zou me zelf niet meer zijn. Wim begrijpt me zo goed. De brief lees ik steeds maar eens over. Wat zijn wij vieren toch aan elkaar verknocht hè? Jullie moeten niet denken dat ik er nu buiten sta hoor, nu ik een ander leven, wat jullie onbekend is, ben ingegaan. Jullie weten toch hoeveel ik van je houd niet? Al lijkt ze nog zo'n egoïst, jullie dochter, toch vergeet ze jullie niet. Het leven gaat voort en ik moet mee, moet vooruit, dat is de drang die in alle jonge mensen zit die ik nu om me heen heb en daarom juist vind ik hier contact met de mensen en kunnen in Holland de meesten dat niet begrijpen, uitgezonderd enkelen zoals Marrian en Henny.

Moeder zal wel zeggen: soort zoekt soort, wat zoek je toch altijd bij die onrustzaaiers. Morgen is het hemelvaart. Eerst ter kerke om half acht (nadien is het gewoon niet meer uit te houden). Er wordt goed gezongen daar. Dan brengen de jongens van II.5.RI me thuis. Als Ben vrij is gaan we een heel eind met de wagen uit, is hij niet vrij dan ga ik met Jan zwemmen, als die niet naar het front moet. 's Avonds is ons terrasje het gezelligste van heel Soerabaja. Lin komt met zijn gitaar en we zitten onder onze Chinese lantaarn en drinken ijschocola. Daarna met het hele stel in de auto en uitwaaien. Ben rijdt geweldig goed en ik ben nooit bang bij hem. Ik zit altijd voorin. De voorruit naar beneden en de harde wind in je gezicht, de sterren boven je hoofd en het Indische land rondom.

Lieve schatten, ik stop. Vertel alles wat er voorvalt. Hoe gaat het met moeder? Hoe is het op het San (*sanatorium*) bij Vader. Is de angina al over? Hoe is het met Wim's baan? Jongen, ga je naar Frankrijk? Groeten aan Lies. Dag Lieverds, een kus van je Annie.

Ik word zo miters verwend door Jan de marinier. Zeep, cigaretten, lucifers enfin van alles. Leuk, hè?

Soerabaja, 31 mei '46

Lieve Schatten,

Alweer een brief op stapel. Gisteren was het Hemelvaartsdag. 's Morgens naar de kerk geweest waar een nonnenkoor prachtig zong. 's Morgens ben ik thuis geweest, verder wat genaaid, de jongens kwamen nog even aan. 's Middags ben ik gaan rijden met Ben. We hebben heuvellandschap 'genomen', weet je wel, die foto's van springende jeeps? Zo hebben wij ook gesprongen. Juist iets voor Annie, you know. Ik heb genoten! Gisteravond zijn we met een heel stel naar een fuif van de X brigade geweest. Het was erg leuk. Dansen is anders een hartstikke hete liefhebberij. Onze vrienden gaan naar het front vandaag of morgen. Jammer is dat. Men verwacht binnenkort een uitbarsting op Java. Alle Rode kruis wordt nu teruggetrokken op Java. Dus alles gaat weg van de buitengewesten omdat achter het front natuurlijk de meeste hulp nodig is. Wim vroeg hoe de houding van de inlander over het algemeen is. Ik kan daar geen oordeel over vellen. De mensen die ik meemaak zijn erg vriendelijk en je krijgt geen vijandige indruk. Ik geloof trouwens dat de doorsnee Javaan ook totaal geen interesse bij de zaak heeft. In hoofdzaak zal onze houding van invloed moeten zijn. Weet je wie vanmorgen mijn lab kwam binnen zetten? Jan Roelofsen. Ik weet niet of jullie hem kennen. Hij zat in Oosterbeek bij mij in de tennisclub en hockeyclub. Jotie Roelofsen herinner je wel. Jan is

Deventenaar en uitgezonden door de YJCA. Weet je wat hij doet? Vuilnis van het CBZ rijden, "spitman" noemt hij zich zelf. Over het algemeen is de stemming met betrekking tot de politieke toestand alles behalve gunstig.

Zaterdag 1 juni

Vervolg relaas. Gisterenavond jullie brief gekregen. Ik zal even vragen beantwoorden. Ik krijg de indruk dat de post volkomen door de war is. Uit Cairo, waar ik zoveel geschreven heb, schijnen jullie nog geen syllabe gehoord te hebben. Wisten jullie niet dat we daar ook een week gezeten hebben met motordefect?

Wat de geldkwestie betreft, die is al aardig opgelost. Deze maand zullen we waarschijnlijk ons hele salaris uitbetaald krijgen, dus dan ben ik vrouw in bonus. Ik heb drie draagbare jurken van het RK gekregen, verder wordt aan die twee lappen gewerkt om er een jurk van te maken en nu heb ik weer een bon gekregen voor een lap kantoeenen stof à f 1,50 de meter, dus heel goedkoop.

Binnenkort krijgen we weer nieuwe uniformuitrusting. Ik loop altijd in uniform en alle meisjes doen dat. Het bevalt me best en ik voel me er heel senang in. Zou je die rode en witte onderjurken van mij willen opsturen? Die heb ik wel nodig. Versturen gaat vlug want Rie heeft al een pak met jurken van huis gekregen. Hoe gaat het met de perineum en goudinjecties? Je schrijft daar maar steeds niet over. Ik wil antwoord hoor. Eet je nu al wat beter? Ik vind het eten in Indië een gruwel. Het gekke is dat je nooit trek hebt. Meestal sla ik de maaltijden over. 's Avonds eet ik bij mijn broertjes. Daar straks over. Dat vind ik een leuk plan van jullie om eens een tijdje naar Amerongen te gaan. Laat jullie je maar heerlijk verwennen hoor, zalig. Hopelijk hebben jullie mooi weer. Gek hè, dat je hier nooit met het weer rekening hoeft te houden. Het is altijd goed. Vader doe je mijn groeten op het San. Later zal ik wel schrijven maar ik word zo beu van dat opsommen aan al die lui, dat ik werkelijk nog maar aan de meest urgente brieven toegekomen ben. Ik zit iedere dag zeker een uur te pennen en ik heb een heleboel brieven op stapel staan. Ha, die Wim wordt nog eens een man naar mijn hart. Wat een vrouw toch vermag. Zeilen, Ja dat zou ik ook wel weer willen doen. Heerlijk op het Sneeker meer! Een flinke storm in de zeilen en een macht buiswater. Dat is actie! Maar autorijden met een reuze vaart is ook zalig.

Het is nu helemaal niet overdreven warm in Soerabaja. 's Nachts trek je met plezier een deken over je heen. October en november zijn hete maanden maar het waait hier altijd stevig. Vaak sta ik zelf vreemd te kijken dat ik nu in Indië zit. Het land is zo vertrouwd, soms is het bijna als in Holland.

Schoenen heb ik nog niet kunnen kopen. No money, wel tennisschoenen, die heb ik in ieder geval nodig, iedere dag ben ik op de tennisbaan.

De ene brief die zo vlug bij jullie kwam had ik meegegeven aan iemand die repatrieerde, vandaar dat het zo kort duurde. Waarom noemt vader "Hotel der Nederlanden" nu weer "Weltevreden"? Ik had toch duidelijk Nederlanden gezet?

Enfin, dezelfde knoop als waaruit de naam "Daatje" spruit vermoed ik. Wat papier betreft, ook dat valt mee. Het papier waar ik nu steeds op schrijf kopen we in de cantine van II.5.R.I. Vergeet II.5.R.I. niet, dat zijn 'onze jongens' waar we erg aan gehecht zijn. Niet allemaal hoor, ik zal je even voorstellen: Ben (de man van de auto, is getrouwd), Jan (24 jr. is bijna gelukkige vader) Joop (29 jr. vriend van onze Gerry, leuk stel, heeft mijn toestemming) Piet (weet ik niets meer van te vertellen dan dat hij lang is en fantastisch tennist) en onze benjamin Lintje (21 jr. een snoezig fris ventje waar ik zeer veel moederlijke gevoelens voor koester. Soms kan ik hem zo gezellig knuffelen weet je!),

vriendje van onze benjamin Miep Schniten. Verder komt er nog meer aan maar deze jongens zijn van ons en van niemand anders. Dus even three cheers voor II.5.RI

Die mijnheer Bonnet is natuurlijk de vader geweest van Dr. Bonnet, de leider van team 13. Je zult die foto wel niet meer krijgen.

De uitslag van de verkiezingen heb ik zelf door de radio gehoord. In de cantine van II.5.R.I.

Als ik moeite doe om luitenant te worden dan word ik het ook. De analyste van team 9 die hier zit heeft een briefje geschreven naar Batavia en is nu luitenant. Maar ik heb met sterren niets op en het interesseert me geen biet. Bovendien als het meer geld of zo opbracht deed ik het natuurlijk maar dat heeft er niets mee te maken, dus ik vind het wel best.

Dat ik met potlood schreef kwam door het rollen van mijn vulpen. Ik heb toen dadelijk een brandkaart naar jullie geschreven om de andere naar Batavia op te sturen, maar die brandkaart is uit Cairo verstuurd en schijnt nòg niet gearriveerd te zijn. Gelukkig dat ik die vulpen van Lintje heb gekregen. Lintje is een van mijn broertjes.

Van broertjes gesproken. Ik heb twee broers geadopteerd, dus moeder, ik hoop dat je tegen het moederschap geen bezwaar zult hebben. Laat ik ze even voorstellen: ten eerste zijn ze allebei marinier en hebben hun opleiding in Amerika gehad, negen maanden, die niet van de poes waren. Wees dus trots op deze zonen. Ik heb er massa's foto's van gezien. Nu even apart voorstellen.

Hier is dan Charlie. De jongste, 20 jaar, zeer donker van uiterlijk. Komt uit Brabant van een boerderij, heeft liefst zestien broers en zusters. Dus moeder: je gezin wordt aardig uitgebreid. Het is nog een echt kind en hij vertelt me al zijn hebben en houwen. Hij heeft het zowaar al gebracht tot sergeant majoor. Momenteel loopt hij met een verband om zijn kanis vanwege een oorontsteking waarmee ik hem danig pest.

No. 2 is Jan. Jan is 24 jr., verloofd, vandaar dat hij me maar tot zusje heeft gebombardeerd. Anders, zo zegt hij, zou ik verliefd kunnen worden en dat kan ik op mijn zusje nooit. Beide jongens verwennen me om strijd. Als ik om 4 uur uit het ziekenhuis kom is Jan er meestal en ik verkleed me dan gauw om en tijgen we ter tennisbaan. Daar ben ik tot nu toe the only woman, zodat ze me langzamerhand wel kennen. Als het om zes uur donker is gaan we ijschocola of ijskoffie drinken en ik eet daar dan meteen. We kletsen wat en kijken kiekjes.

Het is voor de jongens echt leuk eens meisjes op bezoek te krijgen. Ik behandel ze op mijn eigen onverschillige wijze, je kent dat wel van me en ik geloof dat dat juist het goede is. Uit het honk der verliefden ben ik nu eenmaal niet gewassen en op deze manier van kameraadschap ben ik het meest op mijn plaats. Ik geloof ook daarom dat ze me graag mogen omdat ik een kameraad met hen ben.

Daar komt de krant aan. Even lezen. Hè, wat is het weer heerlijk rustig. Jan moest vandaag naar het front en ik was moe want de analyste is ziek zodat alleen de co-assistenten er zijn. Ik had het dus druk en zo konden we niet tennissen. Ik heb nu tijd wat te pennen en geniet van de zalige rust. De zon is aan het ondergaan, de lucht is heel teer blauw, met wat witte wolken. Het licht is goudachtig. Het is stil in huis. De enkelen die thuis zijn slapen. Mijn havertas zit al vol met mariniersinsignes. Staat zo leuk en op mijn leren schoudertas heb ik een zilveren insigne, voorstellend de aarde met daaromheen een kanon, een anker en een arend, ook van de marine, land-, zee- en luchtmacht. Morgen is het zondag. We gaan zwemmen en daarna tennissen.

Lieve schatten, ik ben heus uitgeput. Schrijven jullie maar veel, dat doe ik ook. We blijven dan dicht bij elkaar hè? Dag hoor, groet alle bekenden van me. Omhelsd van jullie Annie.

7 juni '46

Lieve allemaal,

Even in een verstolen ogenblikje op een gestolen stukje papier een briefje. Het is vandaag vrijdag. Overmorgen is het Pinksteren. Ik zit in het lab van het Darmohospitaal te schrijven. Ik ben nl. nu overgeplaatst naar Darmo, wat me beter lijkt want ik ben hier meer mijn eigen baas. Er werkt hier nog een co-assistent ook. Op het ogenblik is het nogal druk hier. Hebben allemaal T.B. in dit ziekenhuis. Totdat het CBZ klaar is blijf ik dus hier. Het is nu bijna half negen. Dus jullie slapen nu nog als ossen, want het is in Holland nu $\pm$ 2 uur 's nachts. Ik sluit hierbij in de foto van mijn broertjes van de mariniers. Ik tennis nog iedere dag daar en blijf dan tot half acht waarna Jan me naar huis brengt. Laatst heb ik voor het eerst een gamelan (*Indonesisch muziekinstrument*) gehoord. We gingen met de wagen van Ben de kant van het front uit, het was een heerlijke avond vol zachte geluiden en daar kwamen ineens op de wind de tonen van een gamelan. Prachtig was dat. Op het ogenblik wordt er vrij hevig gevochten. Van Jans compagnie hebben ze pas weer een stel mannen verloren. Het is op het ogenblik vechten tegen de bierkaai en de stemming over het algemeen ten opzichte van de toestand is niet bijster opgewekt. Het is voor de jongens op het ogenblik erg ontmoedigend.

Morgen hebben we weer een dansavond van de X brigade. We zijn erg veel uit maar ik ben van plan er paal en perk aan te stellen want anders houd je dit niet vol. Het is natuurlijk wel erg leuk maar je werk mag er niet onder lijden en het is vervelend als je 's morgens moe opstaat. In de loop van de volgende week gaan de jongens van II.5.R.I. nu definitief naar het front, dan krijgen we het waarschijnlijk wat rustiger.

Wat is Indië anders een heerlijk land. Last van de warmte heb ik nooit. Als de avond valt is het zo mooi. Ik ben dan meestal op de tennisbaan. Met zonsondergang wordt de vlag ingehaald. Er worden dan signalen geblazen en iedereen gaat in de houding staan. Dat doe ik dan ook braaf. Het duurt niet lang of ik ben een marinier.

Ben zegt maar steeds, je had een jongen moeten zijn, je bent net een kwajongen. Ja, ik geloof ook dat het beslist een vergissing is geweest dat ik een meisje geworden ben. But never mind, niets meer aan te doen.

Jullie brieven komen nu geregeld door. Hebben jullie die brieven uit Cairo nu al gehad? Ik hoop niet dat ze zijn weggeraakt dat zou zonde zijn. Doortje heeft haar oog verbrand. Ze heeft vreselijke pijn en loopt met een verband om. Rietje is weer beter.

Vader vroeg naar de tijtjaks (*salamandertje*) die in de soep vallen. Niets geen last van hoor, meestal blijven ze braaf tegen de zoldering plakken en vangen vliegen. Dat is een aardig gezicht. De geluidjes die ze maken zijn ook zo grappig. Weet je wat aardig is? Het geluid van de gekko in de avond toké, toké, toké. Als hij zeven maal toké zegt mag je een wens doen.

2e pinksterdag

Het is nu maandag. Ik heb een hele tijd geen post van jullie gehad. Enfin dat zal wel komen. Gisterenavond ben ik met Jan bij de kapitein op bezoek geweest. We hebben trouwens samen een reuze leuke dag gehad. We zijn de hele dag op stap geweest, gezwommen, gerijsttafeld etc. Ik lig nu te bed met last van mijn maag. Je weet wel zoals ik in Holland ook vaak had. Ik was vanmorgen echt beroerd maar nu schikt het wat. Ben kwam even kijken en straks komt Jan. Het is erg jammer want we zouden uitgaan, rijsttafelen en naar een concert. Horen jullie wel eens wat over de strijd in Indië? Ik

geloof dat er in de kranten al bitter weinig van verteld wordt. Binnenkort zullen de mariniers oprukken, de landmacht zal dan het achterland moeten bezetten.

Het is nu twee uur. Ik lig hier in bed te schrijven. Gerry ligt te slapen, ze is in de wacht. Verder is er niemand thuis. De foto's van mijn broers zijn niet vrij mooi maar ik stuur ze toch maar op. Later krijg je wel betere exemplaren. We zullen binnenkort foto's maken op de tennisbaan enzo.

Tot volgende schrijf hoor, ik ben bezig aan een brief voor Leen, maar hij vordert niet best. Dag hoor, hartelijk omhelsd, jullie Annie.

Soerabaja, 13 juni '46

Lieve Allemaal,

Ik zeg vooruit dat deze brief niet zo lang zal worden want ons leven wordt zo druk. We werken erg hard op het ogenblik en daarom ben je meestal te moe om nog tot schrijven te komen. Volgende keer beter hoor. Het is nu zeker dat we van het Darmohospitaal weggaan, maar waarheen dat weten we nog niet.

Maandag, juni '46

Het is nu één uur, Makan ada habis (*ik heb gegeten*) en ik zal nu even de brief afmaken. Het is treurig hoe weinig tijd er overblijft om iets voor jezelf te doen. Nog steeds hangt alles in het duister wat Bali betreft. Een geheimzinnige waas hangt er over. Soedah, we wachten maar af. Ik zal nu even jullie laatste brief beantwoorden.

Wat gek dat Peter beweert mij gesproken te hebben. Ik heb zeker een dubbelgangster of iemand die zich voor mij uitgeeft, want ik heb de hele man niet gezien. Gelukkig dat ons huis nu vrijkomt. Komt Riek Klaassen nu gauw? Ik ben de enige die Lt. geworden is, de

rest is nog sergeant, maar het is grote kolder en geen mens draagt zijn strepen of sterren. Ik heb ze me niet eens aangeschaft. Mijn galblaas is weer o.k., maak je niet nodeloos ongerust. Ik ben zo gezond als een visje, en word nog slanker op de koop toe!

Wat een wonder dat v.d.Velden weer beter is. Ik wist niet dat Frits geopereerd was.

Gaan jullie nogal eens uit met het wagentje? Jammer dat jullie niet zo'n enorme beschikking over auto's hebben als wij. Het kleinste eindje doen we nog met de wagen. Fijn dat Wim zo goed vooruit gaat. Wat is het toch een rotpolitiek om zo te bezuinigen dat het Rijk zijn goede kracht (ja, Wim, dat *bèn* je) moet missen. Hopeloos. Ik had Wim een brief geschreven maar toen ik hem overlas vond ik hem after all een beetje sentimenteel en nu heb ik hem maar in mijn brievenmap opgeborgen om die later nog eens te lezen. Als ik oud en grijs ben.

Er zijn nu al bijna drie maanden om, maar ik weet nu dat Indië mijn land is en dat ik het niet meer zal verlaten of we moeten gedwongen worden om weg te gaan. Maar daarvoor kom ik wel naar Holland hoor, dat spreekt vanzelf.

Reuze gezellig dat Wim weer thuis komt wonen. Gaan ze nu gauw trouwen? Laat Wim Lies maar niet te lang weg laten gaan naar Engeland, dat is niet goed. Je moet bij elkaar blijven. Ik zie het hier toch immers aan die jongens. Ik heb het contact met Jan ook moeten verbreken, want niettegenstaande dat we alleen als vrienden met elkaar omgingen, gingen we toch erg veel van elkaar houden en toen mij dat duidelijk was, heb ik er een eind aan gemaakt, wat me veel strijd gekost heeft en vooral dubbel moeilijk omdat hij weer terug kwam. Gelukkig heb ik zo flink kunnen zijn ook hem te overtuigen en nu is zijn verlovings gered en zijn meisje blijft gelukkig. We zijn uit elkaar gegaan met diep respect voor elkaar en in de grootste vriendschap. Hij heeft me zijn horloge gegeven als aandenken. Het is een geweldige jongen, een van de zeldzame gevallen die je tegenkomt.

We hebben het nu allebei wat moeilijk maar we weten nu sterk te kunnen staan in de strijd en dat is iets wat je hier in Indië heel nodig hebt.

Gelukkig heb je hier afwisseling genoeg en ik heb nu weer zo'n vriendje waar ik mee ga zwemmen, met een heel stel naar zee, dansen of gek doen al waar we zin in hebben. Hij kan stapel crazy doen en vooral in combinatie met Maria van Voorst tot Voorst is het zo comisch dat je dubbelklapt van het lachen.

Gisteren (zondag) hebben we op een heel aparte plaats gezwommen aan zee, waar practisch nooit iemand komt, alleen inlanders. Je gaat dan dwars door de dessa's, de natte sawa's, langs de kali (*creek*), zeer zeldzaam. En dan het gezicht aan zee! Je kijkt er op Madura. Tegen de middag was het eb en toen kwamen er stromen inlandse vrouwen en kinderen met hun mandjes met vissen en schelpjes. Het is wonderlijk hoe ze dat doen. Engelengeduld hebben ze. Zo vissen ze bv. uit het zand een soort slakken op. Ze graven dan met een schepje de grond om en ineens zien ze een bepaald kleurverschil in het zand, daar zit er dan een. Ze komen aan met een stokje waar ze een mengseltje van zeep, as, water en nog meer aansmeren, prikken daarmee in het zand, het dier verstikt dan, springt wat omhoog en hups, vlug grijpt de jongen dan naar het dier en trekt hem eruit. We hebben er een hele middag doorgebracht en ook foto's gemaakt. We zijn gisteren nog een paar lui naar het front gaan brengen met de jeep en ik was natuurlijk weer eens voor de veiligheidsdienst uit als nurse met een geheime zending (dit voor de posten). Aan het front wisten ze niet wat ze zagen dat er een meisje verscheen. Maar ik heb genoten van de tocht en je hoeft heus niet bang te zijn want anders zouden ze me helemaal niet meenemen.

Gisteren hebben we gedanst in de 'vuurvlieg' dat is tegenover het hospitaal, de recreatiezaal van de mariniers intelligence service waar mijn laatste vriend ook zit.

Daarna hebben we een van de jongens naar de kazerne gebracht en aangezien het half twaalf was, moest er gesmoesd worden met de wachten. We werden toen uitgenodigd om pannenkoeken met stroop te eten en zo gebeurde het dat ik 's nachts om half een voor een bunker, onder de Indische maan, met vier jongens heb zitten schransen dat het niet mooi meer was. Koude koffie, cigaretten, pannenkoeken en chocola, ik weet niet al.

En zo hebben we hoopjes fun en nog steeds is lachen gezond. Je houdt je hoofd koel, je voeten warm en je hart maar dicht, dan kan er niets gebeuren.

Vanmiddag ga ik tennissen. Nu met een zekere Niek, die eigenlijk planter is maar nu als milicien bij de kustartillerie zit en waar ik dan vannacht de pannenkoeken gegeten heb. Hij kan ontzettend interessant vertellen over Indië waar hij bijna zijn hele leven heeft gewoond.

Lieve mensen ik moet stoppen want er ligt nog zo griezelig veel werk. O, ja, die Niek heet Beets met zijn achternaam en is een betachterneef of zoiets van Hildebrand. Ja, ja, zo gaat het.

Dag hoor, hopelijk is de volgende brief langer. Ik zeg maar: hoopjes fun op Malakka, Sure! En behèurlijk. Dag, jullie Annie

Soerabaja, 14 juni '46

Lieve Ouders,

Ik zit hier op mijn labje de brief van 29.5 van jullie te beantwoorden die ik gisteren kreeg en ik zal eerst serieus alle vragen gaan beantwoorden.

Ik heb 25 minuten de tijd want ik moet wachten op een malariapreparaat, die wat te kleuren ligt en voor de rest ben ik klaar. Het is nu half vier. De brieven uit Cairo schijnen via Engeland gegaan te zijn. Idioot hè? Zo'n tijd onderweg. De vulpen kreeg ik in het pakje dat van Lies kwam. Wat een snoezig goed. Ik heb een zuster die voor me wil naaien, fijn hè? Ook heb ik een lap goed op toewijzing gekregen. Verder hebben we nog wat R.Kr. uitrusting bij gekregen. Wat ondergoed, shirts en Khaki. Ik kreeg een heuse hartelijke brief van Lies erbij en die zal ik zo gauw mogelijk beantwoorden.

We zijn in het geheel acht dagen in Cairo geweest, dus zijn we $\pm$ 8 mei in Batavia aangekomen. Precies weet ik dat niet meer. Naar de Pyramiden kwamen we doodnuchter in een autobus. Wat de brieven betreft, ik ontvang nu wel geregeld post van jullie alleen doet het er wat lang over. Zal ik nu overgaan tot de orde van de dag en mijn dagindeling vertellen?

's Morgens om kwart voor acht sta ik op. Daisy is zo aardig om een paar sneetjes brood voor me mee te brengen als ze van het ontbijt komt, dus hoeft die luie Annie zich niet in te spannen. Ik ben dan ook berucht om mijn slaapkopperigheid, zoals immer. Om 8 uur ben ik dan op het Darmohospitaal (dat is vlakbij) waar ik op het lab werk met een co-assistent, een halfbloed, die heel geschikt is. We gaan dan bezinkingen prikken, sputa doen etc. etc., dus juist als in het San. ONC. Zo kun je je het ook het beste voorstellen. Ons labje is klein maar netjes. Gelukkig wel. Ik ben nu mijn eigen baas, wat me natuurlijk uitermate bevalt. Om half elf ga ik bij Doortje (onze huishoudkundige) in de eetkamer koffie drinken. Heel gezellig. Dan weer verder tot half een. De bel luidt dan voor de tafel. We krijgen soep, nasi, vlees, jus, groenten en vruchten na. Het eten kost natuurlijk weer moeite, zoals altijd. Ik ben nu al elf pond in het geheel afgevallen dus dat gaat best. Bovendien heb ik een dieet gekregen van de dokter met het oog op mijn galblaas. Deth heeft me naar de internist gestuurd, maak je maar niet ongerust hoor, ik ben nu weer opgeknapt. We hebben er eigenlijk nooit aandacht aan geschonken, maar als je je bij den

leeuw in zijn hol waagt, dan is dat erger. Ik mag geen vlees, geen vet, geen eieren, enfin, ik weet al niet.

De jongens hebben me reuze verwend met fruit en cake, dat mocht ik wel hebben. Dus dat was het chapter eten. Na het eten begin ik weer en werk dan meestal tot half vier, vier uur. Ik tijd huistoe, ga mandiën, trek schone kleren aan en ziet, daar komt Jan trouw aan. We vertrekken marinierwaars ter tennisbaan. Op het ogenblik is dat ook taboe, maar ik kijk alleen naar het tennissen en vuur de slachtoffers aan.

Ik zie daar buiten het lab een hondje lopen, dat doet me eraan denken dat ik binnen een paar weken ook een hondje krijg. Gezellig hè? Ik neem het mee naar het lab en laat het grazen op het weiland. Meestal blijf ik dan tot half acht bij Jan en dan gaan we terug naar huis. De avonden zijn altijd gevuld. Of met bios of concert, of we gaan met de auto van Ben met de hele kluit naar Perak (aan zee). Och er is zoveel te doen. Altijd mooi weer. Gisteravond zijn we ook naar zee geweest. Er was een zware lucht net als je in Holland zo vaak hebt. We kregen ook nog een bui op de terugweg, maar dat is hier in Indië niet erg, je bent zo weer droog. De insecten zijn puik, schorpioenen en slangen kom je zo op straat niet tegen hoor, wel rij je af en toe op een stille weg eens een slang door met de wagen.

Wat zal de tuin er keurig uitzien. Jammer dat ik hem niet aanschouwen kan. Zo'n gazon is miters hè, geeft een echt zomers idee.

Met het Maleis gaat het niet bepaald in racetempo. 2x in de week hebben we nu les. Vanavond ook, van 7 - 8 uur. Rie Kloosterman is een zeer eigenaardig type. Aan de ene kant vind ik haar erg aardig maar aan de andere kant is ze zo zeldzaam onmaatschappelijk dat je oren klepperen (uitdrukking mariniers). Je kunt daar niet echt tegen in gaan want ze houdt er een eikenhouten mening op na. Vaak zeg ik haar ongezoeten de mening, maar toch blijven we elkaar trouw. Het is voor haar niet gemakkelijk als verloofd meisje. Ze houdt van uitgaan, ze is aantrekkelijk om te zien dus succes heeft ze genoeg en ze probeert toch trouw te blijven aan haar klorisje, wat lang niet meevalt. Het meest ga ik om met Dora, ze is de oudste maar kan zo echt met ons meedoen en heeft juist door haar meerderheid in jaren een betere kijk op alles. Ze is echt het zorgende middelpunt.

Als ik weer wat contanten heb zal ik zien wat suiker over te sturen omdat jullie dat helemaal niet krijgen. Nog steeds krijgt iedereen, al verdienen ze nog zoveel, maar f 50,- voorschot en dat is niet veel. Je moet dus walgelijk uitkijken met je money.

Op het ogenblik zit ik in de schrijfkamer luidop te zingen en te blèren. Inez komt met een slaperig gezicht aanzetten, juist uit bed verzezen. Ze is nl. in de wacht. Dora blèrt eveneens, maar in de andere kamer. Rie komt aanstappen met de post, maar niet voor mij. Lekker die aardbeien. De kersen zijn nu zeker ook al rijp hè? Eet er maar veel van, dan word je dik en vet hoor! Leny heb ik ook geschreven. Gisteren kreeg ik een brief van Piet Tiersma, hij zit in Den Haag. Bartje is ook weer terug in Holland. Gelukkig voor hem. Die boeken van Gibbs zullen wel aardig zijn. Ze zijn altijd de moeite waard. Hier komt niets van lezen, dat is wel jammer. Wim schreef ook pas weer een brief. Echt vol onzin à la Wim. Over eenzaamheid hebben we allermint te klagen. Eerder over het tegendeel. De tijd om te schrijven moet je eraf knippen, vandaar dat ik zo achter ben met mijn correspondentie. Maar jullie komen in de eerste plaats hoor, trouwens dat schrijven aan jullie vind ik geen corvee, allermint. Hoe is het toch met mijnheer van der Velden?

Inderdaad is iedere stad een afgesloten geheel. Je kunt bv. niet buiten Soerabaja komen tenzij vliegen of op een schip. Dat is erg jammer omdat je dan van het echte Indische land zo weinig ziet.

De mariniers hebben een paar dagen geleden een nieuwe aanval gelanceerd en ze zijn vooruit geschoven. Verder weet je natuurlijk niets. Tegen de morgenschemering zien we de soldaten altijd op grote wagens naar het front trekken. Dat gaat altijd langs ons huis, een naar gezicht want je weet altijd dat er een paar niet meer van terug komen.

Rie heeft waarschijnlijk lintworm. Ze eet als een dorser, maar het helpt niets.

Onze benjamin, Miepje Schouten, heeft zich verloofd hier met een marinier, een vriend die ze al eerder kende in Holland. Zondagavond zullen we een denderende verlovingsfuif maken die klinkt als een klok.

Nogmaals, ik ben reuze blij met het lapje van Lies, zo gauw ik kan zal ik haar terugschrijven.

Nu, ik ben heus uitgeput, mijn kanis is zo leeg als een lege dop. Verder moet ik mandiën want er staat zo weer wat anders voor mijn neus en dan moet ik klaar zijn. Hoe gaat het met de goudinjecties, met de "krans", doe ze de groeten. Hoe is het op het lab met juffr. Van Engelen. Doe ze allemaal daar de groeten.

Hartelijk omhelsd van jullie Annie.

Ik prik tegenwoordig ijverig Tjeng Tjang Tjoes en How Lin Pins en dergelijke namen. Ze doen je oren kleppen!

O, Ja, ik ben ook luitenant geworden, Dàftig hè?

Soerabaja, 24 juni '46

Lieve Allemaal,

Gisteren stuurde ik mijn laatste brief weg, maar ik vond het maar zo'n aller-akeligst klein epistel dat ik me prompt heb voorgenomen in het vervolg weer een dagboek te gaan maken. Aangezien ik vandaag had verkondigd te zullen gaan schrijven heeft de hele gemeente zich dat plan zo buitengewoon toegejuicht dat iedereen nu zit te pennen hier in de schrijfkamer. Ben, Piet en Doortje zitten aan de grote tafel, dokter op zijn tampatje (*bed*), ik aan het bureau en Lintje zit in het raam te vertellen over Bandoeng waar hij net vandaan is gekomen met een week verlof.

Vandaag had ik weer een drukke dag. Van 8 tot 5 uur aan een stuk. Toen even gegeten op het ziekenhuis. Thuis gekomen vond ik jullie brief. Ik ben toen gaan mandiën en op mijn tampatje uitgestrekt heb ik hem gelezen. Even beantwoorden dan. Over de toestanden hier hoeft je je wat ons betreft niet ongerust te maken want wij leven niet in gevaar. Maar wat de toestand zelf betreft, die is erg ontmoedigend. Ik geloof nooit dat we Indië weer terugkrijgen. Van mezelf spijt het me ook zo want ik vind Indië zo heerlijk, dat ik er wel altijd zou willen blijven, maar verbeterd het hier niet dan is er voor ons toch geen goede levensvoorwaarde meer.

Hoe lang liggen ze nu al in Malang, maar ze kunnen nu wel jongens sturen, ze hebben toch geen materiaal. Het is zelfs zo dat de oorlogsbuit die de mariniers hebben aan de landmacht wordt gegeven om weer te gebruiken. Is het niet vreselijk? En dat is nu alleen in ons gebied, dus denk dan niet aan de rest die nog bevrijd moet. Een eiland als Java zullen we nooit alleen kunnen vrijmaken. Wees maar niet bang voor het autorijden moeder, de jongens die hier chaufferen, kunnen rijden als duivels en zijn fantastisch goed en safe. Bovendien zijn het geen kleine kinderen maar volwassen mensen. Wat zielig van Jan Roelofsen, en wat erg van Annie's zoontje. Toch is het voor het kind een geluk, maar niettemin vreselijk voor Annie die toch zo rondgetobd heeft met dat kind.

Ja, die gymnastiekdemonstratie zal wel groots geweest zijn. Zo iets is altijd geweldig.

Intussen is het toneel hier in de kamer gewijzigd want er wordt nu gebridget door de dokter, Doortje, Jo (onze moederlijke hulp) en Piet. Ben zit er nu verloren tussen te

pennen. De rest is nu op het platje waar ik ook wel zou willen zitten maar de penplicht roept mij. Kassian. Ik brouw me een ratjetoe van Maleis tegen mijn kleine katjong en vraag een heleboel aan een co-assistent, al doende leert men nietwaar?

Wind en storm en vol buiswater is 'hèt van je' van zeilen, moeder. Veel prettiger dan stil weer. De Friese meren zijn veel woeliger dan Giethoorn. Volgende keer moeten Wim en Lies daar maar naartoe.

Ik dacht dat het uit was met Frans en Jeanne en dat ze naar Engeland zou.

Ik hoop zo dat die goudinjecties mogen helpen. Je zult ze nu wel allemaal gehad hebben. Gelukkig dat moeder weer beter eet. Trouwen Paula en Wim soms ook op dezelfde dag? Jullie hebben dus een tamelijk gezellige Pinksteren gehad of was het erg eenzaam zonder jullie kinderen? Ik moet lachen dat jullie daar een vestje nodig hebben om warm te blijven. Vandaag was het hier erg warm. De lucht was nl. bedekt en dan is het wat benauwd. Leuk dat lustrum. Leuk dat Wim nu ook een meisje heeft om mee te pronken.

Gisteren is er een kiekje van ons terrasje gemaakt met alle lui maar ik sta er niet op omdat ik met Jan uit was. Maar het is zo dat je ze hier niet kunt laten afdrukken Alles moet naar Holland gestuurd en je weet wel hoe lang dat dan duren zal. De kiekjes die in Cairo gemaakt zijn, zijn ook op deze wijze naar Holland verstuurd maar er is nog niets teruggekomen.

Dora onze huishoudkundige werkt als hoofd van de huishouding op ons Darmozielenhuis. Ze heeft het razend druk. We hebben nu gelukkig een baboe die heel goed is (zo ± de 10^e, maar we hebben haar al een hele tijd) zodat alles nu o.k. is. Gelukkig dat ze wast. De grote was gaat naar het ziekenhuis en komt keurig weer terug. Nu stop ik weer en ga verder aan een brief voor Gera.

Soerabaja,
Zondag 11 uur

Weet je wie ik in het RK ziekenhuis tegenkwam?

Dr. v. Hoijsma, die assistent van Dr. Bax!

Lieve allemaal,

Gisteren ontving ik een brief van Wim. Welbedankt hoor. Ik vind het altijd erg leuk als Wim me eens schrijft, maar nog steeds kan ik geen tijd vinden. Ik ben nu zoveel brieven achter. Zo, dus je Engeland-plan zal wel doorgaan. Heerlijk hoor. Wat een weloverwogen man om Lies nog een paar dagen vrijheid te gunnen voor ze aan de ketting ligt. Wim doe Alan vooral mijn groeten. Ik kreeg een reuze leuke brief van hem.

Het is nu zondagmorgen. We hebben de koffieboel gezellig neergezet op het terrasje en zijn nu in afwachting van het manlijke deel van het gezelschap in de vorm van Ben met zijn wagen, Piet en Jan, de mannen waarmee ik altijd de zondag doorbreng. Het programma van vandaag is als volgt: eerst koffiedrinken hier op het terrasje, dan rijstafelen in de stad, daarna zwemmen, weer ergens eten en dan op visite bij een getrouwde vriend van Jan. Kan wel hè?

Ik leer ook autorijden, maar het kost me niets. Ben leert het me. Koppeling, versnelling, dubbele reductie, weet ik niet al.

Op het lab heb ik het nu razend druk. We werken samen, een Chinese co-assistent en ik, van 's morgens acht tot 's avonds vaak vijf uur. Je hebt dan je portie wel gehad en bent dan "behòdrljk" afgeknapt. De Chinese jongen is heel eigenaardig. Zo typisch oosters nog, in het geheel niet Europees. Je krijgt dan ook geen hoogte van ze.

Het eten in Soerabaja is niet zo heel rijk. Boter krijgen we nooit.

Een van onze teamleden ligt in het ziekenhuis. Wordt morgen geopereerd. Men denkt aan blinde darm, maar ze weten het niet precies Dat is niet zo best.

Van de week zijn we veel uitgeweest. Er was een voordrachtsavond van gedichten en novellen. Toevallig kende ik alles. O.a. Weise von Liebe und Tod van Rilke, waar ik zo dol op ben en de rede van Marcus Antonius uit Julius Ceasar van Shakespeare, dat hebben we juist op de HBS gelezen en ik herinnerde me alles nog. Twee maal zijn we naar een concert geweest. Een was een pianorecital van een sergeant van de KNIL, die behoorlijk speelde, Chopin, Mozart, Beethoven, Menuette à l'antique van Paderewski.

Ik heb echt genoten. Het was in de cantine van de X brigade. De volgende avond was er een grammfoonplatenconcert, dat wordt iedere week een keer gegeven. Dat was ook erg goed. Tjaikowsky, Mendelsohn (Middernachtsdroom), Chopin en de pastorale van Beethoven. Je mist natuurlijk wel het echte orkest maar van de muziek zelf kun je ook toch erg genieten.

Jan Peelen schijnt hier ook te zitten. Ik kreeg tenminste van een van de jongens te horen dat hij me op wilde zoeken.

Het is nu half elf 's avonds. We hebben een heerlijke dag achter de rug gehad. Ik ben knal verbrand, we hebben zalig gerijsttafeld en zeker wel twee liter orange-juice achterover geslagen, zodat mijn buik finaal op springen staat, maar dat zakt wel.

We zijn vanavond op bezoek geweest bij een vriend van Jan die getrouwd is. Zijn vrouw is uitgekomen met de NYCA, toen ze getrouwd waren. Ze zitten erg gezellig. Het is wel leuk om weer eens in een huishouden te komen. Je wordt zo onverschillig dat ik gewoon vergat dat ik de as van mijn sigaret niet op de grond kan laten vallen.

Ik lig nu op mijn tnatpatje deze brief af te maken omdat ik hem morgen weg wil hebben, anders komt hij te laat. Ik maak het dus niet zo lang want ik heb zo'n slaap en morgen is het weer pootaan. O, ja, bang over dat naar het front gaan hoef je niet te zijn. Overdag is daar practisch geen gevaar.

Morgen worden mijn jurken gepast. Dat gaat vlug hè? Ik heb nu ± 90 gulden nog, kan dus weer wat vooruit. Binnenkort stuur ik jullie een pakje met wat suiker en wat anders, wat je hier dan nog kunt krijgen. Het is niet veel, maar dan toch wat.

Lieve schatten, ik stop. Deze brief wordt niet zo lang. Maar ik zal zien iedere dag weer wat te pennen, anders kom je er nooit toe. Morgenavond houd ik briefschrijf duty. Niemand mag me dan storen. Wat gaat de oorlog toch langzaam hè? Ik geloof dat het hopeloos is, enfin, moed verloren, al verloren, dus maar afwachten.

Zaterdag a.s. hebben we een knalfuif. Ik steek me dan in een nieuwe dress.

Dag hoor, volgende keer meer. Gaat alles goed? Groeten aan allen, jezelf stevig omhelsd, jullie Annie.

Ik heb een kleine katjong op het lab die voor me spoelt. Een jochie van ± 10 jaar. Snoezig, om zo op te eten! Met prachtig bruine ogen. Als hij weggaat, buigt hij altijd diep voor me en ik verwen hem af en toe met lekkers.

Het is nu vrijdag de 28^e en de omstandigheden zijn weer veranderd. Ik heb nl. een peintje en vanwege dat peintje ben ik in bed gestopt. Er is een wondje geïnfecteerd aan mijn been en nu moet ik al liggend wachten tot dat over is. Ik word volgestopt met sulfothialine (een broertje van Cibusol) en dat helpt reusachtig. Zieke zusters worden opgenomen in het paviljoen van het ziekenhuis dus daar lig ik nu ook. Goed verwend en verzorgd door hun collega's. Ik zit nu ook in de echthysolzalf, net als vader.

Je ziet dat ik zeer kwiek ben en als jullie deze brief krijgen is het ook al weer beter.

Overigens heb ik nu mooi tijd door alle correspondentie heen te komen.

Ik lig alleen op een kamer aan de achterkant. De buitendeur staat open en zo kijk ik op het kleine galerijtje waar de baboe wast, waar de mandiënkamers, de WC, het keukentje en de katten en honden rustig door elkaar huppelen in de zon.

Ook kleppen hier de zieke zusters aan de beterende hand langs naar de WC of mandiekamer, allerlei typen. Een met een zeer lijzige stem à la Johan (komt ook uit Eindhoven), een die heel voorzichtig voortwiegelt op haar benen en de laatste een van de oudere stempel, je weet wel, die alles zo goed weet.

Overigens word ik zo zoet gehouden met een suikerzoet romannetje van Courtsmahler. Ik voor mij zie liever de naakte waarheid al is naakt nog zo shocking. Ik lig als een prinses in bed. Benen in een hoek van 45° met lichaam, lichaam tot kop horizontaal, kop weer 45° met lichaam. Op de plaats waar in het verleden mijn buik placht te zitten, ligt nu een kussen. Daarop het schrijfblad.

Daarop deze letters in bijna onleesbare inkt. Zaterdag a.s. is er een reuze knal-nachtfuif van $\pm$ 8 paren. Nu kan ik er niet heen, kassian.

Een paar dagen geleden ben ik met een zeeofficier naar Modderlust geweest met Rietje en nog zo'n vent. Dat is een groote soos van de marineofficieren, helemaal aan zee. Het was er lekker rustig en we hebben het heel gezellig gehad. De volgende dag stopten ze me in het lazeret (*hospitaal*) met m'n peintje en al.

De jongens zijn gisteren naar het front vertrokken. Er worden toch vorderingen gemaakt naar de kant van Malang, maar er wordt geen ruchtbaarheid aan gegeven.

Vandaag is de hele dag het geschut in volle gang. Mensen, ik eindig, tot volgende keer maar weer hè?. Vandaag kreeg ik een brief van Tré, die vroeg wanneer ik weer terug kwam.

Dag, zoen van jullie Annie.

Soerabaja, 7 juli '46

Lieve allemaal,

Vader schrijft dat het slecht gaat met de brieven. Ik kan er niets aan doen want prompt iedere zondag gaat er hier een brief weg. Soms wat eerder maar nooit later, dus jullie moeten precies om de zeven dagen een brief krijgen. Die van jullie was dit keer ook over tijd. Ik zal de laatste (van 19/6) even beantwoorden.

Het pakje met lapje heb ik al lang gekregen en ook heb ik Lies al geantwoord. Waarschijnlijk hebben jullie nu die brief al. Zeg, ik mag niets toesturen. Het is verboden. Reuze jammer, want ik had al wat opgespaard en nu kan het niet weg. Schrijf eens wat je graag wilt hebben, dan kan dat als het verbod opgeheven is mee gestuurd worden. Mijn eerste jurk is klaar. Hij is erg leuk geworden. Vandaag heb ik hem aan.

Wat de oorlog hier betreft, het gaat goed. Men trekt op, al is het langzaam. Onze jongens zitten nu aan het front. Donderdag hebben ze een zware dag gehad. Twee doden en tien gewonden, waaronder zeer zware. Joop, een van onze getrouwen ligt ook in het hospitaal. We hebben hem al opgezocht, hij heeft erg veel pijn. Weet je wie bij de doden was? Een jongen uit Oosterbeek! Wolthof, ik kende hem. Hij was juist dezelfde dag sergeant geworden en zou de volgende week met de handschoen trouwen. Is met een brancarrier op een vliegtuigbom gelopen. Jan van Melle schrijft steeds trouw aan ons team hoe het met hun gaat. Het is ontzettend beroerd vechten tegen de extremisten omdat ze zo verraderlijk zijn, maar per slot van rekening ook vaak erg laf. Daar gooit Daisy net met een ruwe klap een grote stopfles tegen de vlakte. Pèts, om je dood te schrikken. Enfin, die is naar zijn moertje, soedah. Alle vloeren in de huizen zijn van steen (tegels). Ik wou binnenkort eens een nieuwe foto laten maken voor jullie in uniform,

maar ik moet eerst nog tien pond meer afvallen. Vader moet dan die lelijke foto met die twaalf onderkinnen weg doen want ik vind het niet leuk dat ik daar zo lelijk te pronk sta. Vandaag zal een zekere Joep (nieuwe connectie) nieuwe kiekjes maken als we gaan zwemmen. Donderdag ben ik uit het ziekenhuis ontslagen. Ik was in het begin nogal naar geweest, had hoge temperatuur, maar later was ik weer zo goed als wat. Nu is alles weer o.k. Brr. dat het in Holland altijd regent. Ik bibber al bij de gedachte. Je moet niet denken dat hier in Indië de lucht altijd egaal blauw is. Vaak zijn er ook wolken en dan is de zon even weg. Maar het zijn van die witte wolken en ze zijn zo weer voorbij. Onze patiënten zijn allen Indonesiërs, dat heb ik al in een van mijn vorige brieven geschreven.

Het is weer een echte gezellige zondagmorgen. Straks komen er weer luitjes op de koffie (ditmaal alleen letterlijk) we hebben een soortement slaatje gebrouwd, dit moet met biscuits verorberd worden. We gaan straks met de hele keet zwemmen in de zee bij Perak, miters.

Gisterenavond heb ik een reuze lollige fuif gehad, en last but not least ben ik alleen als vrouw in gezelschap van zeven mannen met een gevechtswagen (zo'n hoge met een mitrailleurtoeren) naar Tedjo Adjo geweest, 's nachts om 12 uur. Ik in het mitrailleursgat met mijn kop eruit en als we langs een frontwacht kwamen dan moest ik onderduiken. Joep (de bestuurder) brulde dan: "veiligheidsdienst" en daar gingen we weer. Ik kreeg dan weer een seintje en kon weer boven komen. Dat was weer écht iets waar ik van kon genotteren. Hoopjes fun, en in zo'n pantserwagen ken je toch geen gevaar.

Weet je waar je hier veel last van hebt? Van mieren. Overal zitten miertjes op. Suiker, alles is vermierd. Verder zie je wel van die grote kakkerlakken, de tjikjaks, maar het is helemaal niet iets verontrustend en ik heb altijd gedacht in Holland dat het er vol mee zou zitten. Vogels vallen me niet op. Soms zie je erge mooie maar mussen zijn hier ook legio.

Van Leny kreeg ik een reuze gezellige brief. Erg bedankt. Gisteren kwam weetje wie? Mathob!! Hij wou gisterenavond uit maar ik was besproken. Vandaag komt hij weer maar ik wil hem voor die tijd gepiept zijn, want ik vind het zo'n opschepperige kletsmeier. Er is sprake van dat wij of naar Lombok of naar Bali gaan. Hoe vind je dat? Ik wil wel graag. Weer eens wat anders. Zie je, dat vind ik zo leuk, dat onverwachte, dat avontuurlijke. Wat een heerlijk leven is dat. Mijn zwerfstersnatuur zal hier wel veel van haar gading vinden.

Ik had Leny gevraagd hoe het met jullie ging, dan hoor ik het eens van een andere kant, maar het stelde me gelukkig gerust. Donderdagavond hadden we weer een concert. We zaten buiten, de maan scheen en er waren massa's sterren. Ik heb steeds naar boven gekeken en toen was ik ineens zo dicht bij jullie. Trouwens mijn gedachten zijn steeds bij jullie maar eenzaam voel je je nooit, dat kan onmogelijk met zoveel om je heen.

Jammer dat je zo slecht kersen kunt krijgen. Heerlijk hè? Ik zou ze ook wel lusten.

Ik zie vader voor me met die hanneserij in de tuin. Echt op en top vader. Hoe haal je zoiets in je bolletje, Pipi! Leny zei dat je haar het verkeerde nummer gegeven had van Willy en Gerrit? Hoe kon het ook anders! Je bent toch een echte huilefielk en je zult het blijven ook. Doe je de groeten nog eens aan het San?

Is dit geen miters papier? Van Ben gekregen. Scheelt me weer in the money. Deze maand krijgen we ons eigen salaris helemaal. Voorlopig wil ik alles houden, op den duur wil ik iedere maand een delegatie naar Holland sturen, want je kunt het hier toch niet allemaal opmaken. Dick loopt ook hard van stapel. Wat jammer toch dat ik jullie nu de suiker niet kan sturen.

Van Tré kreeg ik ook een brief. Is ze nog eens geweest? Reuze idee van Leen om een baan te zoeken. Laat André maar bij haar blijven want hij zal haar veel te veel missen hier.

Jan van Melle was gisteren 25 jr. geworden en zijn vrouw heeft gisteren door de radio gesproken en ook zijn moeder. Enig hè? Hij was er 'stuck' van. In augustus wordt hij vader.

Het is inderdaad onrustig, ook in Soerabaja, maar daarom lopen wij totaal geen gevaar.

Hè, die mensen kletsen zo, je kunt gewoon niet rustig schrijven. Rie zit tegenover me te pennen. Ook aan haar ouwelui. Je moet de groeten hebben. Rie heeft haar verloofde afgeschreven. Ze schijnt toch niet van hem gehouden te hebben, trouwens dat bekend ze zelf ook. Zielig voor die jongen, hij gaat vandaag of morgen op de boot naar hier.

Van de toestand verder weten we niets. Je hoort inderdaad ook heel weinig, dat is de tactiek.

Daar komt Daan aan, een connectie van Rietje. Hij heeft een huis van een wagen. Een kar om te zoenen. Overigens is het een reuze geschikte kerel. Hij is in love met haar maar heeft geen kans.

Daar komt Joep aan met de wagen. Er staat weer een heel zwikje auto's voor de deur.

Ik moet nu stoppen, want we gaan weg en nu is het zo'n gekakel. Leo zit hier, Joep, Daan, Neen, het gaat nu niet meer. Dag kus, het beste hoor! Love, hoopjes zoenen,
Dag, Annie

Soerabaja, 19 juli '46

Lieve allemaal,

Ik heb groot nieuws, geen verloving of zo, nog geen trouwerij maar we gaan naar Bali met ons team. Eindelijk kampongwark. De toestanden zijn er heel primitief, maar wat zou dat. Dit is juist het werk wat ik me gedacht had. We zullen wel het uitgaanswerk stop moeten zetten want dat zal daar wel niet zijn, maar voor het een het ander en ik vind het heerlijk. Er zijn een paar teamleden die luid geprotesteerd hebben want die hebben natuurlijk hier een trekpleister zitten en die willen niet weg. Rietje vindt het ook heel erg. De jongens pesten ons en zeggen dat we dan met de "peloppers" (*inboorlingen*) aan de haal gaan en dat ze onze koppen wel zullen snellen maar ik zeg maar "maan een biet" Soedah. Voor hun is het reuze jammer en ze worden al sentimenteel bij de gedachte. Hoe vinden jullie het? Een dochter in de rimboe van Bali? Ik kom natuurlijk als raffiameisje terug. Wanneer er vervoer is gaan we weg en dat zal begin volgende week zijn. Schrijf voorlopig jullie brieven maar naar het oude adres, zo gauw ik er ben stuur ik een brief. De post zal nu wel wat gestagneerd zijn, maar maak je nooit ongerust. Ik ben zo goed als een kip vol leven en avonturiersbloed. Mijn laatste edele vriendje is net zo'n exemplaar als ik en als je met hem uit bent kun je er zeker van zijn dat je iets raars beleeft. Hij is vroeger door zijn moeder op het seminarium gezet maar dat lag hem niet helemaal. Hij wou wel pastoor worden of pater maar dan moest hij 's avonds alle nonnetjes onder mogen dekken. Maar dat 'was er niet bie', dus is hij nu marinier. Niettemin vertrek ik zonder hartzee uit Soerabaja, de tijd die we hier gehad hebben zullen we nooit kunnen vergeten. Wat een belevenissen! Vooral die amours van de teamleden, daar kun je een boek over schrijven.

Het is nu zondag kwart over elf. Vanmiddag gaan we weer zwemmen, vanavond ga ik nog eens met Jan uit, dat hadden we afgesproken. Ik stuur hierbij wat kiekjes. In ieder geval één. Die zijn genomen toen Joep en ik bij de nevelconstructie waren. Heel

onverwachts met blitzlicht gedaan. Die is toen genomen. Ontzettend jammer dat ik net mijn hand voor mijn gezicht heb. Joep is degene die naast me zit.

Met Joep bij de nevelconstructie

Het horloge dat ik om heb heeft Jan me gegeven. You see? Vader vroeg naar ons eten hier. 's Morgens gewoon ontbijt (aan het welk ik nooit verschijn, want het is me te vroeg) van brood, jam, pindakaas (geen boter, dat bestaat hier niet) en thee.

's Middags tussen half een en half twee kun je aan tafel. Dan is er vlees, jus, rijst en groen voer, sambal, soep vooraf en toetje. Dus in plaats van aardappels, rijst. Vader verwacht waarschijnlijk rijsttafel met nasi goreng. Bovenstaande is rijsttafel, maar nasi goreng is reuze lekker. Ik eet hier inderdaad heel weinig, maar je schijnt erg weinig nodig te hebben. 's Avonds van vijf tot zeven kun je weer eten, dan is er brood, net als aan het ontbijt.

We gaan hier laat naar bed. Vooral de laatste tijd. Maria van Voorst tot Voorst is in de wacht en dan gaan Joep en ik haar altijd gezelschap houden. We drinken dan koffie en ze bakt eieren. Het is een enig type. Niets kan haar verdommen. Gebit à la juffrouw van Lingen. Ze flapt er van alles uit en is tegen "puppers" (de mariniersterm voor een gewone soldaat) precies zo als tegen een kolonel.

Van Gera kreeg ik gisteren een enige brief. Ze schijnt werkelijk een serieus vriendje te hebben. Wim had ze al gesproken en hij schijnt weer veel onzin verteld te hebben.

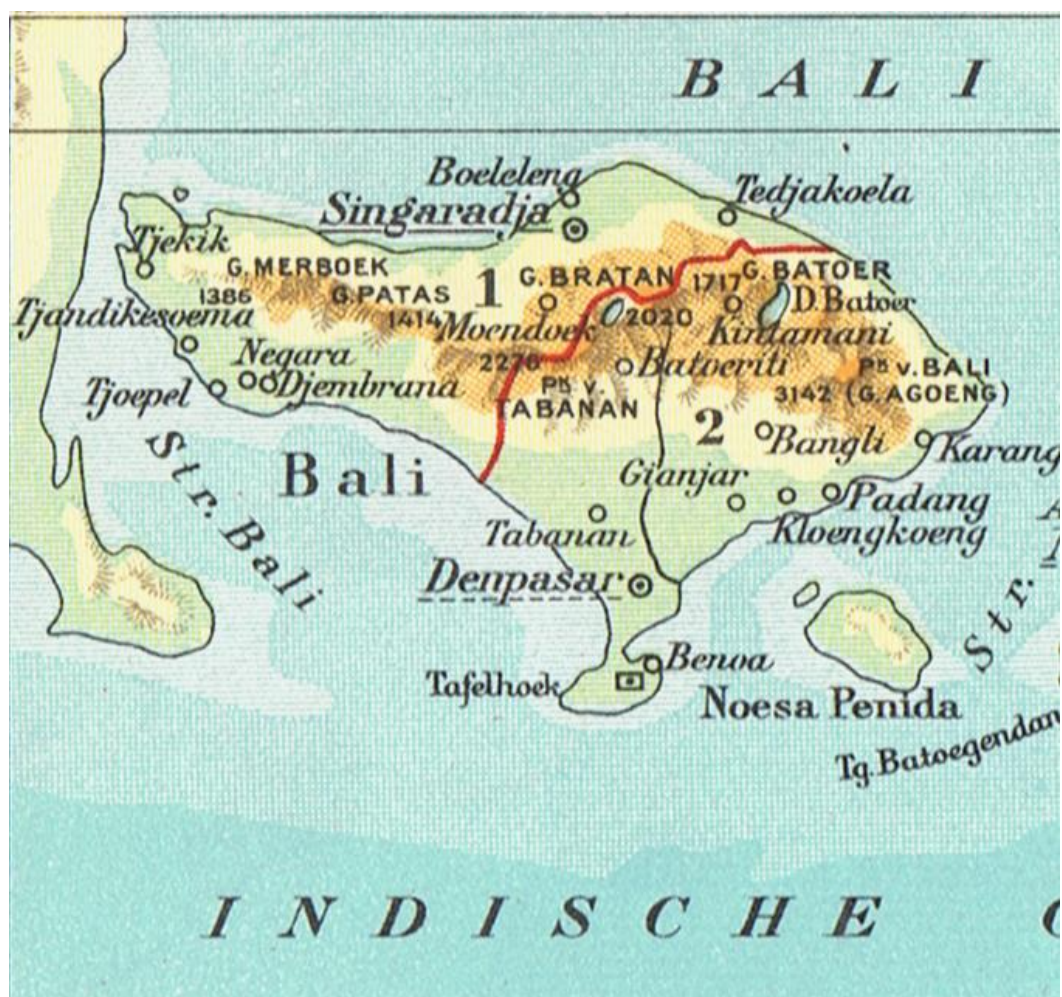
O, ja, weet je wie bij me geweest is? Mijn voorganger uit Zutphen. Hij liet een brief van dr. Dieleman (die veel op het lab was) lezen waarin ik vermeld stond. Hij schreef: "je opvolgster, een gezellige dikkerd is ook naar Indië. Ze was altijd goed gehumeurd en bereid werk te doen". Ik heb Frits gezegd dat hij Dieleman maar moest schrijven dat ik twaalf pond was afgevallen en hij heeft gezegd dat hij er dan maar 22 van zou maken. Ik vond het een heel geschikte vent en ik heb mijn hart nog eens even op kunnen halen over het lab in Zutphen. Als ik er nog aan terug denk dan ril ik nog bij de gedachte. Alsof ik daar begraven was.

Lieverds, ik stop. Jammer genoeg is deze brief niet zo lang maar ze laten je ook zo weinig met rust. In Bali wordt het anders.

O, ja, de twee eerste jurken zijn klaar en leuk geworden. Ik heb een paar leuke sandalen gekocht en een paar hompjes van schoenen met doorloophak. Blauw met wit leer. Dag hoor, tot volgende schrijfs.

Zoen van jullie Annie.

Hoofdstuk III Bali

Denpasar, 23 juli '46

Schrijf je brieven aan:
Team XII N.R.K. etc.
Gianjar Bali

Lieve ouders,

Daar zitten we nu op Bali. Vanmorgen zouden we plotseling om 8 uur vertrekken per vliegtuig. Gevolg was dat we tot twee uur hebben moet wachten met het idee 'gaan we nu of gaan we niet'. Het platje zat vol met wachtende cavaliers. Joep had patrouille met zijn gevechtswagen en kwam tussen de patrouilles door steeds kijken of we er nog waren, en ineens waren we verdwenen om twee uur. Het was reuze naar afscheid van Soerabaja te nemen, je bent zo gehecht aan allemaal en ik had het zo leuk met Joep de laatste tijd. Helaas meent hij het serieus en daar kan ik niet aan beginnen. Ik voel niets voor iets serieus zolang we zo steeds van standplaats verwisselen, niettemin schrijven we wel. Jan Crucq is nog afscheid komen nemen. We hebben afgesproken elkaar zo nu en

dan te schrijven. Gek hoe je je aan die mensen kunt hechten. Hoe vinden jullie de foto's? Kun je zien dat ik afgevallen ben?

Nu even over de reis naar Bali. Dus om twee uur weg, planplan, want we vertrokken niet graag, zijn we in de jeep van een van de jongens naar het vliegveld gegaan. Omdat ik bij de vijf luchtzieken hoorde, werd ik met Rietje, Riena, Daisy en nog iemand in de cockpit gestopt. Heel funny. We zaten goed en wel en toen bleek een van ons een olieleiding kapot getrapt te hebben, zodat de olie er uitspoot. Wij er weer uit. Riena zag nog kans met haar kop de bovenruit van de cockpit eruit te meppen en die viel in diggelen op de grond. Het was natuurlijk weer heel funny, maar we maakten weer een perfecte indruk. Om half vijf konden we eindelijk starten. Ik mocht voorin de neus bij de mitrailleurs zitten. Je kruipt er in als een muis in een hol, dan een heel nauw gangetje, op de buik erdoor. Ik snap niet dat ik niet ben blijven steken. Later kwam Rietje er ook door gekropen. We hebben voor de mitrailleurs gezeten (zonder te schieten) in gezelschap van kogels en andere attributen. Nu weet ik hoe een oorlogsvlieger zich voelt. Het was een Mitchell, 'beheurlijk' bewapend. De tocht was prachtig. Wat hebben we weer veel gezien. De piloot vloog extra laag zodat we alles goed zagen. De vulkanen, waar we door vlogen, de groene sawa's, de palmbeaches met de branding der zee. Om kwart voor zes landden we op het vliegveld waar we reuze sympathiek ontvangen werden. Jeeps en luxe auto's om ons naar het Balihotel in Denpasar te brengen, waar we nu zitten. We werden ontvangen door de eerste geneesheer van Denpasar. Denpasar ligt in de zuidpunt van de driehoek Bali: Gianjar, waar onze standplaats is ligt 28 km. ten n.o. van Denpasar, ongeveer 100 m. hoog. Het is daar het centrum van echt Balinese kunst en iedereen die je spreekt is er enthousiast over. We krijgen een heel groot werkgebied, een polikliniek en zullen een noodziekenhuis opzetten. Echt pionierswerk dus. Die arts heeft ons reusachtig aardig ontvangen. We hebben gisteren heerlijk gedineerd maar zijn vroeg naar bed gegaan. Nog even aan de bar wat cocktails gedronken met een stel piloten van ons vliegtuig. We vielen als blokken op bed. Vanmorgen 7 uur ontbijt. Daarna registreren en naar het ziekenhuis hier waar we zijn rondgeleid. Het ziekenhuis is gebouwd als alle

Balinese huizen, dit model:

met rieten daken en van bamboe. Hier zie je echt Indië. De palmbomen, de kampongs, dit is heerlijk. Soerabaja was echt Europees. De nederzetting Gianjar heeft geen enkele Europeaan. De troepen van de Rode olifant (Gadjahmerrah) zitten in heel Bali en zijn erg beroemd. Allemaal Indische mensen die krijgsgevangen zijn geweest en dus weten wat vechten en ontbering is.

De analyste van dit ziekenhuis was reuze enthousiast. Veel polikliniekwerk. Ik heb met haar verschillende dingen besproken en ze was reusachtig aardig en welwillend. Aan haar zal ik wel veel hebben. Ik kom nog terug om over verschillende dingen te spreken. Dit hotel is het mooiste hotel van Indië momenteel. Niets beschadigd. Het is werkelijk fenomenaal. Wat maken we toch weer veel mee.

Ik heb hier een wajang-verhaal gekocht, gesneden van bamboe. Dat stuur ik jullie op. De tekeningetjes zijn buitengewoon aardig. Achteraan staat het verhaal in Arabische letters. Dit is iets origineels, daarom heb ik het gekocht. Kan ik eens een mooie lap krijgen dan zal ik die kopen en opsturen, voor achter de bank. We krijgen een eigen ambulancewagen. Leuk hè? We komen in een controleurshuis te wonen waar Doortje huismoeder zal zijn. Nu zijn we in afwachting van de truc die ons komt halen naar

Gianjar. Dag lieverds, tot volgende keer. Er wordt hier meer dan 12 uur per dag gewerkt in het ziekenhuis. Zoen, Annie.

Gianjar, 29 juli '46

Het klimaat is hier zeer koel. Op het ogenblik regent en druilt het al 3 dagen.

Lieve allemaal,

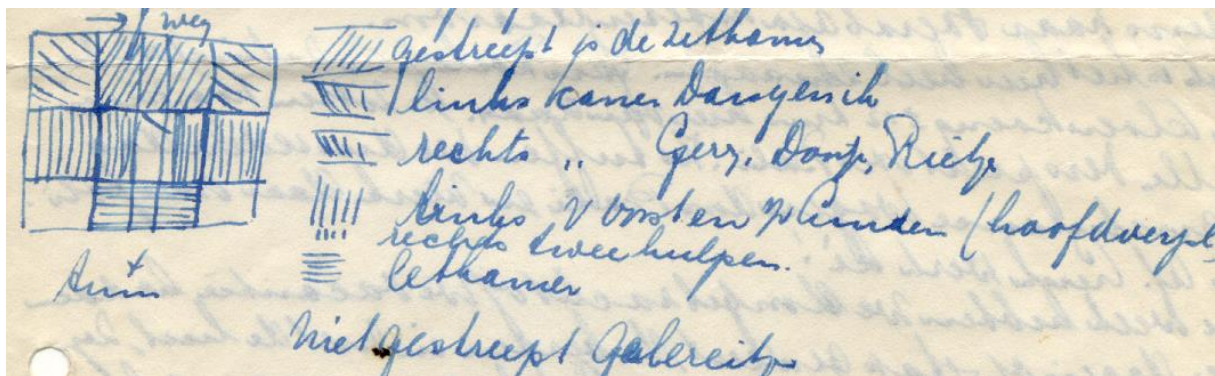
Wat een grappig idee dat jullie nog vrolijk denken dat ik in Soerabaja zit terwijl ik al lang en breed zit opgeslagen in Gianjar. We hebben al weer heel veel beleefd maar laat ik geregeld vertellen. Ik heb vanuit het Balihotel in Denpasar nog geschreven hè? Woensdagmorgen zijn we na diverse ceremonies per ambulancewagen naar Gianjar vertrokken. Een prachtige tocht van een 28 km. lange weg door sawah's, over ravijnen en langs de Balinese kampong. Met hun typische tempeltjes en muren om de erven.

Overall zie je de kleine offertempeltjes. Bouw zo:

Je kijkt je ogen uit en ziet nog niet alles.

We wonen hier in een prachthuis. Een paviljoen voor Dokter en Jo, verder het hele huis (oud controleurshuis) voor ons meisjes. Een enorme grote zitkamer en grote eetkamer, gang in het midden en vier grote kamers opzij. Ik zal het even uittekenen.

Er is een prachtige tuin bij met grote klapperbomen en met een reuze uitzicht over de sawah's. Ieder heeft een kamer met z'n tweeën waarin 2 bedden, grote kleerkast, bureau (waaraan ik nu schrijf) en zitje. Tot zover het huis. Nu de omgeving.

Daar raak je niet over uitgepraat. Gianjar is een betrekkelijk grote kampong. Er wonen practisch geen blanken. Er ligt een bataljon van de Gadjahmerrah, meest Indische jongens, dat echter 1 augustus vertrekt. Of er dan nog bewaking komt weten we niet. Waarschijnlijk Ambonezen. Er zijn hier nog wel eens acties en met een auto krijg je altijd een bewaking mee. Verder wonen hier de kapitein met zijn gezin en een paar luits met vrouwen. Vooral één luit hebben we reuze veel aan, maar daarover straks. De ontvangst in Gianjar was perfect. Men had fantastisch goed gezorgd. Het eten stond op tafel (wat heel goed is) bereid uit de tangsie (*kazerne*). Trouwens alles verzorgt de tangsie en zó hoor, niets op aan te merken. Nu het werk.

We hebben onder ons het district Gianjar, Kloenkoeng en Karangasem. Alle drie weer bestaande uit diverse kampongs, zodat we in het geheel tien poliklinieken hebben te

houden die dan in de loop van de week afgewerkt worden. We gaan allen mee, alleen Doortje niet, die zorgt voor de huishouding. Het zal heel druk worden, net zoals in Denpasar werken ze $\pm$ 12 uur per dag. Dat is heel veel en ze zijn ook allen moe. Maar de mensen zijn zo enthousiast en zo trots op wat ze bereikt hebben dat het werkelijk opwekkend is. En ik moet zeggen, het is geweldig. Een keurig ziekenhuis waar ook operaties worden verricht, het is een reuze prestatie. Op den duur zullen wij hier ook een ziekenhuisje moeten beginnen. Er is hier in Gianjar een polikliniek waar ik mijn laboratorium kan inrichten. Juist vanmorgen zijn Rietje en ik gaan bevoorraden in Denpasar maar het materiaal is buitengewoon schaars, zodat je niet ver komt. Misschien dat we nog eens naar Soerabaja moeten daarvoor.

Natuurlijk is het hier heel leerzaam. Jan Roelofsen zit niet ver van hier, nl. in Kloenkoeng $\pm$ 12 km. hier vandaan. Er zitten nog meer planters allen verspreid over Bali. Zo tuffen we dus iedere dag met onze ambulancewagen door Bali en werken daar onze poliklinieken af. Leuk werk hè?

De vorige week hebben we doorgebracht of we vakantie hadden. We zijn twee dagen op stap geweest, de bergen in met de luit, zijn vrouw in de auto. Het was geweldig. We kwamen op grote hoogten, zagen de zee en de sawah's in de diepte. Allemaal haarspeldbochten met aan de ene kant de berg en aan de andere kant het ravijn. Je moet wel verduveld goed kunnen sturen wil je geen ongelukken maken. Maar dat is de luit wel toevertrouwd. We hebben in de bergen een afscheidsdiner gehad van een peleton der Gadjahmerrah. Het dessahoofd at met ons mee en slurpte heerlijk zijn soep bijna met zijn neus in het bord. Na het diner was er gamelan en een Balinese klucht werd voorgedragen, waar wij natuurlijk geen jota van snapten, maar de bevolking vond het schitterend en lachte zich een ongeluk.

Om 10 uur zijn we weer vertrokken, reden naar het zg. waterpaleis van de Anahagoen. Het was zeldzaam.

Nu is het ingericht als verblijf voor de militairen. Het was er niet druk. We sliepen in keurige kamertjes en werden 's morgens gewekt om half zeven door de luitsvrouw die al koffie en ontbijt had klaar staan. Na het ontbijt hebben we gezwommen in de grote vijvers om het paleis heen. Enfin, je snapt niet hoe zalig. We zijn terug gereden langs de zee, door de verschillende kampongs. In Bangli heb ik een Balinees beeldje gekocht, voorstellend een danseres, maar aangezien mijn batig saldo 50 cent is, kan ik het nu niet verzenden, maar moet ik wachten op katjie (*salaris*). Dan stuur ik meteen die wajangrol op.

Gisteren (zondag) werden we officieel uitgenodigd door de radja ten zijnen paleize en we werden weer eens pontificaal uitgedost met dasjes etc. onder groot protest van iedereen die dat om te stikken vond. Enfin, we werden met de nodige poespas ontvangen. Toen ik daar de trappen statig opzeilde van het paleis met allemaal gapende inboorlingen, voelde ik me als iemand uit het gevolg van Keizer Wilhelm of zo. We werden keurig op stoelen gepoot in een grote kring in gezelschap van diverse Gadjahmerrahs. Er was een gamelan (3 orkesten). Het is zeer kunstig, boeiend maar je kunt het niet lang aanhoren omdat het veel te hard is aan je oren. Ik begrijp niet hoe de mensen het zelf uithouden. Er waren Balinese danseressen die voor de genodigden dansten. De radja is een oude man. Hij had zo'n zacht handje dat ik het bijna dubbel kneep met mijn Hollandse vuisten. De dans boeit ongelooflijk en je wordt er haast zelf moe van.

Er zijn op het ogenblik overal feesten op Bali want het is nu de viering van het Balinese Nieuwjaar. Dat feesten duurt $\pm$ 9 dagen. Er worden hamatans gehouden, getandakt, hanengevechten enfin, wat al niet meer.

We hebben hier gezelligheid aan de Gadjahmerrahs, maar die gaan 1 augustus met verlof en dan worden ze bij de andere bataljons onderverdeeld. In Gianjar blijft waarschijnlijk geen bezetting. Van uitgaan zoals in Soerabaja is natuurlijk geen sprake maar als je hard werkt heb je daar heus geen behoefte aan. Ook heb ik nu een klein hondje, een heel klein beestje, het is te vroeg bij de moeder weggehaald.

Hij pluist juist aan mijn voeten. Daar is hij gek op. Zijn naam is "vuurvlieg", zo heette de cantine van de veiligheidsdienst in Soerabaja waar Joep zat. Ik mis laatstgenoemde wel hoor, maar dat gaat wel over.

Hebben jullie de foto's ontvangen? I hope so! Gisteren onderweg naar de radja heb ik jullie laatste brief gelezen. Ik kreeg er drie tegelijk. Een van de zuster van de polikliniek uit Zutphen, je herinnert ze nog wel. Ze was een gezellige duvel. Ze mist me erg en zegt steeds: Treintje is toch lang geen Annie. Verder een van Marrian. Die heb ik nog niet eens helemaal kunnen lezen. Vanmorgen was ik om zes uur al op. Wat een tijd hè? Ik moet nu eten dus stop ermee. Tot straks.

Het is nu zeven uur, vanmiddag geen kans gehad.

Dinsdagavond. Alweer haast geen tijd gehad. Vandaag zijn Doortje en ik met de dr. naar Kloenkoeng geweest, alwaar ik Jan Roelofs ontmoet heb. Leuk hè? Hij zit als controleur daar. Dus vlak bij ons. Hij was zeer verrast me weer hier te vinden. Samen met hem zijn we op bezoek geweest bij de Agoeng (hoogste adellijke rang in Bali) en tevens de zelfbestuurder. Dat was natuurlijk weer pontificaal, maar toch leuk.

Toen poliklinieken bezoeken, daarna eten in een Warong (bamie). We zijn daarna doorgegaan naar een leprozerie, zoiets ergs. Dat zijn geen mensen meer maar opgejaagde wilde dieren. Die afgefallen ledematen, sommigen hebben alleen nog stompjes van handen en voeten, sommigen niets meer. Je kunt er wel om huilen. Er is ook niets aan te doen. Alleen isoleren. Ze wonen vlak bij de zee, helemaal afgezonderd. Er is ook een kerkhof bij. Doortje en ik hebben cigarettten uitgedeeld.

Op de polikliniek heb ik nu een lab ingericht. Het ziet er netjes uit. Meestal om 7 uur 's morgens ga ik er heen. Dan staat daar de poli al vol met patiënten die hier door de diverse mantri's (*inlandse ziekenverpleger*) behandeld worden. Ze gluren steeds mijn trots binnen en ik voel me dan als een aap in een kooi of een of ander voorwereldlijk monster. Lieve mensen er is nog zo veel te vertellen, jullie moesten eens een snoepreisje naar Bali kunnen maken. Misschien Wim nog eens. Who knows. Maar als ik hier twee jaar blijf loop ik ook in een sarong en baatje en dan ben ik een echte inboorling geworden. Dag schatten, de groeten van jullie rimboenese dochter Annie.

Het is nu zaterdagavond.

Merkwaardig de tegenstelling tussen de prachtige natuur en de erbarmelijke toestand der mensen. 's Middags, als we niet meegaan naar de poli's dan eten Rietje en ik bij den controleur. Erg gezellig. Vandaag ter ere van de zaterdag zijn we met den controleur in zijn jeep naar het aanleggen van een weg door de bergen gaan kijken. De moeite waard om te zien hoe de mensen dat doen met hele kleine schopjes.

Monnikenwerk. Ze gaapten hun ogen uit want ze hadden nog nooit een blanke vrouw gezien, laat staan in een jurk. Is het een wonder dat ze je toean (*heer*) noemen.

We gaan nog steeds 's avonds naar de poerie (*paleis, kasteel*), waar de feesten nog in volle gang zijn. In het begin waren de mensen maloe (*gek*) en de dansers liepen weg uit verlegenheid maar nu als we komen zijn er de voorste banken opengehouden voor ons en ze vinden het prachtig dat je belangstelling toont.

Over twee jaar weten we niets meer van mode of make-up af en zien we er uit in kleren van de oudheid. Ik zit nu in onze grote zitkamer te schrijven. Er zijn enkele jongens uit de tangsie hier. Ze zijn aan het bridgen. De rest naait, leest of schrijft.

Gelukkig is nu de regen over, de zon gaat weer schijnen en ik ben vanmiddag bepaald verbrand. We zijn op uitzichten geweest, waar je hartje van omdraait. Je kunt in het paradijs zijn.

Je moet dat boek eens lezen van Vicky Baun: Liefde en dood op Bali. Dat speelt juist af in deze streek. Je krijgt dan enig idee van het leven hier der mensen. Er is in Malino zelfbestuur uitgesproken voor de eilanden. Dat is niet zo best. De BB (*Binnenlands Bestuur*) ambtenaren hebben nu alleen nog maar adviserende stem. Eigenlijk zou je nu moeten zeggen: knap het zelf maar op, wij vertrekken allemaal hier, maar dan komt Amerika of Australië die happig zijn op een vette kluif en dan heeft ons gezag helemaal afgedaan. En als je Indië eenmaal ziet zoals wij het nu zien, dan zou dat ontzettend zijn. De mensen in Holland hebben er geen begrip van wat een kostbaar bezit ons Indië is. Wat is Holland zelf daar tegenover. Eng en klein!

Lieve mensen ik stop maar weer. We gaan zo weer tandalen. O, ja, weet je wat hier iets typisch is? De hanengevechten. Hoe meer hanen een man heeft, hoe rijker. Daarom zet iedere bezitter zijn rij hanen in kooien aan de straat. Dan kan ieder zien hoe rijk hij het heeft. Die hanen worden heel fel gemaakt. De bezitter sjouwt er de hele dag mee rond, koestert hem op zijn arm en jaagt hem op stang tegenover andere hanen. Is hij dan goed wild dan is hij rijp voor het gevecht. Iedere haan krijgt mesjes aan zijn poten. Daar bewerken de beesten elkaar mee. In 1 minuut is het afgelopen, dan is er een, of soms allebei volkomen doorgesneden. Raar spel hè?

Dag hoor, ik wacht weer op jullie volgende brief. Tabeh, Annie

Mijn vuurvliegje wordt zo leuk. Hij kan nu al onder gesteun en gepiep een stoepje van 10 cm. hoog op klauteren. Hij ligt nu op mijn schoot te slapen.

Gianjar, zaterdag 3 aug.

Lieve allemaal,

Wachtend op een malariapreparaat zal ik de tijd benutten met het schrijven van een brief. Woensdag heb ik voor het laatst geschreven maar ik zal er maar weer een gewoonte van maken zaterdags te schrijven, dan krijgen we weer een vaste regel. Hoe was jullie logeerpartij in Amerongen? Was het er prettig? Van Wim nog niets gehoord uit Engeland. Is Lies nu meteen meegegaan?

Ik zit nu hier op mijn labje in de polikliniek in Gianjar. Dit is echter maar een dependance. Mijn 'grote' lab is nu in Bangli, 12 km. de bergen in op ± 800 m. Daar was een bestaand ziekenhuisje dat gedreven werd alleen door een mantri (*inlandse ziekenverpleger*). Er is een volledige apotheek die, hoewel verwaarloosd, toch uitstekend te gebruiken is.

Rietje maakt hem nu in orde. Ik was minder gelukkig want er was wat lab betreft nagenoeg niets. Ik heb nu een tampatje als zodanig ingericht met de weinige flesjes die ik heb, zodat het er nu zo'n beetje uitziet als het begin in Putten. Er is hier geen waterleiding en geen licht. Het enige wat hier goed is, is de microscoop. Daar ben ik erg over te spreken.

Onze dagindeling is nu als volgt:

's Morgens 6 u. reveil, 6,15 u. ontbijten. 6.30 u. gaat de dokter naar het ziekenrapport in de tangsie en ik ga zo ± 7 uur naar de poli waar ik malaria, g.o. (gonorrhoeae) en ander onderzoek doe van materiaal van de militairen en hun gezinnen.

Om 8 uur komt de jeep van den controleur met de dokter Rietje en mij halen om naar Bangli te gaan. De rit er naar toe is al prachtig. Alle inboorlingen gaan keurig in de houding staan en salueren. Enig is dat. Vooral die blote kindertjes langs de weg. Die vinden dat natuurlijk prachtig, dat snap je. Je krijgt een gevoel van: 'heb je Prins Bernard gezien? Hij kwam voorbij in een jeep'.

De dokter legt zijn ziekenbezoek af in het ziekenhuis. Zijn Rietje en ik dan klaar als hij het zaakje afgehandeld heeft, dan gaan we weer met de jeep achter de ambulance aan, dus naar de diverse poliklinieken. Ik heb jullie al geschreven dat we naar die leprozerie waren geweest hè? Overal zijn beroerde hygiënische toestanden. En als je rekent dat de dokter ½ mille onder zijn beheer heeft (niet in geld maar in mensen) dan snap je wel hoe druk dat is. Iedere polikliniekdag worden 500 à 600 mensen afgewerkt.

Neen, nu verlang ik helemaal niet meer terug naar Soerabaja. Joep heeft dankzij de laatste avond toen ik in Soerabaja was, een straf van negen dagen bak zitten opgelopen. Hij moest nl. op patrouille. Zelf schrijft hij er niets over maar van een andere zijde heb ik het vernomen. Trouwens hij wist het vooruit, maar hij zei: "'t kan me niks verdommen, 't is de laatste avond, dus soedah!'".

Vanavond kwam jullie brief van 30 juli. Wat fijn dat jullie zo'n prettige vakantie gehad hebben, vooral voor moeder was het heerlijk. Doen jullie dat nu eens meer, dat zal haar goed doen. Prettig dat je nu zo'n goede verzorging hebt.

Hebben jullie mijn foto's nog gekregen? I hope so!

Van let kwam er ook een brief. En van Riek Heijnen.

Het leven is hier zo afwisselend dat je gewoon vergeten bent wat je de vorige dag gedaan hebt. Wat zien wij toch veel en wat maken we veel mee. Wat moeten de belastingen wel hoog worden als je rekent dat alles wat wij nu voor de bevolking doen, kosteloos gaat. En voor, laat ik zeggen, zes uur werken op een dag voor de bevolking en de rest verdoen we aan ver rijden. Wat kost dat niet aan benzine en vervoer, aan materiaal, dus de tijd die je werkt is zo kort en dus weinig productief. Dan is het ook erg dat je toch maar betrekkelijk weinig kunt doen.

Ernstige patiënten die opgenomen moeten worden lopen weg, zijn maloe. Ze weten niet eens wat een ziekenhuis is en zijn als de dood natuurlijk om weg te gaan uit hun kampong. Dan b.v. zware TBC patiënten. Je geeft ze wat multivit en laat ze gaan. Zo iets stemt je treurig. En de besmetting woekert maar voort. Hopeloos. Wie weet kunnen we er op den duur veel aan doen.

a.s Weekend gaan we de bergen in naar Kintamani. Dat wordt vast fenomenaal. Weer zwemmen in het meer daar. 's Avonds een fuifje voor team 12 en de luitjes die in district Bangli zitten. Mensen kinderen wat een leven! In de bergen heb je 's avonds een houtvuur aan en vanavond toen we terugkwamen had ik stijve vingers van de kou.

Lieve schatten, ik stop weer eens want ik moet nog meer schrijven. Joep moet een beurt hebben en ik moet mijn haar nog wassen etc. etc.

Dag lieverds, houd je taai; Cheerio, Dag, jullie Annie.

Zeg moeder, het is nu heus weer goed tussen Jan en zijn meisje hoor! In Indië als je eenzaam zit, ben je misschien gauwer aangetrokken tot een ander en dat was ik in dit geval, maar hij heeft zijn meisje daardoor heus niet minder liefgehad. Jan en ik corresponderen nog als goede vrienden en dat gaat best. Niet teveel, maar toch wel contact houden, juist omdat het zo'n mooie vriendschap was. Zijn horloge tikt nog steeds aan mijn pols. De herinnering was mooi en ik kom er best bovenop. Mijn devies is en blijft: Luctor et emergo! Dag.

Gianjar, 12 aug., maandagmorgen

Lieve allemaal,

Hier zit ik in de polikliniek lab van Gianjar, rood verbrand en verkouden, cigaret in de mond aan jullie te schrijven. We hebben een enige week achter de rug met hoopjes fun. De eerste note gaie (*vrolijke noot*) was maandag 5 augustus, verjaardag van Irene. 's Morgens zou er vlaggenparade zijn. (jammer, daar komt net een soldaat aan voor een venapunctie, die moet ik eerst even helpen)

Ziezo gefixt. Nu, dus de vlaggenparade. Het derde bataljon, de politietroepen en ons team zouden er bij zijn. Kapitein zou de parade afnemen. Zondagavond, wij aan het oefenen. We klakten met de hakken als gekken "sloegen aan" stram en militair, enfin het was enorm. Maandagmorgen: Annie was bezig op het lab en vergat de hele parade. Een kwartier te laat ontdekte ik het ineens, pakte mijn veldmuts en rende het lab uit naar de tangsie. Iedereen hield zijn hart vast dat ik nog het veld over zou komen draven, maar zo pienter was ik wel om te begrijpen dat, als de kapitein een redevoering staat te houden, ik niet kon aankomen. De vlag was toen al gehesen. Doortje die een paar minuten vóór mij aan was komen rennen, had het wel gedaan. Twee "sloegen aan" bij "presenteert"! En de rest deed het goed bij het "geweer". Militair zijn zit nu eenmaal niet in een vrouw. 's Avonds was er een fuif bij de kapitein aan huis voor het hele bataljon. Maar een fuif met olifanten, daar is heus wat aan loos. Die zijn meisjes nl. zo ontwend dat ze (blikken en) blozen als je iets tegen ze zegt. Negen van de tien dansen niet en ze doen zo verdwaasd. Of dat nu speciaal invloed van ons team is dat weet ik niet want we zijn een stelletje bij elkaar! Maar de kapitein, die eerst bang was voor een run op de vrouwen (wij negenen waren er alleen) zag iets heel anders. Toen de muziek begon, dansten de kapitein en de luit met hun vrouwen en alle olifanten.....zaten te zitten!!! Wat hebben we gefoeterd: "en dan de jongens in Soerabaja" - zouden wij na twee jaar ook zo 'weltevreemd' geworden zijn.

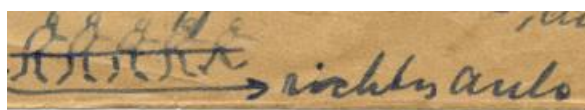
De tweede note gaie is en blijft onze "bus", de trots van het team. Like this:

Van voren heeft de bus rode, blauwe en paarse ruitjes en van buiten is hij hemelsblauw, afgezet met groen. Meestal doet de bus het niet, soms wel.

Nu, en van die "wel" keren moeten we het hebben.

We kennen het klappen van de zweep langzamerhand wel. Op een berg zeggen we allemaal: hup jongens en dan gaan we schokken, hup twee, hup twee, zacht naar achteren, en dan met een reuze zwaai van ons bovenlijf naar voren, dus als we langs

de wand zitten zo:

Zo deden we vroeger als kind ook als we achterop de fiets zaten. Dan komt het: Peng!!!pang!!!

Dat is het lugubere voorteken, we kijken elkaar aan met spanning op het gelaat. Brrrt, frut, zegt dan dat ondier, nog eens prrrt, prrrt,, een laatste snik, hij kan niet meer. We stappen allen gelaten uit, behalve Jo, die chauffeert en zijn commando's de lucht in schettert. Duwen!!!! Trekken!!!! Etc. etc. We liggen dubbel van het lachen. We duwen de auto de berg op, dan draaien en dan de berg af, dan springen we allemaal in volle vaart aan de buitenkant op de treeplank en het ding zakt dan de berg af, wij in de hoop dat de motor zal aanslaan.

De kampongbewoners die ons ondier al kennen, lachen zich een punthoofd maar helpen enthousiast mee duwen, wat ons naderhand altijd een pakje peloppers (= rolcigaretten) kost.

En zo laat de DVG (Dienst Volks Gezondheid) ons maar modderen en ze begrijpen niet eens dat we daar geen genoeg mee nemen. Als we de bergen ingaan worden er hulpposten meegestuurd die met de basis verbinding houden! Is het niet om te brullen?

Dinsdag hebben we een kampong gehad waar 80% malaria had. 275 patiënten! Sommigen zakten gewoon in elkaar. Allemaal rond de 40° koorts. Vreselijk. Weet je wat de DVG eenvoudig zegt: Als je met de auto de bergen niet in kunt komen, dan houd je maar geen polikliniek! Dus dan moet je de mensen maar rustig laten stikken!

Het is nu maandagavond, we hebben vandaag weer twee kampongs gehad in de bergen (Kintamani). Het is er fantastisch prachtig, not to tell how!

Maar toch wel hopeloos als je de ziektegevallen ziet. Een man met een strumagezwel die hem ongelogen tot zijn navel hing. Struma komt hier in de bergen veel voor maar zoals dit, nee, zo iets zie je nooit. We zouden hem naar Denpasar vervoeren maar toen we hem mee wilden nemen, was hij zoals gewoonlijk weer verdwenen. Bij deze mensen is nog nooit enige medische verzorging geweest. Ik zou nog boekdelen kunnen schrijven alleen over die mensen, maar dan zou ik morgen nog zitten schrijven. Ik wou dat jullie alles eens zien konden!

Misschien dat ik binnenkort een dienstreis naar Soerabaja moet maken. Ik hope so. Dan ga ik alle oude kennissen af. Maar ik ben bang dat het niet door kan gaan. Kassian.

Zaterdagavond hebben we voor het eerst weer gedanst. En hoe! In Denpasar met de stoottroepen. Ik heb geen dans overgeslagen! Het was weer echt Soerabajaans. Ik heb genoten. Zondag hebben we een ongelooflijk heerlijke dag gehad.

Ook met de stoottroepen. We zijn dwars over Bali gereden tot 30 km. van Singaradja. Kwamen in het bergland en stonden plots voor een bergmeer midden tussen de toppen, aan de voet van de Goenoeng Agoen. Daar hebben we de hele dag gezwommen. Alleen aan fourage wat meegenomen. De kok maakte een heerlijke maaltijd klaar. Het was daverend.

Gianjar, 16 aug. '46

Lieve allemaal,

Weer zit ik in het poliklinieklabje te schrijven. Het is nu vrijdagmorgen 7 uur. De zon schijnt lekker. Het is hier nooit heel warm, veel kouder dan in Soerabaja, soms zelfs voor mijn gevoel te koud, vooral in de bergen. In Bangli waar ik meestal zit, is het heel koel, geen zweetdruppeltje verlies ik daar.

We zijn de laatste tijd ongelooflijk druk geweest. Eergisteren ben ik van half 7 tot half 7 in touw geweest. Eerst lab werk, daarna ben ik met de polikliniek meegeweest voor de medicijnenbediening. Wormkuren ingeven en oogdruppelen. Later heb ik zelfs mee verbonden. Langzamerhand ben ik zo 'Mädchen für alles'. Wel leuk want je leert nu van

allerlei dingen die je anders nooit zag. Wat stinken die mensen! Gruwelijk. En dan moet je die smerige wonden b.v. aan de voeten verbinden. Stank, stank en nog eens stank. Ik bewonder die verpleegsters hoor. Maar het werk is enig, leuk en iedereen van ons team is er wèg van. We hebben een complimentje gehad van het hoofd van de Geneeskundige dienst op Bali, dat ons team zo goed werkt. Leuk hè? Ook voor de dokter zo leuk. Hij gaf ons trouwens ook een complimentje dat we zo reusachtig met hem meewerkten.

Laatst zouden we uit naar een Cabaret, maar we waren te laat klaar. Iedereen had zich op het uitje verheugd, maar geen mens klaagde. Iedereen zei: "we hebben zo miters gewerkt vandaag, het geeft niets". Dat is toch leuk hè?

Rietje gaat gauw trouwen. Met Jaap, den Zeeofficier uit Soerabaja, niet met haar ex-verloofde. Ze heeft een reuze man aan Jaap, maar of ze hem waard is? Rietje is een zeer merkwaardig meisje die te veel aan zichzelf denkt maar nooit aan de beroerdigheid die ze een ander kan veroorzaken. Schuld waarschijnlijk van de opvoeding, altijd enig kind thuis, verwend tot en met. Wat opvoeding toch een boel doen kan. Dat ik beter ben dan zij heb ik ook alleen maar aan jullie te danken. Gek, nu zie ik dat pas in. Laat hè, sorry for that, maar een mens wordt eens wijs en het is gelukkig nog niet te laat.

Vannacht droomde ik van jullie. Moeder had een heel raar dwaas mutsje op het hoofd. Ik geloof dat je het zelf zeer geslaagd vond want je wilde het onder geen voorwaarde afzetten. Enfin, jullie daasden allemaal maar door elkaar heen, maar het juiste heb ik niet gesnapt.

De extremisten zijn rond Soerabaja weer nieuwe aanvallen begonnen. De jongens vechten hard aan het front. Ze schrijven toch opgewekte brieven. Ze zijn altijd enthousiast als ze aan het front zitten.

Ben schreef me: "ik kom liefst zo weinig mogelijk langs jullie platje. Er zitten nu een stel zuurpruimen van verpleegsters en ik mag ze niet". Het zal wel aan hem liggen. Iedereen uit Soerabaja schrijft: "die tijd met jullie komt nooit terug". En Joep schreef: "team 12, zó'n (als je zó'n zegt, wijs je met de duim omhoog, die zegswijze is speciaal mariniers) people, don't you worry, jullie zullen het best klaarspelen daar, ik vertrouw er volkomen op".

Joep wordt bevorderd tot sergeant, een pracht promotie, van marinier II tot sergeant. Dat is als beloning voor de gevechtswagen die hij geconstrueerd heeft en wat werkelijk een knap stuk werk is.

Weet je wat ik akelig vind van die mensen hier. Dat ze voor je op de grond kruipen, dat vind ik zoiets vreselijks. Zoiets geslagen-hond-achtigs. De mensen zijn erg vies. De smerige monden, rood als bloed van het sirik kauwen en die tanden pik en pik zwart! Ik ril als ik ze de lepel met wormenkuur in de mond stop. Doch alles went, don't you worry. Mozes, wat maken we toch al niet mee! En dit in de drie en een halve maand dat we weg zijn.

Dat Balinese beeldje zal ik nu per luchtpost opsturen. Ik heb weer wat money. Ik hoop dat jullie het een beetje gauw hebben. Per zeepost komt het nooit aan. Die pakjes die jullie per zeepost verstuurd hebben zijn ook nog nooit gearriveerd en ik zit er om te springen.

Zeg, als jullie eens aan heel straffe laxeertabletten kunnen komen, stuur me daar dan eens wat van. Het is hopeloos met mij. Zelfs kasterolie en wonderolie mogen niet baten. Het is bij ons allemaal ongeveer hetzelfde. Dan zeggen we: "hoe is het met jouw olifantje, kind, hopeloos, een zware bevalling, of: het was wéér een miskraam", en dan beklagen we elkaar. Je moet niet vergeten dat we met verpleegsters onder elkaar zitten. We hangen aan elkaar als kauwgummie, allemaal, de geest is uitstekend. Vanmorgen heb ik niets te doen. Geen soldaat die me een kentjing (*plasje*) komt brengen of een

malariabloedje wil laten prikken. Natuurlijk wist ik weer het eerste wat plasje, hoopje en bloed in het Balinees is. Niet mijn schuld maar de schuld van mijn vak!

Heb ik dinsdag even pech gehad. Ik zou heen en weer naar Soerabaja om te zien aan chemicaliën te komen. Clandestien mee met een vliegenier die veel bij ons komt. We hebben in Denpasar zitten wachten van half acht tot 1 uur. Het toestel was natuurlijk weer kapot. Toen konden we niet meer weg. Wat had ik er de smoor in. Iedereen in het team had me benijd, maar het was niet nodig. Diezelfde avond hadden we een fuif op het vliegveld. Daisy, Rietje, Riena en ik. Maar ik vond er geen biet aan. Ik heb bepaald het land aan sterren. Wat een producten. Geef mij maar gewone puppers, dat zijn normale lui. Tot de rang van sergeant gaat het puik maar wat daarboven is barst van verwaandheid. De goede niet te na gesproken.

In Denpasar hebben Rietje en ik een stelletje vrienden zitten van de verbindingsafdeling, die nogal op ons gesteld zijn en wij op hun. Het zijn weer normale lui. Ze mogen ons blijkbaar wel want iedere avond komen ze 28 km. aanzeilen om ons op te zoeken.

Het zijn dezelfde lui waarmee we afgelopen zondag hebben gezwommen in dat meer. Hun devies is altijd: veni, vidi, pigi (pigi = Maleis voor weggelopen), dus ik kwam, ik zag en ben weggelopen. Dat voor de mop natuurlijk.

Gisterenavond was er cabaret in Denpasar. Helaas was ik afgeknapt van moeheid zodat ik niet ben gegaan. We hebben hier anders vertier genoeg. Langzamerhand krijgen we hier weer een nieuwe vriendenkring. Dat is maar goed ook want het valt niet mee om 's avonds steeds weer tegen elkaar aan te kijken zonder enige afleiding. Dat was even een moeilijke week in het begin toen we, verwend als we waren, ergens kwamen waar we niets geen vertier hadden. Maar je ziet, don't worry, alles zal reg komen.

Zaterdag, 17 aug.

Weer in de polikliniek, half acht. Pas soldaten weggewerkt met go'tjes en plasjes, dus nu hopelijk even tijd om dit verder af te maken. Straks gaan Daisy en ik naar Denpasar, naar den tandarts. Hij kijkt alles weer grondig na, zodat ik binnenkort weer gerepareerd ben. Hij haalt allerlei wortels eruit die vroeger met trekken zijn blijven zitten. Geen pretje maar als je dan over een tijdje weer helemaal in orde bent, dan is dat toch wel een prettig idee.

Als we naar de tandarts tijgen maken we er meteen een gezellig uitje van. Vanmiddag gaan we naar Kintamani. Ik verheug me er reuze op. Vanavond een fuif. Gisteren hadden we een vrije dag. Onze waégen, die mooie blauwe bus is in de revisie. Zelfs de chauffeur durfde er niet meer mee te rijden! Daarom hebben we gisteren eerst de naaister bezocht, die twee bloesjes maakt van Karin bladjoé (*witachtig linnen*) en een gebloemd rokje, heel wijd. Ik hoop dat het leuk wordt.

De hele middag verder heerlijk geluierd in de zon in badpak. Ik word al zo bruin als een okkernoot. Toch gaat dat hier in Indië niet zo vlug. In Soerabaja helemaal niet omdat je eigenlijk nooit uitging in de zon, maar hier eerder omdat je veel met de auto erop uittrekt.

Mijn badpak kan ik niet meer dragen. Het kruis is totaal weg. Voor iedere zwempartij ging ik het van a tot z repareren en dan zwom ik het kruis er weer uit, kroop omzichtig uit het water en kleedde me aan. Zelfs dat kan nu niet meer zodat ik vegeteer op degene die net niet gaat zwemmen. 's Avonds gaan we wel veel naar de cantine, maar dat doe ik nu niet meer. Er zitten een paar lui daar die zich avond aan avond zitten te bezatten. Ik kan dat niet aanzien. Overigens zijn het heel geschikte lui al vind ik het grote lafbekken, wat ik ze ook herhaaldelijk gezegd heb, maar het is boter aan de galg gesmeerd. Wat zie

je hier toch een boel jonge kerels naar de bliksem gaan. Ik snap niet dat ze niet meer pit in hun body hebben. Enfin, ze moeten het dan ook zelf maar weten. Rietje gaat maandag naar Soerabaja voor het huwelijk. Dag lieve schatten, ik stop nu. Alle goeds, Cheerio, Annie.

Singaradja, 22 aug. '46

Lieve Allemaal,

Voor ik het vergeet, willen jullie opsturen die witte blouse met lange mouwen, je weet wel, die uit Rotterdam en dat roze en witte ruitjesjurkje. De ceintuur ervan moet geloof ik liggen in het laatje van het witte nachtkastje op de balconkamer. Zou het per luchtpost kunnen, want met de zeepost komt er niets aan. Het schijnt dat het meeste wegraakt of gestolen wordt, en dat is zonde.

Zaterdag zijn we naar Kintamani gegaan. Om 6 uur van huis. Het was een ijskoude tocht door de bergen. We zaten op elkaar gepakt en gehuld in jassen en dekens, juist weer zo'n stel uit de trekschuit. Met blauwe neuzen kwamen we aan in het hotelletje waar de stoottroepen (± 30 man) zitten. Het is een ideaal oord, vroeger behoord hebbende aan de KLM; nagenoeg alles is nog in tact. Het gebouw is als een jachthuis. Heerlijk open haardvuur, dat de hele dag brandt. Verder een stel lage luie stoelen er omheen, pingpong tafel etc. Het is hier een Hollands klimaat, mij te koud, vandaar dat ik het ook prompt met influenza moest bekopen. Zaterdag hebben we gedanst, oergezellig en flink geborreld. De volgende morgen zijn we een tocht gaan maken naar het meer dat ± 400 m in de diepte ligt. We hebben er gezwommen en om ± 3 uur weer de terugtocht aanvaard. Dat laatste viel niet mee, was een klim en dat in de warmte (overdag kan het heel warm zijn, echter niet altijd). Dat duurde $\pm 1\frac{1}{2}$ uur. Toen ik boven kwam was ik al rillerig en gammel. Maandagmorgen was het mis: 40° koorts. Ik lig hier nu uit te zieken en heb het puik. De koorts is al weer weg, zoals altijd bij influenza het geval is.

Het is nu vrijdagmorgen 11 uur, 23 aug. Ik zit weer. Hopelijk ga ik vandaag weer naar beneden om daar nog even verder op te knappen. Gerry heeft me al die dagen verpleegd en we hebben het reuze gezellig gehad. De hele dag was er druk bezoek van jongens.

Het is hier schitterend in de omgeving. Kijk ik uit het raam dan zie ik overal bergen om me heen en in de diepte het meer. De lucht is alleen weer bewolkt en het is koud. Het is hier gezellig. Een stelletje bridget, anderen schrijven, er wordt gepingpong en Gerry zit bij het vuur. De stopwoorden van hier zijn: Juist! Hoera! Etc. Die hoor je de hele tijd. Ik ben verhipt suffig en ik zie niet eens kans een behoorlijke brief samen te flansen.

Volgende keer beter, er is verder geen nieuws. Wim al in zijn nieuwe baan? Hoera! En het rijbewijs al gehaald?

Om Soerabaja is weer nieuwe actie. Het gaat goed daar.

Lieve mensen, sorry hoor voor dit korte briefje.

Dag, tot volgende schrijf...Annie

Lieve allemaal,

Het is weer vrijdagmorgen en we zijn weer aan een brief toe, Maandagavond ben ik weggegaan uit Kintamani na een moordweek. Het peloton was daar. Dat is dezelfde dag vertrokken naar Singaradja met het gevolg dat we nu dit weekend daarheen gaan om een reuze fuif op touw te zetten. Singaradja ligt in het noorden van Bali. Het is plus minus 90 km. rijden. Zaterdagmiddag worden we gehaald.

Dit bestaan hier vind ik nog leuker dan dat in Soerabaja, speciaal wat het werk betreft. Een stel teamleden gaat weg. Rietje omdat ze gaat trouwen en toch gezelliger bij Jaap in Soerabaja kan wonen, Joop (de mannelijke hulpkracht) omdat hier niets voor hem te doen is. We missen absoluut niets aan hem. En Miepje op den duur ook, want ze heeft eveneens trouwplannen.

Weten jullie al dat Inez Hanedoes destijds weggelopen is? Ze had nl. een week verlof gekregen om naar haar vriend te gaan die in Celebes zit en ze is niet meer terug gekomen. Ze stuurde alleen rustig een telegram "Blijf in Makassar, ga trouwen". Idiote manier hebben sommige mensen toch. Juridisch kan het R.Kr. er niets aan doen. Ze schreeuwen wel hard, maar au fond hebben ze niets te zeggen.

Van Wim heb ik nog geen brief gehad. Die zal nog wel komen. Het pakje dat ik jullie toestuur ligt te wachten op het geld dat nodig is voor het verzenden. Dat zal zaterdag wel komen. Ja, het is wel lam dat er zo weinig contanten zijn, maar enfin. Voor de polikliniek is een stel politiemensen druk aan het marcheren, heen en weer en heen en weer. Net zoals je er zo vlug aan went dat er alleen maar kleurlingen om je heen zijn. Van mode e.d. weet je hier niets af.

De blokjes waar ik hier op schrijf zijn nog van de Jappen. Die schrijven tussen deze blokjes.

Ik heb een mooie zwarte steen in mijn ring laten maken. Dat staat beter dan die rode.

Vandaag gaan we naar Kloenkoeng. Polikliniek houden. Natuurlijk zitten we weer met vervoer, zodat we met zijn allen moeten doen met een oude Chevrolet (model 1920) van den controleur. Vooral voor mij is het lastig want dit is de wagen waarmee ik anders naar Bangli gehaald wordt voor het lab en nu kan dat niet. Vaak kan ik dan het bloed dat ik afgenomen heb niet meer doen omdat het te lang gestaan heeft, en dat moet het weer over.

Wat is het hier toch een ideaal klimaat. Nooit te warm, altijd zon, iets voor moeder. Jammer dat ik jullie zo weinig kan beschrijven van het land, ik kan geen juiste indruk geven, want mijn ideeën over Bali waren toch ook heel anders dan het werkelijk is. Het gekke is dat je nu zozeer ingeburgerd bent, dat je alles, de hele omgeving en zo, volkomen gewoon vindt, zoals je vroeger bv in Oosterbeek rondliep.

We worden hier erg gevierd op Bali, dat snap je.

Zaterdag een uitnodiging voor een diner in Gianjar bij den Anak Agung (*agung = grote, verheven*) Jammer genoeg kan ik er niet heen, verder een uitnodiging voor een fuif in Denpasar, waar niemand geloof ik heen kan en nog veel meer uitnodigingen waar je toch niet naar toe kunt omdat je maar op één plaats kunt zijn.

Er zijn overal grote festiviteiten voor Koninginnedag op Bali, feestdansen, spelen en wedstrijden voor de bevolking. Optochten etc. etc. Als de mensen hier in feestdos zijn hebben ze de prachtigste kleren aan en de mooiste kleuren helgroen, dieppaars met gouddraad, oranje, enfin van alles.

Het offerfeest

Balinese danseressen

Op het ogenblik hebben we drie babies thuis en nog één vrouw. Een van die babies is totaal verbrand door kokend water. Zit van kop tot de pootjes (het zijn net diertjes) in het verband, alleen het mondje is vrij. Hij zit dik onder de morphine en is zo suf als wat. Die kinderen hebben een wormen! (*ascaris*). Hun ontlasting is als bami. Daar krioelen de pieren door elkaar als in een kluwen. Lekker hé?

We hebben deze afgelopen tijd al ruim 5000 ziektegevallen behandeld. Het is wel leuk als je ziet dat de wonden mooi genezen etc. etc.

Vaak zie je ook helemaal geen resultaat. Op het ogenblik maken we erge propaganda voor de schurftbestrijding Cursussen voor de onderwijzers en onderwijzeressen. De Balinezen zijn niet dom maar doordat het gros zo onontwikkeld is maken de meesten een bepaald imbeciele indruk. Er komt eens in de week een Balinese priester ons de taal bijbrengen maar ik stop er maar mee, dat is me te gek. Ik ben blij als ik een beetje Maleis kan parlevinken.

We hebben nu bijna heel Bali al doorkruist en je wordt zo verwend dat je de landschappen die je eerst in verrukking brachten, nu nauwelijks meer ziet.

Hoe gaat het Leny toch? Zolang niets meer van haar gehoord.

Van Piet Tiersma pas nog een lange brief gehad. Misschien gaat hij toch nog naar Amerika. In Den Haag bevalt het ambtenaarsbaantje hem niets. Wist ik vooruit. Hij is net als Wim een buitenmens. Wanneer gaat Wim trouwen?

Zijn de mensen in Holland nog steeds zo trouwlustig?

Als het zo doorgaat met ons team dan is in één jaar tijd alleen Annie nog maar celibatair. Ik begin er niet aan, voorlopig apprecieer ik de vrijheid. Wat heb je er aan als je in dienst bent. De schoonouders van Miepje willen haar uitkopen. Zo zijn er nu al drie meisjes in vier maanden op het hellende vlak, of eigenlijk vier, want Riena heeft ook ernstige plannen. Waar moet dat heen, waar moet dat heen?

De organisatie hier in Indië is wel buitengewoon slecht. Iedereen klaagt steen en been. Alles is weer echt hollands bureaucratisch ingericht. Jongens die planter zijn worden in de zgn. hygiënische dienst gestopt, waar ze moeten kijken of alles wel geDDT't wordt en dergelijke onzin. Er wordt hier niet voor vervoer gezorgd, zodat er niet gewerkt kan worden, maar in Denpasar voor het Balihotel staan de luxe wagens de hele dag geparkeerd en staan er niets te doen. Ook de militairen hebben hun illusies al verloren. Ze hadden het allemaal anders gedacht. In Soerabaja wordt momenteel hard gevochten. Jan Crucq schreef me dat ze nu Sherman tanks en Amphibie tractoren gebruiken. Er

worden veel nieuwe troepen uit Holland verwacht. Het wordt ook heus tijd dat alles nu eens de kop in wordt gedrukt. De meeste van de stoottroepen die hier zitten moeten hun vuurdoop nog hebben en ik houd mijn hart vast. Eigenlijk moesten ze overal waar het mogelijk is Gadjahmerrah tussen zetten. Die kennen het klappen van de zweep en zullen zich niet zo gauw in een hinderlaag laten lokken.

Een pemuda (*jonge man*) die een Gadjahmerrah in handen krijgt, verdient f 2000 en een vrouw. Dus je ziet hoe gebeten de extremisten zijn op de olifantjes.

Moeder vroeg of ik iets voor Sint wilde hebben. Als jullie aan toiletartikelen zoals poeder, lipstick en crème kunnen komen, dan graag. Verder heb ik niets nodig. Ik zie wat kleren te krijgen en schoenen, maar dat is niet gemakkelijk. Hier op Bali zijn geen schoenen te krijgen. Jammer genoeg. In Soerabaja plenty, maar haal ze daar maar eens vandaan!

Weet je wat ik leuk zou vinden? Als jullie eens wat kranten en tijdschriften op konden sturen. Speciaal van Arnhem en Oosterbeek. Laatst las ik hier in de tangsie een verhaal over hoe Arnhem wàs en hoe het nu weer is. Ook Oosterbeek werd genoemd. Dat vond ik leuk en ik heb toen een dikke streep onder de naam Oosterbeek gezet.

Ik heb een idee dat de brief van 14 dagen geleden (en het was juist een lange) aan jullie verloren is gegaan, doordat ik ziek geworden ben. Jullie moeten tot nu toe iedere week minstens één brief gekregen hebben.

Ik kruip nog steeds iedere avond om 8 uur in bed mits niet iemand me eruit haalt zoals eergisteren om te gaan dansen in Denpasar.

Het was een officier van Justitie van Denpasar die ik ontmoet had die dag dat ik naar Soerabaja zou gaan. Hij is heel aardig, keurig, maar niet mijn type. Ik kan nl. niet gek doen met hem en dat is niets voor mij. Toch was het wel leuk. Nu lieverds, tot volgende brief. Veel zoenen, Annie.

Gianjar, woensdagmorgen, 4 sept. '46

Lieve allemaal,

Vanmorgen een behoorlijke regen. Het klettert everywhere. Ook wel eens gezellig voor een keertje. Weet je hoe ze Bali noemen? Het land van de bloemen zonder geur, de vogels zonder zang en de vrouwen zonder liefde. Dit als intermezzo.

We zijn zaterdagmiddag naar Singaradja getogen. Een typisch Indisch stadje. Kleinsteeds met heel veel chinezen. Bijna geen Europeanen behalve de troepen die daar liggen. We gingen om 4 uur weg uit Gianjar en via Bangli eerst naar Kintamani, het oord, waar jullie nu al genoeg van gehoord hebben. Daar pikten we enkele lui op o.a. Patrick van Riemsdijk, de verloofde van Rina. We waren met vijf meisjes, Daisy, Rina, Doortje, Ger en ik. Van Gianjar naar Kintamani is 42 km. Hoog in de bergen was het behoorlijk koud. Je zit met dekens om in de wagen (een wapencarrier). Ja, ik ben in militaire trucs langzamerhand behoorlijk thuis. Van Kintamani dwars door de bergen via het hoogtepunt (1500 m) naar de Singaradja. Dat is 52 km. Het was een fantastische mooie tocht. Dwars door de bergen, de maan en de sterren boven je hoofd en koud! Koud! Zo gauw je daalt, stijgt de temperatuur merkbaar. Alle kampongs roepen "persatoe" (*met zijn allen*) tegen je, dwz samen één, de strijdkreet blijkbaar van de anti-extremisten.

In Singaradja waren Kareltje Hazenkamp (een baron, we leven tegenwoordig tussen baronnen en jonkheren – want Patrick is jonkheer – niettemin eenvoudige lui die de draak steken met alles wat ze 'kale kak' noemen).

Verder een zekere Gijs Groeneveld, luitenant der stootgroepen, eerst in Kintamani, nu met zijn peloton in Singaradja tot zijn grote verdriet. We zijn met zijn tien naar een revue geweest, in elkaar gedraaid door de stootgroepen, die zo melig was als de pest. Als het doek viel wist je dat de clou van het stukje geweest was. We zuchten allemaal hartgrondig toen we naar huis gingen: "hè,hè, dat hebben we weer gehad"! We hebben erna een fuif gehad, met ons tien en daarbij de verloving van Rina en Patrick gevierd, tevens de bevordering van Patrick tot vaandrig.

De volgende morgen waren er voetbalwedstrijden van de stoottroepen tegen Gadjahmerrah. Gijs speelde, dus waren we verplicht hem toe te juichen. Dank zij hem hebben ze dan ook gewonnen en hij dank zij onze 'geestelijke' steun. Om elf uur terug naar Kintamani, waar we om $\pm$ 2 uur aankwamen. Heerlijk de hele middag heb ik gepit. Ik was zo moe als mud, dat komt natuurlijk na die griep, je bent dan nog wel 14 dagen een beetje slap. Ik val nog steeds af maar vind het reusachtig. Het gekke is dat de rest allemaal dikker wordt. Dat komt van het snoepen. Gek, ik taa! er niet naar, en eten vind ik een corvee, of het nou bamie, foe Yong hai of nasi goreng is. We eten hier twee keer per dag warm. Alleen 's morgens brood met koffie. 's Avonds hebben we weer met zijn allen om het open vuur gezeten en liedjes gezongen. De jongens vinden het enorm gezellig als er een paar meisjes zijn en dan komen ze ook allemaal in de kring zitten. Zijn we er niet dan zie je geen kip (volgens de luit tenminste). De meeste jongens hebben het niet naar hun zin en het is ook erg sneu voor hen. De meesten zijn zo om en bij de 20 of 21. Ze hebben meestal hun HBS of iets dergelijks net niet af kunnen maken en hebben het er voor over gehad om te vechten en nu blijkt dat er zo weinig tegenover gesteld wordt. Er wordt werkelijk niets gedaan aan entertainment ofzo. Dat is het nadeel van de buitenposten waarop wij zitten. Van culturele dingen, van politiek, nergens hoor je meer wat van. Als jullie eens aardige dingen hebben die de moeite waard zijn, stuur je ze dan eens op? Grappig dat je hier eigenlijk helemaal buiten de werkelijke wereld leeft.

O, ja, moet je horen. Herinner je je dat mevrouw de Gier het eens had over de secretaresse van Heb, met wie ze hoopte dat hij zou gaan trouwen? Weet je wie die secretaresse is? Daisy! Maar ze heeft het niet gewild omdat hij zo'n bon vivant was. Nu schijnt hij getrouwd te zijn. Vind je dat niet toevallig? Gisteravond ontdekten Daisy en ik het ineens.

Daisy kent Lietje ook heel goed, net als mevrouw de Gier. Ze heeft bij hen gelogeed in Gorinchem. Zo zie je, de wereld is klein. Zo ontdekte ik een jongen bij de stoottroepen, uit Limburg afkomstig, die de broer bleek te zijn van Joke Minkhorst, een meisje waar ik nogal veel mee omging en die bij mij op de analysten cursus is geweest in Arnhem. Later heb ik haar in Putten weer ontmoet. Ze was toen immers in Ermelo bij die pianoman. Misschien herinnert moeder het zich nog. Vader natuurlijk niet (neem je niets kwalijk hoor!).

Donderdagmorgen

Hallo, hier Gianjar, mijn vulpen is leeg. Pech gehad. Zal hem even vullen. Soedah, klaar ja. Daar gaan we weer. Maandag hebben we polikliniek gehouden in Kintamani. Dinsdag in Kloenkoeng waar Jan Roelofsen zit. Daar heb je altijd moordtochten door de bergen. Laatst hebben we polikliniek gehouden bij een kunstschilder aan huis. Een Zwitser, een zekere Theo Mayer. Zijn huis heeft hij zelf laten bouwen tegen de bergen aan. Schattig mooi. Overal vergezichten. Prachtige Balinese doeken, beelden e.d. Hij woont al 14 jaar op Bali en is dus volkomen ingeburgerd. Van die polikliniek houderij moet je je niet voorstellen dat we ergens een spreekkamer hebben ofzo. Het gaat in de poerie, dus in de open lucht. Een poerie is een soort overdekt pleintje op de brink van de kampong

meestal. We zetten daar een paar tafeltjes neer. Een voor de dokter met Daisy die noteert, dan een tafel daarnaast met de obatjes (*geneesmiddelen*), oogdruppels etc. die ik meestal heb. Dan een tafel voor de schurft waar niemand vandaan komt of hij is van onder tot boven geel van de zwavelzalf. Verder een tafel voor de ulcussen (*zweren*) en wonden.

Dokter onderzoekt de patiënten en stuurt ze door in diverse richtingen. Gisteren hebben we weer een erg drukke dag gehad. Drie poliklinieken op één dag. De laatste was voor 180 gevallen malaria. Ik heb me een ongeluk geteld aan kinine pillen tot ik er een stijve rug van had.

Er is misschien een mogelijkheid dat wij tegelijk met de troepen van Bali afgaan en ingezet worden voor Java of Sumatra, (who knows?), achter het leger aan. Ik zou het graag willen vooral omdat we dan een beetje bij onze vrienden in de buurt zouden blijven. Maar gáát er een team dan is dat nog niet zeker of wij dat inderdaad zijn. Wél bijna zeker is dat we hier niet zo vreselijk lang zullen zitten. Hoe wij toch ooit weer moeten wennen aan een huis, tuin- en keukenleven na deze avonturierstrijd is me een groot raadsel. Het leven in Holland lijkt je dan zo afgrijselijk duf toe. Jullie kunnen je moeilijk een voorstelling maken van ons leven. Voor de verloofde meisjes zoals Rietje, Miepje en Rina is het al heel moeilijk. Je kunt er geen staat op maken wat de toekomst brengt en het is altijd zeker dat je weer uit elkaar gehaald wordt. Vandaag ga ik weer naar Bangli. Labwerk doen. De laatste tijd (ook door gebrek aan vervoer) ga ik steeds mee met de poli. We zitten de hele dag in de buitenlucht. Inderdaad een gezond leven. Er is in lange tijd geen brief van jullie geweest. De postverbinding is slecht en je kunt maar twee keer per week post verwachten. Van Wim kwam deze week zijn brief uit Engeland. Die had er bijna een maand over gedaan. Een enige brief. Wel bedankt hoor, ik ben altijd erg blij met je brieven. Hoe prettig dat het met Alan zo goed ging. Dat was toch ook maar een gokje na meer dan tien jaar scheiding. Wanneer komt hij nu naar Holland? Hoe was Koninginnedag in Oosterbeek? Was er weer zo'n zingerij en weer versierde kinderoptochten? Gek, ik heb een idee dat ik nog gisteren in Oosterbeek was en aan de andere kant of ik al jaren in Indië zit. Dit leven absorbeert je heel sterk. Je leeft veel intenser dan in Holland en je bent veel losser van alles. Een zwerversleven is ideaal, tenminste voor naturen als ik. Wat je wel mist, ofschoon je het meestal niet eens voelt, is huiselijkheid. Die is er totaal niet. Gerry kan het altijd zo mooi zeggen: "hè, een heerlijk haardvuur, een schemerlamp, een boek, een cigaret, kopje thee en bonbons en een enige man! Zalig!" En dan denk ik, hè ja, dat bestaat ook nog, maar verlangen doe ik er niet naar.

Ger en Rina willen wel weer terug naar Holland, de anderen niet.

Ik stop nu weer eens, ik ga zo langzamerhand opbreken want we zullen wel zo naar Bangli gaan. Tot volgende schrijf.

Ik vervolg hier mijn brief in het controleurshuis. Er is niemand thuis hier op het ogenblik, maar alles is hier tafeltje dekje. Ik ben hier langzamerhand kind in huis. Vanmorgen prettig gewerkt op het lab. Jammer alleen dat ik geen aanspraak heb, allemaal Balinezen om me heen.

Met den dokter kan ik uitstekend overweg. Hij is ook erg op mij gesteld al zeg ik het zelf. Veel teams liggen al uit elkaar. Bij ons is alles gelukkig oké. Daar komt net een van de huisgenoten van den controleur aan. Een inspecteur van de Politie. Indo. Erg geschikte vent. Verder woont hier de controleur en een zekere Kees Knechtman, collega van Jan Roelofsen en echte leuke vriend.

Meestal is hij thuis dus hebben we het wel gezellig samen. We kunnen tenminste praten. Dat is zo een standaarduitdrukking van ons. Kees zegt: "ik voel meer voor combined operations". Niet met mij hoor, gelukkig niet. Ik blijf liever gezond.

Hoe gaat het met moeders rheumatiek en hoe op het San. Groet de Van Engelenkliek nog maar eens. Ik kom er gewoon niet toe hen te schrijven. Er ligt nog zo'n stapel onbeantwoorde brieven. Dankzij de militairen in Gianjar krijgen we 100 engelse sigaretten in de week. Met wat ik van anderen oprook kom ik er aardig mee uit. Hoe staat het in Holland met de rokerij? Miepje is nog steeds niet terug uit Soerabaja. Vindt het zeker te gezellig bij haar Jan. Can imagine that!

Dag lieverds, tot volgende week. Stuur je gauw dat witte bloesje? Ik heb weinig kleren. Dag, het allerbeste, zoenen Annie.

Gianjar, 13 sept. '46

Lieve allemaal,

Deze week (waarschijnlijk morgen) stuur ik jullie per luchtpost een cadeautje voor vader en een voor Wim. Deze zijn bestemd voor hun verjaardag. Komen ze voor de bewuste datum aan dan moet moeder ze maar bewaren, komen ze nadien aan, dan kan ik er niets aan doen. Moeder vroeg om een Kain (*kleed*), maar hoe graag ik er één zou willen sturen, het kan onmogelijk met het oog op mijn financiën. Ze kosten op zijn minst f 60,- en als je maar f 50,- voorschot krijgt is het duidelijk dat je daar voorlopig niet aan kunt beginnen. Alhoewel, ik zal proberen wat te sparen. Het lukt anders niet gemakkelijk. Zo bv. schoenen, die ik hard nodig heb (ik bedoel hiermee leuke, geen dienst schoenen), kosten in Soerabaja al f 40,- Treurig niet? Hier op Bali is geen schoen te krijgen.

Gisteren kwam er een brief van Leny, erg gezellig. Ik zie wel dat jullie leven nog steeds hetzelfde gangetje gaat. Kassian. Wat een geluk dat Leen een andere natuur heeft als ik.

Wij amuseren ons hier best. Er is er weer een uitgegleden op het ijs, nl. Doortjes verloofde no. 5. Ze hebben allemaal de tropenkolder. Gerry en ik lachen maar om de hele kiksau en zeggen dat wij samen Bronbeek groot zullen maken. Ik heb al voorgesteld dat ik van iedere Bronbeker iedere morgen gratis pies en poep zal nakijken. Dat is toch een reuze aanbod niet?

Gisteren hebben we een enige dag gehad. Er was een louteringsfeest in Bangli. Maria v. Voorst en ik werkten die dag op het hospitaal en 's middags toen we klaar waren nodigde de controleur (die waar ik altijd eet) ons uit een Hamatan bij te wonen.

Met een paar jeeps er heen. We kregen weer allerlei pungana's om ons heen en werden vergast op lekkernijen en pisangbladeren.

Er was weer een dans en daarna een diner van allemaal Balische ratjetoe. Vreselijk gezellig. En vet!!!! Brr. Ik ril nog als ik er aan denk. Alles was weer netjes afgedekt met hoedjes van pisangblad. Pisangblad is hier de verpakking. Zelfs poep en pies wordt er in aangevoerd. 's Middags terug naar des controleurs huis waar ook feest gevierd werd ter ere van zijn afscheid (hij is nl overgeplaatst). Het was oergezellig. In de tuin was alles versierd. Ettelijke djongossen (*boys*) (en hij heeft goed gedresseerde, beter dan dat stel van ons) liepen te draven met lekkers. Voor het huis was een soort tent opgeslagen en daar had de Gamelan plaats genomen. Twee meisjes dansten.

's Avonds was de tent verlicht met uitgeholde klappers (*kokosnoot*) waarin vet met een kousje. Ontzettend leuk, ook een idee voor Holland als daar de klappers weer te krijgen zijn.

We hadden om 7 uur een diner wat geweldig was. Een echte Europese maaltijd met gebakken aardappels. Weet je wat een zalige vrucht.....

Deze brief is een paar dagen blijven liggen omdat ik het razend druk had, maar ik vervolg nu gauw dan kan hij weg.

Met deze vrucht zal ik de mangistan wel bedoeld hebben. Zojuist gooi ik mijn vulpen op de grond. Nu schrijft hij niet goed meer. Ellendig is dat. 's Avonds na het diner bij Snelleman werd er een vuurdans gegeven achter in zijn tuin. Het was griezellig. De mensen raakten helemaal in trance, begonnen eerst te schokken, stonden dan op als in een droom en dansten als gekken door de vlammen heen. Wonder dat er geen ongelukken gebeuren bij dergelijke dingen. Op het laatst moesten ze met man en macht vastgehouden worden. Ze waren een collaps nabij.

Zeg, het pak voor de verjaardag is weg, maar per zeepost. Ik kan onmogelijk de vracht betalen. Kost me meer dan f 20,- Jammer, maar niets aan te doen. Zenden jullie onmiddellijk bericht als het is aangekomen? Er moet inzitten: 1^e: een masker + pruik voor Wim (denk niet dat die haren opvulling zijn, ze horen er echt bij. Dit is het originele masker wat ze bij de dansen gebruiken), 2^e: een beeldje van een danseres voor vader, 3^e: 4 pakjes (slechte) sigaretten, 4^e: een rol van een wajang verhaal, 5^e: een slapepel en vork als troostcadeau voor moeder, 6^e: twee pakken tabak, 7^e: een boekje met foto's over Bali. Ik hoop dat alles ongeschonden aankomt. Ik vind het echt jammer dat je het niet op je verjaardag krijgt maar je weet dan toch dat het komt.

Ik stop nu deze brief en breng hem in een hurry op de bus.

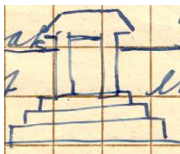
Van Jan kreeg ik weer een brief met foto's van hem en een van hem en zijn verloofde. Ik kon er niets aan doen maar ik heb haar er afgeknipt. Ik heb haar gespaard, maar verder interesseert ze me geen biet. Treurig hè? Jan schreef ook: 'Ik heb een oprechte bewondering en waardering voor je en ik kan alleen maar prettige herinneringen hebben aan de maanden die we samen doorgebracht hebben'. Toch leuk hè? Nu lieverds, ik stop, daag, tot volgende schrijf, die weer op tijd weggaat.

Donderdag, 18 sept.

Lieve allemaal,

Hier starten we maar met een nieuwe brief. Mijn vulpen is nog steeds hopeloos, dat kun je wel zien. Kassian.

We hebben het op het ogenblik heel erg druk. Zelfs zondag zijn Emmy en ik met den dokter om zes uur al op stap gegaan naar een kampong waar dysenterie was. Het is wel interessant om ook bij de mensen in de huizen te komen. Het erf is verdeeld in verschillende huizen waar dan de diverse families wonen. Om het erf is een hoge muur, meestal bedekt met stroo en poortjes van dit model.

Vaak is het erg mooi

Dan wordt er een soort van trapgeveltje van gemaakt. Zoals bv. bij poengawa's of zo. Dan staan verder op het erf de diverse offertempeltjes en verschillende schuurtjes. Een huis

is hoog op steen gebouwd. Vóór is een klein galerijtje waarachter dan een soort kamertje met meestal een tampaatje om te slapen. De mensen leven praktisch buitenshuis. Kippen, varkens, kuikens, honden (bij duizenden) sjouwen over het erf en op de wegen. Iedere tocht eist slachtoffers. Ook ganzen zie je hier veel. Langzamerhand ga je van de mensen houden. We worden overal altijd reusachtig aardig ontvangen.

Zondagmiddag hebben we een mooie tocht gemaakt door de bergen over Selat naar Karangasem, waar het zgn. waterpaleis van een of andere vorst is.

Daar hebben we gezwommen en zijn we langs de zee teruggegaan. De zee is prachtig met zijn klapperkusten, diepblauwe water en witte branding. Zwemmen kun je er niet met het oog op haaien. Er wordt hier veel aan zoutwinning gedaan. Langs de kust zijn overal zoutpannen met huisjes erbij van de mensen. Maandagavond had de dokter een gekke bui. We zijn met hem mee gegaan in de auto naar Bangli. Ger en ik. De auto liet hij reuze bokkensprongen maken. Ineens ploemp...stil en dan weer met een schok vooruit. We lagen dubbel. Om 9 uur kwam hij ineens op het idee: zullen we even heen en weer naar Kintamani? Nèt iets voor Ger en mij. Natuurlijk! Wij tweeën zijn toch zo verknocht aan Kintamani. En zowaar, we hebben het gedaan. In de mist de bergen in en koud, en koud! Terrible. Enfin, half elf zeilden we de pasar Grahan in waar men zeer opkeek, dat snap je. We hebben tot elf uur lekker zitten bomen bij het haardvuur. Oergenoeglijk. Toen weer terug. Om twaalf uur waren we weer terug in Bangli. Daar moesten we nog een patiënt ophalen die naar Denpasar moest worden vervoerd. Zo'n zielig geval. De man zat in een mandje. Zijn ene been moest worden afgezet. Hilcus tropicus, aderverkalking en necrose. Het was net een aap. Volgens mij volkomen imbeciel, althans meer dan een ongelukkig dier was het niet. Met mandje en al bij ons in de auto. We werden onpasselijk van de stank. Toen we in Gianjar het been bekeken bleek dat de gehele voet al was weggevreten. Er was niets over dan een hoopje zwarte brij waar de maden uitkropen! Als je zoiets ziet denk je het eerste "had de man maar een spuitje gegeven". Dat mag echter een dokter niet doen. Ik voelde me zo vies dat ik me gemandied heb en een hele sjees cigarettens gerookt heb om van de stank af te komen. Eergisteren zijn we weer in Kloenkoeng geweest. Ik ben tegenwoordig aan het schurften. Alle mensen worden van top tot teen zonder pardon in de schurftzalf gezet, die ik zelf maak van zwavel en klapperolie. Ik zeg altijd: "er gaat hier geen mens onder mijn handen vandaan of hij moet groen als gras zijn". Vooral die kleine kindertjes zijn enig. En brullen meneertje! Het worden net groene spartelende kikkertjes. Wim zou genieten als hij ze zag en ze idiempen (*redelijk hardhandige 'lackamp' knuffel met de voorhoofden tegen elkaar*).

We hebben nu al 15 patiënten in Gianjar waaronder 8 kinderen. Die kinderen zijn wel leuk, maar het is toch niet zo prettig alles zo bij het huis. De dokter werkt als een paard. Ik zelf ben ook druk. Soms gaan de dokter en ik om 6 uur al naar Bangli en anders ga ik om 6.30 uur al hier naar de poli.

Jan Roelofsen heeft me dapper geholpen met inschurften. Wie had dat gedroomd toen we elkaar zo af en toe in Oosterbeek spraken op de tennisbaan, het zwembad of de hockeyclub. Dat we nog samen kindertjes in de grondverf zouden zetten op Bali. Je ziet, you never can tell!

Toen we dinsdagavond terugkwamen, moe en vies, was er een bericht dat er in Kintamani een amokpartijtje was geweest. Daar moest arme van Deth weer naar toe. De stakker kwam 's nachts om vier uur weer terug. Een man had een aanval van razernij gekregen en zijn vrouw overhoop gestoken, verder een paar kinderen en andere mensen. In het geheel zes gewonden en drie doden. De man zelf was niet te houden. Hij had zich eerst de keel af willen snijden maar dat ging niet handig (vertelde hij zelf dood

gemoedereerd) en had zich daarom de buik maar opengesneden, met het gevolg dat de darm finaal middendoor was en de buikholte uitpuilde. En de dokter moest maar weer zo goed zijn het zaakje te fixen en een operatie in Bangli te doen. Laat die man nu nog in leven zijn! Hij was zelfs na de narcose + een morphineinjectie zo wild dat ze hem met zijn zessen moesten vasthouden. Amokpartijen is iets typisch inlands. Het is iets wat vaak overslaat. Een mentaliteit die wij nooit vatten kunnen.

Het is nu tien over acht. De dokter zal wel zo ongeveer klaar zijn met zijn ziekenrapporten en dan ga ik ook homewaards om dan door te gaan naar Bangli. Gisterenavond waren we ook pas om zeven uur thuis. Dat wordt het tegenwoordig bijna altijd. We zijn dan zo moe. Ikzelf weet niets beters dan mandiën en daarna heerlijk onder de krullen. We hebben nu al een hele dierentuin. Behalve vuurvlieg (die heel leuk wordt) hebben we nog een even grote hond, die van Kintamani afkomstig is en kintie heet. De twee honden bungelen altijd in mijn kamer rond en 's morgens precies 5 uur hangen ze aan mijn klamboe Ze willen dan op bed. Notabene om vijf uur! Verder hebben we een beest met een lamme poot (Kintie heeft hem gebeten) en een paard. Wat nergens toe dient. We krijgen nu nog een stelletje loopeenden en we hebben ook over zo'n zwart varkentje gedacht.

Het is nu zondagmorgen. Intussen is onze menagerie uitgebreid met een stel kippen, weer een hond en een paar vechthanen, eigendom van Piet, maar aangezien hij reizende is, zijn ze zolang bij ons ondergebracht. Het wachten is nu op een varken en een paar ganzen, dan is de zaak compleet.

We hebben een reuze stel kindertjes die allemaal genoemd worden naar amours van de teamleden. Zo hebben we een Hans Ernst, een Jan Kees (imbeciel) een Jaapje (naar Rietjes man gedoopt) een Riesje (heel imbeciel, genoemd naar Doortjes Lover). Ga maar door. Vanmiddag hebben we weer een poli en daarna wordt ons een gong aangeboden. Ik was liever thuis gebleven maar de dokter wil me altijd mee hebben. Soedah, voor de teamgeest moet je wat over hebben. Don't you think so?

Gisteren jullie pakje met jurk ontvangen. Ik kan me niet voorstellen dat het witte blousje zo zwaar weegt. Ik had het zo graag, want ik heb een gebloemd rokje waar ik geen blouse bij heb. De foto van vader zat bij de brief in. Wat staat hij er oud op! Lijkt dat zo of is dat zo? Waarom was er geen van moeder bij?

Het is prachtig weer op het ogenblik. Medio oktober gaan hier waarschijnlijk de stoottroepen weg. Dan is Bali verlaten. Jammer is dat wel. Ze zitten nu allemaal aan de westkust (Antosari Bepantang etc.) dus een heel eind van ons vandaan. Uitgaan komt dan ook niet meer voor.

Lieve mensen ik stop. Wims brief uit Engeland heb ik nu ontvangen en deze laatste engelse ook. Ik was er erg blij mee. Zeg aan Leen dat ik haar spoedig zal schrijven. Dàg, jullie An.

(hier heet ik meestal Anneke, bijna nooit Annie)

Dinsdag, 24 sept. '46

Lieve allemaal,

Weer even een krabbeltje in de tijd dat ik zit te wachten op den dokter, die zaalvisite maakt. Ik ben klaar, zit in Bangli op het lab.

Gisteren hebben we Riena's verjaardag gevierd. Het was een gekke dag. Dokter, Emmy en ik zijn 's morgens naar Kintamani geweest, daar boven bleek de voetrem van de wagen kaduuk te zijn, we konden niet verder en waren genoodzaakt om na 1 uur weerom te keren. Bijna bij huis was een ongeluk gebeurd. Riena was net bezig te

verbinden. Een geluk dat we er net aankwamen en dat we de patiënt (de administrateur van de tangsie) mee konden nemen.

Hij is er behoorlijk aan toe. Er gebeuren veel ongelukken op de weg. Thuis gekomen lag er een telegram dat de moeder van Miepje Schouten (dat is die patiënte uit het Zutphense ziekenhuis waar een keer die bloedtransfusie bij is misgegaan) ernstig ziek was. Vreselijk voor haar. Ik moet er niet aan denken. Ze vertelde juist dat haar moeder weer zo goed was. Ik vermoed dat ze nu al dood is, anders stuur je geen telegram. Het gaf een domper op de verjaardag. Toen werd er nog een bevalling binnengebracht. En onder al die drukte hadden we een etentje waar verschillende lui genodigd waren. Ik mocht helpen bij de partis (*bevalling*), wat is dat fantastisch leuk om een kindje te zien geboren worden. Soms werd ik er wel even beroerd van, maar ik dacht, houd je taai. Snoezig als je dat kleine kopje ziet komen, dan de schoudertjes en de rest. Eerst blauwig, dan de eerste schreeuw en hoera! Het leeft. De kleur wordt mooi roze. Helaas wou de nageboorte niet komen en de dokter moest het na een half uur zelf halen. Och, och, wat heeft die vrouw geleden. Ik werd er bijna onpasselijk van. Ik snap niet hoe Zwaan kan zeggen dat ze het voor een kop koffie doet.

Het is nu zaterdagmorgen en ik zal de brief afmaken.

Gisteren kwam eindelijk het pakje van de zeepost. Heerlijk. Dank je wel. De jurk is al in de maak. Vlot hè? Dinsdagmorgen moest ik mee met de dokter en Dr. Diel (een bataljonarts van 2,5 RI, die met verlof in Kintamani zit), later ging Gerry ook nog mee naar een plaats genaamd Sukawati, waar een zeer eigenaardige epidemie was uitgebroken. Koorts etc. et. En dan na korte tijd: mati (*dood*). Enfin, ik had mijn halve lab inventaris meegesleept. We moesten een zeer steile heuvel op waar een wagen met voorwielaandrijving nodig was, maar dokter eigenwijs als hij is, wou en zou erop.

De rest eruit en duwen. Helaas sloeg de motor door en daar ging de wagen met een vaart achteruit. Ger, Diel en ik konden net nog wegspringen en de dokter kon niets beters doen dan de wagen tegen de berg opsturen. Net voor het ravijn klapte de auto tegen de bergwand en sloeg om. Ik durfde niet te kijken. Goddank, is de dokter er wonder boven wonder goed afgekomen. Maar de ravage in de auto! Niet te beschrijven. Mijn hele trotse labinventaris in de soep. Enfin, we zijn lopend verder getogen, hebben nog patiënten behandeld. Als tegenprestatie voor een tuntiking (*injectie*) gaf een jongen den dokter een snoezig wit berghondje. Net een klein wit beertje. Ik heb het nu maar geadopteerd, zodat ik nu twee kinderen heb. We hebben hem Oeki genoemd.

Er zijn veranderingen op til.

Dokter wil verhuizen naar Bangli bij het ziekenhuis, het team uit elkaar doen en alleen Emmy, Maria, dus twee gediplomeerden en Gerry en mij houden. Ik vind het reuze rot. Ik ben zo bang dat we dan te eenzaam komen te zitten. Het is waar dat de dokter aan de rest van het team niet veel heeft, maar ik zal de anderen erg missen. Enfin, alles is nog niet in kannen en kruiken. Vanavond gaan we dansen in Denpasar. Rietje is een handige duivel en ze krijgt alles gedaan. Ze belt doodlaconiek de transportdienst der militairen op, verklaart dat we met vijf zusters graag weer eens een avond in Denpasar willen gaan dansen en wat niemand gedaan krijgt, zij wel. Het antwoord is: "goed zuster, een stationcar is die groot genoeg? O.K., we komen u persoonlijk halen". Dus zo gaan we dan eens uit.

De dokter had influenza, ik hoopte heerlijk uit te kunnen slapen met de gedachte, heerlijk, dan is er geen ziekenrapport, maar ja hoor, half zeven uit bed getrommeld. Wat had ik er de smoor in. Enfin, nu ben ik het wel te boven.

Daar komt een juffrouw aan met go uitstrijkjes, in stop dus maar. Go uitstrijkjes maak ik tegenwoordig zelf.

Ik denk dat de post wel wat minder geregeld zal komen want een lijntoestel van de Indië Holland lijn is eruit genomen.

Dag hoor. Ik kreeg een brief van Tineke Jansen, heel aardig. Ze zei dat jullie er opvallend goed uitzagen. Dag, jullie Annie

Gianjar, 6 oct. '46

Lieve allemaal,

Zaterdagmorgen op de poli. De dokter is druk bezig. Saja in afwachting van go's, plasjes of meer van dien aart. Dat bloesje mag je wel de mouwen afknippen. Stuur het dan gauw op want ik denk dat we binnen een maand hier wel weg zullen zijn.

Het begin van deze week was onze dokter ziek. Maria v. Voorst en ik hebben toen met Dr. Diele, een arts van 2,5 RI die met ziekteverlof op Kintamani zat, poli's gehouden in de buurten van Kintamani. Het was dol leuk. Volgende week gaan Doortje en ik naar Denpasar om ons haar te laten permanenten. Een hele gebeurtenis. Ik heb het wel nodig want er zit geen krul meer in mijn haar. We hebben nu ons salaris gekregen over deze twee maanden, gelukkig maar. Die f 45,- kan er nu van af. Daar komt een go'tje aan zetten. Saja moet bekerdja. (*Ik moet naar het werk*).

Waarom ik nooit antwoord geef op jullie vragen? Dat zit zo. In een der ledige momenten (en dat zijn er niet zo veel) krabbel ik haastig wat woorden aan jullie en voor de rest heb ik dan geen gelegenheid zo gauw jullie brieven te zoeken.

Zaterdag 1 uur

Nu hoor ik juist dat er vanmiddag geen poli is. Ik neem dus even de tijd voor het afmaken van deze brief. Het is zalig weer, het waait een beetje, lucht strak blauw, de vogels fluiten in de waringing (*tropische boom*) vlak naast mijn kamer. Eén blind is dicht van het raam, de jaloezieën voor de openslaande deuren zijn gesloten. Er hangt een zalig gedempt licht in de kamer. Ik zit nu aan mijn bureau, heb hier twee brieven van jullie net te voorschijn gehaald en zal daar de vragen uit beantwoorden.

- 1) Graag de herinneringskrant, uitknipsels idem. Hoera!
Natuurlijk goot het weer. Pokkenland hoor.
- 2) Ken analyste Broekema niet
- 3) Algemene mening ten onzent is dat de zaak Indië voor den Nederlander verloren is
- 4) Jackje reeds compleet met sterren. Deze worden nooit gedragen. Leve de eenvoud.
- 5) In Bali zeer veel extremistenrelletjes. Vooral Kintamanische. Daar krijg je een begeleiding mee van 4 man schutters met stens.
- 6) Foe Yong Hai is gebakken eieren met sediket (*een beetje*) pedas (*scherp, kruidig*) en tomatencetchup
- 7) Hoera voor het geweldige succes inzake Joke Ninkhorst
- 8) Het "ding" dat ik wou sturen is reeds onderweg
- 9) Hoera, ga juist heen ter fabrikatie van een olifant, tot straks.
Pech gehad, is op loos alarm uitgelopen.
- 10) Sinds de militairen weg zijn, zijn de cigarettens habes (*op*), dus geen nicotine vergiftiging. Wel pech en zwaar de p... er in.
- 11) Ben nog geen lat, gewicht nog steeds 80.
- 12) Laat Leen de make-up maar verzorgen. Lipstick vrij licht van kleur.

13) Je hebt gelijk dat Annie tida (*niet*) trouwt. Ik ben geen mens voor het huwelijk alleen maar gezellig voor een poosje.

14) Rot van tante Dien, zoiets gaat altijd verder.

15) Very delighted with the exciting letter laki saya poenja punya (*heel blij met de opgewonden brief*) Many thanks. God save the King.

16) Jurken aantal stijgt behèurlijk.

17) Hoera, meer en meer kranten, schrijf het gedicht van de zeezwaluw eens over Wim, en van: 'als de ziele luistert'.

Libelle zéér welkom. Modebladen idem. Ben alleen nog maar op de hoogte van de Balinese mode, de welke zéér eenvoudig doch uitermate chique is.

Alleen het decolleté is iets wat gewaagd voor een Europese toearsuster.

Vanavond fuif van de Gadjahmerrah. Afscheid der troepen. Ik verheug me er erg op. Een kinderhand is gauw gevuld, zegt Jo Hibendes en lacht me uit over mijn enthousiasme. Who cares? Not I. I see the sky, the sunshine road. Is het goed Wim of ben ik mis? Soedah, laat maar.

O, ja, Dokter heeft al onze wensen gevraagd. De mijne is, met de IJ Brigade mee naar Sumatra. Ik vind het wel leuk dat hij prijs op me stelt, maar ik ben niet van plan hier alleen met Emmy in dit oord te blijven zitten en de anderen kwijt te raken. Samen uit, samen thuis. Ik ben benieuwd maar vrees dat het niet doorgaat. Enfin, afwachten jà? Alles zal reg kom.

Gisteren waren grote feesten. De nicht van de Anak Agun (*grote, belangrijke*) trouwde met een ander. Alle inboorlingen liepen in feestdos. Prachtige gekleurde Sarongs, kabaia en slendangs. (*kabaja is waarschijnlijk omslagdoek voor om de benen; slendang = omslagdoek voor het bovenlichaam behorend bij traditioneel kostuum*). Offermanden, fantastisch kunstzinnig opgemaakt op het hoofd. Wij proberen het wel eens met een pannetje en dat lukt niet eens. Deze vrouwen lopen te heupwiegen met hun hele warong op de kop, een complete tafel met flesjes en potjes etc. etc. Een raadsel.

Lieve schatten, Sja berhenti. Leer maar flink Maleis want binnen niet al te lange tijd verschijnen mijn epistels in die taal. Ik ga nu heerlijk een tukje doen. Half zes worden we gebundeld, selamat tidoer (*slaap lekker*).

Tot volgende schrijf. Waarschijnlijk komt er vandaag weer een brief van jullie.

Dag schatten, alle liefs Anneke.

Gianjar, 12 oct. '46

Lieve allemaal,

Morgen is Wim jarig. Wordt het een groot feest? Hoe was vaders verjaardag? Alle oude bekende luitjes aanwezig? Heeft Leny geholpen en tante Bets? Konden jullie al in de achterkamer zitten en waren er stoelen genoeg?

We hebben nu salaris gekregen. Over de maanden die we hiervoor gewerkt hebben krijgen we nu niets in handen, dat komt op ons betaalboekje, dus: het wordt een soort geblokkeerde rekening.

Mijn gele jurk is zo goed als klaar. Ik had er stom genoeg een heel ingewikkelde mouw in ontworpen en ofschoon onze inlandse djait erg pienter is, was het reuze moeilijk voor haar, omdat ze per slot niets anders dan naakte of in lappen gehulde inlanders ziet. Enfin, Daisy heeft me geholpen met het vermaken. Aan mijn lijf. Met dikke zweetdruppels op haar gelaat, ik met een lamme arm van het omhooghouden, maar het resultaat is buitengewoon. Hij is erg leuk geworden.

Ik laat hier nogal eens sandaaltjes maken bij den chinees. Dat is hier de ideale dracht. Ze zijn wel duur, maar soedah, we hebben nu salaris gekregen. Mijn meegaan met de IJ Brigade is op niets uitgelopen, wat me erg spijt, temeer daar ik hier sinds twee maanden een vriend (luit der stoottroepen) had opgedaan, die ook naar Sumatra moet over 14 dagen. Ik heb hier speciaal nooit iets over geschreven omdat het in alle opzichten een onzekere zaak was. We hebben elkaar leren kennen in Kintamani toen ik daar bij hun 10 dagen ziek lag, maar hij is al twee keer van plaats veranderd, steeds verder weg, zodat we nu al de laatste vijf weken elkaar niet hebben kunnen zien. Vanavond misschien wel. We moeten het dus van brieven hebben en nu hij weggaat, is het beter alles als soedah te beschouwen. Enfin, het loopt zoals het lopen moet en ik denk dat het dan zo het beste zal geweest zijn.

Was ik meegegaan dan had het waarschijnlijk wel wat kunnen worden. Niet nu. Ons leven is tè onzeker dat je op iets bouwen kunt.

O, ja, ik heb ook mijn haar keurig laten permanenten door het bofje dat ik nu salaris heb gekregen. Het kostte notabene 45 gulden, maar een net hoofd is ook wat waard. Van "net" gesproken, toen ik er vandaan kwam was ik precies een mislukte Papoea. En een humeur! Om te zoenen, enfin, die na-permanente weeën kennen jullie wel. Thuis gekomen ben ik naar de mandiekamer gesnel en heb mijn hoofd drie maal rigoureuus gewassen en daarna met azijn gespoeld. Het resultaat is nu wel goed. Ik heb een heerlijke rol op mijn kop gedraaid en iedereen vindt het hartstikke bagus (*goed, mooi, uitstekend*)

Ik bedank Wim wel voor zijn brieven want het is heus iets bijzonders dat een broer brieven schrijft aan zijn zusje. Er is niemand die zo'n broer heeft bij ons in het team en ik praat altijd met een trotsheid van een pauw over jullie drie. Jullie zijn het liefste wat ik hier op aarde heb. Vergeet dat nooit!. Altijd denk ik aan jullie. Gisteren heb ik de portretten naast elkaar gelegd en er lang naar gekeken. Dat doe ik vaak. Denk niet dat ik heimwee heb, totaal niet. Indië is mijn land en niet Holland, ondanks dat het leven hier moeilijker is dan daar. Ik ben nu eenmaal niet gewend dat mijn karretje over een zandweg gaat en ik geloof dat mijn natuur niets liever doet dan modderen en strijden. Ze krijgen me er nooit onder, al zou er ik weet niet wat zijn. Miepje Schouten gaat naar Holland in verband met de ziekte van haar moeder. Ze vindt het vreselijk, vooral natuurlijk omdat haar verloofde hier in Indië zit.

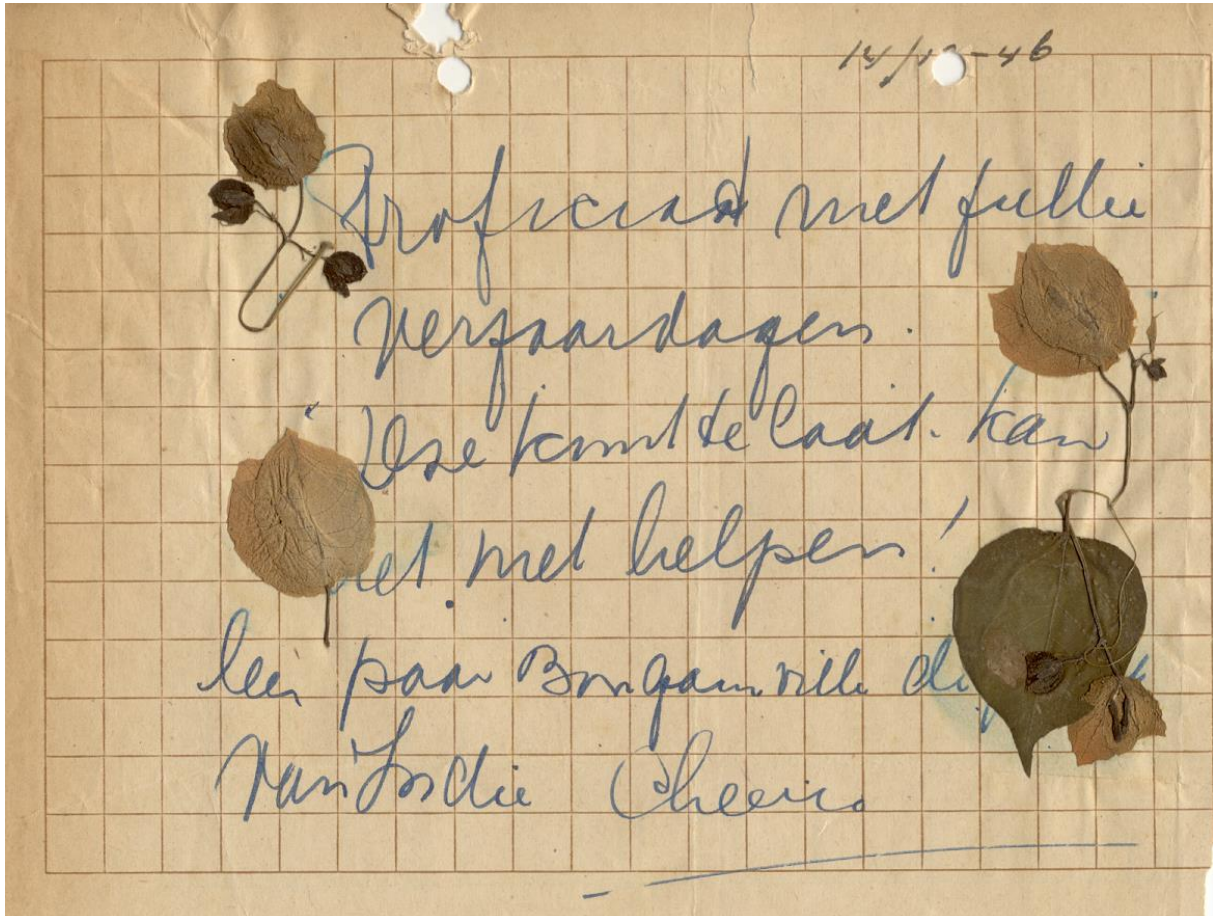
Vandaag is Rie in ondertrouw gegaan. Alle papieren zijn nu eindelijk in orde. Jaap kan er zelf niet bij zijn, hij zit in Soerabaja. Wanneer ze trouwen hangt af van het eventuele verlof van Jaap. Als hij het niet krijgt heeft ze pech gehad, dan moet het gehandschoend gaan. Kassian. Het zal me een klap geven zèg, no. 2 van team XII aan banden gelegd. Het is een leuk stel en Jaap is een reuze vent. Zó'n vent zeggen we hier, dat spreekt boekdelen.

Iedere keer stop ik even, dan moet ik go'tjes kleuren of iets anders. Ik ben tegenwoordig een kei op het gebied van verbinden. Leg hoofdverbanden aan om van te kwijlen, trek nagels om van te griezelen (bloedbaden geeft dat altijd, probeer het maar). Eergisterenmiddag hebben we vier uur achter elkaar staan verbinden, Riena en ik. En een stijve rug! Ik ben de enige die altijd meegaat, de rest wisselt, daardoor ben ik practisch nooit thuis maar dat vind ik juist prettig.

Gisteren weer naar de tandarts geweest in Denpasar. Een heel uitje. Er is een stukje vulling uit een kies en nu zal dat waarschijnlijk een zenuwbehandeling moeten worden. Dat kan hij niet meer doen want hij vertrekt ook met de stoottroepen. Ik dacht dat het een buitengewone reden zou zijn mee naar Sumatra te gaan omdat ik die tandarts toch op de voet moet volgen, maar dat schijnt niet zo. Rare wereld.

Hoe heet de functie nu die Wim heeft? Ik heb genoten van zijn laatste gekke daasbrief. Nee Wim, voor de kunstgeschiedenis is in de rimboe geen tijd meer. Alleen zien we hier de Balinese kunst en daar leer je meer van dan uit een boek. Wim als je eens mooie gedichten of een reproductie van een mooi schilderij ziet, stuur me dat dan eens, wil je?. Doe de groeten aan Lies en houdt veel van haar. Dag lieve schatten, in gedachten ben ik bij jullie, groetjes Anneke, *ik rimboester*

14 oct. '46

Gianjar, 19 oct. '46

Lieve allemaal,

Zaterdagmorgen, dus schrijfdag. Vorige week zaterdagavond heb ik pech gehad. Gijs kreeg met zijn jeep een ongeluk zodat hij linea recta vervoerd moest worden naar het ziekenhuis. Hij mag nog blij zijn er zo afgekomen te zijn als hij nu is. Ik had er natuurlijk de smoor in, maar heb me verder wel geamuseerd in het Balihotel. Alle troepen zijn nu geconcentreerd in Denpasar, het wordt een gezellige boel vanavond. De hele alun alun (*Stadsplein*) is één kampement geworden. Het vertrek zal waarschijnlijk nog een week uitgesteld worden. Er is maar een LST schip en de rest is er nog niet. Wij weten nog geen uitslag. Iedereen zit hevig in spanning. Ik heb een brief naar Batavia gestuurd om overplaatsing naar Palembang maar met negatief resultaat. We hebben het overigens erg gezellig gehad deze week. Er komen steeds een paar officieren op bezoek en daar zitten we mee te kwekken tot soms twee uur in de nacht. Gisterenavond heb ik mijn hart

weer opgehaald aan een degelijk oud Hollands gesprek. Een van die officieren is ingenieur en die is ontzettend interessant om mee te praten. Daar leef je heus van op. Hij is getrouwd dus zo safe als wat en al zijn de anderen nog zo melig, wij niet en we lachen dan maar om de hele zooi. Trouwens na de ontmoeting met Gijs interesseren mannen me weinig. Het zal wel tijdelijk zijn, maar eerst wachten tot hij weg is, dit wordt toch niets al kunnen we nog zo goed samen opschieten en praten.

Ja, ja, die liefde die weet wat. Rietje kan nu trouwen maar nu is Jaap weer zoek, hij is op patrouille in de Straat van Madura en verblijfplaats onbekend. Zo zie je, huwelijken plegen is niets in dit leven.

Vanavond trek ik de nieuwe jurk aan van het goed dat Lies gestuurd heeft. Hij is erg leuk geworden. Ze zijn druk met de besprekingen hier, ik ben benieuwd hoe het afloopt. Republiek Indonesia zal wel erkend worden.

Deze week heeft de dokter go onderzoek gedaan van de pragoda's met hun vrouwen. Ik heb in de honderd preparaten gemaakt. Het resultaat was verbijsterend. Meer dan de helft had go. Het schijnt nogal latent te zijn want ze sjouwen er jaren mee rond.

Jan Roelofsen gaat naar Pura Bakungan, een rubberonderneming bij Gilimanuk aan de westkust van Bali. Gelukkig in zijn eigen beroep, dus is hij weer uit de krijgsmacht.

Verder is er geloof ik weinig te vertellen. Jullie brief is nog niet ontvangen, misschien vanmiddag. Hoe gaat het met Lies? Doe haar de groeten.

O, ja, ik heb gisteren in Denpasar een zilveren Balinees hangertje en een zilveren armband gekocht. Moeder stuur ik ook zo'n zilveren hangertje per luchtpost. Het is filigrainwerk, maar eerst moet ik nog even de nieuwe maand afwachten. Dit moet je maar als Sinterklaascadeau beschouwen met het andere pak dat dan zo misschien juist arriveert, want voor moeder was daar niets persoonlijks bij.

Het weer is weer moorddadig. Heerlijke wind en toch warm. In Soerabaja is het momenteel poepheet, binnenkort komt de regentijd.

Kan Leny aan behoorlijke BH's komen. Wil je het haar het eens vragen? Ik zal haar nu eens gauw schrijven. Prettig dat jullie dat blouseje opsturen.

Het wordt een drukke geschiedenis vandaag op de poli. Vanmiddag moeten we weer verder gaan. Er zijn banja nang sahit jang mave dipriksa dan fang moesti soentik (*hele groepen mensen die een injectie komen halen - vertaald in zuiver Nederlands*). Bijna zijn we nu een half jaar weg. Het is omgevlogen hè? Voor jullie ook. Misschien zitten jullie nu al bij de kachel bibberen. Hebben jullie hout genoeg? Zalig, hier loop je in een kort wit jurkje met blote voeten in sandalen. Heerlijk luchtig. Dit is dan ook wel een uitgezocht klimaat.

O, ja, ik heb dat schitterende verhaal over het roken gelezen, ja zelfs voorgelezen aan de gemeente. Iedereen vond het prachtig. Er komt net een rukwind door mijn labje zeilen dat met al mijn papieren wegsjouwt. Verder staan er weer allemaal koppen voor de ramen (waar de ruiten natuurlijk niet in zijn) maar daar ben ik zo langzamerhand wel aan gewend. O, ja, van de week heeft de Rijksvoorlichtingsdienst foto's gemaakt van ons poliwerk. Ik sta er achterstevoren op. Misschien komen we nog wel eens in de krant. Tableau: twee dikke achterwerken (van Ger en mij), twee dikke verwarde haardossen zijnde in totaal de som van Ger Hiddink en An Lackamp. O, adoe, teraloe ja? (*och, te veel, ja*). Er is na het vertrek van de IJ Brigade geen geregeld vliegtoestel meer op Bali. De post zal dan wel met de nodige strubbelingen gepaard gaan. Dont you worry, de brieven komen er wel eens en iedere week wordt er een nieuw exemplaar gefabriceerd. De mensen hier zijn allemaal in de kerk geboren. Ik blijf de hele dag aan het gillen, toeloep pintu sebentar jà? (*deur dicht...*) Kassian, allemaal energie verspilling want ze snappen het niet. Ze kennen geen deuren en weten niet hoe je de knop moet omdraaien.

Niettemin leven ze even gelukkig (of niet gelukkig) als wij. Wel verdraaid daar laten ze de deur weer open. Toeloep pintu!!! (*deur dicht!!*) Nu mik ik hem zelf dicht. Bezieet je ziel in lijdzaamheid als je in een oosters land woont.

Het is nu vijf over twaalf. Ik wacht nog tot mijn malariapreparaat droog is en ga dan eerst makan (*eten*): nasi goreng. Zitten we op poli's buitenaf dan eten we bij den prubukel, vreselijk afschuwelijk, ik krijg er geen hap van door mijn keel en pedis!, om te rillen. Geef mij maar liever een broodje met kaas!

Ziezo het is nu een uur, makanan habis (*het eten is op*) en we zijn weer begonnen met wat moet, ah so lekkerrrrr te slapen ja?, maarrrrr dat niet mògen jà?

De mensen praten hier zo leuk als ze geen fluit van Hollands kennen. Zo hoorde Abspoel laatst een gesprek tussen moeder en zoontje als volgt:

"Jantje"(moeder)

"waarom?"(Jantje)

"mandie"(moeder)

"al" (Jantje)

Duidelijk is het wel maar begrijpelijk niet.

Ik ben op het ogenblik bezig met een boek van Willy Corsari over de laatste bezettingstijd. Heel interessant. Ik zal zo als ik thuis ben de titel even opgeven. Gijs is knokploegcommandant geweest tijdens de oorlog. Die heeft heel wat meegemaakt. Hij schept er gelukkig nooit over op en vertelt er weinig over. Zijn jongens mogen hem erg graag. Hij is ook zo gewoon met ze. Jongens ik nok af, dit in haast, de titel van het boek is: "die van ons", het witte blousje ontvangen, hartelijk dank. Teun is gestorven aan typhus. Jullie Anneke.

Gianjar, 26 oct. '46

Lieve allemaal,

Vandaag zijn we juist een half jaar weg! Wat gaat alles toch vlug.

We hebben een razend gekke week achter de rug. De jongens waren of bij ons met de jeeps, of we werden gehaald en gingen naar Denpasar in het Balihotel. Ik heb de laatste week nog van Gijs mogen "genieten". Dit genieten is zeer betrekkelijk want we doen bijna niets anders dan het oneens zijn en misverstanden uit de weg ruimen. Het is een groot vraagstuk die hele jongen en ik krijg er maar geen hoogte van. We zijn zo koel tegen elkaar als een stel dat minstens de 25-jarige bruiloft al achter de rug heeft. Enfin, hij is nu vertrokken en we hebben er lang en breed over gesproken of het "wat worden" kon, maar staan er beiden zeer sceptisch tegenover. Lastig is dat "men" vertelt dat ik verloofd ben met een officier, enfin, dat slijt ook wel weer.

Dinsdagavond was de officiële afscheidsfuif van de officieren in het Bailhotel. Eerst hadden we speeches, toen een dansvoordracht van Cilly Wang, wat buitengewoon aardig was. Het werd gegeven in de pendoppo. (*traditionele veranda met een groot dak, voor een officieel gebouw*). Ze is een humoristische danseres, beeldt verschillende typen uit, ontzettend geestig. Daarna was er dansen tot natuurlijk laat in de nacht.

De volgende avond is Gijs nog voor het laatst geweest, met nog een stel anderen. We zouden met zijn vieren even gaan jeepen, een zekere Kees en Rietje en Gijs en ik, maar we moesten benzine hebben. Rietje en ik gingen het aan de dokter vragen. Hij vroeg of het veel moest zijn. "wel neen": sedikit sedikit. (*een beetje*). Dat was goed. Dus zeg ik tegen Kees: "rijd nu met de jeep naar de garage en schijn met de koplampen naar binnen, dan kun je zien". Zo gezegd, zo gedaan. Rietje af met Kees. Ineens een reuze vuurgloed en daar kwam Rietje aan rennen. "Brand, Brand in de garage"! En jawel, de hele ruimte

stond in de fik. Moet je indenken dat er heel wat drums met benzine in de garage stonden, wat een consternatie! De jongens trokken de waslijnpalen uit de grond en rolden daarmee de brandende benzinedrums uit de garage, waarbij heel veel zich verbrand hebben. We waren als de dood dat er ontploffingen zouden ontstaan maar dat viel gelukkig mee. Het dak brandde al. Ger en Daisy hadden al hun jurken en andere kleren op de weg gegooit, maar met zand en heel veel drukte was het na een half uur gedoofd. Man, wat een opwindung. De volgende morgen werden allen ingescheept zodat men alle mannen die bij ons geweest waren kon herkennen aan de wit verbonden handen en armen.

Weet je wat erg is. Ik ben het horloge van Jan verloren. Ik ben er heus stront kapot van. Ik heb mijn arm buiten de jeep gehad en het pinnetje van de sluiting is blijkbaar naar binnen geschoten, zodat het afgegleden is. Dat is natuurlijk nooit terug te vinden op een lange weg door de kampong van 28 km. Ik heb nu een nieuw gekocht voor 50 gulden, een leuk klein horloge, toevalligerwijs aan kunnen komen. Ik heb een zilveren tjitjak voor moeder gekocht, zal hem per brief opsturen.

Wat prettig dat moeder nu eens rijden kan in Wims wagen. Je komt er zo nog eens uit. Tegenwoordig vertrekt er maar eens per week een vliegtuig zodat de post naar Holland wel een week kan blijven liggen. Gisterenavond zijn we nog met z'n allen naar Denpasar geweest, maar het werd me benauwd in het hart. Bailihotel leeg, cantine leeg, tentenkamp donker en verlaten. En onze vrienden dobberen nu op de baren ergens tussen Semarang en Batavia. Ik moet er niet te veel aan denken want dan krijg ik heimwee naar ze. Trouwens op het ogenblik hebben de dames hun rust wel nodig want een week lang maar drie uur per nacht slapen is niet alles. Men is hier erg bezig een kind te vermoorden (ik zit weer op de poli), tenminste dat schreeuwt als een mager varken. Nu zal ik nog even jullie laatste brief beantwoorden, maar dat doe ik thuis. So long dan, even een go nakijken.

Het kiekje van Dick ontvangen, wat pontificaal gedressed. Ze heeft wel een vriendelijk gezicht maar een beetje burgertypje. Leuk dat vader zulke aardige cadeaus heeft gekregen. Rietje gaat woensdag of donderdag trouwen. Eindelijk! Inez en Vin zijn nu ook getrouwd. Die twee zijn niet meer bij ons.

Zal ik even zeggen op de 'foto' wie Gerry is? (*zie foto afscheid april '46, pag. 4*). De derde van rechts onderaan, naast Rietje. Buitenkant rechts onderdaan (dus aan de andere kant van Rietje) zit Daisy, op hetzelfde rijtje, tweede van links Doortje, daarnaast, dus naast Gerry, die nu getrouwd is en in Ambon zit. Tweede van onderen rechts zit Inez. Zij is getrouwd en zit in Makassar. Dr. Van Deth is niet die lange man maar die kleine met het brilletje op de achtergrond. Riena is degene waarmee ik zit te kwekken. Ik kan best met haar opschieten en ze heeft nog wel eens als interventie moeten spelen tussen Gijs en mij. Als ik over die verhouding denk dan lach ik maar. Hij zegt zelf, een ding begrijp ik niet, dat je dan houdt van zo'n gekke vent als ik. Maar dat is natuurlijk weer omdat het iets anders is dan anders. Dat is weer iets voor mij. Enfin, alles soedah, ons leven gaat verder en over een tijdje is alles gesleten. Jongens, tot volgende schrijf. Jullie Anneke.

Sawa's

De Tempelhof

31 oct. '46

Lieve allemaal,

Traditiegetrouw, omdat het zondag is, even een krabbeltje dat wel niet zo groot zal worden, want ik heb al zoveel geschreven.

Rietje is hier ook aangeland. Ze zit nu met Jaap in Brunette, een mess van marineofficiersgezinnen. Gisteren bij haar geweest. Ofschoon ik het erg leuk vind bij hun te komen doe ik het niet, want laat ze eerst maar rustig parkieteren. Ze zoekt hier weer een baan en dat zal wel gaan ook.

Hier een kiekje van de trouwerij. Staande van links naar recht: Daisy, Emmy, Maria, Doortje, Jaap, de dokter (op een stoel), Rietje, ikzelf en Gerry. Op de grond: Riena en Miepje. Je kunt nu mooi zien hoe mijn haar tegenwoordig zit. Ik heb de gebloemde jurk aan van de stof van Liesbeth. Ik sta er wel leuk op.

Op het lab bevalt het puik. Vanmorgen wat gewerkt. Toen ben ik naar de YMCA club gegaan en in de bibliotheek gezeten. Er is een aardige hoeveelheid kunstgeschiedenis boeken zodat ik mij er maar weer geestdriftig aan gewijd heb.

Het is nu twee uur. Vuurvliegje kruipt net onder mijn bed weg en gaat siësta houden. Iedereen toont grote belangstelling voor hem. Het is dan ook een leuk, tevreden diertje. Vanavond ga ik met Niek en Geert naar de Simpang (*Kruis*) waar concert is. Nu ga ik eerst mandiën, daarna een Indisch dutje doen. Ik heb door mijn verhuizing al in meer dan 14 dagen geen post gehad. Dat komt wel. Nu jongens, volgende keer meer. Heel veel liefs van jullie Anneke.

Gianjar, 1 nov. '46

Lieve schatten,

Heeft moeder de tijtjak van zilver gekregen?

Ditmaal weer eens een brief op een net velletje papier (juist gekregen bij onze rations) omdat moeder mijn brieven niet kan lezen. De kranten over de airborne beweging heb ik met belangstelling uitgeplozen. Ik wist niet dat onze vriend Dijken zich zo verdienstelijk gemaakt heeft. Jan Roelofs was net bij ons op bezoek, die heeft ook "Hoog en Laag" bewonderd. Wim zal nu toch wel gauw gaan trouwen niet? Of is "de cassette" nog niet voltallig. Wat leefden de jonge mensen tien jaar geleden toch rustig en gemakkelijk. De cassette klaar? Uitzet klaar, meubels uitgezocht en huis gehuurd, we gaan trouwen. Maar dan een huwelijk gepleegd in Indië tussen Rode Kruis en Marine. Wel enig verschil. Rietje is nl. gisteren getrouwd. Jaap arriveerde de vorige dag uit Soerabaja. 's Morgens om 10 uur zouden we met de hele karavaan per jeep en stationcar naar Denpasar vertrekken voor de huwelijksvoltrekking. Om 10 over 10 bericht dat er geen jeep meer vrij was, alle jeeps moesten weg. Stationcar was gemethamorphoseerd in een luxe wagen en dat was het hele vervoer waar we nu met ± 15 personen in moesten. Nu je leert op Bali wel toveren, maar in een luxe wagen van 4 personen 15 te bergen is bij een huwelijksplechtigheid in Denpasar zelfs wel een beetje vreemd. Dus zeven gelukkigen, waaronder ik, werden in de auto geperst (+ de chauffeur die zich dubbel moest vouwen). Het bruidspaar was bedolven. Niet onder de bloemen maar onder de mensen. Ik zat voorin naast Maria en die naast de chauffeur, terwijl bovenop mijn schoot de dokter prijkte, die bijna met zijn hoofd door het dak heen stak. Bij het openen van het portier viel hij steeds als een rijpe vrucht naar buiten. Mocht hem niet hinderen. Gekreukt en een beetje verhit, maar in de beste stemming kwamen we in het Residentiehuis aan waar de assistent Resident hen getrouwd heeft. Rietje hevig geagiteerd, zag er overigens snoezig uit in een avondjurk van Ger en een bruidsboeket van bloemen die een van onze kennissen de vorige dag 150 km verder per jeep was gaan plukken en daadwerkelijk erg smaakvol door Riena was gemaakt. Massa's orchideeën erin verwerkt (die groeien hier nu in het wild bij de vleet) rozen uit Kintamani en een lint erom, hetgeen een centuur was van een andere avondjurk van Gerry.

Bij terugkomst was de voorkamer feestelijk getooid met bloemen. Achter in de tuin hadden de djongossen een keurig versierde tent gefabriceerd (ze hebben ontzettend goed gevoel voor die dingen) waarin de gedekte tafels stonden. Bami en nasi goreng waren de hoofdschotels, 's middags geborrel en om half vijf vertrokken Jaap en Rietje per jeep naar Kintamani om daar hun honeymoon van vijf dagen in de kou door te brengen. Rietje straalde en zag er werkelijk gelukkig uit toen ze wegging in haar nieuw verkregen nonjadress (*getrouwde vrouwenjurk*). Dinsdag vertrekt Jaap weer en wanneer zullen ze elkaar weer zien? Ze zal trachten overplaatsing te krijgen naar Soerabaja, maar of het lukt is de vraag.

Vorige week zondag hebben we his Majesty Kolonel Doornenbos op bezoek gehad in gezelschap van den Heer Kitwich – Verschuur en er is hevig gekwekt over de ontbinding van ons team. Dit zal nu wel doorgaan. We zijn een voor een bij hem geweest om onze wensen kenbaar te maken. Ik heb gezegd dat ik naar Palembang wou, maar dat is volgeboekt. Ze hebben wel gezegd dat ze het proberen zouden maar ik ken het spreekwoord “veel beloven en weinig geven...” etc, te goed om me daar iets van voor te stellen en het ergste is dat de dokter hen heeft voorgesteld Emmy, Maria en mij hier te houden, dus ik hang, voelt U?

Rina en ik hebben gisterenavond onder de klamboe een heerlijk gesprek gehad over roeien, zeilen, hockeyen, tennissen etc. etc. Ik zou wel zin hebben in een pittige hockeywedstrijd want je wordt hier bepaald een stijve hark. Mag hem niet hinderen want er staat veel anders tegenover. Ik ben razend benieuwd wat er met ons team gebeuren zal. Daisy gaat in ieder geval naar Batavia, naar het hoofdbureau R.K. en Miepje zal wel gaan pendelen naar Holland. Gelukkig voor haar. Haar moeder is nog niet gestorven maar het zal niet lang meer duren. Als ze vlug weg kan ziet ze haar nog misschien. Ik heb in mijn bureau een gast zitten. Een grote dikke vette grijze muis. Niet eens een rat. Doe ik nu de la open dan zit hij er in. Trek ik de la er helemaal uit dan zit hij er niet in. Raadsel. Dan trek ik alle laden weg en het bureau is dus helemaal open, dan kan ik hem weer niet vinden. Stop ik de laden er weer in en kijk na verloop van tijd in die ene bewuste la, dan zit hij me weer met een angstig gezicht aan te kijken, hij draait zich om, ik zie nog net het puntje van zijn staart, en weg is hij. Dan begin ik het spelletje van laden eruittrekken weer opnieuw. Al weer kan een dier lachen om de onnozelheid van mensen. Op zichzelf heb ik niets op het dier tegen, maar hij eet mijn enveloppen op en legt er keuteltjes voor in de plaats.

In Bangli zit een controleur van Ganswijk en zijn vrouw, beide afkomstig uit Putten. Ik hoef er niets meer aan toe te voegen. Hopeloos zuur, ongastvrij en te kleingeestig, dus echt Puttens.

Lieve mensen, ik stop weer. Schrijft Wim nog weer eens? Dag, jullie Annie.

Gianjar, 4 nov. '46

Lieve Schatten,

Vandaag kwam jullie brief gelijk met een van Tré en een uit Palembang van Gijs, die daar al weer hoog en droog zit geïnstalleerd. En omdat jullie nu zo erg je best hebben gedaan met kranten, gedichten en brieven voel ik me geroepen jullie op een klein extra episteltje te vergasten.

Hier ligt jullie brief naast me op het bureau in gezelschap van een groot blik biscuits en een tros pisangs, (waar ik langzamerhand van kots), een pakje cigaretten, en een leeg glas. Hopelijk komt er straks afer jeruk (*vrucht*) en last but not least een aantal mieren die af en aan wandelen op mijn schrijfblok en de zojuist van een typhusinjectie voorziene rechterarm van schrijfster dezes.

Vannacht een opwindende nacht gehad. Je kunt hier nl. van alles verwachten maar soms wordt het te gek. Dat je een kamer binnenwandelt en tot stilte gemaand wordt omdat er een kip op de kast zit te broeden, dat er bij verrassing zo nu en dan een ei in je bed ligt, dat 's morgens eerst de ontbijttafel moet gereinigd worden van een of ander kippen viezigheidje, dat kan ik nog verdragen. Maar dat er midden in de stikdonkere nacht zo maar een kip onder je klamboe vliegt en je bed door je haar naar binnen fladdert, dat wordt toch wel een beetje te gek. Zo heb ik deze nacht een doosje lucifers moeten

opofferen om het ondiep, dat zelf de schrik nog niet te boven was, op te vissen en de deur te wijzen.

Vandaag weer poli gehad in Kintamani. Alles is nu leeg en verlaten sinds onze vrienden ons in de steek gelaten hebben en Palembang boven Bali verkozen. Jaap en Rietje zijn net terug van hun honeymoon. Morgen vertrekt 'hij' van het stel weer. Begrijpen jullie nu dat er van een vaste verbintenis in dit leven niets kan komen? Iedereen wordt toch uit elkaar geslagen en zo mag je persé geen verbintenis aangaan volgens mij, vooral als je niet zeker bent van je eigen gevoelens, zoals dat inderdaad met mijn vriend het geval was. Hij voelt wel voor me, maar toch niet het ware, dat heeft hij me eerlijk gezegd, dus ik weet toch waar ik aan toe ben. Jullie kunnen ons leven in de chaos werkelijk niet begrijpen, het valt voor ons ook niet altijd mee hoor. Ik was erg blij met de gedichten moeder, temeer daar ik weet hoe moeilijk het schrijven je valt. Leuk dat Wim een huis heeft. Dus die stappen nu ook gauw in de boot. Wat lollig dat Willy een baby verwacht. Ja, wel oud, soedah, dat is nu eenmaal zo. Wat leuk dat ik een jurk krijg van H. Nicolaas. Toch zou ik hem maar zo gauw mogelijk opsturen want de kans bestaat dat we weggaan en dan ben ik bang dat het pakje gaat zwerven.

In het kort over de tempats op Bali (*plaatsen op Bali*). Tabanan ken ik niet. Het ligt in het westen, wel bekend bij de stoottroepen. Wij komen daar nooit.

Pasangrahan Batoeriti. Daar ben ik geweest. Prachtig mooi. Zwemmen in het meer. Koud maar zalig. Begrafenis met lijkverbranding ook gezien. Ook de dieren (houten koe meestal) waarin het lijk wordt gestopt. Bladju, heel bekend, ook poli gehad.

Tampaksiring ligt niet ver van ons af. Buitenhuis van den Anak Agun met zwembad waar we vaak gebruik van maken. Kloenkoeng vleermuizengrot, heb ik toch al wel geschreven. En stinken meneer de dokter! Afgrijselijk. Alles zwart van de vleermuizenpoep. Een gekrioel van die ellendige wezens der duisternis.

Wacht nog maar even met je vermogen aan te spreken paps, het heeft geen haast. Op kiekjes ben ik gebrand. Hoera meer en meer kiekjes (stoters uitdrukking). Doortje komt ons laven met ijskoffie. We zijn alleen vanwege de brieven van onze vrienden. Vandaag zeer in the mood van onze stoters. Zalig (die ijskoffie bedoel ik).

Trouwt Lies in het wit? Dat zou wel netjes zijn. Jammer, ik zou ook niet weten hoe ik hier aan een lange zwarte jurk zou moeten komen. Moet het speciaal zwart zijn, of alleen maar zwart gekocht. Het is momenteel doodstil in de kamer. Jaap leest, Dr. leest, Daisy naait, Gerry peinst, alleen aan de ovalen middentafel. Doortje schrijft aan de zijtafel en ik aan het bureau. Miepje loopt in de tuin, ook peinzend. Je ziet een hyper vredige stemming. Het is nu kwart over acht, dus zo ongeveer bedtijd, hopelijk vannacht geen kippen, noch muizen, anderszins mis ik maar slaap.

Lieve schatten, deze brief was dus even een intermezzo. Vermoedelijk komt deze brief tegelijk aan met de wekelijkse van a.s. zaterdag, want er is maar heel weinig verbinding met de buitenwereld en Bali.

Dag hoor, hou je taai, Love and kisses, jullie Anneke

Gianjar, 7 nov. '46

Lieve allemaal,

Het is weer eind van de week. Dus hebben jullie weer recht op een krabbeltje.

O, ja, voor ik het vergeet, zouden jullie weer een heleboel bandjes willen merken met die inkt ALackamp 5340 en mij per brief opsturen? Graag. Deze brief zal wel niet zo lang zijn want ik heb pas geschreven en ik ben sinds een paar dagen weer behept met de aloude bekende influenza, just like in Kintamani. Ik kan me hier overigens best

voorstellen daar te zitten, het getik van de pingpongballetjes waar je daar de godganselijke dag op getracteerd werd is nu vervangen door het geratel van Daisy's schrijfmachine en het gedrens van de radio door dat van onze kinderkamer vlak naast de mijne. Alleen schittert 'een zeker peloton' door afwezigheid en de temperatuur is hier dusdanig dat je respectievelijk eerst je pyjama en daarna je bed uitdrijft. Ben ik er dan uitgedreven dan ga ik de andere patiënten Doortje en Emmy bezoeken die met buikloop worden bezig gehouden.

Overigens gaat het best. We hebben nu geld van ons betaalboekje gekregen zodat ik voor jullie een mooie sarong zal kopen en een voor Wim en Lies, hetgeen ze dan maar meteen als huwelijkscadeau moeten accepteren, want de dingen zijn enorm duur. Die sarong van jullie is dan bedoeld voor Sinterklaas en ik zal, mits niet te zwaar, hem opsturen per luchtpost. Ik heb nog een lapje bijgekocht voor een jurk. Alles peperduur, maar ik doe het nu maar, want komen we ergens anders dan is er misschien niets van dit al.

Waarschijnlijk gaan we a.s. weekend naar Kintamani. Dan ben ik wel weer o.k. Ik krijg anders altijd heimwee als ik daar ben en denk aan de leuke tijd met mijn laatste vriend. Hij schrijft me nl. "jouw karakter is te mooi". Daar heb je wat aan (trouwens jullie zullen dit wel tegenspreken en ik heb het prompt per kerende post ook gedaan) Soedah, dan ben ik blijkbaar te goed om lief te hebben. De een zegt: "ik heb het grootste respect en bewondering voor je" (Jan), een ander: "ik wou dat je mijn zuster was" (ik hoor Wim al protesteren). Weer een ander zegt: "ik wou dat je een jongen was want zou je een goede vriend voor me zijn", maar er is nu geen een die zegt: "Ik wou dat je mijn vrouw was". Dus heb ik geconstateerd dat er bepaald een stukje aan me los moet zijn. Never mind, ik heb me nu aangesloten bij de club der eenzamen, maar toch gewaardeerde vrouwen. Neem deze uitlatingen niet serieus, jullie mochten eens denken dat ik er over in de put ben. Nee hoor, ik neem het leven van de vrolijkste kant en lach maar om alles. De jongens aan het front schrijven ons: "we doen maar gek om niet gek te worden". Zo erg hebben wij het heus niet.

Van Riek Heijer kreeg ik pas ook weer een brief. Haar verlovings is uit. Ze zou graag naar Bali willen in mijn plaats maar ze is VK en dat zal wel niet gaan. Jammer, anders zouden we eens kunnen ruilen. Is het koud momenteel in Holland? Brr, ik moet er niet aan denken.

De hoge Pieten van het RK zijn toch sloom hoor. Ze hebben nu nog geen uitslag gestuurd terwijl ze het zo spoedig mogelijk zouden doen. Voor Miepje bv. heeft het toch haast met het oog op haar moeder. Ze zou pendelen met de Oranje, werd haar beloofd. Nu vertrekt hij volgende week en Miepje heeft nog geen bericht, terwijl ze toch ook nog wel even afscheid van haar verloofde zou willen nemen.

Over de landing op Sumatra van deze jongens wordt veel geschreven. Het is inderdaad een zeer belangrijk iets. Alle vrijwilligers gaan naar Sumatra. Toen de boten hier van Benoa vertrokken hieven de jongens het lied aan van: "Und Wir fahren gegen Engeland", hetgeen niet helemaal onjuist was. De ene kant van Palembang is in handen van de TRI, de andere in onze. Eigenaardig iets.

De aftocht van Bali ging natuurlijk met de nodige orders en tegenorders gepaard, zodat over een afstand van 26 km werd gedaan van 's morgens vijf uur tot 's avonds vijf. Iedere keer werd het vertrek weer veranderd. Echt Hollands.

Het is hier nu doodstil op Bali. You can imagine that. De dokter is wel blij nu. Die heeft het niet begrepen op al die mannen. Dag lieverds, hou je taai, er is geen nieuws meer. Keep smiling, cheerio, Anneke.

Gianjar, 11 nov. '46

Lieve jongens,

Even inhaast een teken dat ik overgeplaatst ben naar Soerabaja. Ik kom in het Gewestelijk Laboratorium. Wat werk betreft ga ik erop vooruit want ik heb nu echt allerlei soort onderzoek en niet het heel eenvoudige zoals hier. De dokter vindt het erg beroerd dat ik wegga.

Daisy, Doortje en Riena zijn overgeplaatst naar Batavia. Rietje gaat naar Jaap. De rest blijft. Rot voor Gerry, die is nu heel alleen over van ons leuke stel. Overmorgen vertrekken we met de Jantzens. Gauw hè?

Dit in haast als jullie deze brief krijgen zit ik weer hoog en droog in Soerabaja.

Post versturen aan Gewestelijk Laboratorium Soerabaja.

Dag hoor, hou je taai. Gisteren een brief van Leen gehad. Een hele dikke, erg gezellig. Dag, Cheerio, jullie Anneke.

Gianjar, 16 nov. '46

Lieve allemaal,

Ja, deze brief komt nog uit Gianjar en de volgende ook nog. Ons vertrek is bepaald op 25 nov. vanuit Singaradja (Boeleleng) met de boot. Ik zelf had afgelopen donderdag al kunnen gaan maar de anderen die door moeten naar Batavia niet, dus heb ik maar verkozen gelijk te gaan. Veel gezelliger. Ik zal de tijd op Bali nooit vergeten, toch ben ik blij er weg te gaan. Het is niets voor mij, de eenzaamheid zonder vertier, zonder concert e.d. We hebben hier allen een heel moeilijke tijd gehad, daar heb ik jullie nooit over geschreven.

O,ja, ik heb nu voor Wim en Lies een sarong gekocht voor hun trouwen en stuur die vanuit Soerabaja per luchtpost op. Hij is me echter zo walgelijk in de contanten gaan zitten, dat ik voor jullie geen geld had. Ik heb nu geen rode duit meer, en aangezien Wim gaat trouwen kwam hij het eerst aan bod. Nu heb ik nog een lap khaki liggen voor uniformen, die zal ik trachten te verpatsen om voor dat geld een doek voor jullie te kopen. Ik stuur hem dan ook per luchtpost (mits niet te zwaar) op met een klein busje thee en de twee wollen legerdirectoires die hier toch te warm zijn en die uitermate geschikt voor moeder zijn. Dat kopen hier is vreselijk gek. Je zet een gezicht of je alles wat je koopt eigenlijk vreselijk en niet de moeite waard vindt. Je vertelt den verkoper hoe oud en versleten de doek al is en al dergelijke dingen meer. Alles koop je met een zuur gezicht. Zo gauw je laat merken dat je iets mooi vindt, dan hang je want ze vragen veel te veel. Tawarren (*onderhandelen*) is een leuke sport, maar het neemt wel drie maal zoveel tijd als normaal.

Toch is pasarren (*over de markt lopen*) ook een enige bezigheid, ik ben er wild op. Die sarong van Wim is helemaal klaar om aan te trekken, maar als doel moet je hem langs de dwarsnaden openmaken. Ik vond het echter leuker om hem als echte sarong op te sturen. De verkoopster heeft hem mij aangetrokken met slendang (*sjawl, omslagdoek behorend bij traditioneel kostuum*) en andere attributen, zodat ik er buitengewoon netjes uitzag. Van Marrian kreeg ik ook een brief op zee geschreven. Ze zal nu wel ergens in Indië rondzwerven. Dit weekend gaan Gerry, Doortje en ik logeren op een internering bij Pulskam, waar momenteel Ab (planter) en Jan Roelofsen zitten. Het moet daar machtig mooi zijn. Het volgende weekend gaan we met ons zessen, het edele stel wat altijd samen is – nl. Gerry, Doortje, Daisy, Rietje, Riena en ik – logeren in Kintamani. Vandaar

gaan we zondag 's avonds naar Singaradja om de volgende morgen ons in te schepen op de Boeileleng. Ik vind het enig een bootreis, leuker dan met een vliegtuig.

Van Leny ook een brief gekregen. Jasses, viel me daar even de hele vulpen in de hele hoge klep met inkt. Vieze boel hoor.

Hij is er uit en mijn handen ten gevolge daarvan hemels blauw. Mag hem niet hinderen. Prettig dat je een jurk van Mevrouw Stierop krijgt. Dan heb je daar geen zorgen meer over moeder.

Wim hult zich nog steeds in stilzwijgen. Nevermind, de liefde neemt hem zeker in beslag. Dat wordt later wel beter.

Ik neem Vuurvlieg mee naar Soerabaja als hij tenminste mee mag van de KPM. Het is toch wel prettig weer in de grote stad te komen. De zuster van Doortje is ook analyste op het Gewestelijk Laboratorium, een heel lief aardig meisje. Ik ken haar heel goed vanuit Soerabaja toen ik daar woonde. Ze heeft het er erg naar haar zin en vindt haar werk daar heerlijk. Dus ik mag mijn handen dichtknijpen met deze baan. Juist wat altijd mijn wens is, uitgebreid onderzoek, niet alleen het eenvoudige poliklinische werk. Ik vind het alleen jammer dat ik niet naar Palembang ben gegaan, maar ik denk maar zo: het zal wel weer ergens goed voor zijn geweest. Hier op Bali had ik beslist heimwee gekregen naar de leuke tijd met onze vrienden, want iedere keer als ik op Kintamani kwam, werd het me kil om het hart als ik die lege pasangraham zag, waar we het zo heerlijk gehad hebben. Gek als er mensen van me weggaan, word ik onrustig en wil ook zo gauw mogelijk zelf weer weg. Daarom ben ik erg dankbaar dat het zo beschikt is. Ongelukkig in de liefde, gelukkig in het spel, en dat ben ik inderdaad, want dit is weer een heel gelukkig gokje geweest. Arme Ger, ik heb toch zo met haar te doen, dat ze nu alleen achterblijft met het gedeelte van het team waar we eigenlijk nooit zozeer mee omgingen. Ger is mij ongeveer het liefste van alle meisjes. We hebben heel veel gemeen.

Vinden jullie het vervelend als ik zo over mezelf uitwijk? Ik schrijf altijd maar op wat er zo in mijn hersenpan opkomt, dan kunnen jullie mijn gedachtenkronkels tenminste volgen op een afstand.

Gisteren hebben we weer een mooie stunt meegemaakt. We hadden een poli waar we 90 framfues injecties moesten geven. Ik had iedereen die een injectie moest hebben een genummerd briefje gegeven en wist betul (*precies*) dat het er negentig waren. Wij aan het spuiten en de patiëntenstroom hield maar niet op, tot Ger zei: "maar het zijn er veel meer dan negentig". Ik natuurlijk aan het opstrijden, dat snap je. Maar wat bleek nu? Wij, stommerds hadden die briefjes na het geven van de injecties niet ingenomen en zo gaf de patiënt zijn briefje aan een familielid die weer op hetzelfde briefje vrolijk ook een injectie kwam halen, ofschoon hij niets mankeerde. We hadden op die manier nu nog wel kunnen staan spuiten. Dokter natuurlijk woest, dat snap je. Wij de zaak ingepakt. De rest kreeg voor straf geen suntik (*injectie*) meer. Ze zijn hier stapelgek op een suntik en zien er een soort geneesmiddel voor alle kwalen in. Je ziet, de Baliër is ons te snugger af.

Jongens, ik kan er heus niets aan doen dat ik zo slordig schrijf mijn pen heeft nog steeds een lange en een korte poot en hij kraakt als de pest.

Ik tutup (*stop*) nu, ga naar huis zal even nog diverse vragen en jullie brief beantwoorden en ga dan baden, verkleden vast en inpakken voor straks als we met de auto naar Pulskam gaan. Zalige tocht. Ik verheug me er onmenselijk op. Jullie zouden je ook gelukkig voelen in Indië. Dat moet wel. Alleen rheuma is hier ook vrij veel moeder. Jammer hè? So long hoor, straks verder.

Dat die post niet komt snap ik best. Er is maar één luchtverbinding naar Bali per week en als er te veel is laten ze het kalmweg liggen tot volgende week. Wij kregen deze keer ook een week helemaal geen post. Gelukkig dat die valpartij van jullie goed is afgelopen.

Wees voorzichtig, ik wil jullie het liefst heel terugzien en niet in stukken en brokken. Ik ben benieuwd naar de kiekjes. Ab heeft een foto gemaakt van Ger, Doortje en mij in huiscoat, zittend op de stoep van de voorkamer. Zo gauw ik er een heb, stuur ik er jullie een. Ook van de trouwerij is een foto gemaakt van het team. Die krijgen jullie ook maar het zal nog wel duren.

Zo juist hoor ik dat de tocht naar Pulskam niet door kan gaan. Storingen door extremisten. Alle auto's moeten uit.

Van Ger gesproken: vader, weet je dat ze in ONG geweest is als leerling-verpleegster? Doe de groeten van haar maar aan Zr. Rombout. Ze zegt dat ze veel van haar geleerd heeft. Haar achternaam is Hiddink. Ze kent jou ook. De brief moet weg. Het is gelukt met de ruil van de Sarong. Ik stuur hem vanuit Soerabaja want ik heb weer eens geen geld meer, alleen nog schulden. Dag, An.

Gianjar, 19 nov. '46

Lieve schatten,

Vanmorgen (10 minuten geleden) kwam jullie brief van 6 nov. Fijn moeder dat je het speldje gekregen hebt. Het is echt zilver en handwerk. Gelukkig dat het niet plat is geworden. Meters dat die BH's in aantocht zijn want ik zit iedere dag opnieuw de stukken bij elkaar te naaien. Natuurlijk draaide vader het weer om en noemde het HB's. Ik dacht dat hij het over de HBS had. Lachte me dood. Vandaag werk ik alle achterstallige correspondentie af, begin met pakken etc. etc. Zaterdag vertrekken we. Maandag 6 uur 's morgens van Boeleleng uit op de boot. O, ja, het pakje met make-up is aangekomen. Ook vanmorgen. Wel bedankt hoor.

Het is nu half twaalf. In de voorkamer spelen een paar van onze patientjes. Een met een gat in zijn kop, tot het been toe en zo groot als mijn vuist. Veroorzaakt door een trap van een paard. De andere met een dwars doorgebeten tong, die er tot op een heel klein stukje na aanbungelt en de derde een heel mager ondervoed wichtje. Ze voelen zich hier heel senang en hebben grote lol. De spiegel en het elektrische licht zijn vooral fascinerend voor hun. Zoiets hebben deze kampongbewonertjes nog nooit aanschouwd. O, ja, weet je welke kiekjes ik nooit gezien heb? Die van Wims verloving. Ik had ze zo graag ook gehad. Zijn ze mislukt?

Goeie genade, Wil Koch getrouwd met een wachtmeester. Ook beneden haar stand zeg. Enfin, ze is tenminste mevrouw en ze zal het nog wel een paar keer overdoen ook. Hoe vond je het dat Koosje Heibroek zich voor een trein heeft gegooid? Je moet wel diep ongelukkig zijn om zoiets te doen.

Hebben jullie het pakje zeep ook nog niet ontvangen? Het moet toch wel zo langzamerhand. Ik hoop dat jullie de sarongs vlugger hebben. Die van jullie moet ook opengeknipt worden. Oude gewoonte zit ik weer zo heerlijk op zwart zaad dat ik zelfs mijn sigaretten moet verkopen om aan geld te komen en ik leen vrolijk bij van het voorschot wat ik voor de reis naar Soerabaja gekregen heb en wat ik daar bij aankomst weer moet teruggeven. Maar dat mag de pret niet drukken want ik wacht rustig tot ik salaris krijg en dan is de zaak weer gezond. Ja moeder, dat weet ik nog heel goed, toen we samen zaten te kijken naar de boerenbruiloft van de Oosterlins. Dat is niet zo best dat die arm van tante Dien zo stijf blijft. Doet me denken aan Mevr. Heuterman. Hoe gaat het met jouw stijfheid, moeder? Brr., mijn voet slaapt, hij wil niet wakker worden, ik stamp als een paard. Rotgevoel.

Wat jammer voor jullie dat Dr. Italie weggaat, maar leuk als hij inderdaad naar Soerabaja gaat. Ik zie hem daar dan zeer zeker.

Ik moet lachen dat moeder denkt dat ik goed in de dubbeltjes zit. Je moet eens zien hoe ik ieder centje twee keer omdraai, maar dat komt omdat als ik iets koop, dan wil ik het zo mooi mogelijk hebben; meer dan mijn budget kan veroorloven. Enfin, je herinnert je dat nog wel van mij – gedenk Leda – leeft ze nog? Ja, het is zeker raar, Kerst in Indië. Toen onze stoottroepen nog hier zaten hadden we afgesproken onze kerstmis met hun door te brengen in Kintamani waar dennenbomen zijn en een houtvuur, niet wetende dat we zo gauw weer uit elkaar zouden gaan.

Het doodsbericht van Teunie stond in ons maandelijks Rode Kruisblad. Er stond bij dat ze aan typhus was gestorven. Wij hebben nu weer een nieuwe injectie gehad.

Van Gerda lang niets gehoord, maar dat kwam omdat ik vergeten had terug te schrijven en na een hele tijd weer die brief terug vond. Dus heb ik nu kortgeleden haar geschreven. "Tabeh mijnjauar" met een lange haal aan haar stem staat een inlandse moeder met een ziek kind op haar arm van mijn raam. Het joch was weggelopen bij ons. Nu komt ze hem weer terug brengen. De mensen zijn erg aardig hier. Ik houd veel van ze, ofschoon de minder ontwikkelden vaak irriterend werken als je ze niet snapt en zij jou niet. We moeten eten. Rietje gilt door het huis. We eten hier altijd vroeg, zo tegen twaalf.

Dat eten is weer afgelopen. Het bood natuurlijk rijst, rijst, rijst dan wat sajorang (*groenten*), gekookte ketimun (komkommer) en katjang met gedroogde gebakken uitjes. Ik vind het altijd vreselijk eten en neem dan ook nooit veel. Rijst eet ik zo wie so niet, mits het nasi goreng is. Verder mango toe, een van de beste vruchten van Indië, maar een goudrenet heb ik tien keer liever.

Daisy heeft haar hele bundung (*boeltje*) al ingepakt. Een ongeloofelijke hoeveelheid van koffers, kisten, mandjes, keranjang (*manden*) etc. etc. Ze is hopeloos onpractisch. Iedere keer ontdekt ze dat ze weer iets moet hebben en dan wordt de hele bubs weer ondersteboven gegooid. Hopeloos inderdaad, ik pak vrijdagavond pas. Heeft nog alle tijd. Behalve mijn twee plunjezakken heb ik nu een klerenkist er bij gekocht, en dat zal wel ruimte genoeg zijn. Die garage werd niet in brand gestoken met koplampen maar doordat het licht van de koplampen scheen hadden ze niet gezien dat de katjong er een olielamp brandend had staan zodat met het overgieten van de benzine de boel in de fik ging. Nu weer eens voor de zoveelste keer uitgelegd wat de volgende witte bloedcellen zijn (dit nu beslist voor het laatst):

Hoe is de nieuwe analyste van ONC of is ze nog niet gearriveerd? De bevolking is niet immuun voor Go (*Gonorrhea*), want dan zouden ze het nooit krijgen maar het is vaak latent dwz ze hebben er geen last van.

Ik ben benieuwd naar de jurk. Gelukkig dat jullie weer hout krijgen. Flink warm maar houden. Moeder zal wel wat hebben aan die twee wollen directoires van mij, denk ik.

Het is nu stil in huis want iedereen doet zijn siësta. Dat is eens prettig. Soms loop ik gewoon weg aan tafel. Als de honden (4 stuks) door elkaar keffen, de dokter ertegen in schreeuwt (à la vader) en de rest van het vrouwelijke gezelschap over en weer kakelt, tevens een van onze kinderlogeetjes een brulbui opzet en ik een hoofdpijndag heb, nu dan ga ik liever een stukje om dan te eten. Alles weergalmt hier ook nog.

Lieve schatten, weer eens een extra rantsoen briefje. Jullie hebben de laatste weken niet te klagen. Aan boord zal ik wel schrijven. Cheerio. Jullie Ann.

Gianjar, 22 nov. '46

Lieve allemaal,

Deze laatste avond op Gianjar zal ik even een krabbeltje beginnen, in de hoop dat het op zee tot een brief zal aanwassen.

Morgenvroeg worden we met de fouragewagen (die ter onzen eer morgen een drietonner is) naar Denpasar gereden. Slapen er een nacht in het Balihotel en gaan zondag, waarschijnlijk met een convooi mee via Tabanan en Batoeriti naar Singaradja. Slapen daar alvast aan boord en vertrekken maandagmorgen 6 uur van Boeileleng. Weten jullie dat er een geweldige actie geweest is in Tabanan. Alle militairen zijn er voor in touw geweest met het overweldigende resultaat van 95 doden waaronder zes jappen en de leider der extremisten op Bali, een zekere Rai waar al die tijd al jacht op werd gemaakt.

We hebben de laatste dagen weer iets aparts op onze kamer nl. schrik niet, een varken. Eigendom van Daisy, die het dier tracht clandestien mee te krijgen naar Batavia. Vannacht groot spektakel want Vuurvlieg trachtte steeds wat van het varken af te bijten, wat het varken zich niet liet welgevallen. Het krijste dus en zo tobden we rond. Het zal nu wat worden aan boord want ik neem Vuurvlieg mee, ook clandestien, en aangezien het mormel nogal luidruchtig is, vergiftig ik hem een weinig met luminal en hoop hem zo zwaar in de olie in de boot te smokkelen. Doortje doet hetzelfde met Toekie.

Voor mijn Khaki vermeerderd met 4 yard stof dat ik hier op de bon kon kopen, heb ik een pracht gebatikte oude sarong gekregen. Heel groot, maar oud, dus nog goed voor ons lab. Ik ben er erg mee in mijn sas want het was er een van honderd gulden die ik met veel slinkse handgrepen voor bovengenoemde stof heb kunnen bemachtigen. Ze zijn gek op khaki, daarom doe je er zo veel mee.

In Daisy's en mijn kamer is het een onbeschrijfelijke rotzooi, niettemin zit alles in de kist en de plunjezakken en ik loop nu in een dienstjurk van Ger rond opdat mijn eigen kleren schoon zullen blijven.

Ik heb ook afscheid van Jan Roelofsen genomen met de woorden: "tot ziens in Oosterbeek", lijkt me vrij onwaarschijnlijk.

Op het ogenblik zitten de vier bridge enthousiasten weer aan de middentafel en de woorden "groot slem, ik pas, mooie kaart" etc. etc. dringen steeds in mijn oren. Verder is onze voorgalerij helemaal onttakeld want alle aankleding en doeken waren van Doortje. Ger schrijft helemaal in de andere hoek van de kamer. Miepje zit daar in een hyperluie stoel haar bowl te genieten die ter ere van deze avond gemaakt is. Daisy zit te prutsen aan een tas of zoiets en zoemt een liedje. Ze is hevig 'in the mood' omdat ze naar Batavia gaat. Emmy zit stijf rechtop en 'duur' in haar stoel naar de bridgers te kijken. We gaan nu weer 'leven' zoals iemand hier in Bali uitdrukte. Hier ademden we weer, nu gaan we weer 'leven'. Ja, die bowl is inderdaad zalig en lekker koud.

Morgen komt er weer Hollandse post. Misschien is het pakje met de jurk erbij. I hope so. We zullen Bali's natuur ontzaglijk missen want in Soerabaja heb je daar niets van.

Toch is Batavia beroerder want daar speelt Rood-Wit een veel grotere rol. In Palembang zitten de jongens met heimwee terug te denken aan Bali. Ze zitten daar achter prikkeldraad en bewaakt door de TRI. Ze hebben er zwaar de pest in dat snap je. Het is ook wel erg. Die stoottroepen b.v. zijn met enthousiasme weggegaan uit Holland om te vechten en het eind van het liedje is dat ze nog geen poot hebben uit kunnen steken, enkel wat plaatselijke patrouilles. Men zegt dat het Indonesische zelfbestuur pas over twee jaar ingaat. Enfin, afwachten maar. Hier in Denpasar is alles in de grootste opwindning in verband met de conferentie die hier 7 dec. zal beginnen. Hier in Gianjar wordt een grote tentoonstelling georganiseerd, tevens Balinese dansen etc. opgevoerd. Veel jongens, vooral planters, hebben al plannen voor Zuid Afrika en Z. Amerika. Daar schijnt nog wel wat toekomst te liggen. Voor die jonge jongens is het een ellende al dit gepruts. Per slot van rekening willen ze zich wel eens een bestaan verschaffen wat hun momenteel onmogelijk wordt gemaakt.

Jongens het is nu $\pm$ 9 uur. Ik zoek mijn nest (voor het laatst) op. Morgen een drukke dag. So long.

25 nov. aan boord MS Patras

Stel je even voor hoe ik hier lig. Op mijn krib rondom het raam, de inktpot op mijn vensterbank van de 1^e klas hut die ik met Riena deel. Het is zalig weer. Een koel windje waait naar binnen. De hut is keurig. Onder veel vriendelijke woorden van onze kant en veel tegenwerpingen van de kant van den commandant van de boot hebben we onze honden meegekregen aan boord. Tengevolge van de luminal zijn ze volkomen bewusteloos en maffen als ossen op het sloependek. Vannacht heb ik die twee vechtersbazen nog moeten scheiden met het gevolg dat Toeki me dermate in mijn bovenbeen beet, dat het een enorme blauwe plek met twee diepe beten heeft achtergelaten. We hebben dan ook aan de commandant verklaard dat het zulke lieve rustige beesten zijn, ik angstvallig mijn trophée op het been verbergend.

Bali ligt nu weer een uur varen van ons af en wij gaan weer een nieuwe toekomst tegemoet, de 'sweet memories' achter ons latend.

O, met dat varken van Daisy hebben we een soesah gehad, niet mooi meer. Die eerste nacht in Singaradja (we sliepen in het vrouwenkamp) ik bestierf het gewoon van het lachen. Daisy had hem in een mand gepakt en een klamboe eromheen gewikkeld, dus gewoon als een bungkusie (*pakketje*). Alles ging goed tot dat het bungkusie begint uit te bobbelen van onder de klamboe en een rijke plas op de grond vertoonde, waardoor het toch geen gewoon pakje bleek te zijn. Enfin, er werd heel wat op de truck geladen, barang (*spullen*) van anderen ook nog en het gevolg was dat de stumpert helemaal platgeslagen in Singaradja aanlandde. Niettemin - een varken is een taai ding - hij leefde

dus nog, al at hij niet, iets wat toch tegen de aard van het varken is, maar wat hem toch ook niet verhinderde te stinken zodat de honden er wakker van werden.

Dus heeft Daisy het hele geval met mand en al naar de badkamer gesleept en het daar in de mand gemandied. Heb me suf gelachen. Ik ben gewoon eerste rang gaan zitten om het varken druipend langs te zien trekken. Toen moest de klamboe nog gewassen worden. En dat alles midden in de nacht. Nu heeft Daisy zo de pest aan hem gekregen dat ze hem rustig in het vrouwenkamp heeft achtergelaten voor de gelukkige vinder. Ik ga gauw nog even naar ons vee kijken. Gerust ben ik er niet op.

Ziezo, alles nog OK. Ze liggen nog voor lijk.

Zeg die Chinese jongen die mij in Rotterdam Maleis heeft bijgebracht schreef me dat hij naar Soerabaja kwam met de Weltevreden. Grappig hè?

Lieve mensen, we zitten bijna aan wal. Nog een half uur en we zijn er. Nu varen we dicht langs Madura in de 'straat van Madura'. De kleur van de zee is nu lichtgroen, tegen gisteren diepblauw. Ik denk dat dit door de veranderende wolken komt. Ik moet nog het een en ander pakken, sluit dus nu de keet en kom terug a.s. zaterdag. Het beste en sterkte, jullie Anneke.

Hoofdstuk IV Java

Soerabaja, (ontv. 9.12. '46)

Lieve allemaal,

Zo zit ik dan weer een beetje ingeburgerd in mijn nieuwe leven. Een grote verandering, zeer zeker. Hier aan de ene kant weer het volle leven van de stad (ik ben gewoon wegschuw geworden en deins terug voor elke auto die ik zie) aan de andere kant het leven als mens alleen, zonder mijn teamzusjes waar ik zeven maanden dag in dag uit mee opgetrokken heb. Dr. Dunlop kwam me zelf halen met zijn auto. Hij wist natuurlijk nergens van – de autoriteiten werken hier buitengewoon vlot – dus heb ik hem van de haven uit opgebeld. Een kamer was er natuurlijk ook niet. Dat heeft hij ook even gefixt, zodat ik nu gehuisvest ben in de Mugaars mess. Het is een amacab hotel. Ik heb mijn eigen kamer met voorgalerijtje. Met wat Balinese kunstschaten heb ik hem wat opgefleurd zodat het resultaat vrij hebbelijk is. De kosten zijn overal hetzelfde nl. f 105,- in de maand, alles inbegrepen.

De levensstandaard is hier erg hoog en vergeleken bij Bali enorm. Met mijn barang (*spullen*) had ik nog een reuze soesah (*probleem*). Toen Dr. Dunlop mij kwam halen zouden mijn koffers bij hem in de auto. In het ogenblik dat ik even nog wat halen moest in mijn hut was het hele zaakje op een verkeerde truck geladen door een misverstand, de truck weggereden voor ik terug was. Niet meer te vinden. Daar zat ik zonder iets. Ik heb totaal wel twintig adressen afgebeld, ze stuurden me van het kastje naar de muur en ik in wanhoop dacht: weg al je eigendommen. 's Avonds gingen we uit met een paar luitjes, nog kennissen uit de Soerabajatijd, en ik had niets anders dan mijn vuile uniform waar ik al twee dagen in rond gewandeld had. De volgende morgen bengelde ik weer aan de telefoon van half acht tot acht, zonder resultaat. Toen ben ik met Doortje maar gelift naar de haven. Inderdaad vonden we daar het zaakje opgeslagen in de gudang (*schuur, opslagplaats*). Ik sprong een meter in de lucht, dat snap je. Verder heb ik Vuurvlieg op omzichtige wijze mee gesmokkeld naar de stad (hij mocht er niet in vanwege hondsdoelheid). Hij zat van onder tot boven onder de pek en dat zit hij nog want het is er met geen mogelijkheid uit te krijgen. Toen zat ik met de moeilijkheid hoe de manager van het hotel aan zijn verstand te peuten dat ik een hond had. Dat mag natuurlijk niet, maar Vuurvlieg zelf loste het heel handig op. Ik zat nl. bij de manager op het kantoor en overdacht hoe ik dat zeggen moest tot hij prompt zei: “is dat jouw hond”? En ik keek naast me en daar zat Vuurvlieg himself, zijn kopje vertrouwensvol naar me

opgeheven. Ik zei even prompt "Ja", of er geen vuiltje aan de lucht was en kreeg geen commentaar. Alle waarheid negerend zei ik er nog achter: "je hebt geen kind aan hem". Het is nu kwart over een. Voorgaande schreef ik vanmorgen. Ik ben nu naar het lab geweest. Een gezellige boel maar een slordige rotzooi. Ik kon kiezen tussen klinisch chemisch en bacteriologisch en heb het laatste genomen. Tevens zal ik voor de bloedtransfusie moeten werken en krijg daarvoor een nieuwe ruimte waar ik dan alles moet organiseren. Ik werk nu bij Flip (mijn voorganger uit Zutphen). Nog een zielig verhaal van hem. Zijn vrouw (pas vier mnd hier) heeft 14 dagen geleden zelfmoord gepleegd omdat ze diep in de schulden zaten. Hij kreeg drie maanden lang f 7,50 in de maand uitbetaald. Met 3 kinderen en een vrouw. Is het niet diep treurig zoiets. Je zou de mensen kunnen vermoorden. Hij zit nu met 3 kinderen alleen. Er is nog een tweede analyste ook vandaag gekomen uit Sydney (Australie). Zodat ik dus een collega, 'vreemde eend in de bijt' heb.

Doortje, Daisy en Riena zitten nog hier tot morgen en gaan dan door naar Batavia. We hebben nu nog wat gezelligheid aan elkaar. Gisteren naar een concert geweest in de YMCA. Ik leefde weer op bij het horen van de bekende muziek (5^e symphonie van Beethoven, Wilhelm Tell en pianoconcert van Grieg). Alles op grammopfoonplaten met uitleg. Dat YMCA gebouw is pas ingericht, prachtig mooi. Alles is er, o.a. een grote bibliotheek.

Gisteren kwam ik Jan Crucq tegen. Hij gaat trouwen met een meisje van het RK in februari of zo. Ik vind het heel erg want het valt me van hem tegen dat hij Joke nu toch in de steek heeft gelaten. Vanmorgen naar DVG geklept en naar betalingskantoor. Ik heb f 200,- in handen gekregen. Je hebt hier nl duurtetoeslag.

Soerabaja is ongelooflijk opgeknapt, veel nieuw, aardige tenten o.a.

Ook rijden de trams weer. Het kost geüniformeerde mensen zoals wij niets. Mijn lab is maar 5 min lopen van hier dus dat is nogal eenvoudig. Om vier uur komt Doortje hier. Vanavond komen een paar oude Soerabajaanse kennissen op bezoek. Heel leuk. Nu, ik stop, ben leeg en wil nog even baden. Tot volgende schrijf, kus, jullie Anneke.

GEWESTELIJK LABORATORIUM

JULIANABOULEVARD 4

SOERABAJA

TELEFOON NO. ZUID 3970

Chique hè? Wie het breed heeft laat het breed hangen.

Soerabaja, 8 dec. '46

Piet schreef dat we samen maar een vliegtuig moesten aanschaffen want zulke beweeglijke persoonlijkheden konden toch nergens rustig zitten. Het idee is niet gek, maar voor de rest!!!

Lieve allemaal,

Na veel omzwervingen kwam een brief van jullie aan gelijk met een van Piet notabene uit Amerika! Ik sloeg steil achterover, dat snap je. Nu, ik had plannen als het met Indië niet lukte, wat de politiek betrof, om eens naar Amerika over te steken, maar wat Piet schrijft lijkt nu toch niet zo bar aantrekkelijk. De mensen leven daar in een enorme run, iets wat hem finaal niet lukt. Hij zit weer op een university om een Amerikaanse titel te halen. (Br. wat schrijft potlood toch stug, heb geen vulpen meer, nu helemaal kaduuk). Hebben jullie helemaal niets aan Sint gedaan? Wat zonde. Ook met Wim en Lies niet? Dan waren jullie toch gevierd? Jullie pakje is natuurlijk nog niet gekomen want dat gaat natuurlijk via Bali.

Leuk dat stukje over Bali wat je opstuurde. Er werd een zekere "Chenk" genoemd uit Limburg, de beruchte KP-er (van de flitspuit). Die kende ik heel goed. Hij kende ook Jo Sinnis en nog meer Wageningers.

Toch heb ik met Sint nog een pakje gehad van Niek. Reuze geschikt van hem. Verder moet ik toch niets van hem hebben. Zie hem helaas te veel.

Wat wèl jammer is, is dat Geert voorgoed naar Bandoeng is vertrokken. Het was een ontzettend sympathieke jongen, één waar ik echt respect voor had, iets wat je maar helaas te weinig kunt zeggen. Geert had als officier een jeep en dat was reuze lollig. Hij nam me mee naar de Simpangclub en Modderlust en den Chinees etc. etc. Jaap is, nadat Rietje een week hier zat, plots naar Bali gestuurd. Heeft zij even pech gehad. Hij kan wel een lange tijd wegblijven. Om nu haar eenzaamheid te delen zit ik bij haar in 'Brunette' te logeren met Vuurvlieg. Dat beest heeft weer een nieuwe stunt uitgehaald want het boek 'van liefde en dood op Bali' heeft hij in een onbewaakt ogenblik van top tot teen opgevreten. Ik zit er nu maar mee want het was een boek uit de mess bibliotheek. Natuurlijk moest hij als Balinese hond weten wat er over zijn land in stond maar hij had het best wat kalmer aan kunnen doen.

Vader, Wim schreef dat je zo dik wordt. Eet niet te veel dat is heus niet goed op jouw leeftijd. Ikzelf begin hier op Sumatra weer af te vallen door de warmte. Nochtans ben ik nog steeds te dik.

Misschien komt Doortje hier ook. Reuze knus. We gaan dan samen bij Flip wonen, dan kan Doortje wat oog op de kinderen houden en tevens wordt ze administratieve kracht op ons lab. Mooi idee. Schrijf vast goed vooruit wanneer Wim trouwt want anders weet ik het een maand later nog niet. Dan kan ik die Sarongs ook opsturen per luchtpost. Hebben jullie nu dat andere pak nog niet. Jongens ik stop weer want het is 12 uur, ik moet nog mandiën en verkleiden. Ga dan eten bij Rietje. Ik heb vanmorgen gewerkt op het lab. Dat moet altijd even zondags. Volgende keer meer. Je leeft hier natuurlijk weer in een run en draaft de hele dag van A naar B. Dag An.

Lieve allemaal,

Deze week kom ik gewoonweg niet klaar met mijn correspondentie. Eergisteren heb ik alles wat nog niet beantwoord was teruggeschreven en nu heb ik weer stapels. In drie dagen samen 16 brieven! Terlalu (*teveel*).

Momenteel zit ik op het lab en schrijf met de vulpen van Flip. Vandaar dat het schrift een beetje leesbaar wordt. Gelukkig dat jullie nog iets aan Sint hebben gedaan. Ik dacht juist, waarom vieren ze het niet met Wim en Lies. Mooi dat is nu gebeurd. Van jullie pakje nog niets gezien. Duurt natuurlijk een reuze tijd. De brieven van mij komen uit het Leger des Heils, Darms, gisteren een uit de YMCA, enfin overal waar maar brieven terecht kunnen komen arriveren die van mij ook. Geen wonder dat er bendes wegraken. Van Annie kwam er gisteren een. Ze had al meer geschreven maar die heb ik nooit ontvangen. Tré schreef dat ze een baby kreeg. Verdomd leuk voor haar. Wims brief was natuurlijk weer behoorlijk idioot. Ik mag zo iets wel. Schrijf gewoon aan z l + etc. etc. vader en probeer vrij van port. Het gaat geloof ik wel net als bij de militairen. Lieve hemel, stel dat ik alles aan port moest betalen. Dan kregen jullie alleen nog maar wat. Gijs schrijft geregeld. Hij wil het contact aanhouden. Ik vind het best, maar het wordt toch niets. Dat voel ik met de klompen aan. Onze karakters passen niet bij elkaar. Hij is zo vreselijk gesloten. Trouwens in zijn brieven spreekt hij zich meer uit. Maar veeleisend is hij tot en met. Is mijn brief niet lang genoeg dan schrijft hij ook precies zo'n kort exemplaar terug en hij verklaart nog stijldioot te zijn dat hij het doet. Doe eerst maar eens beter je best, krijg je

dan op je brood. Ik zit gewoon bij hem onder de plak. Trouwens hij heeft het beroerd daar. Ze zitten in kleine secties met heel hoog prikkeldraad eromheen waar stroom op staat. Bewaakt door de TRI. Je snapt dat ze zich opvreten. Je gaat dan met een ideaal naar Indië en vindt dit. In Holland schieten ze op als een luis op een teerton. Wij worden hier gewoon onverschillig onder. Die kletskousen in Holland. Inderdaad is het hier een grote rotbende. Alles c en c natuurlijk, militairen overal sterk in het voordeel, per slot is dat niet juist want wij zijn evenzeer oorlogsvrijwilligers en over het algemeen werken de burgers harder dan de militairen.

Die tijdschriften zijn nog niet aangekomen vader. Vader, je wordt veel te dik. Eet toch niet zoveel. Ik vaar er wel bij als ik niets eet want wat ik verorber is gewoon schandalig weinig te noemen. Toch heb ik nooit trek dus honger ook niet. Inderdaad val ik hierdoor weer wat af. Snoepen doe je hier nooit. Tenminste ik niet.

Gisterenmorgen zeg ik tegen Flip: "ik heb beslist een borrel nodig, ik ben zo gaar" (het was negen uur). O.K. zegt hij. Ik heb eigengemaakte. Inderdaad, het was poeplekker. Ik drink er een behoorlijke theekop van op met gevolg dat ik de hele morgen heb lopen tolleren. Bij de koffie zakte het wat. Ik kan nu met recht ons oerbekende zeilliedje zingen "nooit meer een borreltje". Momenteel logeer ik nog bij Rietje. Heel gezellig want meestal zien we elkaar 's avonds om 11 uur en ik ga 's morgens half zeven de deur uit. Niettemin het idee is knus en dat wil ook wat.

Eens in de week help ik bij de YMCA achter de cassa. Bonnen schrijven. Daar nemen ze altijd vrijwilligers voor. Consumptie gratis die avond, hoera! Van Marrian nog niets naders gehoord.

Soerabaja bevalt me weer best. Het leven is hier natuurlijk weer in een run. Soms ben je erg moe, maar je gaat allicht niet thuiszitten als het niet gezellig is. Huiselijkheid in Indië kun je wel zeggen, bestaat praktisch niet. Op het lab is het nog steeds gezellig. Om tien uur koffie leuterpraat met het hele zwikje (± 10 man). In koffie zetten zijn Flip en ik expert! Twee kanjers van Erlemeijer kolven met een zakje van gaas er in hangen, waarin koffie. De moord! We hebben plannen voor een koffietent voor het gebouw. Ik verwacht dan hoopjes klandizie. Van Piet kreeg ik ook weer een brief. Toch trekt Amerika mij wel. Doortastend, hard werken, efficiënt en niet kletsen. Iets voor Gijs. Die zegt liever als hij drie woorden moet zeggen één dan twee, maar zeker geen drie, vandaar.

Ik weet niet meer wat ik zeggen wou. Dit is weer wat later. Zeg ik doe heus mijn best om dat gezwets in de kamer te volgen maar snap er geen biet van. Ik spel de kranten van A tot Z maar wat zeg je nu van zo'n zin: *'de regering geeft door deze verklaring te kennen dat de kamer gekend moet worden krachtens haar controlerecht op het regeringsbeleid'* en zo dazen ze nog kilometers verder door. Ik ben een boon als ik er wat van snap. Ik vind het een hopeloos gezeur. Ik zal zien dat ik hier een foto laat maken. Gijs vraagt er ook steeds om. Maar het kost een boel geld en het duurt lang.

Moord idee van dat geld. Ingesloten vind je het papiertje.

Moeder denkt altijd met weemoed terug aan de tijd toen we nog klein waren hè Mémé? Straks krijg je kleinkinderen om je heen en dan begin je weer opnieuw te leven. Wacht maar. Laat dat maar aan je zoon over, schrijf die eeuwig trekkende dochter van je maar af. Die heeft toch nergens rust.

De directoires waar jij over schrijft zijn juist hier. Die wilde ik je oversturen. O, ja, er kwam ook een verlovingskaartje van Hans Muller. Stom genoeg heb ik eerst een hele tijd zitten piekeren wie toch die onbekende Toos was die mij een kaartje stuurde tot me plots een licht op ging toen ik Roelstraat 14 zag staan. Gek, je raakt er gewoon uit! Behalve jullie interesseert Holland me ook niets meer. Gek is dat. Dag lieverds, alle goeds, tot volgende schrijf. Anneke

18 december

Lieve Schatten,

Even een slordig krabbeltje. Zojuist jullie pakje gekregen. Hartelijk dank. De jurk is erg aardig, alleen iets te nauw over de heupen, maar daar is wel wat aan te doen. Ben er erg blij mee. Die kiekjes idem. Enig hoor. Ik heb ze aan iedereen op het lab laten zien, zin of geen zin. Ze werden er met de haren bijgesleurd.

Zeg Moekie, kun je niet in de pastorie gaan zitten bij een kachel en laat dan iemand even waarschuwen als de stoet in aantocht is. Dan kunnen ze je gauw naar de kerk brengen. Kan dat niet? Laat Riek Klaassen dan even helpen. Dan moet Lies die kolder van 'door haar vader brengerij' maar laten vallen. Jemie wat een ingewikkelde poespas. Moekie, doe niet zo angstig hoor, en val mij gerust lastig met je gepieker. Ik heb jou met heel wat meer dingen moeilijkheden bezorgd. Wha, als dat alles is. Je bent een lieve schat hoor, vergeet dat nooit. (Trouwens vader natuurlijk idem, anders wordt Pépé jaloers).

Het interieur in huis is gezellig zo te zien. Leuk van dat kleed. Ik zal pogen een fototoestel te lenen en ga dan kiekjes maken. Dit alles is nog 'pogen' hoor. Ik beloof niets. Van de week gaan de sarongs weg per luchtpost. Misschien in twee pakketten. Laat Wim dan eerst kiezen. Ik heb de geborduurde sarong voor hem bedoeld. Vindt hij de gebatikte mooier (deze is echter al oud) dan moet hij die maar nemen.

Als ik ooit nog eens een huwelijk pleeg, dan doe ik het hup een twee drie zonder plechtigheden. Br, ik zou al rillen bij de gedachte. Toch hoop ik dat jullie een reuze leuke dag hebben. Moeder denk even over die pastorie of anders de sacristie. Neem desnoods een elektrisch kacheltje mee en zet het neer of een petroleum kachel. Per slot is het de enige trouwpartij in onze familie die er gehouden zal worden. Dus jij moet er vooraan bij zijn hoor dikkerdje (dat ben je toch weer langzamerhand). Jullie kiekjes hebben me werkelijk veel plezier gedaan.

Lieverds, don't you worry, alles zal reg kom. Dag, jullie Anneke

Soerabaja, 22 dec. '46

Lieve allemaal,

Het is weer zondagmorgen. Nu 11 uur. Ik zit op het lab want hier is het zalig rustig. Zondags moet er altijd nog het een en ander gedaan worden dus dan ben ik 's morgens toch hier. Ik heb zojuist een slaatje en croquetten aan de overkant bij de YMCA gehaald omdat ik geen ontbijt gehad heb. Trouwens de YMCA is een heilig huisje geworden want iedere morgen gaan we er even koffie drinken, geven om de beurt een rondje.

Nu even jullie brief van gisteren beantwoorden. Zeg, ik stond gewoon met de oren te klepperen dat Willy nu al een zoon had. In mijn idee was hij net een maand onderweg en dan plotseling geboren. Enfin, ik hoop dat het een vergissing van mij en niet van hem is. Ik zal trachten meteen een epistel voor hen in elkaar te flansen. Dat varken was niet bij wijze van schootkind bedoeld maar om hem later op te eten. Er worden veel varkens meegenomen uit Bali. Hier zijn ze niet. That was it. Van schepen beschieting snap ik niets. Hoor je hier geen pest van en zeker zo'n KPM scheepje als waar wij mee gegaan zijn niet. Daar hebben ze niets aan.

Ik rook nu momenteel bocht van cigaretten, genaamd trouvaille. Als dat een 'trouvaille' is dan ben ik er ook een. O, ja, nu we het toch over vondsten hebben, ik droomde laatst dat jullie me vertelden dat ik een vondeling was, toen begreep ik ineens heel goed dat dat ook niet anders kon, want hoe moesten jullie anders aan zo'n raar exemplaar van het vrouwelijk geslacht gekomen zijn.

Ook Flip kreeg maar f 7,50 in handen omdat hij zgn. 'kostvrij' was uitgezonden. Weer zo'n vuil rotzooitje! Daarmee is hij, net als wij allemaal, vernacheld. De Indische regering betaalt niets en wij moeten onze kost betalen. Ik ga nu 1 jan. verhuizen. Kom dan in de DVG mess, waar ik f 90,- betaal. De kamer is stukken aardiger, het eten beter en het is maar drie stappen verder dan waar ik nu woon. De DVG mess staat op Simpang. Blijf echt je brieven maar adresseren aan Gewestelijk Lab.

Wat de geest op de regeringsinstanties betreft, dat is werkelijk bij de wilde spinnen af. Waar ze je kunnen bekibbelen, doen ze dat. Zo kreeg bv. die analyste beneden die voor Mechteld van Doorninck in de plaats is gekomen en net als Mechteld V.H.K. is, veel minder salaris voor hetzelfde werk wat Mechteld deed, alleen omdat haar contract was afgelopen. Nee, niemand wordt hier rijk in Indië, maar och je ziet een hoop en je leert een hoop en dat is van zo veel waarde dat je de rest de rest maar laat. Het leven is toch maar een gokje. Iets bestendigs is het niet, dus zie dat je overal wat van opsteekt en over de toekomst: 'mach dich keine sorgen'. Dat ik veel geleerd heb is een feit. Inderdaad hebben we een moeilijke tijd op Bali gehad. Ik zal niet in finesses treden, want dat wordt veel te ingewikkeld maar de moeilijkheden kwamen voort uit de volgende omstandigheden: geen vertier, dr. v. Deth, die totaal geen leider was maar een onmogelijk eigenwijs mannetje (waardoor hij bij de hogere instanties veel verpestte, ook voor ons), dan later geen vervoer, ook door zijn eigenwijzigheid, zodat we maar drie dagen in de week werkten – nou je weet wat dat is, de hele dag niets, maar dan ook helemaal niets te doen – geen Europeanen om ons heen en de Europeanen die dan nog in Denpasar waren, een ellendig stel oude roddelaars. Neen, het was goed dat er een eind aan kwam. Daarom wilde ik ook niet meer bij van Deth blijven. Nu sta ik volkomen op eigen benen in Indië. Vroeger had je altijd meer het idee van een gezin, nu ben ik volkomen alleenstaand, je wordt daar ongelooflijk zelfstandig van. Maar het nadeel is dat je met niemand rekening hoeft te houden, dus dat aanpassen later zal heel moeilijk zijn.

Wat vind ik het leuk dat jullie nog gezellig Sint gevierd hebt. Dat doet me reuze veel plezier. Ik zelf heb er niets aan gedaan. Had die avond dienst in de YMCA. Och, trouwens al die feesten zoals ook Kerstmis hebben hier niet de echte stemming. Ga voor je gevoel maar eens midden in de zomer kerstliedjes staan galmen en kaarsjes opsteken. Dat is voor mijn gevoel een paskwil. Niettemin, ik zou Indië toch niet daarvoor willen missen. Momenteel is het hier inderdaad drukkend, soms moet je echt moeite doen je ene been voor het andere te zetten. Tegen de avond breken dan meestal de buien los, dan koelt het heerlijk af. Flip vertelde me dat er zo'n kou was in Holland, arme jullie. Daar belde net Niek op, of ik mee ijs ga eten. Brr. vervelende zeur. Rietje en ik zijn al als de dood als we hem zien. Ik zeg het ook maar af. Bah, gezanik. Overigens is hij oergoëig, dat is juist het ongeluk.

Ik ga nogal veel uit met Marineofficieren. Een speciaal is nogal enthousiast. Hij ligt momenteel in dok. Een aardige leuke pientere jongen, maar voor de rest heb ik geen interesse bij de zaak. Mijn hart zit nog in Palembang. (Hoe lang nog, de liefde is nooit bestendig van duur tegenwoordig).

Ik hoop dat jullie nu gauw eens dat pak krijgen. Duurt al lang genoeg zou ik zo zeggen. Tineke en ik schrijven elkaar geregeld. Ik wist dat ze zo dik werd. Trouwens allemaal geloof ik. Laat je allemaal maar opzwellen en ik afvallen, dan word ik niet zo meer bekeken als het monster van Loch Ness. Mijn lijn gaat goed, maar slank word ik toch nooit. Tante Bets mag echter wel oppassen. Wat zonde toch. Ik zal nog even een 'trouvaille' opsteken. Van Ab van der Velde was iets nieuws voor mij. Arme Dora, wat een pokkenbeest-bestaan had zij ook. Ben ik even blij hier zo'n lotje uit de loterij getroffen te hebben. Gisteren zijn we gaan dansen in de officiersclub (Simpang) daarna

naar Tabarin. Het eerste is hopeloos vervelend en oersaai. Het tweede is een verdomd gezellige tent. Laat nu die eigenwijze Vuurvlieg weer meetippelen. Dat ging daar maar rustig midden op de dansvloer zitten of wandelde achter de dansende paren aan. Het leuke is dat hij alles zo vanzelfsprekend vindt en vrolijk iedereen begroet. Alle mensen vinden hem leuk en noemen hem het kindje met het lachende gezicht. Ik verdenk een stel er van dat ze hem een neutje in de maag gesplitst hebben want hij deed zo suf op het laatst en vanmorgen negen uur had hij zijn roes nog niet uitgeslapen. Waar Marrian zit weet ik niet. Nog niets van haar gehoord. Zal wel druk aan de boemel zijn en geen tijd hebben voor schrijven.

1^e kerstdag is er een diner in Hotel Brunette. Ik ben ook uitgenodigd. Lijkt me leuk. Verder voor oudjaar heb ik ook een fuif bij een of andere ingenieur aan huis. Ik zit nu veel meer in officierskringen dan voor Bali. Toen gingen we nooit met officieren om. Op Bali kwam dat zo'n beetje. Het leerwerk (dat is al de derde keer dat vader het vraagt) houdt zich best. Iedereen vindt de jurk erg snoezig, maar alleen moet hij nog wat verwijfd worden. Dat zal wel goed komen.

Malino-conferentie heet het toch, immers omdat de conferentie toch daar gehouden is? Of wisten jullie daar niets van in Holland. Hebben nu allen zich achter Linggadjati geschaard in de kamer of is dat ook niet waar? Ik krijg er geen hoogte meer van. De soldaten in Palembang worden door de TRI bewaakt maar omgekeerd bewaken zij de TRI. Ze zitten voor elkaar achter prikkeldraad. Geestig hè? Wel wat wrange humor, maar het is toch eigenlijk te idioot om los te lopen. TRI is een georganiseerde eenheid terwijl extremisten ongeorganiseerd in bendes zijn dus guerrillastrijd voeren en dus veel gevaarlijker zijn. Hoe kom je erbij dat ik naar Malang ging? Vertel dat nooit aan een ander want hij lacht je uit. Malang is nl. nog helemaal bezet. Ik kan hoogstens geschreven hebben indertijd: in de richting van Malang. Kijk maar eens. Lieve schatten, ik stop weer eens. Tot volgende week, je Anneke

Soerabaja, 30 dec. '46

Net zit ik te piekeren: de hoeveelste is het vandaag, en ik ontdek dat het zowaar de dertigste is, waarop ik anders mijn verjaardag pleeg te vieren. Crazy, dat ik dat niet eens meer wist, alles is nl. een beetje raar, want schrik niet, ik lig sinds kerstmis in het ziekenhuis. Amoeben dysenterie. Maak je echter niet ongerust want het ergste is alweer voorbij. Ik krijg nu injecties en allerlei andere griezigheden en als alles goed gaat ben ik met drie weken weer op de been.

Het idiote is dat ik net een dag in het ziekenhuis lag (door Connies man in de auto hiernaar toe gebracht) of daar komt Connie binnenstevoren: met hetzelfde euvel. Nu het is iets wat ik mijn ergste vijand nog niet gun; doodziek ben je er van. Kerstnacht was ik nog naar de kerk geweest. Waar overigens geen pukkel aan was. Ik voelde me toen al dagen niet goed, heb die dag nog in Brunette dat diner gehad maar daarna was het finaal huilen met de pet. Dus alle feestdagen gaan aan me voorbij, soedah, er zijn wel ergere dingen.

Zo, dus Wim gaat 25 jan. trouwen. Hoe laat? Dan zal ik dat omrekenen en aan jullie denken. Hopelijk ben ik dan uit het ziekenhuis. Jullie pakje mocht ineens niet verstuurd worden want nu is weer alle luchtpostpakketverzending gestaakt tot nader order. De Sintgedichten vond ik erg leuk. Ik kan me helemaal voorstellen hoe jullie daar gezeten hebben. Al die dagen merk je hier niets van, Kerstmis in Indië is als een bruiloft zonder man, zeggen ze hier. Con en ik hebben nogal veel gezelligheid aan elkaar, we gaan gelijk op (het potje) en met de medicijnen. Ik sluit hierbij een foto in van ons huis in Gianjar.

De deur rechts op de foto en het raam met het luik ervoor, dus ook rechts, was mijn kamer.

Mijn koorts is nu wat gezakt maar ik ben ontzettend gauw moe. Loop nu al 5 dagen leeg en krijg alleen wat pap. Goed voor de lijn.

Ik stop dus nu. Zo gauw ik wat beter ben, komt er een langere brief. Dag hoor, een gelukkig 1947 en een intens gezellige bruiloft hoor. Maak je niet ongerust over mij alles is o.k. Dag, volgende keer meer. Anneke

Soerabaja, nieuwjaar 1947

Lieve vader en moeder

Deze brief, nog uit het ziekenhuis, op bed gezeten. Ingesloten vind je een brief voor Wim en Lies, die jullie hen op de trouwdag moeten geven en dan wilde ik jullie vragen of je van dat CBVO geld f 25,- af wilt nemen om daarvoor bloemen uit mijn naam te bestellen. Doen hoor! Niet zeggen dat het te duur is. Nonsens.

Nu even in het kort jullie brief beantwoorden. Ben nog erg slap en dus niet tot lange brieven in staat. Mijn 26^e verjaardag heb ik in gepaste vrolijkheid doorgebracht. Er is nl. geen kip geweest. Degene die het wist was Rietje en die heeft het te druk met haar Jaap. Connie weet het natuurlijk, had het 's middags aan haar man verteld en 's avonds kwam die goeierd met een grote zak borstplaat aan. Toch doet de hartelijkheid je goed. Andere intiemere kennissen heb ik hier verder momenteel niet. Leuk dat jullie die dag nog gevierd hebben. Adu sè, (*Och toch*) wat koud hebben jullie het. Blijf maar goed in de warmte, moeke. Die wajang rol is inderdaad een soort boek, dus niet om op te hangen. Dit was maar als curiositeit bedoeld. Doortje is nog steeds niet hier. Banjak Susah! (*veel problemen, gedoe*). Heb ik jullie al verteld dat ik ben gaan verhuizen? Heb nu meteen toen ik ziek was de huur opgezegd, scheelt me in de ping ping en heb mijn barang (*spullen*) bij iemand van het lab opgeslagen. Mummie van Heel werkt bij Rietje in de apotheek. Heb haar nog niet gesproken. Interesseert me ook weinig. Ze is verloofd en haar verloofde zit in Medan. In Palembang is het nogal huilen met de pet. Krijg nogal downe brieven waar ik ook niets aan doen kan. Verder is hier iedereen des duivels over de aanneming van het Accoord van Linggadjati. Het is ook een snode nederlaag voor de Ned. Regering.

Hoe vindt Annie B het van de tweeling? Daverend? Leuk voor tante Theda.

Ik had al geschreven dat er aan Sint niets gedaan was. Ik was hier pas en och, ieder heeft zo zijn eigen kringetje waarmee ze het vieren en daar hoorde ik niet bij. We hebben gisteren een hele rare oudejaarsavond beleefd. Eerst oliebollen met wijn (mochten we eigenlijk helemaal niet hebben). Toen kwamen om 12 uur Rob (Connies man) met een vriend ons wakker maken en we hebben toen oudjaar geklonken met ijswater en taart, wat ze voor ons meegebracht hadden. Het was zalig, want natuurlijk verboden. We hebben erg gelachen want we hadden hem natuurlijk om van dat glas ijswater. Momenteel mag ik geroosterd brood eten. Connie ook. Erg gezellig dat we samen liggen. We doen alles gelijk op. Wij merken niets van onrust in Soerabaja zelf, maak je daarover geen zorgen. De regenjas doet inderdaad veel nut.

Goed dat vader niet meer zoveel eet. Ik hoop dat ik na deze ziekteperiode in die nieuwe jurk pas ofschoon je natuurlijk wel weer opgekweekt wordt. Denken jullie er dan aan? f 25,- voor bloemen? Neem iets moois! Kan dat voor zoveel? Neem anders maar wat meer geld. Ik heb maar één broer. Lieverds, jullie een heel prettige bruiloftsday, trouwens voor die tijd schrijf ik nog wel. Groetjes van jullie Anneke met de amoeben.

Zondagmorgen, 5 jan., 5 voor 10

Lieve allemaal,

Zondagmorgen, dus tijd voor een krabbeltje, dat dit keer wel heel kort zal zijn omdat ik nog steeds in het ziekenhuis lig, zodat er dus weinig nieuws te beleven valt.

Doortje is gisteren onverwachts aangekomen. Ze blijft nu hier. Reuze gezellig vind ik dat. Misschien dat we nu samen op den duur bij Flip gaan wonen. Voorlopig zit ik eerst een maand in de DVG mess. Het ziek worden was voor mij een financieel voordeel want daardoor kon ik meteen de huur opzeggen, koffers gepakt, dat scheelde me weer 5 dagen logies. Ik heb het RK geschreven dat ik er geen genoeg mee neem zo een dure mess te moeten betalen terwijl bij verpleegsters niets voor kost en inwoning wordt afgetrokken. Ik ben benieuwd hoe ze zullen reageren, meestal haal je er weinig af.

Ik lig nu iedere morgen te zonnebaden om mijn huidskleur weer weg te krijgen. Ik zie er met recht uit als een 'uitgepoepte erw't'. Niet dat ik zoveel magerder ben geworden (helaas niet) maar ik heb gewoon rouge nodig. Gek idee, ik lig hier in de felle zon te staren in een diep blauwe hemel met witte wolkjes en groene boomtoppen, jullie vernikkelen van de kou, zitten bij de haard of rijden misschien schaats.

Hoe is het, al druk voor de a.s. trouwpartij? Zal me een drukte geven. Gelukkig dat jullie er zelf de moeilijkheden niet van hebben. Het huis van Wim lijkt me reuze leuk. Ik wacht nog even een brief van jullie af die waarschijnlijk morgen komt. Is dat niet zo dan stuur ik dit exemplaar zo maar weg. In de loop van de volgende week mag ik naar huis om daar verder uit te kuren. Krijg nu geen injecties of andere obat (*medicijnen*) meer. Ik verlang er naar hier weer weg te gaan. Je verveelt je dood. Op bed voel je je een reuze piet en weet dus van ongedurigheid niet wat je doen moet, maar o wee, als je op bent. Ik verlang naar Vuurvlieg die ik aan de hoede van een kennis heb toevertrouwd. Geen brief gekregen, stop dus nu maar. Dag, kus, tot volgende week. Selamat hari. (*Fijne dag*) Anneke

Wil je Lies bedanken voor haar brief? Is de brief voor hun trouwerij al aangekomen?

Soerabaja, 10 januari '47

Lieve allemaal,

Jullie laatste brief van zaterdag vermeldde dat er geen post van mij kwam. Ik hoop dat dat nu al opgeheven is want inmiddels zijn er al weer wat weken verstreken. Ik had juist nogal veel geschreven in die tijd.

Ik ben pas weer uit het ziekenhuis ontslagen, moet eigenlijk nog wat rust houden maar kan dat niet over mijn hart verkrijgen omdat het op het lab te druk is. De eerste dag dat ik even was gaan kijken zag ik een dusdanige rotzooi dat ik maar onmiddellijk aan de slag ben gegaan. Ik woon nu in huis bij Flip, Rietje, Doortje en ik samen. Het gaat best. Alleen kan ik niet tegen kinderen. Ze irriteren me verschrikkelijk. Ik ben nog nooit een kindermens geweest en nu ik nog niet helemaal goed ben, valt dat helemaal niet mee. Overigens is het leven zo goedkoper en gezelliger dan in een mess. Voor Flip is het een uitkomst. Onze werktijden zijn nu van 7 – 2 aan één stuk. Dat is wel prettig. Je bent dan ineens klaar en kunt zalig meteen om 2 uur naar bed en slapen tot 6. Ik ga nog weinig uit want ben er nog niet toe in staat. Maar 'alla' zou Justine zeggen dat komt wel goed. Veel nieuws is er overigens niet te melden. Het regent momenteel veel, van die zalige plasbuien.

Zouden jullie van het geld van de CBVO (dat formulier is al lang teruggezonden) met behulp van Muller (*kantoorboekhandel*) een vulpen voor me kunnen kopen en die

opsturen. Ik kan geen behoorlijke brief meer schrijven. Gisteren liep ik in de stad en zag plotseling een kop heel enthousiast uit een auto steken. Dat bleek Dick Altman te zijn die vroeger bij Italie in huis was, vreselijk grappig.

Jullie begrijpen niet veel van de financiën hier? Nu dat is ook een wanhoop. Nu kan ik mijn salaris nog niet krijgen omdat het via Bali nog niet teruggestort is. Ik ga dan een of ander kopstuk bij de kraag pakken en zet een zielig gezicht, krijg dan een voorschot van f 100,- wat eigenlijk helemaal niet mag als je overgeschreven bent in de distributie van de ene wijk naar de andere, dan krijg je een week geen bonnen en moet je alles zwart kopen.

Nu enkele prijzen: 1 tube tandpasta van 35 ct: f 3,75, een jurk ± f 100,-, badpak f 60,- (moet ik voor sparen want ik heb er geen meer), suiker f 4,- kilo. Laatst kochten we een paar koekjes ter grote van een beukenblad, f 0,50 per stuk! 1 flesje limonade f 1,25. Je ziet dat je je geld wel kwijt kunt. Schoenen kun je heel aardig krijgen maar ze zijn niet best, wel vrij goedkoop ± f 35,- à f 40,-

Het is nu half acht 's morgens. Ik heb er maar even een ogenblikje afgenomen voor deze brief. Van radiogroeten weet ik niets. Ik heb voorlopig geen tijd om te informeren. Ik denk dat dat voor militairen is en niet voor burgers. We zullen zien kiekjes te maken maar een foto is te duur. Die kost f 40,- tot f 50,-. Dat kan ik niet betalen. Zeker niet zolang ik mijn salaris nog niet heb.

Lieve schatten. Ditmaal maar kort hoor. Deze brief krijgen jullie zo ± met Wim's trouwerij. Wat leuk dat Alan komt. Doe hem de groeten. Er is een brief voor hem onderweg. Dag hoor, prettige dagen. Anneke

16 januari '47

Lieve ouders,

Ik hoef Wim hier niet meer aan toe te voegen want die is er nu toch niet meer bij. Hoe was jullie trouwerij? Alles naar wens gegaan? Heb de ondertrouwkaart gekregen. Ik schijn wel een vreemde brief geschreven te hebben laatst, gezien het commentaar dat er op kwam. Muultje, Muultje, je gelooft toch niet dat je dochter aan de drank is? Ik ben berucht om mijn vele roken en tevens mijn weinig drinken. Gebruik veel liever ajardjeroek (*ajar = slechte*) of limonade. En dat ik een soort manwijf ben? Good gracious, wat stel je je daarvan voor? Laatst schreef je ook al zo iets. Uiterlijk, mijn figuur is een manwijf, maar mijn manieren en taal heus niet hoor. Maak je dus over niets ongerust. Momenteel leef ik een heel rustig leven, dwz ik werk van 7 -2 (de tijden zijn veranderd nu) ben ik eerder klaar dan ga ik eerder weg en duik dan subiet onder de klamboe. Heb nu een tonicum om mijn oude kracht weer terug te krijgen. Ik slaap dan tot ± 6 uur, ga eten en Doortje en ik gaan dan uit of blijven thuis. Heel rustig. Dat moet ook want anders knap ik af. Zo'n dysenterie is geen hapje, zodat je op moet passen. Leef op dieet, geen vlees, geen pedis (*kruiden*), geen manga, alcohol, eiwit etc. Gisteren een pracht concert gehad, piano van George van Renesse, Samuel Bril: cello. Moorddadig. Chopin, Brahms, le Cygne van Saint Saens. Ik heb genoten, lang niet zoiets goeds gehoord.

Op het lab zou ik heel veel willen veranderen. Ik zou de boel graag keurig reorganiseren, maar heb nu de kracht er nog niet toe. Bovendien weinig medewerking. Dunlop is een reusachtig aardige man maar er gaat niets van uit. Werken met inlands personeel is een crime. De mantri is een hopeloze vent die ik het liefst onder zijn achterste een schop zou geven dat hij wat meer op schoot. Hij verdomt het gewoon te werken. Komt vrolijk zomaar niet, dan weer wel. Neen, ik houd van mensen die met ambitie werken. Flip is ook een reuze lijntrekker. Voert bijna niets uit zodat ik nu met Ann de Graag (een van de

ned. artsen) alles moet doen. Connie is nog altijd niet terug. Overigens vind ik het werk reuze gezellig en leuk en als ik weer normaal ben wil ik ook alles keurig in orde hebben. Weet je, je moet zo oppassen dat je zelf niet gaan klunzen met je werk als je iedereen zo'n beetje de lijn ziet trekken. O, ja, nog iets nieuws. We vallen nu onder de burgerdienstplicht. Dat wil zeggen dat als mijn contract april '48 is afgelopen, ik niet terug mag maar automatisch onder de burgerdienstplicht verval en dus verplicht ben door te werken en het land niet mag verlaten. Ook kun je je van nu af aan niet meer uitkopen. Ik vind het helemaal niet erg in Indië te blijven maar het feit dat je gebonden bent is natuurlijk naar. Indië is een heerlijk land. Op het ogenblik waait er een heerlijk windje het lab binnen. Flip is bezig het eten te koken (kan hij erg goed) ook op het lab. Het is hier een gezellig onderonsje. Doortje werkt nu ook hier, over drie maanden heb ik recht op verlof. Als het enigszins kan zou ik graag naar Bandoeng gaan. Misschien met Gerry, die daar familie heeft. In Palembang is erg gevochten. Verscheidene van onze bekenden zijn gesneuveld (per week $\pm$ 14 doden!). o.a. Dr. Marien (ik zal daar wel eens over geschreven hebben). Hij was onze chef in Bali, een buitengewoon sympathieke man. Majoor bij de Gadjahmerrah en een heel goed arts. Ja, zo gaan de bekenden plotseling verdwijnen. Ik stop nu even want moet mijn typhuspoep gaan uitzaaien. Tot straks.

Voor het gemak en om in het vak te blijven zal ik deze brief maar tikken op het lab. We kregen vanmorgen ijs om te onderzoeken, omdat er zich vergiftigingsverschijnselen hadden voorgedaan. Nu ben ik bezig met op typhus te onderzoeken. Ben reuze benieuwd. Zie je dat is verhipte leuk om er eens achter te komen wat het geweest is. Zo zijn we ook bezig met het onderzoek van pannenkoeken, waaraan diverse mensen zijn gesneuveld. Vanmorgen heb ik me ook weer opgehouden met sectie op ratten, geen lolletje in de warmte, al die verzopen rattenlijkjes. Toch vind ik het interessant. Ik heb heel veel plezier in mijn werk en het is werkelijk de eerste keer in Indië dat ik werk naar mijn zin heb, wat ik reuze prettig vind, want ik houd van mijn beroep en het werk is in je leven (tenminste dat moet het zijn) toch het voornaamste. Van Fientje kreeg ik nu ook een brief, naar mijn idee is ze veel serieuzer geworden, ze heeft ook veel plezier in haar werk maar verder bevalt het leven in Holland haar maar matig. Doodsaaie boel schrijft ze, nu dat kan ik me voorstellen.

Vanmiddag hebben Doortje en ik gezwommen met het zoontje van Flip. Die kinderen hebben toch zo weinig, dan zie ik pas hoe wij altijd genoten hebben in onze jeugd. Ik heb oude herinneringen aan Doortje verteld uit mijn kindertijd, van de 2 pond bloedworst van Wim, van de boter waar Louis Hoff een schop in gaf etc. etc. Het is reuze leuk en gezellig dat Doortje en ik nu weer bij elkaar zijn. We konden altijd goed met elkaar opschieten. Ik heb nu mijn schrijfmachine voor op mijn platje. Er komt net een Indonesiër aan om loempia te verkopen, maar ik wil een dubbeltje tawarren (*onderhandelen*) en hij geeft niet toe, suda (*voorbij*), dan maar niet, ik zit anders te watertanden.

Dr. Italie komt in Bangli, het ziekenhuisje waar wij hebben gezeten en waar ik ook mijn lab had. Arme hij, heel eenzaam daar in die rimboe.

Ik heb nog 2 brieven van jullie te beantwoorden, dat zal ik nu maar even doen.

Gisteren hebben Ben en Piet ons als vanouds opgehaald om te gaan 'uitwaaien', zoals de uitdrukking in team 12 was. Hij had nu maar de jeep genomen zei hij, want dat was voor de rest van het team voldoende, vroeger hadden we nl. altijd de masterjeep. Op het ogenblik krijg ik strychnine injecties om er een beetje bovenop te komen. Met zwemmen merkte ik goed hoe slap ik geworden ben. Brrrrrrrrrrrrrrrrrr!

Dit is om mee te rillen met de kou. Kassian toch, en dat gebrek aan brandstof is terlalu. *(te veel)*. Gelukkig dat jullie nu nogal goed in het hout zitten. Leuk dat Wim nog op huwelijksreis gaat. I am sorry, maar ik heb de hele Herman Nolet nog nooit ontmoet. Wel had ik gehoord dat hij hier zat. Ik geloof dat het huis aardig wordt opgeknapt zo te horen. Fijn, voor als het voorjaar komt. In Palembang is het niet wat je noemt, het is veel erger geweest dan ik uit jullie kranten zou opmaken. Je vond het rustiger toen ik in teamverband zat? Nu, ik vind dit veel prettiger, want ik houd er niet van om op deze leeftijd in mijn particuliere leven iemand te hebben die toezicht heeft op mijn doen en laten, zoals wij dat met den dokter hadden. Ik oeroes (*urus = organiseer*) liever alles zelf. Ik vermoed dat Vuurvlieg in the family way is. Zijn nageslacht ben ik al druk aan het versjacheren. Ik hoop dat dat Amerikaanse middel zal helpen, je schrijft nooit hoe het met de stijfheid is. Dat we eigen kost en inwoning moeten betalen wisten ze al toen ze ons uitzonden, inderdaad verlakkerij, maar daar zijn we al lang aan gewend; er zijn mensen die de hele dag kankeren over al deze misstanden, maar daar heb ik zo de pest aan, dat ik die individuen maar uit de weg loop. Ik heb er ook een brief over naar het RK geschreven, maar het haalt niets uit. Als je ziet hoe anderen er voor zitten, dan vind ik dat je in het RK nog niet het slechtste af bent.

Soerabaja is helemaal niet verlaten en vergeleken met enige maanden geleden is het er geweldig druk. Veel Chinezen, Indonesiërs, Indo's, Europeanen, en Militairen. Er draaien 6 bioscopen, veel restaurants, bars etc. etc. maar alles is belachelijk duur. Trams rijden er weer en ontzettend veel auto's. We hebben nu ook voor het lab en het personeel een mooie wagen gekregen. Dr. Dunlop wordt dir. van Instituut Pasteur in Bandoeng, ik wou dat hij mij daar maar eens plaatste, maar dat gaat niet. Ze laten me hier toch niet los. Leuk dat Alan komt. Ik schrijf alles een beetje dicht op elkaar met oog op plaatsruimte. Aardig van dat cadeau van de koningin. Ik kan me voorstellen dat het prettig voor vader is. Krijg je het niet te druk met die adm. van Knot erbij? Neen, ik vind die kennissen van mij erg aardig allemaal in Holland maar ze zijn nu toch allemaal verknocht aan huis en man, dat de rest hun toch maar matig interesseert, dus wat moet ik daartussen? Neen, dat trekt me niets meer. Die gemerkte naambandjes heb ik ontvangen. Dag hoor! Anneke *Ik krijg groot Arnhem geregeld. Nog geen spelregels ontvangen.*

25 januari 1946, 5 uur

Lieve ouders,

Op dit ogenblik stel ik me voor dat jullie druk in actie zijn met het huwelijk ten huize Lackamp. Volgens mijn berekening is het nu zo $\pm$ half elf dus hèt ogenblik! Het meest ben ik benieuwd hoe moeder nu gedaan heeft. Ik verwacht natuurlijk uitgebreid relaas. Hoe ik nu zit? Wel ik ben zojuist van mijn tempat tidoer herrezen (*tempat tidur = bed*), heb thee gedronken, gemandied, een jurk aangetrokken en zit nu in onze voorkamer deze brief te kalken. Doortje slaapt nog. Ze is druk in de weer geweest met de kinderwas en strijkerei en was dus moe. Per slot heeft ze een dubbele baan. Mijn plan was om vanavond van mijn laatste restje geld bij een chinees te gaan eten en daarna biossen om de trouwerij ook te vieren, maar Flip zit zo alleen dat we dat maar niet doen. Jammer. Enfin, we gaan genoeg uit. We zullen nu de avond nuttig besteden met verstellen en naaien (iets voor mij! toch moet het gebeuren). Gelukkig dat hier geen kousen bestaan. Alan is nu ook bij jullie. Leuk hoor. Ik zit krap met geld momenteel. Bij Flip moet ik f 85,- betalen en dat is nog heel goedkoop en ik had deze maand maar f 100,- voorschot omdat dat met Bali nu nòg niet geregeld is. Ja, Indonesië werkt snel. Bovendien moet ik sparen om aan goud te komen. Ik ben nl. weer druk bij den tandarts aan het lopen en ik wil nu

twee gouden bruggen hebben voor 2 kiezen. Dat kost banyak (*veel*), maar per slot je gebitsverzorging is zo belangrijk dat ik er graag geld voor over heb. Wat sparen mensen met goede tanden toch een boel geld. Overigens ga ik reuze gezellig uit de laatste tijd. Connie en Rob (Con is nog steeds die vrouwelijke dokter bij mij op het lab) en Fons (een kapitein der Mariniers) en ik zijn nog al eens op stap met het frutje. Gisteren een borrel met lopend soupetje gehad ter ere van de officieren van den Evertsen. Nogal vrij aardig, wel officiëlerig. Voorstellen aan de kolonellen en Majoren (dit meervoud lijkt me een beetje raar klinken) maar ik heb getracht me aan te stellen als een lady van de wereld (zal wel mislukt zijn). Tussen twee haakjes het giet momenteel als een aap. De hele tuin is een zee. De regentijd breekt eindelijk door. Het heeft lang geduurd (dit volgens mensen die het weten kunnen). Na de borrel zijn we naar het concert gegaan van George van Renesse. Merkwaardig zo weinig belangstelling er is. De zaal was nagenoeg leeg. Tevens werd je opgevreten door de muskieten. We zaten helemaal in regenjassen gewikkeld. Ja, dat zijn zo de inconveniënten van de Indische wereld. Overigens best om overheen te stappen. Vanmiddag hebben Doortje en ik bij Connie thuis gerijstafeld. Ze is een puike gastvrouw en het was oergezellig. Natuurlijk kwam Fons ook op de proppen. Daar zit Rob achter. Men konkelt om ons tot een stel te forceren, maar mijn persootje lăăt zich niet bekonkelen ofschoon we het allen met de klomp voelen. Fons denkt natuurlijk; het wordt tijd dat ik eens trouw (hij is 32) en ziet misschien in mij een willig object. Verder is hij heel aardig, niets op te zeggen, kapitein en Mr. In de rechten. Toch, jammer voor de konkelaars, ik voel er niets voor en doe of ik er niets van snap. Dat is de beste houding. Vorige zondag zijn we met een heel stel officieren wezen zeilen. Enig leuk. Gepicknickt in de kampong. Ze hadden reuze gezorgd. 20 l. lemon juice hadden ze bij zich! Mèt ijs! Morgen zouden we weer maar ze zijn momenteel allemaal geconsigneerd, dus morgen waarschijnlijk ook wel. Pech gehad. Niets aan te doen. Er zijn grote acties momenteel. Ze hebben weer wat kampongs veroverd, waardoor Soerabaja misschien weer waterleiding zal kunnen krijgen. Deze was eerst in handen van de Indonesiërs. O, ja, er zijn op de zeiltocht vorige week kiekjes gemaakt. Erg leuk. Ja, zo heeft het leven hier zijn ups en downs. Ik had de laatste tijd een down, maar nu ben ik weer in de upward richting. Dat komt omdat ik voor en na mijn ziekenhuisperiode me voelde als een afgeleefd wrak. Langzaam maar zeker word ik wat minder gauw moe. Bovendien hebben Doortje en ik veel aan elkaar. Doortje is 34, dus heel wat ouder. Ik heb weer een tijdje bij Rietje geloged. Jaap is weer naar Bali en zij is nu in haar 'downs'. Hun huwelijk is niet ideaal. Ik zal me wel honderd keer bedenken voor ik iets dergelijks pleeg. 100% of te wel een schaap met 5 poten is wat ik wens en anders nooit! Dus, zal het wel bij nooit blijven. Als Rob voor een paar dagen naar het front moet ga ik bij Connie logeren, kan gezellig worden. Zeg, heb ik al gevraagd of jullie aan een vulpen kunnen komen? Ik kan alleen schrijven als er iemand mij een leent. Kassian (*kasihān* = *wat jammer*) toch! (zou Wim nu op het ogenblik ja zeggen? Of Lies, of zitten jullie nu zakdoeken te snuffen. Dat hoort zo bij een trouwerij, om de vrolijkheid op te luisteren. Vertel eens Mémé, hoeveel heb je gesnufft?) Om op die vulpen terug te komen, je kunt hem betalen van mijn GBVO geld. Och, doe eens moeite. De sarongs worden begin februari mee gegeven aan een leerling van ons lab. Hij gaat in Zutphen wonen. Ik zal jullie zijn adres geven. Vader komt nog wel eens daar en Wim woont er ook in de buurt. Dan kunnen jullie het ophalen. Dat vind ik de meest safe weg, want ze zijn te kostbaar om per zeepost te versturen. Dat vertrouw ik niet.

De laatste brief van Gijs die ik een paar dagen geleden ontving was bepaald opgewekt omdat ze nu eindelijk een robbertje hebben kunnen knokken. Hij schreef over de Chinezen die vermoord waren door de terugtrekkende Indonesiërs. Woedend natuurlijk

daarover. Merkwaardig hoe al die jongens het prettig vinden als ze naar het front kunnen om wat te doen. Moeten ze weer naar de stad dan hebben ze zwaar de pest er in. Niettemin in Palembang is ontzettend hard gevochten. Hij had 3 keer reuze gezwijnd zodat hij er nu nog was, schreef hij. Je snapt dat voor mij de spanning blijft. Het 12^e bat. uit Bali gaat er nu ook heen. Ze kunnen het daar niet houden. Te weinig bezetting. Zwaar leven. Ik zou er graag heen gaan maar zoals het lot beschikt zal het wel goed zijn.

Het is nu zes uur, dus bij jullie zo $\pm$ half twaalf. Is de kogel al door de kerk? Lieverds, in plaats van jullie diner, ga ik nu mijn boterham met margarine en marmelade eten. Thee erbij (echte hoor!). Dus ik eet dat op jullie gezondheid en op Wim's huwelijk. Vanmiddag bij Connie hebben we jullie ook herdacht ofschoon ze jullie niet kennen en jullie om die tijd nog op één oor lagen. Dag An.

Soerabaja, 27 januari '47

Lieve ouders,

Vandaag kwam er weer eens een brief uit Oosterbeek en omdat er nogal wat vragen in staan zal ik in aansluiting op het epistel dat ik gisteren verstuurd nog dit kunstgewrocht er op laten volgen als zijnde een zakelijk antwoord op de vele duisterheden die jullie daar in het koude landje schijnen te omhullen. Hè, wat een plechtigheden, het lijkt wel een officieel stuk, laten we maar weer gewoon doen, dan doen we gek genoeg. Wim is nu getrouwd, zit hij al in Brussel? Alhoewel kersvers getrouwd wil hij zijn eega nu al allerlei dingen opdringen die in zijn fantasierijk brein opkomen, zoals huizen in Coevoerden etc. Wim, Wim, mannen die zo hoog van de toren blazen, zitten het eerst onder de pantoffel. Onderhand hebben jullie toch wel gehoord dat ik weer gezond rondloop. Nog veel moe, maar dat gaat wel over. Soms, zoals vandaag weer van de zuigende pijn in mijn buik met alle gevolgen van dien, maar ook dat gaat wel weer over. Es geht alles vorüber, etc. Connie is nog altijd die vrouwelijke arts bij ons op het lab, dus mijn eigenlijke directe baas, maar daar heb ik in het minst geen last van, ze is enig en ik ben er vaak te eten en gevieren, wij haar man Rob (dus als ik het voortaan over Rob heb, weet je wie ik bedoel, ook vader hoop ik) en een vriend van Rob, gaan wij nogal eens uit. Het vervelendste is dat Rob een geraffineerde koppelaar is, maar toch zo, dat ik er niet invlieg. Of ik hartelijkheid om me heen heb? Och, er zijn ontzettend veel aardige mensen op de wereld, en ik kan gauw goed met iemand overweg. Aan Doortje heb ik reuze veel, maar het samenwonen met Flip is een fiasco geworden. Hij heeft ontzettend kinderachtige dingen, loopt de kantjes er af op het lab, wat me ontzettend hindert. Vanmorgen heeft Connie hem dan ook de kast uitgeveegd en nu doet hij zeer slachtofferig. Nu kan Doortje dit dubbele leven ook niet volhouden, zodat ze een baan aanneemt in het Darmoziekenhuis in de huishouding. We gaan dan weer samen wonen in een garage, reuze knus. Ik kom dan ook in het Darmoziekenhuis in de kost en hoef maar f 22,50 te betalen in de maand. Moord hè? Bovendien krijgt iedereen hier opslag, voor mij komt er zo kira kira 100 gulden bij, zodat ik dan ongeveer f 300,- in het handje krijg. Dat lijkt natuurlijk wel heel veel maar dat is maar relatief, snap je. Ik heb geen badpak meer, zodat me dat alleen al f 60,- kost.

Inderdaad de post komt niet goed door, daar merk ik geregeld wat van. Jammer is dat altijd. Nu de indeling van de dag, wat jullie geloof ik maar een duister punt blijkt.

Nu dan, in het kort: 6.30 u.: opstaan, mandiën, boterhammen klaarmaken, in een run naar het lab. Van 7-2 werken. Waartussendoor even koffie wordt gedronken in de koffiekamer. Oergezellig. We zijn totaal met zijn 15nen. Om 2 uur warm eten (ik eet voor mijn doen walgelijk veel momenteel) daarna soms nog even naar het lab, maar anders

lekas ke tempat tidur (*vlug naar bed*), en pitten tot 4, waarna thee gezet wordt, dan mandiën, het is dan langzamerhand tijd geworden om brood te gaan maken voor het avondeten, 7 uur zijn we dan klaar, Doortje leest de kinderen dan nog even voor, dan worden ze in bed gestopt en wij smeren hem dan meestal. Vanavond is het plan om thuis te blijven. Het is nu 7 uur en de muskieten zitten me danig te prikken. Verder hebben we hier thuis nog 2 baboetjes, maar de ene heeft weer eens de benen genomen, omdat ze het te veel werk vond. Nu sjouwt die andere, een oudere al, en een goedig diertje, zich lam. Tot zij er natuurlijk ook genoeg van krijgt en haar collega achterna tuint. Je ziet, ons leven, personeelsvraagstuk inclusief, verschilt weinig met het Hollandse. Wim vraagt wat ik heb prettigste in Indië vind, och dat weet ik eigenlijk niet, alleen weet ik, dat ik me hier meer thuis voel dan in Holland, dat klinkt misschien een beetje gek, maar ik heb het altijd geweten.

De regentijd begint nu juist een beetje door te zetten dat houdt in dat je het niet moet wagen 's avonds na 6 te trachten zonder regenjas uit te gaan, omdat je dan wel terdege gemandied terug komt. En wat wilde dieren aangaat, als gevolg van de regentijd zit de stoep van je kamer vol met breeduit op hun gemak zittende slakken, van de grootte van een kindervuistje. Doortje en ik houden ons dan ook onledig met voor het naar bed gaan al deze ondieven met een reuze rotvaart uit onze appartementen te keilen. Verder hoor je na een regenbui in de putten het lugubere geluid van de kodoks, een heel groot soort padden, vraag de Woudstra's er maar eens naar, die zullen je het geluid wel voor kunnen doen.

I am so sorry, maar verdere wilde beesten heb ik nog niet ontmoet, behalve apen, die vooral in Bali soms heel eigenwijs over de rand van de weg naar je zaten te kijken. Indië is inderdaad sprookjesachtig mooi tenminste wat ik er van gezien heb, met name Bali, want hier in Soerabaja zie je niets van de natuur, er is toch immers alleen maar front omheen. Maar laten we hopen, mettertijd. Op het ogenblik zijn er grote acties op touw en er worden flinke vorderingen gemaakt. De 'jongens' zijn wildenthousiast en niet meer te stuiten, men zegt echter dat er uit Batavia bericht is gekomen, dat ze niet verder mogen optrekken, wat daar van waar is weet ik natuurlijk niet.

In het ziekenhuis hoefde ik uiteraard niets te betalen, zodat het voor mij een klein financieel voordeeltje is geweest, want ik had met voorbedachten rade mijn Mess vast opgezegd en de barang (*spullen*) opgeslagen. Hoe gaat het toch met Riek, ben je nog altijd zo met haar ingenomen.

Weet je dat ik laatst in de bios de herdenking van de Airbornes in Oosterbeek heb gezien? Grappig hè? Ik zag het opdragen van de mis, en Pater Dijker en die andere, ik weet niet hoe die heet, levensgroot op het doek. Van de rest herkende ik niet veel. We zagen het bloemleggen van de schoolkinderen op de graven.

Zeg, sorry, dat ik dit typ, maar ik heb geen pen en ik vind het naar steeds een van een ander te moeten lenen. Dus vinden jullie het erg naar, probeer dan eens aan een vulpen te komen en per brief op te sturen. Die jongen die jullie sarongs zal meenemen, gaat niet eerst naar Zutphen, maar naar Amsterdam. Ik heb hem gevraagd het pak dan maar af te geven bij Willy, maar hij zou er wel een paar postzegels op plakken en naar jullie toesturen. Dit is een heel betrouwbare aardige jongen, en zo heb ik er wel vertrouwen in dat ze goed terecht komen. Jongens ik weet heus niets meer, alleen dat ik gisteren met Doortje bij Hellendoorn Bamie heb gegeten ter ere van Wim's trouwen, een duur grapje, dat me f 15,- heeft gekost. Soedah. Ik heb maar één broer en ik moest toch iets van het feest hebben.

Ik tutup tabeh bin (*Ik stop, dag, dochter*) jullie Anneke.

We hebben laatst pannenkoeken op het lab geanalyseerd, waaraan een heel gezin bleek te zijn overleden. Weet je wat er in zat? In plaats van meel AS2B3, dus die mensen hebben puur gebakken arseen gegeten!!! Het meel was gekocht van een Madoerees langs de deur, niet meer te achterhalen dus.

1 februari '47

Lieve ouders,

Alweer een nieuwe maand begonnen en weer nieuwe perspectieven voor Doortje en mij. We gaan nl. verhuizen, maar waar naar toe, dat weten we nog niet. Niettemin moeten we per 1 febr. uit onze kamers zijn, maar we zitten er nog vrolijk in. De zaak is nl. deze, dat we een grote rel met Flip gehad hebben. Ik kan me nu voorstellen dat hij in Zutphen als een onaangenaam mens werd beschouwd en ook dat zijn vrouw zelfmoord heeft gepleegd. Ik zal jullie niet vervelen met de uitleg hoe alles gekomen is, maar ik weet alleen dit, dat ik zelden te maken heb gehad met een kleinburgerlijk van opvattingen zijnde mens, die erger was dan hij. Het is de moeite niet waard om er verder drukte over te maken. Doortje en ik gaan nu in ieder geval een maand wonen in de DVG mess, want we willen nu wel eens leven zonder soesah (*moeilijkheden*). Een maand zingen we het uit en in die tijd trachten we ergens ons ideaal te vinden, dat is een garage waar we ons eigen bedoeninkje hebben en eindelijk eens vrij zijn.

Het is gek maar we hebben elkaar bepaald gevonden in het feit dat we altijd nieuwe attracties hebben, zodat ons karretje nooit bepaald over een zandweg gaat. Enfin, we delen dit maar in bij de rubriek 'struggles for live', en even desondanks vrolijk voorwaarts. Luctor et emergo. Kop op en moedig voorwaarts. Als je zelf maar eerlijk en oprecht leeft. Ik weet dat als je altijd rechtuit bent en alles ronduit durft te zeggen, je in moeilijkheden komt, maar toch heb ik geleerd dat te riskeren en je voelt je daar toch beter bij. Het is zo laf als je iets onrechtvaardigs ziet, daar niet voor te durven opkomen. Gek, dat ik dat hier nog veel meer zie dan in Holland.

Deze week heb ik bij Connie gelogeerd. Weet je nog wie Connie is? I hope so, want ik zeg het lekker niet weer. Rob (ik hoor vader al verzuchten: wie is dat nu weer) moest op conferentie in Batavia met allerlei hoge Pieten, waar hij tussen 2 () helemaal gedesillusionneerd van terug kwam, en om Connie niet in haar eerste huwelijksscheiding alleen te laten heb ik haar gezelschap gehouden. Het was werkelijk daverend. Een zeldzaam hartelijk, vlot en gezellig eerlijk type. Ze heeft de gave om op haar eigen onverschillige manier een enorm gezellige sfeer te scheppen. Het is een reuze leuk stel, Rob en zij. We hebben ontzettend leuk gesprekken gehad, want ze heeft reuze veel gelezen. Dat ze pienter is behoef ik niet te vertellen als ik je zeg dat ze met haar 22 jaar al arts was. Ze is nu 36 en tevens bacteriologe. Zie je, ik ben zo blij weer een vriendin te treffen, die zich niet alleen interesseert voor mannen, uitjes en jurken zoals toch eigenlijk het merendeel van de meisjes van ons team was. Doortje en ik hebben ons daar zo vaak aan geërgerd, maar je had gewoon geen kans om uit die sfeer, vooral op Bali, los te komen.

Van Marrian ook een brief gehad. Ze beleeft op het ogenblik dezelfde vriendjes-tijd zoals wij in onze gloriетijd in Soerabaja. Bij hun zullen er ook wel veranderingen komen.

Als ik nog denk aan die begintijd. Doortje en ik lopen nog vaak langs ons oude huis in de Kapoeasstraat en halen dan allerlei herinneringen op uit die tijd, als een paar oude juffrouwen die het over de avonturen uit hun jeugd hebben. Weet je wat miters is, dat Doortje reuze veel gevoel voor humor heeft, en ondanks de moeilijkheden (zij heeft er meer gehad dan wij, en ze was erg in de narigheid) toch altijd nog het vrolijke er uit weet

te halen. Daarom ben ik zo blij dat we bij elkaar zijn, we hebben nu steun aan elkaar en beleven alles samen. Ze is niet gemakkelijk, Doortje, maar ze is altijd bereid te vechten als er iets gebeurt wat niet in den haak is. Beide kunnen we ons hevig warm maken over allerlei dingen, wat op zichzelf al een genoegen is. Vind je het niet heerlijk om eens je woede en verontwaardiging te luchten, en ja, een mens is maar een mens.

Zeg, dit is geloof ik wel een doorgewinterde kletsbrief maar er is verder ook niets te vertellen. Doortje komt er aan, ze heeft het eten klaar en wij gaan daar aan beginnen. Het menu luidt: rijst met taugee en gebakken ei, daarna een cigaret, als ik heel lief ben misschien een Engelse, want Doortje rookt niet en ik heb de mijne al lang op. Dag jongens, ik ga, jullie Anneke.

Er is de laatste tijd geweldige actie geweest. Ze hebben geweldige vorderingen gemaakt en hebben nu tot zee vrijgekregen. De mariniers zijn enthousiast. Dag

Soerabaja, 8 februari '47

Lieve ouders,

Laat ik eerst even het zakelijke afdoen want anders vergeet ik het. De jongen van ons lab gaat ± 22 feb. uit Batavia weg met de Boissevain en komt dus ± een maand later in Holland aan. In de haast heb ik hem het pakje gegeven en kon er geen brief meer bij doen. Het pakje houdt in:

1 gebatikte sarong voor jullie

1 geborduurd voor Wim (jullie mogen natuurlijk altijd ruilen)

2 wollen directoires

1 busje thee

Ik heb hem het adres opgegeven van Willy Lackamp, dus Geusenkade 39 hs (dit is toch goed hè?) en hij zal het daar afgeven, want vooreerst gaat hij nog niet naar Zutphen. Schrijf dus Willy even van te voren. Dan weet ze er van. Verder zit in het pakje een kleintje voor de ouders van Doortje. Ze wonen: Kerkstraat 12, Deventer. Het zou erg leuk zijn als Wim die daar toch in de buurt woont, het eens persoonlijk wou brengen. Dan ziet hij eens familie van het meisje waarmee ik samenwoon en ze hebben dan wat aanknopingspunten. Doortjes familie komt ook uit Indië. Haar vader is burgemeester geweest van Priok. Haar zusje Mechteld zit bij mij op het lab ook als med. an. en is voorgangster geweest van Marrian in het ziekenhuis Velp. De fam. van Doorninck heeft ook in Oosterbeek gewoond en Mechteld zat bij mij op de HBS.

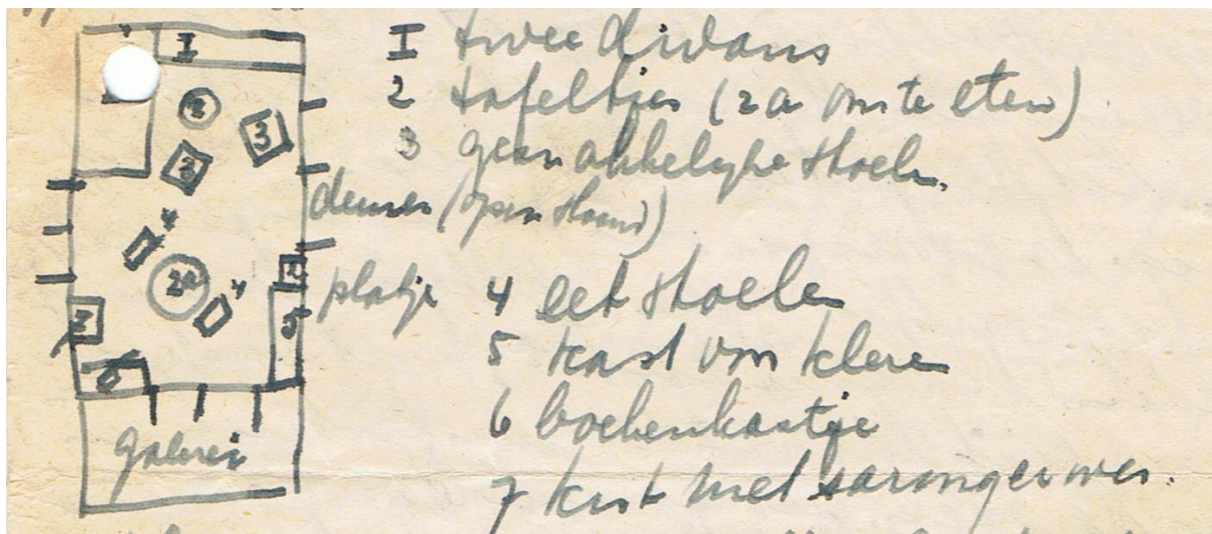
Eergisteren kreeg ik jullie enthousiaste verhalen over de trouwerij. Wat enig dat jullie zo genoten hebben. Dan denk je er met zo'n plezier aan terug. Leuk dat Allan er was. Wat een diner. Goodness. Doortje watertandde toen ik het voorlas. En ik kreeg een kaart van Wim uit Brussel. Moeder heeft het geheel buitengewoon levendig en precies beschreven, zodat ik het me helemaal kan voorstellen.

Op het ogenblik gaat de zon onder. Het licht is rozeachtig rood. Het groen glanst koperachtig. De lucht is blauw met geel. Soms kan ik ontzettend naar Bali verlangen. De natuur daar met de bergen, de sawah's, de zee en de meren. 's Avonds het geluid van de gamelan in de kampongs en de kleine vlammeende pitjes in de warungs (*stalletjes, kleine winkeltjes*). Maar je kunt niet alles hebben.

Doortje en ik hebben nu een kamer in de Billitonstraat. Een gezellige Indische straat met bomen en oud Indische huizen. We voelen ons eindelijk 'thuis' na een zo lange tijd. Onze kamer is niet zo groot maar erg gezellig. Een galerijtje er voor en een platje ernaast waar we stoelen en een tafeltje hebben waar op het ogenblik Doortje van de vallende avond zit te genieten. Ben en Piet hebben ons overgehuisd met de jeep. De familie is Indisch

waar we wonen, buitengewoon aardig. Eten koken doen we op het lab na half twee en worden met de labauto gehaald om 7 uur en teruggebracht om 2.

De kamer is zo:

Het geheel is erg gezellig geworden doordat we, vooral Doortje, veel mooie sarongs en beeldjes hebben. Ik hoop het eens nog te beleven dat ik heel Indië of in ieder geval de mooie streken kan doorreizen. Eerder zal ik niet tevreden zijn. What a country zou de Canadees zeggen. Als jullie hier waren zou je ook begrijpen waarom ik niet terug verlang naar Holland, maar wees gerust, mag ik in '48 met verlof komen dan is mijn eerste gang naar mijn lieve oudjes (je bent toch niet boos hè?) daar in Oosterbeek!

Morgen (zondag) gaan we met de jongens in de jeep naar het front. Dan kom je tenminste buiten. Ik verheug me er erg op. We picknicken daar (Tjerma). Zeg, jullie hebben dat cadeau toch wel van mijn geld afgetrokken. Als je dat niet gedaan hebt moet je het heus doen want anders vind ik niets aan het idee.

O, ja, nu ik toch over mijn geld heb, toe koop toch eens een vulpen. Hij kan best per brief verzonden worden. Het programma van de trouwfuif was enig. Er is reuze veel werk van gemaakt. Antwoord op jullie vragen:

1. Mijn salaris wordt 280 gulden. De kamer kost f 55,- met Doortje samen. We rekenen uit dat we $\pm$ 150 aan kost en huishouding verdoen. Aangezien Doortje maar een basissalaris heeft van f 80,- !!! in de maand (vind je het geen schandaal) moeten we zuinig leven. De distributie is hier ontworpen door iemand die rijp is voor K.Z. Moet je horen: Mensen met een laag salaris krijgen ongeveer de helft aan distributie verstrekkingen van de mensen met hoge salarissen. Zoals wij krijgen bv. geen boter, geen suiker, geen melk, maar de mensen met hogere salarissen wel. Wat is dus het gevolg? Dat de minder goed gesitueerden alles wat aan zijn rations ontbreekt, zwart moet kopen!!!!!! Terwijl de rijkere dit niet hoeft te doen!!!! Zou je die mensen niet op hun hersens timmeren!

Het merkwaardige is dat juist de distributie een van de dingen is die helemaal door de Indonesiërs geleid wordt. Dit geeft werkelijk te denken.

2) ik krijg geregeld brieven

3) de gemerkte bandjes ontvangen

4) couranten en knipsels ontvangen. Aardig van Zr. Rombouts om Wim wat te geven. Heeft Dr. Onderdal nog wat van zich laten horen met de trouwerij?

Vuurvlieg is nog steeds in goeden doen. Hij snapt niets van de verhuizerij iedere keer. Soms mag hij mee naar het lab. Ik heb het op het ogenblik nogal druk daar. We doen nogal wat dierproeven. Nog steeds vind ik het erg leuk.

Wat miters voor mij dat Doortje huishoudelijk is aangelegd, want daar heb ik nu eenmaal geen ambitie voor. Alle binnenrotzooi laat ik rustig aan haar over. Trouwens ik heb het ook te druk met mijn werk en heb mijn hersens daar heus wel bij nodig, zodat de rest hoegenaamd langs me heen gaat.

Lieverds, ik stop want er is bezoek gekomen. De zuster van Mechteld met haar vriend. We blijven vanavond gezellig thuis. Nu kan ik voor het eerst zeggen gezellig.

Hier kan ik tenminste eens een beetje rust vinden, ofschoon dat altijd nog maar heel minimaal is. Nu ja, als je ook zo'n dravende vliegende Pépé hebt, waar zou je dan een rustig kind vandaan moeten halen? Dag hoor, tot volgende schrijf. Anneke

Ik zag gisteren de landing van de Y Brigade te Palembang op de film. Reuze leuk! Dàg

Soerabaja, 15 feb. '47

Lieve ouders,

Vandaag kreeg ik banyak (*veel*) post. Van Wim, van jullie, van Alan, van Gijs en tevens een pak met Spiegels (*tijdschrift*) en Libelles. Also, it was a happy day. Ik was vandaag niet erg lekker, overmoe en omdat het een halve dag was, raadde Doortje mij maar te blijven liggen. Om 12 uur kwam ze me alle brieven brengen met wat koekjes en 4 Engelse cigareten van Connie.

We zitten hier nog steeds erg plezierig. Onze kamer is heel gezellig, alleen, geen soesah (*moeilijkheden*) met anderen. Er is nu ook hier het bonnendistributiesysteem ingevoerd zodat ik nu net als in Holland naar de winkel kan gaan met bonnen. Het verschil is dat je hier Maleis spreekt en verder zeer omslachtig wordt geholpen. Niettemin de mensen zijn van goede wille. We hebben ons verder wat huisraad aangeschaft. Belachelijke prijzen. 1 pannetje kost 25 gulden! We hebben een aardige hanglamp gekocht en deze kostte nu maar weer f 7,50 van een Chinees die langs het lab kwam. De Libelles kwamen nu grif van pas en ik voelde me 'quite happy' Senang Sekali (*heel tevreden, gelukkig*). Het is nu avond, ik zit onder die bewuste lamp te schrijven. Heb mijn oude labjas aan, een paar slippers en voel me zo, wel niet mooi, maar toch zeer op mijn gemak. Alleen het opstaan 's morgens is een crime. Iedere avond zetten we getrouw de wekker op 6 uur, die dan ook zijn wekkerplicht niet verwaarloost en even getrouw afloopt. Maar je moet niet denken dat we dan zo maar wakker worden, neen, de wekker wordt gehoord door onze nevenbuurvrouw. Daarna vraagt onze landlady aan haar: "is de wekker bij de meisjes al afgelopen"? Wordt dit bevestigd, dan gaat ze ons wakker schudden. Om 10 voor zeven staat dan onze auto voor, zodat we om 7 uur inderdaad op tijd op ons werk zijn.

Ik moet even wat repellant (*anti-muggen*) olie op doen voor de muskieten want anders ben ik in een mum van tijd opgevreten. Zo, dit is gebeurd, wordt het papier vet, dan is het daarvan. Ik heb vorige week op de passar een moordbadpak gekocht voor f 15,-, wel 2^e hands maar heel mooi. Knalrood en het zit als gegoten. Nu even jullie brief beantwoorden. Alan schreef een enorm enthousiaste brief over de trouwerij. Hij had het over dear old Henk, Liesbeth die very charming was, over jullie, etc. etc. De zeilkiekjes zijn nog niet klaar. Je krijgt ze zo gauw mogelijk. Morgen gaan we weer. Verheug me er erg op. Hoop dat het niet gietert als vandaag. Van 2 uur af is het niet meer droog

geweest. Het giet dan niet maar het plenst. Nadeel: de grotere aanvoer van muskieten in huis. Voordeel: de koelte die je toe waait.

O, hell, daar komt Ben aan met de jeep, nu is het gedaan met de rust.

Probeer die vulpen toch maar te sturen. Ik zit er toch zo om verlegen. Kun je hem niet tussen twee cartonnetjes doen? Dat zal best gaan. O, ja, zou je ook weer interna willen sturen? Per zeepost dan! Maar wel graag zo gauw mogelijk. Wat sneu dat Lies haar eerste avond in Raalte alleen moest doorbrengen. Fijn dat Wim het huwelijk zo goed bevalt. Ik heb gehoord dat er in Holland meters dik sneeuw ligt. Is dat waar? Hebben jullie dan brandstof genoeg? Wat moeilijk voor vader om dan naar Renkum te komen. Brr, als ik nog denk aan die winter van 1941! Weet je nog wel die tocht van mij 's avonds uit Wageningen en dat ik om 8 uur thuiskwam. Waar we stampot van uien aten? Fijn dat het huis zo netjes wordt. Vooral tegen het voorjaar is dat zo plezierig. Hier zie je wel op de film van de winter in Holland. Schaatsen rijden. Ja, dat missen we hier. Maar zeilen met de zon en zwemmen en lekker verbranden is toch verkieselijker. O, ja, zouden jullie me willen abonneren op: 'tijdschrift voor medisch analysten' red/adm.n.Spiegelstraat 55II Amsterdam? Ik blijf dan een beetje bij wat vakliteratuur betreft. Het kweken is ontzettend moeilijk in Indië. De moeite die je hebt om een rein cultuur te verkrijgen is gewoon moordend. Steeds weer verontreinigde voedingsbodems en culturen.

De salariskwestie is anders dan vader denkt en als volgt: eerst kregen we $\pm$ 50 gulden in de 14 dagen dus $\pm$ f 100,- in de maand. Dit duurde 3 mnd. Toen op Bali kreeg ik volledig salaris over en later dat wat ik nog op mijn paybook had staan. Dus toen had ik ineens veel geld in handen, waardoor ik ook die spullen voor jullie heb kunnen kopen en de sarongs. Nu kreeg ik hier f 205,- in handen (daar is oorlogstoeslag bij). Maar door de verhuizing van Bali naar hier kwam er weer een kink in de kabel zodat ik een maand niet uitbetaald kreeg. Alles gaat hier even stom idioot. Weet je wat die Chinees op DVG tegen mij zei toen ik daar over opspeelde? "Dat is mijn zaak niet". Nu toen heb ik mijn mond wel een beetje opengedaan. Maar goed, nu krijg ik f 205,- verminderd met f 30,- iedere maand omdat ze me toen bij salarisderving over november een voorschot moesten verlenen van f 200,- waarover ik nu aan het ageren ben, want ze houden wel iedere maand die f 30,- af tot de f 200,- zijn betaald, maar dat bewuste salaris heb ik nooit ontvangen.

Van januari met terugwerkende kracht krijgen we nu toeslag, wat voor mij $\pm$ f 100,- bedraagt. Nu zal het dus wel gaan. Weet je wat hier een mess kost? Een kamer voor 2 personen in de DVG mess kost f 300,- p.m.! Daarbij moet je nog zelf je fooien betalen aan bedienden, je was apart etc. etc.

Nu zal het vader wel duidelijk zijn. Hoe duur het leven is blijkt er uit dat Doortje en ik nu in 14 dagen samen f 250,- hebben uitgegeven. Daar kwam nu natuurlijk de aanschaf bij van wat huisraad, maar als je rekent dat we voor 1 fles stroop (die je hier in Indië niet missen kunt) f 4,50 betalen, voor een potje jam van $\pm$ 1 ons betaal je f 2,- voor suiker wel f 5,50 per kg. Voor een fles olie f 3,-, boter f 2,- per pond (dit is margarine). Zo ga je maar door. Stof f 20,- per meter. Genoeg te krijgen hoor, maar niet te betalen. Ik heb dit nu ook alles voorgelegd aan het RK en ze hebben me teruggeschreven dat ze bezig zijn een centrale voedingsregeling te maken en mijn geval (wat natuurlijk zeer uitzonderlijk is en typerend omdat ik ze voorgerekend heb dat ik nog minder overhield dan een hulpverpleegster) zouden ze als voorbeeld aanhalen om deze kwestie op hoger niveau te brengen. Dus ik wacht af. Vader schrijf s.v.p. niet naar het RK. Ik ben een zelfstandige vrouw en niet een kind dat door haar vader geholpen moet. Ik begrijp wel je goede bedoeling, maar ik ben nu een zelfstandig mens in de maatschappij. Jij zou Justine toch ook niet ergens op afsturen? Ik ken het huis waar mevr. Italie zal komen. Wij zouden er

eerst komen te wonen. Dr. Italie had direct naar mij gevraagd, schreef Gerrie. Zorgen jullie goed voor een verwarmde slaapkamer voor moeder? Ja, zeker hè?

Het werk bevalt nog puik. Dit is de prettigste werkkring die ik ooit gehad heb. Ik heb het wel druk. Gisteren was ik klaar om 2 uur (en dan ben je àf hoor!) en verlangde naar huis, maar jawel, daar kwamen zes dooie ratten aan die door onverklaarbare oorzaak waren dood gevonden en toen kon ik nog even sectie gaan doen op al die vieze rotbeesten, o, vreselijk er was er één bij zeker zo groot als een jong konijn. Ik ril altijd. Voor de zekerheid heb ik ze eerst maar nog eens in het water laten stoppen want stel je voor dat je zo'n ding vast zit te spijkeren en hij blijkt nog te leven!!! Het is zo jammer dat ik hier geen tekengerei heb want ik wou zo graag eens een stilleven maken. Ik heb hier een kist met een sarong erover en een Balinees beeld, waar ik mezelf in Bali op gefuifd heb en waar ik nu nog steeds van geniet. Dat had ik zo graag tot stilleven gemaakt en jullie opgestuurd. Op het ogenblik valt het licht van de lamp juist zo mooi op de doek die even opglanst. De schaduw van het beeld op de doek, daar naast het koperen kannetje dat ook glanst. Gisteren heb ik een beeldig chinees vaasje gekocht. Ik houd toch zo van mooie dingen. Je geniet zo ook van zo'n Indische passie, met die grappige kleuren in de zon en alle oude vieze dingetjes die daar op de grond liggen uitgestald. En tussen al die lelijke krengen vind je dan ineens iets moois. Weet je nu we een kamer hebben vind ik het heerlijk om eens een avond thuis te zijn. Ben, die net even is weggeweest komt weer terug. Tracteert op opgerolde koek. Doortje schenkt koffie. Zij lezen, ik schrijf. Buiten plentst nog steeds de regen. Vuurvlieg ligt op de tiker (= mat) te slapen. Echt zaterdagavond. De radio speelt in de kamer hiernaast. Wat zullen de jongens aan het front in de ellende zitten. Ze zijn juist verder opgetrokken en zullen nu wel wegdrijven. Ze wonen in tenten! Erg hè? Nu is weer sein gegeven voor 'staakt het vuren' dus zal Malang voorlopig wel niet in zicht zijn. Wij kunnen wel buiten de stad komen maar niet ver, tenzij je vergunning hebt om naar het front te mogen. Er loopt hier ook weer een trein.

Fijn dat vaders kantoor zo netjes is. Heb je nu het werk van Knot er ook bij? Stuur je de brieven door aan Wim? Dat lijkt me wel het beste. Want ik heb zo weinig gelegenheid om te schrijven. Vandaag heb ik zijn brief ontvangen. Ik zal deze nog beantwoorden maar niet nu. Ik hoop dat je dit weer een 'gezellige' brief vindt waar je wat aan hebt, zoals Muultje schreef. Dag lieverds, hou je goed. Anneke

Soerabaja, 19 feb. '47

Lieve Pèpé,

Even een kort krabbeltje in verband met moeders verjaardag. Wil je f 15,- van mijn CBVO banksaldo afhalen voor moeders cadeau en daarvan kopen wat ze aardig vindt. Het is me niet mogelijk iets van hieruit te sturen. Koop ook een vaasje met voorjaarsbloemetjes er van. Wordt het iets meer dan f 15,- never mind. Dag, dit weekend schrijf ik wel weer de rest. Anneke

Hierbij een stukje over de voedselredding van de Nederlanders in het pas bevrijde gebied in Soerabaja. Geknipt uit de Soerabaja Krant.

Soerabaja, 25 feb. '47

Lieve ouders,

Laat ik allereerst beginnen met Mémé te feliciteren met haar verjaardag. Dat je nog maar veel jaartjes bij ons mag blijven Muultje, en ik hoop dat je niet zoveel pijn in de benen hoeft te hebben. En dan nog een ding wat ik je ook van harte toewens is dat je dit jaar ook nog grootmoeder mag worden.

De reden dat ik wat laat ben met mijn felicitatie komt zo. Heb je het cadeautje dat vader zou uitzoeken al gehad? En de traditionele bloemetjes? Ik hoop het.

O, ja, die reden, dat is waar ook. Schrik niet, het is nl. niet zo leuk. Ik lig sinds 5 dagen weer in het ziekenhuis. Weer met hetzelfde kwaaltje. Ik ben sinds ik de vorige keer er uit kwam nooit nog goed geweest en ziedaar, het bleek dat de amoeben toen niet weg zijn geweest. Ik heb het op de Nat. Feestdag zelf onderzocht en het stikte weer van de cysten. Dus weer vreselijke pijnen en buikloop. Ze hebben me toch onmiddellijk weer in het hospitaal opgenomen en me een 3x zo sterke kuur gegeven als de vorige keer. Je snapt hoe afgeknapt ik me gevoeld heb, op één nacht ging ik meer dan 20x af! Ik was de eerste dagen dan ook zo slap, dat ik óf op het c'tje zat óf domweg lag te slapen. Nu ben ik weer negatief, dus het is weer een kwestie van maar aansterken. Con raadde me aan om met vervroegd verlof te gaan om weer helemaal de oude te worden. Als ik het gedaan kan krijgen doe ik het. Verder is Flip overgeplaatst. Ze wilden hem niet langer houden. Gelukkig! Con en ik zijn nu samen. Gaat reuze prettig. Lieverds, volgende keer meer, ik stop nu weer eens want ik ben moe. Het is maar dat jullie wat gehoord hebt. Wat heb je gekregen moeder? Was het een gezellige dag? Waren Wim en Lies er? Dag, jullie An

Ik kreeg een brief van Kokkie van Leeuwen uit R'dam, ze gaat trouwen. Heb haar nog niet terug kunnen schrijven.

Soerabaja, 4 maart '47

Lieve ouders,

Nog op bed liggend schrijf ik jullie deze brief. Dus ik zeg je vooruit dat hij niet lang zal worden. Vandaag is moeder jarig. Ik denk aan jullie. Zouden er veel brieven voor je zijn? Ik hoop toevallig ook één uit dit ondermaanse, maar daar kun je nooit zeker van zijn. Wel hoop ik dat je je traditionele voorjaarsbouquetje uit mijn naam hebt ontvangen en een aardig cadeautje dat vader heeft uitgezocht. Van kiekjes afdrukken nog niets gehoord. Die waren ook naar Holland gestuurd om daar af te drukken. Vanavond als ik al op mijn tempatje (*slaapplaats, bed*) snurk, heb jij visite. Het is nu half vier dus bij jullie ± half negen. Moeder ligt nu op bed en vader zit op het San. Nogmaals welgefeliciteerd.

Nu wou je zeker graag weten hoe het mij gaat. Eenvoudig als een uitgebluste kaars. Ben doodaf en lig maar te liggen. Dat komt van de therapie zegt de dokter en "heb maar geduld", zegt hij ook. Aduh sè, (*Och*) dat is een woord wat in mijn vocabulaire niet voorkomt. Zelfs dit schrijven maakt me moe. Als je ziek bent dan weet je pas wat gezond zijn is. Toch heb ik nu wel het gevoel dat dit gif waar ze mij mee vergiftigd hebben, de cysten die er na de eerste kuur niet uitwaren, er volledig mee uitgedreven hebben, maar mijn lichaam is daar natuurlijk de dupe van. Nu zal ik je nog wel ook iets prettigs vertellen. Gisteren kreeg ik nl. een brief van Gerard Adams, dat is een reserve Luit der Artillerie waar ik hier nogal eens mee uitga en die overgeplaatst is naar Bandoeng. Zijn ouders inviteren mij de vakantie bij hen door te brengen. Hij woont bij zijn ouders. Zijn vader is een of andere hoge piet bij de B.B. Zij wonen in een grote villa boven in

Bandoeng, hebben een auto, dus ik vind het moorddadig en ga er zo gauw mogelijk werk van maken.

Gek, soms sta ik nog versteld dat ik echt in Indië woon, waar ik sinds mijn 10^e jaar al naar verlangd heb. Het is me nu zo gewoon geworden of ik er nooit anders gewoond heb. Indië is me geenszins tegengevallen, ofschoon de toestanden je vaak verbijsteren. Zo heeft bv. Doortje maar doodlaconiek al in twee maanden geen salaris gehad omdat het DVG het nog niet heeft afgewikkeld. "Hoe vind je zoiets?" Gelukkig is het met mijn salaris in orde, ook dat over november, omdat ik een gloeiende brief daarover naar Bali schreef en het bleek dat Dr. Van Deth dat salaris van mij geïnd had maar het doodleuk maar blauw blauw had gelaten en het niet overgestord had naar Soerabaja. Had ik dus niets geschreven dan had ik het nooit gehad, want pas na mijn brief is het teruggestort. Zulke suffigheid maakt me razend. Niettemin, we leven vrij, we leven blij en de ergernis is gauw voorbij. Jongens ik stop. Ben nu moe. Till next time, jullie Anneke.

6 maart

Lieve ouders,

Hier volgt een Paviljoen 6 cocktail. Houd je hart dus maar vast. Ik heb nog twee brieven van jullie te beantwoorden en zal dat eerst maar doen. Vandaag is Doortje jarig. Ze wordt 35 jaar maar is heel eenzaam. Kassian toch. Ik heb weer verhuisplannen. Niet omdat ik het hier niet goed heb maar ik heb weer wat anders in mijn bol. Hier ligt nl. een meisje genaamd "Puch" op mijn kamer (nieraandoening). Ze woont met haar moeder en nog wat andere lui in een groot huis en Doortje en ik kunnen daar een kamer krijgen. We betalen dan samen f 210,- en zijn van alles af dan. Er wordt dan gezorgd en verdere soesah (*moeilijkheden*) hebben we niet. Het lijkt me enorm gezellig alleen sneu voor die mensen waar we nu zitten want ze zijn erg aardig. Puch heeft zaterdag van 3 – 8 liggen ijlen. Alles uit het kamp kwam boven. Het was vreselijk om aan te horen. Hoe de jappen in haar buik hebben staan trappen. Haar benen, sleutelbeen, 7 vingers gebroken. Daar heeft ze alleen nog de nieraandoening aan overgehouden. Verder is haar vader (hij was leider van de ondergrondse van Oost en midden Java) met petroleum overgoten en in brand gestoken waar zij bij stond. Ze waren beide ter dood veroordeeld. Vreselijk hè? Ze is 22 jaar maar ziet er uit als 28.

Heb zojuist weer een lading Engels zout naar binnen gewerkt. Ben er nog straal misselijk van.

4 Maart is Jan Cruq getrouwd. Ike (zijn vrouw) zag er snoezig uit, zei Doortje. In het witte Lange kant. Toch zou ik niet graag haar verantwoording hebben. Vannacht was het hele ziekenhuis in rep en roer. Pontianah was geweest. Ik zal je deze legende even vertellen. Pontianah is een hele schone vrouw met een gat in de rug. Sterft er nu een zwangere vrouw dan komt zij soms en haalt het kind weg bij de moeder. 's Nachts om 12 uur. Om haar heen heeft ze twee vogels die hard krijsen. Het kind stopt ze in het gat in haar rug. Ook is ze een verleidster. Ze verleidt de mannen met haar lach. Gisterenavond was er nu een zwangere vrouw gestorven en om 12 uur vannacht kwamen inderdaad twee vogels boven het ziekenhuis krijsen. Je snapt: alle Indische mantri's en verpleegstertjes als de dood. Vanmorgen kwam ons Indische nachtzustertje opgewonden binnenzeilen. Ze was doodsbang geweest. Gisteren is hier een van de zusters uit het pav. 6 naar Pegurian (gekkengesticht) gebracht. Ze is gila (*gek*) geworden tengevolge van liefdesverdriet. Ze was naar Indië gekomen om te trouwen. Haar verloofde, die zich intussen met een ander had verloofd, zei tegen haar dat ze geen

'attractie' meer voor hem had. Enfin, soms staat je verstand wel eens stil maar ik vind het zonde om daar gek voor te worden. Ze mag blij zijn hem niet gekregen te hebben.

Gisteren heb ik Alan geschreven. Iedere dag één brief, dan kom ik er wel doorheen. Mijn plan is maandag weer een paar uurtjes per dag te gaan werken, zo van 10-12, want Con is heel alleen op bacteriologie en kan het niet af. De analyste van Serologie is ook ziek. Flip is overgeplaatst. Ans heeft nu buitenpraktijk dus het is zielig. Die analyste hier vind ik maar een stumper. Zo moet Rini vandaag bloedsuikercurve prikken en ze beweert dat je behalve die 50 g glucose zo veel mag eten en drinken als je wilt. Ik vind het gewoon een aanfluiting voor het beroep medisch analyste. Een kind kan begrijpen dat dan je bloedsuikergehalte omhoog moet gaan.

Kun je die vulpen niet in 3 delen versturen? Een met de dop, een met het vulbuisje en een met de houder zelf? Ik zou hem dolgraag hebben. Ik krijg nu iedere maand f 261,- in het handje. Dat wil zeggen: dat moet ik krijgen maar het DVG heeft weer eens geen geld en nu zitten we weer allemaal met een voorschot. Ik kreeg f 125,-. f 100,- moest in de huishouding gestort dus het is weer hommeles deze maand. Ik had juist gehoopt eens een aardig sjiek jurkje te kunnen kopen. Dat kost me om en nabij de 200 gulden. Maar ik kan er weer naar fluiten. De groene jurk uit Holland is me wat te nauw en hij kan niet verwijd. Nu wil ik hem zien in te ruilen voor een andere. Maar eerst moet ik beter zijn. Ik ben nog zo slap. Mijn pols blijft laag en ik ben nogal bibberig, maar was ik er nu maar wat van afgevallen, maar zelfs dat niet. Het eten is hier bitter slecht. Iedere dag precies hetzelfde. Een beetje groenvoer met wat van die zoete weke blik-aardappeltjes. 's Morgens en 's avonds 3 sneetjes met bijna niets erop. Wat ik moet hebben is vruchtensap, maar dat is onbetaalbaar, soedah. Gek is dat ik wel slap maar niet mager wordt.

Feliciteer Hr. Bandsma van mij. Ik heb nog niet bepaald zin in brieven schrijven. Wat een vreselijke winter hebben jullie. Het lijkt wel of het nooit ophoudt. Gek, ik kan me hier gewoon niet voorstellen hoe koud hebben is. Natuurlijk, ik vind het nog steeds heerlijk in Indië. Maar inderdaad, mijn leven is veel rustiger geworden. Minder uitgaan etc. etc. Maar verlangen naar Holland? Het is voor jullie niet leuk om te horen maar ik doe het inderdaad niet. Ik heb het gevoel er pas weg te zijn, en niet al bijna een jaar. Vuurvlieg is poten! Ik ben bang dat iemand hem heeft gekidnapt. Het was zo'n aardig beestje. Kassian toch, maar ik kan er niets aan doen. Ik krijg nu nogal eens Spiegels, wat ik erg prettig vind. Kompas vind ik ook reuze en ik vind dat daar goede stukjes in staan. Libelle is 'funspul'. Dat met Darmoziekenhuis is niet doorgegaan. Alles, dus Darmo, Gew. Lab. etc. etc. is DVG (dus gouvernement). Niets is particulier. Alles wat RK aan belangt is ook in dienst van DVG (Dienst Volksgezondheid). Alles dus gouvernementdienst, dus overheidsdienst. In Batavia zaten ze vreselijk in hun maag met het geval dat ze hier zo waren doorgetrokken, wat officieel natuurlijk niet mocht. Daarom zijn alle hoge Pieten zoals v. Mook etc. hier wezen kijken. Er moet iemand gezegd hebben tegen hem: "door vechten? We lopen eenvoudig door". Het enige wat het die knapen in Batavia nog een beetje goed maakt is dat ze nu suiker krijgen, de mispunten.

Je moet niet denken dat mijn ziekte weer terug gekomen is door het niet houden van dieet. Die cyste infectie was niet weg geweest tot hij weer zo erg werd dat ik weer opgenomen moest. Ik heb nu hoop dat het helemaal over is door deze kuur. In Chinese restaurants kun je heel goed eten. Ze zijn 'favorite' hier in Indië. Ik ga nergens liever heen. Alleen de warungs (*eetstalletjes*) zou ik liever vermijden.

Jullie schrijven de schrik te hebben van een garage. Waauw toch. Het is oergezellig keurige stenen vloer, wijd openslaande deuren, het is toch net als een kamer? Je moet je een kamer in Indië niet voorstellen als in Holland. De vloeren zijn altijd van steen, ruiten

bestaan niet. In de oude Indische huizen zijn de vensters met tralies. Ik heb de airbondefilm helemaal niet gezien. Alleen een opname van de herdenking op het kerkhof 17 sept. bij het journaal, you see! De avond van het prinsessenfeest zijn we gaan rijsttafelen bij een chinees, toen bios, daarna Sinpangclub dansen. De officiële feestdag hing ik voor lijk en stapte het ziekenhuis in. Jongens ik stop. Ik hoop dat jullie iets van deze brief kunnen ontcijferen en dat de cocktail je mag smaken. Ik ga nu lezen in 'Green light' van Liloyd C. Dirglas. Wel interessant. Dag lieverds, Anneke

18 maart '47

Lieve ouders,

Eindelijk na 14 dagen weer eens een brief van jullie. Deze was van 5 mrt. Het deed me plezier dat de attentie van moeders verjaardag in de smaak was gevallen. Inmiddels ben ik uit het ziekenhuis ontslagen. Nog voorlopig werkte ik voor enkele uurtjes maar nu ben ik weer even met een nieuw euvel behept dat gelukkig niet zo erg is nl. een infiltraat aan mijn been ten gevolge van een ongelukje in een jeep toen we gingen zeilen. Ik moet je zeggen dat ik anders prinsheerlijk verzorgd word door Connie waar ik momenteel logeer. Ze laat me sulphatiasol slikken en verder nat verband. Het trekt al aardig weer bij zodat ik over een paar dagen weer hoop te kunnen werken.

Wat is de post anders slecht. Hebben jullie ook zo lang niets van hier gehoord? Het is nu 7 uur. Ik lig hier op de bank te schrijven. Con doet hetzelfde in een stoel. Alle luiken zijn dicht vanwege de plensende regen. We hebben zojuist zuurkool met worst gegeten en ik kan me voorstellen ergens in Holland te zijn in een of ander landhuis. Ik voel me bij Con altijd zo zalig thuis, gezellig is het zoals zij een eigen heel huis hebben. De reden dat ik hier logeer is de volgende. Haar man Rob is even als alle andere enthousiaste vechtersbazen voor enige tijd naar het front. Er is een grote actie op gang ondanks de formele wapenstilstand. De reden is zeer eenvoudig. Door de inundatie (*Overstroming*) werden enorme oogsten vernietigd, bovendien dreven de militairen en de bevolking aan het front weg. Is het niet weer een diep schandaal dat er weer moedwillig zoveel vernietigd wordt? Dus gisteren hebben ze de stuwen in handen gekregen en vanmorgen om 11 uur is Modjokerto omsingeld. Ze trekken nu nog 6 km. verder om daar een interneringskamp te bevrijden. Gisteren waren er al 6 gesneuveld en $\pm$ 11 zwaargewonden. Er zijn 4 doden van 2.5 R.I. waar onze speciale vrienden bij zitten. Ik hoop niet dat er bekenden bij zijn. Vanmiddag ging de begrafenis langs het huis. Altijd naar zoiets. Sharir heeft nu de eis gesteld aan de C.G. dat we weer moeten terugtrekken tot de demarcatielijn van 24 jan. Hoe vind je zoiets?

Hoe is de rede van Truman in Holland opgenomen? Ik ben benieuwd wat hier van komt. Ik kan me niet voorstellen dat Rusland het risico durft te nemen. Ik voor mij zeg: liever imperialisme van Amerika dan van de Russen. Toch is de houding van Amerika t.o.v. Indië ook niet sympathiek.

Een paar dagen geleden waren Doortje en ik op bezoek bij een echtpaar dat lang in Indië heeft gewoond. Zoals zij over Indië van voor de oorlog spraken, hoop ik het ook nog eens te zien. Zeer zeker wil ik niet terug voor ik kan zeggen: Ik heb Indië gezien!

1 Mei gaan Doortje en ik verhuizen. Niet dat we het hier niet prettig hebben, verre van dat, maar het is te lastig, dat zelf koken en nu gaan we wonen bij Puch Hagermans, dat meisje dat bij mij in het ziekenhuis lag. Ze hebben een groot huis en we betalen samen f 210,- p.m. wat niet veel is. Doortje is niet zo razend enthousiast en ze zegt dat ik wel Piggelmee lijk, die ook steeds mooier en beter wou tot hij op het laatst weer in een

omgekeerde pot zat. Ze vindt dat ik het hoog in de bol heb maar al moet ik haar gelijk geven, ik zeg toch; liever te hoog dan te laag.

Nee, Annie van Heek heb ik nooit gesproken. Ze werkt bij Rietje in de apotheek, maar ik voel geen enkele behoefte haar op te zoeken. In Oosterbeek toch ook niet, waarom hier dan wel.

De poes van Connie zit hier op mijn buik en kijkt steeds belangstellend met zijn kop om de hoek van deze brief. Wel lief, maar erg lastig. Sorry dat ik zo barbaars slecht schrijf, maar ik lig op mijn rug en mijn brief zweeft zo'n beetje boven me aldus

Wat tekengereedschap betreft, een driehoek heb ik niet nodig. Wel de volgende dingen: een conté houtskool, kleurkrijt, gum, tekenpapier, voorts zacht tekenpotlood HB en BB etc. Maar ik weet niet of dat veel moeite kost.

Net komen Doortje en haar zusje op bezoek, druipend van de regen. Morgen dus verder want onbestorven weduwen bij elkaar (zoals we ons voorlopig voelen nu onze mannen aan het front zijn) geeft een enorm gekakel. Er wordt druk gekwekt over de actie. Het grappige is dat iedereen in Soerabaja al wist dat er een actie van Modjokerto zou komen, ofschoon het bij de militaire instanties een zwaar geheim was. Echt Hollands.

Ingesloten kiekje van Soerabaja gekregen van den Chinese ass-analyst die we op het lab hebben. Hier zeilen wij. In een dergelijke prauw als je hier ziet zeilen wij altijd. Aan de overkant zie je Madoera.

In debat met Con

Madoerese prauw

Ja, die prijzen zijn hier inderdaad hoog. Ik zou zo graag eens nieuw lingerie kopen maar het is niet te betalen. Een gewoon directoirtje kost al f 12,50. Bovendien moet ik sparen voor de reis naar Bandoeng. Dat kost een aardige duit. Dr. Dunlop zal er met het hoofd DVG over hebben mij vervroegd verlof te geven, want officieel mag ik pas na 6 mnd. hier op het lab gewerkt te hebben met verlof. Dat zou dus dan nog 2 mnd. duren. Van Tré gisteren nog een brief gehad. Ze is druk bezig voor de baby. Alan stuurde me juist vandaag twee foto's, een van Wim alleen en een van Wim en hem samen. Wim lijkt zo blond. In mijn idee is hij veel donkerder. Uit Palembang komen vrij opgewekte brieven. De laatste (eergisteren) met een foto, sweet memory. Kun je de penhouder niet in stukjes en beetjes tussen carton in een brief doen? Je ziet, ik schrijf hopeloos. Als Steef hem aan iemand meegeeft, vraag dan vooral het adres en de naam van den bewuste persoon. Dan kan ik het tenminste achterhalen.

Het is op het ogenblik heerlijk weer. Soms stormt het en dan is het vrij koud en de lucht vaak donder grijs. Het is dan net Hollandse najaarsstorm.

Con en ik drinken thee op het ogenblik met Petit Beurre en chocolade reep. Alle ramen staan open, buiten tjlpen de vogels en het is net een Hollandse zomermiddag. Zon is er niet, maar regenen doet het ook niet. Ik lig in mijn housecoat op de bank, weer in dezelfde houding als gisterenavond. Nu gaat Con even naar de staf om te informeren naar de gevechten. Rob is bij de spitsclub, het is een beetje angstig, dat snap je. Het is nu 4 uur. Vanavond was er een lezing over muziek maar ik kan er nu niet naar toe. Jammer, dat wel.

Jongens ik stop. Hoop dat jullie iets van mijn gekladder kunnen lezen. Dag hoor, tot volgende keer, jullie Anneke

Soerabaja, 20 maart '47

Lieve ouders,

Vandaag kwam er weer een brief van jullie (ze schijnen nu allemaal los te komen) en ofschoon ik pas heb geschreven, begin ik maar weer met veel moed opnieuw, dan kan dit exemplaar weer doorgaan voor het gewone weekend epistel.

Zojuist heeft Rob mij met de jeep weer thuis gebracht. Hij kwam terug van het front toen Con en ik prinsheerlijk nog lagen te snurken. Ik heb me toen ijlings aangekleed, we hebben nog even thee gedronken, en ik heb me toen maar thuis laten brengen, ondanks protesten, maar ik wilde de idylle van het weerzien niet verstoren. Zo zit ik dan weer op mijn eigen tampatje deze brief te tikken, maar aangezien Rob waarschijnlijk dit weekend weer naar Modjokerto terug moet, zal het wel niet voor lang zijn. De actie is inderdaad 100% geslaagd en men mag tevreden zijn. Het aantal gesneuvelden valt ook nogal mee,

ofschoon het maar beroerd is als het je treft. We verwachten, dat Linggadjatie toch binnenkort wel getekend zal worden. Ik ben er toch niet erg gelukkig om.

Het is nu ruim zes uur, we zitten deze avond zonder licht, wat pech is, want ik zal wel moeten stoppen met dit relaas. Eigenlijk had ik dienst in de Y.M.C.A. maar in verband met mijn infectiebeen en de sulfathiasolkuur (het middel is nog erger dan de kwaal) doet nu Doortjes zusje voor mij dienst.

Nu ga ik over tot het beantwoorden van jullie brief. Laat ik beginnen jullie te zeggen dat deze amoebendysenterie niets heeft uit te staan met het eten van bepaald fruit, maar dat je deze infectie met alles en nog wat op kunt lopen. Het is een van de meest vervelende Indische ziekten, die je op kunt lopen. Hopelijk is het nu voorbij, maar ieder zegt, dat ik er inderdaad uitzie voor verlof en dat voel ik zelf wel het beste. Ik verheug me er al op om weer flink en sterk terug te komen en dan fris weer aan het werk te gaan.

Dat van Riek Heyer kijk ik ook van op. Ze heeft mij er ook nooit iets van verteld, zelfs niet hier in Indië. Ook zag ik dat ze nu in Balikpapan zit.

Prettig dat iemand de vulpen voor mij mee wil nemen, maar waar gaat dit jongmens naar toe? Het zou wel toevallig zijn als het deel net Soerabaja was. Daarom zou ik wel graag zijn naam, armynummer etc. willen weten. Een vulpen is nu maar niet zo niets. Ook van dat tekengereedschap vind ik prettig, maar vergeet er dan niet conté, houtskool en BB, HB potlood bij te doen. Misschien kan ik dan iets aardigs tekenen en naar jullie oversturen.

Ellendig, ik kan bijna niets meer zien. Alleen de letters op het toetsenbord. Nu ben ik gedoemd om te gaan slapen. Tot morgen dus. Selamat tidur (*slaap lekker*). Ja, met Maleis kan ik me wel een beetje redden.

.....een hoera ging er net door de gelederen, want Floep! daar ging het licht weer aan. Het is nu half acht en ik kwam net omzichtig in de duisternis tastend de mandiekamer uit, en begaf me zuchtend en steunend met de moed er wanhoop onder mijn klamboe om te trachten dan maar een uiltje te knappen, maar niet aldus geschiedde en zo zit ik dan maar weer hier in housecoat aan het ratelende instrument, dik besmeerd met repellentolie (*anti-muggenolie*), waarvan de vele vlekken op dit papiertje mogen getuigen. Nu hoop ik alleen maar dat er geen onverwachte gasten mogen komen opdagen want daar is mijn toilet niet op berekend. Bandsma heeft inderdaad een flinke huldiging ondergaan wat hem ook wel degelijk toekwam. Leuk voor de hele familie, ik hoor de gil al die mevr. B. slaakte bij het ontwaren van het radiotoestel.

Dus Wim verkeert weer eens in de ren- en draafperiode, hetgeen toch een onuitroeibare eigenschap van de tak der Lackamps met ck is. Zelfs het huwelijk schijnt daarvoor niet te helpen. Met mij is het hetzelfde. Doortje verklaarde mij koelbloedig dat ze het toch heerlijk rustig had gehad tijdens mijn afwezigheid, dat ze nu 's middags echt rustig kon slapen, en zondags zo lang kon doorpitten als ze wou, zonder om zes uur een gefriemel om zich heen te hebben van een ziel die de rust niet vinden kan. Ik zit geloof ik aardig te zwammen, maar dat zit zeker in het late avonduur of de sulfathiasol. Wat is dat anders een rampzalig middel. Hoofdpijn, misselijk en duizelig ben je er van in het meest gunstige geval. Zelfs cigarettten kunnen me niet erg bekoren en dat juist nu, terwijl de tafel momenteel door een min of meer gunstig toeval bezaaid ligt met Statesexpress, Gold Flake, Players, etc.

Ik zal jullie wat knipsels sturen uit de nieuwe courant, over de situatie hier, er wordt in Holland natuurlijk minder uitgebreid over geschreven.

Wat is Groot Arnhem toch duur, ja beter het maar af te schaffen. Jongens, ik stop toch maar, want ik word weer moe en per slot wil ik morgen als het enigszins kan toch weer naar het lab. Dus, nogmaals Selamat tidur. (*slaap lekker*)

Het is nu vrijdag, dus een dag verder. Aangezien ik morgen weer bij Con ga logeren, zal ik de brief nu maar afmaken, anders blijft hij weer liggen.

Het is nu half 5, het weer is meer dan Goddelijk. Ik zit hier in de schaduw op ons platje te tikken. Het was heerlijk weer om te zwemmen, een beetje wind, en wat van die hoge ijle wolken aan de hemel. Maar Doortje slaapt nog de slaap der Rechtvaardigen en ik zou de verantwoording niet graag op mijn hals halen haar te wekken. Het zou me een storm ontketenen. Overigens heb ik ook mijn uiterste best gedaan en heb me een half uurtje onder zeil bevonden. Je kunt merken dat de regentijd begint op te houden. Meestal heb je om deze tijd van de dag nogal behoorlijke plensbuien. De vogels piepen weer in de bomen, gezellig hoor. Gek, zoals het weer nu is, doet het me het meest aan een heerlijke Hollandse nazomeravond denken. Jammer, dat ze in Holland zo weinig gezaaid zijn.

Dieet hoeft ik helemaal niet te houden, alleen oppassen met te veel borrels (nu ik geloof niet dat mij dat moeite zal kosten) en bovendien geen pedis (*scherpe kruiden*), ook daar heb ik een broertje aan dood, dus dit geeft geen verdere moeilijkheden.

Het verhaal van Dr. Italie had ik al gehoord van ons Team, dat nog op Bali zit. Daarom komen zij ook niet terug naar Soerabaja, maar blijven tot van Deth voorgoed in april terug gaat. Het is niet waar, dat van Deth met ziekte terug gaat, misschien dat ze er dat van maken, maar hij gaat om moeilijkheden met het N.R.K. weg. Ontzettend jammer dat Dr. Italie het werk niet af kan maken door zijn gezondheid. Ik heb gehoord dat hij in elkaar was gezakt. Ook heeft hij malaria gehad, dat is het juist. Maar het is niet juist dat ik in Bangli heb ziek gelegen, zoals jullie dachten, waar ik ziek lag was Kintamani, dat 27 km. van Bangli in de bergen ligt. Daar ben ik de lovestory met Gijs begonnen, die me overigens nog maar matig meer interesseert, alhoewel we elkaar nog trouw schrijven. Zo is het; 'le temps va passer, l'amour va passer le temps'. Hé, ik ontdek dat ik geen fluit meer weet van mijn Franse grammaire, enfin jullie halen de fouten er maar uit. Gelukkig dat nu eindelijk de dooi is afgelopen, binnenkort kun je weer in de serre zitten spinnen, Mémé!

Soekarno wordt niet alleen gehaat door het KNIL. Weet je wat de Amerikanen zeggen? The Indonesiers have Schermerhorn and the Dutchman have Sharir. Wel een beetje gênant vind je niet? Ik stuur gelijk met deze brief een paar krantenknipsels weg, een ooggetuigenverslag van de verovering van Modjoherto en een verslag van een Amerikaanse journalist die hier de situatie eens bekeken heeft en zijn visie op het geheel geeft. Ik vind het geen gek stukje.

Is Wim Laven weer aan het werk? Wat een gesukkel toch, gelukkig dat Lies weer zo ver op de been is maar voor hoe lang? Neen, maken jullie je dan maar niet ongerust over mijn ziekten, ik geloof als ik nu van verlof terugkom dat ik weer het Heertje ben. Moet je zien wat voor wrak Doortjes zusje was en nu ziet ze er zo uit, dat je ons daarnaast wel rijp vindt voor de kist.

Ik zit Dunlop maar steeds op te drijven, dat verlof voor mij aan te vragen, maar hij pest me maar en zegt dat ik eerst dan maar een heleboel moet afvallen want niemand kan zo zien dat ik aan verlof toe ben. Ik heb tegen hem gezegd wat ik er dan aan doen moest om af te vallen, weet je wat de pestkop zei: "dan moet je een keer écht ziek worden". Hij is een leuke baas en hij vindt niets leuker dan je op de kast jagen.

Of ik er wel aan denk dat ik het betalen kan, dat verlof? Ja, helaas wel en het kost mij menige grijze haar. Was ik in het V.H.K., waar Doortjes zusje en ook Riek Heyer in zitten, dan was ik veel beter uit. Niet alleen had ik dan een Mess die me maar f 22,50 in de maand kostte, maar bovendien rations aan sigaretten (engelse!) opleverden, plus nog een gratis verlof. Maar enfin, daarom niet getreurd, ik zal zien het geld weet ik waar vandaan te organiseren, ik zal er een avondjurk, die ik al lang van plan was te kopen,

voor moeten opgeven. Ik wou witte kant kopen voor een avondjurk, dat lijkt me wel daverend leuk, jou niet? Maar met tawarren (*onderhandelen*) en al zal alleen de kant wel op 100 gulden komen en het maken kost dan nog zeker 30 pop. En dan zing ik maar: "wie zal dat betalen, zoete lieve Gerritje?". Was ik nu iemand met serieuze trouwplannen in de verre toekomst, dan zou ik zeggen als tante Justine, Nee, alla, vooruit met de geit, later kan hij dan nog voor een wieggordijn dienst doen. Dan haal je het er uit. Zo zie je, een mens blijft arm.

Weet je, we kregen laatst op onze rantsoenbonnen een ons of drie mariabiscuits. Weet je hoeveel dat kostte? 5,50 gulden! Doortje heeft ze nu alleen voor de gasten bestemd en ik kan er naar fluiten. Ik heb gezegd dat ik het waanzin vond, maar dat ik me er onder protesten bij neer zou leggen. Och, in het huwelijk moet een ook altijd de minste zijn, dus na rijp beraad heb ik me bij de situatie neergelegd omdat hij me per slot toch niet zo erg belangrijk voor kwam, om er echtbreuk voor te plegen.

Lieve jongens, ik ben heus aan het eind van mijn latijn, dat merk je natuurlijk ook wel want ik sla al weer aan het zwammen. Gelukkig dat ik nog over zoveel zelfkennis beschik dat ik het zelf in de gaten heb. Ik ga me eens een beetje mandiën. Het weer is nog steeds even mooi, en er valt nu een kopergroen licht over de dingen. Dag hoor, tot volgende week, jullie Anneke.

Soerabaja, 28 maart '47
Vrijdagmiddag 5 u

Lieve ouders,

Juist het bed ontstegen en gemandied, zal ik jullie brief, genummerd 6 beantwoorden, die ik vanmorgen op het lab kreeg en die ik pas kon lezen in de wachtkamer bij de tandarts.

Wat een bende sturen jullie mij en wat leuk dat de Bandsma's daar ook aan mee gewerkt hebben. Ik kom tot de conclusie dat er nog een brief van jullie weg is, nl. no 5, deze heb ik niet gekregen en ik vermoed dat daar juist het relaas van de vulpen in moet staan want ik heb geen notie waar hij zo plotseloos vandaan moet komen.

Willen jullie me nog even het adres van deze knaap opgeven?

Juist gisteren kreeg ik weer een brief van Gerard, dat ik het beste per vliegtuig kan gaan want ander vervoer is er momenteel niet. In het begin kon je met een convooi meerijden maar dat is sinds korte tijd verboden. Je hebt een reuze gedonder er bij nodig o.a. een pas die ik toch niet krijg. Dus is de lucht de enige kans, en dat zal heus wel goed gaan. Maar verder heb ik een speciale toestemming nodig voor het verlof en daarvoor moet Dr. Dunlop in actie komen. Hij moet naar het hoofd van de DVG en dat heeft heel wat voeten in de aarde eer hij zover komt. Grappig, hoe stellen jullie je voor dat ik met de trein zou gaan? Zeker dwars door de extremisten heen. Neen, dan is een vliegtocht heel wat veiliger. Je hebt dan tenminste nog kans het er levend af te brengen.

Dat idee van die stof vind ik reuze. Kun je bv. aan mooie zijde komen voor een avondjurk. Ik heb graag zwart of wit. Verder heb ik dolgraag alles aan stof wat geschikt is voor een uitgaansjurk, hetzij lang of kort.

Doortje is het er nu ook mee eens dat het beter is dat we gaan verhuizen, want zij draait eeuwig voor de huishouding op omdat ik nu eenmaal geen knobbel voor dat soort werk heb en bovendien na mijn werk zo moe ben dat ik maar liever op mijn stretcher ga liggen. Ze heeft het dan wat rustiger en alles staat tafeltje dek je voor je neus. Och, de huishouding in Indië is toch heel gemakkelijk, je hoeft practisch nergens je handen naar uit te steken. De Baboe doet alles. Ben je iets rijker dan heb je er een djongos (*jongen-*

boy) bij, zoals Con. Dat is iets voor mij nietwaar? Geen afwas in een koude bevroren keuken, geen strijkerij, helemaal niets. Alleen moet je het met stofafnemen niet al te nauw nemen, want dat vinden ze iets idioots. Toch heb ik die baboetjes op het lab al aardig opgefokt, als het vies is krijgen ze op hun dak, maar is het netjes dan zeg ik het ook, en dan stralen ze. Het is grappig hoe ze aan je hechten. Ons boetje (*baboetje*) hier thuis verklaarde dat ze maar niet was gaan trouwen want dan had ze niet met de nyonjas (*vrouwen*) (dat zijn wij) mee kunnen gaan. Binnenkort gaan we haar eens opzoeken in de kampong.

Met het sturen van suiker etc. zou ik nog maar niet beginnen want Doortje en ik eten geen van beiden veel en komen dus best uit. Wel toilet artikelen, zoals poeder, lipstift etc. zijn welkom. Daar betaal je je blauw aan. Hebben jullie de sarong al ontvangen? Frank moet zo langzamerhand al in Holland aangekomen zijn. Heb je Willie er al over geschreven?

Dat verhaal van Marrian heb ik gekregen, ik snap niet waar ze de moed vandaan haalt om zomaar ijskoud in den krant te gaan schrijven. De kiekjes heb je inmiddels zeker al ontvangen? Het moeten drie enveloppen in het geheel zijn. De rest van ons team is nu ook in S. geland, behalve van Deth, die Dr. Italie zit te vervangen en die ze ook kunnen missen als kiespijn. Ze gaan hier polikliniek doen in het pas veroverd gebied. Eerst was ik bang dat ik ook weer zou worden ingelijfd maar tot nog toe niets vernomen. Ik natuurlijk blij want ik zou hier niet graag weg gaan. Vanmorgen zei ik nog tegen Con, dat dit de leukste baan is, die ik nog ooit gehad heb.

Ik heb mijn beste zin als ik zo op het lab zit, en de stemming onder de mensen is ook zo goed. 's Morgens de koffie van 10 uur is oergezellig er wordt dan uitgebreid geboemd over van alles en nog wat. Ook Dr. Dunlop is een reusachtig aardige man. Sinds enkele weken hebben we er nu een assistent analist bij. Een jongen die een jaar medicijnen had gestudeerd en wegens financiële omstandigheden opgehouden is. Het is een Chinees en als altijd moet ik me weer vaak inhouden omdat ik me kriebelig maak over zijn tempo. Dan moet ik oppassen voor mijn bazigheid, die me nog wel eens parten speelt. Con is de laatste tijd ook erg enthousiast voor het werk en samen zetten we allerlei nieuwe experimenten op bacteriologisch gebied op touw.

Hoe zwaar ik weeg, weet ik niet, maar ik geloof dat het niet veel minder is dan in Holland, want ik ben weer aangekomen. Hoe dat komt begrijp ik niet, maar het is zo. Prettig dat je weer wat nieuwe jurken hebt kunnen laten maken, dan voel je je weer een heel nieuw mens. Zo langzamerhand wordt de toestand daar in het hoge noorden weer normaal. Ja, de Matheus Passion zou ik ook wel in het echt willen horen. Hij wordt hier vanuit Batavia uitgezonden door de radio en ik hoop er wat van te kunnen horen. Vorige Pasen vierden we Wims verloving. Weet je nog? Ik kreeg een reuze leuke brief van het Raaltense echtpaar waarin me opviel dat het manlijk lid nog altijd zijn stokpaardje berijdt, n.l. dat van Oh, Coevorden, ik heb mijn hart aan jou verloren. Laat Lies sterk staan en zich niet door een dergelijk idee-fixe van haar Avezate uit de 14^e eeuw laten verdrijven. Lies schreef een ongelooflijke gezellige brief, zoals alleen vrouwen die schrijven kunnen. Die zwammen nu eenmaal alles aan elkaar. Nu komt de beantwoording van vaders brief. Ja, dat klopt wel, Bandoeng - Soerabaja, ongeveer 600 km. Inderdaad een heel eind, maar met vliegen en dan hier in Indië tel je de afstanden niet zo. Neen, ook dat halen met een auto is uitgesloten. Het verlof zal zo ongeveer 14 dagen zijn, maar meestal wordt het langer omdat je dan geen vervoer kunt krijgen. Het gaat hier weer als overal met first priority.

In bed heb ik nooit last van de warmte. Daar slaap ik alleen maar. Adu se, *(toch)* dat verhaal over het werk kan ik niet meer ter harte nemen omdat ik alweer aan de gang ben, overigens ging het best weer.

Wil je van Wene Krome tot de dichtstbijzijnde kust gaan, dan is dat ong. 50 km. maar tot Grisee is het misschien wel ruim 100. Dat weet ik niet zo precies. Maar parken e.d. tref je helemaal niet aan in de stad. Soerabaja is helemaal een uitgerekte stad, langs de Kali Brandtas. De grootste weg is de Darmoboulevard, die kun je vergelijken met b.v. de Raapopseweg in Arnhem. Ook loopt hij wat omhoog. Kan ik eens een goede kaart van S. krijgen dan stuur ik die op met de verschillende aanduidingen van huis etc. erbij.

Met de 'ze!' bedoelde ik onze eigen Hoge Heren die waren als de dood zo bang. Ze hebben dan ook honderdduizend verontschuldigungen aangewend om te vertellen dat het toch heus niet moest die optrekkerij van de troepen. Ik heb me dood zitten ergeren en ik vind dat we er nog maar minnetjes op staan. Linggadjatie is getekend. Het schijnt dat we blij moesten zijn. Ik voel het niet aldus.

Lieverds, het wordt donker, ik heb mijn best gedaan en ik ga nu sluiten. Vertel me nog even hoe het met die vulpen is gegaan?

Dag hoor julle An

Het pas veroverde Trawee en Trettes moeten ze weer opgeven (motie v. Mook!!!!). Zonde van de mariniers die er weer bij gesneuveld zijn.

Van Annie Bichelmeijer vanmorgen ook een brief gekregen. Die wordt ook nooit volwassen geloof ik.

Deze brief heb ik nog niet weggedaan omdat juist zaterdag bericht kwam over een pakje uit Batavia. Ik dacht, dat zal waarschijnlijk de oplossing zijn van het vulpen mysterie. En jawel, vanmorgen hebben ze het voor me opgehaald en het was werkelijk de vulpen. Het is zalig hoor en een keurig exemplaar. Natuurlijk moet hij nog aan mijn hanepoot wennen maar dat komt wel.

Wat lief van jullie zo zorgzaam die pastels etc. Komt het papier dan ga ik eens gauw weer tekenen. Het is nu al 4 uur en we hebben net ons eten op. Dat is een lange ruk van 7 uur 's morgens af. Het was nl. zo razend druk op het lab en Con was er niet. Goed, onze assistent analist was ziek en Mechteld (de 2^e analyste) is nog niet voldoende ingewerkt dus alles kwam op mij neer. Ik wil hier zien een levenspositie te krijgen op het lab. Het lab wordt op den duur helemaal uitgebreid, er zit dus muziek in. Misschien kan ik dan op den duur hoofdanalyste worden. In Holland zou ik weer helemaal opnieuw moeten beginnen. Hier is dus meer kans voor mij mits de politieke toestand het toelaat. We zullen zien. Dunlop zet niets geen haast achter mijn verlof ofschoon hij schrok van mijn bezinking (27/54), veel te hoog!

Zo zijn bazen. Dag hoor, laat je Wim deze brieven ook lezen? Bedankt voor het pakje hoor, jullie Anneke.

Soerabaja, 6 april '47

Lieve ouders,

Schrijft de pen niet netjes? Ik ben blij dat ik hem heb. Vandaag is het 1^e Paasdag en ik zit hier op het lab te pennen, terwijl Doortje haar tikwerk nog af zit te maken. We hebben 4 dagen vrij, met dien verstande dat ik toch iedere dag nog een tijdje op het lab moet zijn voor het een of ander. Dat is niet erg. Meestal brengt Ben ons met de jeep en we worden dan gehaald ook weer. We voltooien de morgen met een uitstapje naar de overkant (de

Y.M.C.A.) waar er een uitstekende manier is om je geld kwijt te raken. Van geld kwijtraken gesproken. Ik heb me bezondigd aan de aankoop van een schat van een ring met een steen van groen jade. Hij kostte maar f 15,- ze vroegen f 25,-, dus ik vond dat ik hem nogal goedkoop kreeg.

Nu zal ik even vertellen hoe ik deze week doorgebracht heb voor zover ik mij herinneren kan. Maandag zou ik weer bij Con slapen want Rob was naar het front. Eerst hebben we gezwommen (dat doen we iedere dag tegenwoordig sinds we een abonnement hebben op het Brantasbad - dit kost liefst f 10,- p.m. en het haalt het niet bij onze onvolprezen grote wijde Rijn, zaliger gedachtenis-). Daarna op bezoek gegaan bij een onzer vriendinnen, ook een luitenants vrouw. We zaten daar goed en wel toen haar man van het front thuis kwam in een jeep, versierd met oranje Cynia's (die zijn hier heel veel) en van wie Con hoorde dat ook Rob was thuisgekomen, hetgeen een vreugdegil bij haar ontlokte, zodat ze geen rust meer had en we prompt in de versierde jeep sprongen, Con bij huis eruit ging en de jeep mij weer naar mijn kamertje bracht. Enfin, Con was in de 7^e hemel, dus dat was o.k. Thuis gekomen was Joop (een vriend van het front) bij Doortje en we zijn toen gedrieën naar de film, 'Women in bondage' gegaan. Een film die gaat over de 'Deutsche Mädel' in de bezetting. Oer overdreven en sentimenteel. Als troost gingen we daarna ijs eten. Verder was er niet veel meer deze week. Donderdag 's avonds is nog altijd onze dienst in de Y.M.C.A., woensdagavond is er altijd concert daar. We gaan er nog geregeld heen maar deze week hadden we een zangeres. Deze lichtelijk hysterische juffrouw had ik 's morgens meegemaakt in de Y.M.C.A. en even kennis met haar gemaakt, waarna ze enige liederen ten beste gaf. Ze schrok me echter dusdanig af dat ik 's avonds niet de moed had naar haar te luisteren. Je kent mijn betrekkelijke amuzikaliteit op zanggebied. En dan dit! Ze is operazangeres en een van de beroemdheden in Holland. Er waren mensen die tot tranen waren geroerd.

Ik had ook tranen in mijn ogen maar alleen van angst dat ze de man achter de piano aan zou vallen. Het leek er veel op.

Vrijdagmorgen waren Con, Doortje en ik aan het werk op het lab, verder even afgedwaald bij de Y.M.C.A. Met de Buick van het lab weer terug naar huis (een van ons lab-personeel, een vriend van Doortje genaamd Ed, rijdt tegenwoordig de wagen zodat we altijd, ook 's avonds de auto kunnen pakken).

Ter ere van Goede Vrijdag zijn Ben en ik 's avonds gaan eten bij Toko Biet, een europees Restaurant. Gebakken aardappelen, pruimen en kip, ijs toe. Vraag niet naar de prijs! Toen zijn we naar de film 'Gaslight' gegaan. Met Charles Boijer en Ingrid Bergman. Een uitstekende film. Als jullie gelegenheid hebben, ga er dan eens heen. Het was krankzinnig laat geworden zodat Doortje en Ed ons de huid volscholden want ze hadden bridgeavond in de Y.M.C.A. en die was al lang afgelopen. Ze stonden nog op ons te wachten want aangezien Ben zijn jeep niet had, namen we de Buick van het lab mee. Zonder wagen ben je hier niks. Liften is een pokkenwerk.

Zaterdagmorgen zijn Con en ik gaan passarren. Con heeft natuurlijk weer allerlei luxe dingen gekocht (het is een financierster van het jaar nul en Rob is als het kan nog een graatje erger, zodat het stel aan hun f 800,- in de maand nog niet voldoende heeft). Daar heb ik me ook bezondigd aan de bewuste ring. (Ik heb er trouwens niets geen spijt van). Je moet jezelf maar eens verwennen als een ander het niet doet.

Dat zwemmen iedere dag is zalig. Je knapt er reuze van op. Ik slaap niet meer 's middags, maar ik geloof dat dit veel beter is. Gisterenmiddag terug gekomen vonden we Ger in ons domein. Ze was van het front gekomen en had haar kamer hier in Soerabaja ontruimd gevonden zodat ze geen onderdak had. Daar had het R. Kruis even andere zusters ingezet!!! Ger natuurlijk ziedend, kwam bij ons. We hebben haar nu te logeren.

Gisterenavond zijn we met zijn zessen gaan dansen in Tabarin. Dat is de meest curieuse tent die hier is. Reuze stemmingsvol met lampjes, een mooi bandje en een dansvloertje om te zoenen. Vraag niet naar de prijzen!!!! Die arme mannen. Het beroerde is dat ze nooit willen dat wij meebetalen, wat toch logisch is want wij verdienen meer dan zij, ongelukkige puppesen.

Na de dans zijn we met zijn zessen in de jeep van Ben gaan zitten (die plasnat was van de gietbui) en we hebben luidjubelend Soerabaja rondgetoerd. Dwz Ben en ik jubelden, de twee stelletjes achterin waren verdacht stil! Het was moonlight en shadows en wat wil je meer. Nu ik was behoorlijk afgeknapt toen ik thuis kwam en plofte in mijn bed in schier bewusteloze toestand! Vanmorgen zou Ben ons naar het lab brengen, maar er kwam een alarmerend bericht dat hij geweldige nieraanvallen had gehad vannacht en de dokter erbij was geweest. Het schijnt een ontsteking te zijn tengevolge van het vreselijke gehots over de slechte weg naar het front in de jeep iedere dag. Ik was vanmorgen even bij hem. Reuze zielig. Voorlopig geen gejeep meer. Zo, ik stop. Doortje is klaar, Ed is er met de wagen. We gaan nog even naar de Y.M.C.A. daarna huis toe om te eten. Dan zalig het bad induiken. Dag tot volgende keer.

Soerabaja, 8 april '47

De post is hopeloos, niet alleen Holland maar uit Palembang hoor je ook noodkreten van brieven die zoek raken.

Lieve ouders

Vanmorgen jullie brief ontvangen waarin jullie klaagden over te weinig post. Dat is zeker niet mijn schuld. Ik heb geregeld geschreven en kiekjes ook gestuurd. Hopelijk zijn ze er nu. Ik zal nu even deze brief beantwoorden.

Hoe is het mogelijk dat jullie blij zijn over de overeenkomst. Wij waren allen, hoewel we het hadden verwacht, helemaal niet enthousiast en waarschijnlijk geen enkele Europeaan hier. Ik ben het er niet mee eens dat het nu beter is dan dat er bloed vergoten was. We kunnen beter strijden en met ere teneer gaan dan op deze slappe wijze. De Commissie Generaal en van Mook heeft een alles behalve goede indruk gemaakt. Gelukkig zal van Mook nu gewipt worden. G. de Boer heeft zich flink gedragen door uit te treden. Dat we onder pressie van het buitenland staan is ook maar al te duidelijk. Modjokerto had een succes kunnen zijn, maar nu is er weer sprake van dat Patjet etc. weer zullen moeten worden ontruimd. Zoiets is erg. Nederland heeft toch ook weer het loodje moeten leggen in de Martin Behrman affaire en nu is er weer een dergelijk geval met een toestel van de Philippine Airlines dat maar doodnuchter op Djokja landde. Daar gaat Hollands kapitaal. Het is toch allemaal maar een laffe schurkenbende. Enfin, nu heb ik mijn gal genoeg uitgespuwd. Wonder dat 'de Times' Linggadjatje een succes noemt? Toch is het het beste de toestand aan te zien tot over 2 jaar. Daarna weten we of het er op of er onder is en je kunt beslissen of hier Indië nog voor de Europeanen te bewonen is of niet. De kans is perslot 50%.

Op het ogenblik ben ik alleen thuis. Doortje is met Ed naar 'Gaslight'. Ik heb die film al gezien. Ben is na een 3^e hevige nieraanval, die van 2 - 9 vanmorgen duurde, naar het Marine hospitaal gebracht. Ik kom er juist vandaan. Hij is er naar aan toe en doet niets dan overgeven. Gisteren (2^e Paasdag) hebben we weer gezeild. Het was enig en ik ben weer behoorlijk verbrand. Na dat festijn heb ik even bij Connie thee gedronken waarna

thuis gemandied en verkleed. Ik werd weer opgehaald waarna we in de Mess geborreld hebben en vervolgens bij Toko Biet gegeten met zijn zessen.

We hebben Hollands gegeten. Russische eieren, Duitse biefstuk, gebakken aardappelen, appelmoes en omelette à la confiture met koffie toe. Weet je hoeveel dat grapje kostte? F 104,-! Voor ons zessen. We waren met 2 meisjes en 6 mannen en we waren in een idiote bui. Rudi sloeg steeds mijn borreltje achterover en dan werd ik door de rest beschuldigd dat ik toch zo'n drankorgel was. Ik had haast geen kans om zelf maar te proeven. Daarna zijn we nog ijs gaan eten in Zon Grande (hèt van je) en we hadden toen buiken als trommen. Ik ben toen met de drie mannen gaan jeepen en we hebben reuze plezier gehad. Het was moonlight en shadows en Rudi was maanziek en zat maar te oewoewen in de jeep. Werkelijk hartverscheurend. Dit treedt acuut om de 14 dagen op bij hem, zoals hij beweert. Enfin, hoopjes fun waarna ze me thuis hebben gebracht. Vanmorgen was de jeugdige afdeling personeel van het lab helemaal afgeknapt van het feesten zodat we vastgesteld hebben, na iedere feestdag een dag verplichte bedrust onder controle te geven. Vanavond ga ik dan ook vroeg naar bed.

Wat zielig van tante Theda. Het is te hopen dat ze Johan nog treffen mag. Wat telefoneren betreft, ik geloof niet dat dit zomaar kan, wel op enkele speciale plaatsen. Ons nummer is 3970, ik ben van 7 – 2 op het lab, maar weet ik alles vantevoren dan kan ik er 's avonds naar toe gaan. De tijd is hier 6½ uur verder.

Bij jullie wordt het gelukkig warmer. Hier is de temperatuur ook verre van koud momenteel. We zitten midden in de kentering, de beroerdste tijd. Nu heb ik zelfs last van de warmte. Je wordt er doodmoe van. Verder zie ik er puik uit nu. Zal ik even zeggen hoe? Mijn gezicht, armen en benen bruin gebrand. Mijn haar glanst mooi want het is pas gewassen na het zeebad van gisteren. Ik heb een licht groen met wit gebloemd katoentje aan, met wit kraagje en witte manchetten. Verder witte schoenen aan met doorloop hak. Verder make-up, rode lippen (moeilijk bij deze roodhuid een geschikte kleur te vinden!) en wat poeder op de neus. Aan mijn hand prijkt de nieuw gekochte groene jade ring en aan mijn pols een Balinese armband. Kun je je het enigszins voorstellen?

Van Piet kreeg ik een brief uit Amerika. Hij schrijft nog steeds hoe moeilijk het is zich aan te passen en hij klaagt over de oppervlakkigheid van den Amerikanen. Hij was op een studentencongres geweest en dat was vrij belangwekkend. Hij hoopte me daarover mondeling te vertellen. Wat zullen wij met elkaar een boel te bomen hebben. Hij zijn gezichtspunten over Amerika, ik over Indië. Zonder dat hadden we altijd al zoveel af te kletsen. Van Tré ook een brief, vol van de baby. Ik kom gewoon niet toe hen allen terug te schrijven. Alleen jullie schrijf ik graag maar voor de rest vind ik het maar een lastig karwei. Morgenavond is er weer grammaphoonplaten concert in de Y.M.C.A. Fritz Kreisler en verder Tsjaikowsky programma. Daar wil ik natuurlijk niet bij ontbreken. Donderdag weer dienst in de Y.M.C.A. en zo is het leven, zo vol dat je haast geen ogenblik onbezet hebt. Vanmiddag ben ik niet gaan zwemmen maar heb even gemaft. Nu moet ik nog iedere middag naar het hospitaal ook. Dubbele diensten. Het is momenteel zo warm dat niemand eigenlijk zin in eten heeft. Doortje en ik eten 's morgens ieder 2 geroosterde sneetjes brood, 's middags om half drie een beetje rijsttafel of zoiets en dan verder de hele dag niet meer. 's Avonds om 6 uur wordt het eten maar overgeslagen als iets onaangenaams maar drinken doe je des te meer, ijsthee, ijskoffie, lemon. Ik heb nu ook een bakje ijswater naast me staan waaraan ik lebbber. Nee, moeder, van lezen komt niet veel. Hoogstens de krant, ik heb nu enkele gedichtenbundeltjes van een van de vrienden te leen, maar daar doe ik nu ook al tijden over. Alleen als je ziek bent kun je lezen. Op het ogenblik zijn van Mook en Generaal Spin hier in Soerabaja. Er wordt weer druk geconfereerd.

Zo voorspellen ze weer een natte koude zomer? Hoe kan het ook anders. Lieverdjes, ik stop weer. Jullie zijn nu weer eens verwend met een extra editie, maar dat mag wel eens. Dag hoor, het allerbeste. Jullie Anneke

Soerabaja, 12 april '47

Lieve ouders,

Ditmaal zal het wel een ietwat kort briefje worden want ik heb pas geschreven en er is weinig nieuws verder te vertellen. Zojuist komen we terug van de kade, waar we een jongen van het lab op de boot naar Batavia hebben gezet. Het is nu 10 uur en het plenst van de regen. Gelukkig komt het nogal gauw op en het verfrist heerlijk. De laatste tijd is het erg warm door de kentering.

Gerry logeert weer bij ons, dat is zo ieder weekend. Reuze knus. Vanavond gaan we met zijn drieën naar de bios. Ben ligt nog steeds in het Hospitaal met de hevigste pijnen. Het is ellendig. Wat het is weet ik niet, waarschijnlijk niersteen. We bezoeken hem trouw want ik weet wat het is in een ziekenhuis te liggen en geen afleiding te hebben.

Van Dr. Vonk (controlerend arts van het R.K.) heb ik een bewijs gekregen dat ik 3 weken verlof in Bandoeng moet doorbrengen vanwege algehele zwakte en te hoge bezinking. Meters hè? Nu moet DVG nog zijn toestemming geven. Ik hoop dat ik het als ziekteverlof financieel vergoed krijg. Anders zal ik het zelf betalen. Ik heb er nu wel het geld zo ongeveer voor liggen. Dus in het geheel zal ik wel 4 weken weg zijn. Ik heb een nieuwe jurk laten maken, hij is erg leuk met zo'n mouw.

Dat is hèt van jè tegenwoordig. Hij is doorzichtig maar ik heb er een onderjurk onder

(tule met bloemetjes)

We krijgen net iemand van II 5 RI op bezoek voor de koffie. Wat het terugtrekken van troepen betreft, dit was wel een eis van de Republikeinse Regering, maar dit gaat niet door. De Mariniers worden teruggetrokken op Soerabaja en de landmacht schuift op en neemt hun plaatsen in. Wat of ze met de mariniers voorhebben? Misschien richting Malang? Ik hoop het. Gaan jullie deze zomer niet in Raalte logeren? Dat zou leuk zijn! Hebben jullie de sarong al? Ik ben er zo benieuwd naar.

Lieverds ik weet echt niets meer. Volgende keer een langere brief hoor. Tot volgende schrijf dan, jullie Anneke.

Soerabaja, 21 april '47

Lieve ouders,

Vanmorgen jullie brief ontvangen met de kiekjes van Wims huis. Een enig plekje en ik hoop dat hij er maar blijft zitten. Beter dan in het dooie Coevorden.

Van de week hebben we nogal veel afleiding gehad. Maandag was er een fuif van de intelligence van de A-divisie en aangezien daar een paar van de mariniers

veiligheidsdienst waren uitgenodigd, was ik een van de 'gelukkigen' die ook op dit festijn was. Het was wel aardig, de band was goed, heb moorddadig gedanst en dat is de hoofdzaak. Van de redevoeringen kon ik evenwel niets verstaan, maar dat was niet zo erg. Vrijdag hadden ze een fuif van de mariniers M.V.D. zelf. Rob is daar commandant van. Het was een tuinfeest, enorm gezellig. Overal zitjes onder de bomen. In de takken overal grote gekleurde lampen, band buiten en dansen ook. Hoopjes lekkernijen. Het was net kerstmis met al die lichtjes. Ik had mijn nieuwe jurk aan die juist geschikt is voor een dergelijke gelegenheid. Tengevolge van deze fuif ben ik zaterdag met een of ander vriendje naar de bios geweest. Hij is wel leuk maar pas 23, dus niets voor mij, maar wat wil je! De mannen van mijn leeftijd zijn nagenoeg allen getrouwd of verloofd. Dus ik amuseer me met hem en hij met mij.

Gisteren (zondag) zijn we met Joop (de vriend van Gerry) per trein naar het frontgebied geweest. Nu, dat is me een tocht! De spoorwegen verkeren nog steeds in embryonaal stadium. De wagens zijn de oude 4^e klas wagons van voor de oorlog. Waar vroeger dus de inlanders in zaten (en nu nog!). Je wordt zo zwart als de pot en de snelheid zal niet veel groter zijn dan die van de allereerste trein die reed. Niettemin hoopjes fun. De trein zou om half tien vertrekken, dus stond hij om 11 uur nog vrolijk in de brandende zon, zonder locomotief. De Indonesiër vindt het maar heel vreemd om daar drukte over te maken. Om de trein liepen allerlei hollende mannetjes die Ajar ès (*slecht ijs*) verkochten, cigarettens, Ketan (*plakrijst*), Bakmie en andere viezige zoetigheden. Enfin een bonte mengelmoes. Het land waar we door gingen had veel weg van het Hollandse landschap. Toch was het ontzettend leuk weer eens in een trein te zitten. Dat is me in geen jaar gebeurd. Enfin, na bij elke boom gestopt te hebben kwamen we in Tjermee aan, waar Ger zit met twee andere zusters. Het is een kleine kampong, maar er zit een hele bezetting. Ze wonen heel aardig. Er zitten nogal wat officieren (een arts, tandarts, een stel luits, kapitein en twee majoors hebben we ontmoet en kennis mee gemaakt) Het was er ontzettend leuk. Ze waren natuurlijk blij weer een paar Hollandse vrouwen te zien. 's Middags na het eten hebben we eerst gemaft, daarna met den arts langs de andere frontposten gereden. Het was erg aardig maar natuurlijk haalde het niet bij Bali! We kwamen door de heuvels, waar het veel leek op de omgeving van Hertenheuvel. Buitengewoon aardig. We hebben nog even bij de commandant van Nivo limonade gedronken. Daarna huistoe en makan en mandiën. Rijsttafel. Er kwam nog een luit eten zodat we met 3 vrouwen en drie mannen waren. Na het eten hebben we elkaar allerlei mooie verhalen zitten vertellen over ons team en zij over hun ervaringen en het was oergezellig. We hebben er heel wat afgelachen. Om 10 uur gaat het elektrische licht uit, dus toen waren we gedoemd afscheid te nemen en naar bed te gaan. Doortje, Ger en ik hebben ons na dit leuke avondje afgevraagd waarom toch alle leuke mannen getrouwd zijn (ze zijn allen enig maar natuurlijk met aanhang van vrouw en kinderen).

Vanmorgen om 8 uur zou de trein weer terug gaan naar Soerabaja, maar natuurlijk nam dit voertuig het weer niet zo nauw dus om half tien verscheen hij. Om half twaalf waren we weer op het lab. Ik vond het erg rot en Doortje niet minder, zodat we om onszelf in eigen trots te rehabiliteren, maar tot 3 uur doorgewerkt hebben.

Verder zal ik jullie brief beantwoorden. Wat hebben jullie soms verkeerde begrippen over hier. Natuurlijk is Soerabaja, Semarang, Bandoeng, Batavia etc. onder volkomen Hollands bestuur. Daar is toch de republiek niet! We hebben hier toch niets met de inlandse republiek te maken! Van de rest van het team hebben we alleen contact met Gerry. De anderen interesseren ons geen biet meer. We zeggen elkaar hoogstens goedendag. Alleen Rietje natuurlijk, maar die zien we haast nooit meer sinds Jaap hier is. Alleen Daisy zouden we graag terughebben als zijnde de note gaie van het gezelschap.

De pen is heerlijk hoor en ik gebruik hem nog steeds met plezier. Het is nu half zes. Hans, de zoon des huizes speelt op de piano van "the roses in May". Erg gezellige dansmuziek kan hij spelen.

Ik zit buiten op het platje in housecoat. Dat is prettig met oog op de muskieten. Wat ontzettend leuk dat je in Utrecht geweest bent. Weet je nog wel die keer met Tischer mee? Was dat de laatste? Wat heerlijk die auto. Zeg, jullie kunnen het toch wel zo fixen dat moeder eens in Raalte logeert? Dan maak je een bed beneden. Simple comme bonjour. Annie schijnt niet zo bar enthousiast te zijn over Algiers dat ze het zo heerlijk vindt weer terug te komen. Ik vind dat maar naar dat die Sarongs er nog niet zijn. Het heeft hier in Indië samen f 150,- gekost en dus in Holland is het van veel meer waarde. Ik ben zo bang dat ze weg zijn, ofschoon Frank een heel betrouwbare jongen was. Enfin, afwachten maar. Wat de toestand hier betreft, ik ben het er volkomen mee eens dat het er vrij onopwekkend uitziet. Toch is Linggadjatatie een begin van een formele oorlog. Kijk, die patrouilles b.v. door onze troepen gedaan, zijn een uitlokking aan onze zijde. Er vallen inderdaad slachtoffers, maar zo moet het nu eenmaal komen. Met die overeenkomst schieten we niet op. De legerleiding is reuze flink hier in Soerabaja, maar in Batavia is het werkelijk hopeloos.

De mariniers zijn nu allen terug in de stad en men gist maar waar ze naar toe zullen gaan. Deze toestand kan niet lang blijven of onze productie is finaal naar de haaien. Volgens deskundigen duurt het jaren en jaren voor deze plantages zoals thee, koffie, kina, weer normaal kunnen leveren. Kina schijnt nu al hopeloos te zijn. En dan te denken dat Java 80% van de Kina leverde van de wereldmarkt. Zo ligt al ons Hollands kapitaal braak. M.i. kunnen de Indonesiërs dat immers nooit alleen oeroesen (*urusen* = *organiseren*). Gezien de Philippijnen waar het nu een rommeltje is en in India etc. etc. het is immers overal hetzelfde. Als Linggadjatatie 2 jaar duurt, kunnen we daarna pas zien hoe het hier voor ons zal zijn. Toch zullen de meesten die in Indië gewoond hebben weer heimwee terug krijgen. Dit heerlijke leven ken je niet in Holland. Zelfs nu, in deze omstandigheden is het nog de moeite waard hier te zijn. Is het waar dat bij jullie geen thee en koffie is? Schrijf het dan even, ik zal het jullie dan opsturen. Hier is het voldoende, alhoewel erg duur. Koffie f 5,50 p.kg., thee f 1,25 per half pond.

Dus jullie hebben rustige paasdagen gehad. Weet je die nog van vorig jaar? Och, och, wat gingen we dik naar huis met de taart in de auto op schoot.

Het is nu officieel door uit Batavia dat ik naar Bandoeng mag. Drie weken in het herstellingsoord voor zusters. Nu moet ik het zien te oeroesen dat ik bij Gerard mag logeren. Niets kost het me. Gelukkig maar want dat zou ik nooit bij elkaar krijgen! Morgen moet ik op het DVG kantoor komen om alles in orde te maken. Ik weet dat er 3 mei een boot gaat en daar wil ik graag mee gaan. Dan een paar dagen in Batavia, vervolgens naar Bandoeng vliegen (eventueel met een convooi mee). Wat zie ik dan weer een stuk meer van Indië, zalig. Ik ben nu druk in de weer om mijn kleren in orde te krijgen want alles moet natuurlijk heel zijn. Een koffer krijg ik te leen van Mechteld van Doorninck.

7 Meter moet ik wel hebben voor een jurk zegt Doortje (en die kan het weten). Doortje is op het lab als administratrice (ik dacht dat ik dat al geschreven had). Hier in Soerabaja zit een resident, ass. resident en verder controleurs en ass. controleurs. Dus allemaal Europeanen. Sommigen ken ik vrij goed door Connie. Ben je nu tevreden! De vader van Gerard is ook in een dergelijke functie, ingesteld gewoon door ons eigen Nederlandse gezag. Logisch, wat anders?

Vader met zijn slangen en krokodillen. Ik ben blij dat die slangen niet in je kamer zitten en de krokodillen door de stad spatziëren of apen op je hoofd spugen. Trouwens enkele

apen zijn hier wel. Ook krokodillen – in de dierentuin – en een slang zag ik gisteren nog in Tjermee.

Mijn bezinking blijft nog hetzelfde. Jongens ik stop. Het wordt donker en ik ga voor het eten zorgen. *A.s. weekend gaan we onze 1 jarige vriendschap in Tjermee vieren. Dat hebben die officieren daar voorgesteld! Reuze leuk!*

Dag, alle liefs jullie An

Aan boord SS Reijnst, 29 april '47

Lieve ouders,

Aan boord van de Reijnst. Het is nu half acht. Ik zit aan de reling met het schrijfbloc op mijn schoot. Het water klots langs boord met witte schuimkopjes. Boven me de Indische sterrenhemel. Romantisch niet? Vanmorgen om 11 uur zijn we vertrokken. Doortje bracht me aan boord. Ik had een drukke week achter de rug van pakken, naaien, inkopen doen etc. etc.

Nu kom ik heerlijk tot rust. Vanmiddag heb ik gepit van 1 uur tot half zeven. Nu voel ik pas hoe moe ik ben. Ik sliep stevig door, alleen werd ik even wakker volgens mijn slaapgewoonte om woedend te zeggen: "ik kan natuurlijk toch niet slapen" om daarna met onverminderde ijver door te snurken.

Deze laatste week op het lab was nogal vermoeiend. Con en ik gingen iedere morgen de kampong in voor een algeheel malaria onderzoek. We gingen huisje in huisje uit en prikten alle mensen. Het was een buitengewoon mooie kampong, met vijvertjes, laantjes en slootjes, dus werkelijk uitgezocht, een kweekplaats van de Anopheles.

Morgen is het de verjaardag van de prinses. Die vieren we dus aan boord. In de loop van de dag komen we aan in Semarang. Daar mogen we helaas niet van boord. Anders zou ik Marrian nog even zien. Nu ben ik al ruim een jaar weg van huis. Het is of het gisteren was dat ik 's morgens om 5 uur afscheid van jou nam Muul en met vader in mijn uniform met daarover de regenjas in de koude open trein stapte. Net een veewagen, weet je nog? Wat heb ik een bende meegemaakt in die tijd! Zaterdag de 26^e zouden Ger, Doortje en ik ons 1 jarig bestaan vieren, maar er kwam niets van want ik moest met een ander uit en Doortje en Ger gingen toch wel. Doortje blijft nog een maand op onze oude kamer wonen en we gaan dan samen naar de Sumatra straat. Ik ben razend benieuwd hoe ik dit verlof zal hebben, maar tot rust komen zal ik zeker. Niet gebonden zijn aan uren, niet voort te hoeven jagen van A naar B (iets wat ik toch niet laten kan hoor!), alleen maar luieren en genieten. Ik heb een paar gedichtenbundeltjes bij me van Bertus Aafjes – 'zeemeermin' en 'een reis naar Rome', die beide erg aardig zijn. Ik voel me echt senang en zal daarom maar een sigaret opsteken.

Ik reis 1^e klas, heb een keurige hut. Het eten is fantastisch. Heerlijk weer eens keurig aan een tafeltje bediend te worden met fonkelend glaswerk en zilver op een wit laken in plaats van met je bordje op schoot op bed, zoals Doortje en ik meestal onze portie naar binnen werken. En dit alles op 's lands kas! Is het niet moorddadig? Bijna zou ik mijn amoeben gaan zegenen. Overmorgen kom ik aan in Batavia. Hopelijk blijf ik één nacht over en ga dan de volgende dag vliegen naar Bandoeng. Wat is een zeereis stukken prettiger dan een vliegtuig. Vooral zo'n verwenste Dacota! Het prettige is dat ik over een maand niet met het gevoel terug ga: 'bah dat werk', maar weet dat een prettige baan me weer wacht. Ik ben benieuwd of ik nu in Bandoeng nog mag logeren bij Gerard. Officieel staat het D.V.G. dat niet toe, maar moet ik in het herstellingsoord daar. Maar misschien is er een mouw aan te passen. Van Tineke kreeg ik ook een brief. Ze heeft weer een andere baan. Bij de ANWB. Het leek haar erg interessant werk.

Ik mag altijd graag brieven van haar krijgen. Ze heeft altijd iets goeds te vertellen. Ook van Marrian kreeg ik een epistel. Het schijnt haar wel te bevalen. Hoe kan het ook anders? Hoe staan jullie nu tegenover deze toestand in Indië? Ik heb het idee dat nu eigenlijk alles zo'n beetje op Oost Indonesië wordt gezet. Er wordt daar veel aan opbouw gedaan momenteel. Misschien kunnen we het daar mee redden. Spoor is naar Holland geroepen. Ik denk daarom dat hier in Java en Sumatra niets meer gedaan mag worden en misschien dat ze na 2 jaar tot de ontdekking komen dat de republiek toch maar een chaos is. Ik hoop dat het zo gaat als met de Phillipijnen. Gijs schreef me dat hij ± september wel terug zal gaan want ook hij beschouwt het als afgelopen. Ik vind het zo sneu voor hen dat ze het gevoel hebben twee jaar voor niets geofferd te hebben, want per slot hebben zij nog niets kunnen doen.

Lieve mensen, ik stop weer even. Morgen zal ik hier nog wat aan toevoegen en dan hoop ik hem in Semarang te kunnen posten. Ik ben een beetje laat met deze brief, die van afgelopen weekend was bedoeld.

30 april Julianadag. We kregen een feestelijk ontbijt vanochtend. We liggen nu op de rede van Semarang maar kunnen niet tot de kade, dus hoewel ik nu dicht bij Marrian zit, kan ik haar niet spreken. Vannacht heb ik mezelf doodmoe gemaakt met allerlei wilde dromen. Ik werd wakker en verbeelde me dat het goot. Toen ik dat een half uur gedaan had deed ik mijn ogen open en zag een stralende maan die nu in mijn gezicht scheen. Het was alleen het geklots van de golven geweest. Op het ogenblik is het half negen. Het water is weer licht groen. Grijzig liggen de bergen en Semarang op de achtergrond. Prachtig mooi. Marrian woont hier niet gek. Er liggen nog weer zeeschepen op de rede, wit in het lichtblauwe zon overgoten water. Aan de horizon enkele kleine witte wolkjes. Nu, lieve schatten, tot volgende brief hoor. Jullie Anneke.

Bandoeng, 3 mei '47
Reconvalescentrum DVG
Houtmanstraat

Lieve ouders,

Zaterdagavond 7 uur.

Vandaag beland in het Reconvalescentrum huis. Maar laat ik even geregeld vertellen. Donderdagmiddag kwamen we aan op de rede van Batavia om half een. Pas om 4 uur konden we débarqueren. Natuurlijk was er voor mij niemand te zien want later bleek dat Daisy nog niets van mijn komst af wist. Gelukkig namen de luit en zijn vrouw, waarmee ik aan tafel had gezeten op de boot, mij mee in hun jeep en nadat ik even bij hun had thee gedronken, heeft hij met veel pijn en moeite (we konden de RK mess maar niet vinden) eindelijk ons doel gevonden waar Daisy stom verwonderd keek, want ze had me niet verwacht.

De volgende dag (dus vrijdag) ben ik nog blijven logeren en tegelijk verschillende instanties afgelopen om alles verder in orde te maken. Ik zou die dag het ticket krijgen voor het vliegtuig van zaterdag maar wat er kwam, geen ticket. Toevallig ging vanmorgen een team weg van de mess per RK truc. Zo zijn we dan gestart om 6 uur. Niettegenstaande een onvermijdelijke zonnebrand en een koppijn van het hotsen op de wegen (ze zijn barbaars slecht) had ik deze tocht voor geen geld willen missen. Achter Buitenzorg begint het mooiste gedeelte. In het licht van de morgenzon was alles fantastisch mooi. De bergen, de bloemen in de felste kleuren, rood, diepblauw, geel, paars, oranje en rood door elkaar, afgewisseld met rubber en theeplantages en mooie vergezichten. Vooral op de Poentjak (*top*) heb je een prachtgezicht. Sommige stukken

deden sterk aan Bali herinneren. Het team was buitengewoon aardig. Ze kwamen juist van Nieuw Guinea (Hollandia) waar ze tussen de Papoea's 14 maanden gewerkt hadden. Om 1 uur kwam ik hier aan in het R.K. huis waar me de kamer gewezen werd. Er staat hier een heel sympathieke jonge zuster aan het hoofd. Alles is hier keurig ingericht. Het zijn drie hele grote villa's aan de buitenkant van Bandoeng. Tegenover ons staan geen huizen en zo hebben we een prachtig vergezicht op de bergen. Natuurlijk was ik doodmoe, heb mijn kleren uitgehangen, gemandied en toen het op een snurken gezet tot 6 uur toe. Je hebt hier wel degelijk een deken nodig en je kruipt met plezier onder de wol. Er zijn hier wat oudere zusters, die in het eerste huis wonen, in het tweede woon ik. Daar zitten een stuk of 5 jonge meisjes van VHK, DVG, RK etc. etc. waar ik me best bij thuis voel. We zijn erg vrij, mogen uitgaan als we het vragen maar we staan wel onder controle van een arts. Morgen moet ik dan ook naar hem toe. Gerard heb ik nog niet opgebeld want ik wil eerst vandaag nog wat uitrusten. Morgen zal ik dat doen. Verder zit hier nog Jan van Uillij die op de off. school is, hier vlakbij. Die ken ik nog van de eerste tijd in Soerabaja. Voorlopig stop ik weer eens. Morgenavond zal ik de rest bijvoegen dan kan deze brief weer weg.

Maandagmorgen: zojuist op ziekenrapport geweest. Erg veel werd er niet gedaan omdat ik maar louter voor rust hier ben. Gisteren (zondag) heb ik Gerard opgebeld. Hij zei "ik ben binnen een kwartier bij je" en inderdaad stond 15 min. later een prachtslee voor huis en daar kwam hij uit. Het was de slee van zijn Pipa die niet bij de BB is maar ingenieur. Gerard heeft me mee naar huis genomen en ik heb daar gerijsttafeld. Zijn vader en moeder zijn buitengewoon aardig en ze hebben een huis om te zoenen. Heel hoog aan de buitenkant van de stad met een uitzicht over de sawah's en dessa's en bergen!!!

Nee, ik heb het enig gevonden. Ze dachten dat ik meteen al bleef logeren maar dat mag natuurlijk niet van hier. Het zal mij benieuwen of het überhaupt mag. Gerard gaat eind deze maand naar Holland om zijn studie in Delft af te maken. Daarom is hij nu voor een week naar Batavia om alles in orde te maken. In die tijd kan ik mooi uitrusten. Gisterenmorgen zijn we gegaan naar de meeting van de uitroeping der Soendanese Republiek. Het was wel de moeite waard. Het is nogal een opwekkend teken, ik ben benieuwd hoe de reactie van het buitenland hierop zal zijn. Is er één schaap over de dam, dan volgen er meer en misschien blijft Soekarno met zijn Javaantjes alleen zitten. Gisterenavond heb ik op een lange stoel heerlijk onder een deken in het licht van de volle maan naar de bergen liggen kijken en alleen maar rustig liggen genieten van de rust, die je in de stad zo node missen moet. Ik merk wel dat ik geen stadsmens ben. Vanmorgen werd ik wakker van de kou. Zelfs onder mijn deken. Dag lieverds tot volgende keer, Anneke

Bandoeng, 10 mei '47

Lieve ouders,

Precies 7 jaar geleden kwamen de moffen binnen zetten. Wat een tijd is dat alweer geleden, maar het is hier nu net zulk weer als toen in Holland. Blauwe strakke lucht, een zacht windje, alleen geen bloeiende bomen. Maar wel bergen en zoveel anders. Rust en geen angst, ofschoon het hier maar een raar zootje is, maar laat ik het daar over nu eens niet hebben, want het begint langzamerhand een stokpaardje te worden.

Jullie willen natuurlijk wel weten wat ik zo ongeveer gedaan heb deze week. Twee dagen heb ik heel gezellig bij de ouders van Gerard doorgebracht. Het zijn zulke buitengewoon aardige mensen en er heerste dezelfde sfeer die er bij ons thuis is. Gerard zat in Batavia.

Dat was wel jammer. Maar ik heb me toch wel geamuseerd. Hier komen steeds twee jongens met een oude fort (model 1920 schat ik) en daarin mogen we om beurten chaufferen. Soms vrees ik wel eens dat het voorstuk verder rijdt en het achterstuk blijft staan, zo goed zit het ding nog in elkaar, maar geen nood, want ik heb al gezegd dat we dan maar een fietsje achter het achterstuk zetten en dan hebben we een sadotje.

Verder was er woensdagavond dansen in de 'rustende strijder', dat is het huis van de verlofgangers. We hadden meer dan dolle buien, zijn na afloop met een wapencarrier naar Lembang gaan rijden. Een weg met allerlei bochten de bergen in. Terug heb ik gechauffeerd. We hebben ons een aap gelachen. We zwiepten van links naar rechts. Maar don't worry, want degene die naast me zat had zijn voet op de rem. Achterin brulden ze maar over levensverzekeringen en dat ik toch zorgen moest dat de weg dezelfde bochten maakte die ik maakte. Enfin, we kwamen heelhuids thuis.

Verder ging ik iedere dag zwemmen met een van de meisjes maar dat kan ik voorlopig wel afschrijven want ik heb weer een nieuwe variatie op het gebied "voor pech ben ik geboren" bedacht.

Gisterenmorgen gingen we nl. liftend met een hoge truc naar het bad. Enfin, ik spring er af maar omdat Tineke me in de weg stond spring ik iets terug en haakte toen met mijn arm in een grote puntige haak. Ik keek en zag een reusachtige wond en voelde behoorlijke pijn. Ik zag de spieren liggen en ik dacht alleen nog och, wat zit daar een vet in die arm (dat puilt naar buiten) maar toen ging ik van mijn stokje.

Ze hebben me weer in de auto gestopt en naar het ziekenhuis gebracht. Daar heeft de dokter de zaak eerst binnen in gehecht en toen buiten de huid. Totaal 6 hechtingen. Het was een beroerd half uurtje. Voor de pijn ben ik toen maar aspirine aan het slikken gegaan. Ik loop nu met een stijve arm erg gewichtig in een doek. Vanmorgen heeft hij het weer gecontroleerd. Eerst wilde hij me nog een tetanusinjectie geven maar vond het after all toch niet nodig. Gelukkig stond Gerard ineens gisterenavond weer voor mijn neus. Hij was terug voor een dag. We zijn even gaan dansen, daarna naar de club waar zijn ouders waren. Vanmorgen is Gerard weer terug naar Batavia en komt waarschijnlijk woensdag terug.

Daisy komt hier met haar vriend in Bandoeng, dus dan kunnen we het leuk hebben met zijn vieren. Van jullie krijg ik nog steeds niets. Dus beantwoorden kan ik ook niets. Vanmorgen in het ziekenhuis ontmoette ik nog een Gadjahmerrah uit Gianjar. Ik herkende hem zo gauw niet, maar het was toch leuk. Jongens, ik moet nog meer schrijven. Laat het hier bij, dus tot volgende keer, Anneke

Bandoeng, 16 mei '47

Lieve Schatten,

Zo zit ik dan nu gesetteld bij de familie Adams sinds gisterenmorgen en ik voel me hier fantastisch thuis. Gerards moeder doet me erg aan jou denken, Muul, ze is ook zo lief. Zo heb ik dus mijn tweede periode ingezet in Bandoeng. Misschien volgt er nog een derde maar daarover later.

Dezer dagen komt ook Daisy met haar vriend. Tevens Rina met nog een vriendin. Niek Beets is gearriveerd, zodat we een heel stelletje oude garde bij elkaar hebben. Het zal dus wel gezellig ouderwets worden. De tijd dat Gerard weg was heb ik gezelschap gehad aan een zekere vaandrig. Afgezien van het feit dat hij jonkeer was, (van dit soort heb ik in het algemeen niet terug) was hij buitengewoon aardig. Natuurlijk was hij getrouwd zodat het maar goed was dat het voor enkele dagen was.

We hebben ontzettend leuke tochten ondernomen met zijn vieren, een zekere Tineke + verloofde, die in mijn tehuis zit en wij tweeën, rotsachtige klimpartijen gaan organiseren waar als debet schrammen, bloederigheden en blauwe plekken op onze rekening kwamen. Het was heerlijk.

En dat met mijn ene arm was een reuze prestatie. Wat die arm betreft, daar heeft onze dokter stom genoeg de krammen te vroeg uitgehaald en nu is hij weer open gesprongen + een infiltraat erbij. Enfin, het zal wel weer overgaan.

Juist vandaag een brief van Wim gekregen waaruit blijkt dat de parkietjes het nog steeds naar hun zin hebben, wat ik heerlijk vind. Ik lees met plezier hun opgetogen brieven en ik vond de bruidsfoto erg aardig. Ik zie nu uit naar de andere, die waarschijnlijk in Soerabaja liggen. Ik ben aardig aan het autorijden geslagen en kan zelfs al behoorlijk keren en achteruit rijden. Dat heb ik van den vaandrig geleerd. Wat heb ik daar een leuke tijd mee gehad.

Mevrouw en Mijnheer Adams gaan binnenkort naar Holland en als het enigszins kan zullen ze je opzoeken. Vind je dat niet enig? Je kunt dan eens iets over mij horen van iemand persoonlijk. Wat erg dat de sarongs er nog niet zijn. Ik vind het helemaal niet aardig van Frank. Wist ik zijn adres maar.

De familie Toewater is ook een ellende. Hoe is het met Hans en Mabs? Nog steeds verloofd? Hans moet nu al een flink eind zijn dunkt mij. Het is niet te hopen dat hij zijn studie nu op moet geven. Wat zielig toch van Dr. Italie. Ik vond het altijd een sympathieke man.

Het telefoneren van hieruit (Bandoeng) zou wel gaan maar je moet vaak heel lang wachten. Het is niet duur, f 15,- maar. Maar de moeilijkheid is dat jullie geen telefoon hebben, en over het algemeen is het niet zo bijzonder de moeite waard.

Mooi verhaal van die vrouwenclub. Wat doe jij ook als oude grijsaard tussen allemaal vrouwmensen? Die Zr. Doger ken ik wel. Ik weet alleen niet of het Suse is of haar zusje. We hebben samen getennist bij Dr. Breve met de Gonda Quints etc. Heeft die ook TB gehad? Kassian.

Knuffelen moet je nog maar even mee wachten Pipi, trouwens ik ben al zo'n oude juffrouw nu, daar is niets meer aan te knuffelen.

Ik hoop dat jullie mijn brieven uit Bandoeng hebben gekregen. Het is zeven uur. Mevrouw komt er aan om ons van de tafel weg te jagen. Hij moet gedekt worden. Lieverds, ik stop, tabeh dus, Tot volgende keer, Anneke

Bandoeng, 22 mei '47

Lieve Ouders,

Dit zal de laatste brief uit Bandoeng zijn want a.s. dinsdag vertrekt mijn vliegtuig naar Batavia. Ik hoop er nog enkele dagen af te kunnen knippen en dan met de boot kembali (*terug*). Van een baan hier zal wel niets komen want het zou alleen via ruiling zijn want Dr. Dunlop laat me toch niet gaan. We hebben een reuze wilde week achter de rug met het hele stel. Meestal $\pm$ 8 man. Enig om al die oude kennissen weer terug te zien en herinneringen op te halen. Vandaag is Daisy met haar vriend vertrokken en dinsdag gaat de rest weg. Het zal me tegenvallen in Soerabaja. Het is ontzettend prettig in een normaal gezin te leven en vooral een gezin als dit. Het is hier in Indië zo moeilijk om je eigen sfeer te scheppen. Enfin, overall is wat en ik heb maar weer een heerlijke tijd achter de rug.

Maandag kreeg ik een brief van jullie van 2 mei. Ja hoor, ik had Leny geschreven. Van dr. Italie wist ik al die tijd al dat hij niet meer beter zou worden en waarschijnlijk nooit

Holland meer terug zou zien. Een longtumor was het. Hij heeft erg geleden. Maar omdat jullie er blijkbaar in Oosterbeek niets van wisten, heb ik er natuurlijk nooit over geschreven. Om dat pakje ben ik woedend. Het zal moeilijk zijn het adres van Frank te weten te komen, maar ik zal het proberen. Waarom hebben jullie het toch zo koud in Holland? Hoe was de verjaardag van Leny? Zo, heeft Ab v.d. Velden ook een spruit. Als ik in Holland ben wat heb ik er dan een neven en nichten bij, zij het dan ook in de verre familie. Als jullie maar niet denken dat ik een suikertante wordt, want zover zal het spaarpotje van mij wel nooit komen. Ik heb nu weer gehoord dat we na 2 jaar een contract met wederopzegging van een maand kunnen gaan. Dat lijkt me niet gek. Enfin, we hebben nog 11 maanden de tijd om hier over te denken.

O, ja, nu nog over mijn eventueel derde periode hier. Dat zit nl. zo: ik was gisteren toevallig op het hoofdkantoor van het NRK en sprak over mijn baan in Soerabaja. Men zei nu dat het heel raar was dat ik in dienst DVG zat terwijl hier een DVG analyste in het Emanuel Ziekenhuis (Rode Kruis) zit, en eigenlijk zou de zaak juist andersom moeten zijn. Ik spitte mijn oren, dat snap je. De heer waarmee ik sprak zei dat het zaak was alle RK werkers bij elkaar te houden, dus dat hij wilde proberen mij hier in Bandoeng te plaatsen. Dit is werkelijk fantastisch en het zou me erg lijken. Gaat het niet door dan is het ook nog niet zo erg want per slot heb ik het in Soerabaja best naar mijn zin, maar het klimaat is zoveel beter hier. Ik zit nu wel een beetje in spanning. Aan de andere kant lijkt het mij een onnodige kostenpost om weer een analyste te ruilen, dus weer vervoer etc. etc. te moeten betalen. Enfin, ze moeten maar zien. Ik zit heerlijk bij mevrouw op het achterterras en kijk in de glooiende tuin. Met veel kleurige planten en bloemen. Vaag, half in de nevel de bergen daarachter.

We hebben nog enkele foto's gemaakt, door Lo (de vaandrig) en ik hoop dat hij ze me stuurt. Jammer dat deze jongen getrouwd is. Hij is net zo'n zwerver als ik. Heeft overal gezeten. Maar soedah, het gaat nu eenmaal niet zoals je wilt en ik mag blij zijn weer een prettige vriendschap als herinnering te hebben. So is life.

Sturen jullie de brieven maar gewoon naar Soerabaja. Ik zal dan zien wat er van terecht komt. Ik heb al sedert een week voor mijn vertrek geen letter van jullie gezien. Nu lieverds, ik hoop dat alles goed is in het natte landje. Geniet maar van de voorjaarszon en gaan jullie dan maar eens gauw logeren bij dat van trots opgeblazen echtpaar in Raalte, dat zich verbeeldt een vorstenfamilie te zijn. Dag hoor, jullie Anneke. *Met f 2,70 op zak!!!!!!*

*An, Daisy en Gerard op weg naar het zwembad, Bandoeng, mei 1947
Zie je het verband om mijn arm? Was van het ongeluk.*

Batavia, 31 mei '47

Lieve allemaal,

De laatste blaadjes van dit schrijfblok is voor een brief naar jullie. Straks zit ik weer in Soerabaja. Dat is n.l. a.s. woensdag. Om 10 uur vertrek ik hier van het vliegveld en ben dan om 12 uur $\pm$ in Soerabaja.

Van een overplaatsing is nog niets bekend, maar ik hoop dat het doorgaat. Ik zou dan bij de familie Adams in huis kunnen. Deze laatste week was heel gezellig. Zondagmorgen was er een matinee dansant in de KMA. Wel aardig. Jan van Melle zit daar nl. Verder hebben we veel gezwommen. De avond voor mijn vertrek, dat was dinsdag, hebben we een afscheidsdineetje gehad in de soos. Het was geweldig. Mijnheer, mevrouw, Gerard een zekere Hans (logé) en ik. De volgende morgen om 10 uur vertrokken met de heer Adams in zijn wagen. Natuurlijk was de tocht dubbel mooi in een dergelijke luxe wagen. Ik heb me al die tijd volkomen thuis gevoeld en ik werd gewoon als hun dochter beschouwd. Ze vonden het erg jammer dat ik wegging dus dat was voor mij een teken van de goede verstandhouding. Nu zit ik hier in de RK mess, bij de radio. Het is half een en we hebben zojuist gezwommen. Heerlijk was het. Hoe is het klimaat nu bij jullie? Ik heb die stukjes uit jullie krant gelezen en ik vind ze sterk overdreven. Er kunnen zulke toestanden misschien voorkomen maar deze man generaliseert. Tenslotte moeten we niet vergeten dat we hier in abnormale omstandigheden verkeren en het land in oorlogstoestand verkeert. Mensen die verwachten een gemakkelijk rustig leven hier te hebben kunnen beter weg blijven. Trouwens wat de politieke toestand betreft, zijn er toch wel weer enkele lichtpunten. Dat soort ultimatum van de CG is niet gek. Ben benieuwd wat de reactie zal zijn.

Wij gaan hier vrij veel uit. Ben, Daisy's (misschien) a.s. verloofde, is uit Palembang over en heeft hier een vriend zitten, zodat we veel samen optrekken. Morgen komt Gerard hier uit Batavia om op een boot te gaan zitten wachten. $\pm$ Medio juni vertrekt hij met de Volendam naar Holland. We hebben het leuk samen gehad, een echte goede vriend. Ik had heel wat plagerijen van hem te verduren. Hij kon me net zo pesten als Wim, speciaal met mijn niet te verbeteren langslaperij. Het ergste was dat hijzelf geen haar beter was. De laatste morgen heeft hij me om 5 uur laten wakker maken om de zon op te zien komen. Wat was ik woest. Nee, deze vakantie heeft veel vrucht gedragen. Ik kan zeggen dat de familie Adams de beste vrienden zijn die ik hier in Indië heb. Het is een verademing te komen in een intellectueel milieu waar behoorlijke gesprekken gevoerd worden en niet dat eeuwige gedaas, wat een hebbelijkheid is van de mensen hier. Dag schatten, de volgende brief is weer uit Soerabaja. An.

Soerabaja, 8 juni '47

Lieve allemaal,

Alweer gesetteld in het oude trouwe Soerabaja. Inderdaad, alles is weer even vertrouwd en dat is toch ook prettig. Op het lab is alles weer bij het oude. Ze zeggen: "nu, je kunt merken dat Anneke weer terug is". Con is erg blij want ze zegt dat ze aan mij veel meer heeft dan aan Mechteld. Wat ik natuurlijk wel prettig vind om te horen. Ze vindt het helemaal niet prettig dat ik weg zou gaan, nu, ik voor mij geloof dat daar ook wel niets van zal komen en och, nu ik hier weer zit is het ook weer best. Moeilijkheden vind je overal en prettige dingen ook. De prettige dingen van hier zou ik daar missen en een betere baan zou ik allicht niet kunnen krijgen.

De jongen heette C.E.H. Frank, vertrokken uit Batavia $\pm$ 20 febr. Met de Boissevain.

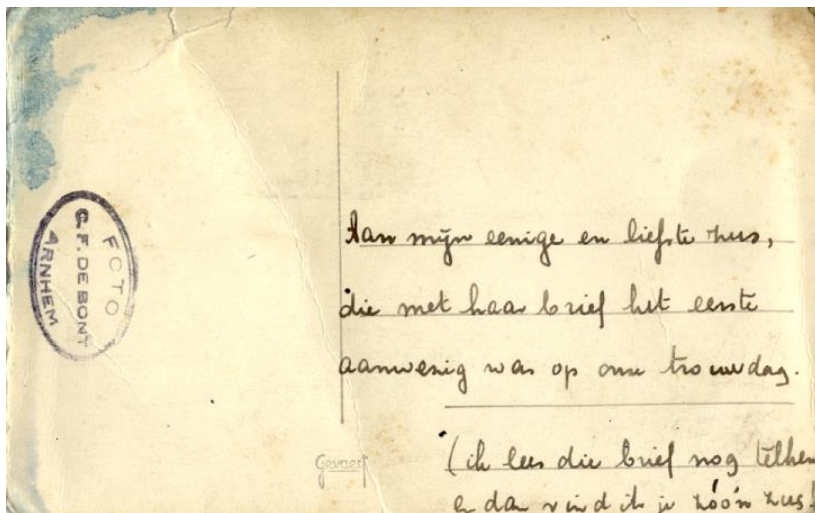
Ik ben nog tot woensdag in Batavia gebleven en ik vond het toen ook welletjes want dat niets doen is vreselijk. Ik ben nog een paar keer wezen zwemmen in Priok, maar dat was ook alles. De avond voor ik wegging kwamen ineens Gerard met Joop en Ben aanspurten met de jeep, zodat ik nogmaals afscheid van Gerard kon nemen. Hij bracht natuurlijk weer massa's rommel mee die ik in Bandoeng had laten liggen. Dit was natuurlijk logisch als je denkt dat ik het was die gelogeerd had.

Woensdag ben ik opgestegen. Toevallig ging ik gelijk weg met Ben die naar Palembang moest. Gek is dat toch in Indië. Zo praat je met elkaar en twee uur later zit je 1400 km van elkaar vandaan. Wat een land, wat een land! Niettemin zit ik hier nu, zonder verongelukt te zijn en ben nu gelogeerd bij Connie en haar man, omdat door een of andere minder pientere stunt van Doortje, wij momenteel zonder tehuis zitten. Doortje logeert nu in de VK mess bij Mechteld. Ik heb het hier reuze gezellig en ze zijn ontzettend aardig en hartelijk voor me. Maar ja, per slot is het een jong getrouwd stel en je weet hoe ik het altijd erg gevonden heb als troisième facheuse te moeten fungeren. Dus zoek ik nu weer naar een tempatje (*plaatsje*) wat absoluut haast niet te krijgen is.

Vandaag (zondag) zijn we weer wezen zeilen maar het was dit keer een zeer verdeeld genoeg want ik was zo zeeziek als een aap. Con insgelijks. Dat komt van de veranderde moesson. De golfslag is dan dusdanig dat je er niet wel bij vaart. Ik heb jullie foto's ontvangen en vond ze buitengewoon aardig. Wat een schat van een jurk had Liesbeth aan!

De trouwfoto van Wim en Liesbeth

De achterkant van de foto is beschreven door Wim

Ook de foto's van Wims en jullie huis waren bijzonder aardig. Ik herkende diverse dingen. Ook dat kunstgeschiedenisboek van mij zag ik in de kast staan. Als ik hier in Indië blijf wil ik op den duur mijn boeken hier hebben. Maar dat is van latere zorg. Verder heb ik twee grote pakken aangekregen. Reusachtig was het. Hartelijk dank hoor. Ik was er erg blij mee en heb Con ook wat kunnen geven. Dat kwam juist zo mooi uit nu ik bij haar logeer. Jongens, ik ga eerst even mandiën, daarna schrijf ik wel verder.

Klaar, schoon maar ik wil niet droog worden omdat ik nieuwe handdoeken van het R.kr. gekregen heb en die nemen geen vocht op. Dus zit ik in housecoat te wachten tot ik helemaal droog ben. Dit is me niet onwelkom want er is een of andere hoge Pief op bezoek hier en ik heb geen enkele zin om me te vertonen. Dus maak ik deze brief af. Dat bezoek van deze Pief is helemaal fout, want we zouden naar de bios en dit kan nu niet doorgaan. Soedah!

Ik zal de familie Bandsma een extra brief schrijven om te bedanken. Het is reuze aardig van hun zo mee te helpen. Dat broche van Leny staat geknipt bij de bewuste jurk die ik in een brief naar huis beschreef. Ik zal even overgaan tot het beantwoorden van jullie brief, in het kort hoor!!

1) Mijn arm is weer dicht. Doe er zo ongeveer alles weer mee. 2) Slechts één brief met foto's ontvangen. 3) 1 brief slechts in Bandoeng ontvangen. Er zijn hoopjes brieven zoekgeraakt. 4) De naam van Frank zal ik opschrijven (morgen). 5) Toestand in Indië zeer interessant. Snap er ook niets meer van. Allerlei geruchten maar van het ultimatum nog geen uitslag gekregen. Leuk dat het huis zo aardig wordt. Ik vond het boekenkastje zeer geslaagd. Ik zal jullie deze week koffie en thee zenden en ook voor de Bandsma's. Ik hoop dat ze er niet uit gappen. Op het ogenblik voel ik me best. Lang zo moe niet meer. Mimie van Heek heb ik laatst ook gesproken. Ze zal nu wel in Medan zitten. Je hebt gelijk, in Holland zal ik ook wel niet meer wennen. Er gebeurt daar niets. Toen ik laatst die bergtocht maakte in Bandoeng beklagde ik alle schepsels, zoals Leny, die nooit iets gezien hebben. Volgende vakantie wil ik Malino zien, heb ik me al voorgenomen. Wat gewichtig om generaal Baljetto ontmoet te hebben. "klinkt duur" hoor, zouden ze hier zeggen. Van Mook is een pientere vent en geniaal, maar dat was Hitler ook! Van Alan was er een brief gekomen. Doortje heeft hem naar Bandoeng opgestuurd, maar hij is weggeraakt. Zonde. Dit is wel een hutjemutje van zinnen maar het zijn antwoorden op jullie brief. Gelukkig dat tante Theda weer wat beter is. De afstand van het huis naar het lab is ± 15 min. per auto. Aardappelen in blik kun je best gebruiken als puree. Militairen zijn altijd aan het kankeren, maar au fond menen ze het niet zo erg. Geloof maar dat de

passar man momenteel best verdient. Zeker de chinezen, dat zijn de joden van het oosten. Ons team is niet bij elkaar. Gelukkig niet. Van Deth heb ik in Batavia nog gesproken. Die zit sinds afgelopen zaterdag weer in Holland. Geen waterleiding in Soerabaja, mandiën gebeurt nog altijd op dezelfde wijze. Piet komt helemaal niet naar Indië. Dag, alles is vol.

Deze regels waren van een brief voor de familie Adams, horen dus niet bij jullie brief maar ik had geen ander schrijfpapier. You see. Dag schatten, tot volgende week, jullie Anneke.

Is er nog iets bijzonders bekend over dat ultimatum? Hier hult alles zich in doods stilzwijgen. Wel zijn er iedere keer drukke oefeningen, die Connie en ik dan met acties betitelen hetgeen bij de Heer des Huizes, die officier is, een homerisch lachen ontlokt.

Bandoeng 1 juni '47

Lieve Anneke,

Heel hartelijk dank, ook namens mijn man, voor je lieve attentie, we zijn er heel blij mee. Maar nu moet je eens goed hooren, jouw zijn hier was voor ons een groot genoegen, ik hoop dan ook dat je dit nog eens zult doen, maar dan zonder cadeautje. Je hebt je geld zelf zoo erg nodig; ik apprecieer wel des te meer je lieve attentie, maar je moogt 't daarom niet meer doen.

Heb je je twee brieven gekregen, die van hier weer verzonden zijn, ik meen, dat de eene uit Indië en de andere uit Holland kwam, zeker weet ik 't echter niet meer. In elke geval heb ik ze naar 't door jou gegeven adres doorgestuurd.

Gerard is al druk bij alle kennissen aan 't afscheid nemen. Wat zal 't akelig stil in huis worden als hij vertrokken is. 't Is dat 't voor zijn toekomst is en hij zelf graag naar Delft gaat, dat maakt de pil wel minder bitter, maar hard blijft 't toch. Gelukkig zullen wij, zoals de toestand zich laat aanzien, wel vlug volgen. Geef me 't adres van je ouders en ik beloof je, dat we hen zeker zullen gaan opzoeken om alles van jou te vertellen. Ik weet zelf niet of ik het verlof prettig zal vinden, 't is leuk om per vliegtuig naar huis te gaan, maar 't heeft zooveel maren, die heel wat van 't genoegen wegnemen. Maar daarom niet getreurd om den tijd.

Anneke, we zien je wel weer eens hier, er is altijd plaats voor jou. Nogmaals heel veel dank en vele vriendelijke groeten van de familie Adams en den hr. van Lierop.

O, zeg, weer iets nieuws gebeurd. Zeg nu niets van pech want dat heb ik nooit! Ze hebben me domweg mijn badpak gegapt toen ik het aan de lijn had gehangen om te drogen. Heeft dit iets met mijn beruchte wildheid te maken? Al met al zit ik zonder 'shöne Anzug!' Kunnen jullie met geen mogelijkheid aan een zwempak komen? Hier maken de meisjes iets van goed maar dat kan ik met mijn lieflijke figuur niet hebben. Wie redt me uit de nood? Troelalah.

Over afwisseling hebben we overigens niet te klagen. Gisteren is bijna ons huis in de fik gegaan. We kwamen thuis en vonden de baboe in tranen bij de restanten van drie nieuwe matrassen die juist in brand waren gevlogen. En een stank in het huis! En geblakerde muren in de slaapkamer! We hebben de hele zaak met man en macht besproeid en daarna naar buiten gesleept. 's Avonds smeulde het zaakje nog. Zo kan ik niet zeggen dat het leven saai voorbijgaat. Trouwens op het lab ren ik me ook dood. We hebben weer allerlei nieuwe experimenten en trachten ook genococcon te kweken. Zeer subtiel! Je denkt dan dat je heel wat gekweekt hebt, maakt een preparaat en vindt een doodgewone ordinaire staphylococcus. So is life. Experience is the best teacher!

Dit is de achterkant van een brief van mevr. Adams aan mij behalve dat dit papier spaart kun je ook nog zien hoe ze vast van plan is jullie op te zoeken. Lieverds, nu voor de tweede maal tabeh, kijk eens naar een badpak. Jullie Anneke

Soerabaja, 9 juni '47

Lieve allemaal,

Vandaag heb ik een pak verstuurd inhoudende

2 pak goalpara thee

2 pak koffie

1 pak cacao

1 pakje kaneel

1 pak peper

1 pakje kruidnagels

1 pakje nootmuskaat

*suiker heb ik er maar niet bijgedaan
omdat dat in Holland zwart goedkoper
is dan hier*

Over $\pm 1\frac{1}{2}$ maand kan dit aangekomen zijn is me verklaard. Het is mijn bedoeling om jullie iedere maand 1 kg. thee en 1 kg. koffie te zenden. Willen jullie van dit pak iets aan de Bandsma's geven? Ik dacht thee of koffie. Het is de beste soort die ik van beide krijgen kon.

Vandaag kreeg ik jullie brief met de foto's. Het meest blij was ik met die van moeder. Ik vond het prettig haar lieve gezicht te zien. Speciaal deze photo zal ik in mijn portefeuille bewaren. Ik heb het reuze bij Con. Het is een enig stel zij en haar man. Ze hebben het werkelijk ideaal, met dit leuke huis, een jeepje, hond en kat, soms ben ik een beetje jaloers maar dat mag niet want er is geen die ik het zo gun als Con. Ze is een schat en ze verdient het.

Inderdaad moeder, het was mijn linkerarm en het is net zo'n litteken geworden als dat wat over mijn pink heenloopt, weet je wel? De infectie er aan is voorbij. Het litteken zit aan de binnenkant precies in de knik van de elleboog. Ons lab gaat heel binnenkort verhuizen naar het Marine Hospitaal want ze zitten daar zonder geschoolde krachten. Ik vind het wel prettig want het is een prachtig ingericht laboratorium dus er is heel wat van te maken. Ik zal dan trachten intern te komen want een tehuis vind ik niets. Heb ik jullie geschreven van die jongen Frank. Frank is zijn achternaam. Hij was met zijn vader en moeder. Verder zou hij met de Boissevain 22 feb. zijn vertrokken uit Batavia. Dit zijn alle gegevens. Zijn vader scheen nogal een eigenaardig iemand te zijn hoor ik nu. Ik hoop dat jullie het alsnog kunnen krijgen. Er zat ook nog een kistje Engelse thee in en 2 wollen directoires. Ga maar veel uit nu de zomer komt. Ja, dat plekje op de Bilderberg ken ik nog wel. We schrijven ons dood. Con aan de ene kant (die krijgt net een zoen op haar neus van Rob, die zijn gezicht vol zeepschuim heeft) en ik, aan de andere kant van de tafel (zonder zoen).

Dag jongens, dit was even een extra editie, jullie Anneke

Vader en moeder Lackamp

Soerabaja, 15 juni '47

Lieve allemaal,

Zondagmorgen, half elf. Na een vreselijk ingewikkelde zwemdroom (ik droom altijd nog even moeilijk en luidruchtig) ben ik zojuist gewekt door Connie met thee, cigaret en de droevige restanten van het festijn van gisterenavond, te weten twee sandwiches met zalm en mayonaise. Ik zit nu in de peignoir op mijn kamer deze brief te pennen en zal trachten met mijn lichtelijk getroebleerde geest een begrijpelijk epistel op te stellen. Behalve dat festijn van gisteren is er weinig opwindends gebeurd. Trouwens, heb ik woensdag niet voor het laatst geschreven?

Rob was gisteren jarig. We zijn de hele dag aan het sjouwen geweest als tamme idioten. Ik heb hem een boek cadeau gedaan: 'Bouwmeester der beschaving' hetgeen erg geschikt was voor het echtpaar Groenenwoud, want het ging over allerlei mensen op medisch en technisch gebied en aangezien hij 'de technische' wereld bewandelt en zij 'de medische' leek het me niet gek. Verder heb ik mezelf ook maar weer eens een cadeau gedaan. Een erg interessant boek getiteld: 'zien en verstaan' van Mr. Veltkamp. Het is een verhandeling over het juist opvatten van kunstwerken, je weet het was een probleem wat me altijd nogal bezig hield. Speciaal: waarom is iets mooi en waarom lelijk. Verder hebben we gisteren kanonhard gewerkt. Eerst op het lab en toen thuis van 1 tot 6 uur aan één stuk om het 30 mensen materieel naar de zin te maken. Iedereen was werkelijk verrukt over het resultaat maar Con en ik waren gisterenavond doodmoe van het gesjouw. En dan de smeerbeel die door de lui achtergelaten is als ze weg zijn. De baboe kreeg acuut een hartverlamming toen ze de resten moest omwassen. Overigens is ze zo lui dat ze best eens één keer iets kan doen. Dat is het ongeluk met baboes. Ze doen nooit iets uit zichzelf en omdat Con de hele dag weg is wordt er bitter weinig gedaan. Bovendien met geld wordt je ook behoorlijk beduveld waar ze kunnen. Op het lab hebben we het reuze druk. Allerlei nieuwe proeven die overigens erg leuk zijn. Vandaag mag ik echter luieren. Mechteld heeft dienst en morgen is het de hemelvaart van Mohamed en aangezien we Linggadatie nog altijd vieren hebben we morgen met de Indonesiërs samen een vrije dag. Wat Linggadatie betreft, dit gaat nu wel de goede kant uit lijkt mij. Ook de partij van de arbeid heeft zich achter de regering geschaard, zelfs als ze tot strengere maatregelen moeten overgaan. Maar waarom of 'Het Parool' nu zegt 'blijven praten' is me een volledig raadsel.

Per juli hebben we een huis. Nu hoop ik eindelijk eens langer dan een maand te kunnen wonen. Het huis staat op de Julianaboulevard schuin tegenover het lab, wat al reuze praktisch is omdat ik dan zondags niet een hele morgen kwijt ben, maar even hoeft over te wippen en ook met het oog op onze Buick die nog steeds de hebbelijkheid heeft één dag te rijden om dan weer drie dagen in de revisie te zijn. Het is een oud Indisch huis. Er woont een arts, verder een gedipl. verpl., nog een analyste van het lab, Doortje en ik. We moeten zelf de hele huishouding bekostigen. In het paviljoen is de polikliniek, wij hebben met zijn tweeën een grote slaapkamer. Verder is er een grote voorgalerij, een zitkamer, spamkamer, en grote eetkamer. Het lijkt me zo bekeken niet gek. Maar ja, het is altijd scharrelen met andere mensen en deze wil dit en die wil dat. Nu kan ik van mezelf niet zeggen dat ik lastig ben, maar Doortje is er een die niets over haar kant laat gaan en daarom nogal eens deining veroorzaakt. Voorts is er een piano zodat ik vast van plan ben weer pianolessen te gaan nemen. Ook wou ik weer aan het tekenen gaan maar het is moeilijk iemand te vinden die je leiding wil geven en ook moet ik het financieel af kunnen want alles kost hoe langer hoe duurder.

Trouwens het leger betaalt nog beroerder. Als je rekent dat iedere officersvrouw gedoemd is een baan te zoeken omdat ze anders niet kunnen leven, waardoor de huishouding veel zwaarder belast wordt omdat de baboes je bestelen in de tijd dat je niet thuis bent. Ze gappen was, je eten etc. etc. Ik heb eergisteren op de passar een eenvoudig blauw zijden lapje gekocht voor een nette jurk. Ik kon rustig na tawarren (*onderhandelen*) nog f 90,- op tafel leggen! En toch moet je af en toe eens wat nieuws hebben. In Holland kost de stof maar f 10,- pm zwart, zegt Connie. Ze krijgt nogal eens wat van huis. Maar haar ouders wonen in Aerdenhout, dus dat is dichterbij de bron dan jullie, zodat ik me kan voorstellen dat jullie er moeilijk aan kunnen komen.

Zou het lastig zijn, als jullie mijn hockeystick op stuurden? Hier is een hockeyclub. En zouden jullie aan een tennisracket kunnen komen? Ik heb daar graag wat geld voor over en er moet toch nog wat op de bank staan van mij? Het is hier onbetaalbaar, maar als je er een koopt laat het dan iemand doen die er betul betul (*echt*) verstand van heeft. Hè, doe eens moeite voor me!

Ik kreeg ook een brief van Leny. Ze schijnt nu wel goed te verdienen, maar er gebeurt wel weinig. Woont Wil Koch eigenlijk bij haar oude lui en wat voert die man van haar uit? Als de baby van Tré geboren wordt, willen jullie dan iets voor haar kopen uit mijn naam? Weet je dat haar zusje een dood kindje heeft gehad. Wel zielig!

Vandaag wordt er niet gezeild. Iedereen is te lui na de fuif van gisteren en af en toe heb je hier huisje rust wel nodig. Maandagavond is er een concert in de Sinpangclub van Jo Juda. We gaan er heen. Ik geloof met een heel stel. Eerst gaan we borrelen bij een paar luits en dan door. Je moet weten, ik vind niets aan borrelen. Maar dat is blijkbaar een afwijking. Vooral het hangen aan de bar vind ik iets afgrijselijks.

Ik stop nu, meer nieuws tuta ada (*als er is*). Mechteld komt juist aanwaaien en ik duik langzamerhand de mandiekamer in. Tot volgende week ja, jullie Anneke.

Soerabaja, 18 juni '47

Lieve Allemaal,

Vandaag jullie brief gekregen waarin zoveel vragen elkaar verdringen dat ik me haast hem te beantwoorden. Anders glashard hoor, dat schrijft zich de vingers stijf en krijgt nog te horen: schrijf eens iets uitgebreider want ik weet dit niet en dat niet etc. Maar omdat jullie de liefste oudjes zijn die ik ken, zal ik jullie maar weer eens uitvoerig inlichten. Maar ik weet zeker dat ik weer diverse dingen die je hier vraagt uitgebreid

verklaard heb. Dus òf je zult het nog in mijn oude brieven vinden òf de brieven zijn weggeraakt.

Allereerst teken ik er protest tegenaan dat moeder veronderstelt dat ik geen tijd heb gehad om te schrijven. Minstens iedere week heb ik een brief verstuurd en al zat ik boven op de Himalaya dan zou ik nog prompt iedere zondag een epistel fabrieken.

Nee, ik vind Soerabaja momenteel heel plezierig van klimaat. Om 5 uur 's morgens word je wakker en moet je iets over je heen doen en het mandiën 's morgens doe je op de manier van 'even flink zijn'. Nu moet je voorop stellen dat ik altijd nog een koukleum ben! Ik voel me best momenteel, alleen kan ik nog steeds 's morgens mijn bed niet uit, maar je weet, dat is een chronisch iets bij mij. De brieven met foto's heb ik ontvangen en ik vind ze erg aardig. Leuk dat jullie naar de trouwerij gaan, dat is weer een gezellige afleiding. Ook leuk in augustus weer naar Amerongen te gaan. Juffr. De Hartog is altijd zo hartelijk! Doe haar mijn groeten dan maar. Ja, Wim heeft het best naar zijn zin. Hij schrijft vrij opgewekt en idioot. Ik vind dat ze jullie nogal eens opzoeken al is het dan als een wervelwind. En Raalte is toch niet zo ver uit de buurt als bv. Groningen. Ik zie dat jullie een behoorlijke hittegolf gehad hebben. Dat zal dan wel jullie rantsoen van de hele zomer geweest zijn. Wat gek, ik dacht dat Markus dood was. Hoe kom ik daar eigenlijk bij. Van tante Theda keek ik op. Jammer, het was zo'n sympathieke vrouw vond ik altijd. Ik mocht haar erg graag. Gelukkig dat ze haar zoon nog gezien heeft. Die zomerjas zou ik maar nemen. Voor mijn gevoel is dat helemaal niet duur. Hier kost een beetje aardig jurkje al f 200,- Het nieuwe pension, met name Connie en Robs huis is reuze, maar dat is 1 juli afgelopen en dan is het maar weer afwachten wat je krijgt. Nu ik het toch over pension heb, doe ik maar meteen een duitje erbij naar het pensioen waar vader zich zorgen over maakt. Nu, ik helemaal niet want ik ben *niet* bezorgd hoor wat mijn toekomst betreft. Hoor maar: het is hier gewoonte dat rijke chinezen een of andere arme drommel in een soort houten kastje laten wonen dat tegen hun huis aangebouwd is. Nu dat mag ik ook bij Rob en Connie. Dit is ideaal. Dan zegt Rob b.v. tegen zijn vrouw: "die tante Daatje gaat maar niet dood, en ze is zo veeleisend. Ze wil alweer een nieuw kastje om in te wonen". En Connie zegt tegen haar dochter: "Breng tante Daa maar een snoepje, ze sabbelt zo graag ergens op"! Zo hebben we ons dat voorgesteld. Doortje zei echter: "maar dan geef je haar toch een garage", waarop Con diep verbouwereerd was want dat was zonde, die is voor de auto. We hebben je niet uitgelachen hoor Pèpé, maar ik kan er ook niets aan doen. Wie dan leeft wie dan zorgt. Per slot heb ik nog altijd de raad van Arbeid met 6 gulden in de week. Waarom is Leny alleen? Zijn haar ouders weggelopen? Van de Indische questie snap ik ook geen biet meer. Het is afwachten. Van Modjoharto is niet waar dat er weer een actie was. Er gebeuren nog wel eens ongelukken met mijnen. Pas nog weer een jeep die domweg even in een bergnis, die nog wel gecheckt was, aan het draaien was. Doodzielig is zo iets.

Daar staat het weer: 'schrijf eens uitvoerig, ik wil zo graag iets weten'. Nu dan maar weer verder met de brief Pipa. Mijnheer Wubinga is wel 40 jaar in Indië geweest maar kent hier de toestand ook niet op zijn duimpje als hij al 15 jaar in Holland zit. De lengte van de stad Soerabaja zal wel 20-30 km. zijn schat ik. Een uitvoerig relaas daarover heb ik onlangs al geschreven. Midden in de stad liggen zomaar domweg ineens kampongs. Dat is heel gewoon. Verder zijn er de speciale Arabieren wijken, inlandse en Chinese wijken, vol met toko's op elkaar gepropt die er erg armoedig uitzien maar er wonen poeprijke Chinezen hoor! Verder zijn er de constante passars waar je alles kunt krijgen. Die passars zijn (mits het de gewone permanente passaren zijn) overdekt met golfijzer, het zijn dus grote hallen. En stinken! Die vis, dat vlees, die groenten!!!! Maar leuk, die kleuren, die mensen, die bedrijvigheid!!

Verder heb je de beruchte dievenpassars waar je alles kunt krijgen wat ze eerst gegapt hebben. Vaak bijzonder aardige dingen.

Nu mijn werk. Ons lab heeft 4 afdelingen nl. beneden in het gebouw: Serologie, Physiologische chemie en warenkeuring en boven, dat is ons domein, de bacteriologie. Het is een groot herenhuis, twee verdiepingen en er staat een bord boven de deur. Materiaal komt van de artsen uit de stad, van het marinehospitaal, van de andere hospitalen. Wij kweken op typhus, dyst., dyphterie, enfin alles en alles. Verder hebben we ijsonderzoek van alle ijsfabrieken, wateronderzoek, drankenonderzoek etc. etc. We hebben het werkelijk erg druk en het wordt steeds erger. Zo hebben we deze maand alleen bij ons boven op bacteriologie gehad ruim 600 inentingen terwijl het enkele maanden geleden ± 300 was.

Nu ben ik werkelijk aan schrijfkrimp toe. Bovendien moet ik gaan baden want we eten zo en daarna moet ik concertwaarts. Jo Juda, viool. Reuze goed. Dag, hopelijk dat jullie het enigszins uitvoerig vinden, ik weet heus niet meer. Dag jullie An.

Had ik maar een fototoestel dan zou ik jullie alles fotograferen. Het lab inclusief etc.etc.

Soerabaja, 21 juni '47

Lieve allemaal,

Een paar dagen geleden is er pas een brief weggegaan dus veel is er niet meer te vertellen. Gisterenavond zijn we naar 'Theirs is the Glorie' geweest. Ik vond het erg de moeite waard en ik meende zelfs de Emmastraat te herkennen, verder de Weverstraat, Hevea etc. etc.

Voorlopig heb ik nog geen kans op een kamer want onze voorgangster is helaas nog niet opgehoepeld. Nu mag ik wel net zo lang blijven als ik wil bij Con, maar ik ben bang dat ze het toch op den duur als onvrij zullen voelen, vooral als je geen uitkomst weet wanneer je weg zult gaan. Ik denk maar aan Herman, hoe die ons te veel was en aan onze evacuatie tijd. Het is nu nog zo reuze leuk en gezellig en dat moet zo blijven. Maar enfin, we zullen zien. Rob vindt dat hij zich geweldig houdt onder onze vrouwelijke heerschappij en noemt zichzelf een echt Doetje, zodat we nu de combinatie hebben: Va, Da en Doe. Nu dat we twee enorme kakels zijn is een feit en ik ben me het zeer bewust geworden sinds gisteren toen ze als altijd met zijn twintigen in de koffiekamer zaten en één beweerde: "wat is het hier toch stil" waarop een glashard individu antwoordde: "nogal logisch, Anneke werkt boven en Con zit te lezen"!! Waaruit ik heb opgemaakt dat Con en ik typisch het meest onze snep roeren op het lab bij de koffie. Niettemin hebben we enorme schoonheids maniakachtige aanvallen en zetten plannen op touw voor mooie zwarte werktafels, witgekalkte muren (tot nog toe is dat bloemetjesbehang etc. etc.).

Verder nieuws is er niet, we gaan weinig uit en ik word dik! Hoe dat komt weet ik niet, want eten doe ik niet veel. Zeker het goede leven. Dag, dag, tot volgende week. Jullie Anneke *Denk je nog eens aan het badpak.*

Soerabaja, 28 juni '47

Tempat is 'plaats', tempat tidur is bed, tempat thé is theepot etc.etc. Bedelaars zijn hier heel gewoon. Liggen 's avonds altijd bij bossen op de trottoirs te slapen. Je ziet het al lang niet meer. We zijn daar al helemaal aan gewend.

Lieve ouders,

Eindelijk is dan de bom gebarsten! Gelukkig Sharir is afgetreden, de mariniers zijn vandaag afgevaaren, waarheen onbekend, verder stoot de rest over land door. Men schat de zaak op 2 maanden, maar dat zal wel wat langer duren vermoed ik. Vanmorgen is Rob vertrokken. Alles zag er even krijgshaftig uit in Dungarees met helmen en wapens. Ik moet zeggen, de mariniers zijn schitterend bewapend. Erg sneu voor Connie, want het is maar een gevaarlijke stunt al met al. Trouwens voor al die jonge vrouwtjes is het hetzelfde. Gisteren trouwde nog een van mijn kennisjes met een luit der mariniers. Prompt 's avonds was hij al geconsigneerd. Was het een dag later geweest dan hadden ze niet meer kunnen trouwen. Enfin, alle onbestorven weduwes moeten elkaar maar troosten, het is niet anders. Vanmorgen was ik nog even bij Ike, de vrouw van Jan Cruq, die voer natuurlijk ook in hetzelfde schuitje. Ik blijf natuurlijk bij Connie wonen, mijn plaats in dat andere huis wordt door een ander ingenomen en na die maanden zie ik wel weer verder. In ieder geval scheelt het me hier financieel in zoverre dat ik geen huishuur hoeft te betalen en allicht door de mariniersvergoeding wordt alles voor mij iets goedkoper. Tevens hebben we het gezellig samen en is het een rustig gevoel voor Rob dat Connie iemand hier heeft. We zullen gaan tennissen en nemen pianoles, dan komt ze wat over de leegte heen. Zwemmen doen we nog steeds. Momenteel zitten we hier op het platje te schrijven. Doortje heeft een hele goede baan gekregen als hoofd huishouding in de BPM mess hier. F 150,- p.m., vrij kost en inwoning en eigen paviljoentje. Reuze prettig voor haar. Op het lab is het heel wat moeilijker nu. Enfin, dan moet DVG maar niet van die chit salarissen geven. Over DVG gesproken. Heb je dat boek gelezen "Gods Geuzen"? Dat gaat over een DVG arts in Indië. Het is vast Jan den Hartog en ik vind het niet slecht. Nu even jullie brief beantwoorden. O, ja, dat is waar, ik ga een fiets kopen. Kost me f 200, - maar ik kan onmogelijk zonder zitten, dus dan maar even kromliggen. Ik hoop dat jullie Frank op het spoor komen, maar het zal inderdaad niet meevallen. Ja, de wandelende Jodin blijf ik inderdaad nog steeds, daar heeft vader gelijk in. Binnenkort zal ik eens kranten sturen, vooral als ze met de aanval bezig zijn. Juist kreeg ik vandaag een pak tijdschriften, dat vind ik altijd erg aardig.

Van dat analistenblad heb ik geen fluit gehoord, ofschoon ik een brief heb geschreven. Niet erg efficiënt dunkt mij. Voorts zijn de medische analystes hier van plan (het zijn in Soerabaja ± 15) een wekelijkse bijeenkomst te houden. We zullen zien of daar inderdaad wat van komt. De bloedbezinking heb ik niet meer gedaan. Ik heb twee brieven met foto's ontvangen. Inmiddels zul je de brief wel hebben waar dat instond. Anders is er een weggeraakt. Ik was erg blij met die foto van moeder alleen en die zit in mijn portefeuille. Toevallig heb ik ook 2 foto's van Alan gehad, maar ik geloof dat er nog meer moeten komen. De koekjes waren wel wat kapot maar we hebben er toch erg van genoten, dus het is zeker voor herhaling vatbaar. Vandaag mijn katjie (*salaris?*) gekregen maar aangezien er f 200,- af moet voor die fiets, krijgen jullie alleen maar thee en koffie deze maand. Meer dan f 10,- kan er deze keer niet af. Dat vinden jullie toch niet erg wel?

Leuk dat jullie grootlieden worden. Voor Wim en Lies ook leuk hoor. Wim schreef me er laatst iets over maar ik mocht er nog niets van zeggen, maar nu schijnt het toch publiek geheim te zijn. Voorts komt dus mijn wens wel uit dat je met de volgende verjaardag grootmama bent, Muul?

Het is maar goed dat de verloving van Hans en Mabs uit is. Ze zat hem finaal op de kop. Hans heeft ook geen rooskleurige toekomst. Zelig toch?

Hoe komen Jo Seghers en Titea in hemelsnaam aan vier kinderen? Toen ik wegging hadden ze er nog maar één. Is er een drieling bij? Of zit ik soms al langer dan 1½ jaar in

Indië? Als dat zo vlug gaat in Holland dan kom ik nog terug als oud-tante! Ook de groeten aan alle bekenden! Zeg, hoe kan tante Dien nu zo'n festijn geven als haar zuster net een week vantevoren is gestorven. Voor mij is zoiets onbegrijpelijk. De familie Adams heeft een dochter, iets jonger dan ik, maar ze is getrouwd, woont met haar man in Batavia en heeft een snoes van een kind van 3 jaar. Ik ben nog een dag bij hun op bezoek geweest toen ik in Batavia zat.

Zo dus Curt zet er ook haast achter. Laat hem maar in zijn sop gaar stomen. Een mof is een mof of het nu een neef is of niet en een collaborateur is een collaborateur of het nu zijn familie is of niet.

Van schildklierhormoonpreparaten is niets bekend hier, misschien voor de oorlog.

Dag lieverds, ik stop. Tot volgende keer. Ik ben bang dat de post wel weer gaat stagneren. Dag, An.

Soerabaja, 5 juli '47

Lieve schatten,

Voor ik het vergeet val ik even met de deur in huis. Ik heb nl. juist van Mw. Van Zwet een brief gekregen over die analisten vereniging. Ze vraagt of jij wilt betalen, dus als je van haar een rekening krijgt, dan weet je dat alles o.k. is. Ik heb het tijdschrift al ontvangen. Juist was ik van plan te wanhopen of ik nog ooit wat zou horen. Zo, dat is dat!

Nu een juichkreet over het ontvangen van de sarong. Proficiat! Ik ben er reuze blij om en ik vind het een knap stukje werk om achter het adres van deze luitjes te komen. Heeft Wim zijn sarong al? En zal hij het pakje aan Doortjes ouders brengen? O, ja, dat is waar, hebben jullie al kans gehad een racket op de kop te tikken? Je moet weten dat ik wild enthousiast lid geworden ben van de bond hier, overrompeld door Fons en nu moet ik steeds her en derwaarts een racket zien te lenen. Overigens is het reuze mieters. Fons haalt ons met de jeep, dat is erg handig, om een uur of 4. Voor die tijd is het te warm om te spelen. Maar nu valt Connie voorlopig uit omdat ze in angstige spanning verkeert of ze wel of niet een baby'tje verwacht en dus niets wil riskeren, waarbij dus rigoureuze inspanningen als tennissen voorlopig van de baan zijn. Ik heb tegen haar gezegd: "wat had u nog meer gehad willen hebben? Je hebt nu een hond, een kat, een huis, een baby'tje in statue nascendie en last but not least een man, oftewel een kapitein van 5 dagen oud". Nu ze heeft me dan ook verklaard dat ze volkomen tevreden is. Iedere dag is voor mij een zondag zegt ze, je ziet dat ik op het ogenblik in een gelukkig gezin verkeer. Razend gezellig om altijd gelukkige gezichten te zien om je heen. We lachen dan ook heel wat af. De familie pleegt zich regelmatig te verslapen zodat het vervolgens een hurry is en de auto voor de deur staat te toeteren want we hebben een meer dan brutale chauffeur die bovendien een ware doodsverachting heeft, zodat we iedere dag met een zucht van verlichting zeggen: "waarachtig vandaag zijn we zelfs nog levend thuisgekomen". Bovendien lijdt hij aan een sterke verschuiving naar rechts wat in Holland puik zou zijn maar hier in Indië de meest wilde verkeerstroubles geeft.

Ziezo, we hebben de avondboterham weer op en nu schrijf ik verder. We hebben weer een hele discussie gehad over: '.. en Dr. Van der Lugt zei....' Rob heeft nl. een ziekenpik die een 3mnd. opleiding heeft gehad als ziekenverpleger en die weet volgens Rob veel meer dan Con die 7 jaar gestudeerd heeft en hij kan Con niet meer pesten door te zeggen: "...en Dr. Van der Lugt die zei..." en dan vliegt Con tegen het plafond van woede. Rob lijkt innerlijk en uiterlijk heel veel op Wim. Even halsstarrig in zijn principes maar een kerel uit één stuk en een pientere kop. Hij is juist zondag kapitein geworden. Hij zegt: "ik voel me als de man die terug kwam van Duinkerken en een lintje kreeg tot

troost. Het zit nl. zo. De 'actie' (als zodanig mocht hij niet eens genoemd worden) die twee maanden zou duren is niet doorgegaan.

Precies 24 uur nadat het zaakje vertrokken was, allemaal snotterende onbestorven weduwes achterlatend, kwamen ze vrolijk weer aanzakken. Ze hadden alleen maar op de LST gezeten en op de rede gelegen. Er was nl. de interventie van Amerika tussengekomen (waar jullie natuurlijk al lang van gehoord hebben) en nu kon de zaak niet doorgaan. Ondertussen is er nu een nieuw kabinet gekomen en het is nu maar zaak of deze de interim regering aanvaardt, ja of neen.

In het eerste geval zullen ze dus 'vreedzaam' doortrekken, in het tweede geval met militair geweld. Dus weer: 'bezit uw ziel in lijdzaamheid'. Precies een uur nadat Rob weer teruggekeerd was, kwam er een telefoontje dat hij kapitein geworden was. We hebben dit feit 's avonds heugelijk herdacht door met zijn drieën bij toko Biet te gaan eten, waarbij we de hele vermeerdering aan salaris voor één maand opgesoupeerd hebben.

Vannacht heb ik vader krokodillentranen zien huilen omdat ik weer terug wilde naar Indië. Ik stond bovenop de hoge springplank in een zwembad en vader weende het hele zwembad vol water. Nu ik het toch over zwemmen heb, stuur dat zwempak maar niet, want ik heb een tweedelig badpak gefabriceerd van een oud van Rietje en ofschoon ik het helemaal niet mooi vind, lijkt het me toch beter dan een borstrok van khaki en nu ik het had over blijven in Indië nog het volgende. We kunnen na afloop van een jaar verbinden met wederzijdse opzegging. Verder een maandelijkse verlenging waarbij je dus onbepaald kunt blijven doorwerken tot je er uit wilt. Dat laatste lijkt mij het meest aantrekkelijke maar tevens wil ik zien een particuliere baan te krijgen waarbij ik natuurlijk veel meer kan verdienen. Laat ik me weer een nieuw contract aansmeren na verloftijd dan zit ik natuurlijk weer voor een langere tijd (toch zeker een jaar) aan een contract vast, wat ik liever niet wil. Tevens heb ik aan de analystenvereniging informatie gevraagd over de baan van medisch analyste in Engeland, Frankrijk etc. Is daar iets voor mij dan wil ik dat wel eens meemaken. Voorlopig heb ik echter van Indië nog niet genoeg gezien dus ik wil hier nog wel langer blijven. Jullie begrijpen wel dat als ik enigszins kan, ik met verlof kom volgend jaar, maar zonder contract zal ik de terugreis dan natuurlijk zelf moeten betalen, hetgeen voor mij financieel wel niet doenlijk zal zijn. Enfin, we hebben nog de tijd hierover uitgebreid te piekeren. Kun je in Holland zijden directoires krijgen? En nog Bh's? Die zijn hier zo duur! Wil je eens zien t.z.t. Volgende maand stuur ik èn voor Wim èn voor jullie thee en koffie op. Heb je nog iets van specerijen nodig? Verder kan ik niets sturen. O, ja, pas kreeg ik muziekboeken aan. Reuze fijn zeg, dank je wel. Ik ben er erg blij mee. Dàg An

Soerabaja, 13 juli

Lieve allemaal,

Zondagmiddag 2 uur. Ik ben in afwachting van de jeep van een kennis van me uit Tjermee. We gaan met zijn vieren rijden. Joop, Ger, hij en ik. Dit is de bataljonarts uit Tjermee, 1-12'RJ, een van degenen waar ik toen van opmerkte dat alle aardige mannen getrouwd zijn. Hij is hier met verlof, gaat morgen weer weg, maar we hebben een machtige week gehad samen. Hele tochten gemaakt naar het front, naar de zee etc. zo zie je nog eens iets. We zijn daar geweest waar ik nog nooit geweest ben, b.v. Sidoardja, Sopoh etc. Verder zijn we gaan biossen en gaan eten, maar nu is de koek op en het geld ook, morgen gaat hij weer weg, maar ik heb me best geamuseerd. Ik hoop dat ik jullie laatste brief nog vinden kan. Maar ik weet er nog wel iets van. Wat miters van dat

zwempak, maar dat je daar je laatste punten aan moest offeren, Muul, dat is erg. Prettig als je een racket op kunt sturen. Wat die bankrekening betreft, dat deert me niet. Als het op is, dan is het op. Momenteel zit ik helemaal aan de grond door de f 200,- voor de fiets die ik moest dokken. Met f 15,- hoop ik het nog een halve maand uit te kunnen houden. Is de reumatiek erger geworden? Je schreef dat het wat moeilijk ging. Dr. Italie is er niet meer om je injecties te geven. Wie hebben jullie nu als arts? Zeg, hoe vind je dit fotootje van Con en Robs huis? Ik sta aan de telefoon, Con op de achtergrond. We staan er echter met zijn drieën op, maar no. 3 is nog niet te zien. Pas in februari zal die tevoorschijn komen.

*In het huis van Rob en Con,
ik aan de telefoon en Con ernaast*

Met Con voor het huis van Rob en Conny

Con voelt zich erg happy in haar nieuwe aankomende waardigheid Gaat het plan van Scheveningen door? Dat zou een machtige zaak worden! Leuk voor jullie. Als er nu maar geen kink in de kabel komt. Ik ken geen Zr. Le Tèvre. Als ze in het marinehospitaal zit zal ik haar wel tegenkomen want het is er nu definitief door dat we in sept. daar heen gaan met de hele zwik. We krijgen een heel nieuw laboratorium daar. Lang niet gek. Volgens mij moet er gevochten worden. Dit wachten kost enorm veel slachtoffers tengevolge van snipers, mijnen en andere akkefietjes. Daar heb je zo geen idee van. Daar komt Wim aan dus ik stop.

Maandag vervolg. Ik had het over de toestand hier. Naar mijn mening zal er wel gauw een actie komen. Naar ik gehoord heb zullen de Engelsen hun snuit er weer tussen gestoken hebben om aan te dringen op praten over het onderwerp: gemeenschappelijke gendarmerie. Ik begrijp anders niet waarop we wachten. We hebben nu Amerika zelfs achter ons. Maar je wordt er laconiek van langzamerhand. Vandaag ontving ik jullie brief. Ik ben daverend blij met het badpak. Gewoon een uitkomst. Wat het racket betreft, dat van f 42,- lijkt me niet zo gek. Neem dat maar. Met een press, maar geen hoes, dat is niet nodig. Voorlopig kan ik spelen met het racket van Con, die mag toch niet meer tennissen. Ik ben benieuwd hoe lang het pakje er over doet. Echt luizig. O, ja, heb ik nooit geschreven over die koekjes. Daar snap ik niets van. Ze waren wel een beetje kapot maar moord lekker. Ik heb het hele lab er van gepresenteerd. Nu, dit is best voor herhaling vatbaar. Gisteren hebben we nog wat fotootjes gemaakt bij Doortje op het platje. Als ze klaar zijn krijgen jullie er natuurlijk één.

Good gracious, jullie tussen die kwebbels van Berens en Wolzak! Ook een hapje zeg. Wat zal het een burgerpartij worden. Ja, jullie 25 maart hè? Daar kan ik niet bij zijn.

Van Wim en Liesbeth kreeg ik ook een bedankbriefje. Ik zal hun wel schrijven maar ik wacht nog even want ik kom gewoon niet door mijn post heen. Ach, en ze lezen deze brieven toch ook. Met de muziekboeken ben ik erg bij en als ik deze brief af heb dan ga ik studeren. Rob en Con zijn naar een voordrachtsavond maar ik had niet veel zin om mee te gaan. Ik zie het toch woensdag in de Y.M.C.A., bovendien ben ik de hele week al zo aan de rol geweest dat ik noodzakelijk eens een avond vroeg naar bed moet. En nu kan ik ook rustig een hele avond studeren want dat gepingel op de piano is nu niet zo erg plezierig voor een toehoorder.

Net komt Joop zus en zo aan, een officier van Rob, heeft pech, want Rob is er niet, maar ik bof want ik heb hem meteen een paar sigaretten afgetroggeld.

De nieuwe troepen, jagers en grenadiers zijn aangekomen. Een stelletje leftrappers met een grote bek maar een hazenhartje. Gisteren hebben we een heerlijke stunt meegemaakt. We brachten Joop, de verloofde van Ger, gisterenavond naar huis, Goehoeng sari (*Berg*), iets buiten Soerabaja. Plots werden we toegeschreeuwd door een troep domme idioten die "*patrouille!!! patrouille!!!*" brulden. We stopten en waren ineens omringd door een troep overstuur zijnde kerels die om onze jeep heen dromden. Ik dacht minstens dat de extremisten ons op de hielen waren. Maar wat bleek, het waren onze nieuwe keurtroepen!! Een van die zenuwachtige lui verklaarde dat hij luitenant was, maar zijn sterren thuis had laten liggen, maar ze waren zo zenuwachtig omdat er steeds een auto had gereden, weer stilgestaan had, weer teruggegaan was, etc. etc. Wij lagen dubbel want die sufferds hadden in angst gezeten voor een vriend paartje in een jeep natuurlijk, want het stikt die kant uit van de vriende paartjes!! Enfin, voor ons was het een reusachtig slot van een leuke avond, voor hen een blunder van Comme Ça en deze helden hebben laatst in de Marijekantine de boel op stelten gezet omdat ze het durfden te beweren dat zij hier de boel wel eens zouden komen klaren want de B.V.W. ers hadden in deze 1½ jaar niets gepresteerd. Je snapt: alle Jannen stonden op hun streep, ze lieten zich dit niet zeggen, dus er is een vechtpartij ontstaan waarbij een paar het marinehospitaal zijn ingeslagen. Ja, het zijn me hier opgewonden standjes. Gisteren hebben we de film gezien 'Matter between live and death'. Een buitengewoon interessante film. Als jullie hem eens daar hebben moet je beslist gaan kijken.

Hoe is het nu met jullie Scheveningen plan? Daar schrijf je niets over. Wat mijn woningproblemen betreft, daar maak ik me geen zorgen over. Het loop zo het loopt. Ik wil zien op den duur in het marinehospitaal te komen, dan heb ik een dak boven mijn hoofd zonder gedonder van eten etc. etc. Gaat Rob weg (en dat zal wel) dan moet Connie eerst met verlof want ze heeft een koele omgeving nodig nu ze in verwachting is. Ze heeft vitamine B en C gebrek en moet bijgespijkerd worden. Ze heeft gezegd dat ik me over hun gestoord tête à tête niet ongerust hoeft te maken en after all geloof ik dat ze het wel gezellig vindt. Rob is erg druk en als hij weg is heeft ze gezelschap in huis en dat vindt ze prettig.

Ze zijn helemaal nog niet aan het vechten hier maar ik begrijp wel hoe die verhalen komen, nl. door het geval toen van die op touw zijnde actie die later niet doorging. Maar het gaat er van komen dat is voor mij zeker.

Ik geloof niet dat er brieven zoekraken. Ik krijg iedere week een brief. Schrijf alsjeblieft niet naar het RX over die pensioenhobby van je paps, dan voel ik me gewoon een onmondig kind, doe me een plezier, wil je? Ik weet alleen dat we een kort verband toelage krijgen als we terug zijn. Dat is 25% van je salaris. Dat zal deze schuld moeten dekken. In Borneo is ook de republiek Oost Indonesië, deze werkt legaal met de Hollanders en heeft met het hele extremisten gespuis niets te maken. Net als Celebes en Bali etc. etc.

Nylon snaren voor een racket zijn wat stug geloof ik. Ik meen dat mijn laatste racket ook nylon snaren had.

Dat Soerabaja niets typisch Indisch heeft ben ik niet met je eens. Er zijn massa's inlandse, Chinese, Arabische wijken. Bruin word je hier niet erg in Indië. Ik was in Holland tijdens het zwem-, roei- en zeilseizoen heel wat bruiner. Brr, een koude kruik, misschien iets voor dat warme Holland, maar niets voor het koude Indië. Ik zat net op het platje maar er stond een reuze bries en nu ben ik maar binnen gaan zitten. Het is wel een paar dagen vrij benauwd geweest, net als in de regentijd maar nu is het de gunstigste tijd van het jaar. Zolang ik me goed voel kijk ik niet naar die BB van het bloed. En ik voel met best, dus waar zou ik me druk over maken. Doe je het dus ook maar niet Pépé, net als om dat pensioen. Je moet maar denken, onkruid vergaat niet. Tenzij je mij natuurlijk als suikertante van je a.s. kleinkind wilt zien. Dan ga ik 'sparen'. O, me oh my itu saja tidak bisa (*dat kan ik niet*). Dag lieve schatten, ik stop. Don't worry, just keep smiling. Jullie eigenwijze dochter, xxxx (An)

Soerabaja, 21 juli '47

Lieve allemaal,

Het zijn weer spannende dagen geweest van: 'gaan ze nu of gaan ze niet', maar inderdaad, ze gingen en niet mis ook. Diverse landingen zijn al sinds gisteren uitgevoerd. Met name o.a. Pasar poeti en Banger Wangi e.a. In de eerste plaats zit momenteel Rob die bij de eerste landing was. Verder is er een groep die over land gaat. Hiervan zijn vanmorgen al diverse gewonden binnengekomen. Er is betrekkelijk weinig tegenstand. Gepland is dat dit zaakje 1 maand duurt. Dan gaan de mariniers weer terug en de bezetting wordt gedaan door de K.L. Het plan is daarna weer een nieuwe actie. Ook bij Medan, Palembang, Bandoeng zijn ze begonnen. Enfin, als jullie deze brief gekregen hebben zal er inmiddels wel meer bekend zijn bij jullie en is dit al oude koek.

Con en ik houden ons onledig met het afrennen van al onze vriendinnen die hun man hebben weg laten gaan en nu als onbestorven weduwes elkaar zitten op te jutteren en te beklagen. Henny, Elly, Liesbeth, Mies, rietje etc. etc. Dus werk genoeg. Ook Wim is meegegaan als Bataljonsarts met 1-12 RI. Gisterenmiddag is hij vertrokken. We hebben 's morgens net nog de verloving van Gerry en Joop mee kunnen vieren maar Joop zit nu ook te wachten tot hij weg gaat. Zo is hier een opmerkelijk overschot aan vrouwen. We moeten nu alles bij elkaar lopen of liften.

Voorts hadden we enige drama 's, de eerste dag zonder man in huis. Gisterenavond om te beginnen. Thuiskomend bleek de huissleutel verloren te zijn zodat we de burens uit bed moesten halen en de buurman op werkelijk vakkundige wijze den ruit uit de deur heeft gesneden zodat we weer naar binnen konden. Toen bleek tot overmaat van ramp de ijskast verstopt te zijn, de vloer stond blank, zodat we hem helemaal uit hebben moeten purken met een lange ijzeren draad.

Vannacht werden we opgeschrikt door een gezaag aan het luik van onze slaapkamer. Dat bleek een orang jang tjuri (*vreemd manspersoon*) te zijn. We hebben dus eerst heel hard gepraat om hem de kans te geven weg te lopen (het zijn geen helden gelukkig). Vervolgens overal het licht aangedraaid en zijn wild het huis door gaan baggeren tot de dief langzamerhand wel vertrokken zou zijn. We hebben toen onze verstoorde nachtrust vervolgd. Het stikt momenteel van de dieven omdat het nieuwe jaar begint met straks in augustus het grote festijn van Lebaran (*eerste twee dagen na de ramadan*). Dan moet iedere bruine broeder goed voor den dag komen, en als ze arm zijn, moeten ze zich eerst een beetje rijker gappen.

Liesbeth vertoont al kennelijk alle neigingen van een vrouw in gezegende omstandigheden. Praat me er niet van want ik weet er alles van want ik zit er hier dik in. Connie, Henny en ook Rietje verwachten een baby. Ze lopen met gezichten als lijken rond. Het schijnt dat je er hier in Indië meer last van hebt. Rietjes man zit op een LCT die munitie vervoert. Ook zo leuk niet. Rietje is ongeveer zover als Liesbeth. Als Con weggaat van het lab dan zegt ze dat ik best de leiding van het bact. Lab op me kan nemen. Ik wou dat dat waar was. Ik ben nu eenmaal iemand die graag de leiding heeft en organiseert. Het moeilijke is dat ik zo moeilijk ondergeschikt kan zijn. Ik hoop dat Dunlop het inderdaad goed vindt. In moeilijkheden kan hij toch altijd te hulp komen. Alleen tegenover Mechteld zou ik het minder prettig vinden, ze is per slot 31 jaar en bovendien veel langer op het lab. Enfin, dit is alles nog toekomstmuziek. Con die loeide van plezier, toen ik jullie stuk in je laatste brief over die mariniers voorlas. Je moet weten dat we altijd tegen elkaar zitten te strijden, zij voor de mariniers natuurlijk en ik voor de landmacht. En nu valt mijn eigen familie me zo af! Maar het is waar, het is een prima uitgerust corps, maar daar hebben ze zelf dan ook geen poot voor uit hoeven te steken. Het gevolg is dat de marinier zich dè man voelt tegenover zijn minder voordelig staande landmacht collega.

Mijn fiets is er nog niet. Misschien volgende week. Maar een slot zal ik zeker kopen. Leuk dat jullie zoveel tochtjes hebben kunnen maken. Jammer van Scheveningen.

Zwemmen! Man, dat badpak wat ik krijg is een uitkomst! Ik zwem en schaam me voor mijn badpak zodat ik van het water prompt in het zwembokje ren. Niets voor mij. Verder tennis ik voorlopig met Cons racket dus heb ik het mijne wel degelijk nodig. Connie heeft een piano hier, hij is alleen niet al te best. Soms speel ik in de Y.M.C.A. daar hebben ze een uitstekende vleugel.

Wij beschouwen de Partij van de Arbeid op zijn zachtst gezegd ook als collaborateurs. Dat geven van dat boek vind ik gewoon verraderstactiek. Met het oog op deze Lebarantijd (*eerste twee dagen na de ramadan*) geloof ik inderdaad dat het in zekere zin een heilige oorlog wordt voor de fanatiekelingen. Hoe kun je met deze mensen een vredelievende oplossing vinden? Persé onmogelijk. Dag lieve schatten, tot volgende week. An

Ik kreeg ook een verlovingskaartje van Gera. Jullie ook?

Soerabaja, 27 juli '47

Lieve ouders,

Gisteren kreeg ik weer een heel pak bladen inclusief het analistenblaadje dat met gejuich begroet werden. Verder weer foto's van Alan, van de voettocht door het Lake district waar Wim en hij opstaan. Erg aardig. Het schijnt er anders wel koud te zijn want ze staan er op, gewoon Siberisch ingepakt.

Verder staat alles hier in het teken van de acties en het gaat uitstekend. Ook betrekkelijk weinig slachtoffers aan onze zijde. De landingstroepen hebben nu verbinding met de over land getrokken troepen zodat ze nu een heel gebied hebben ingesloten en tevens ook de verbindingswegen naar Malang zodat deze stad ook van de buitenwereld is afgezonderd. Malang was een broeinest van extremisten. Verdere plannen zijn alle in het vage, men gist dit en men gist dat. Voorlopig zullen de mariniers nog wel 14 dagen werk hebben voordat de KL alles kan overnemen. Nu heeft de Republiek nog maar één haven, of ze die nu nog zullen nemen binnenkort? of dat er weer een interventie komt, may be? Verder hebben Con en ik het erg gezellig samen. Van inbrekers weinig meer gehoord. We hebben alle ramen (zegge 10!) met touwtjes aan ieder een stoel gebonden. Wordt er nu

nog een raam opengemaakt dan schuiven ze meteen een stoel naar voren, wat natuurlijk over een stenen vloer een behoorlijk spektakel maakt. Verder hebben we een revolver van Rob + een dubbelloops geweer in de buurt staan. We kunnen wel niet schieten maar je maakt ze dan toch bang.

Verder heb ik een mooie rel beleefd die me f 200,- gekost heeft. Je weet dat ik 200 gulden had gestort voor een fiets. Dit hadden wij gedaan bij den Hoofdadministrateur van het DVG, overigens een zéér prettige man. Behalve Mechteld en ik hebben massa's anderen dit gepleegd. Laat ik nu 3 dagen geleden opgebeld worden door de Politie. Dit heerschap had even 16 mille verduisterd!!! Alles van dat zg. fietsengeld. Alles vergokt en verzopen. Nu wil ik een advocaat raadplegen. Ik heb hier enkele kennissen die Mr. in de rechten zijn om te proberen hier een proces tegen het DVG van te maken. Bij de Politie hebben ze al een verslag gemaakt over ons verhaal, want ook Mechteld laat het hier niet bij zitten. Het wil er bij mij nl. niet in dat het DVG niets van dit vuiltje af zou weten. In de eerste plaats was het bekend dat deze man een dergelijk zwendelzaakje al eens meer bij de hand had gehad en hiervoor in de bak was gedraaid. Dat ze een dergelijk iemand weer aannemen, soit, tenslotte moet je hem weer een kans geven. Maar dat, terwijl in dezelfde kamer waar iedereen zijn armetierige duitjes af kwam geven, nog de secretaresse van deze knaap en tevens Dr. v.d. Goot, een der hoofden van het DVG, steeds zitten, het dus niet zouden opgemerkt hebben dat er iets loos moest zijn? Dat is toch te gek om los te lopen. Dr. v.d. Goot die natuurlijk wel degelijk wist dat deze man een gokker was! En nu zegt kalm het DVG: "we hebben hier niets mee te maken"! Het erge vind ik dat bij de gedupeerden, mensen zijn met gezinnen die werkelijk maanden en maanden moeten krom liggen om dit verlies weer in te halen, dat is een vuile onrechtvaardige zaak. Ik heb ook al gedacht over een ingezonden stuk in de krant maar zeker laat ik het er niet bij zitten en ik wil het DVG hier ook voor aansprakelijk stellen. We (Con en ik hebben al een mooi lied gemaakt op de wijs van: 'op de hoek van de straat staat een NSB-er') luister maar:

op de stoel van het bureau zit een DVG-er,
't is 'n first class plutocraat
Heus geen OVW-er (*oorlogsvrijwilliger*)
Ieder dag zit hij daar
Guldens op te strijken
En van ons klein hongerloon
Zich stil te verrijken.

O, ja, binnen afzienbare tijd zul je misschien een paar kiekjes krijgen toegestuurd door een zekere Mender Theekarn. Dat is de vader van Joop van Gerry. Deze kiekjes zijn gemaakt bij hun verloving. Ze zijn erg aardig en ik denk dat jullie ze wel leuk vinden.

Ik zeg maar, wat een land, wat een land! Enfin, Soedah, met het DVG en de 200 piek die ik wel op mijn buik kan schrijven.

We hebben hier voortdurend bezoek van onbestorven weduwtjes, maar ik vind dat helemaal niet leuk. Die jonggetrouwde vrouwtjes zijn allemaal zo egocentrisch en kletsen maar over niets anders dan over hun Jannen, Pieten en Klazen. Nee, geef me dan Doortje maar die is tenminste ongetrouwd. Jammer dat het eerste soort zich zo sterk uitbreidt en het tweede soort omgekeerd evenredig uitsterft. Enfin, zo lang ik Doortje heb is dat best! En die zal ook wel niet meer trouwen. Nee, die getrouwde vrouwen hebben voor een ander geen belangstelling. Leuk dat Tré een dochter heeft ik zal haar

gauw schrijven, maar dat brieven schrijven dat weet wat. Ik ben eeuwen achter. De enige brieven die ik met plezier ga zitten schrijven zijn die aan jullie.

Woensdag ontmoette ik een marineofficiertje dat een half jaar was weggeweest. We maakten een afspraak om zaterdagavond te gaan dansen in de club. De laatste keer dat we met elkaar uit waren geweest was juist met de kerstfuif van de marine. Toen sjokte ik het hospitaal in en hij ging kort daarna varen. Het was wel een leuk joch dus ik vond het oké. Gisteren zit ik aangekleed en wel te wachten en daar komt een jeep binnengereden. Laat het nu Wim zijn. Ik zat op hete kolen en vond het een hachelijke situatie. Even later, ja hoor, weer een auto, daar komt Boy aanstappen. En daar zit ik met twee liefhebbers. Ik vond het reuze naar voor Wim die maar even hier is, terug van het front en weer gauw met een nieuwe actie meemoet. Enfin, ik ben met Boy gaan dansen en heb Wim onder de veilig hoede van Con achtergelaten. Nu heb ik Boy maar gezegd dat hij weer terug kan komen als Wim weer weg is. Overigens hebben we het oergenoeglijk gehad gisterenavond. Gelukkig een normaal leuk type waar je lol mee kunt hebben zonder dat hij sentimenteel wordt. Want daar hebben de mannen hier nogal behoorlijk last van, speciaal de getrouwden. O, het hoeft niet. Zoals Wim en ik met elkaar uitgaan is geweldig leuk. Ik heb hem er meteen bij gezegd dat hij als getrouwde man niets van me hoeft te verwachten en het feit dat hij trouw terug komt is toch wel een teken dat het hem niet om flauwe kul te doen is. Je wordt hier gewiekt als ongetrouwde vrouw zijnde! Het is altijd: 'wees op je qui-vive'! Laatst zei iemand tegen me: "ik vond je eerst een lelijk brutaal kreng maar after all kun je toch wel erg aardig zijn ook". Proost! Enfin, je leert er een heleboel mee. Het verschil zie ik zo duidelijk bij Con. Je kunt zo merken dat ze in alles Rob achter zich heeft om alles af te schuiven. Ik zeg wel eens tegen haar: "wat zou je doen als je niet altijd iemand achter je aan had hollen"? Ze durft gewoon niets. Nee, dat leer je wel af als je alles alleen moet oeroesen.

Het is nu half vier. De lucht is helemaal betrokken en het onweert in de verte. Con slaapt. Vanavond ga ik met Wim uit eten in de stad, daarna naar de bios. Vanmorgen had ik het druk op het lab. En dat op zondag! Wim was er ook. Hij had juist een piral preparaat gemaakt bij een patiënt van hem en heeft dat bij ons op het lab gekleurd. Hij heeft me een nieuwe malariakleuring geleerd waar ik voorlopig reuze enthousiast over ben. Ik ga hem dadelijk morgen op het lab lanceren, want we tobben ontzaggelijk met deze kleuring omdat de goede kleurstoffen niet meer te krijgen zijn. We hebben van de maand al op onze afdeling 800 onderzoeken gehad en nu is de maand nog niet eens voorbij. Vorige maand ruim 600 tegen een paar maanden geleden 3 à 400! Leuk hè?

Laatst maakte Con kennis met een dokter van het Marine Hospitaal. Hij hoorde dat ze van het Gewestelijk Lab kwam. Hoera, zei hij, met dat lab wil ik graag kennis maken, want het is het enige waar de uitkomsten betrouwbaar van zijn! En toch zou ik nog zoveel dingen anders willen hebben. Och, ik zeur maar door over het lab, nu weer soedah hoor!

Van de week nog geen brief gehad. Zal morgen wel komen. Wel van Willie Lackamp. Ze viert vakantie hè? En ze wil vier kinderen. Dat ze zich haaste!!! Je ziet, niets veranderlijker dan de mens.

Vier uur hier. Wat doen jullie nu? Het is daar $\pm$ half tien. Moeder ligt op bed, of is bezig op te staan. Vader daast door het huis en tijd om rustig koffie te zetten is er zeker 'nait meer bie he'? Dat doet Riek zeker. Je ontbijt heb je wel op denk ik. Of zitten jullie al in Amerongen? Daar komt een vent aan hollen die me jeruk keeprok (*vrucht*) wil aansmeren. Bijna was ik bezweken maar ik dacht er nog bijtijds aan dat we geen geld meer hebben. Jongens ik stop tot volgende keer. O, ja ik kreeg nog een brief van Annie. 12 kantjes! Liefst. An

Soerabaja, 2 aug. '47

Lieve ouders,

Wel een raar dubieus kleurtje inkt waarmee ik schrijf. Dit is zojuist geleend bij de burens en je weet, kijk geen gegeven paard in de bek, dus ik hoop maar één ding, dat de brief leesbaar zal zijn. Inderdaad leven we hier de gehele dag in het teken van de acties. Van de andere fronten weet ik betrekkelijk weinig. Wat ik wel weet is van de oosthoek, dwz ten oosten van de lijn Soerabaja recht door naar het zuiden. Ook Malang is gevallen. Hier zit Wim momenteel. Hij is daar dinsdag heen vertrokken. 1½ dag later was Malang gevallen: Malang was werkelijk een van de zwaarste acties. De jongens hebben het allemaal zwaar aan het front. Velen zijn al afgeknapt. 72 uur patrouille door het berggebied is geen grapje en ook geen uitzondering, maar regel. Het gevolg van deze acties is een infiltratie in de gebieden Guse en Tjermee. Werkelijk een broeinest. Die arme grenadiers hebben hier een ware vuurdoop ondergaan. Pas in Indië en dan zoiets. Per slot is strijd tegen een guerrilla altijd iets wat je wel degelijk langzaam moet leren. Alles met al is het spannend genoeg. De bedoeling is nog een tweede zwaardere actie waarschijnlijk door mariniers en landmacht samen uitgevoerd. Toch zullen ze eerst wat tot rust moeten komen voor ze weer verder gaan. De bevolking, op enkele sectoren na, is werkelijk zeer vriendelijk en zelfs zeer enthousiast, maar dat zegt weinig bij deze mensen, per slot deden ze ook erg happy bij de Jappen. Overigens heeft van Kleffens de boel aardig gefixeerd in verband met de Veiligheidsraad, het is een goocheme vent en ik geloof dat Nederland zich toch wel iets gerehabiliteerd heeft. Overigens hoor ik juist door de radio dat de Partij van de Arbeid zich nu geheel achter de regering heeft geschaard. Het zou tijd worden. Tot zover over de oorlog. Maak je voor de rest over mij niet bezorgd. In de stad gebeurt er nagenoeg niets. Tegenwoordig hebben we politiecontrole voor het huis, waarschijnlijk zit er iets achter in verband met waardevolle papieren van Rob vermoeden we, dit in verband met de Veiligheidsraad. Laatst op een nacht hebben Con en ik om het huis gelopen in nachtgewaad gewapend met een Jappenkarabijn met een bajonet. Ondanks de minder leuke schrikactie heb ik me een ongeluk gelachen om de dwaze vertoning. Toch slaap ik liever dan iedere keer mijn bed uit te moeten.

Op het lab hebben we een nieuwe analyste gekregen. Een heel jong ding, wel aardig. Getrouwd met een luit der mariniers. Ze kwam juist aan, twee uur voor haar eega naar het front vertrok. Ook sneu. Overigens word ik beu van al die klagende grass widows. Doortje zei tegen me: "voel je je niet als een oude vrijster tussen al die jonge vrouwtjes", maar ik heb haar geantwoord: "meer als een mondig kind". Laatst heb ik zelfs grote ruzie gehad met Elly, omdat ik beweerde dat een officier geen dienstgeheim aan zijn vrouw mocht vertellen. Nu zei Elly dat ik daar niet over kon oordelen omdat ik geen man had. Nu zoiets neem ik niet van een kind van 22 jaar, al is ze dan ook honderd keer getrouwd. Had Con geen arbitrage toegepast dan was ik haar in de haren gevlogen. Ja, kalmer ben ik nog voor geen cent geworden en minder eigenwijs toch ook niet. Werkelijk hopeloos. De film van het bewuste kiekje is naar de zalige jachtgronden aangezien degene die de film heeft ontwikkeld er een kwistige laag alcohol over heeft laten vallen toen hij een borrel te veel op had. Maar de kiekjes van Gers verlovings zijn wel duidelijk, dus wacht die maar af. Het kan nog wel een maand duren maar ze komen. Op die schermerlamp die je op de foto ziet hebben Con en ik een pracht van een lampenkap gemaakt van Crème zijde met goudkoord. Het is onze trots en glorie geworden. Leuk moeke dat je zo goed voor de telgen van mijn vriendinnen zorgt. Dat

vind ik echt lief van je. Weet je wat ik enig zou vinden, als je tegen die tijd dat Len's baby komt ook iets aan haar stuurde. Ze doen zo ontzettend veel voor mij en ik kan niets terug doen. Maar tegen die tijd waarschuw ik nog wel. De koekjes zullen met gejuich ontvangen worden. Reken maar. Ellendig dat je weer zo'n pijn hebt. Neen, ik geloof ook niet dat Onderwater daar iets aan doen kan. Jullie hadden aan Italië toch een veel prettiger arts. Ik ben niet zo dol op die Klaas. Die oorlog hier kun je toch zeker wel op een half jaar rekenen alles met al, als ik het zo uitreken. Overigens zijn veel militairen die als maar weer terug wilden naar Holland omgedraaid als een blad aan een boom. Sinds ze nu wat meer van Indië zien, behalve Soerabaja. Dat wist ik wel! Dag lieverds het blad is vol. Ik ga eens naar bed. Welterusten. Jullie An

Soerabaja, 10 aug. '47

Lieve ouders,

Van de week kreeg ik een brief van jullie van 9/7. Deze kwam later dan gewoonlijk. Op het ogenblik is de post trouwens helemaal in de war met het oog op de vliegtuigen die niet over India meer mochten. Een paar dagen geleden ging ook het verhaaltje dat de schepen in het Suezkanaal werden vastgehouden. Ja, wel jammer dat er een klad is ingegooid door de Veiligheidsraad, aan de andere kant toch ook weer gunstig voor de troepen die op zijn. Het is momenteel zo'n beetje status-quo aan het front, ofschoon de extremisten rare stunts uithalen zoals gevechten met houten pijlen e.d. Na Lebaran (dat is 17 aug.) zal hun 'heilige' woede wel wat afgezwakt zijn. Verder is hier weinig nieuws te melden. Al de kennissen zitten aan het front.

Eergisteren zijn we naar 'ik zie, ik zie wat jij niet ziet' geweest. 'Comedia is nl. hier o.a. van Cor Hermus met Mary Dresselhuis e.d. Het was buitengewoon geestig, we hebben genoten. Alleen was het zo liederlijk warm in de zaal dat we gewoon wèg dreven. Dinsdag geeft hetzelfde gezelschap 'Condida' van Shaw. Natuurlijk willen we daar ook het onze van hebben, want de keren dat je hier iets goeds ziet zijn te tellen. We hadden anders niet te klagen want afgelopen zondag was Wim Viske hier. Afgezien van zijn weinig geslaagde uiterlijk is hij een fantastisch violist en de viool had een prachtige klank. Zoiets waardeer je hier geweldig want af en toe krijg je koude rillingen van de solisten die zich hier durven te laten horen. Zo hadden we laatst een zekere Josef Bodmer. Het werd finaal een massagraf. Chopin, Debussy, Mozart, enfin alles wat er maar was werd dusdanig vervormd dat het allemaal 'Josef Bodmer' was wat er gegeven werd.

Gisteren werd hier een snoezig klein hondje afgegeven. Dat had Rob laten brengen uit Klag. Con was in de wolken. Het is dan ook een beestje om op te eten. Ik zal trachten ook weer zo'n mormel op een of andere wijze te veroveren.

Ik heb geen idee of jullie al met vakantie zijn. Het schijnt een prachtige zomer te zijn. O, ja, dan nog wat. Con had het over goudpillen of goudtabletten die tegenwoordig te krijgen zijn. De werking is beter dan bij de injecties. Bovendien zijn de gevolgen zoals eczeem e.d. uitgesloten. Zou dat iets voor moeder zijn?

Verder hebben Mechteld en ik er over nagedacht om samen ergens een lab op te richten en daarvoor doktoren te interesseren. Er zijn meer analisten die dat gedaan hebben. Alleen moeten we natuurlijk kapitaal hebben. Enfin, het is een los plan maar overigens niet heel gek. Je bent dan je eigen baas, bovendien zit er een zekere sport in een eigen zaak op te bouwen. Als ik uit de dienst kom heb ik recht op 25% van mijn salaris over die werktijd + 2 maanden extra. Dat wordt al een aardig kapitaaltje. Het komt nl. na twee

jaar werken b.v. op 8 mnd. salaris, dus voor mij is dat al f 1600,- Zou ik dus nog een half jaar bv. doorwerken tot oktober (dan komt Mechteld uit dienst) dan is dat al f 2100,- Nu weet ik wel dat dat natuurlijk niets is, maar zou jij weten vader hoe we zoiets aan moeten pakken? Alleen is de moeilijkheid dat Mechteld het in Holland wil doen en ik bv. in Malang, dat hèt oord is voor de mensen die hier zijn. Energie hebben we voldoende en eierzucht heb ik ook wel. Bovendien geloof ik wel dat ik een behoorlijke dosis organisatietalent heb. Hoe vinden jullie dit idee? Ik heb het er ook wel eens met Riek Heijer over gehad. Vroeger, misschien herinner je je dat nog. Voorlopig word ik inderdaad afdelingshoofd op het lab als Con weggaat. Dat is zeker. Mechteld wordt hoofd van de chemie. We vinden het jammer dat we uit elkaar moeten, maar dit was de enige oplossing, want de suikerman die hoofd chemie was, gaat ook weer terug naar zijn suikerfabriek, dan moet Mechteld voor hem in de plaats. Overigens gaat onze baas Dunlop ook weg in november. Hij kan er niet van rondkomen. Het DVG betaalt te slecht. Hij gaat terug naar Holland waar hij als conservator aan een of ander wetenschappelijk lab wordt aangesteld. Hebben jullie het boek 'Hennie' gelezen van Nijnatten Doffegnies? Ik vind het heel goed, ben er momenteel mee bezig. Doortje kreeg het gestuurd uit Holland dus ik denk dat jullie het zeker al gehad hebben. Lieverds ik stop weer, er is niet veel te melden meer. Dag hoor. Ik hoop dat de post gauw weer in orde is. Jullie An.

Soerabaja, 16 aug. '47

Lieve allemaal,

Alhoewel ik nog in tijden geen post verwacht en ook niet gekregen heb zal ik toch maar weer mijn weekendbrief beginnen. Met mijn brieven aan jullie zal het wel net zo zijn. Ik heb toch iedere week steeds geschreven.

Wat een gedoe nu weer. Toch krijg ik de indruk dat de mensen in Holland maar weinig idee van hebben hoe de situatie hier is. Laten de mensen in Holland toch vooral niet vergeten wat ze hier aan de jongens te danken hebben. Con kreeg een brief waarin stond: 'hoera, nu is de oorlog voorbij'. Ik begrijp niet hoe ze dat kunnen schrijven. Weet je dat er momenteel veel en veel meer jongens sneuvelen dan met de actie. Alles door mijnen, snipers (*engelse scherpschutter*) etc. etc.! Alles wat bruin is staat momenteel in teken van Lebaran. Vandaag is de hele baboe familie naar huis gegaan, belast en beladen met hun tikartjes (*matjes*), de 'presens' die ze van de nyonja (*mevrouw*) gekregen hebben (dat is hier traditie), verder hun perskòt (*loon??*) van 14 dagen plus de rest die ze waarschijnlijk onrechtmatig hebben verkregen. Het was een ware volksverhuizing. Hiernaast riepen ze al of we wat misten, maar toch zijn dit beste luitjes. De djongos (*boy*) komt maandag extra terug (daar moet hij 1½ uur voor lopen) om water in de mandiebak te sjouwen, want dat kan de nyonja (*vrouw*) toch niet (er is nl. helemaal nog geen waterleiding in S.). Wij hebben het lab ook gesloten tot en met dinsdag, maar morgen heb ik dienst en er is veel te doen.

Die Veiligheidsraad gaat dezelfde kant op als de Volkenbond. Een doodgeboren kindje. Van Kleffens heeft een goede redevoering gehouden en ik vermoed dat Holland er wel uit zal treden, waardoor er natuurlijk meer het voorbeeld zullen volgen. Het is een schande dat we niet in het gelijk gesteld worden. Volgens een bepaalde categorie is het de bedoeling dat inderdaad de N.R. uit elkaar zal vallen, dus met opzet gedaan. Het lijkt me niet onwaarschijnlijk. De gruwelverhalen die je hoort over de extremisten zijn niet overdreven. We maken het hier dagelijks mee. De jongens aan het front zijn òp.

Ik schrijf dit zo uitgebreid opdat jullie het kunnen vertellen aan deze en gene. Dit is werkelijk belangrijk. Ik moest even mijn schrijven onderbreken omdat Ben kwam die me

vereerde met een grote bos anjers uit Malang, wat ik ontzettend aardig vind. Hollandse bloemen hier dat is iets bijzonders. Verder komt hij me nog wel eens jeruks (vruchten) en papaya's brengen. In Malang kosten de eieren maar 20 cent, hier 50 en alles is zo goedkoop daar. Een lustoord als er niet zo geschoten werd. Enfin, we wachten maar op betere tijden. Alle militairen hier in de stad zijn na 6 uur geconsigneerd. Alles loopt krijgshaftig met stens of revolver, net als in de tijd toen we hier pas in Indië kwamen. Het lijkt wel of ik niets anders weet te vertellen dan de oorlog, maar dat komt omdat je er steeds mee bezig bent.

Alweer een onderbreking geweest. Het is nu half negen en Con en ik zitten vredig onder de schemerlamp te schrijven. Net toen ik bezig was vanmiddag met het vorige blaadje kwam er een Rode Kruis ambulance aanrijden. Ik dacht dat het Wim was, maar het was zijn chauffeur met een brief en een hele grote keranjang (*mand*) met groenten (wortels, andijvie, prei etc. etc en last but not least: aardbeien!!!). Con en ik hebben er niet van gegeten maar van gevreten en we hebben geconstateerd dat het zo lekker was, niet om borden maar om vaten van te verslinden. Toch doet het je goed dat je vrienden je niet vergeten al zitten ze daar in de soesah (*moeilijkheden*). Ik vind het buitengewoon aardig en ik zal morgen zijn chauffeur een brief mee terug geven naar Malang. Hij schreef dat hij het razend druk had. Er zijn nogal veel ziekenhuisjes daar. Hadden ze maar een analyste nodig. Het klimaat is er zo moorddadig. Hier is het de laatste tijd knappend warm. Bijna als in de kentering. Enfin, het zal wel weer kouder worden ook. Con speelt Debussy, de honden trachten elkaar af te slachten. Verder alles rustig, verbijsterend rustig haast in een wereld temidden van vechtwoede en recht van de sterkste. Overal op aarde is het hetzelfde. Ik geloof dat de mensen nog eens aan zichzelf te gronde gaan, gek ook terwijl toch bijna iedereen niets liever wil dan zijn eigen leven te leven. Maar ieder wil zeker zijn eigen leven tē véél leven, ik begrijp er werkelijk niets meer van.

Het is of ik in eeuwen al niets meer van jullie gehoord heb. Ik mis jullie wekelijkse teken van leven erg. Het vervelende is dat ik dan altijd naar ga dromen ook. Enfin, jullie zullen dat ook wel hebben. Hoe is de vakantie geweest? Ik veronderstel tenminste dat jullie die wel achter de rug hebben. Van Mar. Bloemers kreeg ik een trouwkaart. Feliciteer haar maar uit mijn naam. Ik heb geen zin in al dat schrijven van die brieven. Het interesseert je zo weinig en ik heb volksstammen die nog steeds schrijven, daar heb ik al zo weinig zin in. Per slot heb je er niets aan. Van Leny wil ik wel een brief hebben, die heeft een hele tijd niets geschreven. Wim en Lies ook niet. Dag lieve schatten, ik denk altijd aan jullie, maar jullie zijn ook alles van me. Dag hoor. Jullie An.

Hoera, juist kreeg ik jullie brief. Beantwoording volgende week.

Soerabaja, 24 aug. '47

Lieve ouders,

Er liggen, ligt hier behalve jullie twee laatste brieven nog een aap op mijn schrijfblok. Verder zwermen er twee honden om mijn stoel heen die in de aap willen happen. Je ziet, heel rustig is de omgeving niet, maar ik zal toch trachten jullie brieven zo goed mogelijk te beantwoorden. Die ene handelt over het afzetten van die 200 pop. Nu ik ben er al overheen, ofschoon ik het geld maar node missen kon. Wacht even (aap) ziezo (aap exit). Kans op terug krijgen is natuurlijk uitgesloten. Op het ogenblik zit er weer enig schot in de zaak wat betreft de Veiligheidsraad. Het zal nu wel weer stevig poot aanspelen worden, maar ik geloof dat je toch een geluk moet hebben. Er zijn pas weer wat gesneuveld. (aap sorry), en zo gaat het maar door. Vóór december zullen geen mariniers hier terugkomen in de stad. Jammer voor Con, maar ze zal trachten naar

Klakah te komen. Wel het allerbeste, vooral met oog op de a.s. baby. Het lijkt mij natuurlijk allerm minst prettig zonder je eega in deze omstandigheden. Enfin, niets aan te doen. Leuk dat Wim zo af en toe eens aankomt. Je zit dan niet zo helemaal alleen. Jullie zitten nu zeker lang en breed in Amerongen. Hè, ik kan met moeite de aandacht bij de brief bepalen. Behalve de aap, de honden, rennen nu de twee buurkinderen ook nog rond. Rob heeft vanmorgen een babyaap laten brengen en nu is niemand hier mens meer, want het is één angstpsychose om de aap heen. Het zijn rare beesten. Ineens zijn ze woedend, blazen en laten ze hun tanden zien. Bovendien hebben we hier nog een logee in huis, een vriend van Rob die met wonden van het front is gekomen en nu hier logeert ter opkalefatering. Behalve dat het ontzettend duur wordt (hij eet wel meer dan 2x zo veel als Con en ik samen) vind ik hem helemaal niet bar sympathiek. Con zowel als ik hopen dat hij maar gauw opkrast. (Wat ben ik toch weer kritisch hè?).

Waarom dacht je dat ik hier veel knapper zou worden dan in Holland? Op ieder bact. Lab in Holland leerde ik evenveel hoor. De laatste dagen was het weer erg druk, temeer daar Con uitviel. Ze moest nl. de huishouding vieren, aangezien we de baboe + djongos (*boy*) eruit getrapt hebben. Gisteren (zaterdag) was ik pas 4 uur thuis, had niet gegeten, maar al mijn trek was verdwenen zodat ik het maar overgeslagen heb. (Kareltje zwamt, (hij is 4 jaar) aap schreeuwt alsof hij geslacht wordt). Wat verliefdheden betreft van getrouwde mannen, och zoals het met Wim gaat, blijft het best, mits je de hand er aan houdt, toch valt dat ook niet mee. Maar waarom ik getrouwde mannen meer apprecieer, ligt in het feit dat ze tenminste volkomen zichzelf zijn en niet zo irriterend leuk willen zijn! Zoals die knaap bv. die hier in huis vertoeft. Bah, het doet me denken aan een pauw die zijn staartveren opzet! Soedah, Schwamm drüber. Neen, met Gijs schrijf ik niet meer, want het leken wel kranten artikelen of legercommuniqués en als ik iets persoonlijks vroeg kreeg ik helemaal geen antwoord op mijn vragen. Sorry, maar daar heb ik ook niets aan.

O, ja, van de week kreeg ik een postpakket met de hockeystick. Hadden jullie die alleen opgestuurd, of was daar het badpak ook bij? Meters dat je dat ondergoed hebt opgestuurd. Dan je wel hoor! Ik hoop dat het maar gauw komt.

Wim schreef me erg enthousiast over de vacantietocht die ze gemaakt hadden. Ze zijn zeker erg gelukkig met de a.s. baby. Gerry en Joop gaan nu ook trouwen. Dat is no. 5 van ons team. Dat na bijna 1½ jaar op 10 meisjes is niet zo erg veel naar verhouding met de andere teams die bijna allemaal uit elkaar gevallen zijn omdat de meesten getrouwd zijn. Voor Ger en Joop scheelt het financieel f 100,- p.m. waarvoor ze dan het een en ander kunnen kopen. Ger blijft natuurlijk werken. Dat doen ze allemaal om ter wille van het lieve geld. Flink van Pèpé dat hij altijd maar nog zo sjouwt met het wagentje en fijn voor jou, Muultje! Als ik dat zo lees hebben jullie het allemaal maar heerlijk rustig daar in Holland. Toch zou ik om geen geld willen ruilen, tenzij ik ook zo'n lieve man had als mijn Pèpé en mijn broer. Maar dat zal er voor mij wel '*nooit bie*' zijn. Zij twee zijn de enige mannen waar ik echt veel van houd.

Ja, paps, de natte moesson begint ± oktober. Vorig jaar zaten we lang en breed op Bali. Toen was alles nog pais en vree met Gijs, maar dat is nu voorbij. Never mind, wat niet voor je bestemd is krijg je ook niet.

Ik doe hier nog wat kiekjes in van Bali. Die heb ik hier gekocht in de loop dat jullie ze aardig vinden. Het zijn er 8. Ik hoop dat ze aan zullen komen. Jongens, er is nu niets meer te vertellen. Ik stop. Tot volgende keer. Dag hoor, jullie An.

Soerabaja, 1 sept. 1947

Lieve ouders,

Op bed liggend schrijf ik deze brief. Niet omdat ik ziek ben maar het is rustuur. Het is vandaag nationale feestdag. We merken er hier niets van. Alleen Con verkeert in een 'himmelhoch 'jauchzende' stemming. Gisterenavond kwam Rob namelijk thuis voor 3 dagen. Dat was een feest. Ik gun het haar zo van harte. Ikzelf ga maar zoveel mogelijk uit, want ik voel wel dat die twee elkaar liefst alleen zien deze paar dagen, en ik denk steeds aan vroeger als we Herman eens kwijt waren, dat we ons opgelucht voelden en zeiden: "hè, hè, eindelijk alleen". Voor mij is het natuurlijk een beetje eenzaam, maar daar wen je wel aan. Wat ik in Holland de laatste tijd kreeg, krijg ik hier natuurlijk nu ook. Behalve Doortje en Mechteld zijn nu ook alle andere vriendinnen getrouwd, dus daar wen je wel aan. Op het lab zijn er tevens 4 die ook nog een baby verwachten. Geen wonder zeggen we, als de baas ook het toonbeeld geeft. Mevr. Dunlop verwacht nl. ook haar 4^e. Zo loopt ons lab binnenkort helemaal leeg, want behalve Mechteld en ik zijn de andere analystes allemaal getrouwd dus die gaan ook op den duur allemaal weg. Verder gaat een stel manlijke analysten het binnenland in, terug naar de suikerfabrieken. Dunlop zit met de handen in het haar. Waarschijnlijk gaan we wel over een maand naar het marine hospitaal.

Van de week heb ik weer geen brief van jullie gehad, maar wel (o, zalig) het pakket met het badpak. Ik moet je zeggen dat ik er strontkapot (ba, vies hè?) van ben. Enig leuk, ben er reuze blij mee. Ook de crème en tandpasta waren reuze welkom. Het tennisracket zal nu ook wel volgen. Toch gaat de zeepost erg vlot tegenwoordig, vind ik. Veel sneller dan in het begin.

Jullie zullen nu wel weer terug zijn uit Amerongen. Hebben jullie het prettig gehad? Hoe was Koninginnedag? Hebben jullie de foto's van Gers verlovings al ontvangen? Tegen die tijd dat je ze hebt, zullen ze wel getrouwd zijn, want het wachten is op toestemming van ouders + de Landmacht. We hebben verder nog pas wat foto's gemaakt in de tijd dat Jan er was. Die zijn woensdag klaar en als ze leuk zijn stuur ik ze ook op. Verder hebben we van het lab nog fotootjes gemaakt. Ook die krijg je dan.

Jan is gisteren vergetrokken. God zij dank. Die hele grap heeft ons even 100 gulden aan voeding gekost! Enfin, je moet wat over hebben voor het front. Hij vrut ons de oren van het hoofd en de spamkast die eerst vol was is nu zo leeg als een uitgeblazen ei! Och, och, wat kon die eten. De laatste dag heb ik ook heel nadrukkelijk tegen hem gezegd: "hoor eens, er worden wel vreters gemaakt maar niet geboren"! Helaas, ik denk niet dat het tot zijn olifantshuid is doorgedrongen. Herman was er niets bij!!

Jongens, ik heb niets meer te vertellen. Uitgaan doen we praktisch niet. O, ja, gisteren een fuif van de BPM. Hij duurde tot half 5. Ik ben hem om 11 uur gesmeerd. Ik ben zeker te oud geworden voor de jongen en te jong voor de ouden, want we waren met heertjes van ± 55 – 60 jaar uit! Dear goodness! Ik hoor graag praten over 'vrouw en, kinders in Holland, maar niet uitgezocht op een fuif.

Van Wim komt nog wel eens een brief. Maar komen kan hij natuurlijk niet. Ze hebben het anders moord daar. Uitgezonderd de mensen die naar de zalige jachtgronden gaan. Rot is dat. Maar hier kan je dat ook gebeuren en als het je treft, treft het je toch wel. Dag hoor, tot volgende week. Jullie An.

Was het tante Hetty niet die voor dat badpak had gezorgd? Zeg dan dat ik het enig vind en bedank haar dan? Jullie natuurlijk bedankt, speciaal Muul, die daarom haar punten offerde.

Soerabaja, 8 sept. 1947

Lieve ouders,

Twee dagen achter elkaar kreeg ik plotseling een brief van jullie. Een uit Amerongen en de andere een week daarna. Daaruit begrijp ik dat jullie vakantie nu voorbij is. Mooi idee daar in Amerongen als baby rond te wandelen. Jullie zullen wel goed verzorgd zijn, maar dat je niet rijp bent voor een rusthuis kan ik me best indenken. Heerlijk die tocht naar Amsterdam. Ik kan me voorstellen dat je genoten hebt, Muul. Prettig die auto toch. Wat prettig dat de thee etc. is aangekomen. Van de week stuur ik weer een weg, dan alleen met thee en koffie. Hoe vinden jullie overigens deze Indische thee en koffie? Ik heb met het nieuwe verzenden maar gewacht tot ik zeker wist wanneer of het aan kwam. Voorts wilde ik dit nieuwe meteen als Sinterklaas cadeau laten gelden. Dus vieren jullie het, wacht dan met openmaken tot de dag zelf! Dat is wel zo leuk. Verder stuur ik hier twee (slechte) kiekjes bij in die gemaakt zijn tijdens het verblijf van Jan hier. Achterop staat wat het is.

Na een paar uur onderbreking begin ik weer met deze brief. Het is zondag, met recht een luierdag. Ik zit momenteel in de diertuin te schrijven. Dat is onze eetkamer. Hier bevindt zich nl. momenteel een aantal dieren (honden + aap), temidden van kranten, vodden en een andere bende die ik maar niet verder beschrijven zal want dan krijgen jullie zo'n rare indruk van onze huishouding. Maar je kunt beter 6 kinderen hebben dan een aap + twee honden, dat is zeker. Vandaag heeft het bijna de hele dag geregend. Heerlijk koel. We moeten nu binnen zitten, dat is minder leuk. Con speelt piano, verder hebben we ons geamuseerd met liggen in bed (ik heb juist het boek 'Eindexamen 1940' van Diet Kramer uitgelezen, ook op bed) en met het maken van tekeningen voor applique's op een spanlaken achter de babytafel in de babykamer. Ik heb de figuren getekend en zo zijn achtereenvolgens eenden, boeren, boerinnen, kindertjes met een luchtballon verschenen. Leuk werk, vooral als je ze zelf verzint. Hè, net heb ik de aap weer een aframmeling verkocht want hij trok zo maar de stekker van de schemerlamp uit het contact, zodat ik in het donker zat. Hoe die beesten dat zo gauw doorhebben! Nu zit de hele dierenfamilie me diep verwijtend aan te kijken! Overigens worden hier rare vergissingen gemaakt. Woensdagavond dachten we dat onze benjaminhond 'spem' dood zou gaan. Hij waggelde op zijn poten en viel slap als een vaatdoek neer. De hele avond hebben we met hem rondgetobt tot we tot de ontdekking kwamen dat hij in plaats van water jenever over zijn eten had gekregen. De hond bleek eenvoudig stombezopen te zijn! Tegen het eind kreeg hij gewoon een delirium en smiet alles om wat onder zijn bereik kwam.

Overigens is Wim hier twee en halve dag te logeren geweest. Hij had dingen hier in de stad te regelen. Het was oergezellig om weer eens uit te kunnen gaan. Verder bracht hij een lading groenten, pisang, blikjes melk e.d. mee. Zo'n logee kun je nog eens hebben. Ik was er die paar dagen echt van opgeknapt. Je wordt nl. zo melig van dat thuiszitten. We hebben weer rond gejeept en het is juist prettig om eens weer uit de stad te zijn, al is het maar een klein eindje. Verder hebben we buitenshuis gegeten wat ik ook altijd oergenoeglijk vind.

Op het platje met Wim

In Malang is het nog lang niet rustig. Voorts veel gewonden en ook doden. Zaterdagmorgen (gisteren) is Wim vertrokken. Van de Bernulp huislegende herinner ik me niets meer. Maar wel die sprookjesbeweging bij de vijver van jaren geleden. Prettig van de f 130,- het is weer meegenomen. Ik zal hierbij een machtiging invoegen. Wat de baby van Con betreft, ja, vantevoren weet ik ook niet of het een jongen of meisje is. Maar ze rekenen op een jongen. In Indië worden van die soort mouwloze lijfjes gedragen, verder allemaal andere luchtige dingen. Veel verstand heb ik daar ook niet van. Maar misschien dat de Woudstra's iets kunnen aanraden.

Dat leren van brailleschrift lijkt me erg lastig. Moet je dan hele boeken overprikken? Wat een werk hè? Maar als je er iets goeds mee kunt doen lijkt het me voor jou best wat Muul! Van het benijden van die getrouwde vrouwtjes, ik benijd ze heus wel. Ze hebben altijd een steun in hun moeilijkheden, iemand die voor ze leeft en zorgt, die tenminste vol interesse voor je is, wat je bij je kennissen toch nooit bereikt en wat je hier juist erg mist. Maar soit, de een krijgt het en de ander niet. Aan de andere kant leer ik alles zelfstandig te doen en zelf besluiten te nemen zonder raad van een ander en bovendien het wordt je toch immers niet gevraagd wat je graag wilt, dus ieder moet maar maken van zijn leven wat hij kan met wat hem gegeven is. Van Mook is nu naar Amerika. Ik ben benieuwd. Ik heb ook nooit gezegd dat 'Gods Geuzen' niet ruw was. Maar toch is de beschrijving knap. Dan blijft verder nog over of je het apprecieert of niet. Ik zou het wel leuk vinden Frans hier te ontmoeten maar het zou me wel verwonderen als hij juist in Soerabaja zou komen. Wat pleegt die zoon van Nils Woudstra zo af en toe in Soerabaja? Doe ze ook mijn groeten. Ansichten zijn in Soerabaja niet te krijgen. Die kleine kiekjes uit Bali kostten 50 cent per stuk, ieder afdrukje van een klein kiekje (6 bij 9) kost hier 50 cent. Op het ogenblik zijn we enorme prestaties aan het leveren op gebied van drank. Het begin was melkpoeder met water en ijs, toen dat niet beviel leek ons een scheut jenever de uitkomst. Ook dat was niet je dat. Toen hebben we er achtereenvolgens stroop, chocolapoeder en suiker ingegoooid. Con zit als een waanzinnige de boel door elkaar te shaken maar ik moet zeggen dat het resultaat bedroevend is. Na dit experiment ben ik misselijk, dus ik stop. Tot volgende keer. Dag jongens, jullie An.

Soerabaja, 8 sept.'47

Lieve Moeki,

Wil je deze foto's geven aan vader en Wim op hun verjaardag? Ik hoop dat ze nog voor die tijd aankomen! De lachende foto is ietwat geflatteerd, de andere is meer zoals ik ben.

Ik hoop dat jullie ze een beetje aardig vinden. Achterop heb ik iets geschreven. Dit in haast. Dag hoor, brief volgt. Zoen – jè An.
Misschien kun je er een lijstje om laten maken?

Soerabaja, Zaterdagmiddag, 13 sept. 1947

Lieve ouders,

Om te beginnen weer 5 kiekjes. Twee van het lab en drie die ik van Lo heb toegestuurd gekregen uit de tijd dat ik in Bandoeng zat. Hij heeft achterop iets geschreven. Ik vind speciaal die van Bandoeng reuze geslaagd en ik stel me voor dat jullie hetzelfde vinden. Lo heeft ze zelf genomen met een self-timer. Hij staat er dus ook op. Het andere stel dat er bij zit is een verpleegster uit Bandoeng met haar verloofde. Op één sta ik alleen op, helaas als een ondeugend kind in een hoekje. Als ik die foto zie denk ik weer aan die leuke tochten, met blote benen en voeten door de beken.

Bandoeng met Lo

Tjiseroean

Nu nog wat anders waar je misschien van schrikken zult maar wat after all niets erg is. Ik kreeg nl. de laatste tijd weer meer last van galaanvallen, zodat Con me naar den

internist (Tjook) heeft gestuurd. Hij vond het nodig mij ter observatie op te nemen. Ik wilde het eerst wat uitstellen maar aangezien ik diezelfde fatale dag kans zag op het lab mijn hand dusdanig in drie vingers te snijden, dat ik toch onbruikbaar was, heb ik dus twee vliegen in één klap gehad door maar meteen het hospitaal in te duiken. Daar lig ik nu weer deze week en ze hebben al verschillende dingen (zeker niet tot mijn plezier) met me uitgehaald. Bezinking (is weer 29) leucocyten, faeces, urine onderzoek, verder duodenaalsondage die is gisteren gebeurd. Vandaag zouden er 3 röntgenfoto's worden gemaakt. Daarvoor werd ik gisteren op papdieet gezet, gelaxeerd en moest verder nuchter blijven. Om 7 uur kreeg ik contrast mengsel te slikken dat tot vanmorgen moest blijven zitten.

Eclasia, mijn maag die toch al niet te veel verdraagt, verdroeg ook dit niet en zo heb ik de hele boel weer uitgebraakt. Erg jammer, want nu konden ze vanmorgen de foto's niet nemen. Omdat ze toch iets met me wilden doen en ik toch nuchter was hebben ze me nu vanmorgen gefractioneerde maagheveling gedaan. De tweede keer dat ik twee uur met zo'n slang in mijn slokdarm moet liggen, overigens is dat ook weer achter de rug. Hè, zei ik "nu een boterham", ik verlang zo intens naar iets want ik was van de vorige dag 6 tot vandaag 12 uur volkomen nuchter geweest. Awèl zulle, maar het feest ging niet door want ik mag nu alleen maar pap hebben! Bèèèè

Als ik zo het resultaat van het labonderzoek bekijk lijkt het me toch meer dat er iets aan de maag zelf niet in orde is, meer dan aan de galblaas. Enfin, we zullen de foto's afwachten. In het ziekenhuis werd ik weer begroet als een oude bekende. Con zoekt me iedere dag op, brengt me vruchtensap en ook Doortje en Mechteld zie ik vaak. Och, ik hoop met een week er weer uit te zijn en het lijkt me niet dat ik een operatie zal moeten ondergaan. Daar zijn de klachten niet heftig genoeg voor.

Nu even jullie brief beantwoorden. Wat doet die man van Emmy? Was hij niet Mr. In de rechten. Ze treft het niet slecht. Overigens is het een aardig kind, dus ze is ook wel wat waard. Van hr. Bandsma kreeg ik ook een echt huiselijke kletsbrief over koetjes en kalfjes. Ik zou haast zeggen, ietwat kinderlijk, maar bedank hem. Zo gauw ik uit het ziekenhuis ben gaat jullie klaaspakket weg. Ik kan het nu niet meer doen. Voorts hebben ze kans gezien f 50,- te gappen uit mijn tas, enfin van geld word je ook niet gelukkig en de helft van je bezit mag je hier wel aan diefstal afschrijven. Het is weer een voordeeltje dat me deze week de huishouding niets kost dus dat kan ik er wel aftrekken.

Zielig dat hr. Regenga weer een maagbloeding heeft gehad. Ook geen oersterke figuur! Luister eens, hebben jullie wat aan rijst, aan cacao (dat hoorde ik nl. niet) aan vanille stokjes? Geef dan even een gil, dan kan ik dat ook weer eens sturen. Het lijkt me echt leuk een Sinterklaaspakket voor jullie in elkaar te draaien. Wim en Lies komen zeker bij jullie vieren? Och, wat praat ik over Sinterklaas! Hier is het oorlog en alle mannen zitten zich uit te sloven aan het front. Waarschijnlijk gaan Con en alle mariniersvrouwen in Djember wonen. Hun echtgenoten komen toch niet meer terug, want het 3^e Bat. Mariniers gaat nu ook de oosthoek in, dus alles trekt hier zo'n beetje weg. Nu raak ik Rietje ook nog kwijt op het lab. Die gaat ook naar Djember. Hoe ik het dan doen moet is me een raadsel. Maar Rietje zegt: "ik ben voor mijn man hier gekomen en ik heb hem nog maar twee uur gezien van al die tijd die ik hier zit en het lab kan het me doen". Ik zit hier op de rand van mijn bed te schrijven. Blij toe dat ik weer zitten kan. Heb steeds op mijn rechterzij moeten liggen, zelfs 's nachts kwam de zuster me omdraaien als ik anders lag. Morgen begint dat feest weer opnieuw. Hoe droger het bij jullie is, des te natter is het hier. We hebben nl. iedere dag stortregens. Een tijdelijke depressie die niets met de regentijd te maken heeft. Jongens de brief is vol. Dus tot volgende keer. Als jullie deze brief krijgen, ben ik al weer uit het hospitaal, Dááááág, jullie An.

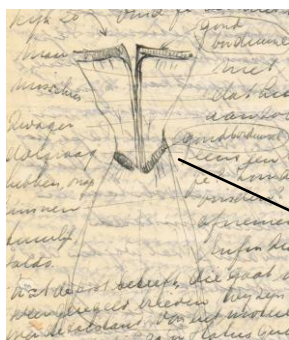
17 sept. '47

Lieve Ouders,

Dat deze brief wat vroeg is heeft een driedelig doel. Ten eerste, het belangrijkste, vaders verjaardag. Ik hoop dat je deze brief nog bijtijds krijgt, maar dat lijkt me wel. Eerlijk gezegd de tel ben ik kwijt, maar is het niet 65? En dan zijn jullie toch 25 mrt. 35 jaar getrouwd? Pépé daar ga je dan hoor, op je gezondheid en natuurlijk van onze Mémé er bij, want apart kan ik jullie toch niet indenken. Mijn Pépé en Mémé is voor mij een en dezelfde. Zo Mémépé, weet je wel. Paps, nog heel veel gelukkige jaartjes hoor. Ik hoop dat je met deze brief dit keer nog wilt volstaan en met mijn versteende papieren glimlach! Reken erop dat ik een dronk aan je zal wijden de 8e, al is het dan geen alcohol want daar kan mijn gestel momenteel niet tegen. Desalniettemin even goed bedoeld zonder spiritualiën. Jullie zullen wel het gebruikelijke coterietje op bezoek krijgen denk ik.

Ten tweede is deze brief om jullie gerust te stellen omtrent mijn galblaas. Vandaag ben ik ontslagen en er is weinig gevonden. Dr. Tjiooh zegt dat het galstenen zijn, maar aangezien er hoopjes mensen met galstenen rondlopen is dit niet om doodongelukkig over te zijn. Wel moet ik heel voorzichtig eten. Dit bleek vandaag wel. Ik had nl. met Con afgesproken dat ik de eerste dag dat ik uit het ziekenhuis kwam met haar ergens zou gaan eten. Nu, we dronken een glaasje sherry en ik at één croquet. Dat ik zoiets niet ongestraft kan doen bleek wel uit het feit dat ik prompt een aanval kreeg. Conclusie, berouw komt na de zonde, ik ben onmiddellijk naar huis gegaan en heb daar de rest van de aanval in bed uitgevierd. Nu ben ik weer opgeknapt (het is heerlijk dat je je na zo'n aanval een herboren mens voelt) en schreef nu subiet dit epistel.

Nu punt no. 3. Moeder schreef over een pakje. Ja, weet je wat ik dolgraag zou willen hebben is witte zij voor een avondjurk met veel gouddraad om te borduren. Ik wou nl. met kerstmis zo graag een avondjurk hebben, en ik heb een schattig idee in mijn hoofd. Kijk zo Vind je het niet beeldig?

goudborduursel

Sloof je anders niet uit als het niet gaat hoor! Misschien dat Liesbeth door haar textiel zwager aan zoiets kan komen. Ik zou zo dolgraag eens een hele aparte avondjurk willen hebben, snap je? Zou anders tante Hetty niet iets kunnen vinden? Weet je, het geld kun je natuurlijk afnemen van mijn nieuwe banksaldo. Enfin, jullie zien maar.

Wat de post betreft, die gaat weer best hoor. Ik krijg nu weer geregeld brieven. Wij zijn evenmin in hoerastemming over de toestand. Voor het moreel van de troepen is het ook niet bevorderlijk, zo'n status-quo. Ze worden er down van. Dat gekruip van die inlanders vind ik nu niet zo nodig. Een boerenvrouwkje dat bij ons op spreekuur komt kruipt ook niet over de grond naar je toe. Lebaran is Nieuwjaar ja. De kampong waarin de baboes wonen is vaak twee dagen lopen weg. Daarom slapen ze op de blakang (achter) hier in een gudang (schuurtje) kamertje. Ons laatste exemplaar was een juweel. Ze spreekt

alleen maar Javaans, dus ze doet alles in grote zwijgzaamheid. De baboe no. 2 echter is zeer opgewekt, maar is dan ook het liefje van een blanke fusilier geweest dus die staat een trap hoger in de maatschappij. De aardbeien groeien in Malang (of eigenlijk Batu) zelf. Het is daar koud genoeg voor Europees fruit. Jij bent al net zo actief voor je kleinkind als de moeder van Con. Ze heeft al een positiejapon uit Holland gekregen en al modellen voor babykleertjes. Haar moeder is wildenthousiast. Maar van mijn baby is niet waar hoor, troost je maar en het zal wel nooit gebeuren ook. Overigens droom ik van jullie ook nare dingen en dan ben ik maar blij als ik weer wakker wordt. Overigens was Con reuze blij dat ik weer terug was. Ze zei: "als ik niet met jou samen kon wonen, wou ik het met geen ander mens". Dat is toch wel prettig om te horen, het gevoel dat je toch voor iemand iets betekent. Niet dat ik voor jullie niets beteken, maar jullie twee hebben elkaar en Wim heeft Liesbeth. Jullie zitten alweer in de herfst hè? Straks is de kachel weer aan. Was het leuk met die twee Engelsen? Wim schrijf ik volgende week meteen voor zijn verjaardag. Dag lieve schatten, tot volgende week. Hoe vond je mijn kleine kiekjes met de vorige brief? Dàg, jullie An.

Soerabaja, 20 september

Lieve Ouders,

Omdat ik gisteren weer geheel onverwachts een brief van jullie kreeg gaat er dit keer dan maar weer eens een extra editie weg.

Blij toe dat jullie de Balische foto's hebben ontvangen. Ik heb nu een zekerheid dat foto's overkomen. Na deze bewuste enveloppe heb ik nog een brief met foto's (2 stuks) verstuurd uit de tijd dat Jan hier logeerde en nog één met 5 fotootjes, w.o. 3 uit Bandoeng en twee van het lab. Verder heb ik één grote brief speciaal aan moeder verstuurd waarvan ik liever niet wilde dat vader die in handen krijgt voor zijn verjaardag, want mijn ongeduldige Pipa kennende kan ik me voorstellen dat hij in zijn enthousiasme over zo'n grote brief hetzelfde zou doen als met wijlen het telegram van mijn analystenexamen. Jammer genoeg zijn hier nergens kiekjes over Soerabaja te krijgen. De brug bij Kloenkoeng waar vader over schreef kwamen we vier keer per week over op zijn minst, we deden toch immers altijd poli daar. Dat is de brug waar we een keer bijna in het ravijn waren terecht gekomen, weet je dat niet meer?

Het is niet waar dat het recht op een gratis overtocht vergaat. Het is minstens een jaar na het verbreken van het contract nog geldig. Ga je naar een ander land dan wordt de reis ook zoveel betaald als de bootreis naar Holland kost. Mechteld en ik wilden eigenlijk samen terug. Mechteld's contract is afgelopen October '47 en we wilden dan de winter nog afwachten en in het voorjaar naar Holland. Nu hebben we in ons hoofd om met de Java - China - Japan lijn via China /Japan over Amerika terug te gaan. Met het geld van de extra toelage (= f 2100,-) zou dat misschien gaan, gerekend met de f 1000,- die we dan nog voor de bootreis Indië - Holland tegoed hebben, want het plan van een eigen lab geeft wel al te veel moeilijkheden en financieel zijn we toch niet daadkrachtig genoeg. Bovendien zit in het verhaal van gebondenheid iets heel waars en aangezien ik een trekster ben is dit voor mij toch niet je dat. Wél probeert Mechteld mij enthousiast te maken voor een baan in Parijs bij Instituut Pasteur waar zij connecties heeft en waar ze ons graag willen hebben. Nu dat lijkt me ook niet al te gek. Ik zit dan niet zover van jullie af wat voor jullie veel prettiger is. Bovendien heb ik altijd wel voor Frankrijk gevoeld. Je moet weten dat iedereen ons het leven als ongetrouwde vrouw in Indië sterk afraadt maar ik zou hier toch wel willen blijven. Enfin, ik zal maar eens ophouden met dat

zwammen over mezelf en jullie brief eens gaan beantwoorden en eens over jullie gaan praten.

De twee foto's van het huis vind ik erg geslaagd. Wat leuk Mémé's lieve gezicht boven die tafel te zien uitkijken. Zo huiselijk weet je. Wat ziet de zitkamer er al weer aardig uit. Ik heb alles nauwkeurig bekeken. Ik zie in die vaas de rode vreemde bloemen die altijd weelderig in onze tuin groeiden. Ook kan ik de appelboom zien door de ruiten heen. Maak je eens een foto van onze tuin?

Ouderlijk huis in de Emmastraat/ Oosterbeek

Moeder in de huiskamer

Zielig van die Lies Haven. Die mensen tobben wat rond. Ik vind het lapje erg mooi, maar ik vind het erg dat je jouw punten altijd moet opofferen. Je hebt het zelf zo nodig moeke en nu schaam ik me dat ik juist over die witte lap zij had geschreven. Maar er zijn toch punten te kopen? Die kun je toch van mijn eigen geld kopen? Ik denk dat bv. Willy Lackamp ze toch wel zal kunnen krijgen in A'dam. Overigens bedenk ik me maar weer wat een lieve schatten jullie toch zijn om je zo uit te sloven en vind ik mezelf helemaal erg egoïstisch dat ik het liefste dat ik op de wereld heb, zo maar makkelijk in de steek laat en toch is het zo moeilijk om het leven hier in Indië op te geven. Vader schreef laatst dat je net zo goed in een Hollandse stad kon zitten maar dit hier heeft helemaal niets van een Hollandse stad. Van hier waar ik nu woon, dus de Reiniersboulevard, tot de stad is zeker zover als van Oosterbeek naar Arnhem. De weg van ons huis naar het lab is bv. een echte buitenweg door de kampongs en hele open stukken met kleine landweggetjes, langs 'het spookhuis' en grote Chinese Kerkhoven en de passars. Het is zo moeilijk te beschrijven, ik kan me best voorstellen dat je je daar geen voorstelling van kunt maken. Als Con weggaat zoek ik een ander onderdak natuurlijk, maar zover is het nog lang niet, dus trek ik me nog maar nergens wat van aan. Geen zorgen voor de tijd. Vandaag is Con juist een condoleancebezoek af wezen leggen. Er waren weer 3 officieren gesneuveld w.o. een van Rob. We kenden hem heel goed. Hij was vorige week nog hier. Beschoten met convooi bij Gerteng met een handgranaat in een hinderlaag met een luit der marine. De dag ervoor is een soldaat bij het schoonmaken van zijn revolver door zijn eigen hagel gedood. Ik heb dodelijk medelijden met hen. Zo ben je goed en zo ben je dood. Het gaat hier vlug. Onze dierenfamilie is weer uitgebreid met een klein rood katje, zo groot als een dikke rat. Momenteel ligt hij op mijn schoot te slapen. Één microscopisch klein bolletje haar.

Nu vaders brief beantwoorden. Ja, op alle plekjes op de Balische foto's ben ik meer dan eens geweest. Hoe was je verjaardag Pieps? Komt deze brief niet toevallig op je verjaardag aan, dan nogmaals gefeliciteerd hoor. De djingis ging dat weekend met Lebaran naar huis om over 3 dagen weer terug te komen. Toen ze inderdaad terug

kwam voerde ze geen moer meer uit, dus hebben we ze eruit getrapt. We hebben al lang weer nieuwe en dat zijn zò'n people! Aan dat niet lopen van de waterleiding zijn we al zo gewend dat we daar niets meer in zien. Trouwens in de Indische huishouding doe je als huisvrouw geen klap, je laat de boel achter je staan en in doodse zwijgzaamheid ruimt de baboe alles op, dekt de tafel, roostert brood, zet thee, etc. etc. Alleen bepaalde dingen, zoals het wassen van een tere jurk, moet je zelf doen. Strijken kunnen ze best. Maar zo had ik twee totaal bedorven doorgelopen jurken hangen. Gisteren kreeg ik plots een toeval. Geen gewone, o, nee, voor mij een van een veel verontrustender soort, nl. een huishoudelijke toeval. Alle kleren nagekeken, kasten opgeruimd (inmiddels was dat geen overbodige weelde) en last but not least, de twee doorgelopen jurken als een wilde idioot staan wassen dat de zeepklodders tegelijk met de zweetdruppels de slaapkamer rondvlogen. Voor de gezelligheid deed ik het maar daar omdat Con op bed lag. Enfin, het laatste wonder van deze eeuw is dan ook dat de jurken weer behoorlijk draagbaar zijn. Waarom ik momenteel niet aan sport doe? Ten eerste omdat Con toch niet mee kan en alleen is het niet zo leuk en bovendien moet ik een beetje rustig leven voorlopig, met het oog op de galblaas. Wel heb ik weer een nieuwe tennispartner gevonden in de vorm van Rietje Steub. Maak je maar niet druk over die Raad van Arbeid. Ik werk misschien nooit meer in Holland. Zonde van het geld.

Die machtiging van de schade enquête had ik al lang verstuurd. Die zal wel aangekomen zijn inmiddels denk ik.

Vrijdag komt Wim weer. Hij blijft tot maandag. Gezellig. Ger en Joop zijn er dan ook. Doortje en haar man + wij tweeën, dat maakt 6 stuks, dus gezellig om uit te gaan. Ik zal Wim zien enthousiast te maken voor een lange jeeptocht naar buiten. Trettes wordt 1 oktober waarschijnlijk vrij gegeven. Dat ligt in de bergen. Heerlijk om daar eens heen te kunnen. Hoe waren de 'Linnies'? Wel leuk lijkt me zo'n paar lui in huis. O, ja, krijg je deze brief na je verjaardag dan zul je wel begrijpen wat ik hiermee bedoel. 'Wil je de driedubbelkinnige glimlach van mij wegnemen, en in een heel donker hoekje wegstoppen'? Alleen op deze voorwaarde mag je de glimlach uit het oosten van mij hebben! Het is me steeds een steek door het hart dat die driedubbelkinnige lach alsmaar op het bureau staat. Dag hoor, ik schei uit met zwammen. Het is half elf, bedtijd. Het is nu zaterdagmiddag ± 4 uur bij jullie, dus vader zal ook wel thuis zijn. Moeder schenkt thee. Hier rook ik nu een cigaret, onder de schemerlamp bij een glas stroop, de radio op het platje onder de Indische sterren met een klein maansikkeltje. Dàg, An.

Soerabaja, 25 september

Lieve Ouders,

Even een kort berichtje hier nog aan toegevoegd om te vertellen dat het pak met racket etc. is aangekomen. Het racket wordt volgende week ingewijd, verder waren de BH's puik, de koekjes ook wel. Er was geen enkele gebroken. Het ene trommeltje heb ik getracteerd op het lab bij de koffie, het andere hebben Con en ik samen soldaat gemaakt. Alleen wat de directoiren betreft hebben jullie mijn postuur wel wat erg overschat. De helft was groot genoeg geweest maar dat is geen doodwond, ik zal ze de naaister laten potingen (*veranderen*). Waarom heeft vader de waarde ingevuld op de verzendkaart? Dat moet je nooit doen want ik moest f 15,50 aan invoerrechten betalen. Je zet maar op alles 'gebruikt'. Ik heb gisteren van puur woede over zo'n inferieure behandeling het postkantoor op stelten gezet, maar er hielp geen lieve moedertje aan, ik moest betalen (accijns is hier 30% van de totale waarde, dus ze hadden me nog schappelijk behandeld).

Morgen komt Wim en blijft tot maandag. Leuk. Verder was Rob thuis voor 24 uur. Volgende week meer hoor. Wel bedankt voor het pak hoor! Tot schrijf, jullie An.

Soerabaja, 29 september '47

Lieve Ouders,

Plat op mijn buik op bed gelegen, temidden van een chaos van kussens, lakens, gulings, (varkens) brieven, boeken en sigaretten tracht ik een brief te pennen. Het is nu maandagmiddag, ik was met de bedoeling naar bed gegaan om eens flink te gaan maffen maar het is bij dat loffelijk streven gebleven. 's Middags slapen lukt mij maar zelden. Overigens heb ik vanmorgen een brief van jullie ontvangen. Die zal ik straks beantwoorden. Hoe vonden jullie mijn foto's? Ik hoop dat ze de Pipa naar zijn zin zijn. Ik ben er erg benieuwd naar. Wil je me één plezier doen en die afschuwelijke driekinnige lach wegnemen? Ik ril bij de gedachte dat dat monster op het bureau staat. Vind je niet dat ik smaller in mijn gezicht geworden ben? Hebben jullie nog een prettige verjaardag gehad? Over foto's gesproken, ik sluit hierbij de bewuste foto's van Gers verloving in. Aardig zijn ze hè? Jullie krijgen ze dus niet uit Holland gestuurd maar van hier uit. We staan er heel duidelijk op. Zie je dat ik de jurk aan heb waarvan jullie indertijd dat gele goed hebben opgestuurd? Het hele stel stelt voor: Ger en Joop zittend (links tegen het huis aan, Doortje daarnaast, Doortjes nichtje (R.K. verpleegster) daarnaast Doortje van Gennep Lürs (ze was bij mij op de H.B.S. en is toen ook met mij in Katwijk geweest, ze is ook RK verpleegster) daarnaast een Indisch vrouwtje (waarvan het jongetje is die je op de foto ziet) dan ik daarnaast Jop Kaptein (RK verpleegster) en dan een zekere Frits, vriend van Doortje.

Verloving Ger en Joop, 20.07.'47

Vrijdag is Wim aangeland. We hebben miterse dagen gehad. Het leukste weekend sinds Bandoeng. Zaterdag hebben we zijn verjaardag gevierd in de BPM mess op hetzelfde platje dat op deze foto staat. Het was tjokvol. Daarna zijn we met $\pm$ 20 man gaan dansen bij Hellendoorn. Maar gisteren was het de dag. We zijn met zijn vieren, Wim en ik, Joop en Ger met de jeep naar Trettes geweest. Het was juist die dag voor het eerst opengesteld. Trettes is een vroeger vacantieoord in de bergen. We zijn gisteren om 10 uur vertrokken en om 12 uur waren we daar. Ongelooflijk gezellig. Je kwam er massa bekenden tegen. Steeds een uitbundig geblèr en gezwaai als je vrienden in jeeps of carriers tegen kwam of inhaalde. Jammer genoeg betrok het tegen de middag maar we

hebben toch nog zoveel zon gehad dat ik knalrood verbrand ben. Er waren twee buitengewoon aardige zwembaden. In het grootste hebben we gezwommen. Het was heerlijk koud water. Ik kon meteen mijn badpak inwijken. Het zit volmaakt goed en is erg leuk. Van het zwembad uit had je een fantastisch aardig gezicht op het dal met de sawah's en desa's (dorpjes). Het is zo leuk er weer eens helemaal uit te zijn. Om $\pm$ 3 uur zijn we weer terug gegaan. Het begon te dreigen. Toen we in Soerabaja aan kwamen had het daar gegoten. Dus we hadden nog geboft. Als je zo door het Indische bergland rijdt dan geniet je uitermate en ik zou Indië maar node in de steek kunnen laten. Dit landschap leek erg veel op dat van Bali. Meer dan die kant van de Preanger uit. Daar is het rotsiger en wilder. Een enig gezicht is het al die landhuisjes tegen de bergen op gebouwd. Het lijkt wel wat op Zwitserland wat dat betreft. Gisterenavond zijn we nog bij de Bataljonarts op bezoek geweest. In de stromende regen daarna nog naar de bios. Het was het slot van een moord-weekend. Ik heb als een blok geslapen vannacht zo moe en voldaan was ik. Vanmorgen is Wim vertrokken. Dus nu is het wachten weer op de volgende keer. O ja, Con heeft aan haar ouders geschreven of ze jullie eens op wilden komen zoeken. Ze hebben een auto, dus gemakkelijk genoeg. Ze heeft hun jullie adres al opgegeven. Zou je het niet leuk vinden? Het lijken me erg sympathieke lui zo uit Cons verhalen te horen. Jullie kunnen dan eens gezellig over het een en ander roddelen. Ik ben reuze enthousiast over het idee. Het giet momenteel weer knallend. Con is thee aan het zetten en maakt sandwiches. We worden hoe langer hoe luier en drinken tegenwoordig de middagthee al op bed. Nu even jullie brief beantwoorden.

De kiekjes zijn leuk hoor en de jas is keurig, maar ik ben het met je eens dat moeder op de twee fotootjes van dat huis er niet zo leuk op staat. Je bent geloof ik wel veel dikker geworden hè, of lijkt dat maar zo? Die foto van die bank sta je wel erg leuk op. Nu even jullie brief onder het bed vandaan vissen. Zo, ik heb hem. Waarom noemt Wim dat a.s. kind Barendje? Ze zijn toch niet van plan hem zo te noemen? Goodness, dan is Daatje nog beter. De koekjes hebben Con en ik samen opgevrotten hoor. Dus dat is wel O.K. Ik heb het idee dat die volmacht allang in jullie bezit moet zijn. Misschien dat er toch brieven weggeraakt zijn. Die abrikozen uit Duitsland herinner ik me nog best. Zalig hè? Waarom heb je een gevoel dat je me kwijt bent? Ik heb dat gevoel helemaal niet. Ik voel me helemaal niet van jullie vervreemd, net of je altijd vlak bij bent. Wel heb ik dit gevoel bij Wim. Van hem heb ik het gevoel dat hij van me vervreemd is. Logisch omdat hij een heel ander leven heeft dan toen ik er nog was. Een leven waar ik niets van ken. Als je me ver van je afvoelt kijk dan maar naar mijn nieuwe portret. Dan lach ik tegen je hoor, zoals ik ook altijd aan jullie denk. Hebben jullie nog Engelsen in huis gehad? Overigens is het iets ontzettends op bed momenteel. De dierenfamilie zoekt door het bed, overal hoor je verscheurende geluiden. De kat eet een boek op en de honden verscheuren papieren. Hebben ze daar genoeg van dan verscheuren ze samen de kat, die zich anders, hoe klein hij ook is, danig weet te weren. De aap daarentegen moedigt de zaak aan met krijsgeluiden. Het contract van Hummie van Heek is in april toch nog niet afgelopen? En hoe gaat het dan met haar verloofde? Of gaat die ook terug? Die f 2100,- dat is de zg. 'kortverband toelage' die iedereen krijgt die met kort verband naar Indië is gestuurd. Het is 25% van je basissalaris per maand + nog twee maanden salaris extra. Ik ben nog geen hoofd afdeling. Pas als Con weggaat. Dat is half november. Met salaris heeft het niets te maken. Het Marine Hospitaal geeft niet meer perspectief. Wel voel ik er voor om in april als het kan over te gaan in de militaire dienst. Betere voorwaarden, maar ik weet niet of het gaat. Hoe is nu het klimaat bij jullie? Blijft het nog steeds vrij warm. Van Jan Tinsen wist ik wel. Hij is al lang zo. Doodzielig. Overmorgen verstuur ik het

Sinterklaaspak voor jullie weg. Ik hoop dat het nog tijdig aankomt. Lieve schatten, ik stop, ik weet niet meer te vertellen. Tot volgende keer, jullie An. Z.O.Z. !!!

Vader vroeg wat kinderverlamming veroorzaakt. Dat is een virus. Een virus is een levend agens dus als een bacterie maar microscopisch niet waar te nemen. Een virus ziekte is o.a. hondsdoelheid, hondenziekte, mazelen, rode hond, vlektyphus, encephalitis, in bepaalde gevallen papegaaienziekte en massa's andere soorten. Ook hebben ze wel eens gedacht dat reumatisch door een virus zou veroorzaakt worden maar op het ogenblik is de mening weer anders. Het is een reuze interessant onderwerp en ik zou er een bende van kunnen vertellen maar dat is voor een leek toch niet zo maar uit te leggen. Ik hoop dat je enigszins wijzer door geworden bent. Dàg An.

Soerabaja, 5 oktober '47

Lieve Ouders,

Van de week nog geen brief van jullie gehad. Die komt misschien morgen, meestal maandags. Ik kom net thuis van het lab. Het is nu twaalf uur. Had nogal pech met liften, het valt niet mee op zondag en dan heb ik juist de auto van het lab niet. Enfin, Con heeft me inmiddels gelaafd met een glas ijskoffie dus ben ik weer gekomen. Er is verder geen nieuws te melden behalve dat vandaag baboe no. 5 in 5 weken voor de deur stond. Ik heb me met Con al afgevraagd welke kampong we eigenlijk aan het afwerken zijn. Ik heb zo'n vaag gevoel dat als we eens in de een of andere kampong binnenzeilen, dat we met luid gejubel door de menigte ontvangen worden die allemaal bij ons gewerkt hebben. Edoch, als ze maar werken. De mentaliteit van de mensen hier ontgaat je ten enen male. Woensdag heb ik jullie Sinterklaaspakket verzonden. Er ligt een brief bovenin de doos, dit zeg ik zodat jullie hem niet over het hoofd zien. Woensdag is vader jarig. Ik zal die dag hier ook niet ongemerkt voorbij laten gaan en wat tracteren. Rob is weer een paar dagen overgeweest, dus in huis heerste weer een jubeltoon. Een reuze verrassing voor Con. Wat jullie laatst schreven over eenzaamheid is wel waar maar heus, dat zou in Holland niet opgeheven worden, maar alleen erger zijn. Enfin, ik zal hier maar niet over uitweiden want dat heeft helemaal geen zin en aan de andere kant heb ik zoveel andere dingen. Per slot heb ik altijd nog een goed stel hersens dus ik kan toch altijd vooruit komen in de wereld. Als ik jonger was zou ik wel medicijnen willen gaan studeren, ik geloof beslist dat ik daar aanleg voor zou hebben, maar in mijn vak is toch ook nog wel het een en ander te bereiken.

Een raar idee een heel leven voor je te hebben en er zelf mee te kunnen doen wat je wilt, en toch weer niet want perslot loop je zonder het te weten aan een leiband. Vorige week heb ik Wim geschreven met zijn verjaardag. Gaan jullie er nog naar toe? Liesbeth schreef dat ze zich nogal goed voelde. Gelukkig maar, Con is nu ook puik in orde en groeit ook al aardig. Januari wordt de mariniers brigade ontbonden, dan zal Rob wel weer thuiskomen. Het hoofdkwartier is nu naar Probolinggo verplaatst, met de regentijd is Klakah niet de allerbeste plaats. Het begint hier al aardig op de regentijd te lijken. Iedere dag een paar opwekkende stortbuien. De radio kwettert als een wilde, jammer want er wordt juist een ballade van Chopin gespeeld. De jurken in de kasten moeten steeds gelucht voor het vocht en de schoenen zijn in no time beschimmeld. Eergisteren sprak ik iemand die juist uit Holland gevlogen kwam. Hij vond het hier maar reuze koel vergeleken bij daar. Idioot hè?. Ik zag op de film de vierdaagse. Die arme stumpers heb ik beklagd. Stel je voor die politie met dikke zwarte pakken aan!

Dr. Tjiooh zal een cursus hier gaan houden voor de medische analysten in bloedmorfologie. Ik vind het erg leuk. In vind het altijd een erg interessant onderwerp. Met de dierenfamilie hier gaat het een beetje zielig. Spam heeft hondenziekte, hetgeen hem niet verhindert te eten als een wilde en arme Teddy is onder een auto gekomen. Hij loopt als een oude kerel met de staart tussen de benen en een kromme rug. Hij heeft hele diepe wonden en hoge koorts. Teddy is mijn lievelingsbeest. Hij kwam me iedere morgen en iedere avond in zijn eentje opzoeken toen ik in het ziekenhuis lag. Enig hè?

Con en Spem, ik met sigaret en aap

Jongens ik zuig mijn duim leeg, maar er komt niets nieuws uit. Sorry hoor, dat dit zo weinig is. Volgende keer meer.

Dag hoor jullie An.

Je moet een zien te krijgen het boek: 'het huis: de Engel' van Leo Oot. Heel aardig. Ik heb het juist gelezen.

Soerabaja 12 oktober '47

Lieve Ouders,

Eergisteren kwam jullie brief van 24-9. Ik ben blij dat jullie zo goed de post krijgen en de kiekjes leuk vonden. Alleen weet ik niet of jullie die foto's van de verloving van Ger al gehad hebben. Inmiddels is vader jarig geweest en ik heb woensdag Con, Mechteld en Rietje getraceerd op cake en limo. Vader heeft dus de grote foto gekregen, tenminste te oordelen naar het krabbeltje van moeder op de brief. Morgen is Wim jarig. Wat die galblaas betreft, ik leef nu niet bepaald op dieet, maar zware dingen eet ik toch nooit, bovendien lust ik ze niet, dus dat is nogal handig. De B.S. was niet lager dan vorige keer, toen was hij 27/54 en de laatste keer 29/60. Och, ik vind dit allemaal niet dodelijk hoor, maak je maar niet ongerust. Kun je niet met dat geld van de schade enquête op het boekje betalen, zoals dat indertijd mogelijk was? Op het ogenblik zitten we hier behoorlijk in de kentering. Het is moordend warm soms. Ik had er influenza bij opgelopen door de sterke wisselingen in temperatuur, maar met een flinke hoeveelheid aspirine ben ik weer vlot boven Jan gekomen. Nu hebben jullie het zeker wel wat kouder hè? Wat jammer dat ik nu het Sinterklaaspakket heb verstuurd, want ik heb er weer koffie ingedaan en geen rijst. Maar ik zal, als ik weer geld heb, rijst en ook vanille stokjes sturen hoor! Cacao had ik er niet ingedaan. Typisch dat de koffie in Holland beter is. Het boek 'Eindexamen 1940' is wel aardig maar niet heb beste boek wat Diet Kramer

gepresteerd heeft, vind ik. O, ja, nu je ongeruste vraag betreffende de vriendschap met Wim. Nu, daar hoeft je je helemaal niet angstig over te maken. Van beider zijden is dit 'faute de mieux' (bij gebrek aan beter) Aan de ene kant is Wim helemaal mijn type niet en ofschoon ik hem erg aardig vind zal ik nooit in love' vervallen. Aan de andere kant is Wim erg gesteld op zijn vrouw en hij mist in zijn leven alleen het vrouwelijke element wat bij alle militairen het geval is.

Nu, en dat heeft hij tenminste als bij met mij uit is. Bovendien heb ik wel zoveel zelfkennis dat ik niet het type meisje ben waar mannen voor in zwijm vallen. Tot zekere hoogte word ik geapprecieerd, omdat ik een behoorlijk gesprek kan voeren, me vriendelijk voor kan doen en soms wel geestig kan zijn. Overigens ben ik ook wel zo egoïstisch dat ik mezelf graag het plezier gun eens gezellig uit te kunnen gaan, wat ik zonder Wim helemaal niet zou hebben. Want voor de rest gaan we nooit uit. Moet je naar een bios dan is dat een reuze eind liften en voor de rest ga je met vrouwen alleen toch niet uit. Bovendien is Con natuurlijk door haar toestand gehandicapt. Ze zit de laatste tijd druk te naaien en te borduren en ze blijkt ongedachte talenten te bezitten op dit gebied aangezien ze net als ik nooit een naald in haar handen heeft gehad. Eerst gaf het allerlei diepe zuchten over naaimachines die veel harder renden dan zij en randjes die 'wiebelden' en steken die 'lekkerden'. Sinds gisteren zijn deze klachten opgehouden en de hemden stapelen zich op. Leuk van Tré dat ze je opgezocht heeft moeder. Van de week was er sinds lange tijd een reuze goed gramfoonplaten concert op de YMCA van het 2e pianoconcert van Chopin. Ik heb genoten. Alhoewel het geen orkest is, hoor je toch weer de bekende klanken en daar ben je dan al tevreden mee. Op het lab is het nog steeds hetzelfde. Eén van onze analystes, een VK meisje dat dezelfde dag als ik kwam, was een dermate onuitstaanbaar wicht, wat bovendien alleen kwam als het haar goed dacht en wegbleef wanneer ze geen zin had, is er door Dunlop uitgetrapt. Ze is naar Batavia gezonden voor straf. Weet je wat ze nu heeft gekregen? Een reis voor 3 mnd. met de bloedtransfusiedienst voor de grote Oost!!!! Hoe vind je zo'n onrechtvaardigheid. Je hoeft maar de beest uit te hangen of je maakt promotie. Dit is een van de meer gevallen die ik ken. Enfin ik zal er niet minder van worden. Dag hoor, jullie An.

Soerabaja, 27 oktober '47

Lieve Ouders,

Er ligt een lange rij brieven vóór me die allen beantwoord moeten worden, maar voorlopig begin ik maar met die van jullie, en dan zal de rest wel afgeschreven kunnen worden want ik heb niet bepaald fut met deze warmte ellenlange epistels te fabriceren. Het is inderdaad moordend heet. Op het lab is het constant drup, drup, drup van je gelaat. Gelukkig waren we gisteren de hele dag in Trettes voor een koude neus en een heerlijk zwemfestijn. Maar laat ik eerst jullie laatste brieven beantwoorden. Ik ben razend blij dat de foto's zo naar jullie zin zijn en dat het een waarlijke verrassing voor vader werd. Van Leny kreeg ik een brief ook over de foto's en ze beweerde dat ik er moe uitzag. Vinden jullie dat ook? Nu is hij genomen op een moment tussen labtijd door en in haast en een run, dus dan ben je nooit op zijn florissants. De Ouders van Con heten van den Toorn, ze wonen in Aerdenhout en haar vader heeft een limonadefabriek. Het zal Ab wel niet meevallen in Indië, de jongens klagen nogal, maar dat is des militairen en je weet nooit in hoeverre ze inderdaad gelijk hebben. Heeft Ab zijn eindexamen al? Of ik hem herkennen zou, weet ik niet maar het 'rookgordijn' is me zeer zeker bekend. Mooi geval weer met de 'Dickenfamilie'. Dick en Bijbellezen! Om je wild te lachen!! Inderdaad ce que

la femme veut. Goodness, 106 gebakjes! Weet je hoeveel dat ons hier zou kosten? 106 x 75 cent, reken maar uit! Je ziet dat er bij ons van snoepen niets komt. Het kan mij niets schelen want in eten heb ik hoe langer hoe minder trek. Zeker nu niet met de warmte. Het enig wat je hier doet momenteel is veel drinken, want je transpireert je dood. Gezellig dat op de verjaardag zoveel mensen waren.

De vrouw van Wim zit in Holland, in Groningen bij haar ouders. Ze hebben één zoontje. Overigens snap ik al die suffe idiote vrouwen niet dat ze ook niet een baan aannemen voor twee jaar. Ze weten niet hoe suf ze zijn hun man alleen te laten zitten. Ik zou in hun geval het departement plat lopen. Hier plaatsen ze ze heus wel bij elkaar. Wij hebben op het lab toch ook 5 meisjes rondlopen die als analyste zijn uitgekomen om bij hun man te zijn. Inderdaad heb je er niet zoveel aan want op één na zijn allen in verwachting, maar perslot zijn ze bij hun man en gelukkig en dat is voor de maatschappij in het algemeen van enorm groot belang. Voor de rest gaat Dunlop 1 Januari naar Bandoeng en die vier vriendinnen verdwijnen ook als hun baby komt, dan blijft er voor mij ook niemand gezelligs meer over, dus wil ik tegen april toch overgeplaatst zien te worden. Makassar of zo, of Sumatra. Ik wil er dezer tijd eens met het R Kr. over hebben. Ofschoon, ik mag hier niet mopperen, ik krijg hier nu een plaats die voor de oorlog ingenomen werd door een arts-bacterioloog. Maar als Dunlop weg is, is de fleur er voor mij af. Het is een reuze aardige baas. Doortje wàs van plan zich te gaan verloven maar dat is af. Ik heb niet zo veel contact meer met haar omdat onze opvattingen in bepaalde dingen gewoon tegenstrijdig zijn en ik kan me met haar tegenwoordige levensloop niet verenigen. Dit heeft me werkelijk pijn gedaan, deze verwijdering, we hebben geen ruzie maar het contact is nu weg. Soedah, daar is niets aan te doen. De tocht over Amerika is van de baan hoor! Don't worry. Maar waar ik wild woest van ben geweest is het feit wat je me schrijft over dat pensioen. Wat een gemene laffe kerels. Wat mij betreft kunnen ze dood vallen! Acuut, wat een misbaksels!!! Je sjouwt je lam voor zo'n sanatorium maar als ze consequenties moeten aanvaarden en er iets tegenover moeten stellen dan zijn ze niet te vinden. Gemene lafbekken, Bah, ik kan er niet over uit. Maar Pieps, je denkt toch zeker niet dat ik jullie in de steek zou laten. Mocht het later eventueel moeilijk voor jullie worden dan kan ik toch met jullie ergens gaan wonen en een goede baan zoeken. Ik heb toch immers niemand anders om voor te zorgen dan jullie. Vroeger hebben jullie je rot betaald voor ons, dan draaien we de rollen om en zorgen wij voor jullie. Nogmaals, laat ze dood vallen, deze rotkerels van O.N.S. Niettemin begrijp ik volkomen hoe zorgvol gevoel het voor jullie moet zijn, maar kom aan, komt tijd komt raad en we zijn er toch ook nog altijd! En ik dacht dat er een pensioenverzekering was. Ik snap er niets meer van. Zo, nu is jullie brief ten einde gelezen!

We hebben deze week behalve drukte, ook erg afwisselende dagen gehad. Woensdag zijn Con en ik voor dienst (wateronderzoek) naar Trettes geweest. Dat was natuurlijk een feest, want behalve dienst zat er ook nog aan vast een mooie tocht en een etentje plus een zalig verkoelend bad in Conador (het leave centre) 's avonds, dat was de keerzijde van de medaille, moesten we de monsters nog bewerken en we liepen op tollende benen rond, net als na het schaatsenrijden in Holland. Wim kwam afgelopen vrijdagmiddag van dienst in de stad. Vanmorgen vroeg ging hij weer weg. Gisteren zijn we naar Trettes geweest. Er waren weer hoopjes bekende Soerabajanen. Zondags loopt heel Soerabaja dat in bezit is van vervoer uit om naar Trettes te gaan. Het zwemmen in koud water is altijd fantastisch maar 's avonds ben je doodop en vandaag ben ik ook nog moe. Maar we maken er een rustige avond van. Con bewerkt de naaimachine als een wilde, ze transpizweet en bovendien breekt om de drie tellen de draad. Al mompelend

beweert ze dat het wel schots en scheef is maar dat je ook niet alles kunt hebben in de wereld. Ik beaam dit volmondig.

Vandaag loop ik weer zo verbrand rond als een rode kreeft. Van top tot teen laat ik me insmeren met vaseline en daarna talkpoeder. Alles afkomstig van het lab. Zo tracht ik die 200 gulden terug te krijgen met halen wat er te halen valt van medicijnen, schrijfpapier, inkt en enveloppen.

O, zeg, we hebben een dot van een nieuw hondje. Net een plaatje. Dank zij onze zorgen is hij helemaal opgekweekt. Hij was zo vermagerd dat het gewoon rib was met pluisvacht er over. Met theelepeltjes hebben we hem gevoerd als een baby. Eten kon hij niet eens, hij was totaal verpieterd, ik breng hem om de andere dag bij de dierenarts die hem vit. B injecties en wormenkuren geeft. Je moest een zien hoe hij is opgeknaapt. Overigens is het een duvel want hij valt alle andere dieren hier in huis aan en verder heeft hij al vier schoenen opgevrotten van mij. Met recht een kostbaar dier, maar hij is dan ook een echt ras – tengerees.

Van Alan kreeg ik vandaag een brief in antwoord op mijne met kleine fotootjes die jullie nu in het groot hebben. Hij was gewoon sentimenteel in zijn extase!

Good gracious maar goed dat hij me niet zelf ziet. Volgens Con zou ik in 14 dagen de sentimentaliteit er wel uitgewerkt hebben. Inderdaad, als Wim enigszins in die richting neiging vertoont wordt hij ook terstond ontnuchterd. Jammer voor hem, maar volgens mij de enige methode om de vriendschap te bewaren. Mannen alleen zijn eigenlijk maar zielige stumpers als je dat zo ziet om je heen, enfin, de hoofdzaak is ze in goede banen te leiden, dan komt er nog wel wat van hen terecht!!! (ahum!). Overigens zou ik ook best eens echt romantisch willen zijn, maar dat gaat in deze situatie niet. Enfin, soedah, ik heb nu wel gezellige afwisseling en dat heeft een mens nodig en perslot kun je niet alles hebben.

Lieve schatten, ik stop want ik ga me nu wijden aan het knippen van een geruite eend voor de wanddoek van Con. Een tafereel is af. Een boer + boerin met een molen etc. Reuze geslaagd. Hier sluit ik nog twee kiekjes bij in die in Bandoeng zijn gemaakt. Dag lieverds, tot volgende week. Jullie An.

Ik sluit hier een foto in voor Leny van mezelf.

Soerabaja, 28 oktober '47

Lieve Ouders,

Het is weer zaterdagavond. Ik ben alleen thuis. Con is met Elly naar de bios, een hele goede film, 'Oddman out' die ik woensdag al gezien heb met Wim. Hij was weer even over voor een dag. Het is de laatste dagen werkelijk moordend heet en of het zo is uitgezocht is het op het lab razend druk, en ofschoon ik werkelijk blij ben met veel werk, is dit toch wel een beetje overmaat met deze hitte zodat we ook altijd lijk zijn als we thuis komen. Maar om mezelf te dwingen een beetje actief te blijven, ben ik druk aan het tennissen geslagen. Vanmorgen hadden we een beroerde ochtend. Onze spam is overreden door een auto. Hij had zijn hele achterlijf tot puin gereden en nog maar drie poten over. Toen we kwamen lag hij leeg te bloeden maar leefde nog en herkende ons. Een geladen revolver was er niet dus we hebben als hazen morfine injecties gekocht en die gegeven. We zijn er de hele dag ellendig van. Hij begon juist zo mooi op te knappen van de hondenziekte. Je hecht zo aan zo'n beest. Weet je nog wel van Fritsje? Toch was dit veel zieliger. We hebben weer een nieuwe Tengereesje ± 6 weken oud. Con kreeg hem van Rob. Een dot van een beest, een wolbaaltje gelijk. Honden hier in Indië is een

ramp. Je houdt ze bijna nooit in leven. Nu zal ik even jullie laatste brief beantwoorden. Het racket bevalt best hoor! Zou je het lapje blauwe zijde iets eerder kunnen versturen? Ik zou nl. graag een avondrok er van maken met een witte blouse en dan kan ik hem eventueel met kerstmis klaar hebben. Ik heb nl. een kleine hoop dat we Kerstmisavond in Malang zullen vieren en dan heb je wel een avondjurk nodig. Ik merk nu wat een stuk goedkoper alles is in Holland dan hier. Weet je dat je hier voor zijde f 60,- betaalt? Verder zijn bepaalde dingen sterk in prijs gedaald. Gewone katoentjes kosten nu nog maar f 15,- à f 20,- p.m. Suiker is nu nog maar f 0,60 p. kg. (vroeger f 6,-) eieren nog maar 25 cent. Maar andere dingen zijn weer belachelijk in prijs. Een klein blikje ham f 5,50, 1 ons leverpastei f 2,-, rookvlees of boterhamworst f 1,25 per ons. Gaan we arm ergens een sneetje brood eten met ei dan zijn we f 15,- kwijt, of ergens een glas limo en ieder 2 taartjes, hetzelfde. 1 portie ijs kost f 2,50 etc.

Mijn plannen wat de toekomst betreft nemen iets vastere vorm aan. In voorjaar '49 zou ik met Mechteld teruggaan naar Holland en als het inderdaad niet een al te grote politieke rotzooi is blijft Parijs nog steeds het plan. Ik weet niet of het jullie wel mee zou vallen als ik weer thuis was. Dat rusteloze heb ik nog veel erger. Weet je wel dat je altijd iets zei van een wervelwind? Nu krijg je misschien meer de indruk van een orkaan! Ik ben nog veel drukker geworden. Amerika wordt helaas te duur. Tenzij ik iets onderweg zou kunnen verdienen. Ja, die verjaardagen weet ik nog best. Leny en ik samen bij de Bowl en de toast. Wim is ook geen financier hè? Dat zit niet in onze familie blijkbaar. Toch vraag ik me steeds verbijsterd af hoe jullie ons hebben kunnen laten studeren van dat salaris. Als ik denk dat ik halverwege de maand al zonder geld zit en dat met f 260,- per maand in de hand dan snap ik er geen laars van want ik heb hier geen huishouding, geen electric, geen gas en geen baboe te betalen en toch kom ik nooit uit. Nu, en wild uitgaan doe ik niet en als we uitgaan, betaalt Wim nog alles.

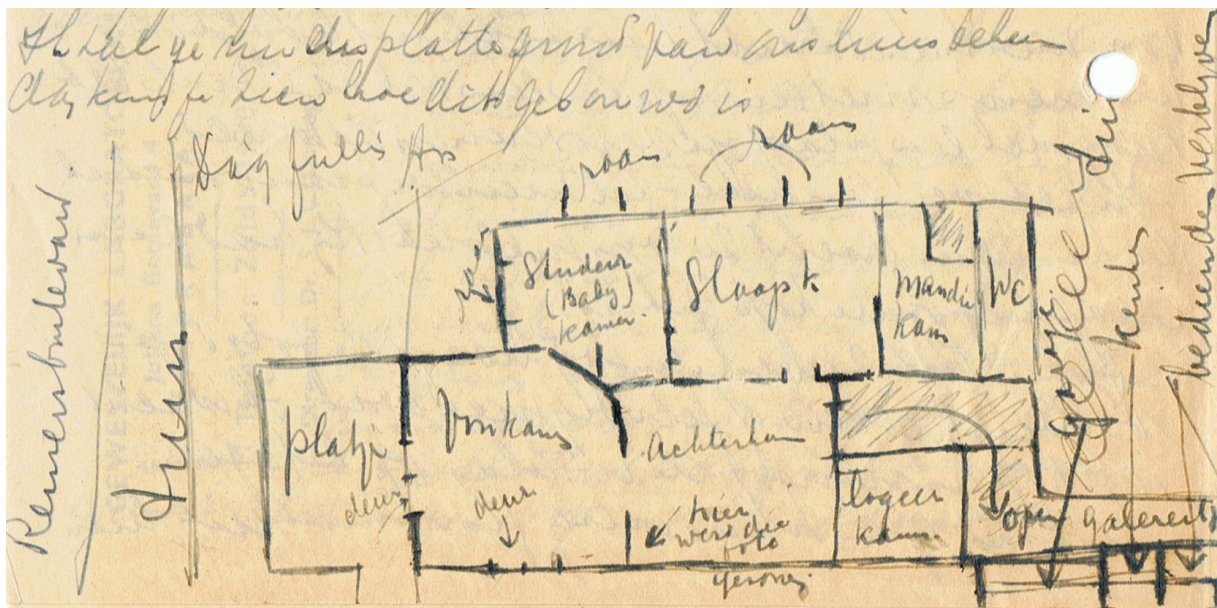
Woont Jetty alleen in dat grote huis? En wat doet Paul? Gaat Frans nog naar Indië? Dus die wagen was een fiasco. Jammer. Gelukkig dat je niet zoveel pijn hebt. Hoe gaat het nu met de stijfheid Muul? Misschien was die droge zomer wel goed voor je.

Ik meende de ironie te distilleren over die nieuwe wilde plannen van je dochter, Pipa? Nu dat neem ik je helemaal niet kwalijk. Over het algemeen weet ik beter wat ik niet wil dan wat ik wèl wil. Het is verdomd moeilijk om nu eens iets behoorlijks te vinden. Volgens deskundigen wordt het hier in Indië niets. Maybe, ik kan daar niet over oordelen. Het is met al deze jonge mensen hier hetzelfde. Het leven op een vulkaan, zonder dat je vooruit kunt zien. Voor jonge gezinnen met (a.s.) kinderen is het een moeilijk probleem. Edoch, daar ben je jong voor. Niemand breekt hier zich het hoofd over. Een mens met een kop en een wil zal zich t.z.t. nog wel een plaatsje veroveren in de wereld. Ik heb weer een heel stel nieuwe pianomuziek er bij. Wim bracht ze voor me mee. Hij had ze in Malang op de kop getikt. Ik ben toch zo benieuw hoe je de foto's gevonden hebt en of je er blij mee was. Ik wacht met spanning op de uitslag. Op het ogenblik ziet geen mens er erg florissant uit hier in Soerabaja.

De warmte doet zich behoorlijk voelen en ieder ziet er afgemat uit. Last van eczeem, rode hond zijn de gevolgen er van. Je haar is na 3 dagen als het gewassen is, weer pikvet van het transpireren. Het ergste is als je op het lab bezig bent met voedingsbodems maken of enten. Dan moeten alle ramen en deuren potdicht en je staat bij hete waterbaden, sterilisators en gasvlammen! Nog 2 mnd. en dan zal het wel minder zijn.

Aan de overkant wordt piano gespeeld. De klanken komen over de boulevard heen hier naar me toe gewandeld op het platje, waar ik onder de schemerlamp zit te pennen. Morgen heb ik dienst op het lab. Daarna ga ik op bezoek bij mensen die ik toen op de boot het ontmoet die naar Batavia, die toen zo aardig waren me naar Daisy te brengen.

Ik ontmoette ze toevallig vorige week, ze waren met verlof hier en ze hadden een baby gekregen 2 mnd. geleden. Ze vroegen of ik kwam. Ik zal je nu de plattegrond van ons huis tekenen, dan kun je zien hoe dit gebouwd is.

Dag, jullie An

Soerabaja, 1 nov. 1947

Lieve Ouders,

Het is een regenachtige zaterdagavond, heel vredig. We zitten, iets wat nagenoeg nooit gebeurt, in de achterkamer. De honden eten vredig hun eten. Connie naait aan een van de langzamerhand spreekwoordelijk geworden hemmetjes en ik zit aan het bureautje te pennen. Een paar dagen geleden jullie brief no. 35 gekregen. Deze zal ik eerst beantwoorden. Prettig dat het nog steeds niet koud is. Het spaart kolen en daar zullen jullie ook deze winter wel niet al te best in zitten. Natuurlijk worden we nog altijd met de auto gehaald en gebracht. Alhoewel, auto is een beetje al te luxe benaming voor het geval. Het lijkt het meeste op een motor (en dan een nog niet al te beste) waar aan alle kanten platen ijzer tegen zijn gemikt. Enfin, meestal rijdt hij en dat is de hoofdzaak. Een tram rijdt hier wel maar tot zes uur 's avonds. Alleen zit hij vol met 'blauw' en je kunt er als Europeaan eigenlijk niet in.

Hoe is het afgelopen met die pensioenbeweging? Dus jullie fam. breidt zich weer langzaam maar zeker uit. Hoeveel patiënten liggen er nu? Dat het moeilijk is personeel te krijgen verwondert me niets en dat iedereen eens een kijkje buiten de grenzen wil nemen ook verklaarbaar. Niettemin, lastig voor jullie. Wat het lab betreft, dit gaat leeglopen. Mechteld en ik blijven alleen over als medisch analysten. De rest, behalve één, gaat babies krijgen en die ene is stapelgek want die gaat 3000 gulden dokken om van haar DVG contract af te komen om in Holland te gaan trouwen. Iets wat ze vóórdat ze naar Indië ging al wist. Stapelgek vind ik zoiets. Dan zou ik nog maar een jaar door blijven zwoegen. Maar nu alles zo leegloopt en Dr. Dunlop 1 januari vertrekt wilde ik volgende week naar het Rode Kruis gaan om met april overplaatsing aan te vragen naar Makassar of ergens anders heen om daar de boel weer eens te kunnen bekijken, tevens

opslag te vragen en liefst detachering bij MGD en niet meer DVG. Kijken wat hier van komt.

Prettig dat André uit dienst komt. Hij is dan ook 2 jaar onder de wapens als ik mij niet vergis. Maar wat of hij dan moet gaan doen? Cons man zit nu in ieder geval dicht bij Soerabaja dan vóórdat hij in Probolinggo zat. Eerst zat hij 200 km. van hier en Probolinggo is 150 km. Dat nichtje van juffr. De Hartog interesseert mij niets. Sorry hoor, maar waarom zou ik haar opzoeken? Het tasje en de portefeuille leven nog steeds in beste staat van gezondheid. Deze week heb ik mijn haar laten permanenten waarvoor me een poot werd uitgedraaid van f 40,- . Ik draag het haar nu weer in een rol. Verder is Con deze maand (de 15e) één jaar getrouwd, dus dat kost me ook weer geld. Een met ander maakt dat ik mijn R. Kr. Schoenen die ik pas nieuw bij de uitrusting gekregen heb, aan het verhandelen ben. 25 Gulden krijg ik er toch wel voor. Onze rashond wordt een dure liefhebberij. Hij heeft al 8 schoenen opgegeten. Merkwaardig complex van dit best. Enfin, de tukangsepatu (*schoenmaker*) heeft het goed met ons gemaakt en vroeg voor de reparatie maar f 8,50. Waarom maak je je zo druk over alcohol. Dacht je dat dat mijn dagelijkse drank was? Maleis spreek ik vrij behoorlijk zoal niet daverend maar toch goed verstaanbaar over het algemeen. Morphologische bloedleer is de leer van de bloedvormen, de vormen der cellen zoals die in het beenmerg enzovoorts gemaakt en aangetroffen worden, zowel de leuco- als de erythrocyten. Een heel ingewikkeld vak maar erg aardig.

De fotootjes van Oosterbeek zijn erg geslaagd. Heb je ze zelf gemaakt? Dan is dat toestelletje toch lang niet slecht hoor. Och, och wat wordt die Pépe dik, wah jè te èrig toch ja? Pas maar op. De uitleg van het pakje voor Con is heel duidelijk en het lijkt me erg leuk. Doet Annie U. tegenwoordig aan kunst? Zit ze dan niet meer op de post? Wat zielig van Tré's moeder. Wat heeft ze gehad? En die juffr. Jansen? Dus Frans komt naar Indië. Het zou wel een wonder zijn als ik hem tegenkwam. Is hij nu getrouwd en komt zijn vrouw niet? De familie Scholten zijn zeurpieten. Ik geloof niet dat zulk gezwam in ons huisgezin voor kan komen. Denk je ook niet? Daarom zijn we veel te veel aan elkaar gehecht en houden we ook veel te veel van elkaar. Ik moet voor Liesbeths baby ook nog wat sturen. Moet ik ook op een spaarbankboekje iets zetten? Ik heb er geen verstand van. Maar ik heb veel te doen. Schrijf eens of het moet. Dan komt het geld er ook wel weer. In ieder geval stuur ik iets voor de luiermant. Misschien dat ik dat van de verkoop van mijn schoenen mooi haal. Slank ben ik nog steeds niet en ik word hier door iedereen nog beschouwd als een dik molenpaard hoor. Ze pesten me nog altijd en ik kan er nog steeds niet tegen. Kinderachtig hè?

Ik mag de brieven niet meer in actieve dienst versturen. Dus je moet mijn kennissen maar inlichten dat ik ze maar heel zelden kan schrijven. Iedere brief kost 30 cent. Ik denk dat jullie dit nu ook wel moeten betalen. Pech hè?

Inderdaad in de raad van Drie wordt een stilzwijgen bewaard. Wat er van komen zal weet niemand. Of we nog naar Djokja gaan? Ik betwijfel het! Perslot is het een arm gebied en op enkele ondernemingen na, hebben we nu toch alles. Dus zal de rest wel blauw blauw gelaten worden. Alleen hoop ik dat we dit gedeelte kunnen houden maar au fond geloof ik ook dit niet. Dag, tot volgende week, jullie An.

Soerabaja, 10 november '47

Lieve allemaal,

Raad eens waar ik dit weekend geweest ben? In Malang! Van vrijdagmiddag tot maandagmorgen. Vrijdagmorgen kwam er een sergeant uit Malang met een pas en een brief van Wim. Ik kon 's middags om 1 uur uit Soerabaja weg met de auto. Nu, dat was natuurlijk zò'n idee. Dunlop gaf me vrijaf voor zaterdag dus ben ik snel naar huis gelift, heb mijn koffer gepakt en zo zat ik 's middags om half drie al in Malang. De tocht erheen was erg mooi. Vooral Lawang en omgeving is prachtig. Ik heb genoten van de tocht. Ik heb gelogeed in het Bugade Ziekenhuis waar ik de gast was van den arts die het hoofd daar is. Nu, ik had geen beter kosthuis kunnen hebben. Ik werd door heel Malang aangegaapt als een aap in een kooi. In Malang zijn nl. helemaal geen Europeanen momenteel. Het is alles militair en zwart wat de klok slaat. Enfin, om op mijn verhaal terug te komen, we hebben eerst de stad bekeken etc. etc. 's avonds was er een voorstelling van een of andere meneer die mensen liet zweven, allerlei goochel partijen op touw zette en dergelijke fantastische dingen meer. Zaterdagmorgen heb ik eens miters uitgeslapen, dat deed me bepaald goed. Zaterdagavond heb ik de eerste beginselen van het schaken geleerd. Ik vind het ontzettend leuk. Mijn laatste partij duurde 1½ uur voor ik sneuvelde. Dus dat viel me bepaald mee. Zaterdagavond hebben we eindeloos lang zitten kletsen met een stel andere artsen. Nota bene tot half twee. Buitengewoon gezellig. Ze hebben me gevraagd of ik daar niet een lab wil inrichten etc. etc. Ik zelf voel er best voor maar op het lab laten ze me niet gaan. Dus helaas dat gaat niet door. Zondag zijn we naar Trettes gegaan. Zwemmen etc. Op de terugreis naar Malang kregen we een enorme bui. In Malang was het droog maar even later begon het ook daar keistenen te gieten. Er was een voetbalwedstrijd van officieren die we ook nog moesten bewonderen. Bepaald amusant om te zien hoe al deze lui letterlijk door de regen naar de bal toe zwommen. Gisterenavond hadden we een pracht Hollands etentje te mijnen ere. Daarna waren we zo gezapig dat we thuis zijn gebleven en een of ander gek kaartspel hebben beoefend. Vanmorgen 6 uur ben ik door den chauffeur van Wim weer teruggebracht. Om half acht was ik weer op het lab. Ik zal in de toekomst nog wel eens een weekend gaan. Het was erg leuk. Trouwens ik geloof dat zij het ook wel gezellig vonden. Ingesloten komen een paar fotootjes uit Trettes. Ze zijn niet mooi, maar je zult ze toch wel willen hebben. Ik heb die groene jurk aan die ik eens beschreef in een brief, wet je nog? Verder kun je het badpak zien. Malang zelf viel me tegen. Het is veel kleiner en minder Europees dan ik gedacht had. Ook is er veel kapot. Alleen de Idjenboulevard is mooi en groot. Daar staan ook huizen van de officieren en de mess.

Uitstapje naar Malang

Even jullie laatste brief beantwoorden, no. 36 van 23/10. Meters van dat pak. Wat een bende!! Wat aardig van de Bandsma's om van alles te sturen. Ik zal hun ook weer eens wat geven, maar dat zal nog wel even duren. Ik heb mijn rode kruis schoenen kunnen verkopen voor 20 gulden. Nu kan Liesbeth iets krijgen voor de baby. Het is me een gescharrel met dat geld. Enfin, er zit ook een zekere sport in. Over mijn bril gesproken, die ligt in gruzels. Ik heb hem nu weer aan elkaar gelijmd met dien verstand dat ik over het ene glas twee en over het andere drie barsten heb lopen. Maar hier kost 1 geslepen glas $\pm$ 50 gulden. Dit is te gek. Als jullie nu eens kunnen, en het niet te duur is en Rijks mijn recept nog heeft, zouden jullie mij dan niet eens een bril kunnen sturen, maar dan met de goede glazen als zonnebril. Dus met bruine of groene glazen. Het montuur hoeft maar een heel goedkoop te zijn en dezelfde maat als vader heeft. Maar het hoeft helemaal niet hoor en als het te duur wordt wil ik het helemaal niet. Zo, dus Wim gaat ook brillen. Jammer. De tocht van Tekela door Oost Indonesië gaat natuurlijk per vliegtuig. De oude tijd van varen is voorbij hoor! We hebben in Malang ook nog een hele discussie gehad over 'Gods Geuzen'. Typisch zo verdeeld als de meningen zijn. Ik heb jullie allang geschreven dat het racket reuze goed is. Dan hebben jullie die brief bepaald niet gekregen. Ik geloof dat de a.s. kerstmis en Sint beter is dan de vorige. Och, och het is de ellendigste kerst en Sint geweest die ik ooit in mijn leven gehad heb. Bah, als ik daar nog aan denk. Geen levende ziel die aan je dacht. Je nieuwe jurk lijkt me erg aardig. Groen is altijd mooi en het staat je goed. Lieverds, het blad is vol. Weet je dat ik alles moet frankeren nu. Een rotschandaal. Ik schrijf nu niemand anders meer dan jullie. Dag hoor, jullie An.

Soerabaja, 15 nov. '47

Lieve Ouders,

Vandaag is Con precies een jaar getrouwd en ze heeft tevens vanmorgen voorgoed afscheid genomen van het lab en is uitgehuifd met Bowl en taartjes. Het is anders een stille huwelijksviering. Rob is aan het front. Wel waren er bloemen van hem en ook nog van anderen. Ikzelf heb haar een Chinese vaas met bloemen cadeau gedaan. Maandag treed ik dus op als cheffin van de bacteriologische afdeling. Gewichtig hè? Valt wel mee hoor! Alleen wil ik eens een flinke opruiming maken etc., maar voor de rest gaat alles plan plan door. Ik heb het Rode Kruis geschreven om inlichtingen voor overplaatsing, verder salarisverhoging en doorgaan van kort verband toelage over de maanden die ik nog bijteken. Maar alleen op deze voorwaarden teken ik bij. Ik wil bepaald weer weg.

Niet omdat ik het hier niet prettig heb, maar de onrust is me weer te sterk in het bloed gekomen dus ik voel dat ik weer weg moet. Liefst wil ik in MGD dienst komen, wat ik vooral ambieer met het oog op eventuele Indonesische hoofdambtenaren in het DVG, waar het toch wel van zal komen. De MCD blijft toch altijd Nederlands.

Gisteren is Wim nog geweest. Vanmorgen is hij weer weggegaan. We zijn gisteravond nog naar de bios geweest. Verder hebben we deze week in de grootste rust doorgebracht. Nu even jullie brief beantwoorden. Die arts bij jullie heeft best kans om ergens buiten te worden geplaatst. Er is nu een heel stuk Indië vrij! Met golfstick bedoel je zeker de hockeystick. Neen, die gebruik ik voorlopig niet. Met tennissen hebben we onze handen al vol en voor hockeyen is dit klimaat wat mij betreft beslist te warm. Misschien als ik dus naar boven geplaatst word. Bandoeng of zo. De waterleiding doet het nu weer in Soerabaja en de douche ook, maar toch is zwemmen verre verkieslijk boven douchen. WC papier is niet in gebruik hier. Trouwens als je er handigheid in hebt (die flair ben ik heus machtig) dan is ook dit veel prettiger en veel schoner. In het begin klieder je er reuze mee, maar zo'n totok (puur) ben ik nu al niet meer. Kun je je voorstellen dat ik nu al 19 maanden in Indië zit? Ik heb nog steeds het gevoel dat ik een dag geleden 's morgens om 5 uur vermomd als militair afscheid nam van Mémé. Nu, ik geloof niet dat er veel veranderd zal zijn in Oosterbeek in deze tijd. We leven tegenwoordig in een deftige buurt. De sleeën van wagens glijden ieder moment naar binnen dwz bij onze wederzijdse burens! Bij ons eigen huis verschijnt alleen maar dat oude kanon van een labwagen. Werkelijk afgrijselijk. Mimi van Heek is een halve zachte idioot. Wie gaat nu rustig naar Holland terug en laat je man alleen zitten? En dat terwijl ze de omstandigheden hier zo goed kent. Eerlijk waar, maar zo'n vrouw is geen goede man waard en als hij haar in de steek zou laten is het haar eigen schuld. Menige vrouw zou een gat in de lucht springen als je bij haar man kan komen en dit kind laat hem maar rustig in de modder omploeteren! Door de goot spoelen moesten ze haar! Rijdt Wim nog wel paard? Of kan bruin dat niet meer trekken? Marrian zit momenteel in Bandoeng. Lang niet gek. Vroeger zat ze in Semarang.

Van Anneke van Wiel wist ik niet dat ze in Indië zat. Maar verloofd is ze wel al vier keer geweest geloof ik. In Holland is het leven ook duur, maar nog geen vergelijk met hier hoor! We krijgen nu minder duurte toeslag omdat Soerabaja in de tweede klas is gekomen. Dus dat zal wel weer enige guldentjes schelen per maand. Soedah, daar raak je wel weer aan gewend ook. Laatst heb ik weer zo raar en naar over jullie gedroomd. Vader ontdekte dat je het met een andere man hield (nota bene!!!) en toen dook hij een diep ravijn in van puur ellende. Ik huilde als een wilde, gelukkig werd ik toen wakker.

Tegenwoordig eten we ons een ongeluk aan ananassen. Zalig is dat. Ze zijn maar 50 cent per stuk. We maken er alles van, Bowl, vruchtensla, ananas beignets etc. etc.

Warm is het nog steeds, vooral als de lucht bedekt is. O, ja, ingesloten een paar fotootjes die Rob genomen heeft. Ze zijn heel aardig hè? Explicaties schrijf ik er achter op. Lieverds er is heus niets meer te vertellen. Ik stop maar weer tot de volgende week. Jullie An.

Op het platje bij Con en Rob

Soerabaja, 24 november '47

Lieve Ouders,

Het is maandagmorgen. We zitten met zijn vieren te wachten op de auto die ons naar Trettes zal brengen. We hebben nl. vandaag een vrije dag vanwege een mohammedaanse Feestdag, maar nu zouden we om 10 uur gaan en nu blijkt de auto nog niet helemaal startklaar te zijn en we zitten maar te wachten tot het zover is. Enfin, we zullen er wel komen hoop ik. Inmiddels ben in maar begonnen met deze brief want dit weekend is er niets van gekomen. Wim was dit weekend over. Zaterdag verscheen hij onverwachts op het lab. We hebben het op het ogenblik razend druk zonder Con. Ik heb dit weekend een reuze goede film gezien. 'Great expectations' van Charles Dickens. Als hij eens bij jullie is moet je hem bepaald gaan zien. Overigens heb ik deze week met het Rode Kruis gecorrespondeerd en ben nu tot definitief besluit gekomen dat ik bijteken op voorwaarde van overplaatsing bij MGD naar Palembang, Makassar, Medan of een andere plaatst buiten Java. Ik krijg in april f 15,- opslag, het is wel niet veel maar toch meegenomen. Ik ben werkelijk razend benieuwd waar ik terecht kom. Mechteld is overgeplaatst naar Palembang, daarom wil ik daar ook wel heen. Ze gaat binnenkort weg en dat vind ik allesbehalve leuk. Met Doortje is het tot een volledige breuk gekomen en aangezien we beiden zo koppig zijn als ezels zie ik voorlopig nog geen verandering in de toekomst.

Dinsdagavond

Het verhaal had geen voortgang want de familie wou weg. We zijn al liftend op trucks naar Trettes gegaan. Hadden net tijd voor een bad en zijn toen weer in allerijl terug gelift met trucks. Toch hebben we plezier gehad. Ik was rood verbrand en zo moe als een lijk, zodat ik om 8 uur op mijn nest lag. Op het lab is het nu ook zo razend druk. Juist nu Con weg is wordt het veel drukker. Het loopt best dat kan ik niet anders zeggen, maar vandaag was ik weer om 4 uur pas thuis. Afgeknapt in bed gezwiept maar nu ben ik weer opgeknapt. Con en Rob zijn naar de bios. Het is een vredige avond. Het heeft de hele dag en gisterennacht geplensd. Nu is het weer droog en het is 7 uur. De radio speelt en de buurtkinderen krijsen. Zaterdag ga ik het weekend weer naar Malang. Tevens watermonsters afnemen voor onderzoek. Dus maken we er een 'dienstreis' van. Nu jullie laatste twee brieven beantwoorden. Wat zalig dat Wim jullie nogal eens meeneemt. Een hele afleiding voor Muultje. Zielig van die mijn. Hier gebeurt zoiets dagelijks. Gisteren zijn in Trettes ook weer schietpartijen geweest. Dat heb je iedere keer. Het zijn groepen die uit de bergen komen. Hebben jullie het Sinterklaaspak al aangekregen? Ik hoop dat het voor 5 dec. er is. Dat ik meer last van de warmte heb dan vorige keer is logisch. Toen zat ik toch nog op Bali, daar was het koel. Juist vandaag voor een jaar kwam ik hier aan. Trettes ligt aan de voet van de Ardjoeno, $\pm$ 50 km. van Dibja. Ga je naar Malang, dan ga je om de berg heen. Dat ligt aan de achterkant $\pm$ 90 km van Sitja. De portefeuille ziet er nog precies zo uit als toen ik hem kreeg. Hij blijft werkelijk schitterend en toch gebruik ik hem altijd. Parades vind ik miters leuk. Ook als er geen paarden bij zijn. Wat vader schreef van overplaatsing is niet helemaal juist. In april moet het DVG mij laten gaan. Nu hoorde ik weer dat de burger dienstplicht opnieuw is ingesteld. Afwachten maar. De thuisvaarders zijn een halfjaar uigesteld. Sneu voor hun. Toch geloof ik dat er binnenkort wat gaat gebeuren. Hier zijn allerlei gewichtige besprekingen aan de gang. In merg worden juist de bloedcellen allemaal aangemaakt. In het zg. reliculo-endothoriale stelsel. Jasses, het gaat weer regenen. Ik zal weer naar binnen moeten. Ziezo, nu ben ik weer in de kamer gesetteld. Van gramofoonplaten in het militaire Hospitaal heb ik niets gehoord maar ik heb momenteel helemaal geen tijd om te

informereren. Ik heb het zo razend druk op het lab dat ik nergens tijd voor heb. Als ik thuis kom ben ik blij dat ik even rust heb. Het is zwaar met die hitte momenteel. Gelukkig dat je nog 56 toeren kunt draaien! Heerlijk het pianoconcert van Tjaikowsky wordt gegeven. Even heerlijk rustig genieten. Tot straks. O, zeg Rob krijgt een hondje van mij. Van de week krijgen we er een te logeren. Dat maakt dan samen vier honden. Enig leuk. Hè, dat was miters. Ik bedoel het concert. Ik zou graag weer eens een echt orkest horen, maar soedah, je kunt niet alles hebben. Een man als André zou ik ook niet moeten! Br, er zit niets bij lijkt me. Een niet-eerzuchtige man zou gewoon geen leven bij mij hebben. Die had nooit rust. Van mannen gesproken, ik heb laatst gezegd dat als ik een man kreeg met de ogen als Toy (onze jongste hond) dan was ik een dweil in zijn armen. Ze hebben er zich krom om gelachen. Toy is een snoes, gewoon een plaatje. Nu staat er een of andere Recumba voor de radio te zwammen. Interesseert me niets. Ik stop jongens, werkelijk er is niets meer te vertellen. Tot volgende week. Als altijd, jullie An.

Soerabaja, 1 december '47 (*Sinterklaas*)

Ergens in het verre Oosten kuierde Sinterklaas over de passaar. Sint had het warm en hij veegde zich steeds het zweet van zijn voorhoofd. "Panas betul" (*werkelijk warm*) kreunde de grijsaard, die al een tijd in het Oosten woonde en dus al een aardig 'eindje over de streep' praatte. "Terlalu banyak Susah" (*te veel gedoe, problemen*) en het zweet droop op zijn tabbertje van Khaki, dat versierd was met een rood kruis waarop het woord 'Nederland'. Alle chinezen vlogen op hem aan en brulden: "Apa Moe Tuan Sinterklaas?" (*wat, moe meneer Sinterklaas*) Maar Sint is een man die zijn eigen weg gaat, dus stortte hij zich doelbewust bij de 'Toko perah' (*melkwinkel*) binnen. Wat daar zijn oog trof was een ring, maar het was hem 'terlalu makal'. (*te duur?*) Hij riep dus vol woede uit: "smeer het in je haar, dan krijg je nog krullen". Hetgeen helemaal niet netjes was voor zijn leeftijd en zijn standing, maar hij had het geleerd van den soldaat – koloniaal. De Chinees schrok van zijn rode gelaat, vreesde een attaque en voelde overigens wel voor handelen. In korte tijd verdween de grijsaard met de ring in zijn zak, vrolijk zingende het lied van 'daar zaten zeven kikkertjes' (zijn lijflied), Liesbeth de ring is voor jou.

Enfin, na dit opwekkende lied stak hij een bezoek af bij zijn vriend, de Chinees die hem niet meer afzette. Daar ging het vlugger. Een Japanse antieke plaat voor de pater familias (aldus Pépé), die – dat wist hij maar al te goed – niets liever doet dan alle mogelijke dingen op te hangen in zijn huis dat in een van 'Negeri Blanda's' rimboes staat en tevens een offermandje uit Bali, wat daar de vrouwen op het hoofd dragen (in het groot dan) maar wat voor de inboorlingen in Oosterbeek niet de bedoeling is hetzelfde te doen. (Mémé ik hoop dat je het aardig vindt, je kunt het het beste ondersteboven neerzetten). Daarna deed Sint zijn laatste greep naar een stuk uitgeholde bamboe met deksel, bedoeld om sigaretten in te bewaren (voor Wim!).

Aangezien hij er ook altijd op bedacht is iemands maag trachten te bederven kocht hij nog allerlei soorten oosterse lekkernijen die waarschijnlijk Blanda's tongen minder zullen strelen dan die van zijn oostelijke vrienden, maar die meer als curiositeit zijn bedoeld. Thee en koffie verder voor 'opwekkertjes'. Inmiddels was het gaan gieten zodat de Sint maar gauw een lift pakte en zich naar huis liet rijden per jeep. Thuisgekomen trok hij zijn tabberd uit (en de rest) legde zijn buit op bed en schreef deze brief, in proza omdat zijn dichtader in de warmte verdroogd is. Voor de rest alleen: Vader, moeder, Liesbeth, Wim, Prettige Sinterklaas!!!

Soerabaja, 2 december '47

Lieve Ouders,

Ter afwisseling maar weer eens een brief op de machine, tevens om mijn routine niet helemaal te verliezen. Van de week ontving ik weer een brief van jullie, ik zal hem eerst maar beantwoorden. Deze brief was net een antwoord op de mijne, over Malang. Dit weekend ben ik er weer geweest en zoals vanouds was het er weer puik in orde. Ik heb nu gelogeed in het huis van Wim, waar een stel officieren bij elkaar wonen. Ze hadden heel bereidwillig kamer en bed afgestaan. Gegeten hebben we in de officiersmess en zondagavond hadden we een etentje bij de van Hoytema's, je weet wel, die vent die toen chirurgisch assistent was bij Bax in Arnhem. Het was oergezellig en reuze verzorgd. Zondagmiddag hebben we gezwommen in een prachtig gelegen zwembad in Lawang. Midden in een geheel begroeid dal, met ijskoud water. Maandagmorgen heb ik nog wat watermonsters afgenomen voor onderzoek en werd daarna met de jeep weer naar Soerabaja teruggebracht. Zaterdagavond was er nog een avondje bij een Chinees arts, waar ze vaak komen. Je ziet, het was alles weer arts wat de klok sloeg.

Wij staan hier momenteel ook sterk in het teken van Sinterklaasfestijnen, maar het wachten is tot Rob terug komt uit Batavia, dat kan ieder ogenblik zijn. Ik heb me al uitgeput in gedichten, niet mijn sterkste punt overigens, zodat ik het maar opfleur met tekeningen ter verduidelijking van het geheel. Enfin, de stemming is er, en dat is de hoofdzaak. Ik heb voor Con 5 Japanse beschilderde kopjes op de kop kunnen tikken op de pasar in Malang en voor Rob heb ik een boek gekocht. Al met al weer een dure liefhebberij, verder heeft mevrouw Dunlop een baby gekregen en ook Hennie, dan kun je niet achterblijven en moet je toch in ieder geval met bloemen aankomen. Ik hoop dat die baby- epidemie eens ophoudt bij mijn vriendinnen, het wordt kostbaar, iedere maand denk ik dat ik nu iets voor mezelf kan kopen, maar ho maar, altijd is er weer iets anders. Daarom handel ik maar eens zo nu en dan, op het ogenblik ben ik in onderhandelingen met een onderjerk, mooi beroep, alleen durf ik noot te veel te vragen.

Maak jullie je niet bezorgd over een triestheid mijnerzijds, zoals je schreef. Tobben ligt niet in mijn aard, ik ben altijd een vrolijk gezelschap hoor. Ik lach altijd om alles en spot dolgraag, als mij dingen ergeren schrijf ik ze jullie misschien wel eens omdat ik er bij anderen niet mee wil aankomen, maar misschien geeft dat bij jullie dan de indruk dat ik in de put ben, waardoor je een verkeerde indruk van het geheel krijgt. Ook is het verkeerd te denken dat Indië mij verveeld. Indië is een land waarop men nooit uitgekeken raakt, en verlangen naar Holland doe ik zeker niet. Als jullie hier ook in Indië zaten, zou ik geen stap meer daar terug zetten. Ik kreeg gisteren van het R.K. een brief dat ze met het M.G.D. in contact zijn omtrent mijn overplaatsing, ik ben razend benieuw hoe, waar en wanneer dat overplaatsten geschiedt. Deze arts van het Gouvernement is gilah (*gek*), hij zwamt om zo te zeggen uit zijn neus. Ten eerste betaalt het Gouvernement hier veel minder dan het R.K. nl. voor een analyste f 150,- en een arts krijgt f 300,- basissalaris. Ik denk dat deze man nog in gedachten in het feodale tijdperk leeft. Ingesloten nog enige kiekjes die Wim maakt. De uitleg heb ik er achter op geschreven. Tot volgende keer. So long, jullie An.

Ik zou het wel aardig vinden als jullie mijn fotootjes inplakten om te bewaren.

Soerabaja, 7 december '47

Lieve Ouders,

Wat gaat de post tegenwoordig vlot hè? Ruim een week en de brief is aangekomen. Woensdagavond hebben we Sint gevierd. Erg genoeglijk met z'n drieën. We hadden borstplaat gemaakt en een banketletter gekocht. Van Con kreeg ik een prachtfiets van carton, waarin een cigarettenaansteker en een kralenketting. Ik had een grote mand gefabriceerd met allerlei gelukkigheid waar onderin de kopjes zaten. Vrijdag kreeg ik van Wim een pakje met sigaretten en een schaap voor het lab. Ik was razend blij met het laatste want ik zat al lang te springen om een schaap omdat ik altijd schapenbloed gebruik voor de voedingsbodems. Onze oude Sarina was gesneuveld kort geleden. Zijn vervanger heb ik nu Kromo gedoopt. Gisterenmorgen kwam ineens een van die planters, Ab Abspoel, me opzoeken op het lab. Ik had hem sinds Bali niet meer gezien en ik keek dus of ik een spook ontwaarde. Hij zit nog steeds op Bali op een onderneming en was met verlof hier. Denkelijk ga ik wel een avond met hem uit als ik tenminste zin heb. Jan Roelofsen, die ook bij hem zat, is nu overgeplaatst naar Sumatra. Het regent hier voortdurend. Dat begint zo $\pm$ 4 uur en gaat dan gestadig de hele avond door. Zo ook nu. Het is half zes. Con is de baby helpen bij Hennie, ze woont hier twee huizen vandaan. Het is een leuk kereltje af en toe help ik hem ook. Ik vind het wel lollig werk, alleen zijn ze zo teer en net als je ze verschoond hebt plegen ze weer iets in hun luier en dan kun je weer opnieuw beginnen. Hennie is er ook oergelukkig mee en haar man (ook kaptitein der mariniers) doet heel stoer maar onderhand draait mij maar steeds om de wieg heen en bij ieder geluid denkt hij misschien dat het kind op sterven na dood is. Zelf krijgt Rob ook al vaderlijke neigingen maar hij vindt het resultaat na 9 mnd. toch nog maar matig. Nee, dan een olifant, zegt hij. Diens jong loopt tenminste meteen al mee. Maar hij vergeet dat een olifant er 9 jaar over doet. Ze hebben mij niet uitgezocht voor chef, er was gewoon geen ander die het doen kon! Ik ben de enige op het lab die behoorlijk bacteriologisch thuis is, inderdaad heb ik er wel feeling voor. Dat is een feit. Desalniettemin sta je nog steeds voor rare verschijnselen waarmee je met de handen in het haar zit. Het is interessant. We doen nu ook al het bacteriologische werk van het Marine Hospitaal sinds een week. Een hele drukte erbij. Ik ben ook nooit meer voor drie uur thuis tegenwoordig. Leuk dat mijn pak al is aangekomen. Jullie hebben het nu dus al bekeken. Ben benieuwd hoe jullie al die Indische dingen vinden en of ze goed zijn gebleven. Hoe vond je dat kleine mandje? Het is echt inlands handwerk maar bijna niet meer te krijgen. Als je ook op die kiekjes van Bali kijkt bij het offreren aan de tempel, zie je de vrouwen deze manden dragen, hoog opgemaakt en versierd. Hoe vond Liesbeth de ring? Ik hoop dat jullie een gezellige Sint gehad hebben. Het Sanatorium ligt al weer aardig vol zie ik. Je zult het wel druk hebben hè? Het is te hopen dat het meisje bij tante B in huis niet al te veel krijgt te genieten van W's woedeaanvallen. Of verminderen die met het strijken der jaren? Dat gerolde haar gaat weer naar beneden zodra de krul er wat uit is. Ik houd niet van dat haar zo, hangend staat me veel beter, maar voorlopig ben ik nog gelijk een Papoea als ik het zo heb. Je kent dat wel.

Het is de vraag of Mimie van Heek zo gauw weer uit mag komen. Ze beloven veel maar doen, ho maar. Dat er momenteel veel ananassen zijn ligt aan de tijd van het jaar. Kon ik er maar wat over sturen. Ze zijn zalig.

Met bladen ben ik altijd reuze gelukkig. Die verslind ik altijd en Con ook wel. Dus blijf ze maar doorsturen als je wilt. Die medische analysten Vereniging wil ik in ieder geval aanhouden, de blaadjes zijn niet onaardig en heus heel lezenswaardig. Wat een hopeloze

bende in Rusland. Dat wordt een ellende. Is inderdaad de toestand in Europa dreigend dan kom ik in april wel terug want ik wil jullie niet alleen laten zitten. Knotnerus is een oude teut en rechters, dominees etc. etc. zijn ook vaak au fond maar kleine mannetjes! Vanmiddag hebben Con en ik ons geworpen op het maken van een broodpudding. We doen dit in de keuken als de baboes weg zijn en vanwege de warmte lopen we dan in Eva's costuum. Niemand ziet ons toch. Als Rob het wist zou hij ons uitfoeteren. Hij is een schat maar wel als Wim. Een stoere werker met veel talenten. Hij is een zeer belangrijke figuur in de Intelligence, maar vind net als Wim dat hij eigenlijk niets waard is. Gelukkig denken zijn superieuren daar anders over. Ik stop. Tot volgende keer, jullie An.

Soerabaja, 15 december '47

Lieve Ouders,

Van de week nog geen brief van jullie gehad maar wel het pak, wat diverse kreten heeft ontlokt. Reuze bedankt hoor. De koekjes en borstplaat hebben we al soldaat gemaakt. Op het lab heb ik ook getracteerd. De lap voor de jurk breng ik als het enigszins kan al naar de naaister. Maar mijn tijd is als steeds beperkt zodat ik in tijden niet tot zoiets kan komen. Op het lab heb ik nu een assistent erbij gekregen, een chinees meisje dat nog leerling is, dus waar je toch voorlopig nog niets aan hebt. Soms loopt mijn hoofd om, het lab, dan mijn eigen boodschappen en de huishoudelijke boodschappen, Mag hem niet hinderen, we leven.

Donderdag is Ger trouwens geweest. 's Middags zijn we met een hele karavaan (de luxe wagen van den kolonel, die Ben te leen had + een masterjeep) naar Modjokerto getogen waar de feestelijkheden voortgezet werden ten huize van de O compie, waar Joop deel van uitmaakt. Ze hadden enorm hun best gedaan en het feest was dan ook erg geslaagd. Er werden verschillende dingen opgevoerd waarbij de hele begintijd van team XII en 2-5 RI uitgesponnen werd. Joop en Ger kennen elkaar nl. al van de eerste dag af toen team XII in Soerabaja kwam.

's Nachts om half drie zijn we huis toe gegaan. Die rit door de nacht was zalig. Ik zat voorin naast Ben. Die Buick rijdt zalig, ze glijdt over de weg. Het is waarlijk machtig zo door de Indische nacht te rijden. Om 4 uur waren we weer in Soerabaja terug. De volgende morgen om half zeven op was geen pleziertje. Ik had het niet meer die dag en ik heb gewoon slaapwandeland rondgedoold.

Dinsdag Gisterenavond zijn we gaan ijs eten dus kwam er van schrijven niets meer van. Vandaag ga ik dus verder. Ik ben vanmorgen inderdaad naar de naaister geweest en hij heeft dit model gekregen: Het kraagje wordt wit en van binnen de mouw ook als je er inkijkt. Snap je?

Hij zou nog met Kerstmis klaar zijn. Con en Ik gaan naar de nachtmis, tenminste als Rob niet thuiskomt. Anders ga ik naar Malang, daar zal wel een feest zijn.

Van Con gesproken, ze was reuze blij met het jurkje, het is ook erg snoezig en ik bedank je vast van haar. Ze zal zelf schrijven, maar ze is de laatste tijd helemaal niet best. Een zware anaemie. Als het niet beter wordt met de pernaemoninjecties dan moet ze twee maanden van te voren al gaan liggen in het ziekenhuis. Donderdagnacht, toen ik in die auto zat te glijden zei ik tegen Ben: "nu zijn mijn ouders juist een brief naar mij aan het schrijven", want omgerekend was het juist in Holland $\pm$ half acht en donderdags schrijven jullie toch immers? Ik vond het wel een grappig idee.

Zondagmorgen kwam Wim plots aan. Hij was juist van een driedaagse actie terug. Maandagmorgen vroeg vertrok hij weer. Rob is ook weer in de stad. Hij is er voortaan iedere drie eerste dagen van de week. Laatst zijn we met zijn drieën in Modderlust gaan eten. Ze zijn altijd reuze aardig, Con en Rob en vragen me altijd mee, maar je begrijpt dat kan ik niet accepteren. O, zeg, Rob heeft een beeldje van een jonge Tengerees voor me meegebracht uit de Oosthoek. Ik ben er wild weg van, Net een kluwen angorawol. Snoezig zo'n levend wezen wat helemaal van jezelf is, om hem te vertroetelen. Ik zal eens een fotootje van hem maken. His name is Rodick genoemd naar Rob en Con die door Rob altijd Dicky genoemd wordt. Verder hebben we nog een vierde jonge hond te logeren, zodat het een waar wild krijsend tafereel is, de hele dag. 's Morgens is de kamer één lava van plassen en hopen. Mag hem niet hinderen een Indisch huis is gauw weer schoon. Nu even jullie brief beantwoorden. Leuk dat jullie het pak apprecieerden. (Tussen haken, dat boek van Rilke vind ik miters, ik was altijd een bewonderaarster van hem. Dank je wel, lieve schatten!) Het is momenteel zo warm dat de zweetdruppels op het papier vallen. De honden krijsen als wilden. Nu nog even over het geval DVG. Ik word nu overgeplaatst naar MGD, d.w.z. aan het MGD uitgeleend, door het RK, net zoals ik nu uitgeleend ben aan het DVG. Dus ik blijf steeds in contract werken met het Rode Kruis. Dus verhoging ed. gaat door volgens dat systeem. Die manden, zoals moeder heeft, zijn in het groot net zo kunstig bewerkt als dit kleine exemplaar. Wim en Lies hebben me twee boekjes gestuurd met de Sint. Het ene kende ik, ik heb het indertijd van Frans gehad. Wim maakt nogal eens een auto ongeluk. Kassian. Ik stop, dus tot volgende keer. Jullie An. Ik wil van Java weg omdat ik nu een ander deel van Indië wil zien. Dat is de enige reden.

Soerabaja, 22 december '47

Lieve Ouders,

Vandaag kom ik juist weer terug van een weekend uit Malang. Het was weer erg gezellig en vooral prachtig koel. Zaterdagavond was er een klein solistenconcert. De zaal was slecht bezet maar de solisten waren niet slecht. Zondag een zwempartij in de stromende regen, daarna bij den Kolonel op bezoek. Vanmorgen ben ik ook met hem mee terug gereden in een luxe Hudson. Beter dan een jeep. Alleen sloeg ik in de mess zondag een opgewekte flater. We zaten brood met muizen te eten. Door muizen wordt iedere militair overstroomd, dus ontspan zich een kankergesprek over muizen. Waarop iemand vroeg of er soms zoveel kinderen geboren werden in het Bataljon. Prompt daarop zei ik "à propos, tegen februari tracteer ik op een hele massa muisjes", waarop de hele tafel in een brullend lachten uitbarstte. Ik had een kop als een biet want ik had op Cons baby gedoeld maar dat wist natuurlijk geen kip. Ja, dat kind ben ik gewoon vol van. Het is of het ook een beetje van mij is. Ik heb alles zo van het begin meegemaakt. Gisteren ben ik ook nog bij de van Hoytema's op kraambezoek geweest. Hun derde baby. Hoytema zelf

is er walgelijk trots op. We zijn al zeer goede vrienden en tutoyeren elkaar ook. Het zijn gezellige lui.

Met kerst zijn Con en ik alleen. We zullen het trachten wat feestelijk te maken, althans het ontbijt. Of ik met oud en nieuw nog naar Malang ga weet ik niet. Wel komt Rob hier. We zouden met de burens en nog wat andere kennissen misschien naar de club gaan, maar ik heb er niet veel zin in. Alles is natuurlijk in avondjurk en dat kan ik toch niet doen. Natuurlijk een hele kakkineuze beweging. Heb je de Bandsma's al bedankt voor hun goede gaven? Ik ben er erg blij mee en zal hun zelf ook nog wel schrijven. Ik zou hun graag ook iets sturen maar 'lidah Wang', Hebben jullie mijn kerstbloemen ontvangen? Ik hoop van wel en hoe waren ze? Ik had weer een strop van f 25,- dwz die nieuwe editie van klinische diagnostiek van Gorter en de Graaf was uitgekomen en ik kan dat werk voor mijn vak niet missen, dus ik heb het maar genomen.

Zaterdag kwam jullie brief met de felicitatie. Hij was wel wat vroeg maar beter dan te laat. Ik zal zien wat ik aan mijn verjaardag doe. Waarschijnlijk niet veel. Je moet weer banyak (*veel*) tracteren etc. etc. Dat verhaal van Frans vind ik mooi. Vrij stom anders om dat bewijs niet op te vragen. Zoiets wéét je toch.

Van overplaatsing van mij is nog niets bekend. Die Rietje, waar ik over schreef af en toe, is een andere Rietje dan diegene uit mijn team. Deze Rietje is een collega van het lab en getrouwd met een mariniers luitenant. Rietje v. Loo is getrouwd met een marine officier. Haar spreek ik nooit meer. De baby komt nu wel gauw en ze is niet zo erg best. Kinderen krijgen in Indië is over het algemeen geen sinecure. Mijn vulpen is best in orde en nu schrijf ik er ook mee, zoals altijd maar we hebben alleen rode inkt in huis. That's it.

Mijn jurk is morgen al kaar. Hij is heel leuk geworden. Ik heb hem net voor kerst, erg plezierig is dat. Je vond me erg veranderd op die foto's. Ja, dat weet ik natuurlijk niet maar ik ben ook weer twee jaar ouder geworden in die tussentijd en aangezien Indische jaren dubbel tellen zal ik inderdaad wel iets veranderd zijn. Mijn haar gaat na verloop van tijd weer los hoor, dan lijkt ik misschien weer meer. Waarom kunnen Wim en Liesbeth het niet zo fixen dat jullie eens daar zijn met de Kerst? Mij dunk dat een bank in de huiskamer met een matras of zoiets toch best voor elkaar te krijgen is. Als ik een huis had moeke, zou je altijd komen met Kerst en zo, maar dat zal wel nooit gebeuren. Je bent een zwerfster of je bent het niet, nietwaar? Natuurlijk behoud ik recht op mijn terugreis, ik blijf toch immers in dienst van het R.K. Bovendien ga je er uit, dan heb je een jaar daarna nog recht op vrije terugreis. Con schrijft hier nog iets onder, voorts een heel gezellig en goed 1948 toegewenst door jullie Anneke.

Beste mevrouw Lackamp,

Op Anneke's voorstel schrijf ik maar aan U alleen, want Anneke denkt dat uw man vast niet van 't jurkje op de hoogte is! Toch wil ik U beiden heel hartelijk bedanken voor 't schattige babyjurkje, het is beslist 'n aanwinst voor mijn babyuitzet. Ik zou haast hopen dat 't 'n meisje was, al kan ik 't gemakkelijk veranderen. 't Is gezellig dat Anneke bij ons woont, vooral nu Rob zo veel weg is. We kunnen 't uitstekend samen vinden en ik vind 't jammer dat ze ons waarschijnlijk in april gaat verlaten. Nu ga ik eindigen met hartelijke groeten en onze beste wensen voor 1948. Conny

Soerabaja, 29 december '47

Lieve Ouders,

Eén dag voor mijn verjaardag. Morgen mijn 27e! Wat gaat de tijd toch snel, één oogwenk en ik ben al aan mijn pensioen toe. Morgen geef ik een borrelpartij voor de kennissen,

dat is het gemakkelijkste. Zo van 5 tot 8. Daarna hoepelen ze op. Dit weekend is Wim er weer geweest. Gisteren stond de tocht naar Trettes weer op het program.

We hebben de kerstdagen in gepaste huiselijkheid doorgebracht. Rob was een dag tevoren weer weg gegaan zodat we de avond daarvoor er maar even een couveuse kerstkind van gemaakt hebben met een gezellig avondeten bij een brandende kerstboom en wat kerstliedjes op de piano. Ik kreeg van Con een boek over de 'Gadjahmerrah op Bali' voor mij natuurlijk een ontzettend aardige herinnering. Ik was er gewoon verlegen mee. Con en Rob doen zoveel voor mij en ik kan bijna niets terug doen. Werkelijk behalve jullie twee hebben nog nooit twee mensen zoveel voor mij gedaan als zij. En dat terwijl ze toch eigenlijk niets verder met me te maken hadden. Con en ik zijn kerstnacht nog naar de nachtmis geweest in de kapel van het R.K. ziekenhuis hier vlakbij. Natuurlijk liepen we verkeerd en stapten doodgemoederd midden in de nacht kordaat het lijkenhuis binnen in de veronderstelling dat het de kapel was.

Met die pensioenregeling valt het nogal mee, gelukkig lees ik. Prettig voor jullie. Dat vader als hij niets te doen had doodongelukkig zou zijn, kan ik me levendig voorstellen. Maar er zijn tegenwoordig nog wel van die bijbaantjes voor gepensioneerden, waar je toch wel enige vulling meer hebt, zie Willy en den Heer Woudstra etc. Wat die hulpverpleegsters betreft kan ik me voorstellen dat het niet veel zijn kan. De salarissen voor verplegend personeel zijn veel te laag. Vandaag kreeg ik nog twee brieven van Alan. Ik moest f 2,50 strafport betalen hetgeen ik niet had. Ik heb ze dus terug moeten sturen. Tré schreef me dat er weer een tweede baby bij haar op komst is. 't Lijkt me verschrikkelijk. Stel je voor je bent net van de eerste af en dan weer een tweede. Met bladen ben ik altijd erg blij. Speciaal de Libelle heeft onze aantrekkingskracht. Waarom is een oudere arts een noodsprong bij Mieke Meijer? Zijn die zo uit den boze?

Hoe is het weer bij jullie? Hebben jullie nog een witte kerst gehad? En waren jullie met je tweeën? Waarom kon je niet naar Raalte, ook niet voor een dag? Wat doen jullie met oudjaar? Wij blijven thuis after all. Het is voor Con toch niets zo laat in de nacht nog een fuif.

31 dec. Oudejaarsdag. Ik vervolg deze brief op het lab. Mijn verjaardag was erg aardig. 's Morgens werd Rodik (mijn hondje) de kamer binnengeloodst en sprong tegen mijn bed op met een grote kaart op zijn rug met 'hartelijk gefeliciteerd, Rodik'. De ontbijttafel was versierd met bloemen. Ik kreeg een mooi boek 'Puriteinen en Piraten' van Vestdijk en een schattig hoofddoekje van dunne voile stof. Van Jeannie en Rietje kreeg ik een boek. 'Amok' van Stephan Zeverg. Verder een hele slof cigarettten van Jeannies man. Zakdoekjes van de twee Hennies (man + vrouw) + cigarettten, een fles nightcap van Mecheld van de Korel.

De borrel gisterenmiddag was ook erg gezellig. Aanwezig waren Con + Rob, Jeannie + man, Rietje + man, Doortje + man, Hennie man en Hennie vrouw, Mechteld en ik. Wim belde 's morgens op, kon niet komen. We hadden sandwiches, kaas, worstjes op stokjes en Katjang, verder borrels, long en soft drinks, Wim had me een fles echte Bols cadeau gedaan, wat erg miters was met het oog op de mannen. Het was heel gezellig en een betere verjaardag dan de vorige. Waar zal ik volgend jaar zitten? Ik vraag het me wel eens af. Misschien wel op Nieuw Guinea, wie zal het zeggen. Jongens, ik stop, er staat weer poep en pies op me te wachten. We halen vandaag ons record inzendingen die het lab ooit op deze afdeling heeft gehad. Wel leuk Dag hoor, en nogmaals gelukkig 1948. An

Soerabaja, 5 januari 1948

Lieve ouders,

Gisteren heb ik weer een nieuw stuk Indië gezien nl. de streek om Batoe. Volgens Wim dreef ik toch altijd mijn zin door en aangezien ik altijd maar over Batoe zwamde, heeft hij, om er maar van af te zijn, na veel moeilijkheden voor het verkrijgen van een pas, gisteren de jeep in de richting Batoe gestuurd. Nu we hadden er beiden geen spijt van. Het is er werkelijk een prachtig stuk natuur, het mooiste wat ik tot nu toe van deze streken gezien heb. Het kon zowaar Bali evenaarden. We zijn, vergezeld van een der officieren uit Batoe, ook het voorterrein in geweest, tot aan de verste posten. Gezwommen hebben we in 'Selecta', een inderdaad select gelegen bad tegen de voet van de Ardjoeno. Alleen gewapend mag je daar verschijnen want het ligt juist iets over de demarcatielijn. Als ik mijn ogen dicht doe zie ik nog voor me hoe het was. De sawahterrassen, de begroeide berghellingen, één schakering van groen, alles overgoten door de zon in de stralend blauwe lucht. Zon, die kleine schitterlichtjes toverde tussen de bibit (*zaadjies*) op de natte sawajtjes, die speelde door de groene bladeren van de pisangbomen die groeien tegen de hellingen van de Kalitjes (*kali = stroom, kreek*). Achter de berghellingen van de Ardjoeno en de Panataran. Het dorpje zelf doet denken aan een klein Duits dorpje met die aflopende straatjes. Het water in het zwembad was diep blauw. Verder moet je weg denken al die droevige wrakken van werkelijk ideaal gelegen villaatjes zoals ze waren voor de oorlog.

We zijn verder nog naar een bron geweest waar de waterleiding van Batoe uit gevoed wordt. Ik heb bij de waterval gezeten en iedere keer een hand water genomen om te drinken. Wat is er verrukkelijker dan water zò uit de bergstroom? Jasses, ik word nog lyrisch op de late avond, maar het is om jullie enig idee te geven van de omgeving. We gingen nog even op bezoek bij een post, waar een peloton zit. Die jongens zitten ook ver weg van de bewoonde wereld, vooral omdat kort tevoren de weg Batoe Malang nog niet veilig was. Er sneuvelen toch nog veel. Pas, met kerstmis is er weer een goede kennis van me door een sniper gedood. Een jongen van 2.5 RI uit Modjokerto. Een paar dagen tevoren hadden we nog die leuke bruiloft van Ger en Joop gehad waar hij ook was. Zoiets kun je je niet voorstellen. Ik zie hem nog zo levend voor me. Vrolijk, gezellig, een fijne kerel, knap om te zien en nu ligt hij al weer dagen onder de grond. Ik vind het altijd ellendig als er weer een jong leven kapot wordt gemaakt. Enfin, so is life! Vandaag hebben we ook onze ene hond Toy dood moeten schieten. In drie dagen tijd van een levendige gezellige hond een verlamd wrak. De hondenziekte verloopt hier walgelijk snel. Lijkt veel op hondsdelheid. Helaas is er ook geen enkele prophylaxe voor. Nu zijn we bang dat Rodik en Sascha ook slachtoffer worden. Er is niets aan te doen. Voorlopig zit Rodik naast mijn stoel en kijkt innig vertrouwend naar me omhoog, zijn kop scheef. Als jullie deze brief krijgen ben je misschien al grootpa en – ma. Ik hoop dat het een lieve kleine Wimpie is. Het is zo leuk voor jou, Muultje, je hebt het altijd zo graag willen hebben zo'n kleinkind en ik geloof dat het er wel niet bij een zal blijven. Wim is nogal patriarchaal van aard. Over aard gesproken, mijn Chinese assistent heeft een horoscoop van me getrokken die wel merkwaardig goed klopt. Hier volgt hij; wat ik tussen haakjes gezet heb ben ik niet mee eens. Nu dan hier is hij:

'Het wezen is te actief te zeer verlangend naar nieuwe impressies om lang te blijven stilstaan bij één ding. Op vreemden en in gezelschap kan zo doende een zeer geanimeerde, zelfs charmerende indruk worden gemaakt. Veel aangename, min of meer oppervlakkige vrienden (literaire bekwaamheden en buitengewoon talent om anderen te imiteren) en te karakteriseren. De veelheid ontaardt vaak in halfheid. De zucht om te

weten beheerst reeds in de kindsheid het hele wezen (noot v.d. red: daar geloof ik geen klap van, ik was vroeger alleen maar een lui varken). Op godsdienstig gebied zullen conflicten ontstaan. Het kinderlijk vertrouwende geloof wordt steeds getoetst aan het verstand. Er bestaat innerlijk een sterk verlangen om vooruit te komen, om geestelijk zowel als maatschappelijk te stijgen met het bewuste of onbewuste oogmerk om zodoende over andere gezag te kunnen uitoefenen (juist!) Gelijk geaarde of idealistische personen prikkelt het tot verzet. Dit kan aanleiding geven tot onaangename verhoudingen. Daarom is het gewenst vóór alles te streven naar innerlijke meerderheid, een redelijk overwicht dat alle onwil, jaloezie of antipathie overwint. Er is een mate van ernst en betrouwbaarheid'.

Wat vinden jullie van deze ontleding? Niet gek hè? Dus dan maar aan het streven naar evenwicht. Nu jongens, ik stop. Ik heb van jullie nog geen brief gehad en ik ben zo benieuwd of jullie met Kerst mijn bloemen gekregen hebben. Dag, as always, jullie An.

Soerabaja, 12 januari '48

Lieve Ouders,

Vandaag weer terug van een weekend uit Trettes, nu eens manloos, of althans Wimloos, want zonder mannen blijf je hier toch niet. Ik had nl. er eens genoeg van om weer met Wim uit te gaan. Altijd hetzelfde begint te vervelen, niets aan en variatie is gewenst. Zo zijn dus Mechteld, Netty Visser (ook een analyste van het lab) en ik naar Trettes verhuisd waar we gelogeerd hebben in het weekendhuis der zusters. In de druipende regen gearriveerd en het was wel zo verlokkelijk om een wandeling in de druipende regen te maken zonder warm te worden (wat hier in Soerabaja tot onmogelijkheden behoort) dat ik Mechteld en Netty niet met rust gelaten heb tot ze ook meehuppelden. Het was inderdaad geweldig verkwikkend. Na mandiën en verkleedpartij waren we behoorlijk koud. Gelukkig waren we binnen niet al te lange tijd weer op temperatuur doordat er op oase - dat is het leave center der militairen - een dansfestijn was. Zoals altijd: in het land der blinden is eenoog koning, dus aan dansers geen gebrek. Je danst met Jan en alleman, met Engelsen, zo uit de klei, met officieren, met matroosjes etc. etc. We maakten kennis met een paar luits die behoorlijk lollig waren, dus zeer vermakelijk. Om 12 uur lagen we eindelijk in kooi en ik dacht eens heerlijk uit te slapen maar jawel, vanmorgen (en dat op zondag!) werden we door de baboe om 7 uur gewekt met een kop koffie met vellen! Br, en dat op je nuchtere maag. Ze hebben een eindeloze moeite gehad mij uit bed te wurmen om op tijd aan het ontbijt te zijn. Mijn langslaperij is alom berucht!

Na het ontbijt kwamen zowaar die twee luits weer aanzakken, die ik de avond tevoren had laten stikken omdat ze alleen mij en nog een andere juf naar huis wilden brengen en Mechteld en Netty dan aan hun lot over lieten. Dus dat was niet fair van hun wat ik dan ook maar meteen aan ze gezegd heb. Never mind, ze waren er niet boos om en zo zijn we dan gezamenlijk een tocht gaan ondernemen naar een van de watervallen. Om half negen gingen we op pad, om tien uur kwamen we weer terug, zo zwart als een varken. Verkleden en toen op naar het zwembad, waar later de zuster, die de leiding over het zusterhuis heeft, woedend over was omdat het zwemwater afgekeurd is (dat heb ik nl. zelf afgekeurd!!!) en er was een officieel papier van. Dat wekte natuurlijk mijn woede op, per slot ben ik een volwassen mens en laat me niet de wet voorschrijven. Enfin, het was miters. Toevallig bleek die ene luit een goede kennis van Rob te zijn. Con zei dat hij die vent was die de Golden Medal of Freedom gekregen heeft, zou ik hem niet aangezien hebben. Generaal Barry was in oase met Admiraal Prinke, een echt officiëlerig

stompzinnige beweging. Ze zaten als lode poppen naast elkaar met hun hele hofhouding op een rijtje. Een dooie boel, blij dat ik geen generaal ben. Vanmiddag in de stromende regen weer terug naar Soerabaja. Ik laat Con nu liever niet meer 's nachts alleen daar het nog maar 3 weken zal duren voor de bevalling volgens de dokter. Rob heeft zowaar pech gehad. Met nog 5 officieren van de Marbrig is hij onmisbaar verklaard. Het is natuurlijk wel een hele eer dat Gen. Spoor je persoonlijk onmisbaar verklaart maar daar heb je maar een bitter beetje aan. Rob was woedend temeer daar hij prachtige banen had aangeboden gekregen als architect. Dit is als dank voor het vele werk dat hij in de intelligence heeft geleverd. Deze verlening van de dienst is voor Rob onbepaald dus nu kan hij zijn hele architectenloopbaan wel aan de kant schuiven. Al met al is hij er nu al 5 jaar uit. Wat heerlijk dat jullie het kerstmandje aardig vinden. Ik had het in November al besteld via de YMCA. Door middel van een fonds dat deviezen hiervoor beschikbaar stelt krijg je in Holland bloemen voor dezelfde waarde als je hier betaalt, wat anders natuurlijk onmogelijk is. Gelukkig dat jullie de kerst toch nog samen gehad hebben met Wim en Liesbeth. Tenminste één dag. Wat je schreef Mémé, (je weet wel wat ik bedoel), ben ik wel met je eens maar één ding helemaal niet en wel dit. Dat ik minder aan jullie moet sturen. Alle schatten op de aarde zijn niet genoeg voor jullie! En ik wou dat ik nog tien maal zoveel kon sturen. Nu ik weg ben zie ik zoveel dingen zo goed in bv. hoe jullie alles en alles opgeofferd hebben om Wim en mij te laten studeren en wat een ellendig ondankbaar kind ik vaak onbewust ben geweest. En zou ik dan niet een beetje mogen opofferen om jullie althans enigszins te laten blijken hoe ik van jullie houd en bewonder? Con is jaloers op me dat ik zulke ouders heb als jullie! Ik kreeg gisteren bericht van het RK dat het MGD een baan voor me heeft in Padang, maar dan direct. Dit neem ik niet aan want nu ik eindelijk eens Con behulpzaam kan zijn met de baby, zou het niet fair zijn om ze maar rustig te laten zitten. Bovendien wil ik het lab niet in de steek laten zo ineens, want als ik wegga en dat is geen opschepperij, maar Con zegt het ook, dan kan de bacteriologische afdeling niet meer draaien. Dus dan komt er wel eens wat anders wat het lot me brengt. Lieve schatten, ik stop volgende week verder. Jullie Anneke.

Soerabaja, 19 januari '48

Lieve Wim en Liesbeth,

Vandaag kreeg ik jullie telegram. Van harte gefeliciteerd met onze stamhouder! Leuk dat jullie hem Jan-Willem hebben genoemd. Ten eerst vind ik dat voor Vader ontzettend aardig en ten tweede is het traditiegetrouw dat de stamhouder Jan Willem heet. Hoe is het met Liesbeth? Blijf maar minstens 14 dagen op bed liggen, dat is goed voor je figuur anders bederf je het maar. Vader en moeder zijn zeker wild trots. Heb je ze nog met de auto kunnen halen?

Binnenkort zullen jullie een kleinigheidje krijgen voor de baby. Ik heb het zelf gemaakt, dus please, geen critiek. Overigens Wim geloof ik dat mijn laatste brief wel wat scherp gesteld was. Het speet me achteraf dat ik het zo geschreven had. Mijn scherpe tong speelt me hier ook wel eens parten, waardoor ik nog wel eens moeilijkheden met mijn kennissen krijg. Wanneer is de baby precies geboren? De juiste datum kon ik op het telegram niet ontdekken. Liesbeth wil je Jos bedanken voor haar krabbeltje onder aan je brief. Ik vond het reuze lollig van haar. Jongens, voorlopig stop ik. Wacht even jullie verdere berichten af. Het allerbeste met de kraamvrouw!!! Connie feliciteert jullie ook van harte en ze zegt dat ze je benijdt omdat je al van alles af bent. Nogmaals van harte en veel geluk met jullie Jan Willem. Jullie Anneke

Soerabaja, 27 januari '48

Lieve Ouders,

Deze wekelijkse brief van mij is wat laat, dit komt deels door het feit dat Lo hier nog steeds in de contreien zit, deels dat ik een griep te pakken kreeg dit weekend in Trettes waardoor ik een paar dagen in de lappenmand rondhuppelde. Gelukkig is het ergste nu weer voorbij en de kletsnatte onsmakelijke zakdoeken periode behoort weer tot het verleden. Morgen ga ik weer naar het lab waar het nog steeds een daverende drukte is. We hebben al in de 1100 onderzoeken gehad bij mij op de afdeling tegen vorig jaar om deze tijd $\pm$ 400. Rietje is nog vaak ziek en dan moet ik maar zorgen dat ik alleen alles klaar krijg. Je snapt dat ik de laatste tijd erg over mijn toeren was en daardoor heb ik ook een te onaardige brief aan Wim geschreven waar ik echt spijt van heb. In gewone gemoedstoestand was ik zo fel niet geweest. De laatste tijd had ik dat ook nogal eens met mijn kennissen waardoor zo nu en dan behoorlijke wrijving kwam. Och, deze tijd met Lo is ook niet bepaald om rustig van te worden. Als hij er is vind ik het miters maar iedere dag wordt het uitzicht bedroevender en zonder uitkomst. Soms kan ik het lot haten dat altijd de moeilijkste dingen voor je neerzet en dan de zaak maar laat uittobben. Soit, het is nu eenmaal niet anders. Per slot heeft ieder mens evenveel recht op geluk, hij zo wel als ik maar nu is het moeilijkste wat ons geluk zal uitmaken. Och, in die dingen spreekt je gevoel zo vaak tegenovergesteld aan je verstand. Enfin, laat ik hier niet meer over hebben perslot kan niemand hieraan helpen. Overmorgen gaat hij weer terug naar Batavia.

Zo, dus jullie zijn trots op je kleinzoon. Jullie zijn zeker erg blij en gelukkig er mee hè? Dat drinken zal wel in orde komen maar als Liesbeth zich nerveus maakt zal ze geen voeding hebben voor het kind en dat is natuurlijk fout. Veel kinderen willen eerst niet graag drinken. Je ziet, ik heb er verstand van dank zij baby bezittende vriendinnen. Ja, met Con loopt het nu ook op zijn laatste eindje. Gelukkig maar want ze hèëft het niet meer. Met deze overstelpende hitte, nu de regens maar niet door willen komen. Ik heb er zelf ook nogal last van en val gelukkig weer af. Tenminste iedereen zegt het. Nu, je weet hoeveel plezier mij dat altijd doet, ondanks dat noemt Lo me altijd plagend 'propje', maar ik ben er zowaar niet eens beledigd door.

Dat die verpleegster ruw in de mond is kan ik me levendig voorstellen als ze altijd bij militairen in de buurt is. Wij hebben daar hier ook neiging toe. Ik krijg uit je brief de indruk dat tante Dien het toch niet al te best maakt. Het heeft zeker al te lang doorgewerkt dat ze er met de operatie goed en wel helemaal af zou zijn. Mijn kleine hondenbeest is nog steeds puik in orde. Het is een beeld om te zien en hij is ook ontzettend leuk van karakter. Ja, dat zien van Indië is reuze prettig maar dat zal nu wel afgelopen zijn want ik heb voorlopig geen zin meer om nu met Wim om te gaan. Het verschil is te groot. Nee, ik kon echt niet meer geld lenen bij het ontvagen van de brief van Alan. Ik had door Sint en mijn verjaardag al zoveel schulden moeten maken dat ik onmiddellijk na ontvangst van mijn salaris, nadat de huishoudingkas er af was, geen rooie cent meer overhad. Zo leef ik van de ene maand in de andere. Och, als ik ze aan het eind van de maand maar afbetalen kan, is het niet erg. Wat is Willy toch een eeuwige stommerd. Die krijgt de wijsheid zelf niet met de jaren. Arme tante Bets. Van overplaatsing naar Padang heb ik verder nog niets definitiefs gehoord. Je weet, Gouvernements molens malen langzaam. Och, ik weet natuurlijk niet of ik het weer zo prettig krijg als hier maar perslot kan ik toch niet eeuwig bij Con en Rob blijven. Die hebben recht op hun eigen gezin. Een half jaar houd ik het in ieder geval wel uit en in het

najaar ga ik dan even naar Holland om een koude neus te halen en wat het voornaamste is, jullie neuzen weer te zien. Met let wel het zijn plannen en nog geen zekerheden! Lieve schatten, ik stop nu weer tot volgende keer maar weer. Jullie An.

Soerabaja, 2 februari '48

Lieve Ouders,

Vandaag kreeg ik jullie brief van 26/1. Dus vrij vlug. Jammer dat jullie kiekjes mislukt zijn. Vader vraagt maar steeds over die regenjas. Die is best, natuurlijk wel een beetje warm, maar lopen komt hier toch niet voor en als je in de regen rijdt, heb je het niet al te warm. De echte tropische regens komen nu een beetje los, met den aanleve van dien, dwz, overstromingen in de lagere stadsdelen, verstopte gasleidingen etc. Zaterdag ging ik even met Rob mee naar de stad. Onze jeep reed tot aan de assen in het water. Verscheidene auto's die water in de bougies hadden stonden stil. De Darmoboulevard was één groot meer. Ik voelde me in een zeilboot op de Friese meren met massa's buiswater. Alle auto's hadden een hele streep van water achter zich. Als je het nooit gezien hebt kun je je het niet voorstellen. Dat recept voor de bril heb ik nog steeds niet. In de bios gebruik ik de gebarsten en met tennissen ook. Morgen hebben we een mixed hockeywedstrijd met mariniers. Wel leuk, ik ben alleen benieuwd hoe het gaan zal. Ik heb al sinds ik uit Holland ben niet meer gespeeld en je verliest hier in Indië je fitheid zo gauw, speciaal nu we zo hard moeten draven op het lab. Van overplaatsing naar Padang heb ik nog steeds geen bericht. Dat zal dus wel niet doorgaan, erg jammer want ik wil nu juist graag weg. Na dat afscheid van Lo heb ik bepaald weer een minder florissante tijd. We hebben al afgesproken dat dit maar een afscheid voorgoed moet zijn. Het wordt hoe langer hoe moeilijker en wanhopiger en netto winst is er niet. Het is de vraag of zijn vrouw hem wel los laat en dan op zo'n afstand kun je toch niet zomaar beslissen. Ze zullen toch eerst moeten afwachten of het inderdaad, als ze bij elkaar zijn, helemaal niet gaat. Bah, een lamme beweging. Was hij maar nooit meer bij me teruggekomen dan was het gemakkelijker geweest. Ik word soms zo opstandig tegen het lot wat mij altijd maar moeilijkheden te verwerken geeft en nooit eens iets gelukkigs. Ik ben niet ontevreden, dat bedoel ik niet maar ik word zo moe en zo kriebelig van dat eeuwig durende getol. Wim heb ik nu ook afgeschreven. Ik kan voorlopig geen man meer zien, maar daarbij sluit ik natuurlijk ook alle afleiding af. Daarom wil ik zo gauw mogelijk hier vandaan. Dan begin ik weer iets nieuws. Je vergeet dan vlugger door de nieuwe indrukken die je dan opdoet. Soms lijkt het leven zo ontzettend lang. Brrr. Enfin, laat ik maar zwijgen, perslot kun je er toch ook niks aan doen.

Natuurlijk is Rob OVW-er. Alle lui die nu uit dienst komen zijn OVW-er. Die dienstlichtingen (waar we over het algemeen zwaar de pest aan hebben) komen nog lang niet uit dienst. Rob is nu bij Generaal Spoor en bij Admiraal Pinke wezen praten in Batavia en nu is er nog een kans dat hij er uit komt. Het sanatorium breidt zich weer behoorlijk uit zie ik. Dan zul je het wel druk hebben. Vader stelt zich Indië veel te oerwoudachtig voor. Als je naar de Veluwe gaat bv. kom je toch ook niet wilde zwijnen, vossen en herten tegen. Die zijn te schuw. Zo ook hier. De vogels let ik nooit zo op, maar apen zie je wel eens. Waar Lo en ik laatst klommen in Trettes kwamen we langs varkenssporen en daar zag je ook wel wat apen. Hoe wij over de Renville toekomst denken? Wel ik persoonlijk vind het niet slecht. Perslot heeft de republiek zelf moeten erkennen dat deze voorwaarden veel minder aardig zijn dan Linggadjati.

De hele republiek is een levend lijk met zijn laatste stuiptrekkingen. Overschrijden ze de bepalingen t.o.v. de wapenstilstand dan zal dat wel het eerste sein zijn tot doortrekken van onze troepen vermoed ik. Hoe vind je dat Ghandi dood is. Zonde voor dat land. Nu wordt het helemaal een beestenbende ben ik bang. Dat met die brief van Wim is inderdaad verkeerd van mij geweest. In een echte zure oude vrijstersbui geschreven. Ik heb er ook spijt van als haren op mijn hoofd. Zo zie je hoe op een grote afstand licht kleine dingen tot grote misverstanden kunnen groeien. Ik wist dat jullie 35 jaar getrouwd zijn 25 maart. Dat zal ik niet vergeten. Ik zou jullie zo graag iets moois sturen maar echt, het kan er onmogelijk af. Deze maand is weer vol uitgaven nl. Cons verjaardag, de baby etc. etc. Ik laat een lampje maken voor haar babytafel. Het kapje heb ik zelf beschilderd met silhouetten van kindertjes met lichtgroene achtergrond. Het is inderdaad enig geworden, al zeg ik het zelf. Ik had al zo lang niet geschilderd dat ik bang was het niet meer te kunnen, maar dat viel wel mee. De baby laat anders erg op zich wachten. Nu zegt de dokter weer dat het pas de 20^e komt. Jammer voor Con want die heeft het zo warm en zo benauwd. Kan ik me voorstellen met zo'n kind in je buik. Enfin, als hij er uit is dan is het razend leuk voor haar. Rob pest haar voortdurend met de meest onaardige opmerkingen als 'rolbuik' etc. maar onderhuids is hij oertrots. Het is een leuk stel samen. Lieve schatten, ik stop. Tot volgende week, jullie An

Soerabaja, 7 februari '48

Lieve Ouders,

Het is zaterdagavond. Ik zit bij Hennie op de baby te passen die gelukkig geen kik laat horen. Hennie is nl. naar de bios en ik had haar al eerder beloofd op haar jongetje te passen. Het kwam vanavond al heel beroerd uit want we waren juist van plan met zijn drieën naar de bios te tijgen. Enfin, van vrienden moet je het hebben. Ik heb alleen tegen Con gezegd dat ik hoop in Padang niet twintig vriendinnen met babies te krijgen, maar ik bedenk me ineens dat ik over Padang spreek maar jullie nog niets definitiefs weten. Nu je moet dan weten dat ik van de week definitief per 1 maart ben overgeplaatst in MGD dienst naar Padang. Ik kom dus in een militair hospitaal te werken. Het lijkt me wel. Of de ruil beter of slechter is, zal ik wel ontdekken. Na de laatste periode heb ik alle aandacht bij het werk verloren. Ik moet weer iets nieuws hebben om afleiding te krijgen om te vergeten. Alleen ben ik razend benieuwd of ik wel voor 1 maart weg kan. Het DVG werkt helemaal niet mee in zulke dingen. Padang is nog niet veel, dat weet ik. Burgers zullen er wellicht practisch niet zijn, althans Europeanen. Het is meer een militaire bezetting maar ook dat heeft zijn aantrekkelijke zijde. Perslot was het toen we hier in Soerabaja kwamen al net zo en het is toch een ontzettend leuke tijd geweest. Met Cons baby wil het maar niet opschieten, nu beweert de dokter weer dat het pas de 20^e komt. Rietje v.d. Loo (bij jullie beter bekend als kloosterman) zit nu al 3 weken voor niets te wachten. Die had hem ook al lang moeten hebben. Onze nieuwe baas is ook gearriveerd op het lab. Dunlop gaat per 15 febr. weg. Gelukkig zal ik de nieuwe ster aan het firmament niet meer meemaken want ik ben van plan 14 dagen eerder op te houden omdat ik toch alles van passage, afscheid, kleding herstellen etc etc. moet oeroesen. Ik vind het toch wel weer erg avontuurlijk iets helemaal onbekends tegemoet te gaan. Op het lab vinden ze het jammer en ook Con. Enfin, beter dan dat ze een zucht van verlichting slaken. Dinsdag hebben we die mixed hockeywedstrijd gespeeld. Het was reuze gezellig. Na afloop hebben we nog even nagekletst in de mess van de officieren. Ook zij waren enthousiast en we zullen het meer doen. Alleen was ik 's avonds zo moe als een wilde en huppelde om 8 uur mijn bed al in. Het is op het ogenblik de tijd van de

levensgrote insecten o.a. sprinkhanen. Om je een hartverlamming te bezorgen, zo groot als mijn middelvinger (ze bijten!) en spinnen! Vanmiddag zat op een van mijn jurken een spin zo groot als de palm van mijn hand. Con en ik krijsten uit alle macht maar Rob snapte er niets van. Die dacht dat we bezoek met gejuich naar binnen aan het halen waren. Br, ik ben als de dood. Ik ga vanavond mijn bed terdege nazoeken of hij daar niet in is gaan zitten want dan heb ik het niet meer. Morgen gaat Doortje een afscheidskoffie geven. Ze gaat weg van de BP mess. Liefdesdrama. Zonde van haar baan. Ja, ongetrouwd zijn is synoniem met liefdesdrama's hebben. Wat ze nu gaat doen weet ze niet. Erg toch, want deze baan was geknipt voor haar en het tjoetjokte (klikte??) juist zo goed met haar en de BP mess.

Jongens, ik weet gewoon niets te schrijven meer. Binnenkort zal ik jullie wel weer uitgebreide brieven schrijven over Padang etc. etc. Ik ben benieuwd hoever je daar het land in kunt. Fort de Cock moet prachtig zijn. Ik heb altijd graag Sumatra willen zien. Het is prachtig, wel meer natuurstaat nog dan Java. Wat zie ik toch een boel en dat allemaal voor niets. Lieverds, ik weet heus helemaal niets meer. Volgende keer beter hoop ik, Dag hoor, jullie Anneke

Soerabaja, 16 februari '48

Rietje v.d. Loo - Kloosterman heeft een zoon, Jaap

Lieve Ouders,

Vandaag kwam jullie 50^e brief waarin jullie schreven over de tocht naar Raalte. Nu ik zie wel dat jullie genoten hebben. Ik kom juist van het lab en omdat we om 4 uur toebereidselen zouden maken voor de borrel (Con is nl. vandaag jarig) loont het me niet meer de moeite om nog naar bed te gaan. Nog steeds is onze baby niet gearriveerd. Zaterdag leek het er veel op maar sindsdien is het weer overgebeterd. Wat je schrijft over 'je over de kop werken' is natuurlijk wel waar, maar het ligt nu eenmaal niet in mijn aard de boel er maar half af bij neer te gooien. Och, en perslot ben ik liever druk dan dat ik niets te doen heb. Ik ben nogal rennerig vandaar, en ik houd van opschieten. Daarom ergert het mij ook zo verschrikkelijk dat het DVG maar niets van zich laat horen, zodat ik nog steeds niet weet wanneer ik hier weg kan. Op die manier boren ze de paar dagen vakantie die ik er af wou nemen ook nog door mijn neus. Ik heb juist weer een brief aan het Rode Kruis geschreven of ze van daaruit nog weer wat spoed achter de zaak willen zetten. Vandaag is Dr. Dunlop weggegaan. Jammer. Ik heb nog een getuigschrift gevraagd voor het geval ik het nodig mocht hebben. Ik houd er anders niet van. Ze zijn toch altijd mooi. Hij heeft van mij een uitstekende analyste gemaakt die over veel ervaring beschikt. Ik lach me dood om die onzin, want toen ik een jaar geleden op de bacteriologische afdeling kwam heb ik alleen maar een gezicht gezet of ik er alles van wist terwijl ik van de bacteriologie zo goed als alles vergeten was. Je ziet, flair en een verwaand gezicht doen veel. Je moet nooit laten merken dat je iets niet weet.

Deze en vorig week heb ik weer een nieuwtje gelanceerd op ziektegebied. Afwisseling doet leven. Ik heb nl. een dubbelzijdige oorontsteking. Dit is geen lolletje. Twee dagen heb ik thuis gelegen helemaal onder de verdovingsmiddelen, anders was het niet uit te houden en dan lag ik 's nachts nog te huilen van de pijn. Enfin, het ergste is nu voorbij. Ik word iedere dag door een oorarts behandeld en ben nog zo doof als een kwartel. Inderdaad in januari hadden we $\pm$ 45 onderzoeken per dag. Niet uit te poetsen.

Zo, de borrelpartij is weer achter de rug. De successievelijke paren zijn naar hun huis terug gekeerd. We hebben iedere avond haast aanloop. Vaak alles behalve leuk maar wat

doe je er aan. Momenteel lees ik het boek 'het verjaagde water' van Van den Doolaard. Vader schreef er laatst al over meen ik. Razend knap boek, reusachtig goed uitgewerkt. Zoals de personen en het werk daar levend wordt uitgebeeld is knap werk. Wim hoeft toch geen f 25,- te geven. Niet dat ik niet iets gebruiken kan, maar ik heb nu het gevoel dat ik hem dat afgedwongen heb. Heb ik inderdaad de indruk gegeven van zoiets als een miskend genie of zo? Ik weet niet hoe ik het noemen moet, maar ik heb het gevoel van iemand die heeft zitten opscheppen over zijn heldendaden. Het was toch niet mijn bedoeling om te vertellen hoe goed ik mezelf wel vond, dat begrijpen jullie toch wel? Ik had niet geantwoord op je vraag over de stuurderij, omdat ik niet wist hoe lang ik hier nog in Soerabaja zou blijven. Maar dat weet ik ook nu nog niet. Dus ik zou maar wachten tot ik in Padang zit en het juiste adres weet. Het is zonde als de boel weg raakt. Wat ik nodig heb? Het lijkt nu wel veel maar ik bedoel niet dat ik dat allemaal hebben moet, maar ik zal maar opnoemen, dan weet je wat het is en ik zal voor de aardigheid eens erachter schrijven hoe duur dat hier is. Goed voor jurk (f 40 – 45,- p.m.), directoires (f 20,-), BH (f 15,-), tandpasta f 3,50), zeep (f 2,-). Weet je wat ik wel graag zou willen hebben? Interna, dat is hier niet te krijgen.

Fons Yupels – dat is een majoor van de mariniers, een vriend van Rob, gaat a.s. week thuisvaren per vliegtuig. Ik heb een pakje klaar liggen bevattende een geschenkje voor moeders verjaardag en een kruippakje voor Wim en Liesbeths Jan Willem. Het is zelf gemaakt en geborduurd. Ik hoop dat Fons het mee kan nemen en dan in Amsterdam ongefrankeerd wil posten. Dat zou miters zijn. Misschien heeft Muultje het dan nog voor haar verjaardag. Echt met jullie 35 jarig jubileum kan ik niets sturen. Dit vind ik nu zo sneu. Enfin, misschien als ik in Holland kom. Ik heb al gedacht van die f 2000,- die ik nog tegoed heb, kunnen we best wat afnemen en dan een auto huren en gedrieën overal heen, alle kennissen af die jullie wilt zien, behalve Zeist-familie. Of zijn er nog geen auto's te huren? Enfin, dat zien we dan wel. Ik heb hoop dat in Padang mijn financiële toestand wat zal verbeteren, allicht gaat daar minder geld verloren aan huishouding als ik intern kan. Nu, dag hoor, tot volgende week dan maar. Jullie Anneke weer uit het hospitaal. Dááág, jullie An.

Soerabaja, 22 februari '48

Lieve Ouders,

Het is zondagmorgen 8 uur. Ik zit op het platje met een cigaret en kijk op de Reiniers boulevard die nu doodstil is. Niet iedereen is vroeg uit de veren. Met Con traineert het nog steeds. Gisterenavond zei Wim Muller dat het vannacht wel komen zou (hij is behandelend geneesheer) en nu is er nog niets loos. Ik had van volgende week al vrij gevraagd maar het zal nog wel niet direct nodig zijn. Dus begin ik maar met straks naar het lab te huppelen. Ik las gisteren in het medisch analysten blaadje een boekbespreking over 'aan de grens van het leven' van Dr. H.C. Booij. ingeleid door Prof. Kluyver, behandelend het virusprobleem, uitgegeven bij Stempert en Kroeze. Ik zou dit wel graag willen hebben, misschien dat dat gaat van de f 25,- van Wim. Dit virus probleem interesseert me altijd uitermate. Hoe zit het met die f 100,- die ik nog te goed heb van de schade-enquête? Ik wou dat dat eens kwam. Moeder schreef laatst of 4 m. genoeg was voor een jurk. Het lijkt me wel, tenminste ik hield van die vorige lap een heel stuk over. Is bij jullie mooie niet te dikke zwarte zijde of crêpe Georgette te krijgen? Zeker duur hè? Fons is woensdag hier afscheid komen nemen en heeft het pakje voor moeder meegenomen. Krijg je het nog voor je verjaardag, wacht dan maar tot 4 mrt. met het

open te maken. Het broekje voor Jan Willem is niet meegegaan, dus dat stuur ik een andere keer mee.

Mijn oorontsteking wordt er niet beter op. Ik ben nog zo doof als een kwartel. Moeke, ik zal je in deze brief vast feliciteren met je verjaardag, want de volgende zal misschien net te laat komen. Nu dan, ik hoop dat je een heel gezellige dag zult hebben met veel cadeautjes en de kleinzoon op schoot. Maar dat zal wel niet hè? Hij zal nog wel te klein zijn voor zo'n koude reis. Prettig dat Liesbeth wat opknapt. Rodik heeft nu ook hondenziekte. Het is me een getob. Soms ben ik hele nachten met hem aan het scharrelen. Dan wordt hij zo wild en opgewonden. Er is aan deze ziekte niets te doen. De dierenarts heeft me druppels gegeven maar die zijn om te kalmeren. Cureren doen ze niet. Je houdt hier bijna geen hond in leven. Zo dik en rond als hij eerst was, zo mager is hij nu. Als hij het er levend afbrengt mag ik in mijn handjes klappen maar van meenemen naar Padang zal wel helemaal niets komen. Over Padang gesproken, ik heb nog steeds geen oproep. Zonder die kan ik niet weg. Ondanks herhaald geschrijf en geklets op DVG heeft het nog geen resultaat gehad. Enfin, afwachten maar. Veel is er verder niet te melden. Onze nieuwe baas Dr. Herzberger is niet onaardig, maar ik mocht Dunlop liever. Deze Herzberger is wel actief en dat mag ik wel, maar hij is bovendien ontzettend bemoeizuchtig en je weet dat geeft met mij nog wel moeilijkheden. Ik kan het niet goed hebben en als me iets niet aanstaat dan kan ik mijn mond niet houden. Lastige eigenschap. Soms sta ik versteld over mijn eigen haaiebaaierigheid. Maar je krijgt het automatisch als je altijd voor jezelf op moet komen. We hebben nu als labwagen de wagen van Dr. Dunlop, een Chevrolet model 47. Ik kan me tenminste nu vertonen tegenover de burens met hun Hudson en Vash. Lieverds, ik stop weer. Tot volgende week. Een prettige verjaardag hoor. Jullie Anneke.

Soerabaja, 3 maart '48

De fotootjes van de kleinzoon waren reuze aardig. Het meeste viel me op het profiel van Liesbeth en haar vader, volkomen congruent! Moet je maar kijken.

Lieve Ouders,

Morgen is moeder jarig. Heb je mijn pakje al gekregen? Hier is veel gebeurd deze dagen, daarom schrijf ik deze brief iets later dan normaal. Allereerst het grote nieuws: Con heeft een dochter. Inger Constance, geboren op 29 februari, zondag dus. Hoe krijg je het voor elkaar. Con had juist gevreesd voor die datum. Ze heeft $\pm$ 16 uur gezwoegd en het was beslist geen grapje. Ze heeft erg veel pijn gehad. Rob en ik zijn er bij geweest van het begin tot het eind. Het is een snoezig klein kindje van 6 pond. Con heeft 2x per dag de zuster en de rest van de tijd help ik haar: ook 's nachts slaap ik bij haar omdat Rob juist griep heeft en dus niet in de buurt mag komen. Ik ben langzamerhand volledig baby minded. Je moet me zien. Ik sta verstomd van mijn eigen handigheid op dit gebied. Desalniettemin is het een vermoeiende tijd voor me dit en het lab, waar ik nu alleen was, omdat Rietje Steub geen zin meer had en dus huisvrouw sadya (*alleen*) is nu. Ik moet je zeggen dat ik sinds zaterdagnacht geen moment rust meer heb gehad. Maar aan de andere kant ben ik blij dat ik nu iets doen kan. Het zal echt niet voor lang zijn want zaterdag vertrek ik definitief naar Padang. Hoeveel soesah dit is geweest zal ik niet uitgebreid vertellen, want dat zou een te lang verhaal worden. Bijna hadden ze me in DVG dienst overgeplaatst naar Palembang. Nep streek van het DVG. Het heeft me heel wat grijze haren aan woede gekost tevens heel wat aan kwade brieven en dito

telegrammen. Enfin, ik heb dan toch mijn doel daardoor bereikt, want dat besluit DVG is geannuleerd en ik krijg toch mijn zin. Maar nu moet alles in twee dagen voor elkaar komen, want nu werd ik plotseling met spoed opgeroepen. Vandaag het afscheid van het lab genomen, dus morgen en overmorgen kan ik nog alles in orde maken en pakken. Ook ga ik nog even naar Trettes, naar Doortje. Herzberger was zo woedend dat ik plotseling weg ging dat hij er iets tegen wilde doen om mijn vertrek te beletten, maar hij kan er geen biet meer aan doen. Hij was echter zo kwaad dat hij vanmiddag niet eens afscheid van me heeft willen nemen. Zeldzaam kinderachtig want per slot wist hij het al lang. Inderdaad is het niet leuk, want nu loopt de hele bacteriologische afdeling in de soep. Niemand op het lab kan mij vervangen maar dat is niet mijn schuld. Ze hebben het geweten en Dunlop heeft indertijd Batavia al hierover gewaarschuwd. Ik ga nu dus definitief over in Militaire dienst en niet meer in burgerdienst. Toevallig schreef Lo me juist vanuit Padang dat hij daar ligt met malaria, geelzucht en bronchitis. Ook een toeval! Dus ik zie hem daar ook nog. Ik zal jullie schrijven zodra ik mijn juiste adres weet, maar zolang jullie daar nog niet mee op de hoogte zijn, moet je maar aan het Gew. Lab schrijven. Ik zal ook hun inlichten waar ik zit dus dan sturen zij de brieven door. Zaterdag kwart voor tien, dus de 6^e vertrekt mijn toestel naar Batavia. Dan zal ik op het MGD het een en ander nog moeten in orde maken met het oog op mijn overgang naar MGD en dan zullen ze me wel doorsturen naar Padang. Deze dagen doe ik natuurlijk niet anders dan rennen van de ene instantie naar de andere. Je kent dat wel. Jongens, ik stop tot nader bericht. Heb haast want moet nog veel doen. Als altijd, jullie Anneke

Batavia, 9 maart '48

Lieve Ouders,

Gesetteld op mijn bed in de RK mess op de kamer van Daisy, zo lui als het maar kan, zal ik jullie even het laatste nieuws meedelen. Padang is veranderd in Medan. Ik wordt geplaatst in het Militair Hospitaal daar. Volgens Lo (en die kan het weten, want die reist heel Indië rond) is het het beste territorium wat je kunt hebben. Er zijn prachtige tochten te maken naar het Tobameer, kortom, het moet miters zijn. Ik heb er reuze zin in. Volgende week zal ik waarschijnlijk wel een vliegtuig krijgen. Zaterdag ben ik uit Soerabaja vertrokken. Con was er diep van in de put en Rob vond het ook erg jammer. Rob bracht me naar het vliegveld. Hij heeft nog wat fotootjes genomen die ik jullie tzt zal opzenden. Hij was zo verbouwereerd bij het afscheid en ik toch wel, dat hij niet eens merkte dat hij me weg stond te wuiven nog met mijn haverzak in de hand. Ik moest haastig terug rennen om het op te halen. Teddy (de hond) stapte bijna mee het vliegtuig in. Ofschoon ik toch al aardig wat vliegueren er op heb zitten deze laatste jaren, ben ik nog steeds niet voldoende 'airminded'. Ik was weer zo beroerd als een lam. Dat zal wat worden naar Medan. Dat is wel 3x zo ver. Ik geloof dat we dan landen in Palembang en Padang. Padang moet lang zo aardig niet zijn als Medan. Dus ik bof. Lo zei al steeds: "wat je toch met je eigenwijze kop in Padang wou, is me steeds een raadsel gebleven". Ook hij is met deze schikking razend tevreden. Aangezien hij van plan is daar een vaste dienst neer te zetten en dus vaak daar zal zijn. Hij is pas weer terug uit Padang, na zijn ziekte en je snapt dat we het miters hebben hier. Och, we moeten maar niet piekeren en de tijd die we elkaar zien zo prettig mogelijk maken. Hij tobt daar meer over dan ik, maar perslot geniet ik graag in het leven en aan de toekomst denk ik liever niet. Het leven is zo kort. Ik kan het niet helpen maar ik ben altijd razend blij als ik hem weer zie en ik laat nu het lot maar over me komen. Denk niet dat ik een onverstandige daas ben. Ik ben zeer redelijk

maar jullie staan er waarschijnlijk anders tegenover. Onze generatie ziet de dingen nu eenmaal anders dan jullie. Maar ik weet zeker dat jullie je er geen zorgen over hoeven te maken en ik heb een enorm respect voor hem, zoals hij met mij omgaat. Ik heb dat héél, héél anders meegemaakt. Ik geloof dat het juist dàt is, waarom ik zoveel om hem geef. I can't help! Een hart van een mens is een vreemd ding. Overigens hoe vonden jullie het dat ik in Medan kom? Dat is juist het aantrekkelijke van dit leven. In Europa reis je zo maar niet 2500 km! Wat een bereisde oude juffrouw word ik hè? Het zit me in het bloed en ik verbaas me er zelf wel eens over. Al heb ik het ergens goed dan nòg zie ik weer weg te komen. De tijd bij Rob en Con was in alle opzichten een goede tijd voor me. Ik ben er rustiger (dwz geestelijk!) door geworden. Zoiets krijg ik nooit weer terug, maar ja, blijven kon ik daar ook niet op den duur. Ik ben benieuwd wat ik in Medan nu weer voor leven krijg. Grappig idee, helemaal weer iets onbekend. De broer van Rob, die officier KNIL is, zit daar ook met zijn gezin. Natuurlijk ga ik ze onmiddellijk opzoeken. Schrijven jullie je brieven maar aan het Militair Hospitaal Medan. Dat komt altijd terecht. Zondag zijn we de hele dag aan het strand geweest vlak bij Priok. Het was zalig. Verder slaap ik reuze veel, want ik was door en door vermoeid. Ik zal proberen dit weekend nog naar Bandoeng te komen. Dan ga ik op bezoek bij de familie Adams en ook bij Marrian die daar in een of ander Hospitaal zit. Van jullie hoor ik natuurlijk niets en kan dus geen brief beantwoorden. Ik heb reuze veel zin in mijn nieuwe job en voel me best tevreden. Net of ik een nieuw velletje heb gekregen! Dag lieve schatten, tot volgende week. Jullie Anneke

Hoofdstuk V Sumatra

Palembang, 16 maart '48

Lieve Ouders,

Kijk naar wat er boven deze brief staat en je zult begrijpen: niets veranderlijker dan de dienst. Zaterdag jl. werd ik weer bij het MGD geroepen en hoorde daar dat ik onmiddellijk naar Palembang moest. Weg Medan. Het beviel me helemaal niet maar je hebt er toch niets tegen in te brengen. Het gevolg was dat ik zondagmorgen om 8 uur al in het vliegtuig zat. Lo en ik hadden juist dat weekend afgesproken naar Bandoeng te gaan. Je ziet, je kunt zelfs een paar dagen vantevoren niet zeggen wat er gebeuren zal. Zo zit ik dus nu hier al drie dagen ofschoon ik met tegenzin ging, valt het me op bepaalde punten wel mee. Het lab is gezellig, de stemming uitstekend. Behalve een V.K. analyste zitten er een stel militairen, allen aardige en gewillige jongens. Ik heb er een speciaal voor mijn werk. Dat bestaat uit het op zetten van de bacteriologische afdeling. Je staat hier echter voor de grootste moeilijkheden. Gebrek aan het meest noodzakelijke

materiaal en geen gas! Maar de wil is er en we zullen het wel fixen. De internist, die zo een beetje over het lab gaat, is een jonge vent, erg enthousiast, die begrip heeft van het werk, maar er juist niet genoeg van af weet dat hij mij kan verbeteren. Hij is dus zeer dankbaar voor mijn hulp en laat alles aan mij over. Trouwens ik werd hier met gejuich begroet. Ook wel prettig. De baas van het Hospitaal een KNIL majoor, is ook een aardige vent, waar je geen last van hebt. Hij ontving me ook jubelend. Voorlopig woon ik achter het ziekenhuis in een van de zusterhuizen. Alles is goed geregeld maar de zusters zelf, hoewel aardig, zijn mijn genre niet. Wat ouwelijk, trutterig en burgerlijk. Er is gelukkig kans dat ik in de V.K. mess mag komen wonen. Dat is een mooie villa, buiten de Benteng. Benteng, dwz een oude vesting. Deze bestaat al $\pm$ 100 jaar, dus wel pittoresk. Het Hospitaal ligt aan de oever van de Moessi. Dat is eigenlijk het enige aardige punt van Palembang. Hij geeft aan de stad een zeer typisch beeld. Aan de overkant ligt Bladju, dat eigenlijk een concessie is van de BPM en de SVPM. Palembang wordt beheerst door de petroleum. Natuurschoon is hier verder niet. Wel vind je hier van die grappige huizen op palen in de oude binnenstad. De Moessi schijnt lelijke overstromingen te kunnen geven. Momenteel zitten we hier in de natte tijd. Iedere avond en morgen plenst het. Dan is er ook storing in het lichtnet. Zo zit ik ook nu bij een kaarsje te pennen. Op het lab wordt hard gewerkt. Troes door van 7 uur tot 4 uur 's middags. Het eten is maar zo zo. Wegens gebrek aan brood twee maal per dag rijst, wat mijn toch al niet beste eetlust niet bepaald bevordert. Never mind, je weet dat kan me gelukkig niet veel schelen. Je weet dat hier alle bekenden zitten uit Bali? Ik heb er echter nog geen gezien omdat deze troepen juist buiten zitten $\pm$ 200 km. van de stad af. In Palembang zelf zitten de nieuw aangekomen troepen uit Holland. Wat een reuze nadeel is dat je hier nooit eens een koude neus kunt halen. Alles is moeras en olie. Ook mis ik mijn kennissen uit Soerabaja. Maar alles went en het werk is prettig. Dat is toch voornaam. Wat een heibel weer met Rusland hè? Schrijf nu maar eens gauw. Heb natuurlijk nu lang niets van jullie gehoord! Anneke.

Palembang, 23 maart '48

Lieve Ouders,

Alweer een week voorbij zonder van jullie gehoord te hebben. Dit is nu al $\pm$ 1 maand geleden dat ik bericht van jullie had. Maar soit, dat komt natuurlijk vanwege de overplaatsing. Ik begin hier al wat te wennen. Ideaal is het nog niet maar vergeleken bij vorige week een stuk beter. Voorlopig zit ik nog bij de jongere zusters. Dus niet meer in dat oude wijvenhuis, waar ik eerst was. Het is hier wel een vrolijke boel. Nog wel wat aanloop van enkele officieren. Ook had ik Ben (de verloofde van Daisy) een luit van 8 RS geschreven. Dat is een van onze oude kennissen uit Bali. Ik kreeg juist een reuze enthousiaste brief vandaag van hem dat hij gauw naar Palembang kwam. Komende Pasen zijn hier grote sportwedstrijden met een fuif na. Hij zou me dan meenemen. Zondagmorgen hebben we gezwommen in Soengei Geron. Dat is een concessie van de SVPM, zoals Pedjoe dat is van de BPM. Het ligt aan de andere zijde van de Moessi. De tocht er heen is ook heel pittoresk. Opvallend zijn hier de kamponghuizen die op palen zijn gebouwd. Laatst zijn we 's avonds per jeep Palembang rondgereden en hebben even bij de oever van de Moessi gezeten. Zo'n brede Kali (*kreek*) heb ik nog niet gezien in Indië. Ontzettend aardig. Die lichtjes langs de oever met de voorbij glijdende saningsangs (boten?), die aan boord lichtjes dragen. Palembang wordt niet voor niets het Venetië van het Oosten genoemd. Maar nu om op Soengei Geron terug te komen. De SVPM heeft daar een heel wereldje op zichzelf. Het lijkt er of je in Italië bent. Er staan veel aardige bungalows en er is een keurig klein zwembad. Daar ontmoette ik n.b. Helda

Bichel, het schoonzusje van Gunther de Cock. Een van de bekende figuren uit de oude Oosterbeekse hockeytijd. We zaten al die jaren bij elkaar op de HBS. Ze zat bij Leny in de klas. We waren natuurlijk walgelijk enthousiast en hebben een hele tijd over de goeie oude tijd zitten kwekken. Verder waren er diverse oud-Soerabajanen uit de Mabrig, die nu gedemobiliseerd daar een baan hadden. Je moet het Leny eens vertellen. Ook waren er twee dochtertjes van Gunther de Cock. Hij zelf was er jammer genoeg niet. We waren knal verbrand toen we weer terug kwamen. Nu heb ik nog een kop als een biet. Op het lab gaat alles erg plezierig. De sfeer is er reuze goed en het is er een echt gezellige vertrouwde sfeer. Wat dat betreft heb ik gelukkig geen spijt weg te zijn, ofschoon ik in Soerabaja ook altijd plezierig werkte. Wat gebeurt er momenteel in Europa? Ik krijg er hier geen hoogte van. Men zit hier volkomen geïsoleerd van de buitenwereld. Is het waar dat Zweden en Finland gemobiliseerd zijn? Heeft moeder mijn pakje nog gekregen met haar verjaardag? Overmorgen zijn jullie 35 jaar getrouwd. Ja, ik denk er heus wel aan, ondanks de laatste roerige drukte. Zondagavond was er nog een grammofoonplaten concert in de Holland Club. Och, ik geloof dat er wel best wat van te maken is. Iedereen is hier ontzettend hartelijk en aardig. Dat scheelt ook zoveel. Het is zoveel gemoedelijker hier tussen de Hollandse militairen te zitten dan altijd tussen Chinezen en Indo's of oude mannen zoals in Soerabaja op het lab. Ik hoop dat Rob en Con mij binnenkort de fotootjes met mij en de baby opsturen, dan krijgen jullie ze zo gauw mogelijk. Van Lo krijg ik geregeld post. Kwam hij maar eens deze kant uit maar voorlopig geen kans. Misschien maar beter zo. Ben schreef dat Gijs moeite wou doen om mij op te zoeken maar als Compies Commandant is dat niet gemakkelijk voor hem. Eerlijk gezegd kan het me niet zoveel schelen. Ik had Gijs juist extra lang niets geschreven. Enfin, we zullen zien. Ze zitten nl. in Lakat, 200 km. van Palembang. Jongens, ik sluit weer hierbij. Tot volgende week, jullie Anneke.

Palembang, 30 maart '48

Lieve Ouders,

Vandaag ontving ik de eerste brief van jullie en wel uit Holland. Van doorgestuurde brieven nog geen spoor gezien. Ik ben zo benieuwd of moeder die zilveren lepel nog heeft gekregen en de bloemen. Daar hoor ik niets over. Is het niet aangekomen? Het stukje goed van die jurk vond ik ontzettend leuk. Grappige kleur, dat lila. Moeder vraagt naar de financiële positie. Nu, voorlopig zal ik het nog met voorschotten moeten doen, want die klunzen uit Soerabaja hebben mijn betaalboekje niet opgestuurd. Maar als ik dat heb (zal wel enige maanden duren) dan hoef ik maar ± f 45,- af te staan aan kosten en woning zodat ik dan ruim f 200,- schoon overhoud. Dat is prachtig niet? Je ziet, het MGD is werkelijk stukken beter en ik heb nu hoop dat ik eens niet in de schulden hoef te leven. Waarom ik plotseling naar Palembang ging? Dat kwam door het feit dat juist een detachement VHKsters in Medan uit Holland waren gekomen w.o. een analyste. Tevens was er juist een noodkreet uit Palembang gekomen. Dus, de rest spreekt vanzelf. Alhoewel de geest hier op het lab puik is en ik uitstekend met Dr. Plooijs kan opschieten en hij wel eens complimentjes geeft, bevalt het me helemaal niet zoals de zaken gaan. Ik wil alles volkomen reorganiseren om goed op te kunnen bouwen. Een der grootste eisen die ik aan mijn werk stel is orde, en in de chaos waarin ik werken moet met ongeschoolde mensen, die welwillend genoeg zijn maar geen begrip van de zaak hebben, kan ik niet werken zoals ik wil. De paasdagen waren oergezellig. Ben kwam uit Lahat, zodat we samen die dagen doorbrachten. Sporters strijden in Pladjoe, grote danspartijen, reuze stemming, groot plezier. 's Nachts om twee uur leuke band in Sungei

Leis, zonder telefoon, dus met behulp van signalen om hulp gevraagd. Thuiskomst om half vijf 's morgens in de stromende regen. Boottochtjes over de Moessi, in regen en met mooi weer, teveel om alles te beschrijven, maar het was razend leuk.

8 RS was gast van de BPM te Pladjoe. In de soos gisteren nog een musical met dans etc. etc. Het gevolg dat ik nu met mijn neus op de schoenen loop maar voldaan ben. Slaap haal je wel weer in. Ben komt morgen weer, want dinsdag vliegt hij naar Batavia om zijn Daisy te winnen. Hij is vol van haar en we praten dus voortdurend over Daisy's liefde etc. etc. Mannen zijn net kinderen als ze verliefd zijn. Jongens ik zoek mijn tempatje Tidur (*bedje*) op. Tot volgende week. Alle goeds, jullie Anneke

Palembang, 6 april '48

Lieve Ouders,

Vers uit het bad verzezen met een glimmende purolneus (vanwege het zonverbranden van zondag) zit ik hier op mijn luizige gemakje jullie 3 brieven te beantwoorden die ik deze week vlak achter elkaar kreeg. Alleen is een ding mij nog niet duidelijk: of moeder die zilveren wajanglepel nog gekregen heeft op haar verjaardag. Schrijf daar eens over! Voordat ik begin met het uitvoerig beantwoorden van jullie epistels, zal ik even eerst een kort verslag uitbrengen van deze afgelopen week. Om te beginnen heb ik een prettige overwinning behaald nl. na veel gezeur ben ik nu in het bezit van een eigen apart laboratorium, niet groot maar heel prettig, zodat ik nu hoop op vlotte wijze mijn plannen te kunnen verwezenlijken. Het moet wat ze hier zeggen 'pico bello' worden. "Eindelijk heb je je zin he"? zei Plooi. Het is een beste man en hij had gelijk, ik had mijn zin. We zitten voorlopig nog druk in de bende, vanwege die verhuizing, maar dat zal morgen wel klaar zijn. Verder hebben we hier twee doden gehad in het Hospitaal. Twee jongens, slachtoffers van de gevreesde ziekte van Weil. Het is zoiets zieligs die jonge, bijna nog kinderen te zien gaan in een vreemd land, ver van hun ouders. Een jongen kwam uit Arnhem. H. Peterlaan, ± 20 jaar oud.

Doortje, de apothekers assistente, een meisje dat hier ook in huis woont, komt me juist verwennen met een zalige kop koffie. Ze is het aardigste meisje uit het huis, werkelijk een schat. Helaas gaat ze volgende maand terug naar Holland, na beëindigen van haar contract. Haar verloofde was majoor bij 7 RS. Ook hier in Palembang. Hij is juist (vandaag per constelration naar Holland terug (demobilisatie). Doortje zelf woont in Barneveld, dus niet zover van ons vandaag. Vrijdagavond en zaterdagavond heb ik me kunnen verlustigen aan de dans. Vrijdag dansen in de Holland club. Zaterdag afscheidsfuij van het 11^e Bat. KNIL, dat naar Holland vertrekt. Het was in Soengei Geron en het werd een laat festijn. Ik ontmoette er veel bekenden uit Gianjar. Och, och wat zijn die afgetakeld in dat 1½ jaar dat ik ze niet gezien heb. En dat veelal door de drank. Wil je wel geloven dat ik de drank ben gaan haten in deze twee jaar Indië?. Ja, zo gaat het, de een wordt een aanbidder van de fles en de ander een hater.

Zondagmorgen zijn we weer met een hele karavaan per jeep naar Soengei Geron getuft, de Moessi over en daar gezwommen in het onvolprezen zwembad. Vandaar mijn bepuroelde neus van hedenavond. De zon is hier reusachtig fel, maar het komt ons gezonde aanschiin wel ten goede. Zondagavond was ik zo 'hardtip' dat ik om 8 uur al plat ging. Gisteren, maandagavond om half negen hadden we een paar vrienden op bezoek en we kregen om half negen in onze dwaze koppen het plan om te gaan zwemmen. Met zijn achten in twee jeeps op naar Soengei Leis, daar per pond naar Soengei Geron. 't Hek van het zwembad was gelukkig open en zo hebben we gezwommen onder groot jolijt onder

de Indische sterren. Het hele zwembad was van ons want het was officieel gesloten natuurlijk. Om 11 uur per pond terug naar Soengei Leis, weer in de jeep en terug naar ons home. Daar hebben we nog een souper verorberd van overgebleven nasi goreng en pap. Het was de leukste avond in Palembang. Het is een leuk stel vrienden wat hier zo 'n beetje 'over huis ligt'. Helemaal niet kleverig of klefferig wat juist reuze prettig (en zeldzaam) is. Nu zal ik even jullie brieven beantwoorden. De eerste van 17/2 waarin jullie nog in de verwonderstelling zijn dat ik in Medan zit. Maak je maar niet kwaad op Herzberger, hij was geen Dunlop en wat mij betreft: 'kan hij de boom in' zoals ze hier zeggen. Lo is officier bij de MID (= Leger Materieel Inspectie) en is hoofd van alle werkplaatsen in Indië. Hij heeft dus het oppertoezicht over alles wat auto's en voertuigen van het leger betreft en dat is een drukke job, omdat het allemaal hopeloos is. Van niets moeten ze nog iets maken. Weet je dat het leger materiaal wat wij twee jaar geleden van de Engelsen hebben overgenomen, voor het grootste gedeelte al door hun was afgekeurd en dat we er nu nòg meer rijden. Dat fixt de Hollander toch maar en daar kunnen we trots op zijn. Vandaar dat Lo steeds heen en weer reist. Mieterse baan. Natuurlijk wordt het een illusie met Lo, dwz er kan nooit iets van komen. Maar dat weet ik toch wel. Hij tobt daar meer mee dan ik. Perslot ben ik misschien niet eens geschikt voor een bestendig huwelijk. Ik heb het idee dat ik op een gegeven moment zou zeggen: "Jongen, neem me niet kwalijk, maar ik moet eens een tijdje wat anders. Ik ga er eens tussenuit". Waarschijnlijk zou hij het anders wel begrijpen want hij is zelf ook zo'n rusteloos individu. Och, wat dat betreft zou hij misschien wel de juiste man voor me zijn. Maar wat helpt het te kankeren tegen dingen die niet te veranderen zijn? Waarom of zijn vrouw teruggegaan is? Dat zit zo: ze was met een boot als stewardess (via C en C natuurlijk) in Indië. In die tijd dat ze bij elkaar waren ging het niet goed. Wel hadden ze papieren gepolloperd (op de kop getikt?) om (ook via C en C) haar uit te laten komen naar Indië. Ze moest natuurlijk weer terug met die boot maar in Holland gekomen heeft ze geen moeite meer gedaan voor haar verhuis naar Indië. Ze wil niet. Zij is (alles volgens Lo en dat is dus altijd eenzijdig) iemand die wil dat hij een rustig leven lijdt van laat ik zeggen een ambtenaar. En dat is nu juist wat tegen zijn natuur is. Ze trouwden vrij jong, kenden elkaar van de HBS af al en toen zij thuis moeilijkheden kreeg (haar vader werd NSB-er) zijn ze getrouwd. Ze hebben een dochtertje van twee jaar. Ik heb er massa's foto's van gezien en Lo is er razend trots op, ofschoon hij het kind zelf nooit gezien heeft. Maar het beroerde is dat ik alles maar van een kant hoor en waar twee kibbelen hebben twee schuld, vind ik maar. Hoe kan ik zo objectief oordelen? En dat wil ik toch om eerlijk te kunnen zijn, nietwaar? Och, komt tijd komt raad en het leven loopt toch zo als het lopen moet. Nu schluss hierover.

Vader vraagt of het 'front' nog bestaat. Nu, 'front' als zodanig kun je het niet meer noemen. Na de wapenstilstand komen er inderdaad geen incidenten meer voor. Titsker bedoelt waarschijnlijk een buitenpost. Natuurlijk zijn daar troepen en op je qui-vive moet je altijd zijn. Patrouilles zijn er geloof ik ook niet veel meer. Heerlijk dat jullie zo genieten van de jonge Lackamp en gezellig dat Wim en Liesbeth zo vaak overkomen. Het geeft jullie heel wat vreugde he?

Raalte, 21-4-1948, Wim, Lies en Jan Willem

Vader en moeder met Jan Willem

Wat veel hebben jullie weer opgestuurd. Ik vind het mieters hoor. Dat goed voor de jurk is ook bijzonder aardig. Dat Leny er steeds iets bij doet vind ik ook zo aardig. Zo jammer dat ik nog steeds niets terug kan doen want, omdat die ezels in Soerabaja nog steeds geen betaalboekje hebben gestuurd, heb ik alleen maar f 50,- voorschot gekregen, hetgeen nu al weer op is. Vandaag kocht ik mijn distributie cigarettten (dat is rotbocht) en – rare situaties heb je hier toch in Indië – in de toko zelf kochten ze de hele slof waar ik zelf f 5,- voor had betaald, zwart terug voor f 10,- Dit wordt nu weer op de pasar met een winst van 50% verkocht. Maar ik had geld nodig dus deed ik het. Zo gooien wij onze militaire rations, zoals vlees in blik, wat we niet lusten, weer op de pasar of ruilen het om voor blikken lemonjuice of iets anders. Handelen leer je hier als de raven. Het is natuurlijk strafbaar maar daar trek je je toch niets van aan.

Natuurlijk is de overtocht safe. Wat dacht je nu? Er zijn al massa's RK werksters terug naar Holland hoor! Je schrijft gewoon enkele maanden vantevoren aan het RK wanneer je terug wil en dan krijg je antwoord op welke boot je geplaatst bent. Simple comme bonjour! Ik wilde eigenlijk proberen te pendelen in november en dan ook weer terugpendelen. Dan kost me ook de reis naar Indië terug mij niets. Zien of ik dat gedaan krijg. Leuk dat jullie mijn bloemen (en zo) net gekregen hebben. Pladjoe is helemaal geen grote luxe stad. Het is een villadorpachtige nederzetting met aardige bungalows en lanen, en clubgebouw, sportterreinen en verder de enorme fabrieken en ovens van de BPM. Soengei Geron is idem, idem alles van SVPM. Beide maatschappijen is natuurlijk haken en ogen wat duidelijk is. Schrijf me eens wat van de politieke situatie in Europa? Ik sta er momenteel helemaal buiten. Ik heb van maand tot maand bij getekend dus ik

kan per maand opzeggen. Wil ik dus bv. eind mei weg, dan kan ik 1 mei opzeggen. Ik ben dus aan niets meer gebonden.

Van Con kreeg ik een zeer opgewekte brief. Rob schijnt in de plaats gekomen te zijn van majoor Renderhof. Dit is een enorm belangrijke functie. Hij blijft nu dus in het leger en zal dan overgaan bij het KNIL. Hij verdient iets goeds. Een reuze harde werker, recht door zee, met een pientere kop. Heerlijk jullie enthousiaste brief te lezen over 25 mrt. Het gedicht van Wim was ontzettend aardig en ik onderschijf het volkomen. Ik heb altijd een enorme bewondering hoe jullie alles hebben gepresteerd in alle moeilijkheden en speciaal in die financiële crisistijd, zonder dat wij er ooit ook maar iets van hebben gemerkt. En voor Muultje met haar rheumatiek. Nee, ik geloof niet dat veel kinderen zo trots op hun ouders kunnen zijn als wij. Nu stop ik heus. Ik geloof niet dat jullie mogen klagen deze week over niet genoeg geschrijf van mij. Ik ben nu dan ook moe, bovendien consumeren de muskieten mij dus ik ga onder zeil. Tot volgende week hoor. Als altijd, jullie Anneke!

Palembang, 12 april '48

Lieve Ouders,

Deze week kwam er nog geen brief van jullie. Heb je de vorige drie die ik tegelijk zond nog samen gekregen? Ingesloten vind je ten eerste een fotootje nog van Bali, dat gemaakt is op een tocht met Dr. Steinfort, boven Kintamani, waar we in een kampong verzeild raakten en de mensen ons op een rijtje plaatsten om ons op hun gemak te bekijken. Je zult dit verhaal wel in een van mijn brieven terug vinden. Vind je het niet aardig? Ik ontmoette die dr. Steinfort pas weer en hij gaf me dit kiekje.

Bali, veel bekijks in de Kampong

Verder ten tweede het recept van mijn bril. Zouden jullie kans zien hier zonneglazen in te krijgen. Die heb je hier erg nodig met dat hyper felle licht. Het montuur hoeft helemaal niet duur te zijn. Wordt het jullie te kostbaar dan laat je het natuurlijk. Dat spreekt vanzelf.

Overigens heb ik nu een eigen kamertje. Wel wat kaal nog, maar ik heb het een en ander gekocht om het iets gezelliger te maken. Komt mijn kist uit Soerabaja dan kan ik mijn Balinese rommel voor de aankleding van het geheel gebruiken. Ik ben erg blij dat ik een hokje voor mezelf heb. Verder is hier deze week niet veel gebeurd. Ik zit nu in de middagdienst, die we eens in de 4 weken hebben (1 week). Je moet dan terugkomen van

4 – 6 voor spoedgevallen. Het is hier nog steeds poot aanspelen. Er zijn massa's typhusgevallen en er komen nog steeds bij. Ook weer ziekten van Weil. Het is hier een ellendig oord wat dat betreft. Maar enfin, je weet tenminste waarvoor je werkt. Pas een paar dagen geleden is Dr. Lier gestorven. Ook typhus. Hij was pas afgestudeerd en nog maar 3 mnd. in Indië. Doodzielig voor zijn ouders en verloofde.

Veel uitgeweest ben ik niet deze week. Ik was te moe. Een avond naar de bios. Gisteren naar het gram. platen concert in de Holland Club. Ik had trouwens gisteren zondagsdienst. Verder moet ik zeggen dat Palembang me 100% meevalt. Natuurlijk kun je er niet uit, maar dat went wel. Con schreef me in haar laatste brief dat Rodik overreden was. Ik vind het miserabel. Hij was juist weer beter van de hondenziekte en ik had hoop dat hij juist kon overkomen. Palembang is erg benauwd en warm. Op het ogenblik regent het. Ik zit in mijn lab te schrijven. Het gaat hier wel goed maar ik zou het nog beter willen hebben. Lieve schatten, dit keer dus niet zo'n lange brief maar er gebeurt ook niet altijd wat. Behalve dat ik door mijn bed gezakt ben. Ik had juist gezegd: "ik wou dat er vandaag iets leuks gebeurde". Het scheen dat ik mijn zin kreeg. We hebben er tenminste nogal om gelachen. Dàg, als altijd jullie Anneke

Palembang, 20 april '48

Lieve Ouders,

Van de week kreeg ik een enorme berg post die uit Soerabaja kwam nagestuurd. Ik zal me haasten met alle vragen te beantwoorden. De Moessi loopt vlak langs de stad, vanuit onze tuin heb je zicht op de rivier. Maar Soengei Geron en Pladjoe liggen net tegenover Palembang, zodat je eerst een eind moet rijden om met de pond rechtstandig over te steken. Wij zwemmen niet in de Moessi. Noodgedwongen moeten de jongens op de buitenposten wel veel water gebruiken maar het is niet zoals in Holland. De Moessi is zeker drie maal zo breed als de Rijn. Er is juist weer iemand aan de ziekte van Weil gestorven. Weet je nog dat een jaar of 15 geleden, dat meisje dat bij ons 'land' woonde, gestorven aan ziekte van Weil. Het is een heel gevaarlijke ziekte en bijna altijd met dodelijke afloop. Ik zal wel gelig zijn denk ik want dat wordt iedereen hier, maar je ziet het niet. Paard rijden in Indië is niets aan. Het zijn geen paarden maar guda's (*ezels*). Dit zijn rizezels zo groot als een pony. Rijpaarden zijn hier practisch niet. Van de Bandsma's heb ik die brieven nooit ontvangen. Ik begrijp het niet goed. Van de lepel heb ik gelezen. Gelukkig dat dat in orde is. Over oren gesproken, ik heb weer een nieuwe oorontsteking gefokt, dezelfde troubles en pijn. Nu is het weer wat gezakt.

L' histoire se répète. Wegen doe ik nog steeds hetzelfde. Raar genoeg met dat gedraaf en weinig eten. Enfin, dat zijn zo de moeilijkheden van het leven. Van tekenen komt hier niets. Ik heb het zo razend druk. Ik ben nu weer met nieuwe proeven bezig over penicilline streptomycine resistentie. Verder heeft Plooi me hele boekdelen en verslagen gegeven om te bestuderen zodat ik practisch geen tijd over heb. Ik steek er wel een massa van op en ik houd wel van experimenteren. Maar hij heeft zoveel hooi op zijn vork dat ik het gewoon niet af kan. Ik wil iets goed presteren en hoop dat ik het kan. Ik maak me niet zo boos meer, maar door oververmoeidheid raak je vaak een beetje over je toeren en kun je je ergeren aan allerlei dingen. Het ging ook niet over het feit dat ze me naar Palembang wilden sturen maar de manier waarop, die nam ik niet. Ik zit er nu immers toch en het bevalt me best. Het is in een kleine plaats vaak nog veel gezelliger dan in een grote. Ik ben nog altijd in dienst van het Rode Kruis. Dat hebben jullie niet goed begrepen. Alleen ben ik nu uitgeleend aan MGD in plaats van DVG. Deze maand krijg ik mijn salaris en de rest van de vorige maand, wat nog over is,

na aftrek van de voorschotten die ik heb gehad. Met de terugreis komt alles in orde. Pandelen is werken op een boot, heen en terug. Dan kost de terugreis je ook niets. Misschien dat je dan een maand in Holland bent. Overigens weet ik niet of het lukken zal. Mijn salaris blijft hetzelfde alleen is de kost en inwoning zo laag dat je veel meer overhoudt. De brieven kun je rustig met 10 cent frankeren. Als je er maar 'actieve dienst' op zet en Lt. C en C betekent: Connectie en Corruptie. Dat is zo de wijze van zeggen hier als je iets langs niet legale weg wilt bereiken. Die geschiedenis met Wim was al lang in kannen en kruiken. Ik denk daar heus nooit meer aan. Die spin was geen vogelspin. Die zijn veel en veel groter. Je hebt leuke cadeaus gehad met je verjaardag Muultje. Dat mag ook best vind ik. Dat jullie tafelzilver hebben gekocht is reuze verstandig. Ik hoop dat jullie er nu goed van overtuigd zijn dat ik nog steeds in dienst ben van het Rode Kruis. En de terugreis altijd safe zit. Jullie schijnen dit nog niet helemaal begrepen te hebben. Zwart wordt in Indië heus wel gedragen. 's Avonds, dan alleen hoor.

Zo, nu heb ik alles serieus beantwoord. Misschien is het wel wat verwarrend want ik zit hier in de eetkamer te schrijven en alle meisjes (zegge zeven!) zijn thuis zodat het een enorm geratel en gedaas is om me heen. Een maakt er borstplaat, twee zitten te naaien en te passen, de tafel is een chaos van brieven, cigaretten, koffieglazen etc. etc. gewoon onbeschrijfelijk. We zitten hier nl. met zijn drieën te pennen. Tussen de katjangs en pisangschillen. Het is nu half elf. Ik zoek mijn bedje op. Heb drie brieven gepresteerd vanavond en dat is welletjes. Gisterenmiddag heb ik nog gezwommen. Dit weekend zijn we weer in Pladjoe en Soengei Geron geweest. Dag hoor, als altijd, jullie Anneke

Palembang, 25 april '48

Lieve Ouders,

Veel is er dit keer niet te vertellen, want eigenlijk heb ik het maar heel rustig aangedaan deze week. Niet het werk, maar dat is dan ook het enige geweest. Ik heb het razend druk gehad en dan ben ik ook na de dienst werkelijk aan het eind van mijn latijn. Vandaag, zondag, heb ik dan ook de hele dag niets anders gedaan dan slapen en nog eens slapen. Dat heb ik echt nodig, want soms heb ik het gevoel dat ik gewoon niet meer kan. En dat vind ik vaak jammer want ik wil mijn werk prima in orde hebben. (O, die eerbij toch). In ieder geval heb ik het gevoel dat ik in Indië werkelijk gewerkt heb en daar kwam ik voor. Van Wim kreeg ik gisteren nog een brief met een razend mooi verhaal van Mum. Hoe haalt hij het bij elkaar? Het schijnt hem nog uitermate puik te bevalen.

Dinsdag: Juist op het moment dat ik zondag bovenstaande neerschreef stond Gijs plotseling voor mijn neus. Ik was erg verrast en vond het bepaald leuk. Natuurlijk hebben we weer een hele avond zitten karrewarren. Hij beweerde dat hij een paar keer op een landmijn had gezeten, en dat dat een pijnlijk iets was, maar dat ik nog pijnlijker was. Gisteren ging het wat beter maar hij is en blijft vreemd en hoewel ik nog steeds om hem geef, weet ik dat onze combinatie nooit geslaagd zal worden. Hetgeen ik gezegd heb en waaraan hij twijfelt. Overigens is het voor mij een rot situatie aangezien zijn Bataljons Commandant, een ongetrouwde majoor, al sedert Pasen serieus werk van me maakt. Ik had jullie dit expres niet geschreven aangezien ik moeilijkheden maar liever eerst zelf uit vecht, maar nu wordt de situatie mij toch wel wat al te ingewikkeld. Ik voel voor allebei wel wat, maar niet je dàt. Over 1½ maand gaan ze beiden naar Holland en dan moet dit voor mij het einde maar zijn. Hemelse goedheid, je weet niet hoe ik hier tussen moet laveren. Ze weten beiden van elkaars gevoelens t.o.v. mij af. Maar ik neem de liefde niet meer au serieux. Als er één tegen je zegt dat hij van je houdt, geloof je dat, maar als er drie hetzelfde tegen je beroeren, dan verklaar je ze idioot. Nee, ik zeg maar zo, beter

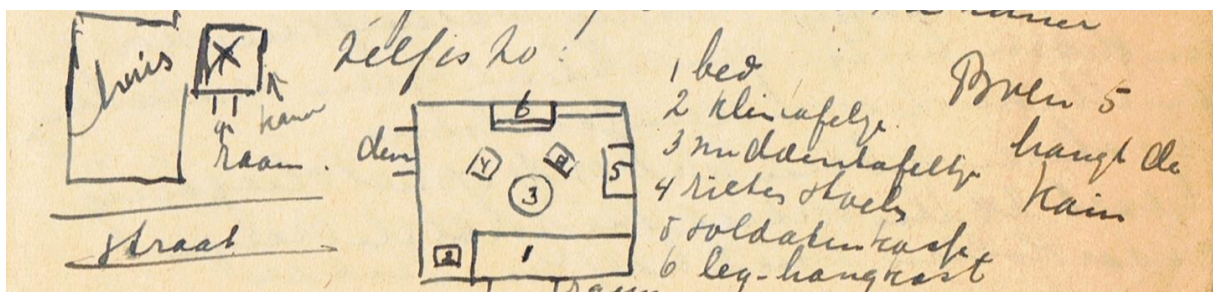
een goede analyste dan een slechte echtgenote, niet waar? A.s. weekend komt de majoor natuurlijk weer en dan zal ik hem dit wel weer moeten uitleggen. Als het niet zo veel soesah was, dan lachte je je dood. Felle strijd tussen Compies commandant en Bataljons commandant. Voor mijn part ging 8 RS morgen op de boot naar Holland, dan was ik radicaal van alles af. En als ze in Holland zijn, zullen ze wel gauw weer normaal worden. Vandaag kreeg ik jullie brief. Inmiddels zul je wel vernomen hebben dat ik nu al jullie brieven heb ontvangen. Con schreef me dat ze zo'n aardige brief had gehad van jou Muultje, leuk dat je haar geschreven hebt. Alhoewel ik uit Vaders brief lees dat de wereld in het algemeen anticomunistisch is, heb ik toch weinig vertrouwen in de hele situatie. Perslot was ook eerst de hele wereld ertegen en toch kregen we de oorlog.

Een van de officieren die hier om zo te zeggen 'over huis ligt' komt net binnen met een blikje vruchten op sap, gekregen van het thuisfront. Dat is niet zoiets bijzonders maar ik zie plotseling dat het komt van conservenfabriek Oosterbeek. Chut chut wat gaat Oosterbeek toch vooruit. Eergisteren weer een vermoede lijfziekte van Weil binnen gekomen. Dat is dan no. 4. Het is hier inderdaad erg. De jongens hebben het hier ongelooflijk zwaar gehad en hebben het nog heel zwaar. Tijdens de acties moet het wel heel erg geweest zijn. Van de compie van Gijs zijn er nog maar 30 in orde. Hij zelf was ook 20 pond afgevallen. Oom Willy heeft altijd die gehate baantjes tussen zijn ruzies door. Ben kwam vanavond weer aanzeilen. Wel gezellig. Altijd nog vol van Daisy, trouwe ziel. Jongens ik stop weer. Er wordt weer zo om me heen gekakeld dat ik mijn gedachten niet meer bij elkaar kan houden. Tot volgende week, als altijd jullie Anneke.

Palembang, 4 mei '48

Lieve Ouders,

Vandaag jullie laatste brief ontvangen. Leny is ook jarig. Ik heb haar nog geschreven maar misschien komt de brief wat later aan. Jullie schrijven wel steeds over die brieven die ik moet pennen, maar ik heb ontzettend veel correspondentie. Vanavond is dit ook al weer de 4^e brief. Alleen in Indië zijn het al zeven waarmee ik een geregelde correspondentie heb. En er liggen nu nog wel een stuk of zes onbeantwoorde exemplaren. Ik heb nu mijn eigen kamertje. Ik heb het juist gekregen, zelf uitgedweild en toen ben ik naar de pasar gevlogen en heb een prachtige kain (*lap*) gekocht voor 100 gulden. Ik zit nu natuurlijk voor de rest van de maand zonder geld maar ik kijk iedere keer met intens plezier naar die doek. Het is een lampinger kain, donkerbruin met donker terra en randen van gouddraad, alles geweven. Geen batik. Mijn kamer lig op zij van het huis, zoals ik hier teken. Ik kijk dus op de straat. De kamer zelf is zo:

Als mijn kist uit Soerabaja komt (voorlopig is hij nog zoek) dan kan ik mijn Balinese dingen ook nog te praal zetten. Ik wil nog een boekenkastje zien te polopperen (*op de*

kop tikken?) Dan ben ik wel tevreden. Wat dat boek aangaat. Dat gaat over het virusvraagstuk. Dat heeft dus niets te maken met de referaten die Plooij mij laat lezen. Het boek is dus in genen dele overbodig. Met de love affairs loopt het nog hard. Vandaag wel een beetje te veel van het goede. Piet op bezoek (we hebben heel wat haken en ogen en moeilijkheden) maar hij is werkelijk serieus. (Piet = de Bataljons Commandant, voor je het niet meer mocht weten) Verder een brief van Lo en van Gijs. En daartussen maar doorlaveren. Brr, ook een karwei. Piet voelt het wel degelijk aan en hij weet er alles van. Hij is reuze aardig voor me, maar ik weet het nog niet. Gijs, met al zijn eigenaardigheden kan ik ook niet links laten liggen want ondanks alles mag ik hem. Hij is moeilijk en op het eerste gezicht maakt hij een zeer weinig toeschietelijke indruk. Maar ik ken hem op zijn beste momenten en dat is al heel zeldzaam, als hij zich werkelijk eens bloot geeft. Lo is een schat en hem stel ik boven alles. Maar ja, daar is geen toekomst. Je ziet het is niet gemakkelijk voor mij. Wat heeft een non in een klooster het toch gemakkelijk. Geen verwachtingen en illusies. Gisteren hebben we Doortje op het vliegtuig gezet. 23 mei vertrekt ze met de Oranje naar Holland. Dus half juni zal ze wel in Holland zijn. Misschien kun je haar eens opzoeken paps, als je tijd hebt. Misschien vind je het leuk iemand te ontmoeten die mij kort geleden nog gesproken heeft. Haar adres is: Doortje Wieleman, Langstraat 10, Barneveld. Dus helemaal niet ver van ons af. Je ziet maar. Jongens ik stop, as always, jullie Anneke

Palembang, 10 mei '48

Lieve Ouders,

Eerst zal ik maar even jullie laatste brieven opsnoeren, want ik weet niet of ik ze allemaal al beantwoord heb. Heeft Dick uit Doetinchem eigenlijk nog een spruit of nog steeds alleen Margotje. Hoe gaat het met Margot? Ze is zeker al een heel kind geworden? Ik zie Wim al luiers binden. Al de foto's die Rob van mij en Inger heeft gemaakt zijn mislukt, jammer he?. Wat mijn terugreis naar Holland betreft. Ik heb nog steeds geen vast omlijnde plannen. Piet (dat is de Majoor) wil maar dat ik in sept. terug ga naar Holland. Hij heeft wel hevige plannen. Met $\pm$ Januari gaat hij dan weer terug naar Indië. Hij wil tenminste weer opnieuw voor 2 jaar naar Indië als Bataljons Commandant met een nieuw bataljon weer terug. Dan wil hij mij laten uitkomen met gezinshereniging, m.i. denkt hij veel te ver. Ik ben helemaal niet zeker van mezelf, kan mijn vrijheid niet missen. Aan de andere kant heb je het natuurlijk veel gemakkelijker. Niet zo'n geslof. Maar als ik denk aan een huishouding, Brr. Gelukkig heb je hier in Indië geen soesah met naaien en kousen stoppen als je een militaire man hebt. Is de boel kapot dan lever je het in. Maar al met al voel ik er toch niet veel voor. Enfin, Piet zal jullie wel komen opzoeken denk ik, als hij in Holland is. Maar vertel maar niets over me. Wat ik zelf verteld heb is voldoende. A.s. weekend ga ik zalig naar Lahat. Ik stel me er werkelijk bergen van voor. Piet komt vrijdag hier en zaterdag gaan we weg. 's Middags. Het is $\pm$ 200 km. rijden. Gisteren zijn we bijeen plaats langs Moessi geweest, $\pm$ 50 km. van Palembang. We hebben daar massa's bloemen geplukt voor mijn kamer. Gisteravond nog even naar Soengei Geron geweest. Altijd aardig die Moessi 's avonds met al die lichtjes. Zouden jullie die bril toch eventueel per vliegpost willen sturen? Ik geloof niet dat het zo erg duur meer is. Ik zit nl. al een maand zonder en kan zo nooit naar een bios of zo. Die uit Batavia komt ook maar niet. Een baan in Holland aannemen voel ik geen cent voor, zoals vader voorstelt. Maar het lamme is dat, als ik me weer laat uitzenden, ik weer voor minstens twee jaar vast zit. Het probleem is niet zo gemakkelijk als het lijkt. Mocht ik inderdaad toch trouwplannen hebben in september, dan moet ik toch ook nog

afwachten of gezinshereniging mogelijk is. Ik kan me mijzelf onmogelijk getrouwd voorstellen. Is het inderdaad waar dat je dan 100% gelukkig moet zijn? Ik vraag me wel eens af of dat bestaat. Weet jij dat nog van vroeger Muultje? Of misschien weten Wim en Liesbeth dat nog wel. Ik heb er geen verstand van en ik heb nu eenmaal weinig vertrouwen in mannen. Behalve in Vader en Wim, maar dat is dan ook bijzonder soort. Please, praat nu niet met anderen over wat ik zo schrijf. Het gaat niemand een biet aan. Voor de rest komt Piet oorspronkelijk uit een gereformeerd gezin, en ofschoon hijzelf er niet bepaald meer aan doet, beweert hij dat hij zijn opvoeding nooit kan verloochenen. Ik ook niet, precies zo. En ik wil ook niet trouwen voor een kerk. Ik hoor bij een geen enkele en dat zal ik ook niet doen om hem te plezieren. Dat ligt mij niet. Enfin, zo zijn er massa's troubles die je misschien je hele huwelijk zult blijven houden. Hiertegenover staat mijn vrijheid en mijn werk, waar ik van houd. Ik weet het beslist niet meer. Enfin de tijd zal het wel uitmaken. Ik maak me nergens meer zorgen over. De dingen lopen toch anders dan je denkt. Lieverds, ik heb nu genoeg gezeurd. Toch wou ik dat jullie eens het een en ander vertellen over dat gelukkig zijn en zo. Komt dat met de jaren? Dag schatten. Als altijd, jullie Anneke

Palembang

Lieve ouders,

Vandaag kreeg ik het boek over die virussen. Miters bedankt. Het lijkt me heel interessant en ik ben er al aan begonnen. Eergisteren ben ik teruggekomen uit Lahat. Zaterdagmiddag om 4 uur hier vandaan. Om 10 uur kwamen we aan. Het was een reusachtig mooie tocht dwars door Sumatra's jungle. Dat is weer een heel ander landschap dan ik gewend ben van Java en Bali. Veel wilder en niet zo gecultiveerd. Er zijn nog wilde zwijnen en veel apen die ik bij bosjes gezien heb. Ook nog tijgers en olifanten, maar het spreekt vanzelf dat die niet zomaar over de weg galopperen. Vooral de tocht in de duisternis was wel de moeite waard. De stilte van de rimboe, mooi verzadigd met het gepiep en gefluit van de dieren. De maan scheen dus het was what You call 'af'. De zondag (1^e P.D.) hebben we met twee jeeps en dus acht man in de stromende regen een tocht door de bergen gemaakt. Wat de zaak iets avontuurlijks gaf was dat het ene vehikel waarin wij zaten geen voetrem bezat en de andere jeep niet kon starten. Behalve bovendien een lekke band en een lege benzinetank was er verder geen complicatie. Plezier hadden we natuurlijk voor tien. Maandag hebben we ook een tocht gemaakt per wapencarrier, die veel idealer voor terreinritten is dan een jeep, met zijn tien. Eerst $\pm$ 3 uur (= 100 km) rijden, daarna een patrouilletje van $\pm$ 3 uur gemaakt dwars door de Sawah's en de Kali's. Vermoeiend maar ontzettend leuk. Je zakte tot je knieën in de blubber. Bloedzuigers plenty. Je moest over hele smalle bamboe boegsprietten balanceren over kalitjes (*kreekjes*). Tenslotte kwamen we uit bij een grote waterval. Ik krijg werkelijk nu een idee hoe zwaar onze jongens het hebben hier met die eindeloze meerdaagse patrouilles en dat steeds onder vuur. Ik ben blij dat ik dit eens gezien heb. Perslot kun je er als buitenstaander nooit goed over oordelen.

Dinsdagmorgen om 6 uur zijn we met zijn vieren - Piet en ik (Piet is de BC, vader weet dat toch niet meer), Corrie Huysman (een verpleegster) en een Australiër van de Commissie van Goede Diensten -, naar Palembang teruggegaan. Natuurlijk heb je altijd pech met dit boesoeke (*rotte*) legermateriaal, dus na $\pm$ 50 km gereden te hebben, knapte de drijfriem van de ventilator en daar stonden we met een dampende jeep. Enfin, je bent stoottroeper of je bent het niet, dus werd een drijfriem gefabriceerd van een regenjas ceintuur. Hetgeen ging. Met alleen als extra aardigheid dat die riem rekte dus de boel

een beetje doorslipte. Dus halt in iedere kampong waar water moest worden bijgetankt. Maar het hoogste lied uitbrullend hebben we de toch volbracht. Alleen werd Piet erg slaperig op het eind zodat Corrie hem kneep als een oude dief dat we in de selokan (*greppel*) zouden rijden. Edoch, dat gebeurde zelfs niet. Om 1 uur kwamen we in Palembang. Gaar en verbrand van de zon. Piet is die dag nog gebleven en 's avonds hebben we zowaar geboomd. Ik zie nu eenmaal geen heil in een huwelijk en ik kan toch moeilijk gaan trouwen om later niet eenzaam te zijn. Piet is werkelijk fantastisch geduldig en aardig voor me. In zijn plaats had ik er al lang de brui aan gegeven. Ik zie best hoe een moeilijk mens ik ben voor een man. Maar als ik denk aan trouwen dan krijg ik zo'n angstig opgesloten gevoel weet je. Net of er geen toekomst meer bestaat. Het avontuur is dan weg en het leven gaat zo sleurachtig worden. Stel je voor, net als Con, die ook al klaagt dat ze me zo mist omdat al die huisvrouwen niets meer interesse hebben dan hun huis, man en kind. Nee, ik geloof dat dat nog niets voor mij is. De pinksterdagen in Lahat waren aan de andere kant ook weer zo penibel omdat Gijs daar natuurlijk ook zat en ik met Piet was. Hopeloos vervelend en pijnlijk. En bovenal, al die andere officieren uit dat huis die niet anders van Bali weten dan dat ik Gijs' meisje was. Rottig voor hem. Vanavond is hij in Palembang en we gaan straks naar de bios. Nu, het is het beste als 8 RS maar weg is, dan kan ik mijn eigen baas weer zijn.

Frans is bij me geweest. Hij is 1^e Lt. van het KNIL. Hij kwam dezelfde dag dat ik jullie brief had gekregen. Frans mag ik wel. Hij is de enige van de familie die me nog interesseert. Die moffenmeiden van zussen van hem kunnen de boom in. Stel je voor, die verloofde van Corrie, die ook weer vrijwillig als gymleraar naar Duitsland is gegaan. Bah, wat een mentaliteit. Enfin, soedah over dit stel. Frans komt nog eens aan. Hij voelt zich hier blijkbaar slecht op zijn plaatst en vindt Palembang een ellendig gat. Nu wat het klimaat betreft is dat ook inderdaad zo. Het is wel een van de rotste plaatsten van Indië. Verder vroeg Plooi wanneer of mijn contract was afgelopen. Ik verklaarde dat ik ieder moment weg kon als ik wou. Waarop hij zei: "je begrijpt dat we je niet laten gaan hè?. Kunnen we je niet dronken voeren en weer een contract laten tekenen?" Maar we zijn dan toch voorlopig overeengekomen dat ik toch zal trachten te pandelen. Dat is heus niet zo gek. Je werkt heen naar Holland, dan blijf je daar zo lang de boot in dok is (soms 30 dagen). Daarna weer terug met dezelfde boot. Je hoeft dan niet te werken, dus zo heb ik dan toch 2 mnd. rust. Langer houd ik het toch niet uit. En dan ben ik immers vrij. Ik ben een maand bij jullie geweest en kan dan toch net zo vlug weer naar Holland als ik zelf wil. Eerlijk waar jongens, ik kan het niet helpen dat Indië me trekt. Holland is niets voor mij. En je ziet me dan toch in ieder geval. Ging ik met Piet trouwen, dan zou ik toch immers voor 2 jaar vast weer weggaan. Het blijft toch hetzelfde. Jongens, ik stop, deze keer nogal een lang relaas niet waar? Het fotootje van Jan Willem in de wagen was leuk. Het lijkt wel een lollig drolletje zo te zien. Dag hoor, tot volgende week. Als altijd, jullie An.

Palembang, 24 mei '48

Lieve Ouders,

Het is maandagmiddag, juist na de middagslaap. Het is druilerig regenweer. Ik kreeg nog geen brief van jullie deze week, maar dat zal nog wel komen. Veel is er niet te vertellen want ik meen dat ik pas donderdag geschreven heb. Och ja, eigenlijk is er wel veel gebeurd, maar alles is zo naar. Ik schijn nu altijd narigheid te moeten veroorzaken. Zou dat ook een levensroeping zijn? Laat ik allereerst over iets anders hebben. Ik heb jullie pak ontvangen met de onuitputtelijke Sinterklaasinhoud. Het was fantastisch, reuze

bedankt hoor! De lap is erg leuk en waarschijnlijk ga ik vandaag nog naar de naaister om hem te laten maken. De koekjes en marsepein heb ik getracteerd aan de labmensen en anderen. Ze waren zalig.

Nu de zg. narigheden. Waarschijnlijk begrijpen jullie me helemaal niet maar ik kan er ook niets aan doen. Gijs is geweest en alles tussen ons is hartstikke kapot. Mijn logeerpartij in Lahat heeft daartoe wel het meeste bijgedragen. Het wederzijdse vertrouwen is weg. We hadden nog als goede vrienden uit elkaar kunnen gaan maar ook dit is een fiasco geworden. Het doet me pijn, weet je. Onder invloed van deze troubles heb ik Piet afgeschreven; opeens. Ik kòn niet meer. En nu moet ik maar steeds aan hem denken, wat een verdriet hij daarvan hebben moet. Hij was zo vol hoop. Iedereen is er straal ondersteboven van. Ik niet in het minst. Maar wat moest ik. Ik kan zo toch niet verder. En hoe langer ik wachtte, hoe erger het zou worden. Ik vind het zo erg dat ik altijd andere mensen verdriet bezorg wat ik eigenlijk nooit opzettelijk wil. Ik verlangde nu eens bij jullie thuis te zijn. Hier zijn ze aardig, en vooral Greetje (de apothekers assistente) die hier in huis woont, voelt wel erg met me mee. Maar je moeilijkheden moet je toch maar weer zelf uitzoeken. Och, we komen er wel weer bovenop. Luctor et Emergo. Het leven is niet anders. Lieverds, neem me nu niet kwalijk dat ik niet meer schrijf. Ik ben zo vervelend van dit allemaal. Tot volgende keer. Dan heb ik weer 'the old spirit'. Maak je niet ongerust. Dag hè, jullie Anneke.

Palembang, 21 mei '48

Lieve Ouders,

Alweer maandag en alweer de laatste van de maand. Wat gaat die tijd toch vlug. Maandag a.s. vertrekt 8 RS met het Zuiderkruis. Dat zal een stilte betekenen, maar waarschijnlijk ook wel rust. Natuurlijk is Piet teruggekomen. Hij heeft me eerst een weekje laten bezinken en kwam zaterdag aanzetten. Hij schijnt toch wel erg veel van me te houden. Hoe is het godsmogelijk. Och, ik houd ook wel van hem, maar er is niets emotioneels aan. Ik wil wel eens himmelhochjauchzend zijn. Maar dat schijnt voor mij niet weggelegd. Wat ik nu ga doen? Voorlopig blijven zitten, ofschoon hij er op aandringt zo gauw mogelijk naar Holland te gaan. Hij heeft er het volste vertrouwen in. Hij vindt dat ik vacantie nodig heb en hier niet moet blijven. Nu heb ik me voorgenomen er een maand over na te denken en beslis ik dan, ja dan ga ik maar terug. Maar is moest nu toch eigenlijk wel een beetje gelukkig zijn, volgens mijn idee. Nu, ik had me het toch anders voorgesteld. Ik ben zo bang als ik een tijd getrouwd ben, dat ik weer iets anders zie en waar blijf je dan? Ik ben nu eenmaal een natuur die zich weinig hecht. Verdriet aandoen wil ik hem ook niet. Hij heeft een reuze klap gehad van mijn brief. Deze laatste dagen staan in het teken van afscheid nemend 8 RS. Ik zal ze afduwen maar leuk is het niet al die bekende lui te zien weggaan. Ben is vandaag bij me gekomen. Hij gaat morgen per vliegtuig naar Batavia, naar zijn Daisy. Krijgt daar een of andere job. O, ja, Piet gaat jullie betu (*echt*)l opzoeken. Ik heb hem gezegd dat hij dan maar aan jullie moest vragen hoe een verschrikkelijk mens ik ben. Hij zal toch wel eens inzicht krijgen. Hoe hij er uit ziet zal ik even vertellen. Niet mooi, niet groot, vrij breed, haar al iets grijs, blauwe ogen, 34 jaar en tamelijk bezadigd. Enfin, jullie moeten zelf maar eens zien. O, ja, nu wat anders. Wat doet Jos toch steeds enige maanden in Frankrijk? Zoiets lijkt me ook wel voor een korte tijd. Schijf dat eens nauwkeurig. Niet vergeten hoor. Het lijkt me niet gek om zo volgend voorjaar, dus januari of februari daar eens heen te gaan. Ik kan alles aanpakken. Ben eens helemaal in wat anders, leer mijn Frans weer goed en kan door Jos dunkt me wel contacten krijgen. Schrijf hier eens serieus over? Ik voel er reuze veel voor. Jos heeft

toch ook geen beroep is het niet? O, zeg, maak in hemelsnaam geen drukte als ik eind dit jaar naar huis kom. Vreselijk dat stel van Wolzak en Berendsen. Adu se (*och toch.*) Nu, als jullie dat doen kom ik beslist niet terug. Vreselijk zeg. Ik zou hard weer wegrennen. Dat is toch hoop ik maar 'amang kisang', (*aman=veilig*) hè? Wie is toch Hans en Toos? Nooit van gehoord. O, nee, ik zie het al. Hans Muller. Dat is waar. Prettig, Muul, dat rondtoeren met de auto met kinderen op je schoot. Moeder vraagt nog meer inlichtingen over Piet. Wat heeft zijn vroegere burgerleven en nu mee te maken? Daar kijk je toch niet naar. In ieder geval was hij iets als secretaris van ik weet niet precies wat. Dat is wel in orde. Bovendien ga je tegenwoordig niet meer trouwen zoals vroeger. Voorlopig wil hij nog 2 jaar naar Indië. Hij is nu majoor en misschien wordt hij nog wel overste. Wat daarna komt weet natuurlijk niemand, maar voor iemand met wil, hersens en een goede ontwikkeling is altijd wel een toekomst. Bovendien wordt iemand van 34 jaar niet Bataljons commandant als hij niets betekent. Nu dag hoor, bovendien ben ik nog niet getrouwd, maar je weet bij mij gaat nooit iets gewoon. Don't worry, alles sal reg kom. Dag, als altijd, jullie Anneke.

Palembang, 6 juni '48

Lieve Ouders,

Het is zondagavond. Ik heb van vrijdag af al op Piet zitten wachten, maar hij is niet op komen dagen. Natuurlijk verhinderd vanwege de vertrekdrukke. Wat zal hij er de dood in hebben. Trouwens ik ook. Het was ons laatste weekend want donderdag vertrekken ze naar Holland. Soit, es geht alles vorüber. Al met al zal het mij benieuwen of het uiteindelijk nog iets wordt met ons. Ik voor mezelf heb er niet veel idee van. Mijn kist is ook aangekomen. Stel je voor zeg, alles van waarde is gerampokt. (*gejat*) Die mooie Balinese kain (*lap*), inclus. Nu heb ik niet eens meer een mooie kain uit Bali. Ik kon wel huilen. Alles was door elkaar gesmeten. Lakens, slopen, ondergoed, uniform, klamboe, kortom alles foetsie. Je hebt er natuurlijk geen verhaal op. Het is hier schering en inslag. Ik laat wel een proces verbaal opmaken omdat ik natuurlijk al die barang (*spullen*) van het R.Kr. moet verantwoorden.

Ik heb de verhalen van vader over organen gelezen. Ik ken die proeven. Interessant hè? Ik lach me dood dat vader die namen weer niet uit elkaar kan houden. Verwondert mij niets. Wat is Wim toch ook een uitzonderlijk figuur om zo maar bij de fuif weg te lopen. Het woord E.A.C. mag je weglaten, kijk maar hoe ik zelf mijn adres achterop zet. Waarom zet vader Marine Hospitaal? Mijn racket kwam gelukkig nog te voorschijn uit de kist. Helaas alle snaren gesprongen. Ik zal vragen of Frans voor een nieuwe bespanning kan zorgen. Hij is niet voor niets sportofficier vind ik. En perslot nog altijd familie ook.

Frans wil Jeanne niet over laten komen. Ze kan niet tegen het klimaat. Ik vraag me af wat hij is begonnen. Zo voor 3 jaar weg van je verloofde. Dat pandelen doe ik uiteindelijk toch maar niet. Ik ben liever eerst even wat vrij in mijn doen en laten. En een paar maanden naar Frankrijk als het kan, lijkt me niet gek. Informeer je daar ook eens naar? Mijn plannen wat terugkomst betreft zullen niet veel veranderen of ik ga trouwen of niet. Eerder dan nov. kan ik niet thuis zijn. Het wordt, mits er niets onverwachts gebeurt, november of december. Maar als ik van plan ben te gaan trouwen dan ook maar meteen. Verloving e.d. vind ik waanzin. Als het nu niet gaat dan gaat het nooit. Perslot is en blijft het een gok. Een verlovingstijd is voor mij niets, dan ga ik zo weer aan de zwerf. Hoe gaat het toch met Leny? Heeft André al een baan? Wat dat betreft is Piet heel anders. Hij is wel een behoorlijke streber. Het zal me toch pijn doen al die oude getrouwe stoottroepen weg te zien gaan donderdag. Ik heb er zoveel herinneringen aan. Partir c'est mourir un

peu. Oerstom van Wim om geen vakantie te nemen. Bovendien zou Lies dat toch ook wel prettig vinden dunkt mij. Enfin, ze zoeken het maar uit. Jongens, meer nieuws is er niet. Tot volgende week. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 13 juni '48

Lieve Ouders,

Zondagmorgen. Ik ben nog nooit zo vroeg geweest op zondag. Vanmorgen om 6 uur heb ik al getennist met Dr. Plooi en Dr. Walburg-Smit. Nu zit ik te wachten tot ze weer terug komen want we zullen vandaag met de jeep gaan toeren (als ze er tenminste één kunnen loskrijgen. Erg aardig van hun, het is of ze aanvoelen dat ik een verzetje nodig heb na het vertrek van 8 RS. Dat was heel wat voor me. Dat betekent een hoop soesah (*problemen, gedoe*) en veel herinneringen die toch erg goed waren. Piet en Gijs. Twee die voor mij veel betekenden. Ik heb toch nog goed afscheid van Gijs genomen. Het zal zo wel het beste zijn denk ik. Ik moet me bij deze gang van zaken nu maar neerleggen want dit kan toch nooit meer helemaal goed worden en tenslotte heb ik het gedeeltelijk aan mezelf te wijten.

Woensdag. Pas nu kom ik er weer toe de brief af te maken. Zondag hebben we inderdaad de tocht gemaakt naar Praboemoelih $\pm$ 100 km van hier. Alles ging best op de heenweg. We hebben nog een schitterende leguaan gezien die we getracht hebben te schieten maar hij verdween in de Alang Alang (*natuur*). Verder nog een klein beertje. In Praboemoelih gegeten. Toen de terugweg door de enorme olievelden van de BPM. $\pm$ 1½ uur lopen van de laatste BPM post begon het te stortregenen en we kwamen midden in de rimboe vast te zitten in de rode klei. Tot over de cadanas er in. Man, we hebben bijna een uur gegraven om de jeep er uit te krijgen. Ik vond het een schitterend avontuur. Geen levende kip te zien en het werd al donker ook. Plooi vond alles gekkenwerk en wilde een bulldozer halen. Walburg er tegenin. Ik liet ze maar aan zwammen en groef mee als een wilde. Het enthousiasme kende geen grenzen toen met een reuze zwaai een enorme hoop gas de jeep eindelijk al zwieberend en zwaaiend de klei uit vloog. Ik zag er uit als een rode kleipop. Geen menselijks was er meer aan. Enfin, uren en uren nog gereden tot een bijna lege benzine tank. Toen was het natuurlijk spannend of we de eerste post nog zouden halen. Gelukkig kregen we eindelijk in een kampong nog een liter benzine en zo konden we het halen tot het volgende detachement, waar we tenminste weer konden tanken. Ik heb me dodelijk geamuseerd en ik hoopte dat we nog ergens in een kampong zouden moeten blijven slapen. Half negen waren we thuis. Vorige week kwam weer de knuppel in het hoenderhok. Ergens in Kota Baroe had een mantri Cholera geconstateerd. De bataljons Commandant van 5-9 uit Baboe Moeli had in overleg met den bataljonsarts onmiddellijk het militaire kampement geïsoleerd, de trein mocht er niet meer stoppen etc. etc. Overhaast moest ik die dag 's avonds nog met den brigadearts Majoor Hulst erheen. De volgende morgen door naar de bewuste kampong. Over een 'bloedlinke' weg. Een tocht van $\pm$ 2 uur. Het was een echte show. Majoor Hulst, Dr. Meenk, een paar mantri's en ik in de stafcar. Verder de overste + adjudant in een jeep, de hoofd DVG + jeep + aanhang + Wedana, de assistent resident + jeep + aanhang en verder nog een fiifteenhundredweight met barang. Natuurlijk was het een storm in een glas water. Geen cholera te bespeuren. Enfin, alles was erg leuk en gezellig. Als enige vrouw werd ik natuurlijk keurig verzorgd. Gelukkig waren we 's avonds nog net op tijd terug om 8 RS af te duwen. Om 9 uur ging de boot weg. Het was een aardig gezicht met al die lichtjes. Er was een zekere weemoedigheid ook toen de boot langzaam los kwam van

de wal. Het Wilhelmus werd natuurlijk ook gespeeld. Piet bleef nog tot zaterdag. Hij ging vliegen naar Batavia. We hebben tenminste nog twee avonden gehad. Zaterdagmiddag ben ik meegeweest naar het vliegveld. Een akelig officiële bedoening natuurlijk. Wel twintig sterren en balken. De kolonel incluis, die natuurlijk onmiddellijk beslag op me legde, zodat ik haast geen woord meer met Piet kon wisselen. Zo verdween dus 8 RS van Sumatra's bodem. Maandag gaan ze uit Batavia met de Indrapoera. Dat is tenminste zo gepland. Frans is ook nog geweest. We zijn 's avonds op de motor naar Soengei Leis getuft maar vlak bij het einddoel knapte de ketting. Toen moesten we een ijselijk eind sjouwen tot Boom Baroe, waar Frans de motor stalde en we een jeep liften. Ik kan best met hem opschieten. Hij is nog eens geweest maar toen mafte ik al. Ik ga vaak heel vroeg naar bed want ik werk me zo tijd en wijlen tot poeier. Eergisteren van 7 tot 5, gisteren tot half vijf, vandaag half 4 etc. etc. De temperatuur bij mij op het lab is constant 35°C dwz 95° Fahrenheit. Dan hoef ik niets meer te zeggen. Toch waarderen ze me reusachtig. Nu zal ik jullie laatste twee brieven even beantwoorden. Ja, Piet heeft gevraagd of ik me nu aan hem gebonden voelde. Ik heb gezegd van neen. Dat kan en wil ik niet en ik heb gezegd dat hij hetzelfde moet doen van mij. We zullen wel zien. Ik heb gezegd "verbonden is wat anders, maar gebonden dan voel ik me in een kooi". O, zeg, ik heb juist mijn bril hier gekregen, dus maak maar geen haast met die van jullie. Hij hoeft dus ook niet per luchtpost verstuurd. Het is inderdaad erg warm hier de laatste tijd. Maar alles went, niet waar? Niets was er bedorven van jullie pakje. Het was puik in orde. Ik heb ook gezegd dat ik voelde dat Gijs en ik niet bij elkaar hoorden, maar toch houd ik het meeste van hem. Dat is verstand en gevoel dat met elkaar strijdt. Zeg komen òf Piet òf Gijs jullie eens bezoeken laat dan nooit merken dat ik veel over hun geschreven heb want vooral Gijs is zo gesloten als een bus en vindt het verschrikkelijk als iemand ook maar iets van hem weet. Ik heb daar juist zoveel strubbelingen met hem over gehad. Hij is van binnen heel anders dan van buiten en in heel veel dingen bewonder ik hem. Iets wat een buitenstaander nooit van hem zal weten. Dus jullie doen maar net of ik wel eens zo terloops over ze geschreven heb. Ik heb heus héél goed over alles nagedacht maar ik kan dat toch nooit schrijven. Het is te ingewikkeld en daarom lijkt het voor jullie allemaal zo verwarrend. Ik zoek ook de fout bij mezelf. Ik ben juist altijd fout maar dat zien ze niet altijd in. Gijs had groot gelijk dat hij kwaad op me was. Gisteren heb ik Ab Schimmel uit Oosterbeek op bezoek gehad. Morgenavond komt hij hier. Grappig hè? Piet Tiersma kreeg ik een verlovingskaartje van. Eindelijk!

Piet heet met zijn achternaam 'De Kam'. Maar hij zal zich toch wel voorstellen als hij komt. Met mijn geld gaat het wel. Nooit genoeg natuurlijk, maar meer dan vroeger. Maar mèt of zonder geld je kunt er even gelukkig om zijn hoor. Doortje heet Willemans, woont niet in Lunteren maar wel in Barneveld en wel Langstraat 10. Is het weer zo'n pestzomer in Holland? Geen klimaat hoor.

Ik voel heus veel voor een paar maandjes Parijs. Kan ik niet in een of andere familie die Jos kent een tijdje zijn als Paying guest ofzo? Ik wil de taal weer eens opfrissen. Dat is heel belangrijk. Laat Jos toch eens voor me kijken. Ik kan heus wel baby's verzorgen en kopjes wassen hoor! Serieus, laat ze eens moeite doen. Misschien kunnen we dan samen erheen gaan. Pastoors heb ik nu juist er niet bij nodig. Het is toch logisch dat Piet me liever naar Holland heeft. Hier is te veel concurrentie voor hem. Daar is hij bliksems bang voor. Hij is afschuwelijk jaloers. Maar ik kom betoel vóór december naar huis, maar even betoel blijf ik niet in Holland. Ik ben persé van plan een paar maanden in Frankrijk te zitten en dan misschien weer terug naar Indië. Dit land laat me niet meer los. Jongens, ik heb nu heus genoeg van het gekrabbel en het is toch ook al een hele boel. Dag hoor, tot volgende week, zit over mij naar niet in, want alles is 100% O.K. Ik ben best hoor. Alleen

wil Plooi me weer met het gal en al laten opnemen omdat ik weer last had. Maar ik heb bedankt voor de eer. Galstenen heb ik toch en opereren doe ik pas in Holland. Dàg hoor, jullie Anneke.

Palembang, 20 juni '48

Lieve Ouders,

Nog geen brief van jullie deze week, maar die zal binnenkort wel komen. Een paar dagen geleden had ik Ab Schimmel op bezoek. Een aardige jongen is dat. We hebben erg genoeglijk zitten kwekken en afgesproken dat we samen eens bij Geert Roskam op bezoek zullen. Vereniging van oud Oosterbekers. Gerard Schimmel zit in Medan. Is getrouwd met een Française. Als ik naar Frankrijk wil zegt Ab, dan kan hij misschien haar anders eens in de arm nemen. Ook is het leuk als ik mijn vakantie in Medan wil doorbrengen, een pleisterplaats bij hun te hebben. Ik moet het Tobameer zien voor ik van Sumatra wegga. Ik heb Plooi gezegd dat ik ± begin november naar Holland ga. Hij vindt het jammer maar begrijpt wel dat jullie me graag terug willen zien. Wat Frankrijk betreft, ik blijf wel het plan koesteren. Ik wilde via de med. analysten vereniging trachten aan een adres van een dokter in Frankrijk zien te komen waar ik intern kan zijn en tegelijk in de praktijk kan helpen op het lab. Ik wil de Franse taal ook zo graag vloeiend beheersen. Vinden jullie dit nu zo'n gek idee? Misschien is hetzelfde ook voor Engeland mogelijk. Dan word ik zo'n beetje 'all round', weetje. Dat is altijd erg handig. Piet mis ik wel, maar ik geloof toch meer om het gezellige weekend dan om wat anders. Van Lo kreeg ik een brief met een grote foto. Erg leuk. Hij heeft gesolliciteerd bij de BPM en dus misschien komt hij hier gauw naar toe. Verder wijd ik me tegenwoordig aan de sport. 's Middags tennissen en daarna zwemmen. Veel ongecompliceerder werk dan wijden aan een man. Jongens ik stop, ik zit hier aan de eettafel te schrijven en de boterhammen zweven op tafel. Trouwens in mijn linkerhand balanceer ik ook met zo'n geval. Dat is economisch zie je. Twee dingen tegelijk. We hebben net de hond Bramie een hard gekookt ei gepresenteerd met bast en al. Je lacht je dood hoe hij het helemaal pelt en dan opvreet. Dag hoor. Tot volgende week. Als altijd, Anneke.

Palembang, 21 juni '48

Vader schrijft dat Indië hem niets lijkt. Nu als ik alles zo over Holland lees dan lijkt mij dat helemaal niets, Brr.

Lieve Ouders,

Ingesloten vind je een kiekje genomen op de typhusafdeling van het Hospitaal. Die jongens zijn genezen patiënten. Ik prikte ze altijd bloed. Die jongen die aan mijn voeten zit heeft mijn bloedbad op zijn schoot. Naast mij staat Voortman, een verpleegster die bij mij in huis woont. Zij kijkt mij als ik in een wilde bui ben altijd net zo berustend aan als moeder ook kon doen.

Typhusafdeling Mil. Hospitaal

Ik kreeg zojuist jullie brief. Je had helemaal niet over André geschreven. Dat weet ik betul (*echt*) zeker. Verder moeten jullie je geen zorgen maken over die verloren gegane kunstschaten. Daar ben ik ook rustig over heen gestapt. Een mens heeft wel eens meer stropen nietwaar?

Ik zit nu op bed te schrijven. Ben net pas thuisgekomen. Het was weer half vijf. Maar ik heb geen 'lig' in me momenteel, dus ik schrijf dit krabbeltje maar.

Vanavond weer bijeenkomst bij de doktoren. Ik vind dat Ada (de andere analyste van het klinisch lab en ik) wel erg 'mee mogen doen'. Tant mieux, zeker. Toch mag ik het wel. De verpleegsters genieten nooit die eer. Ik vind heus dat ik met trots mag bekijken wat ik hier opgebouwd heb. Nu na drie maanden is mijn lab eigenlijk alweer veel te klein. Ze waarderen het ook echt wel. Althans Plooi en enkele anderen. Ik sta op de foto erg geflatteerd wat mijn lijn betreft. Vergis je niet.

Begin november ga ik hier weg. Wist je dat al? Dan Frankrijk een tijd. Daarna wil ik in Holland zien me nog op een of ander beroemd lab verder te specialiseren. Dan bijstuderen en dan naar het buitenland. Zo wil ik zien een leidende functie te veroveren op den duur. Piet betekent voor mij toch niet erg veel merk ik wel. Ik ben geen vrouw voor een man. Heb ik allang door. Dag jongens, tot volgende keer. Jullie Anneke.

Je moet op de foto eens letten op die getraliede vensters! Zo zijn ze allemaal in Indië.

Palembang, 28 juni '46

Lieve Ouders,

Ingesloten vind je zeven foto-tjes van Palembang. Je kunt ze hier zo kopen op de Pasar en ik dacht dat jullie het wel aardig zouden vinden een indruk van de stad te krijgen. Achterop heb ik geschreven wat het voorstelt. Verder heb ik hier een stukje gepubliceerd in het medisch an. tijdschrift, afkomstig van mij. Dit is nl. een brief die ik geschreven had aan de secretaresse en ze hebben hem tot mijn verwondering gepubliceerd. Ik dacht dat jullie het misschien wel leuk zouden vinden. Bewaar het maar. Ik vind het een vreemde sensatie je eigen woorden gedrukt te zien staan. Veel nieuws is er overigens niet te melden. Druk met werk en voor de rest vroeg naar kooi. Soms wat zwemmen of tennissen. Een paar dagen geleden naar de bios geweest. 'How green was

my valley'. Wel goed. Morgen hebben we vrij ter ere van Prins B. Ik zet de dag in met tennis, daarna zwemmen. Frans heb ik niet meer gezien.

Als Jos in augustus terugkomt moet je haar toch eens vragen of zij geen doktersfamilie kent in Frankrijk waar ik een tijdje zou kunnen zijn. 't Lijkt mij zo verduveld leuk. Jongens, het spijt me reuze maar ik weet geen biet meer te verzinnen. Kijk echter maar naar de foto-tjes en lees het stukje maar, dat is tenslotte ook een brief. Volgende week wat meer hoor. Als altijd, jullie An.

Ingesloten nog een paar fotootjes die Doortje gemaakt heeft voor ons huisje in de Benteng.

Ingezonden brief

„Op het ogenblik heb ik hier de leiding over de pas opgerichte bacteriologische afdeling van het Hospitaal, hoewel dit woord ietwat groots is voor het beperkte gebied, wat we hier bewandelen. U moet weten, dat we hier wel het grootste gebrek hebben aan chemicaliën en glaswerk, steriliseren moeten ~~we~~ op petroleumbranders, die meestal defect zijn, geen gas hebben, dat kortom het meest noodzakelijke hier niet aanwezig is.

Hier zijn echter ontelbare gevallen van typhus, en ook in één week reeds drie gevallen van ziekte van Weil geweest. Hoe belangrijk een goed bacteriologisch onderzoek is, behoef ik dus niet nader te zeggen.

Wilson en Blairplaten zijn niet te maken, omdat de chemicaliën ontbreken. Op het ogenblik werk ik met Broomthymolblauw- en Endoplaten. Dus geen selectieve voedingsbodems. Ofschoon ik wel aardige goede resultaten heb, zou ik mij toch aanbevelen houden voor mogelijke goede publicaties op het gebied van typhus kweken. Misschien zou U hier eens moeite voor willen doen?

Aangezien we hier niet in het bezit zijn van caviae, is het aantonen van de Leptospiren van de ziekte van Weil mij nog niet gelukt, ofschoon ik reeds enkele voedingsbodems heb geprobeerd. Ook hier zou ik wel graag het een en ander over willen horen.

Vaak denk ik met weemoed aan de goed ingerichte laboratoria in Holland, maar het zou mij juist te meer voldoening geven, als ik onder deze moeilijke omstandigheden toch nog zeer goede resultaten zou kunnen bereiken.”

Mej. A. LACKAMP, Mil. Hospitaal, Palembang.

Palembang, 3 juli '48

Lieve Ouders,

Ik ben een grote eend want nu heb ik jullie brief in het zwembad laten liggen en nu kan ik hem niet eens beantwoorden. Ik weet alleen dat jullie vroegen of ik het plan voor Frankrijk wel kan betalen. Nu, m.i. gaat dat wel. Ik krijg nl. mijn kortverband toelage als ik in Holland kom. Deze bedraagt ± f 2000,- Laat ik nu een kleine duizend gulden nodig hebben voor nieuwe kleren (want dat zal wel een dure liefhebberij zijn, en behalve mijn bontjas heb ik niets meer), dan houd ik toch nog duizend over en kan het daarop nog wel een tijdje uitzingen. Bovendien wil ik wel proberen toch nog werkend terug te gaan. Dat gehang een maand op een boot is niets voor mij. Misschien kan ik in Frankrijk nog wel een klein beetje verdienen ook. Vertel eens, zijn de rokken al erg lang in Holland? Je hoort de meest wilde verhalen. Dan zal mijn bontjas ook wel te kort zijn geworden. Overigens ben ik van plan de tijd dat ik hier zit nog wat franse les te nemen en mijn frans

weer wat op te frissen, wat me toch wel noodzakelijk lijkt. Hier is mijn leven wel wat duurder geworden nu Piet weg is. 't Scheelt me een kapitaal in cigaretten. Wil je naar een bios dan moet je het zelf betalen etc. etc. In trouwen heb ik al helemaal geen zin meer. Dat is gelukkig weer overgebeterd. Na Frankrijk wil ik zien bij Prof. Ruys te kunnen werken. Con kent haar heel goed een ook Dr. Plooi. Dat zal wel schelen. Ik kan me dan behoorlijk specialiseren en weer naar Indië terug gaan naar bv het Militair Hygiënisch Instituut op Bandoeng (Pasteur) of het Eijchman Instituut. Zo hebben jullie toch enig idee van mijn toekomstplannen. Hebben jullie mijn brief met de foto-tjes en het stukje al ontvangen? Jullie bladen komen geregeld aan en ik vind het erg prettig. Altijd erg gezellig. Vooral die Libelles. Verder nieuws is er niet. Ik breng behalve met mijn werk de dagen door met zwemmen en tennissen. Verder nog steeds vroeg naar bed. Wel een gezond leven niet? Die galblaas gaat nu wel weer. Ik had nl. een tijd geleden steeds maar last van misselijkheid en sliep er 's nachts niet van. Nu zakt dat weer iets af. Geen pijnaanvallen gehad. Dus het viel nogal mee. Dus maak je daar niet ongerust over. Tot volgende keer hoor. Jullie Anneke.

Palembang, 7 juli '48

Lieve Ouders,

Eigenlijk is het momenteel siësta. Om 4 uur moet ik weer beginnen. Ik trachtte te pitten maar het lukte niet. Vandaag kreeg ik jullie surat (*brief*). Gisteren kreeg ik van het R.Kr. bericht dat ze me voorlopig geboekt hebben op de Ruys van 4 Nov. Dus dan ben ik prachtig voor Sint bij jullie. Ik kan er nu soms al niet van slapen dat ik hier weg moet uit Indië. Maar het moet toch eens gebeuren. Gisteravond was er weer een lezing van de doctoren onderling. Als ik zo als enige vrouw uitgenodigd wordt (Ada was niet gevraagd) dan voel ik me toch wel gevlaid (Ada is de andere analyste). Ik geloof wel dat ze me nogal intelligent vinden, al zeg ik het zelf, maar ook wel eigenwijs (dat zegt Plooi soms en hij heeft gelijk). Overigens kan ik reuze met hem overweg en hij is ook erg tevreden. Dat doet me altijd echt plezier. Ada is heel anders. Vervuld van haar verloofde maar de rest, haar werk in de tweede plaats. Ik geloof dat dit mijn fout (althans mijn niet vrouwelijke karaktertrek is). Met Piet gaf dat ook altijd moeilijkheden als ik zei dat mijn werk vóór hem ging. Ik zou er ook wel een man bij willen hebben weet je, naast mijn werk. Of samen iets opbouwen, experimenteren ofzo. Maar ik weet voorgoed dat een huishouding alleen mijn leven niet vullen kan. Soit hierover.

Nu wat anders. Vader moet eens bij Doortje de volgende punten informeren:

1^e Krijgen we ook salaris gedurende de reis uitbetaald?

2^e krijgen we kleren van Holland of kun je uniformen dragen tot Holland (winteruniform)?

3^e wil je eens bij een of ander informeren naar textielpunten? Volgens het R.Kr. krijgen we 130 pt. extra.

4^e Zijn de rokken erg lang? Moet mijn bontjas verlengd?

Vertel eens iets over de mode? Hier in de rimboe weet je niets van mode af. Mijn jurk van die bewuste stof is in de maak. Hij lijkt me heel aardig te worden. Ik heb er nog een paar in de maak. Ik teken de modellen zelf. Initiatief hebben die naaisters hier helemaal niet. Nu ik bijna niet uit ga, draag ik alleen maar uniformen en 's avonds een housecoat. Goedkoop, want je slijt niets.

Heb ik al geschreven dat ik van plan ben weer frans te beginnen. Het is zo moeilijk momenteel een andere taal te spreken want er komen alleen maar Maleise woorden naar boven bv. als ik Engelse gesprekken moet voeren, wat nog wel eens voorkomt.

Hopeloos is dat. Nee hoor, de foto was heus geflatteerd wat mijn lijn betreft. Overigens zien de soldaten er hier slecht uit. Treurig! De voeding deugt niet. Volgens Plooi zijn het 'allemaal akelige miezerige uitgedroogde grijze kereltjes'. Moet je daar die bolblozende JVPM en BPM-ers tegen zien. Wat is anjerdag met een kwartje? Het is weer kennelijk een rotzomer in Holland. De bril is er nog niet. Mijn oude was radicaal naar de bliksem, maar ik kreeg van de dienst nieuwe glazen. Dat scheelde me 40 pop. Leuk dat jullie naar Raalte gaan. Piet Tiersma is verloofd met een Wagenings meisje. Hij werkt nl. in Wageningen. Ik ga niet naar Parijs om de winkels, ofschoon ik het met je eens ben dat het leuk is als je ook wat kopen kunt. Maar hier zie je ook zoveel mooie dingen die je niet kopen kunt, zodat ik daar helemaal aan gewend ben. Medan is $\pm 1\frac{1}{2}$ uur vliegen geloof ik. Dus zoiets van 700 km. schat ik. Dat gaat dus nogal. Verder nieuws heb ik niet. Volgende keer meer. Dag hoor, als altijd, jullie Anneke.

Palembang, 15 juli '48

Lieve Ouders,

Onderwijl dat jullie daar in de regen zitten doen wij hetzelfde. Vanmiddag zouden we gaan tennissen maar het ziet er niet hoopvol uit. Doodjammer, want ik vind het mieters. Inmiddels is Ada (mijn collega) vertrokken naar Holland en ik ben nu bazin over het klinisch lab erbij. Dwz dat ik nu van het ene lab naar het andere ren, aanwijzingen geef, maar aan mijn eigen experimenten en zo geen tijd meer kan besteden en alles verder moet laten doen. Ik heb nu 12 mannetjes onder me en dat is een heleboel. Het valt niet mee vooral daar ik op Ada's lab nogal dingen zie die me niet bevallen. Volgens mij pakte zij ze te veel met zachte handschoenen aan. Overigens heb ik vorige week weer een minder aangenaam drama meegemaakt. Nl. ze hebben me f 50,- uit mijn portefeuille gestolen. De M.P. is erbij te pas gekomen en heeft mijn twee spoeljongetjes meegenomen (Timorezen!). Afschuwelijk! Ik maak nooit meer werk van zoiets. De volgende dag kwamen ze stotterend en huilend bij me terug, hoe ik dat zo van hen kon denken. Tegen de politie hadden ze gezegd dat ik ze behandelde als een moeder, dat ze konden krijgen wat ze nodig hadden en dat ze mij toch zoiets niet zouden aandoen. Werkelijk ik was er sch... kapot van en ik heb ze maar cigaretten gegeven als troost. Nu, dat vond ik veel erger dan mijn hele 50 gulden. Overigens zijn ze natuurlijk niet meer terecht gekomen. Soedah. Ik vind het wel gemakkelijk dat ik langzamerhand helemaal aan materiele stropen gewend raak. Indië is nu eenmaal het land van de vele mogelijkheden. Voorts had ik ook weer iets leuks. Een patiënt van Plooi, die altijd voor onderzoek bij me op het lab komt, kwam gisteren met een grote doos aanzetten waarin zich bevonden: 1 nachtgewaad (zij met kant) een paar kousen, 1 directoire en 1 camisol. Hij is een Arab. Deze mensen zijn altijd steenrijk en ze zijn het gewend iets te geven. Dus ik heb het dankbaar geaccepteerd.

Voorts is er niet veel gebeurd. Gisteren getennist, naar het concert van Jos Juda geweest (heel goed) daarna gedanst (rare combinatie, soit) en na afloop met zijn viereen gejeept tot 2 uur in de nacht. Een reuze plezier gehad. Het laatste gedeelte heb ik gechauffeerd. Ik heb nu weer een vriendje opgediept (Luit LTD) die me serieus les zal geven. Morgen begint de pret. Ik zal proberen mijn rijbewijs hier nog even te zien halen. In Holland zal dat wel zo vlot niet gaan zonder auto. Ik stel me nog altijd voor om gedrieën eens een auto te huren en zo Jan en alleman even een bezoek te brengen. Kun je al auto's huren? Morgen is het weer dansavond in de Holland Club. Na Piets vertrek zal dit weer de eerste keer zijn dat ik met een of andere kwibus van het mannelijk geslacht weer daarheen ga.

Daar moet je toch je afleiding van hebben nietwaar? Jeep, cigaretten, dansen etc. Als vrouw alleen kun je nou eenmaal alleen maar sport doen en werken. Frans heeft het razend druk en zal wel haast geen tijd hebben om te schrijven. Mijn vakantie schiet er natuurlijk ook bij in nu Ada weg is. Soit, je kunt nu eenmaal niet alles hebben op deze wereld. Vader schrijft dat ik van Bali nooit kiekjes heb gestuurd. 'Nu breekt me de klomp'! Nog wel acht in getal. Ik weet het zeker. Zijn jullie ze kwijt? Mijn racket is kapot en ook het frame is krom. Daarom speel ik nu met Frans racket. Hij heeft er zelf geen tijd voor. Vanmiddag kreeg ik een briefje dat de bril was gearriveerd. Dus dat is O.K. Morgen zal de factuur hem halen. Van de stemming weet ik. Het is door de radio bekend gemaakt. Ik geloof dat hier ook weer spoedig acties beginnen. Afwachten maar. Ik heb naar het RK geschreven dat ik als ze me eventueel nodig mochten hebben, wel werkend terug wil. Dat zitten te zitten op een boot een maand lang is niets voor mij. Jongens, is stop Semua Sudah belang saja sida taoie lagi. (allen al belang = gestreept ik als) Daag, jullie Anneke

Palembang, 20 juli '48

Lieve Ouders,

Vandaag kwam jullie (jouw) brief uit Raalte. Prettig dat jullie zoveel genieten ondanks het slechte weer. Moeder volkomen happy zeker, niet? Met Jan Willem de hele dag in het zicht. Had je daarom geen tijd Muultje om te schrijven? Het is de eerste keer sinds ik weg ben dat je zelf niet schreef en ik hoop van harte de laatste ook! Foei toch! Ik vind het niets leuk.

De fotootjes waren erg aardig. Willempje is werkelijk een hondje. Maar wat is hij blond. Helemaal geen Lackamp snuitje. Een knap ventje. Zeg, wat gaat Wim op vader lijken! Hier is alles het oude. Ik werk me lam op het ogenblik met die twee labs onder mijn hoede. Soms ben ik werkelijk dood en dood op. Van verlof komt niets meer, zie ik wel in. Wat prettig dat Liesbeth zal informeren over Parijs. Ik wil reuze graag. Ik tennis en zwem nog veel. Goed voor de lijn en ook als ontspanning. De doktoren zijn inderdaad aardig. Maar Plooi is erg veeleisend. Als ik me zo rot gewerkt heb dat ik niet meer op mijn poten kan staan dan vraagt hij nog waarom of ik aan het wetenschappelijk onderzoek niet werk op het moment. Dan word ik soms zo prikkelbaar. Maar och, ieder heeft zo zijn eigenaardigheden. Zaterdag nam hij me weer mee naar de bios. Walburg-Smit haalt me nog wel eens op voor een avondrit. Van Tré kwam een geboortekaartje. Feliciteer haar maar van me. Ik heb geen tijd en geen zin om al die lui die me niet meer interesseren te pennen. Ik zoek ze wel op als ik in Holland kom. Wat moet je nu nog vertellen na bijna 2½ jaar? Er zijn weer vrij veel zusters ziek momenteel. Een ligt met typhus, de ander is juist opgenomen voor een acute galblaas. Morgen wordt ze geopereerd. Het is een van mijn huisgenoten. We hebben nachten achter elkaar met haar opgetrokken en zelfs met sterke morphine injecties was ze nog niet van de kaart. Zo erg heb ik het nog niet gehad. Ze heeft zeker meer van die knikkers dan ik. Maar ze is ook veel ouder. Zo 40 – 50 jaar schijnt de leeftijd te zijn voor dergelijke akkefietjes. Zondag ontmoette ik Frans op het grammaphoon Concert in de Holland Club. Voor de rest zien we elkaar nooit. Laatst zou hij komen volgens een afspraak maar mijnheer kwam niet. Hang him. Die mannen doen maar net waar ze zin in hebben. Beleefdheid is er niet bij. Je hebt wel een pietsje gelijk Muul, over de 'teugesweurdige man'. Dààg, jullie An.

Palembang, 28 juli '48

Lieve Ouders,

Ingesloten weer enkele fotootjes gemaakt op en voor het lab. Ze zijn wel aardig hè?

Genieten jullie nog steeds in Raalte of is het al weer verleden tijd? Hier gaat alles nog zo hetzelfde. Ik ben druk aan de sport en we hebben ook plannen voor een mixed hockeyclub met officieren uit Pladjoe. Vanavond ga ik weer met de doktoren naar de bios. Er zijn weer veel zieken hier. Pas was de typhus een beetje geluwd. Nu begint het weer opnieuw. Gisteren een jongen gesuccombeerd van paratyhuys. Vandaag ligt er één stervende en één op het randje af. Alle drie zaterdag pas gekomen. Die ene jongen schreeuwt de ganse dag en nacht zodat je er 's nachts wakker van wordt. Een luguber geluid is dat. Een zuster uit het huis hiernaast idem. Palembang is werkelijk erger dan ergens anders in Indië. Of het door het afmattende klimaat komt, ik weet het niet maar het is maar een beroerd feit. Ik heb langzamerhand ook echt behoefte aan een beetje vakantie, maar wat niet kan dat kan niet. Wel gaan de jongens van het lab één voor één, wat al moeilijk genoeg is. Je moet dan weer zo prutsen dat de uitvallen weer vervangen worden, maar ik zie zelf wel in dat ik nu niet gemist kan worden. De zusters gaan ook om de beurt 14 dagen naar Tandjoengenim. Maar och, het is nu nog maar 3 maanden voor mij, ofschoon ik het aan de andere kan zo erg vind om het werk dat ik hier zo opgebouwd heb, te moeten vaarwel zeggen. Van Piet kreeg ik uit Portsaid bericht dat hij op de boot een telegram had gekregen dat hij weer met de Frederik Bataljon mee terugkan. Een boot meteen terug zou het beste zijn schrijft hij. Hij vraagt hoe ik het vind en zal zodra hij alles in Den haag heeft besproken, mij berichten. Hij zal dan ook wel willen weten of het ja dan nee is bij mij. Je hebt dus wel kans dat hij alweer terug is voor november. Ik weet nog steeds niet wat ik doen wil. Zijn plan was dan meteen te trouwen. Maar mij trekt het vrije leven nog zo sterk ofschoon ik toch wel van hem houd. Wat moet je nu doen in zo'n geval? Getrouwd zijn in Indië is tenminste niet zo erg als in Holland. Avontuur blijft er in dit leven altijd wel maar hoe het allemaal moet weet ik in de verste verte niet. En dan, hoe moet het met mijn plan naar Holland terug te gaan en Frankrijk? Jullie moeten maar goed naar de scheepsberichten kijken wanneer de Indrapoera aankomt. Het zal zo ± de 25^e zijn. Ik schrijf zelf helemaal niet naar Piet want ik weet niet hoe dat moet op zo'n boot. Ik ben benieuwd of hij jullie op gaat zoeken. Jullie adres heb ik nog niet gegeven. Meer nieuws is er niet. Ik ga nog even op bed liggen want om 4 uur moet ik weer werken. Dag hoor. Tot volgende week, jullie An

Palembang, 10 aug. '48

Lieve Ouders,

Voor het naar bed gaan nog even mijn wekelijkse krabbel. Ik ben moe en ga naar kooi. Jullie schijnen een hittegolf te hebben daarginds. Ik ben benieuwd hoe lang dat duren zal. Hier hebben we inderdaad vrij veel regen. Meestal om $\pm$ 4 uur 's middags. We hebben hier allemaal weer pokkenvaccinaties gehad in verband met de epidemie die nog steeds aan de gang is. Hoe belangrijk deze vaccinatie is blijkt wel uit het feit dat bij massa's reacties zijn gekomen. Ikzelf heb ook een behoorlijk effect met de narigheid ervan, dus pijn, zweren en opgezette lymfeklieren, waar je niet erg lekker van bent. Waarom dacht vader dat rijden in een jeep gemakkelijker is dan in een luxe wagen. Het is juist andersom. Overigens rijd ik nog al eens tegenwoordig aangezien ik weer een nieuw vriendje heb met een jeep. Een luitenant van de A.A.T. Ik vind het erg prettig. We gaan vrijdags dansen in de Holland Club, nog wel eens naar de bios of uitwaaien. Afgelopen zondag hebben we een tocht gemaakt naar oud Wassenaar, d.i. een grote rubber en palmolie onderneming $\pm$ 150 km. van Palembang. Ook een geliefkoosd jaaggebied voor de liefhebbers die hele nachten opofferen om zwijnen of andere beesten te schieten. Van de schipperskinderen kan ik me best voorstellen dat ze niet getrouwd zijn. Niets geen types er voor. Net als ik.

Ingesloten nog wat fotootjes van onze inspectietocht vorige week. Vind je ze niet leuk? Ik krijg er waarschijnlijk nog een paar. Die man in de jeep naast me is Dr. Plooi. Die foto vind ik reuze leuk. Explicaties heb ik aan de achterzijde gezet.

Soekiwaras

Veerpont naar Bagoen Koenig in Pladjoe

Territoriaal Commando staf Y brigade

Met Dr. Plooi op inspectietocht

Op het lab gaat alles goed behalve dat het druk is en dan valt het niet mee als je niet helemaal lekker bent, zoals nu van die pokken. Vandaag heeft een van de jongens zijn hele gezicht verbrand door kokende bouillonagar (*agar=gelei*) die in zijn snuit spoot. Erg was dat. Ja, zo beleef je allerlei van die drama's en zodra één uitvalt die ziek is, zit je met de handen in het haar. Jongens ik ga nu naar bed. Volgende keer weer eens wat meer. Ik kreeg nog geen brief van jullie deze week. Dag hoor, als altijd, jullie An.

Palembang, 18 aug. '48

Lieve Ouders,

Zojuist kreeg ik jullie brief van 11/8. Het gaat soms reuze vlot die post. Dus momenteel zitten jullie in Amerongen. Het is nu half drie. Ik ben om 12 uur al naar bed gegaan vanwege het feit dat ik hondsziek was van een medicijn dat ik gekregen had voor mijn netelroos. Het middel is dus erger dan de kwaal.

Hoe komt vader bij het idee dat al die jongens spoeljongens zijn! Ze doen allemaal labwerk natuurlijk. Als we op inspectie gaan dan is mijn werk het prikken van bloed, uitstrijken van faeces voor het bacteriologisch onderzoek. De pokkenepidemie is wat afgezaakt. Iedere orang (*persoon, mens*), zowel blank als bevolking is gevaccineerd nu.

Dus de warme tijd is ook al weer over in Holland. Nee, terugkomen is niet mijn bedoeling. Wel wil ik weer naar Indië terug als Frankrijk niet door kan gaan, dan maar meteen en anders eerst die paar maanden bijkomen in Frankrijk. Even wat anders en dan terug. Het liefste wil ik dan bij het V.K. dat lijkt me in alle opzichten het beste. Ik zal zien dat ik ook een getuigschrift van hier krijg. Het kan misschien helpen. Autorijden doe ik iedere dag, dwz niet ik zelf maar het vriendje van de laatste tien dagen. Voorlopig is hij reuze enthousiast maar je weet hoe mannen zijn, al gauw is de aardigheid eraf en dan komen ze hoe langer hoe minder. Edoch, zover is het nog niet en voorlopig zijn we iedere avond op stap, naar Soengei Leis, bios of Holland Club. Vanmiddag om 5 uur gaan we naar Pladjoe om blikjes melk van de BPM te gaan halen. Voor de koffie op het lab. Ingesloten weer een aantal kiekje van de tocht met Plooi. Achterop weer de explicatie. Wat modern wordt Oosterbeek. Een Cold wave! Hoe is dat? Zit het beter dan met gewone permanent?

Dat boekje van Verweij was inderdaad erg aardig en zeer begrijpelijk verteld in verband met die Indonesiër die de extremistische kant uitgaat. Ja, de tijd vliegt inderdaad. Ik heb nu al een akelig gevoel van binnen dat ik weg moet uit dit land. Wat zal Holland me dood en saai en benauwd lijken. Behalve jullie is er dan ook niets meer wat me maar enigszins interesseert daar. Brieven van kennissen uit Holland doen me niets en ik ben er ook mee opgehouden ze te beantwoorden. Ik hoop dat het ze allemaal best gaat maar verder verlang ik er niet eens naar hen te spreken. Ik verbaas mij er wel een beetje over maar het is een feit. Overigens heb ik wel bij mezelf ontdekt dat ik me praktisch aan niemand hecht, nòch hier in Indië, nòch ergens anders. Bv. Piet zegt me nu al totaal niets meer, het interesseert me niet meer en zo gaat het met alles. Och, hier in Indië is het wel gemakkelijk. Hier wordt wel degelijk gewerkt aan de kroningsfeesten. Op de Alun Alun (*marktplaats*) vóór de moskee (zie die foto) verrijzen allemaal mooie Bamboe gebouwtjes met riet dak voor de Pasar Malam. (*nachtmarkt*)

Chinese Moskee met marktplaats

Paalwoningen in Palembang

Wat zal er weer gegokt worden. Herman (ja, zo heet mijn nieuwe aanwinst, vreselijk niet? Ik noem hem nooit bij zijn naam) en ik hebben gezworen ieder 5 gulden aan de roulette te wagen. Niet meer. Nu, dag hoor. Jullie An

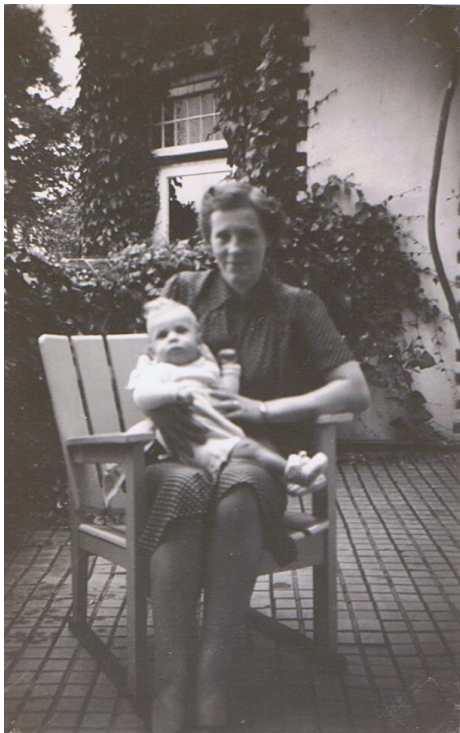
Palembang, 20 aug. '48

Lieve Ouders,

Hebben jullie de kiekjes van het lab al gekregen?

Vandaag weer een brief van jullie met enige kiekjes van J.W. Erg leuk. Hij groeit geweldig. Had ik nog niet over die bril geschreven? Sorry hoor, maar het een gaat wel eens bij het ander door. In any case, hij is puik hoor en ook de zonneglazen. Ik heb hem juist deze dagen in gebruik gehad aangezien ik met den Brigadearts Majoor Hulst en Plooi weer op inspectietocht langs de detachementen ben geweest. Ik moet je zeggen, het was moord- en moordgoed. De eerste dag (vrijdag) om 7 uur gestart. Het eerste detachement waar we geweest zijn was Rasoean, waar enorm veel typhusgevallen voorkomen. Pas zijn er weer drie jongens aan gestorven. Één ligt er nu op zijn laatste eindje. Ook is er pokken uitgebroken in enkele kampongs waaraan al ± 18 zijn gesuccumbeerd. Gevolg een hernieuwde Ty- en pokken revaccinatie. Niemand mag meer op zijn detachement komen als hij niet gevaccineerd is. Het is werkelijk treurig zoals bij sommige bataljons de zaak uitgedund is. Bijv. in Rasoean is $\frac{1}{4}$ van de compie nog in functie en de rest ligt in een Hospitaal. In Besoeng bv zitten nog zes jongens, volkomen geïsoleerd zonder vervoer tussen een kampong-bevolking van enige duizenden. Gebeurt er dus wat, dan zitten ze. De eerste nacht hebben we dus de onderzoeken van Rasoean gedaan en daar 's nachts geslapen. De volgende dag naar Martapura en Baturaja. Daar overnacht. Zondag dan naar Sugihwaras (waar ik ook met Piet alleen geweest ben) en vandaar naar Tandjoengnim, het leave centre van de militairen. Ik heb daar ook nog een pokken patiënt gezien. Vanmorgen weer vetrokken uit Tandjoengnim en om 1 uur waren we weer hier. Verbrand ben ik als drie bieten. Knalrood. Al met al hebben we $\pm$ ruim 800 km. afgelegd. Ik heb intens genoten. Vanmiddag heb ik nog gewerkt tot half vijf en zo is mijn dag vandaag weer vol. Ik zoek dan ook zo spoedig mogelijk mijn tempatje (*matje, bedje*) weer op. Wat dat betreft heb ik wel een uitzonderlijke positie tegenover die andere meisjes. Ik schijn wel in de gunst te zijn. Maar daar werk ik dan ook hard voor. Vorige week heb ik dagen gehad van 12 uur werken. Allah, goed voor de lijn. Vorige week beweerden ze dat ik er beroerd uitzag maar dat kun je nu niet meer zeggen. Ik vond het erg aardig dat Doortje geweest is. Zij was het sympathiekste meisje hier. Hoe gaat het met haar verloofde? Heeft ze nog gezegd of ze gauw gaat trouwen? Frans (onze neef) is laatst ook nog bij me geweest en we hebben nog wat rondgeraced op zijn motor.

Vanavond was hij er ook nog maar ik was niet thuis. Toch is het lam dat ik eigenlijk niet eens twee dagen weg kan zijn van het lab. Vanavond werd ik weer ontvangen met allerlei verhalen over moeilijkheden tussen de jongens onderling. Ik vond het weer leuk terug te zijn op het lab. Het is net of ik vijftien volwassen zonen heb, ieder met zijn eigen aard en aanleg. Het is leuk met die jongens te werken. Met de meisjes heb ik ook nooit enige wanklank. Zeg me van Plooi niets kwaads want hij werkt zich zelf tot poeier dus mag hij van een ander ook wel wat eisen en als je zo met hem op stap bent is hij reusachtig aardig. Deze dagen heb ik zo weer heel wat inzicht gekregen in alle moeilijkheden waarvoor de doktoren hier staan waar je anders geen idee van hebt. Toch is twee jaar hier in dit klimaat voor de troepen veel te lang. Zuid Sumatra is wel een van de beroerdste gebieden. Toch heb ik respect zoals de jongens het op de buitenposten voor elkaar hebben en zo goed als de stemming nog blijft. Het is ook interessant om zo met de compies Commandanten te praten. Je hoort en ziet dingen waar we hier zelfs in Palembang soms geen idee van hebben. Ze hebben het moeilijk de jongens hier. Laten de mensen in Holland dat niet vergeten. Stel je voor, maanden en maanden ergens waar je volkomen geïsoleerd zit met enkele kerels tussen de kampong die vaak vijandig is, zonder radio, vaak zonder vervoer. Weet je dat ze nu zitten op plaatsen waar zelfs vroeger de KNIL geen posten had. Ik hoop het de mensen enigszins duidelijk te maken als ik in Holland kom. Tussen haken, als Lies en Wim naar Frankrijk gaan, laten ze dan meteen eens kijken voor mij. Misschien vinden zij ook iets geschikts. Laat ze maar eens zien. Jongens ik nok af. Heb machtig veel slaap en morgen is het weer een drukke dag. Als altijd, Jullie An

Lies met Jan Willem

Wim met Jan Willem

Palembang, 23 aug. '48

Lieve Ouders,

Het is alweer maandagavond en dus is het weer tijd jullie te pennen ofschoon er weinig te melden is. Ingesloten weer een paar fotootjes van mijn vertrek uit Soerabaja, genomen op het vliegveld die Con onlangs opstuurde en een fotootje van kleine Inger, toen ze een paar maanden was. Het is een schatje vind je niet?

Deze week kwam er nog geen brief van jullie en ik wacht er maar niet er op want dan wordt het weer woensdag. Ik ben benieuwd hoe hier de feesten worden. Een Hollands feest zal er gehouden worden en daarop moet ieder zoveel mogelijk in Hollandse dress verschijnen. Het ligt in de bedoeling dat de zusters uit Betoeng verschijnen met een blauwe rok, rood schotje, wit bloesje en rode hoofddoek. Of er wat van de uitvoering komt zal me benieuwen. Verder blijft hier alles zo hetzelfde. Ik ga nog steeds veel rijden met de nieuwste aanwinst. Overigens is op het Hospitaal genoeg te doen. Met de typhus neemt het weer wat af, ofschoon er eergisteren nog weer een jongen gesuccumbeerd is. Wat een rot ziekte toch. Hebben jullie al iets van Jos gehoord in verband met Frankrijk? Ik ben erg benieuwd of er iets te ontdekken is. 120 punten is niet veel om daar een garderobe voor te kopen lijkt mij. Of kun je gemakkelijk zwart kopen? Ik snap nog niet hoe dat gaan moet als ik zonder stukje kleren in Holland kom. Enfin, komt tijd komt raad. Ik geloof dat daar Herman aankomt, dus ik stop. Volgende keer weer eens wat meer hoor. Tot schrijf, als altijd jullie An.

Palembang, 31 aug. '48

Lieve Ouders,

Vandaag Koninginnedag. Alles is in feestbont. Er zijn twee grote pasar Malams (*nachtmarkten*), waar natuurlijk hevig gegokt wordt. Gisteren zijn we met zijn vieren gegaan, Hans en Babs (mijn buurvrouw verpleegster waar ik veel mee optrek), Herman en ik. We hebben ook lichtelijk gegokt, maar de jongens hebben ieder maar f 10,- verloren. Dus dat mag geen naam hebben. In Soengei Geron en Pladjoe zijn grote feesten van TVPM en BPM maar daar vallen de militairen natuurlijk buiten. Edoch we amuseren ons uitstekend en dat is de hoofdzaak. Alles is in feestverlichting 's avonds. Zelfs de pond heeft rood-wit-blauwe lichtjes op. De Moskee, Recombakens kolonelsmess, de grote vijver, de Holland Club, alles prachtig. Vrijdag is er groot officersbal in de Holland Club waar we natuurlijk naar toe moeten. Ik kon onmogelijk buiten een avondjurk en heb dus tafzij moeten kopen hetgeen mij voor de hele maand weer volledig heeft uitgeput. Het kostte me alleen aan goed al 130 gulden. Maar ja, wat moet je. Er is nu eenmaal niets aan te doen. Het is gele tafzij (veel kun je hier toch al niet krijgen). Gelukkig is een van de meisjes hier in huis zo aardig om hem voor me te knippen en stikken, dus ik hoef hem dan alleen maar te rijgen. Ik heb tegen Herman gezegd dat hij ook maar een avond moet komen rijgen. Anders komt de jurk niet af, you see! Toch verheug ik me er op weer eens een avondjurk aan te hebben. Och, en aan boord zal ik er toch ook wel een nodig hebben. Zeg maar ik vind het zo erg dat ik nu geen geld heb voor Vader en Wim iets te kopen voor hun verjaardag. Ik vind het echt lam maar ik kan er heus niets aan doen. Het leven is hier zo ontzaglijk duur dat ik altijd de 4^e van iedere maand op zwart zaad zit. En ik moet toch ook nog geld sparen voor de Sint. Ik hoop niet dat jullie het erg vinden.

Met Herman kan ik nog steeds best overweg. Zaterdag hebben we pas voor het eerst ruzie gehad. En dat nb. om Frans. Frans kwam nl. die avond mij uitnodigen voor een film

ter ere van het jubileum en ik had in principe met hem afgesproken. Maar even later verscheen Herman die dat niet nam natuurlijk. Hij had natuurlijk gelijk maar perslot was er een heleboel jaloersheid bij en wat steekt er nu in als je met je bloedeigen neef een afspraakje maakt. Enfin, ik was zo goed niet of ik moest Frans onmiddellijk afbellen. Ook Ab Schimmel is nog weer geweest, maar ook dat vindt Herman maar matig. Ja, ja, het is wat. Mannen zijn akelig jaloers. Zitten Wim en Liesbeth in Frankrijk? Ik ben benieuwd hoe ze het vinden. Ik hoop nog steeds dat mijn plan door kan gaan. Als ik dan in maart of april terug kom, kan ik altijd nog zien wat ik doe. Herman en ik (hij is dan ook weer in Holland) hebben in principe afgesproken om deze zomer te gaan zeilen in Friesland. Plannen maken is mooi maar ze komen toch nooit uit. Zeker niet in deze wereld. Jongens ik stop, over een half uur staat Herman weer voor mijn neus. We zullen naar de gecostumeerde voetbalwedstrijd in de Benteng (*Fort, kasteel*) gaan. Ik heb gewoon geen moment rust meer. Of ik werk of ik ben uit. Voor half een kom ik meestal niet in bed. Nee, werkelijk ik heb bewondering voor mijn eigen uithoudingsvermogen. Gisterenavond was ik pas om half acht klaar op het lab. Dag hoor, tot volgende week, jullie Anneke

Palembang, 7 sept. '48

Lieve Ouders,

Het is nu half vijf en ik ben juist van het lab terug. Om het risico niet te lopen straks in te maffen en niet voor morgenvroeg half zeven tot leven te komen, zonder mijn brief aan jullie af te hebben, pak ik nu maar eerst de pen. Och, och wat een week, wat een week. Feestdagen hier kosten tien jaar van je leven. Als ik in deze dagen per etmaal drie uur sliep dan was het veel. Iedere avond practisch een fuif en ieder dag was het extra hard ploeteren doordat ik bovendien ook nog in de dubbele dienst zat en dus soms om 's avonds half acht pas weer van het Hospitaal kwam. Tussen de bedrijven door moest mijn avondjurk in elkaar worden geflanst en dank zij drie zusters die zich reuze voor mij uitgesloofd hadden, is het pronkstuk inderdaad in elkaar gekomen. Ik had er een corsage van levende paarse orchideetjes op en het geheel was heel hebbelijk. Maar ik heb gezworen nóóit, maar dan ook nóóit meer aan een of ander kledingstuk te beginnen. De fuif zelf was erg leuk en om 4 uur was ik thuis. De stemming zat er wel in. Verder hadden we van het Hospitaal voor het personeel een cabaret met bal na, waar ik me wild gedanst heb. Met een van de doktoren heb ik drie Weense walsen achter elkaar gedaan en het was of ik zweefde. Mieters was dat. Ook dat was een geslaagde avond. Met 31 aug. zelf zijn we inderdaad met 10 meisjes verkleed in rood schort, blauw rokje, wit bloesje en rode hoofddoek naar het Hollandse feest gegaan. Het was werkelijk een succes. Helaas bedierven weer massa's militairen het door na korte tijd stomdronken te zijn zodat ik blij was dat Herman me maar gauw weg haalde. We hebben toen de nacht verder gedanst in Initrium, waar de 'nette' mensen wonen en dat was heel aardig. Alleen zat je de hele nacht verder op een droogje omdat de cantine gesloten was, doordat de dronken militairen de boel kort en klein hadden geslagen. Wat is dat toch erg altijd. Verder was er nog een optocht (maar dat kunnen ze niet hier in Indië) de pasar Malam, etc. etc. Gisteren vuurwerk op Pladjoe, waar heel Palembang naar uitliep. Maar wat uiteraard niets bleek te zijn. Je ziet dus wel, ik heb nu het volste recht om me een lijk op wietjes te voelen. Gelukkig heeft de dienst ingesteld dat de officieren om de zoveel tijd piket hebben, zeker voor onze rust. Alzo heb ik vanavond vrijaf omdat Herman piket heeft. Frans was ook nog vrijdag in de Holland club maar ik had geen kans om hem lang te spreken want Herman kon het natuurlijk weer niet uitstaan. Overigens is het nog 'dik

aan' met ons, maar iets serieus zou ik toch weer niet willen. Ik begrijp hoe langer hoe meer dat ik een schaap met 5 poten wil. Ik wil iedere man hebben, zoals ik me dat voorstel, maar zo is er geen een. Het gekke is dat ik hun ongecompliceerdheid niet vat en zij mijn gecompliceerdheid niet aanvoelen. Een man denkt veel eenvoudiger en als het voor hem ja is, dan blijft het ja. Wij twijfelen altijd en zijn sterk onderhevig aan buien en stemmingen die hun volkomen voorbijgaan. Wat is het toch moeilijk. En het is niet dat ik me niet wil aanpassen, maar het moet niet iets geforceerds hebben, is het niet? Vader schrijft over het niet werken op de boot. Mijn standpunt is dit: hebben ze me nodig dan ga ik natuurlijk werkend terug. Doen ze geen beroep op me dan ga ik gewoon terug. Dat is toch logisch?

Ik heb niet geschreven dat ik rode hond had. Dat heeft overigens bijna iedereen hier bij tijd en wijlen. Maar ik had netelroos, maar dat is nu voorbij. Willy Lackamp houdt inderdaad van afwerken. Leuk een zoon. Die zijn veel leuker dan meisjes. Je had van mij ook maar een zoon moeten maken. Maar soit, daar kunnen jullie niets aan doen want jullie zijn lieve schatten. Het regent weer dat het giet. De natte tijd begint al weer full speed. Dag lieverds, tot volgende week. Jullie Anneke

Er is al weer een jongen dood aan vermoedelijk typhus. Erg hè?

Palembang, 10 sept. '48

Lieve Ouders,

Vandaag heeft Herman piket dus ben ik weer een avond alleen. En dat mag ook wel want je hebt anders nooit ergens tijd voor. Overdag het lab, dan vaak om 5 uur gaan we naar Pladjoe om melk te kopen voor het lab of bloemen plukken voor mijn kamer. 7 uur thuis, dan mandiën, verkleden en om 8 uur komt hij weer terug. Je ziet, tijd voor iets zoals brieven schrijven, naaien (wat ik toch al nooit doe tenzij in nood) blijft er niet over. Toch vind ik het erg gezellig en we kunnen steeds beter overweg met elkaar en we zien allebei als een berg tegen het afscheid op. Nog maar een maand en dan is alles voorbij. Het zal me menig bitter traantje (figuurlijk dan altijd) kosten. We hebben tegenwoordig ook een radio Meestal heb ik hem op mijn kamer, zoals ook nu. Het is ± zes uur. Ik heb juist gebaad en de muskieten beginnen al weer te steken. Het is bloedheet de laatste twee dagen. Ik had vanmiddag dan ook geen moed te gaan tennissen en heb daarom geslapen als een os en werd met schrik wakker met het idee dat ik me verslapen had. Gelukkig kwam ik tot de ontdekking dat daar geen sprake van was. Zondagmorgen vloog ik om 7 uur met een vaart uit bed en bemerkte op de stoep van mijn kamer pas dat het zondag was. Zo vast zit je aan je werk. Herman zegt dat ik eens los moet zien te komen van het lab, maar ik kan het niet. Onbewust zit je 's avonds weer te bedenken wat er de volgende dag moet gebeuren. Afgelopen zondag had ik zgn. mijn vrije dag. Maar jawel, half elf werd ik uit bed gehaald omdat een patiënt ieder uur gebloedsuikerd moest worden. We hebben het die dag met zijn drieën gedaan zodat ik weer van 1 tot 4 en van 7 – 9 's avonds vast zat. Daar gaat dan je enige vrije dag. Maar soit, het is voor een jongen die doodziek is en ver van huis (het zijn soms nog zulke kinderen pas van moeders schoot, gewoon erbarmelijk) dat je het toch maar weer zonder gemopper aanvaart. Het is zo doodzielig als ze sterven ver van familieleden, alleen een zuster bij hun bed die ze vaak ternauwernood kennen. Hier liggen nog twee brieven van jullie te beantwoorden. Dat zal ik nu maar meteen doen. Ik zie dat Oosterbeek zijn best gedaan heeft met de feesten. Wat is 'Houthuizen'?. Is dat een nieuw gebouw? Ik ben razend benieuwd wat voor berichten Jos uit Parijs krijgt. Heeft Doortje dan niet verteld wanneer je de kortverband toelage krijgt uitbetaald? Hoe lang duurt dat voor je alles krijgt of is het ook zoiets als

'geblokkeerd'? Of bestaat dat niet meer in Holland? Dan heb ik toch $\pm$ f 2000,- tegood? Daar wil ik toch mijn kleren en Parijs van betalen! De baby van Con staat al in de box en heeft al een paar tanden. Ik kreeg vandaag een enthousiaste brief van haar. Rob zit al weer te verlangen naar de eerstvolgende gezinsuitbreiding maar Con vindt het voorlopig zo wel goed en gelukkig schrijft ze, is de natuur nog op haar hand. Ik kan me dat best voorstellen. Zij heeft de last en Rob natuurlijk alleen maar het plezier. Inger moet beslist een pienter kind worden met zo'n stel ouders. Het spijt me dat ik ze niet meer zien zal. Hoe is het toch met de rheuma van moeder, blijft het hetzelfde? Schrijf daar eens over. Wim en Liesbeth zullen het wel mieters hebben in Frankrijk. Goed voor Wim om er eens uit te zijn. Van Wim heb ik in geen maanden meer iets gehoord. Wat vervreemd je toch van elkaar, als je toch rekent hoeveel Wim en ik vroeger samen optrokken. Ik geloof ook niet dat deze jaren helemaal te overbruggen zijn. Jullie zullen misschien wel wat geduld met me moeten hebben. Frans zei dat hij me zo cynisch vond. Ik geloof overigens dat dat wel een beetje aan de buitenkant zit. Iedereen heeft hier bijna dat onverschillige 'laat maar waaien' gebaar, maar de meesten zijn inwendig heus wel anders. Jullie moesten eens weten hoe aantrekkelijk dit vrije leven is. Geen mens waarmee je rekenschap hoeft te houden. Niemand bv. hier in huis bemoeit zich met de ander, of hij wel of niet thuis komt, wel of niet eet, etc. etc. Alles is best. Het is vaak een rommelige keet, maar niemand maalt daarom. Je tracht elkaar zoveel mogelijk te helpen en zo is er toch een samenhang. Aan Piet denk ik nooit meer. Hij interesseert me hoegenaamd niet meer. Wat kun je jezelf toch inbeelden dat je wel van iemand houdt. Je ziet het gevaar maar weer. Met Herman kan ik veel beter overweg en er is nooit heibel tussen ons. Is er een nieuwe badmeester op het zevenbad? Wie is Evers en waar is Schier dan? Ik heb erg gelachen om het idee dat ik hier nog iets over zou sparen !!!! Na de 10^e heb ik betoel geen dooie cent meer.

Hoe is in Europa de toestand? Gisteren las ik een stuk in 'de wereld' over Rusland en dat was nogal optimistisch. Daarin werd uitgelegd hoe zwak Rusland economisch staat t.o.v. Amerika, zodat het toch waarschijnlijk niet aan een oorlog durft te beginnen. Waarom sta je perplex over mijn nieuwe plannen? Ze zijn nog steeds dezelfde. Het zeilen valt daartussen in. Trouwens dat is geen werk voor de toekomst. Mijn plannen zijn nog steeds:

1^e Een paar maanden naar Frankrijk

2^e Zien een tijdje bacteriologie te specialiseren bij Prof. Ruys (een goede kennis van Con, dus dat lukt wel) $\pm$ half jaar

3^e weer terug naar Indië

Dit is een exacte lijst nietwaar? Lieverds ik stop. Dit zijn twee brieven ineens. Dus je mag niet mopperen. Als altijd, jullie An.

Palembang, 21 sept. '48

Lieve Ouders,

Ik weet dat ik met een ellendig bericht voor jullie kom, maar ik kan heus niet anders. Het heeft me al wekenlange piekeren gegeven zonder dat ik er uit kan komen. Om maar meteen met de deur in huis te vallen, Ik kom iets later dan jullie mij verwachten. Nu zal het wel niet zo heel veel schelen, hoogstens twee maanden, maar ik weet hoe jullie je er op hebben verheugd mij in december terug te zien. Ik zal je de zaak uitleggen: Ada moet na aankomst in Indië, in verband met haar bevordering tot adjudant, een extra militaire cursus volgen in Bandoeng, die $\pm$ een maand neemt. Zij zal dus pas begin december weer hier zijn. Voor mij is er nog steeds geen vervangster. De vervanger van Ada moet begin

October terug naar Batavia. Het kwam dus hier op neer dat het lab zonder leiding zat. Bovendien is Batavia voor ons als basishospitaal uitgeschakeld met als gevolg dat wij zelf (eigenlijk veldhospitaal) nu dus de taak van basishospitaal hebben. Wat hierop neerkomt; dat we volkomen zelfstandig moeten draaien, dus alle onderzoek hier moet gebeuren. Nu zei Walburg-Smit vorige week al tegen mij: "als het lab in elkaar stort, en dat gebeurt als U weggaat, dan is dat hopeloos". Het is erg als iets waar je je volkomen aan hebt gegeven, zo maar te niet gaat. Ik heb dagenlang gepiekerd of ik het tegenover jullie wel doen kon, maar ik heb vanmorgen met Plooijs gesproken en die was erg blij als ik zolang nog wilde blijven. Hij had het me zelf niet durven vragen. Er worden binnenkort ook acties verwacht en al met al deed het mij besluiten dan nog maar wat door te werken. Jongens, geloof niet dat ik er licht over denk tegenover jullie maar tenslotte is hier mijn werk. Och, ik weet ook niet wat ik allemaal zeggen moet. In ieder geval scheelt het niet zo heel veel in de tijd hoor en ik zal zien zo gauw mogelijk te komen nadat Ada terug is. Herman vond het natuurlijk ook miters dat ik bleef. Ik had hem ook al steeds verveeld met dit probleem maar hij vond dat ik dat helemaal zelf moest beslissen, waar hij gelijk in had. Toch is het, ondanks het feit dat ik het prettig vind langer bij hem te blijven, geen reden geweest om niet weg te gaan. Want perslot heeft noch hij, noch ik enige toekomstplannen wat onze combinatie aangaat. Wij leven liever in vrijheid. Lieve schatten, schrijf me gauw, eerder heb ik geen prettig gevoel over me. Ingesloten nog twee kiekjes die genomen zijn onderweg naar oud Wassenaar, toen we een vriend van Herman tegenkwamen met zijn meisje. Hoop spoedig wat te horen. Jullie An

(De man op het ene fotootje is Herman.)

Eerste foto met Herman

Palembang, 28 sept. '48

Lieve Ouders,

Om te beginnen wil ik vader maar vast feliciteren met zijn verjaardag. Ik ben dan zeker niet te laat. Word je nu 66, ik weet het gewoonweg niet, maar daar bedoel ik niet mee dat ik minder van je houd hoor. Dat snap je wel. Nu dan een paar dikke kussen van je hulebielk. *(huilebalk??)* Weet je nog? Wat is dat ook al weer lang geleden! Zou ik nog kunnen huilen? Ik vermoed dat het gebruikelijke bezoek wel zal komen en last but not

least 'grandpa's proudness' de stamhouder. Jullie zijn erg met hem ingenomen hè? Ik heb hier door de patiënten van het Hospitaal voor Jan Willem een beest laten maken. Dat stuur ik op. Ik heb me bedacht dat dat pakje wat ik toen voor hem geborduurd had in de beruchte kist heeft gezeten waaruit alles toen gegapt is. Een paar weken geleden (ik had er nooit meer aan gedacht) schoot me dat te binnen. Hier gaat het best. Er zijn weer zoveel sterfgevallen! Het is iets vreselijks met die typhus. Van de laatste maandstaat die we samen altijd opmaken blijkt dat momenteel 25% dodelijk afloopt. Dat is zeer verontrustend. De stammen schijnen buitengewoon virulent te zijn. Je ziet hoe steriel ik met die dingen omga, want je staat steeds verbaasd dat jezelf temidden van zuivere reïnculturen niet infectie opdoet. Ik hoop dat ik spoedig bericht van jullie krijg als antwoord op mijn brief waarin ik schreef dat ik nog niet dadelijk terugkom, Majoor Noordhoek Hegt heeft een telegram naar Batavia gestuurd dat ik onmisbaar ben en vandaag kwam het telegram dat de verlenging doorgaat en de boot gecancelld is. Jongens ik vind het nog steeds ellendig voor Julie, maar je weet toch dat je laatst schreef dat je me graag gelukkig wilt zien. Dat ben ik nu. Gelukkig in mijn werk, tussen de mensen waarmee ik samenwerk en 's avonds met Herman, aan wie ik erg gehecht raak. Nu speciaal zou ik met het oog op de volgens mij zeker komende acties, niet graag alles in de steek laten. Holland mag dan mijn moederland zijn, Indië is mijn vaderland geworden. De laatste tijd voor mijn eventuele vertrek werd ik soms zo ellendig als ik bedacht dat ik dit alles waar ik me zo gelukkig voel, moest opgeven. Ik hoop toch zo dat jullie het kunnen begrijpen. Het zal moeilijk zijn, dat weet ik o zo goed om te aanvaarden dat iets wat voor jullie veel betekent voor mij niets betekent. En het is voor mij ook vaak vreemd te denken dat een land waar ik 25 jaar geleefd heb, mij zo weinig meer doet. Maar denk nooit dat ik jullie daarom minder liefheb, dat begrijpen jullie toch goed hè? Vandaag kwam jullie brief van 22/9. Jakkes, wat ben ik geschrokken van het kolendampverhaal. Muultje, hoe kon dat nu gebeuren? Kon je Riek niet roepen? Je hebt het toch al eens meer gehad? Dacht je helemaal niet aan kolendamp of was je zo versuft dat je daar niet meer over kon denken. Hang nu een groot bord op met: 'waakt voor kolendamp' wil je? Is het nu alweer zo koud dat jullie de kachel aan moeten hebben? Hier zet de regentijd weer enigszins in. Van echte natte en droge tijd kun je hier op Sumatra eigenlijk niet spreken. Tennissen doen we nog geregeld. Jammer dat ik vaak zo moe ben als ik op de baan kom, dan heb ik te weinig spirit. Dat ergert me vaak temeer daar ik altijd een behoorlijk goede slag had. Ik speel nog steeds met Frans' racket. Het mijne is niet goed meer te repareren. Frans zie ik zo te hooi en te gras eens, alleen bij toeval want Herman is (idioot) gewoon jaloers op hem. Evenzo op Appie Schimmel. Nota bene! Gisteren zijn we met zijn tweeën daar op bezoek geweest. Er waren nog wat lui en het was best genoeglijk. Appie is een geestig joch, je hebt altijd plezier om hem. Lieneke heeft een tweede baby gekregen. Van Leny heb ik in geen tijden wat gehoord. Ik weet ook niet meer of zij of ik aan de beurt was om te schrijven. Annie uit Utrecht heb ik ook nooit meer geschreven. Het is eigenlijk schandelijk maar je wordt het brieven pennen gewoon beu. Tegenwoordig denk je bij iedere brief, o, jakkes, nu moet ik weer gaan schrijven. Doe Annie U. de groeten maar eens. Zie je haar nog wel? O, ja, Paula had ook een baby hè? Maar Frans was vergeten of het een zoon of een dochter was. Ook wat moois! Frans is nog dezelfde stugge, weinig spontane figuur. Ondanks dat mag ik hem wel, maar onze ontmoetingen blijven bij "hallo" roepen als we elkaar in de stad tegenkomen. Ik vind die politieke uitleg van vader prettig om te lezen. Je weet hier geen barst. Die tijdschriften die jullie geregeld opsturen doen me altijd veel plezier. Hebben jullie Elzevier ook? Dan zou ik het erg prettig vinden die erbij te hebben, 't is een aardig blad. Via de welfare krijg je hier ook wel eens wat, maar dat is me een raar ratjetoe. Toch heb ik het idee dat Rusland nog niet capabel is

een oorlog te voeren. Het is m.i. ook niet het geld maar wel het materialentekort en speciaal de ongeschoolde arbeidskrachten en de weinige bronnen waar ze uit putten kunnen voor uitbreiding van hun materiaal. Nee, ik zie het zo somber toch nog niet in. Duitsland had juist een enorme materialenrijkdom en goed geroutineerde arbeidskrachten toen het de oorlog begon. Er zit m.i. toch wel een groot verschil in. Bovendien had Duitsland niet onmiddellijk Amerika als tegenstander terwijl Rusland dat zeer zeker wel heeft. Van Wim kreeg ik een paar dagen geleden ook een brief. Hij zal het wel weer razend druk hebben, wat zijn wij Lackamps toch een werkezels. Zitten en rustig zijn zit blijkbaar niet in ons bloed. Soit, ieder heeft zo zijn rariteiten. Lieve schatten, ik stop. Dit keer eens een brief in duplo. Denk aan de kolendamp. Jullie Anneke

Palembang, 5 okt. '48

Lieve Ouders,

Bij ongeluk begin ik mijn brief aan de verkeerde kant. Vanmiddag kreeg ik jullie antwoord op mijn bericht van nablijven. Ik merkte wel hoe teleurgesteld jullie zijn en dat begrijp ik ook best. Een kind is altijd egoïstisch waar het zijn ouders betreft. Ik weet het. Vanmiddag hebben Babs en ik Sinterklaasinkopen gedaan. Komt het pak eerder dan 5 dec. dan weet je het devies hè? Wachten tot de 5e.

Ik zit momenteel weer in de middagdienst. Dit houdt in dat je practisch de hele dag van 7 tot 7 in actie bent. Soms loopt mijn kop me om en Herman is dan 's avonds het slachtoffer van mijn prikkelbaarheid waar ik door moeheid toch niets aan kan doen. Gelukkig begrijpt hij het best. Zaterdag is hij jarig dus een dag na vader. Ik zit me lam te piekeren wat ik hem moet geven. Het is zo moeilijk voor een man. Zeker hier waar je practisch niets krijgen kunt. Jullie vragen wat ik hebben wil voor mijn verjaardag en Sint. Nu liefst iets wat ik kan aantrekken. Textiel is altijd welkom. Ook toiletzeep e.d. Enfin, allemaal nuttigheden. Ook wel een mooie ets of tekening om op te hangen voor mijn kamer. Ik ben een stuk bleker geworden in die jaren. Er zijn dagen dat ik gewoon haast rouge nodig heb. Gek, je ziet het verschil pas als je mensen tegenkomt pas uit Holland. Die vind je dan toch zo raar rood gekleurd. Vrijdagavond hebben we een gezamenlijk diner met daaraanvolgend bioscoopbezoek gehad met zijn drieëntwintigen. Al het personeel van ons lab en alle doktoren en andere officieren van het Hospitaal. Met mevrouw Plulok (de vrouw van de Brigade arts) waren wij de enige vrouwelijke leden van het gezelschap. Plooi was nl. jarig. Het was toch erg leuk van hem bedacht. O, zeg, wat anders. Hebben jullie dat geld tegoed al gekregen van de Commissie (ik weet niet meer hoe die heette). Ik zou nl. graag willen dat jullie een goed horloge voor mij kochten daarvoor. Ik vind het gewoon een handicap nooit de tijd te weten. Niet zo'n klein dameshorloge maar een klein soort herenhorloge. Je zou het per luchtpost kunnen overmaken. Enfin, misschien is het goed er nog niet eens. Jongens ik weet geen laars meer te vertellen. Volgens de laatste berichten zal de actie weer niet doorgaan. Ik snap er geen laars meer van. Wil Koch alweer een baby? Ze worden gewoon aan de lopende band gemaakt geloof ik daar in Holland. Straks ben ik oud-tante als ik terugkom. Alleen een 'suikertante' zal ik nooit worden. Het is nu de 5^e en ik heb al geen sou meer, maar dat went! Herman is al net zo, we lenen gewoon alles bij elkaar! Daag, als altijd, jullie Anneke.

Palembang, 11 okt. '48

Lieve Ouders,

Hebben jullie een gezellige verjaardag gehad en zijn Wim en Liesbeth nog geweest? Ik heb Wim ook nog geschreven voor zijn verjaardag. Deze week nog geen brief van jullie gehad, maar ik zal toch maar vast schrijven want vandaag heeft Herman piket en dus is het de meest gunstige gelegenheid voor een brief, ofschoon het vaak niet meevalt iedere week een brief vol te krijgen. Jullie schrijven dat ook wel maar hier loopt het leven ook steeds hetzelfde door, alhoewel in geen geval onprettig, maar begrijpelijkerwijze is er dan niets te melden. Vandaag (of liever vannacht) heeft onze hoofd Hospitaal een mooie tijger geschoten van bijna 3 m. lang. Een prachtbeest. Ze waren hem vanmorgen al aan het villen. Er wordt hier reuze veel gejaagd in de buurt. Zaterdagavond zijn we met een vent meegeweest op de hertenjacht, maar niets gezien. Zaterdag was Herman jarig. Na veel pijn en moeite heb ik hem 6 Bankatinnen borrelglaasjes gegeven. Gelukkig viel het in goede aarde. Hier in Palembang is zelfs niet eens een boekwinkel! O, zeg, zouden jullie eens wat nieuwe goede modeplaten willen sturen? Een kennisje van mij had twee 'new looks' uit Holland gekregen. Ik vond ze enig, dan zie je eigenlijk hoe we hier achter de mode aanhuppelen. Gelukkig dat iedereen hier nogal achter is in de rimboe, dus dan valt het niet zo op. Zouden jullie ook aan een gewone witte onderjurk kunnen komen? Niet zo'n wijde hoor, neem b.v. Leny's maat maar, want ik ben heus wel wat magerder dan in Holland en ik word er in geen geval dikker op. Ik heb nu ook Cavia's voor mijn onderzoek. Vanmorgen ontdekte ik dat er een poten (*verdwenen*) was, waarschijnlijk gegapt, maar het ergste was dat hij gespoten was! Je ziet hier is niets veilig. Van Alan kreeg ik ook weer een brief. Hij komt misschien deze zomer weer naar Holland schrijft hij. Frans ontmoette ik gisteren weer in het Hospitaal. Ik vertelde hem dat ik nog blijf waarop hij honend zei: "jij weet ook niet wat je wilt"! Zal hij wel weten! Enfin, hij zou weer eens komen, maar dat doet hij toch niet. Verder was Appie Schimmel vanmorgen op het lab. Hij komt woensdag, zal Herman wel mieters vinden! Nu, dag hoor tot volgende week. Jullie Anneke.

Eindelijk cavia's

Het Lab

Palembang, 18 okt. '48

Lieve ouders,

Vandaag kwam een brief van vader met een krantje er in waar Oom Willy op stond. Ik miste een brief van Moeder en was niet van plan boos te worden toen ik las dat er kennelijk ook nog een postblad onderweg moest zijn. Dus dat komt dan nog. Nu, ik vind het maar een erg raar baantje wat Oom Willy heeft. Hij is er niet bepaald op vooruit gegaan. Stel je voor, portier! Enfin, hij zoekt het maar uit.

Binnenkort ga ik op dienstreis naar Batavia. Lijkt me echt leuk. Herman heeft er zwaar de pest over in en zegt dat hij al die tijd doodsangsten uit staat dat ik ontrouw zal zijn!! Ja, ja, hij beweert dat hij me net zo ver vertrouwt als ik bij hem ben maar dan ook geen greintje meer! Nu, ik kan van hem hetzelfde zeggen. Ik vertrouw ook geen enkele man verder dan ik ze zie. Ofschoon we veel met elkaar op hebben zal het toch nooit iets worden want we hebben geen vertrouwen in ons zelf, in elkaar en in het huwelijk. Zijn jullie daar nu nooit bang voor geweest? Of zou dat liggen aan de geest van deze tijd? Ik begrijp er soms geen spat van. We hebben dan ook maar afgesproken in januari uit elkaar te gaan. Kun je je voorstellen dat dat erg is als je van elkaar houdt? Maar ik zie er geen oplossing voor en dan moet je in hemelsnaam de knoop maar doorhakken. Zo kun je ook niet door blijven gaan. Het is een probleem wat ons bezig houdt maar waar we toch niet uit kunnen komen. Ja, het leven kan vaak hard zijn. Connie schreef me of ik er voor voelde in Soerabaja op het lab van Heineken Bierbrouwerij te komen. f 400,- p.m. + f 100,- voor huisvesting e.d. kans op overplaatsing naar andere landen. 't Lijkt me wel. Alleen is het een 4 jr. contract, dan verlof naar Holland. Ik zou dan toch in ieder geval eerst in januari teruggaan. Wat vinden jullie hiervan? Die vier jaar vind ik alleen zo lang, maar daar kom je toch niet af.

Vanmiddag kreeg ik moeders brief. Dat van dat horloge lijkt me een moordidee. Alleen moet je er rekening mee houden dat het per zeepost roesten gaat. Dat heb ik al van meer gehoord en dan is het niet meer te gebruiken. Misschien weet Rijks daar wat op. Ik zou het dolgraag hebben, zo'n klein formaat herenhorloge, weet je wel? Alleen wordt dat niet veel te duur? Met textiel bedoel ik bv. een onderjurk en van die leuke zijden nachtponnen. Directoires krijgen we hier tegenwoordig nog wel eens op de distributie.

Vanmiddag heb ik jullie Sint Nicolaas pak ingepakt. Toen ik klaar was droop ik van onder tot boven van het transpiratiezweet. Terlalu (*te erg*)! Het is de laatste dagen om te smelten vanwege de kentering. Weet je dat de repatriëring naar Holland zo langzaam gaat? De zusters hebben een schrijven ontvangen dat ze geen kans hebben direct na afloop van hun contract terug te kunnen gaan, maar wel enkele maanden moeten wachten. Er is te kort aan scheepsruimte. Waarschijnlijk heb ik wel prioriteit als overjarig zijnde. Is Wim weer opgeknapt? Jammer dat jullie verjaardagspartij in duigen is gevallen daardoor. Ik ben benieuwd hoe jullie het beest vinden wat ik voor J.W. heb laten maken. De jongens die hier in het Hospitaal liggen doen er veel aan, maar dit paard is het eerste wat hier in dit soort is gemaakt. Dag lieve schatten, tot volgende keer, Jullie Anneke

Cigaretten zijn méér dan welkom. De cigarettes die hier aan de militairen verstrekt worden, worden door niemand gerookt zodat zelfs de armste Jan verplicht is zijn cigarettes zwart te kopen à raison van f 2,50 per pakje. Dit is een grofschandaal van onze regering!!!!!! dat ze de Jannen hier maar laten verrekenen wat dat betreft en de goede cigarettes in Holland houden. Maar muisjes en pepermunt heb ik allerminst verlangen naar!

Palembang, 25 okt. '48

Lieve Ouders,

Gisteren kreeg ik jullie brief en één van Wim. Ja, hij had me al over gezinsuitbreiding geschreven. Wat vreselijk vlug niet? Vindt Liesbeth dat nu wel prettig? Hij krijgt nog wel een dozijn bij elkaar zoals hem vroeger al voorspeld werd.

Hier is het werkelijk barbaars heet de laatste tijd. Vorige week de grootste warmte sinds 100 jaar geloof ik. Ondanks dat ben ik zo actief als een mier. Zeer zeker vandaag. Vanavond houdt Plooi een lezing over penicilline en ik moet allerlei preparaten, tekeningen en proeven inzetten, voorts nog even in een vloek en een zucht lichtinstallaties laten aanbrengen. Vanmorgen dacht ik dat ik knapte van de drukte. En dan nog $\pm$ 20 jongens die je achterna moet zitten of raad geven e.d. Verder hernieuwde pokken vaccinatie zodat het lab krioelde van de orangs (*mensen*). Maar soedah (*vooruit*), het is een mooie leerschool voor organisatie. Ik geloof beslist dat ik daar wel aanleg voor heb. Plooi nodigt me nogal eens uit de laatste tijd en we kletsen dan altijd heel gemoedelijk als vrienden. We hebben ook samen die lezing besproken en hij vraagt dan wat ik er van denk en zo. Dus wel heel leuk. Ik ben hier inderdaad een belangrijke figuur. Ook dat vind ik wel leuk. Weet je wel dat ik kan zeggen dat ik van heel zuid Sumatra het meeste verstand van bacteriën heb? Nu is Zuid Sumatra New York niet hoor, maar het is toch wel iets. Maar ik word nog veel te verwaand.

Och, Herman legt me wel wat aan banden maar ik hem ook en ik ben ook jaloers van aanleg hoor! Vrijheid blijheid is een mooi verhaaltje in theorie maar in de praktijk lijkt het wel soep met ballen. Je raakt zo aan elkaar gewend dat je niet meer buiten elkaar kunt. Als we elkaar eens een dag niet zien, doordat een van tweeën iets anders moet doen, dan vinden we dat al helemaal niet leuk. Maar of zoiets nu ware liefde heet, daar heb ik geen verstand van.

Van kroningsfilms e.d. nog niets gezien. Dat zal nog wel een jaartje duren. Een vervangster voor mij is niet licht te vinden. Er zijn bijna geen medisch analisten hier en er zijn er al zo veel weer terug naar Holland of getrouwd. Van wat gelijk met mij is uitgekomen is toch ook niets meer over. Voor Mechteld v. Doorninck die in Padang zit hebben ze ook geen andere analiste kunnen vinden. Alleen als we dan zo met een lantaarntje te vinden zijn, dan mochten ze wel eens wat meer geld geven. Maar ja, je weet hoe het gaat, het leger van Jan is maar een arm zootje. Ja, inderdaad, de Blijdensteins zijn oergeestige lui. En zo karaktervast !!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Wat dat laatste betreft, ik geloof dat Frans dat wel niet van de Blijdensteins heeft. Want een karakter heeft hij bij uitzondering op de andere familiestukken uit hun Blijdensteinsverzameling wel.

Lieve schatten, ik stop. Het is nu 4 uur en ik moet zo weer naar het Hospitaal. Dag hoor, tot volgende week. Anneke

Er is nu een militair opgenomen met pokken. Vreselijk zoals die jongen er uit ziet voor zijn leven geschonden als hij het er tenminste levend afbrengt. Vandaar die hernieuwde vaccinatie.

Palembang, 31 okt. '48

Lieve Ouders,

Vandaag (zondag) kwam jullie brief. Wat worden misverstanden toch gauw geschapen al je ver weg zit van elkaar. Ten eerste: ik ga voor dienst naar Batavia maar dat is maar een dag of 10. Ik begrijp niet goed hoe jullie op het idee komen dat ik lang zou blijven daar.

Dus wat dat horloge betreft, dat kan gewoon worden doorgestuurd. En nu die andere kwestie die jullie ook kennelijk volkomen anders hebben opgevat dan ik het bedoelde. Kijk het zit zo: wij leven hier in een gemeenschap van 80% mannen en 20% vrouwen, waaronder misschien 50% echtparen die hier samen zitten. De rest zijn dus bijna allemaal loslopende (meest getrouwde) mannen en als je dan ziet dat praktisch bijna geen man hier trouw is aan zijn vrouw in Holland (om maar niet te spreken van de echtparen hier, wat ook al barbaars is) dan krijg je de enorme angst te pakken. Ik wil niet aannemen dat al deze mannen in Holland ongelukkige huwelijken leden. En toch zie je dat die mannen hier vrolijk hun vrouwen bedriegen. Daarom heb ik de mening (en meer met mij) dat de mensen juist te luchthartig zijn en te ondoordacht trouwen. Stel dat Wil Koch haar man 2 jaar naar Indië moest laten gaan! Nu ik hoef je niets te vertellen maar we weten dat wel, nietwaar! Het gaat bij jullie allemaal zo eenvoudig. Het is zo gemakkelijk om trouw te zijn als je de hele dag bij elkaar bent. Begrijp je nu dat wij hier onzeker tegenover een huwelijk komen te staan als je dat allemaal voor ogen ziet? En daarom zijn we juist het tegendeel van luchthartig als we al deze dingen wikken en wegen voor je een zo verantwoordelijke stap doet! Och, jullie hebben geen idee wat je hier allemaal ziet en hoort. Het heeft ook geen zin dat te vertellen. Frans was ook nog hier van de week. Met hem en Jeanne gaat het ook niet naar wens. Wat zijn jullie jonge jaren toch veel en veel gemakkelijker geweest. Wij staan toch immers steeds voor een toekomst waarin ieder gezin wel weer voor een tweede maal uit elkaar zal geslingerd worden. Houden van is zo gemakkelijk als je bij elkaar bent, maar je kunt wel critiek hebben over anderen, maar ga zelf maar eens twee jaar van elkaar vandaan (Lenny, Wil Koch etc. etc. al die anderen) en zie wat er dan gebeurt. Ik vind het bv. ook erg als Herman mij die 10 dagen alleen in Batavia al niet goed vertrouwt, maar toch moet ik bekennen dat het toch niet helemaal overdreven is. Enfin, ben je het niet met me eens dan schrijf je maar weer. Wat enig dat de Adams zijn geweest. Het zijn reuze aardige mensen. Ik zal ze nu eens gauw schrijven. Heineken heb ik voorlopig maar uitgesteld. Ik wil toch eerst even naar Holland in het voorjaar. Con raadde me dat ook aan. Dan ga ik wel weer eens verder zien. Ik heb toch immers vaak over Mechteld v. Doorninck geschreven! We zouden nb. samen een lab oprichten! Ze werkte bij mij op het Gewestelijk Lab in Soerabaja. Huurman ken ik ook heel goed, zij was apothekers assistente. Een van die verongelukten uit het vliegtuig, nl. de steward Overbeek, kende ik heel goed. Hij was onze steward toen we naar Indië gingen en hij schreef ons team ook nog wel eens. Zelig.

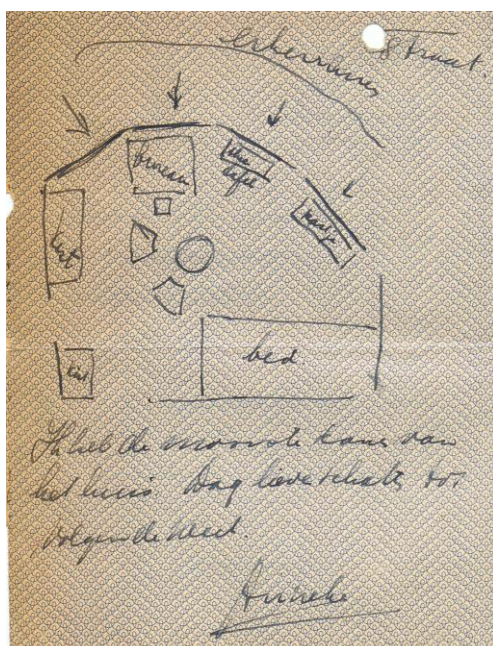
Gisteren is onze pokkenpatiënt gestorven. Een vreselijke ziekte met een nog vreselijker dood! Hij is gewoon gestikt. Walgelijk om aan te zien. Wat een geluk dat zijn ouders en verloofde in Holland dat gezicht ten minste bespaard is gebleven. Zijn laatste temperatuur was **43,4!!!** Ja, er vallen hier wat van onze jongens! Dag lieve schatten, tot volgende keer. Jullie 'cynische' Anneke

Palembang, 9 nov. '48

Lieve Ouders,

Gisteren ben ik teruggekomen van mijn dienstreis naar Batavia. Het was een vermoeiende maar wel vruchtbare reis. Ik heb gepraat op het Eijchman Instituut met de bacteriologisch assistente en met Prof. Gispén. Verder op het M.H.I. bij overste Kotter en Dr. de Graaf. Allen waren buitengewoon aardig en bereidwillig. Op het M.H.I. wilden ze me graag hebben als analyste en Prof. Gispén bood mij aan bij hem bacteriologisch assistente te worden op het Koningin Wilhelmina Instituut (d.i. het universiteitslab waar

m.i. wel heel interessant researchwerk wordt gedaan). Ik vertelde hem dat ik van plan was mij eerst nog $\pm \frac{1}{2}$ jaar te specialiseren bij Prof. Ruys en dat juichte hij zeer toe. Enfin, ik heb alles maar in beraad gehouden. Verder op het MGD geweest en vertelt dat ik weg ging. Net zoals ik dacht. Ze hebben geen andere analisten. Daarom boden ze mij aan een pendelreis naar Holland. 1 dec. met de Indrapoera, dan 14 dagen thuis, daarna terug per vliegtuig. Ik zou dan geplaatst blijven in Palembang en een half jaar bij moeten tekenen. Alleen kolonel Simons kon me dit alleen aanbieden als ik als hulpverpleegster werken wilde. Dat laatste vind ik niet zo erg maar ik krijg dan ook het salaris als zodanig en dat scheelt mij f 150,- p. maand. Helaas kon de kolonel daar niets aan veranderen want dit is een regeling van de generaal die wel verpleegsters laat pendelen maar geen analisten. Ik heb het niet geaccepteerd en hun dus gezegd dat ik weg ging naar Holland. Ze moeten het zelf maar weten. Het leger is nu eenmaal idioot: aan de ene kant geven ze miljoenen onnodig uit en aan de andere kant vallen ze dood op een paar honderd gulden. Vandaag heb ik er overigens met Plooi over gesproken en die voelde er wel wat voor en als de terr(itoriaal) arts er nu oren naar heeft en een brief aan de Generaal stuurt dan zal het wel in orde kunnen komen denk ik. Nu ik wacht maar af. In het andere geval kom ik in maart naar Holland. Overigens heb ik 5 paar nieuwe schoenen aangeschaft in Batavia omdat je ze hier niet kunt krijgen. Ik ben nu natuurlijk blut. Ik was anders reuze blij weer thuis te zijn. Het is niets gedaan om zonder vervoer in Batavia te zitten. Je bent lam als je thuiskomt. Herman was ook reuze blij. Vanavond heeft hij piket en ik krijg Appie Schimmel op bezoek. Hij vroeg me mee te gaan naar de bios maar dat durf ik niet. Herman zou woedend zijn en dat als ontrouw beschouwen! O, ja, dat is waar ook. Ik ga morgen verhuizen. Naar een moordhuis in de Cincuse. Een villa met een groot plat voor. Ik krijg een mooie kamer met een massa ramen aan de straatkant. De anderen hebben met zijn tweeën samen een kamer. Er kunnen 9 zusters in. Ik ben reuze bevoorrecht en iedereen benijdt me. Miters, zo vrij. Het is aan de kleine vijver dus een mooi uitzicht ook. Heel wat anders dan die hoge Benteng (*kasteel*) muur. Ik hoop er eens foto's van te maken. Zojuist ben ik verhuisd. Om 8 uur. Het is nu 10 uur en alles is al klaar. Een moord kamer. Ik zal hem even tekenen.

Ik heb de mooiste kamer van het huis. Dag lieve schatten. Tot volgende week. Anneke

Palembang, 18 nov. '48

Lieve Schatten,

Zondagmiddag. Ik zit aan mijn deftig bureau met de ramen open. De zon schijnt in de vijver en alles is in zondagmiddagsiësta. Ik geniet en schrijf. Het is zo fantastisch hier. Wat jammer dat jullie het niet eens kunnen zien. Nog nooit sinds ik in Indië zit, heb ik zo heerlijk gewoond. Vanmorgen heb ik tot 10 uur gepit, dus ik vond dat ik nu mooi tijd heb om alle achterstallige correspondentie eens af te doen en verder hou ik me een beetje rustig want ik ben Batavia nog niet te boven. Foei, foei wat was dat een vermoeiende beweging. Vanmorgen zij we in de stad wezen koffie drinken en naar Soengei Leis gereden. De jeep is zo dat we momenteel geen verre tochten kunnen maken. Volgende week krijgt Herman een nieuwe gereviseerde en we kunnen dan wel weer verdergaan, ook met de rijlessen want dat ging ook niet meer in deze. Plooi voelde wel wat voor pendelen. Hij wil via de territoriaal arts een verzoek naar de Generaal laten gaan. Maar ik zelf ben er toch weer wat van teruggekomen. Het is enorm vermoeiend en ik kan beter hier nog wat vakantie nemen vóór ik wegga. Ook Herman vindt het erg naar. Die wil maar dat we gelijk teruggaan naar Holland. Waarschijnlijk demobiliseert hij in maart. En ik geloof al met al dat dat ook wel het beste zal zijn. We kennen elkaar dan 8 maanden en dat is ook weer wat langer. Het is nu eenmaal waar dat je in deze omstandigheden beter niet uit elkaar moet gaan. Juist kwam jullie brief van 9/11. Leuk dat het horloge verzonden is. Ik kijk er al naar uit. Ja hoor, ik schrijf jullie zo gauw mogelijk. Wat grappig die oude film. Is dat leuk om jezelf op een film te zien? Piet heeft indertijd mij ook gefilmd. Op het lab, in het Hospitaal en buiten. Die zal ik zelf wel nooit zien.

O, ja, ik heb ook weer een hondje. Als ik 's avonds uit ben, gilt hij het hele huis en de burens erbij uit de slaap. Ja, maar ik kan hem nu eenmaal niet meenemen naar de bios of de Holland club. O, ja, je moet Wim eens vertellen dat ik Leo Lobach + familie heb gesproken in Batavia. Ze zaten toevallig in eenzelfde restaurant als wij. Ze waren op weg naar Holland. Hij was van plan eens bij Wim aan te gaan. Wat heb ik het hier toch miters. Een mooi huis met een miterse kamer. Prettig werk, Herman, een jeep en een hondje. Mijn liefje wat wil je nog meer? Lieve schatten, ik stop. Er liggen nog zoveel brieven te wachten. Tot volgende week. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 21 nov. '48

Lieve schatten,

Gisteren kwam het luchtpostpakketje hoor! Wat een vreugde en wat een miters horloge! Het loopt als een lier! Precies op tijd. Dank je wel hoor. Ik ben er reuze blij mee. Het wijst nu precies half elf. Het is zondagmorgen en ik zit hier aan mijn bureau met een van jullie cigarettens (die ook reuze welkom waren) in mijn hand. De koffie staat op en Herman komt straks. Dus we zijn net zo huiselijk als bij jullie in Holland. Het is hier echt druilweer, een grijze lucht en vrij kil. We wilden eerst gaan zwemmen vanmiddag maar het is me eigenlijk te koud.

Hebben jullie het Sinterklaaspakket al gekregen? Hier doen we er ook aan. 5 Dec. 's Avonds hier met zijn zessen denk ik. Babs en Hans, Li en Kingma (arts uit het Hospitaal) en Herman en ik. 6 Dec. 's morgens op het lab en 's avonds in de cantine van het Hospitaal. Alles wordt natuurlijk wel een dure beweging maar och, je hebt er dan plezier van. Deze week heb ik mijn haar laten permanenten. Het was beslist erg noodzakelijk. Verder hebben we een verjaardag gehad van een der doctoren. 's Avonds waren we met enkele meisjes uitgenodigd te eten en te borrelen. Het was niet onaardig. De dag daarop

heb ik het hele lab (10 jongens) op bezoek gehad ter ere van de nieuwe kamer en het was beslist gezellig. Ik had koffie gezet en koekjes en zoutjes gekocht en een borrel gegeven. Om 12 uur trok het stel af.

O, ja, voorts is er een verzoek gegaan naar Hoofd MGD in Batavia om mij toch te laten pendelen. Plooi zei: "Je moet in ieder geval eerst je ouders zien". Toch wel leuk van hem. Ik heb hem veel over jullie verteld en ook over moeders rheuma. Je denkt altijd iets nieuws daaromtrent op te doen maar ze weten er toch niets van. Hoe zouden jullie het vinden als ik even thuis kwam? Ik teken dan maar voor een half jaar bij dus ik kom dan toch weer gauw huis toe. Het is nu half zeven. Ik heb geslapen als een os tot zes uur en ben nu juist gemandied en aangekleed. Overigens zit ik hier net als vanmorgen maar met dit verschil dat er nu chocola in plaats van koffie op staat. Je ziet hoe huishoudelijk ik word en je ziet wat een man vermag. Die jongens hebben niet zoveel huiselijkheid in hun mess dus ze waarderen het dubbel hier. Op het lab zijn we weer met nieuwe experimenten bezig en Plooi is weer van een niet te remmen energie. Ja, en dan moet je wel mee, of je zin hebt of niet. Hij is overigens zelf ook doodmoe op het moment, maar deze man schijnt te moeten werken met een rusteloze ijver. Alleen heeft hij het voordeel pas negen maanden hier te zijn terwijl ik langzamerhand naar de drie jaar toe ga en dus wel eens wat vakantie verlang. Gaat het pendelen niet door dan wil ik persé 14 dagen bijkomen in Tandjoengemim. Ik val blijkbaar nog steeds af want mensen die me een paar maanden niet hebben gezien zeggen het onmiddellijk. Ik ben nu $\pm$ 20 pond lichter dan in Holland. Dat moet ik toen toch onmenselijk dik geweest zijn want nu word ik nog steeds geplaagd om mijn dikte. Ergo ga ik dus naarstig door met afvallen. Ik wil nog minstens tien pond verliezen heb ik mij voorgenomen. Wim en Liesbeth zal ik zo gauw mogelijk schrijven en Lies meteen feliciteren met haar verjaardag. Dag lieverds. Nog heel veel dank voor het mooie horloge. Als altijd, jullie Anneke.

Palembang, 30 nov. '48

Lieve Ouders,

Voor ik begin: MKK bestaat niet. Dat is in mijn schrift verbasterd met voorbedachten rade. Als ik M.R.K. (Rode Kr.) schrijf, mag ik niet militair versturen, you see? Simple comme bonjour!

Van de week kreeg ik een verschrikt briefje over dat pendelen. Overigens is er nu niet veel meer aan te veranderen als het toegestaan wordt (wat ik niet denk). Maar laten we eerst rustig afwachten. Anders kom ik eind maart naar Holland. Hebben jullie nu het St. Nicolaaspak ontvangen? Ik hoop dat het op tijd is gekomen. Gisteren heb ik met Babs gepasard (*naar de markt geweest*) maar we zijn zonder iets terug gekomen en hebben besloten maar geen cadeaux te geven. We zijn veel te arm en kunnen ons zoiets niet permitteren. Alleen wil ik Herman wat geven. Wat is het leven toch onmogelijk duur. Ik begin deze maand al met een schuld van honderd gulden, dus je begrijpt wat er van mijn salaris is overgebleven. Hoeveel geld is het wat ik nu op de schadevergoeding heb gekregen? Als ik nu nog tot maart blijf kunnen jullie beter voor dat geld wat stof kopen voor jurken en me dat opsturen. Dan ben ik weer een eindje gered. Hoe hebben jullie gedaan toen Riek ziek was? Was er een werkster of zo? Hoe gaat het nu met de rheuma? Is het nog zo nattig in Holland? Hier is het iedere avond feest. Kletterende regenbuien. Gelukkig overdag zonnig zodat we zelfs zondag hebben kunnen zwemmen en verbrand terugkwamen. Zaterdagavond was er in Pladjoe een fancy-fair en dansen plus modeshow van BPM. Het was wel leuk maar het werd natuurlijk wel nachtwerk. Vrijdagavond is er St. Nicolaasbal in de Hollandclub. 't Kan wel aardig worden. Wanneer

gaat Annie U. nu trouwen? Ik hoor niets meer van haar. Jongens, ik weet geen laars meer te schrijven. Ik zit me lam te denken, edoch er schiet me niets te binnen. Ik stop dus maar en hoop volgende keer weer wat meer te vertellen te hebben. Van Frans heb ik ook al in tijden niets meer gezien of gehoord. In ieder geval heeft hij het kanondruk. Dat weet ik wel. Ik zal hem maar eens opbellen en op de koffie nodigen. Mijn koffie is beroemd! Ja, heus. Dag lieverds, tot volgende week. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 5 dec. '48

Lieve Ouders,

Je ziet, het is vandaag Sinterklaas. Het is nu half vier en ik zal de brieven die ik net kreeg meteen beantwoorden. Vanmorgen heeft Herman hier een pakje voor mij weggestopt en dat mag ik vanavond gaan zoeken. Ik heb voor hem een levensgrote egel gemaakt. Ik noem hem nl. vaak een egel omdat hij zou gauw ik iets zeg wat niet in de smaak valt, zijn stekels opzet. Hij staat nu naast me op het bureau en kijkt me met gluiperige ogen aan. De egel hoor, niet Herman. We gaan eerst vanavond naar de film ('The reasons edge', moet heel goed zijn) en daarna gaan we samen met Babs en Hans een beetje Sint vieren, ofschoon we verder geen cadeautjes geven. Het kan er niet af. Morgen vroeg op het lab gaan we ook pakjes geven. Ieder moet voor één iets maken. Ik heb speculaas besteld en borstplaat en ga chocola maken. Morgenavond zal het feest in de cantine zijn voor het personeel. Dus we doen het driedubbel dit keer.

Gisteravond was Frans op bezoek. Ik sprak hem vrijdag op de Sinterklaasfuif in de Hollandclub. Zijn verloving met Jeanne is uit. Ik had niet anders verwacht. Ik vind het reusachtig sneu voor hem en hij ziet er beroerd uit momenteel. Maar ik kan zo weinig voor hem doen. Ik weet niet wat. Hij is wel erg eenzaam denk ik en past zich te moeilijk aan bij de mensen. Desondanks mag ik hem erg graag. Hij werkt als een bezetene en is een vent uit een stuk. (Oom Gerard zal dat wel aan de Blijdenstein kant toeschrijven!)

Hoe komt vader erbij dat Herman en ik ernstige plannen hebben. Wat heeft een reserve luitenant K.L. nu voor toekomst? Nee, Herman moet nog maar een jaar of wat wachten. Hij moet geen blok aan het been hebben. Daar is hij de man niet naar. Hij wil misschien beroeps worden en gaat dan nog een jaar naar Breda. Dat doet Hans van Babs ook. Maar ik weet veel te goed dat ik met een karig salaris niet kan omgaan. 't Zou een wanhoop worden. En een jarenlange verloving is uit den boze. Daar ben ik ook veel te oud voor. Dus denk ik maar niet aan een toekomst en leef maar bij het ogenblik. Betere oplossing is er niet. Maar ja, je raakt tenslotte zo aan elkaar gewend dat je je moeilijk losmaakt. Zo dus Annie U. gaat trouwen. Wat doet die man van haar ook al weer en hoe heet hij? Ik ben het vergeten en ik kan toch maar niet zo een brief schrijven over iemand waarvan ik niets weet? Waar gaan ze nu van leven als Annie niet meer werkt? Of teren ze nu op de zak van de oude lui? Moet je ook voor voelen. Wat jammer nu dat jullie mijn pak nog niet hebben gekregen. Enfin, als het niet verloren is gegaan dan heb je het nog te goed. Wat in het vat zit, verzuurt niet. Het is zo stil in huis. Iedereen slaapt. Ook op straat. Gek dat ik dat nooit kan. Herman is natuurlijk weer woest als hij merkt dat ik niet geslapen heb. Ja, hij is erg zorgzaam, dat moet ik zeggen. Helaas heeft hij piket dus we kunnen niet uit vandaag tot zeven uur. Op het lab hebben we nu ook iedereen één dag in de week dat we thuis moeten blijven. Het is niet prettig want bij ieder telefoontje denk je dat ze je moeten hebben. Op het lab is het veel kalmer omdat er weinig zieken zijn. Ben bang dat het stilte voor de storm is. We hebben wel eens meer gezegd: "er zijn niet veel zieken" en dan kwam er prompt een of andere epidemie. Over dat pendelen, moet je nog maar geen zorgen maken want ik weet helemaal nog niet of het doorgaat. Jongens, ik stop want ik

moet nog gedichten flansen en trachten borstplaat te maken. Tot volgende week, dag hoor, jullie Anneke

Sinterklaas wenst jullie een prettige avond toe. Jullie mogen hebben waar je naam op staat. Ruilen tussen mannen en vrouwen onderling is toegestaan, mits vechtpartijen vermeden worden. Moeder krijgt nog een extra cadeautje in de vorm van een Balinese slendang (*traditionele omslagdoek*) met draakjes. De tinnen kannetjes is Bankawerk en de houten beeldjes is Balinees houtsnijwerk.

Het paard is gefabriceerd door een van onze patiënten uit de kleuterklas van het Hospitaal. Eigenlijk hoort er nog een kar achter maar die kunnen ze hier niet maken. Verder nog wat thee. Indien financiële positie schrijfster dezes is opgeklaard, volgt er meer thee. Prettige Sint!

Brief 167

Lieve An,

Onze hartelijke gelukwensen vooral met je verjaardag alsmede de jaarswisseling. Laten we hopen dat we je binnenkort in ons midden hebben. Ook hartelijke gelukwensen van Wim en Lies. Je vader

Palembang, 14 dec. '48

Lieve Ouders,

Gisteren kreeg ik weer een brief van jullie waarin je klaagde weinig nieuws te hebben. Och ja, alles gaat zo hetzelfde door. Zo ook hier. Onze Sint was erg gezellig. Van Herman kreeg ik een kain (*doek*) voor over mijn bureau, een mooie hoofddoek, een kam (hij kent mijn nood in deze) en cigaretten. Hij heeft van mij een fototoestelletje gehad en zondag zijn we de hele dag wezen rijden waarbij we het toestelletje hebben ingewijd. Als de foto's goed zijn stuur ik ze op. Verder hebben we maandag daaraanvolgend 's morgens Sint op het lab gevierd met de nodige dwaze gedichten en met chocola en koek en borstplaat. Maandagavond een avond in de cantine voor het personeel. Natuurlijk waren we behoorlijk àf na al die fuiverij.

Overigens heeft Plooi me naar den dokter gestuurd (hij mag me zelf niet behandelen) vanwege mijn te hoge bezinking. Ik vond het onzin want hij hoort nu eenmaal bij me (ik bedoel de bezinking). Nu er is geloof ik ook niets alleen een vitamine tekort zodat ik word volgestopt met vitamine tabletten en tonicum. Laten ze me maar liever een weekje vrijaf geven maar dat doen ze niet en met het oog op de (waarschijnlijk) komende acties ga ik ook liever niet met verlof. Het spant hier erg momenteel na de afgebroken besprekingen en de heren aan de andere zijde schijnen fanatiek te worden om niet te zeggen moordlustig. Het zal mij benieuwen of het nu toch weer met een sisser afloopt. Dat zou wel tè gortig worden. Een paar dagen geleden kreeg ik een briefje van Wim met enige foto's van J.W. Een leuk diertje is het geworden. Hoe oud is Gietje M. nu? Zo merk je dat de tijd vliegt. Ik zie haar nog voor me als een kind van ± 15 jaar. Zeg als de mensen klagen geen post van me te krijgen, excuseer me dan. Ik heb er geen cent zin in en ik schrik hij iedere brief die ik krijg omdat ik me verplicht voel terug te pennen. Feliciteer Annie U. maar van me. Wat die kleren betreft, je hebt gelijk. Doe maar niet. Stuur maar geen goed op. Wat je wel zou kunnen proberen; bv. een briefje van f 25,- in een enveloppe. Dat wordt veel gedaan en het gaat altijd goed. Ik krijg er hier minstens f 35,- voor. Dag hoor, tot volgende week, als altijd jullie Anneke.

Palembang, 17 dec. '48

Lieve Ouders,

Ingesloten een paar fotootjes die vorige zondag gemaakt zijn op onze tocht naar Praboenoelih. Helaas was het iets te zonnig dus heel erg mooi zijn ze niet geworden, maar jullie zien mijn facie weer eens en dat is ook wel wat waard.

Vandaag ben ik zeer eenzaam. Herman belde vanmiddag op dat hij onmiddellijk naar Lahat (230 km) moest. Vannacht moet hij weer terugrijden, maar ik ben bang dat dat niet gaat met deze vreselijke wegen. Alles in verband met de toestand natuurlijk. Als hij terugkomt, zal het dan ook wel niet voor lang zijn want alles ziet er naar uit dat het spoedig 'feest' zal zijn en dan gaat hij toch voorlopig weg. Wat je toch aan elkaar went. Ik voelde me ineens zo grenzeloos verlaten vanavond. Maar ja, ik verwacht dat ik wel een eenzame kerstmis en oudjaar zal vieren als het zo doorgaat. Soldatenvrouw zijn is niet zo heel lollig wat dat betreft.

Alles is momenteel geconsigneerd. Het fotootje van Herman wil ik graag terug hebben. Dit is om jullie even te laten zien hoe hij er uit ziet.

Herman

Vrijdag a.s. is er van 4 – 8 kerstviering op het Hospitaal. Jongens ik stop, bah, wat voel ik me eenzaam. Kinderachtig hè, en dat voor één dag!!!!

Gisteren kreeg ik weer een pak bladen van jullie. Vooral Elzevier en Libelle waren weer zeer welkom. Hebben jullie nog wel eens modebladen opgestuurd? Ada had een paar beeldige 'new looks' uit Holland meegebracht. Het schijnt daar toch wel erg doorgevoerd te zijn want ze vertelde dat ze haar jurken van hier niet eens kon dragen. Lieve schatten, ik stop, volgende keer weer eens wat meer. Dag hoor, als altijd, jullie Anneke

Palembang, 19 dec. '48

Lieve Ouders,

Het spel is begonnen en Djokja is al gevallen. Hoe is het mogelijk hè? Een prachtig resultaat maar ik wil eerst de gevolgen wel eens zien. Te vroeg juichen is altijd gevaarlijk en de zuiveringsacties zijn toch altijd nog de belangrijkste. Ook in Padang en Medan is men op kleine schaal begonnen. Precies wat weet ik niet. Gisterenavond kwam Herman weer terug. Hij had alle wagens (5 tonners) stuk voor stuk met de kraanwagen door de blubber moeten trekken. De weg naar Lahat is vreselijk. Midden in de nacht is hij teruggereden en kwam 's morgens om half zeven hier terug. Helaas, de vreugde was van korte duur. Vanmorgen om 10 uur is hij voorgoed weggegaan. Alles is nu geconcentreerd in Lahat. Wanneer uiteindelijk de actie hier begint is natuurlijk niet bekend. Ik voel me belabberd eenzaam en wanneer zie je elkaar weer terug? Afgezien van het gevaar waar je maar liever niet aan denkt. Nu pas merk je hoe je op elkaar raakt ingesteld als je 5 maanden dag in dag uit met elkaar optrekt. Je voelt je nu zo doelloos en raar. Edoch, laten we de moed er in houden. Het is anders wel beroerd. We hadden ons heel wat voorgesteld van Kerst, mijn verjaardag en oudjaar. Vooral dat laatste is wel erg lam. Maar we zullen maar dapper wachten op betere tijden. Zo zie je dat je nooit plannen kunt maken. Herman was erg in de put dat hij van me weg moest maar gelukkig heb ik hem nog een beetje op kunnen monteren. Ik ben toch erg benieuwd hoe alles nu af zal lopen. Och, het moest er van komen en zo is het het beste en ik ben blij dat ik nog hier ben. Nu merk je pas hoe vergroeid je met alles geworden bent en hoe je met de jongens hier meeleeft. Vandaag kreeg ik jullie brief van 13/12. Het gaat wel heel vlot tegenwoordig met de post. Moeke een minderwaardigheidscomplex hoeft je helemaal niet te hebben. Dat zit niet in die beentjes van jou. Maar ik begrijp het wel hoor Muultje! Appie Schimmel komt woensdag op bezoek. Dat vind ik nu best gezellig. Toen Piet weg was, was het eigenlijk helemaal geen gemis voor me. Nu is Herman één dag weg en ik voel me al eenzaam. Dit is dan toch kennelijk wel iets anders dus. Zo kun je jezelf pijlen nietwaar? Hebben jullie tegenwoordig twee analystes? Dag hoor, het blad is vol en tot volgende keer. Anneke

TELEGRAM					
(a) AANGENOMEN TE (b) ONTVANGEN TE	TELEGRAM NUMMER	AANTAL WOORDEN	DATUM EN -TIJD VAN (a) AANNEMING, (b) ONTVANGST	DIENT- BIJVOEGSELS	OPGENOMEN DOOR
a Palembang	2910	7	a 5/12 1948 12.30	Volle Rood	5
b OOSTERBEEK			b 5/12 1948 12.05	915	
Gefelief nieuwjaar.					
Anneke					
DRAAD OF TOESTEL- NUMMER:	VERZEND UW TELEGRAMMEN VIA „HOLLANDRADIO P T T”				MOD T 17*(KL) - L 1861-'48 NADruk IS VERBODEN

Lieve Ouders,

Zowaar, het pak kwam juist voor kerstmis aan! Wat een heerlijkheden en wat een leuk ondergoed! Reusachtig bedankt voor alles ook het modeblad vind ik reuze! Wat mode betreft wordt je hier echt een antiekje. Het lekkers heb ik gedeeltelijk op het lab getraceerd. De rest wilde ik bewaren voor als Herman terug is. Maar er is niet veel meer van over. Appie kwam een avond en de anderen hier kregen ook hun deel en per slot geeft Herman er niet eens om. Kerstavond (24^e) hadden we een dineetje in de Cantine van het Hospitaal. Erg gezellig. We kregen ook onze verwenpakketten die inderdaad altijd reuze welkom zijn. 's Nachts ben ik met een pleeg naar de nachtmis gegaan. Er werd goed gezongen. Het had de hele avond en nacht gestroomd zodat ik in de gietende regen naar huis moest wandelen. Gelukkig kwam er een officier uit Hermans mess achterlopen en die heeft me thuis gebracht. Zelfs met zacht rijden spatte het water finaal over de motorkap zodat je ieder ogenblik verwachtte dat de motor zou afslaan. Enfin, we kwamen thuis. De vijver was helemaal overgestroomd zodat onze Palmenlaan met de vijver één waren en ons huis midden in de vijver stond. Een machtig gezicht. Je stapte tot aan je kuiten door het water en moest op blote voeten wandelen. Gelukkig is het water vrij gauw weer weg zodat na een dag zon nu alles er weer normaal uitziet. Ik kreeg ook jullie felicitatie voor mijn verjaardag. Die kwam zeker niet te laat. De verjaardag zelf wil ik nu in drie etappes doen vanwege mijn zeer uiteenlopende kennissen. De 29^e 's avonds Plooi + Ada + een paar doctoren, dan de 30^e 's middags een borrel voor mijn meer intieme kennissen en 's avonds met de jongens van het lab naar de bios en een borrel na. Maar je snapt, alles is maar half zonder Herman. Ofschoon ik afleiding genoeg heb en de tijd vrij vlug gaat, mis ik hem steeds meer. Gisterenavond zouden we met het lab kerst vieren bij Ada, maar ik was zo down en eenzaam dat ik maar afgebeld heb en om 9 uur onder de klamboe kroop. Met Babs heb ik nog even bij de kerstboom gezeten maar het werd hoe lager hoe eenzamer dus dan kun je het beste maar naar bed gaan. Enfin, Herman heeft hetzelfde en schrijft dat hij ook maar iedere keer vroeg gaat slapen. Hier is nog niets gebeurd. Gelukkig heeft Beel ondanks de Veiligheidsraad verkondigd dat we door zouden gaan. Ik had niet anders verwacht want natuurlijk hebben ze deze reactie vantevoren geweten. Nu hoop ik maar dat het hier ook gauw begint, des te eerder is alles afgelopen. Er zijn tot nu toe 16 doden en 43 gewonden. Niet veel maar toch altijd weer net zoveel te veel. Sturen jullie dat fotootje van Herman gauw terug want het is het enige wat ik heb en wie weet hoe lang ik hem niet zie. Gek hè, in een half jaar ongeveer ben je zo op elkaar ingesteld dat je je leven zonder elkaar niet meer kunt indenken. In alle kleine dingen mis je elkaar. Alles wat je zo overkomt wil je vertellen en ineens heb je dan niemand. Het is gek maar Herman is helemaal niet zoals ik mij de ideale man voorstelde en toch kan ik hem niet meer missen en houd ik meer van hem dan ik ooit van een ander heb gedaan. Dat maakt mij zo twijfelmoedig. Weet je, maar mocht ik in maart nog niet naar huis komen dan is het toch om hem. Je kunt elkaar maar niet zomaar in de steek laten en dat zullen jullie toch wel begrijpen. In ieder geval kom ik wèl, dan is dit voor mij ook definitief van de baan. Wat pendelen betreft, dat heb ik afgeketst, dus daar hoef je geen zorgen over te maken. Jongens, het speet me zo dat ik geen bloemen met de kerst kon sturen maar ik heb de hele maand op praktisch geld nihil moeten leven dus het kon er echt niet af dit keer. Ik hoop nu jaar dat mijn Sintpakket tegen kerst is gekomen, dan hebben jullie dat er maar in de plaats voor. Aan Prof Ruys heb ik natuurlijk nog niet geschreven. Je weet helemaal nog niet hoe alles loopt. Wij luisteren meestal naar Radio

Batavia of Radio Palembang. Verder is er wel de PCJ maar daar luister ik nooit naar. Lieve schatten, ik stop. Moet me nog mandiën en aankleden en verder even naar een verloving van een officier bij Herman uit de mess met een van onze plegen uit het Hospitaal. Een heel gelukkig 1949 met twee bloeiende kleinkinderen, Opa en Oma! Dag, nogmaals heel erg bedankt voor jullie pak en voor je felicitatie. Dag hoor, als altijd, Anneke

Palembang, oudjaar '48

Lieve Ouders,

Dit is wel de meest vreemde oudejaarsavond die ik ooit gevierd heb. Ik ben nl. helemaal alleen en blijf dan ook niet op. De jongens van het lab zullen me om 12 uur opbellen en zo het nieuwe jaar inluiden. Er is een fuif op Soengei Geron maar nu Herman ik weet niet waar zit in wat voor narigheid (de actie is hier nl. ook op volle gang) kan ik niet gaan fuiven. Overigens heb ik gisteren met mijn verjaardag al een dermate wild feest achter de rug dat ik het welletjes vind.

Het was werkelijk een heugenisvolle dag en ze hebben me verwend ook. Van het lab een tinnen vaas, van Li en Dr. Kingma ook een tinnen vaas, van Dr. Plooi een mooie gebatikte doek, van Kingma nog twee tinnetjes Engelse cigarettten, van Babs en Hans een schemerlamp, verder bloemen en de grootste verrassing was toen ik thuiskwam een prachtig bouquet witte bloemen (grote witte chrysanten, die krulbollen en witte gladiolen) van Herman, verder heb ik ook een tenniseracket van hem gekregen. 's Middags had ik zes lui op de borrel w.o. Appie Schimmel en Frans. Met Appie heb ik gegeten en daarna met al mijn gasten naar een pianoconcert. Na afloop met zijn allen in vijf jeeps naar mijn kamer. We waren met zijn tweeëntwintigen!! De kamer stond bol. Alle doktoren waren er en alle jongens van het lab, verder Li, (pleeg) Babs, Hans en laat but not least....Piet van der Schalk uit Oosterbeek. Twee weken geleden hebben we dat ontdekt. Hij is nl. Kapitein bij de Genie en laten we nu negen maanden pal tegenover elkaar in de Benteng (*het fort*) hebben gewoond, elkaar vaak gesproken hebben en nu pas ontdekten dat we elkaar kennen! Enfin, het is gisterenavond een luisterrijke borrelfuif geworden. Iedereen was nèt iets boven zijn theewater. Plooi was op zijn best. Maar ik keek maar iedere keer naar de bloemen van Herman, die op mijn bureau boven die wilde troep stonden en dacht aan hem hoe hij daar nu zal zitten. Zijn laatste brief van de 29e heeft hij vlug nog in de jeep geschreven juist op het moment dat ze startten. Ik krijg minstens iedere dag één brief, soms twee, soms zelfs drie. Laten we hopen weer gauw bij elkaar te zijn. Het gaat hier wel goed. Djambi is al in onze handen maar men zegt dat 3 januari staakt het vuren wordt gegeven. Enfin, wat die troep betreft, om 1 uur togen vijf jeeps brullend en jubelend weg dank zij handelend optreden van Dr. Kingma, want niemand wilde naar huis. Je had mijn kamer moeten zien na afloop. Enfin, iedereen heeft zich wild geamuseerd en vanmorgen hadden ze het er nog over. De hele grap kostte me 50 pop! Ook kreeg ik nog een slangenleren cigarettenetui van een van de doktoren. De postverbinding met Holland is verbroken maar ik schrijf toch maar iedere week. Dat lijkt me het beste. Ik heb jullie een Nieuwjaarstelegram gestuurd na lang aarzelen omdat ik bang was dat jullie misschien zouden schrikken, maar om helemaal niets te laten horen kan ik toch ook niet. Dus ik hoop nu maar van harte dat jullie het niet naar vinden.

Ik wilde als het weer mogelijk is eens met jullie telefoneren. Dat gebeurt hier 's avonds om $\pm$ half tien, dus dat is $\pm$ 3 uur in Holland. Je moet dan eens schrijven of je het graag wilt en hoe je dat doen wilt omdat jullie geen telefoon hebben. Het schijnt goed te gaan.

Connie schreef me vandaag dat ze ook net zo lang als ik weer alleen zat en dat Rob weer met onbekende bestemming vertrokken is voor onbepaalde tijd. Zij viert dus ook een eenzame kerst en oudjaar. Het gaat hier anders uitstekend met de acties en ik vind dat het zéér handig is ingepikt door onze regering. Beel was hier verleden week ter ere van de installatie van onze Walinegara (*negara=staat, dit: staatsman?*). Deze man is zeer op onze hand. Komen Wim en Liesbeth nog met oud en nieuw? Ik hoop het voor jullie. Heb geen medelijden met mij hoor vanwege mijn eenzaam oudjaar, want in gedachten weet ik dat jullie aan me denken, dat Herman in gedachten toch bij me is en hij op datzelfde moment in mijn gedachten is. En als je de ware liefde hebt dan ken je de eenzaamheid niet. Ik vraag me af wat de toekomst ons brengt? Doch laat ik niet al te bespiegeld worden. Laat ik jullie nogmaals een héél héél gelukkig Nieuwjaar toewensen met alle geluk wat maar denkbaar is. Plooi vond mijn telegram zo koud zei hij. Waarom geen zoenen erop vroeg hij? Maar hij weet niet dat jullie wel weten hoe ik het bedoel en hoeveel ik van jullie houd al staat dat nu niet in een koud telegram. Dag lieve schatten, als altijd, jullie Anneke

Palembang, 11 januari '49

Lieve Ouders,

Het is al middernacht maar ik heb gehoord dat er morgen een constellation (*vliegtuigje*) gaat dus wil ik nog even een woordje aan jullie pennen om te laten weten dat alles hier goed is, behalve dat Herman nog steeds eindeloos ver van me af zit en dat ik heel wat miserabele angstige uren heb doorgemaakt. Dat heb ik nu nog, maar je went aan alles en het zal nog wel zeker een maand duren voor ik hem terugzie. Soms ben ik er miserabel en hopeloos van maar soit, je moet en dan is er niets aan te veranderen. Vandaag jullie brief van 23/12 ontvangen waarin je schrijft over het pak. Meters dat dat in orde is gekomen en blij dat jullie het aardig vinden. Dit is de moeilijkste en zwaarste actie van de hele archipel. Het klimaat, de regens, de onbegaanbare wegen, de rimboe, het genie materiaal, alle kapotte bruggen, enfin hopeloos. Je snapt dat ik hier vol van ben en intens meeleef. De dag dat de eerste gesneuvelden gemeld werden had ik geen leven en wist niet waar ik het zoeken moest. Gelukkig dat diverse goede kennissen en vrienden me er trachten bovenop te helpen.

Lieve mensen ik ben doodop want ik heb de hele dag gezwoegd. Frans was hier vanavond en het was enorm gezellig. Hij en Jeanne is weer o.k. Gelukkig. Jongens dit moeten jullie allen beschouwen als een teken dat alles o.k. is en in moet nu naar bed. Val om van moeheid. Ik schrijf gauw meer. Alle goeds en liefs, jullie Anneke.

Hoop dat moeders pijn weer gezakt is en dat alles goed is. Hoe kom je nu aan die hoest? Daar heb je nogal eens last van he? Dàg!

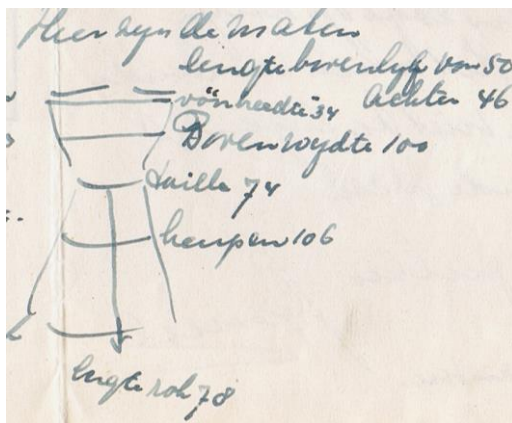
Palembang, 19 januari '49

Lieve Ouders,

Van de week heb ik twee keer post van jullie gehad, nl. van 23/12 en 2/1. Dus dat valt nogal mee. Ja, het is wel naar als je zo helemaal niets hoort hè? Nu moet ik je zeggen dat ik tegenwoordig iedere dag post krijg van Herman. Vandaag zelfs drie brieven maar ik had hem toch heel wat liever hier. Het kan echter nog wel een maand duren. Het is juist vandaag een maand geleden dat hij weg ging en wie weet hoe lang het nog duren kan. We leven op elkaars brieven die dan ook bij stromen bij me binnen komen. Ik heb al een heel pak. Jullie weten dat ik weer wat langer weg blijf hè? Maar heus ik kan niet anders en ik mag Herman niet in de steek laten. Ik had het er laatst met Frans over en die zei dat

ook tegen me. Het lijkt misschien egoïstisch bezien maar toch geloof ik dat jullie dit zullen begrijpen. Juist vandaag kreeg ik een dolgelukkige brief van Herman dat ik nog blijven zou. Je moet weten dat hij mij helemaal alleen liet beslissen omdat hij anders bang was dat hij me zou beïnvloeden. Hij wilde me er niet in raden omdat hij weet hoe graag jullie me weer terugzien. Het is hier nog steeds een ellendige boel op zuid Sumatra. Ik kan je er geen beschrijving van geven want jullie kunnen je dat niet voorstellen. We krijgen hier zwaar gewonde jongens binnen die zes dagen onderweg zijn voor ze aankomen. Pas weer een jongen een been geamputeerd. Gisteren weer een met een verbrijzeld been. Je snapt dat deze tijd voor mij niet gemakkelijk is. Daarom moet je maar niet boos zijn als ik misschien weinig interesse toon. Het gaat me gewoon door het hoofd. De meisjes hier in huis zijn erg aardig en hartelijk en ik ga nog wel eens met Hans en Babs mee zoals gisteren naar de bios. Dat is om me af te leiden. De eerste tijd zat ik maar thuis en dat was helemaal niets. Met de doktoren trek ik veel op en we gaan samen ook zwemmen en tennissen etc. Leuk dat jullie het telegram hebben gekregen. Ik was al wat bang dat je schrikken zou. De groeten door de radio heb ik gehoord. Erg leuk. Het was speciaal voor de Benteng via onze welfare officieren gegaan. Wij wisten dat hier niet.

Vader schrijft dat hij het jammer vindt dat mijn pendelreis niet is doorgedaan maar ik niet want ik had geen moment rust gehad en al maar zitten piekeren. Nee ik hoor hier in deze tijd. Dat biljet van f 25,- zou ik maar niet sturen. Maar weet waar je me een reuze plezier mee zou kunnen doen? Als je van dat geld van mijn shadeboekje punten kocht en tevens één of twee (zoveel geld als er is dan) jurken kocht. New look! Het is hier hopeloos met de jurken. Nu pas heb ik bij de naaister een jurk laten maken en die heeft ze totaal verknipt. Liefst weer 100 gulden naar de maan. Zou Willie in Amsterdam het niet voor me kunnen doen? Jullie zouden me een reuze plezier doen ermee. Hier zijn de maten:

Ja een verwenpakket heb ik ook gekregen. Dat is altijd zeer welkom. Marrian schijnt het hier best te bevallen. Ze heeft nu een burgerbaan geloof ik.

Maak je maar niet ongerust over mijn BSE (*bezinking*). Ik ben gezond hoor en als je ziet hoeveel meisjes iedere keer ziek liggen dan mag ik heus niet mopperen.

Frans heeft hier nog een avond zitten praten en we kunnen het best met elkaar vinden ofschoon hij mij een rare vindt waar hij geen hoogte van kan krijgen, maar ik denk ook zo over hem. Overigens is het met Jeanne weer o.k. en ze smeden zelfs snode huwelijksplannen. Verder was Appie Schimmel hier nog. Met hem gaat het best. Hij hoeft niet naar buiten. Dag lieverds, ik stop nu maar weer want er moet nog een brief naar

Herman en vanavond zouden we bridgen. Ik heb momenteel een logé voor 14 dagen. Het is hier een bende. Veel te veel. Kan er niet bij eigenlijk. Dag hoor, tot volgende week. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 25 januari '49

Lieve Ouders,

Vandaag kreeg ik jullie brief van 7/1. Dus af en toe komt er nog wel eens iets door. Momenteel lig ik op bed met griep, sinds zondag ben echter weer zover opgekikkerd dat ik morgen maar weer begin. Ook van Wim en Liesbeth kreeg ik een brief. Wat gaat het leven in Holland toch rustig voorbij. Hier is de tijd vol spanning. Het wordt elke dag gevaarlijker zoals Herman schrijft, door de infiltraties en guerrilla. Er zijn er al heel wat gesneuveld. Ook weer een vaandrig die me pas nog de groeten van Herman kwam doen. Herman schrijft trouw iedere dag zoals ik en dat geeft tenminste steun. Ofschoon ik vandaag weer twee hele downe brieven van hem kreeg. Hij denkt dat hij wel in Benkoelen zal komen te zitten op den duur. Dat is minstens een week reizen tot Palembang, dus hij is bang me een half jaar zeker niet te zien. Maar hij is vaak zo erg in de put en dan valt het later weer mee. Zou onze generatie eeuwig aan het oorlog voeren blijven? Appie was net even hier en die zag het ook al zo somber in. Hij zit nu ook al 25 maanden hier en de mobilisatie schiet geen laars op. Wat ziet de toekomst toch somber hè? Ja, het valt vaak niet mee, maar toch zou ik rust nog duur hebben als ik in Holland zat. Moeder schrijft dat dat met Herman dan wel over zijn zal. Maar niets is minder waar. Nòch van zijn, noch van mijn kant. Laten we echter niet over de toekomst praten nu het heden zo onzeker is. Gisteren kreeg ik twee fotootjes van Herman. Het deed me goed hem even te zien. Ook kreeg ik het fotootje van jullie terug. Misschien dat hij volgende week een paar dagen komt. Ik heb nl. kapitein Hefkamp, zijn baas gesproken, dat is een goede kennis van ons en die heb ik eens terdege verteld dat hij Herman maar een paar dagen moest laten gaan. Wat dat samen reizen betreft, ja, als de demobilisatie was doorgegaan dan was Herman wel $\pm$ mei hier weggegaan. Maar nu? Ja, het is nu eenmaal zo, dat jullie er aan wennen moeten. Er is iets wat me hier bindt en daar moet je je dan in hemelsnaam maar bij neerleggen. Het is voor mij ook geen gemakkelijke tijd en het kost vaak moeite om de moed er in te houden. Er gaat dinsdag een zuster weg naar Holland. Ik zal haar een pakje meegeven voor moeders verjaardag. Lieve hemel, ik lach als jullie het over een potje maken hebben. Je weet niet hoe je hier met moeite rond moet komen. Trouwens mijn kort verbandtoelage is $\pm$ f 3000,-. Is dat niet genoeg?

Maken jullie het niet moeilijker dan het al is. Ik heb al eens eerder gezegd: je mag geen man alleen laten in Indië. Bovendien, jullie hebben elkaar. Jullie hebben Wim en Liesbeth en bijna twee kleinkinderen. Herman heeft alleen mij. Lieve schatten denk niet dat ik niet om jullie geef, maar dit is iets wat ik voor mezelf moet uitvechten. Dat moet je begrijpen. Jongens, ik stop weer. Ga maar weer vroeg naar bed. Wim schrijf ik ook gauw. Dàg hoor, alle goeds en als altijd, jullie Anneke

Palembang, 31 januari '49

Lieve Ouders,

Gisteren kreeg ik weer een brief van jullie. Het gaat nu weer vrij vlot. Prettig dat jullie van mij ook al gehoord hebben. Ondanks de zgn. wapenstilstand komen er veel meer slachtoffers dan tijdens de actie. Dat is altijd zo. Vandaag kwamen er weer 16 stuks. Er zijn hele erge bij. Nee, dit is alles veel en veel gevaarlijker. Chirurgie ligt vol. Voorlopig

komt er niemand terug en het zal wel maanden duren. Waarschijnlijk komt Herman dit weekend twee dagen. Daar zullen we het voorlopig weer mee moeten doen want hoe verder ze weg komen te zitten des te moeilijker wordt het. Zo gauw er weer telefonisch verbinding mogelijk is met Holland maak ik er werk van. Ik geef dan aan de telefoon op dat ik met Warners wil telefoneren dan weten ze het daar wel. Anders komen er misschien verwikkelingen. Ik ben blij moeder dat je dat teruggaan van mij zo inziet. Ik voel me ook in zekere zin verantwoordelijk na zeven maanden. Frans zei ook dat het zo'n steun geeft aan een man hier. Hij merkte het toen het uit was met Jeanne. Misschien had ik niet aan deze vriendschap moeten beginnen omdat ik wist dat ik toen in november al weg zou gaan. Maar dat realiseer je je dan niet. Bovendien zie ik er ontzettend tegenop een baan in Holland aan te nemen waar je geen zelfstandigheid hebt zoals hier en altijd weer ondergeschikte moet zijn waar je hier altijd de leiding gehad hebt. De Veiligheidsraad is een grote busuke (*rotte*) bende. Dief en diefjesmaat hoor. We maken ons er hier steeds laaiend over. Warners Oosterbeek toestel 678, is dat genoeg? Die uitzendingen over de radio zijn uitsluitend voor militairen en voor KNIL en KLVK meisjes. Wij zijn in dit geval weer geen leger. Dus daar hoeft je niet op te zitten wachten. Ook ik schrijf iedere week. Er komt dan altijd wat van over. In Palembang zelf is het rustig. Maar een storm in een glas water is het hier op zuid Sumatra wel allerm minst. Je moet er de lui eens over horen die daar vandaan komen. De moeilijkheden zijn geweldig en ik neem mijn petje af voor die lui die dag en nacht werken in de blubber zonder maar te kunnen rusten. Trouwens op Java is het helemaal nog niet rustig hoor. Jannie zit waarschijnlijk niet tussen de militairen en we hebben hier al lang gezien dat burgers er geen grein van weten. Er zijn veel en veel te weinig mensen voor dit onmetelijke gebied. Lieve schatten ik eindig maar weer eens. Er zijn hier een stel officieren op bezoek en de telefoon staat niet stil want dan wordt Pietje en dan Jantje weer aan de telefoon geroepen. Dag hoor, tot volgende week maar weer. Als altijd, jullie Anneke

Ik ben zo gewend aan dat 16 Cie AAT van het adres van Herman dat ik het in gedachten zelfs op jullie brief pende, waar zitten mijn gedachten?

Palembang, 9 februari '49

Lieve Ouders,

Voor ik naar bed ga nog even een brief aan jullie. Het is wat laat geworden deze week maar ik was ook zo druk bezet dat er niets van kwam. Verder heb ik al iedere avond één brief te schrijven zodat je dan moeilijk tot nog een komt. Allereerst het telefoongesprek. Ik heb het aangevraagd voor 3 mrt. maar nog niets definitiefs gehoord. Ik heb deze datum genomen omdat het juist de avond voor moeders verjaardag is. Maar omdat het nogal kostbaar is kan ik nu geen cadeautje sturen en moet je dit maar als zodanig beschouwen. Vinden jullie toch niet erg wel? Het lijkt nu het beste als jullie vragen die je mij wilt stellen even noteert. Soms is het goed te verstaan, soms niet. Jullie zullen er wel van horen dan. Verder is Herman dit weekend geweest. Van vrijdagmiddag tot maandagmorgen. Het was natuurlijk miters. Alleen sta je in het begin zo raar te kijken. Net of je droomt. Helemaal niet echt. Vraag me niet hoe of wat Muultje. Ik kan moeilijk antwoord geven op dingen die ik zelf nog niet goed weet. Ik ben in heel veel opzichten een moeilijk mens en Herman ook. In ieder geval ben ik wel van plan eind mei op te houden met werken. Dan liefst nog een maand vacantie hier in Palembang en als het kan daarna een dag of 14 met Herman naar Bandoeng. Ik kan altijd bij Daisy logeren en Herman in van Hengel, de officiers mess daar. Dan kan ik zo ± eind of half juli op de boot naar Holland stappen. Als het de bedoeling is dat de 1^e en 2^e divisie dit jaar naar huis toe

gaat dan komt Herman niet zoveel achter mij aan. We moeten maar zien. Ze willen 400.000 man dit jaar terugtrekken en als ik het goed begrijp weer inzetten voor West Europa. Het ziet er niet zo best uit en onze generatie schijnt nu eenmaal te moeten vechten. Er is toch niets aan te doen. Wat deze zaak in Indië aangaat, ik begin het hoe langer hoe pessimistischer in te zien. We redden het hier nooit. Beroerd daar waar heel jong Holland hiervoor gestreden heeft en toch ook velen hun leven voor geofferd hebben. Lieve schatten, ik stop. Het is kinderbedtijd en ik kruip onder de klamboe. Dus tot volgende week maar weer. Heel veel liefs en als altijd jullie Anneke

Palembang, 20 februari '49

Lieve Ouders,

Het is een beetje laat geworden met deze brief maar ik ben zo verschrikkelijk bezet de laatste tijd dat ik zelfs aan een brief niet toekom. Sinds Herman weg is gegaan heb ik geen moment meer voor mezelf gehad. Het is maar uitgaan met de doctoren (we hebben donderdag nog een diner gehad met zijn tweeëntwintigen) of met vrienden van Herman. Verder nog tennissen en zwemmen. Vandaag is het zondag en ik heb zo ongeveer de hele morgen op bed vertoefd. Zalig. Nu is het middag en ik schrijf ook in alle luiheid op bed gelegen. Binnenkort gaan we schermen o.l.v. neef Frans. Weet je dat ik met Frans ga trouwen? Als comparant heet dat. Ik weet nog niet wanneer precies. Heb ik jullie al geschreven dat ik Ina Brouwer heb ontmoet. Is getrouwd en heeft twee kinderen. Jullie klagen erover dat ik niet genoeg antwoord. Ik heb echt alles beantwoord wat jullie vroegen maar ik kan niet helpen dat de brieven niet aankomen. Een paar dagen geleden hebben we weer een nieuwe pokkenpatiënt gekregen. Van kop tot voetzool, van binnen en buiten onder de pokpuisten. Vreselijker ziekte kan ik mij niet denken. Hij zal wel weer doodgaan. Meestal stikken ze, vreselijke dood. We zijn allen weer ingeënt en hebben ook weer typhus injecties gehad. Vorige week is er ook weer een aan gestorven. Momenteel valt het met de gewonden nogal mee. Dring niet aan op het zoeken van een baan in Holland. Laat me vrij en laat Herman en mij rustig onze problemen oplossen. Moeder schrijft erover dat hij dat niet van me mag 'aannemen'. Ik neem het je niet kwalijk dat je dat schrijft maar het heeft met aannemen niets te maken. Je kunt de situatie niet begrijpen en laat ons nu maar onze problemen uitpiekeren hetgeen helemaal niet gemakkelijk is. Ik vermoed dat we beiden te zwaar op de hand zijn maar perslot beter dan andersom. Denk geen lelijke dingen van Herman want wie aan hem komt, komt aan mij en ik kan jullie gerust stellen dat hij mijn geluk op de voorgrond stelt. Bemoei je er maar verder niet mee, maar laat ons maar. Dat is het allerbeste, wacht maar af.

Inmiddels is Herman bevorderd tot 1^e Luitenant, dat scheelt f 10,- in de maand. Ja, ja het leger is wel goed voor zijn mensen. Voorlopig verwacht ik Herman niet terug. Zijn baas zegt dat hij de enige officier is die dit werk kan organiseren en dat hij er geen andere heen kan sturen. Het is natuurlijk wel erg lollig om te horen dat Herman zo goed is maar aan de andere kant vind ik het maar lam. Ja, ja het leven is geen lolletje. Van de Bandsma's kreeg ik een pak met twee kerstnummers en een heel aardig boekje van Anton Coolen. Ik zal ze terug schrijven. Reuze aardig vind ik het van hun. Ik doe hier nog een paar fotootjes bij die Plooi gemaakt heeft. Ze zijn heel aardig. Verder zal ik jullie nog wat fotootjes opsturen die Herman van mij heeft gemaakt. Ze moeten alleen nog een keer afgedrukt worden want de eerste heb ik naar Herman gestuurd. Ons Hospitaal kan ± 250 bedden bevatten maar de bevolking ervan is heel verschillend. Moeder schrijft net of wij niet willen trouwen. Nee, dat is niet het geval, het gaat eenvoudig om het feit of we

de consequenties van trouwen in deze omstandigheden wel mogen aanvaarden. Je wilt toch niet zoiets als Wil Koch of Mimi van Heek? Of als Annie U. die daar op kosten van Pa en Ma leeft? Je klaagt dat ik zo vluchtig schrijf. Misschien is dat wel zo, ik weet het niet. Ik heb vaak zo weinig tijd. Het is maar rennen en draven en dan iedere dag een brief naar Herman, dan kom je niet zo vlug tot een tweede lange brief. Bovendien is het natuurlijk zo dat je hier zo overstelpt bent met allerlei dingen dat je je geen rust gunt en ook is het een feit dat er veel minder te schrijven valt dan vroeger doordat ik alles hier in Indië zo volkomen gewoon vind alsof ik er altijd gewoond heb, terwijl vroeger me alles trof en opviel en ik dat dus ook schreef. En dan, jullie moeten niet boos worden, maar zo is het leven, vroeger schreef ik al mijn stemmingen en gedachten aan jullie en nu aan Herman. Je moet nooit denken dat ik minder van jullie ga houden maar de verbinding gaat anders liggen. Je hebt dat vroeger zelf ook gemerkt natuurlijk en zult het bij Wim ook ondervonden hebben. Dag lieve schatten. Maak je geen zorgen over mij. Luctor et emergo. Dat weet je toch. Als altijd, jullie Anneke

Brieven schrijven, thee schenken en buiten zitten

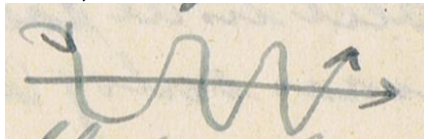
Palembang, 22 februari '49

Lieve Ouders,

Zojuist jullie brief van 8/2 gehad. Gelukkig dat alle achterstallige post nu terecht is. Van dat opbellen gesproken. Ik heb aangevraagd op 3 mrt. om moeder te kunnen feliciteren. Nu wacht ik maar af of dat kan. Mocht het niet gaan op die dag dan zal ik hierbij meteen mijn felicitatie voor moeder doen. Moesje van harte gefeliciteerd en een stevige

verjaardagspakkerd hoor! Ja heus, je bent de liefste moeder van de wereld en je bent toevallig ook met de liefste vader van de wereld getrouwd. Gek hè? En toch is het zo.

Mijn erg sombere buien zijn overgedreven. Herman komt waarschijnlijk volgende maand terug. We hebben heel veel troubles gehad de laatste tijd maar nu zal alles wel reg kom. Ja heus, ik denk dat we wel gaan trouwen. Herman wil graag samen naar huis en trouwen. Ik denk dat dat wel door zal gaan. Herman is een schat, heus hoor, maar jullie kennen hem niet en ik ken hem misschien nu ook pas kort goed. Gek hè? Een mens is een raar wezen. Maar doe me een plezier en geef er nog geen ruchtbaarheid van. Dat zou ik niet prettig vinden. Hier weet niemand het nog en ik praat er ook niet over. In ieder geval is dit heel iets anders dan het ooit geweest is met die Gijsen en Pieten en hoe de rest ook heten mag. Wanneer hij demobiliseert is nog niet bekend maar ik verwacht toch wel dit jaar. Als het doorgaat zal hij beroeps worden en al zijn we dan niet rijk, het zal wel gaan. We zullen zien. In de toekomst kun je ook al niet kijken en als je al te veel in de toekomst ziet dan zie je alleen maar oorlog, dus daar wil ik niet aan denken. Het horloge loopt fantastisch. Ik zet het nooit gelijk en het loopt volkomen precies. Het is nu kwart over zeven en zo straks komen Plooi en Koolstra me weer halen om enkele proeven te bekijken. Ze zijn behept met een of ander idee en nu doe ik de hele dag proeven en nog eens proeven tot ik er kribbig van wordt. Ik heb mijn hoofd veel meer bij andere dingen momenteel. We werken al maanden aan dit onderwerp en het wordt een publicatie van Dr. Plooi en Dr. Koolstra met medewerking van Mw. A. Lackamp en Mw. Smit-Siebenga, Analystes. Belangwekkend maar voor de rest kan ik me er niet zo erg meer mee bezig houden. Ja, ja zo gaat zelfs mijn leven misschien in normale banen lopen ondanks dat het bij mij altijd langs kronkelpaden zover komt. Ik weet nog dat Wim eens zei dat ik zo vaak met anderen in botsing kwam omdat een normaal mens een rechte weg ging en ik in kronkelpaden die weg steeds kruiste en dan natuurlijk weer in botsing kwam, zo:

Ik zal nooit spijt hebben van mijn Indië reis. Ik heb veel geleerd in dit gekke, wilde en onberekenbare bestaan. Lieve schatten, ik hoop dat jullie een prettige verjaardag zullen hebben. O, ja, waar Hermans ouders wonen? In Steenwijk. Hij heeft nog drie broers. Een betaalde baan heeft hij nog niet gehad. Na zijn eindexamen (hij is bijna 2 jaar jonger dan ik) heeft hij een onderduikerleven geleid met iets van illegaliteit, bij de moffen gevangen gezeten en daarna onmiddellijk na de bevrijding als OVW-er in dienst gekomen, een officers opleiding gehad en naar Indië gegaan. Thats all. Dag hoor, jullie Anneke

Palembang, 1 maart '49

Lieve Ouders,

Zojuist een brief van moeder van 17-2 gekregen. Van vader was er geen bij. Mogelijk komt die morgen nog. Ik heb juist weer een paar dagen te bed gelegen. Alweer met griep. 't Zal misschien een vitaminetekort zitten. Daarom heb ik me maar met vitamine laten inspuiten.

Frans kwam zojuist. Morgen tussen 10 en 12 gaan we naar het stadhuis. Het schijnt dat hij dan getrouwd is, maar wist het zelf nog niet precies. Hij vertelde dat Annie U. een baby krijgt. Ik moet je zeggen dat ik langzamerhand ook meer voor die dingen begin te voelen. Al lijkt een huishouding en mij tezamen me maar een rare combinatie, toch zal ik

er wel aan wennen en ik kan niet zeggen dat ik er nu tegenop zie. Nee, soms lijkt het me bepaald wel leuk toe. Overigens om je gerust te stellen: ik heb net Annie U. een felicitatiebrief geschreven. Maar natuurlijk was ik de nieuwe naam vergeten. Stom van me. O, ja heb ik jullie al verteld dat Herman en ik trouwplannen hebben. Nee heus, serieus. Herman is dolgelukkig dat nu alles helemaal goed is en ik ook. Wanneer weten we nog niet. Liefst trouw ik nog hier voor we weggaan en dan nog samen als het kan naar Bandoeng of zo. Maar dat moeten we maar even zien. Misschien moet je binnenkort wel een toestemming etc. etc. opsturen, maar ik denk toch wel dat jullie geen bezwaar hebben. Herman is werkelijk de eerste man die mij oprecht en onzelfzuchtig lief heeft. Hij is veel te goed voor me, maar ik houd ook heel veel van hem en verlies bijna al mijn haaiebaaierigheid als ik bij hem ben. Hij heeft een goede invloed op me. Lieve schatten, ik stop. Volgende keer wat meer hoor. In ieder geval zijn jullie nu wat gerust omtrent mij. We kunnen dus eind dit jaar samen terug. Jullie Anneke

Herman is werkelijk de eerste man die mij oprecht en onbaatzuchtig lief heeft. Hij is veel te goed voor me.

Palembang, 10 maart '49

Lieve ouders,

Dat was maandag pech hè? Ik heb zitten wachten van 8 uur tot kwart vóór elf en toen konden we weer naar huis gaan, want er was geen verbinding te krijgen. Nu wordt het weer maandag a.s. Ik ben benieuwd. Ik vind het rot voor jullie want je hebt natuurlijk die hele middag zitten wachten. Enfin, je hebt het dan nog te goed. Ik had jullie nog wel willen vertellen van onze plannen om te gaan trouwen. Herman is dolgelukkig en is al aan het nagaan hoeveel geld hij getrouwd zal verdienen. Hoeveel kost een huishouding? Herman zegt dat ik maar uit moet vissen of we er van kunnen komen. Hoe kan ik dat nu? Enfin, als het moet dan zal het best gaan. Hij zegt er is nog geen een officier van honger

omgekomen dus wij ook niet. Daar heeft hij gelijk in. Alleen zijn we allebei zeer onpractisch op dit gebied. Ik heb al een tinnen theeservies gekocht met Herman samen toen hij dit weekend over was. Hij is werkelijk een schat voor me. Ik ga steeds meer van hem houden en hij houdt wel tien keer meer van mij. Wisten jullie het al dat hij tot 1^e It is bevorderd? Dit weekend kwam hij heel onverwacht aanzetten. Donderdagavond al. Hij kwam met zijn jeep (anders gaan ze altijd per trein) dus dat was miters. Nee, het gaat heel best met ons samen en dat is toch immers de hoofdzaak. Dus na veel soesah (*problemen*) is toch alles met ons in het reine gekomen. We wachten nu op het bericht of Herman beroeps wordt en dan gaan we trouwen. Dus hier nog. Gelukkig geeft een huishouding hier in Indië nogal geen soesah. Trouwens veel kopen doe ik toch niet omdat we tzt toch naar Holland gaan. Loopt alles mee dan zal dat eind dit jaar zijn. Herman vraagt maar steeds hoe of jullie dit nu allemaal vinden, maar ik heb hem gerustgesteld. Ik hoor nu bij hem dat begrijpen jullie wel hè? Daarom was ik laatst een beetje gepikeerd toen moeder schreef of Herman dat wel aan kon nemen. Hij wilde toch immers wel trouwen en bovendien was hij altijd diegene die over de rechten had die jullie op me hebben. Appie Schimmel komt op bezoek. Dus ik moet stoppen. Maandag spreek ik jullie zelf (dat hoop ik tenminste) Dag lieve schatten. Heel veel liefs van jullie Anneke

Palembang, 14 maart '49

Lieve Schatten,

Nu wou ik dat deze brief in één dag over was. Wie weet hoe lang het nog duren kan voor dit nu weer over is. Zojuist kom ik van het telefoonkantoor. Moekie, moekie, wat was je nerveus en ik vond het zo naar voor jullie dat je bijna niets verstond. Beter dan een telefoongesprek zal ik jullie dit alles even in punten uiteenzetten want ik geloof dat jullie je erg ongerust maken.

Herman heet met zijn achternaam Kalthoff en hij komt uit Steenwijk. Verder houden wij veel van elkaar en wat is dus logischer dan dat we gaan trouwen. We wachten nu op het bericht dat Herman beroepsofficier wordt. Dat kan een maand of wat nog duren. Weten we dan dus dat we een bestaan hebben, dan gaan we hierop ons huwelijk bouwen. Dan is ons bestaan toch verzekerd! Wij zijn niet van plan op losse schroeven te bouwen. Geloof dat niet. Verder zijn we allebei volwassen mensen en we kennen elkaar nu negen maanden waarin we dag in dag uit bij elkaar waren. Mij dunkt dus dat we elkaar wel kennen. Herman zal eind dit jaar demobiliseren en dan komen we dus samen terug naar Holland. Hij zal dan wel in een of andere garnizoensstad worden geplaatst, waar hij als militair wel een huis zal krijgen toegewezen. Vinden jullie dit nu overijld? Iets waar we bijna een jaar lang over gedaan hebben? De tijden zijn nu eenmaal anders dan in jullie jeugd. Heus, laat het nu eens aan ons over. Ik heb drie jaar op eigen benen gestaan zodat ik me zelf wel in staat vind beslissingen als deze te kunnen nemen. Lieve schatten, het gaat me zo aan het hart als jullie over mij tobben. En het is helemaal niet nodig. Herman en ik zijn het helemaal eens. Ik beteken heel veel voor hem (eigenlijk zijn hele levensgeluk) en hij voor mij. Het leven in Indië hier leidt er toe dat je beter kunt gaan trouwen. Wees niet bang dat er zoiets achter zit als van Annie U. want misschien haal je je zelf daar soms ook nog rare dingen over in het hoofd. Heus, ik weet wat ik doe. Wees niet bang, maar laat het aan ons over. Misschien dat ik a.s. maandag een beter gesprek met jullie kan voeren. Ik hoop het maar, want ik maak me zorgen over jullie. Dag lieve schatten. Tot maandag dan maar. Heel veel liefs van jullie Anneke

Palembang, 21 maart '49

Lieve Schatten,

Nooit en nooit meer een telefoongesprek. Ik ben er zo beroerd van dat ik wel zou kunnen huilen en ik maak me dodelijk ongerust over moeder. Wat zei vader toch van die stijve knie en daarom moest ik terugkomen van de zomer. Lieve schatten, weet dat ik soms me geen raad weet. Jullie die willen dat ik terugkom en Herman waar ik niet van weg kan gaan. Probeer dat toch te begrijpen. We weten niet wanneer Herman weer teruggaat naar Holland. Iedere militair zit toch immers met hetzelfde ellendige probleem. Ze laten de jongens hier toch maar rustig stikken. En toch kàn en måg ik Herman niet in de steek laten! Wat zei vader nog meer van een teleurstelling van beroeps worden. En of zijn ouders bezwaar maakten! Ik begreep er niets van. En dit telefoongesprek moest nog wel een verjaardagscadeau voor moeder zijn. Bah, dit is het ellendigste wat ik ooit heb meegemaakt. Schrijven jullie nu eens in punten op dat wat je weten wilt dan kan ik dat systematisch beantwoorden. Herman zal jullie in ieder geval schrijven maar vergeet niet dat hij nu drie maanden weg is en dat ik hem in die drie maanden twee keer gesproken heb en dat hij daar buiten heus geen tijd heeft om die dingen te doen. Jullie zijn zo in alarm toestand. Ik begrijp helemaal niet waarom. Dat we geen weelde, ja zelfs alleen grote zuinigheid moeten hebben weten we maar we kunnen toch niet wachten tot Herman eens majoor is? Het is voor mij ook allemaal zo moeilijk nu Herman zo ver weg zit. Wij moeten ook alles per brief behandelen en dat is ook allemaal zo moeilijk. Verder zit hij daar gevaarlijk. Vorige week zijn ze nog beschoten onderweg naar Tjurup. Hijzelf was ongedeerd maar had onder zijn mensen wel gewonden. En nu moet hij dinsdag weer en neemt alleen vrijwilligers mee. Zo zit ik ook nog daarover in angst. Lieve schatten als ik nu maar precies begreep wat jullie angst is en als ik nu maar wist dat jullie begrepen dat mijn vertrek in verband met Herman staat. Begint men nu full speed met demobilisatie dan kan Herman ± sept. terug. Maar dat is afwachten. Wordt Herman beroeps (dat zal hij ± over een paar maanden horen) dan gaan we trouwen. Eerder niet. Verder gaat hij dan naar Holland eventueel voor opleiding ofzo dan behoudt hij zijn rang en salaris. Lieverds, ik moet nu eindigen. Ben vreselijk in zorgen over jullie. Bah, wat een ellende. Voorts heb ik vorige week een brief geschreven met verschillende punten er in. Welterusten, ik ga nu naar bed. Heel veel liefs van jullie Anneke.

Dinsdag, 22 maart '49

Lieve Schatten,

Het is nu de dag na het telefoongesprek en ik heb me voorgenomen om eens alle vragen uit jullie laatste drie brieven te beantwoorden. Verder wou ik jullie aanraden alles eens even rustig te laten bezinken want we hebben heus nog wel de tijd hoor! Allereerst, ik ben reuze blij met die vier jurken. Nu hoef ik voorlopig niets meer te kopen en kan gaan sparen. We hebben f 100,- in de maand opslag gekregen zodat ik inderdaad nu geld apart kan gaan leggen en Herman ook. Ik bezuinig momenteel vooral op roken en miniseer dat zo veel mogelijk. Wat de Indonesiër betreft, de meer ontwikkelde is zich er terdege van bewust het niet alleen af te kunnen. Dan heb je de republikeinen en verder nog de grootste categorie wie het onverschillig laat als ze het maar redelijk hebben. Vader is in de war tussen KNIL en KL troepen. De KL troepen zullen dan voor W. Europa

ingezet worden maar de KNIL natuurlijk niet. Misschien heeft Leny zich verloofd om een beetje in de bullen gezet te worden. Geen kwaad idee. Ik geloof niet dat Frans in Indië wil blijven. We spreken elkaar niet zo vaak en na de bewuste ondertrouw heb ik hem niet meer gezien. Tijdschriften ontvang ik geregeld en ik vind het altijd reuze plezierig. Een piano is hier niet dus van spelen kan nooit meer iets komen. Het spijt me erg want ik kan er vaak naar verlangen. Maar er is niets aan te doen. Over de basis waarop Herman en ik willen trouwen, heb ik al geschreven. Ook zijn achternaam. Of wij op de lange duur in Holland zullen blijven is niets van te zeggen. Maar voorlopig wel. Wat is de man van Wil Koch? 1^e of 2^e lt. en hoeveel dienstjaren? Herman heeft er twee (ruim). Jullie moeten van dat naar huis gaan van mij je opinie maar schrijven. Vinden jullie dat ik dat moet vooropstellen en dan Herman hier laten? Als jullie dat wel vinden dan ben ik het er toch niet mee eens, hoeveel ik van jullie houd en hoe graag ik ook jullie dat plezier zou willen doen. Heus, ikzelf vind het ook erg dat we niet weten wanneer de demobilisatie begint. Hermans moeder klaagt er ook steeds over.

Ik kan me voorstellen hoe die arme Muultje daar gezeten heeft in die gang. Een emotioneel en onplezierig cadeau hè? Ik heb in totaal zeven uur verdaan en 25 gulden. Ze moeten het cadeau geven vind ik. Vader leek me trouwens ook zo nerveus. Ik vind het toch zo naar en doe het nooit weer. Ik had jullie al gewaarschuwd. Wat verstaan jullie onder vlug trouwen. Reken maar niet dat het eerder is dan over $\pm \frac{1}{2}$ jaar. 't Kan korter zijn maar niet langer denk ik. Dat we weinig geld zullen hebben weten we, maar je kunt nu eenmaal geen jaren wachten. Bovendien is het erg plezierig dat mijn kortverbandtoelage totaal ruim 3000 gulden is dus daar kunnen we ons van inrichten. Herman wil dit niet aanvaarden maar hij zal wel moeten. De godsdienst van Herman? Ja, dat zal ik zeggen. Hij komt uit een katholiek gezin en zijn moeder heeft al geïnformeerd of ik wel goed katholiek ben. Herman voelt er meer voor dan ik maar is zelf nu ja, een beetje afgedwaald zal ik maar zeggen. Maar toch heb ik het idee dat Herman wel in de kerk wil trouwen. Hij schreef me juist een paar dagen geleden nog dat we daar nog uitgebreid over moeten praten. Wil hij het graag dan leg ik me daarbij nee. Gebeurt het niet dan denk ik dat zijn ouders daar helemaal geen genoeg mee nemen. Enfin, dat zal jullie wel verder weinig interesseren. Ik weet hoe jullie zijn en van die kant weet ik wel dat we geen moeilijkheden krijgen. Ik houd nog niet eind mei op met werken. Pas als we gaan trouwen want Herman wil niet dat ik dan nog werk en ik zelf heb er ook geen zin meer in. Toch zal ik het erg missen in het begin denk ik. Hoe is het toch met moeders benen? Is het aan het achteruit gaan? Vergeet dit niet te schrijven. Moeder schrijft: "met goede moed en vaste wil wordt er veel bereikt". Die opinie ben ik ook toegedaan en Herman en ik willen beiden. Herman is een schat voor me eigenlijk veel te goed en hij houdt zielsveel van me en wat kan ik dan meer verlangen? Zoals Herman zegt, we moeten nog beiden heel veel leren maar we willen het ook en dat is de hoofdzaak. We hebben nogal wat moeilijkheden gehad vooral de laatste maanden sinds Herman weg is en alles per brief moest gebeuren. Dat is toch zo vreselijk moeilijk. Daar heb je geen idee van. En die paar dagen dat hij is overgeweest, och die gaan razend snel voorbij. Misschien komt hij nu $\pm$ half april voorgoed terug. Dan is hij vier maanden weg. Wat een tijd hè? 't Valt hier allemaal niet mee. Wat heb je een boel leuke dingen gekregen op je verjaardag. Wie weet vieren we mijn verjaardag wel thuis. We zullen afwachten. Maar je mag je sprits zo maar niet weggeven, ofschoon ik het erg lekker vind. Binnenkort stuur ik weer wat foto's op. Die zijn heel aardig geworden. Ook zijn er nog een paar van de laatste hockeywedstrijd van ons elftal maar die heb ik zelf nog niet gezien. Ik doe druk aan sport. Maandag 's middags zwemmen en hockeyen op Pladjoe, woensdag zwemmen en tennissen en vrijdagmiddags schermen. Dat is een miters leuke sport. Afgelopen

zondag nog een mixed hockeywedstrijd gespeeld tegen Sougei Geron (SVPM) De keeper daarvan was Günther de Cock uit Oosterbeek. Ina Brouwersman is landrechter. Een aardige vent. Kingma komt uit Friesland en is niet dezelfde waar jullie over schreven. Ik zal zien dat ik morgen die fotootjes ophaal. Die stop ik hier dan bij in. Jongens ik hoop dat ik nu alles zo uitgebreid mogelijk heb verteld. Ik weet beslist niet wat ik er nog meer aan moet doen om jullie gerust te stellen. Tot volgende week. Als altijd, heel veel liefs, jullie Anneke

Ons hockeyteam

Palembang, 4 april '49

Lieve Schatten,

Jammergenoeg kon ik deze week niet schrijven vanwege een gebroken vingerkootje tengevolge van een al te hard aangekomen hockeybal. En met een gespalkte vinger kan ik geen pen hanteren. Nu is dat er af en al is de vinger nog zo dik als toen die van vader in Putten, toch gaat het schrijven wel.

Gisteravond (zondag) toen ik net thuis kwam na een echtelijke ruzie (komt natuurlijk wel voor) lagen daar jullie brieven plus nog een van Annie U, die een preek hield over vrienden in Holland die ik niet moest verwaarlozen. Waar ze gelijk in heeft maar het leven hier neemt me te veel in beslag. Straks komt Herman zodat ik vrees dat deze brief niet afkomt maar ik zal zien wat ik doen kan. We zullen de onenigheid wel weer voortzetten. Ik zie dat ik nog steeds niet veel veranderd ben en hetzelfde eigenwijze nest ben van vroeger dat tegen beter weten in toch gelijk wil hebben en het is eigenlijk wel goed dat Herman het niet neemt zo. Ik zal jullie brieven eerst even beantwoorden. Wat vreselijk lam toch die knieën van moeder. Wordt het steeds erger of is het maar een inzinking. Annie schreef dat jullie er zo goed uitzagen en moeder dikker dan ooit was. Krijg ik weer eens foto's?

Herman is 'voorlopig voorgoed' weer hier sinds vorige week zaterdag. Hij is nu weer omhoog geklommen en waarnemend compie's commandant geworden. Dit is een kapiteinsfunctie maar je moet niet denken dat hij dat dan ook wordt. Dat is in het burgerleven toch heel anders. Leny schreef me ook deze week. Ze is nu in ondertrouw hè? Dat negatiefje had ik ingesloten om een stuk of vijf afdrukjes van te maken en mij die op te sturen. Ze doen het hier zo slecht dat je niet eens de vijver er duidelijk op ziet staan terwijl dat op het negatief duidelijk te zien is. Dat is geen vertrek onder die boog aan ons huis. Dat is een zgn. 'platje' = een bordes met dak erboven. Restant van de oud Indische

galerij. We wonen hier met zijn achten, zes in het huis en twee in de garage. Het is er erg gezellig onder elkaar.

Blij dat Herman een prettige indruk op jullie maakt. Hij is niet gewend veel te praten en ook in dat opzicht lijkt hij wel op Wim. Hij vindt mij vreselijk druk en zegt dan: "Ankie, Ankie wat praat je toch weer veel".

Wat een pech met vaders voet. In ieder geval zijn jullie gelukkig nu niet samen op reis in België. Het zou reuze prettig zijn als jullie deze zomer er eens uitkwamen. De zuster van het pakje weet ik niet waar die gebleven is. Ze wist toen ze hier wegging nog niet wanneer ze naar Holland zou gaan en we hebben niets meer van haar gehoord. Naar die jurken ben ik reuze benieuwd. Ik ben er erg blij mee. Het scheelt me een macht geld. Zeker wel 400 gulden. Wat de wijdde betreft; ik val nog steeds af dus wie weet past hij over een maand of wat precies. Ik mag niet meer werken als ik getrouwd ben. Een vrouw hoort bij haar gezin zegt Herman en je hoeft er niet meer over te praten maar als we weinig geld hebben en ik kan een baantje krijgen in Holland, nu dan weet ik het nog niet. Maar twee dingen doen en goed doen is eigenlijk niet mogelijk.

Het is inmiddels weer een dag later. Herman kwam gisteren dus moest ik stoppen. Op het lab is het weer razend druk en nu is Ada ook weer ziek voor de zoveelste keer. Voorlopig dus weer geen kans op vakantie. Maar wat anders. Hoeveel geld heb je ± nodig in Holland om je een beetje in te richten? En hoe gaat het tegenwoordig met het krijgen van een (deel van) een huis? Of is dat plaatselijk? Verder, hoeveel geld heb je in de maand nodig om rond te komen op bescheiden voet? En hoe zit dat met toewijzingen voor textiel en servies etc? Schrijf daar eens uitgebreid over. Als je getrouwd aan komt in Holland heb je dan meteen recht op een huis? Hè, willen jullie voor mij eens van al die nodige dingen eens poolshoogte nemen? Ik in een huishouding! 't Lijkt me een raar gedoe. Enfin, zoiets hoort er nu eenmaal bij en er ontloopt niemand aan. 't Zijn de consequenties. O, ja, er is hier een sgt. 'De Keij' teruggekomen in Palembang. KNIL verpleger. Volgens 'men' moet hij in Renkum gezeten hebben. Is dat zo en ken je hem? Hij zit nu weer bij ons in het Hospitaal. Jongens, ik stop weer. Herman komt zo weer en nu moet die brief toch eens af. Als ik tijd heb zal ik deze week nog eens extra schrijven omdat ik vorige week niet kon. Dag lieve schatten, als altijd jullie Anneke

Palembang, 10 april '49

Lieve Schatten,

Zojuist de eerste brief van vader gekregen en omdat ik die ene brief gemist heb door die gebroken vinger zal ik nu maar vast wat schrijven en dan de volgende als die van moeder komt. Inmiddels heb ik wel weer wat tijd want al schreef ik de laatste keer dat Herman 'voorlopig' voorgoed weer terug was, voorlopig is hij weer vier dagen weg. Ik vind het maar angstig. Gisteren is er weer een majoor die ik goed ken gesneuveld bij een beschieting zoals Herman laatst ook gehad heeft. Herman moet nu weer verder door, dus nog gevaarlijker. We houden de moed er maar in. Kunnen jullie van Herman ook zo'n vergroting laten maken en opsturen? Dat wou hij zo graag. Wij zijn van plan een portret te laten maken. Die sturen we jullie dan op. Maar eerst moet alles een beetje normaler verlopen en moet Herman weer terug zijn. Ingesloten enkele kaarten van Palembang om jullie een indruk te geven. Herman is dan toch heel wat verder dan Wils man. Maar wat ik uit vaders relaas begrijp is die man van Wil maar tijdelijk officier terwijl Herman effectief 1^e luitenant is. Dat maakt een groot verschil. Waarschijnlijk heeft Wils man niet eens een officiersopleiding gehad. Wij moeten alles maar afwachten. Ik moet nu eindigen want ik ga straks naar een afscheidsfuif van een bekende uit het

Hospitaal die woensdag naar Holland teruggaat. Die bewuste 'de Keij' heb ik gesproken, was op OMO geweest maar kende jou toch niet. Over een paar dagen weer een brief hoor. Dag lieve schatten. Als altijd jullie Anneke

Palembang, 19 april '49

Lieve Ouders,

In de verzengende hitte van de kentering zit ik hier aan jullie te schrijven. Het is de laatste dagen werkelijk moordend. Zelfs een regenbuitje knapt de natuur niet op. Gelukkig zal het volgende maand wel beter worden. Op het lab heb ik het nog steeds druk want Ada is al drie weken ziek dus loop ik nu weer de hele morgen van het ene lab naar het andere maar het is zoveel dat je lang niet alles onder controle kunt houden. Herman is nog steeds niet terug zodat ik ook de Pasen weer zonder hem heb moeten doorbrengen. Dat ging overigens wel met wat zwemmen en tennissen. Verder sportwedstrijden in Pladjoe en een Paasmusical.

Stel je voor in deze hitte. Je bent totaal versuft en je kunt nergens toe. Liefst beweeg je maar helemaal niet. Deze week heb ik geen post gehad. Wel nog vorige week een brief van moeder die na kwam. Frans was ook nog bij me een paar dagen geleden. Die kan helemaal niet tegen deze hitte. Hij ziet er dan ook slecht uit. Het is nu met Jeanne nog niet in orde. Ze weet nu nog niet wat ze moet doen met dat geloof. Ik begrijp Frans niet dat ze dat niet eerder hebben bedacht. Dat heb ik hem ook gezegd. Herman en ik zijn het daar wel over eens geworden. We zullen in de kerk trouwen. Maar behalve dat moet ik weten dat ik dan ook moet leven als zodanig nadat we getrouwd zijn. Ik geloof dat het zo het beste is. Herman is geen kerkloper nog een 'fijne' (allerm minst) maar heeft toch zijn vaststaande ideeën. Ik denk dat Wim dit wel erg prettig vindt, maar ik vrees vader minder. Is het niet? Maar we zullen nooit zo worden als Wim en Liesbeth. Dat in geen geval. Ik ben benieuwd of no. 2 gearriveerd is. Krijg ik weer een telegram? Soms schaam ik me wel dat ik zo vaak die dingen vergeet maar ik kan met dit drukke enerverende leven werkelijk zo weinig plaats overhouden. Het is werkelijk waar. Als ik in Holland ben gaat dat wel weer anders worden. Soms heb ik hele dagen dat ik zelfs geen minuut voor mezelf alleen heb en er zelfs een brief aan Herman nog gauw tussendoor moet schrijven. Ik wou dat die vergroting gauw kwam. Dan kan ik daar Herman mee verrassen als hij terugkomt. Laten we hopen dat dat voor Pinksteren is. Hij heeft het razend druk daar buiten. Hij zwerft en waar hij precies zit en wat hij allemaal doet weet ik niet. Dat vertelt hij pas als alles is afgelopen. Volgens 'men zegt' is het de laatste actie om de verbinding met Benkoelen helemaal af te sluiten. Ik vind het anders maar niet leuk. Als je ziet hoe gauw en hoe vaak ze door snipers of mijnen sneuvelen. Pas nog weer een jongen in het Hospitaal een arm en een been geamputeerd en wel twintig scherven in zijn body. Is doodgegaan. Maar gelukkig voor hem eigenlijk. Tot volgende week hoor. Heel veel liefs van jullie Anneke

Palembang, 21 april '49

Lieve Ouders,

Vanmorgen kwamen er weer twee brieven van jullie. Dat je geen brief gehad hebt kwam natuurlijk vanwege die gebroken vinger. Ik kon er heus niets aan doen. Hij is overigens nog lang niet in orde maar dat zal de nodige tijd duren meen ik. Van Wims spruit nog niets gehoord. Ik verwacht wel steeds een telegram. Zojuist heeft Herman opgebeld. Hij is net weer terug maar komt pas over een uurtje want hij had nog een massa dingen te

doen. Hij zal wel moe zijn. 300 km. met deze hitte te rijden valt beslist niet mee. Dus het is ditmaal nogal meegevallen. Hij is maar 14 dagen weggeweest. Toch al lang genoeg hoor. Maar voorlopig is dus alles weer in orde. Wim had gelijk. Zijn ouders hebben geloof ik een herenmodezaak ofzo. Wij zitten maar te springen op het bericht of hij beroeps is geworden. Dan kunnen we tenminste vooruit zien. Wij zijn trouwens niet de enigen want hier in huis zit een verpleegstertje waar ik veel mee optrek en die is ook verloofd met een luit in dezelfde omstandigheden. Babs en ik hopen maar dat Hans en Herman later in hetzelfde garnizoen komen. O, ja dat is waar ook. Vandaag zijn Frans en ik officieel getrouwd. Met getuigen (een paar officieren) en zelfs een cameraman annex kamergenoot van Frans die een film afgedraaid heeft. O.a. het moment waarop we de trappen afkomen plechtstatig gearmd, het tekenen etc. etc. Het ging alles in een vloek en een zucht en omdat ik het moment niet precies begreep waarop ik ja moest zeggen, heb ik maar wat toestemmend zitten knikken. Lam toch van moeders benen. Ik hoop dat het zachte voorjaar en de zomer wat verbetering zal brengen. Hadden jullie geen wagentje kunnen lenen van het Groene Kruis of zo. Dat heb je toch wel meer gedaan.

Het is nu pas zes uur en nu moet ik nog een uur in spanning zitten wachten. En dan kruipt de tijd toch zo afschuwelijk. Maar ik mag niet mopperen want het valt toch allemaal erg mee. Straks gaan we ergens eten op de Atoompasar denk ik. Gezellig. Dan eet ik altijd udang goreng, gebakken garnalen. Die zijn zo groot als mijn duim niet die dingen uit Holland ofschoon ik daar ook wel van hield. De honden spelen intens met een kaak en zijn erg leuk. Ze groeien als kool. Alleen heeft die van mij de lieflijke gewoonte me om zes uur te wekken. Wat niet aardig is want ik hoef er om half zeven pas uit! Dag lieve schatten. Tot volgende keer maar weer hoor. Heel veel liefs van jullie Anneke.

Met 'Sloompje'

Palembang, 26 april '49

Lieve Schatten,

Vandaag kwamen er weer twee brieven. Wat gek dat die tussenpoos zo lang heeft geduurd. Maar een telegram was niet nodig geweest hoor. Wat duurt dat lang met die baby van Wim. Ik heb nu zelfs nog niets gehoord. Het is nu zeven uur en het is nog steeds barbaars heet. We hopen maar dat het niet lang meer duurt. Op het moment is er hoog bezoek in Palembang van den Generaal. Morgen komt hij het lab inspecteren en nu moet

ik van Plooij allerlei dingen ervan vertellen en laten zien m.a.w. opzitten en pootjes geven. Het ergste is morgenavond. Dan wordt er een borrel gegeven bij de dokter en dan moet ik gastvrouw spelen. Jakkes, iets wat me helemaal niet ligt. Enfin, ik zal me er wel doorheen trachten te slaan. Op het lab leef ik nog steeds onder de druk van de proeven van Plooij. Bepaald enerverend. Maar als ze af zijn heeft Plooij gezegd dat ik dan maar een vacantie moest nemen. Dan krijg ik misschien wel een gratis reis naar Bandoeng of zo. Wat dat geld betreft, dat heb ik met interesse gelezen maar als ik dat zo bekijk lijkt het me allemaal niks op kamers en zo zuinig aan. We hebben heus geen f 350,- in de maand. Dat weet ik wel zeker. Herman gaat nu delegeren naar Holland. Hij wil nog niet trouwen met het oog op het geld maar ik vertik het om zo lang te wachten. Tenslotte ben ik al zo oud. Ik voel er geen klap voor. Daar ontstaat de onenigheid dan over. Ik zie er ook geen gat in hoor. Zoveel ruzie maken we niet hoor. Helemaal niet. Maar je hebt nu eenmaal zo je buien. De ene keer lijkt alles mooi en goed en de andere keer heb je er weer geen greintje vertrouwen in. Herman is anders. Maar die houdt ook zo overmatig veel van me. Babs heeft gelukkig hetzelfde. Zij en ik hebben van die twijfelbuien maar Hans en Herman nooit. Zeker 'das ewig Weibliche'. Ik weet het niet. Van Frans hoorde ik dat Carrie ging trouwen. Niks voor haar bij haar ouders in. Ze is vreselijk egoïstisch zegt Frans. Frans ziet er slecht uit vind ik. Hij wordt zo mager in zijn gezicht. Trouwens ikzelf val ook nog steeds af. Als je ziet wat ik eet sla je achterover. De kat hier eet meer. Ik sta steeds verbaasd dat ik daar genoeg aan heb en nog geen kilo's afval. Ik heb toch maar een raar lichaam vind ik. Leuk van die vergroting. Herman zal er wel blij mee zijn. Ik heb pas weer een nieuw heel duur horlogearmband gekregen van hem. Hij geeft veel te veel geld voor me uit. Alleen kleren koop ik van mijn eigen geld. Alle andere dingen betaalt hij, maar dat wil hij nu eenmaal. Dag lieverds, tot volgende week. Heel veel liefs, jullie Anneke

Palembang, 2 mei '49

Lieve Ouders,

Vandaag kwam jullie brief met de kiekjes. Ze zijn erg mooi en Herman zal wel blij zijn met de vergroting. Op aandringen van Herman heb ik eindelijk vacantie gevraagd. Waarschijnlijk volgende week al en als het gefixt kan worden ga ik naar Bandoeng. Ik had het inderdaad wel nodig. Ook mag ik van Herman niet meer gaan tennissen en zo 's middags en moet gaan slapen. Het is wel echt miters er even uit te komen. Het is niet prettig als je iedere keer voelt dat je minder doet dan je eigenlijk zou willen. Deze week is de Generaal op bezoek geweest. Hij was erg aardig en heeft mijn lab gezien. Ze stonden wel met zijn tienden in dat kleine hok van mij en Plooij heeft vreselijk over me opgeschept. De Generaal maakte mij zijn complimenten (zal trouwens iedereen wel van hem krijgen). Plooij schept veel te veel over me op. Vanmorgen waren er twee nieuwe doktoren en één vroeg me of het waar was dat ik meer verstand had dan alle andere vrouwen in Indië samen. Dat zal ook wel uit zijn koker komen. Alles goed en wel maar ik wilde het liefste maar getrouwd zijn zonder andere dingen want het valt niet mee om twee Heren te dienen. Gelukkig zal dit zo lang niet meer duren dus het gaat wel als ik weer van vacantie terug ben. Bovendien kan ik zo tenminste geld oversparen. Er is sprake van dat beroepsofficieren een herscholing zullen krijgen in Amerika en dan hun vrouwen mee mogen nemen. Dat zou dan een jaar duren. Het lijkt me anders nogal een fantastisch verhaaltje dat meenemen van de vrouwen. We zullen maar afwachten. Wel zou het erg zijn als we een jaar gescheiden moeten zijn. Maar alles is afwachten en dan zal er ook wel weer een mouw aan te passen zijn. Prettig dat moeder nu weer uit kan

rijden. Ik hoop toch zo dat het met die knieën wat beter zal worden. Hebben jullie nog iets van Koninginnedag gemerkt? Hier zie je er bijna niets van. Geen tradities zoals in Holland. 's Avonds was er een bal in de Holland Club waar we naar toe zijn geweest. Dat was heel gezellig. En verder was ik natuurlijk erg blij met de vrije dag. We zijn dan de hele dag bij elkaar en dat is erg gezellig. Veel uitgaan doen we anders niet, maar we hebben er helemaal geen wilde behoefte aan. Herman heeft gezegd dat hij jullie zal schrijven en meteen bedanken voor de foto's. Het voorgaande schreef ik nl. gisteren maar moest ophouden toen Herman kwam. Hij is er erg blij mee en koopt er een lijstje voor. Hij houdt wel verschrikkelijk veel van me en hij is vreselijk lief voor me. Een ding vind ik reuze plezierig aan hem, dat hij zo vreselijk bescheiden is en nooit zichzelf op de voorgrond zet of opschept. Dag lieverds, tot volgende week. Jullie Anneke

Palembang, 10 mei '49

Lieve Ouders,

Vandaag heb ik mijn eerste vacantedag. In de loop van de week of de volgende ga ik als begeleidster meer naar Bandoeng. Heerlijk hè? Voorlopig heb ik deze dagen hier om een beetje tot rust te komen. Wat wel prettig is want dan ben ik ook niet zo moe als Herman 's avonds komt. Want die had de laatste tijd inderdaad niet veel aan me. Zaterdag kwam een grote verrassing. Het pak met inhoud. En hoe! De sprits hebben we om te beginnen met zijn allen hier in huis soldaat gemaakt. De jurken zijn erg leuk. Die gele was een klein beetje te nauw over de borst maar op de heupen was hij goed. Nu is een meisje hier in huis hem aan het veranderen. De blauwe gebloemde past reuze goed en die heb ik ook meteen 's avonds aangedaan. De blauwe effen staat me erg goed maar is zeker twee maten te wijd. Maar dat is maar een klein euvel en de naaister zal hem innemen. De rode was ook wat wijd en die krijgt nog een wit kraagje en manchetten omdat door de fletse kleur die ik hier heb (je wordt helemaal geel hier) het rood wat te fel is. Dus je ziet dat alles reuze geslaagd is. De gele en blauwe gaan mee naar Bandoeng. De anderen nog niet want de naaister heeft ze dan nog niet klaar. Aan die gele jurk kun je dus zien dat ik toch aardig ben afgevallen hè? Hij maakt me erg slank met dat lange strakke lijf. Leuk is die wijde rok hè? Ik hoefde er helemaal geen invoerrechten op te betalen. Typisch hè, maar een reuze bof. Ik heb deze week van jullie nog geen post gehad. Misschien morgen.

Zeg hoe vind je dat we nu toch een overeenkomst hebben gesloten met de polopperbende? Is het niet om je dood te generen? Daar hebben nu alle Hollandse jongens hun tijd aan opgeofferd. Nu moeten we zeker 'chapeau bas' gaan spelen voor die Soekarno en zijn kliek. Ik had niet gedacht dat het ooit zover zou komen in onze regering. Ik geloof dat het erge is dat ze in Holland (de regering dan) nog niet voldoende bewust zijn wat hier allemaal voorvalt. Nee, Indië is voor ons bekeken dat zie ik nu langzamerhand wel in. Gelukkig is het weer iets koeler. Ik heb nu alle ramen tegen elkaar open staan en er waait een plezierige frisse wind door de kamer. Zondag heeft Herman nog wat fotootjes van me gemaakt met die nieuwe blauwe jurk aan. Ik hoop dat ze aardig zijn. Dan krijgen jullie ze natuurlijk zo gauw mogelijk. Het is 's morgens heel gezellig hier in huis. Toevallig is iedereen in de late dienst dus alles is thuis 's morgens. Maar 's middags ben ik gans alleen. Ik lig dan op bed en lees. Straks komt Herman. Morgenmiddag zullen we gaan zwemmen. 's Morgens komt hij even koffie drinken en dan rijd ik mee met hem naar de naaister of de pasar. Ik kan over de jeep beschikken zegt Herman, dan stuurt hij de chauffeur wel maar ik doe het maar zo min mogelijk. Het is nu zeven uur. Bij jullie is het om deze tijd nog licht. Hier is alles om half zeven donker. Maar het zijn juist de prettigste uren van de dag. Je kunt van dit huis uit altijd zo mooi de

zonsondergang zien. Nu stop ik maar weer. Tot volgende week en nog heel erg bedankt voor jullie pak hoor! Jullie Anneke

Bandoeng, 15 mei '49

Lieve Ouders,

Je ziet, ik zit in Bandoeng. Alles ging nog haastje-repje. Plotseling moest ik vrijdagmorgen een jongen met een oogschot naar Batavia brengen en zo zat ik voor ik het wist in Batavia. Gisteren, zaterdag om 12 uur heb ik vlug de trein gepakt (na eerst 's morgens nog een paar kantoren te zijn afgeweest) en was om 7 uur gisteravond hier in Bandoeng.

16 mei '49

Ik vervolg weer mijn relaas. Ik zit hier in de R. Kruis mess op de Houtmarktstraat, daar waar ik twee jaar geleden een rustkuur moest doen. Maar ik rust nu meer dan toen. Ik slaap heel veel en heel lang. Het klimaat is hier prettig maar verder verlang ik vreselijk naar Herman terug en mijn heerlijke vertrouwde hete Palembang. Oost west, thuis best. Maar ik wil hier een week blijven, ik kan nu weer wat eten en eet zelfs 3x per dag. Geweldig hè?

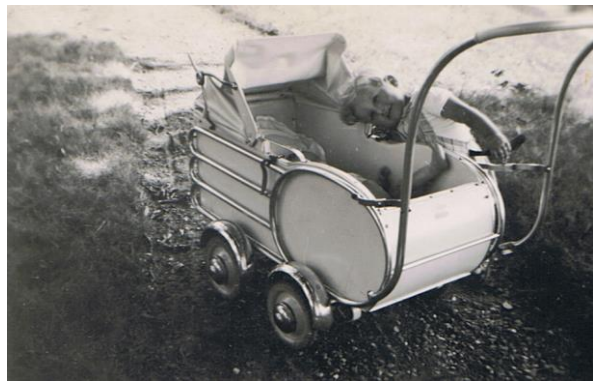
Gisteravond bij Marrian geweest. Ze is nog dikker geworden. Naast haar ben ik een spriet. Ze keek tenminste reuze op over mijn slankte. Ik had die nieuwe gele jurk aan en die staat me ook erg dennerig (voor mijn doen). De familie Adams schijnt ook weer hier te zitten dus ik ga ze maar gauw opzoeken. Vanmorgen ben ik de stad nog in geweest maar verder ben ik een stuk vadsige luiheid. Maar ik vind toch ook dat ik het een beetje verdiend heb. O, ja van dat horloge. Dat heb je helemaal verkeerd begrepen. Ik heb een nieuw bandje voor het horloge maar het horloge zelf verkeert in blakende welstand en loopt op de seconde nauwkeurig. Nee, ik ben er erg aan gehecht. Wat ellendig van Paul Westerhof. Het was een aardige jongen. Van Oostenburg is ook zielig hoor. Die man heeft heel wat geleden. Waarop is Hr. Bandsma afgekeurd? Hoe oud is hij nu? Is Leny al getrouwd? Marrian en ik hebben heel wat oud Wageningse kennissen besproken. Volgens Tré zat ik al in Holland zei ze, dus ze was stomverbaasd me hier te zien. Wanneer zij terug gaat weet ze nog niet. Weet je wie hier op Pasteur werkt? Coky Bennema. Misschien zoek ik haar nog even op. Maar ik heb zoveel kennissen hier af te lopen en je moet alles liften. Wat heb ik het in Palembang toch makkelijk, altijd de jeep van Herman bij de hand. Nee, ik verlang weer erg terug naar huis. Lieve schatten, ik stop maar weer. Is Wims baby er al? Dag hoor, tot volgende week. Jullie Anneke

Palembang, 25 mei '49

Lieve Ouders,

Dinsdag ben ik teruggekomen uit Bandoeng, dolgelukkig eindelijk weer thuis te zijn. Herman was aan het vliegveld en minstens even happy als ik. De laatste dagen in Bandoeng heb ik bij de familie Adams gelogeerd. Dat was natuurlijk gezellig en ze waren blij met het bezoek. Jullie moeten de groeten hebben. Marrian heb ik ook nog een paar keer gesproken. Verder twee kennissen van twee jaar geleden uit Bandoeng, dat natuurlijk erg leuk was. Helaas heb ik weer iets raars gedaan. Ik kreeg in de trein een gerstekorrel in mijn ooglid en nu moet die er uit gesneden worden. Helemaal niet leuk. Maar mijn ooglid is nu helemaal dik wat ook niet mooi is. Toen ik thuis kwam lagen daar jullie brieven over de geboorte van Olga. Leuk he? Een dochtertje en aardig dat ze naar

moeder genoemd is. De foto's van JWTje zijn enig. Wat een gezellig bol kereltje is het. En zo'n intens opgewekt snuitje. Wim lachte nooit als klein kind op foto's. En wat een leuk haar heeft hij. Wim ziet er zo vlot uit in plus-fours. Zeker de goede invloed van Liesbeth. De foto's van jullie in de tuin waren ook erg aardig. Alleen kijkt moeder altijd zo slaperig op foto's? Hoe komt dat? De tuin is mooi hè? En vaders buik ook zeker twee keer te dik. Ja, ja, jullie zien er wel gedaan uit en dat doet me plezier. Beter dan zes jaren geleden hè?.

Gisteren was Frans nog hier. Hij is toch zo weinig enthousiast over de komst van Jeanne. Mij dunkt, hij moet een en al opgewektheid zijn maar het lijkt er niet op. Ik heb gezegd dat ik hem wel zou helpen met het inrichten van zijn huis want anders komt Jeanne in zo'n ongezellige boel. En ze zal toch wel vreemd staan te kijken. Verder maakte Frans Herman zijn compliment dat hij in staat was mij aan de teugel te binden. Hij vond dat een hele prestatie. Verder zei Frans dat hij Herman nog wel eens onder vier ogen over mij zou spreken. Ja, ja, ik heb gisteren wel wat van die twee te verduren gehad. Frans zei ook dat ik te nuchter en te logisch was voor een vrouw. Heb je ooit. Ik heb gezegd dat dat de opvoeding was want ik weet nog goed hoe jullie me altijd op mijn dak zaten als ik onzin kletste. Je ziet het resultaat. Verder nieuws is er niet. Ik geloof dat we best kunnen inrichten want als we terug komen hebben we in Holland samen zeker 4000 gulden. Nu, ik geloof dat noch Annie noch Leny zoveel bij elkaar hadden, is het wel? Ik geef Leny gelijk dat ze nu maar gaat trouwen. Niets gedaan dat eeuwige verloofd zijn. Perslot zal niemand meer rijk zijn. Ik zal Leny zo gauw mogelijk schrijven. Wat een smerige rot zet weer van dat Djokja. Iedereen is hels natuurlijk. Wat een laffe politiek. En Spoor ook nog dood. Zit ook een luchtje aan hoor. Dàg, tot volgende week, jullie Annie

Palembang, 30 mei '49

Lieve Ouders,

Vandaag ben ik weer met werken begonnen. Ik had eigenlijk nog helemaal geen zin maar toen ik er eenmaal weer een beetje in was ging het wel. Nog vier maanden en dan hoop ik er af te zijn. We voelen er allebei veel voor om te gaan trouwen en liefst zo gauw mogelijk maar de financiële moeilijkheden (ik zie ze niet zo heel erg hoor) lijken Herman nog te groot. Maar als we straks weer soesah (problemen) krijgen over het moe zijn van mij na het werk is ook weer niet zo leuk. Wat mij betreft, ik zou het best aandurven. De aanschaf van de weinige meubels die je hier nodig hebt, is niet zoveel. Babs en Hans wagen de stap ook volgende maand. Ja, het is wel moeilijk hoor om te weten wat het beste is.

Wat de stemming hier over de toestand betreft; daar zal ik maar geen woorden meer aan vuil maken. Het is te miserabel om over te spreken.

Aardbeien heb ik ook gegeten in Bandoeng. Met slagroom nog wel. Och, ja, ik kan me voorstellen hoe naar Tante Bets was over het verlies van haar hondje. Het was bijna een kind voor haar. Ik heb erg gelachen om Muul. Dat kan ik me toch zo voorstellen. Ik zal Annie U. wel eens schrijven hoor. Het is niet zo zeer onwil maar het is meer dat andere dingen me in beslag nemen en je moet iedere keer aan iedereen hetzelfde vertellen. Daar word je ook beu van. Ik heb niet veel tijd dat weet je wel. Ik kan me best voorstellen dat Oom Gerard gek deed. Hij deed niet alsof maar hij wist het waarschijnlijk nog niet eens. Frans had een boze brief van huis gekregen want ze hadden het nieuws van Frans' schoonvader gehoord. Frans had het niet eens de moeite waard gevonden te schrijven. Ik heb hem dan ook even uitgekafferd. Was wel nodig, vind je niet? Dat het voor planters hier een ellendig gevaarlijk bestaan is, is zeker. Bij Adam's huis 2 jaar geleden hadden ze een logee, ook een planter die zat al met spanning te wachten tot zijn gebied vrij zou zijn. Hij is er zo vlug mogelijk heen gegaan en 14 dagen later was hij al vermoord. Het gaf me wel een schok, het was zo'n aardige man en ik heb hem toen die hele maand meegemaakt.

O, ja, dan heb ik natuurlijk weer pech gehad. Ze hebben mijn bril gestolen. Ze gappen hier ook alles. En nu kan ik hier geen nieuwe krijgen. Ik vind het ellendig om jullie weer lastig te vallen maar je weet hoe ik er mee zit. Zou je van dat geld dat ik nog heb (of is alles op? Hoeveel heb ik eigenlijk nog?) nogmaals een bril willen bestellen en per luchtpost opsturen, zoals vorige keer. Ik weet heus geen andere oplossing maar ik vind het erg beroerd het jullie weer te vragen. Ik stuur hier het recept maar weer bij. Zouden jullie het willen doen? Verder nieuws is er niet. Ik moet trouwens weer ophouden want ik moet nog noodzakelijk naaien en zo meteen is Herman er weer. Dag lieve schatten, tot volgende week en als altijd jullie Anneke

Palembang, 6 juni '49

Lieve Ouders,

Zondag kwam jullie brief van 27/5. Jullie zullen intussen wel mijn antwoord gehad hebben op de geboorte aankondiging. Ik zou graag weer eens wat sturen maar je weet we moeten vreselijk zuinig zijn, want we trachten althans te gaan trouwen. Delegeren is geld overmaken naar Holland. Dat doet Herman momenteel. Dus dat gaat ook af van zijn salaris. Nu nog een andere geldquestie. Zou je precies willen opgeven hoeveel geld ik nog heb staan op die bank (of is het niets meer). Ik hoop zo van wel want ik heb met een meisje afgesproken dat jullie dan dat geld zouden gireren op haar vaders gironummer, dan geeft zij mij datzelfde geld hier in handen. Dan heb ik al een beetje geld hier voor het geval we toch nog zullen trouwen. Ikzelf voel er nl. alles voor maar Herman nog niet. M.i. zal alles veel rustiger zijn als we bij elkaar zijn want nu rek je die avonden zoveel mogelijk en het wordt altijd even laat. Verder voel ik er niets voor nog een half jaar zo te moeten wachten. We hoeven het hier helemaal niet duur in te richten en het wordt ook niet zo duur als nu, als we steeds maar bij een chinees moeten eten e.d. Hans en Babs zijn gisteren ook in ondertrouw gegaan en wachten nu op een gedeelte van een huis. Als we allebei verdienen kunnen we het hier royaal genoeg hebben. Herman krijgt dan natuurlijk ook toeslag. Ik heb erg verbaasd gestaan over Paula. Ik wist niet dat ze al weer een kind verwachtte. Alle officieren die beroeps worden krijgen hier bericht op één K.B. Degenen die afgetest zijn horen het eerder en we hebben ook al van enkele gevallen vernomen. Inderdaad wordt in Holland het besluit gegeven maar dat wordt

doorgestuurd naar Indië. Maar de test heeft Herman al heel lang geleden gehad. Dat was in augustus al. Herman zal zondag foto's maken van alle jurken. Hij was er meteen enthousiast voor en zal ze zelf sturen. Het spijt hem dat hij nog niet eerder heeft gepend maar hij heeft het druk, werkt 's middags ook. Zijn baas is nu naar buiten, dus nu is hij zelf baas. Het leven in Holland is duur hè? Wil Koch lijkt me wel veranderd. Veel rustiger dunkt mij. Trouwens dat ben ikzelf geloof ik ook wel geworden.

Het weer is hier barbaars momenteel. Ik heb op het lab zo constant een temp van 95°! Schrik niet. Zes mensen in een hokje van 2 bij 2 met een grote sterilisator, 5 branders, 2 stoven en een lawaaiende centrifuge! Soms is het een hel. Ik heb dan ook door het transpireren schimmel op mijn gezicht en tevens apenpokken op mijn huid. Heerlijk hè? Ik zit ook vol met allerlei zalfjes en tincturen maar als de warmte niet mindert gaat het toch niet over. Je krijgt hier de raarste dingen. Vanavond gaan we naar een concert. Viool en piano van de Vewin. We nemen de auto van de baas mee. Het is nu half zeven. Ik moet me gaan baden en aankleden want zo komt Herman. Dag hoor, tot volgende week. Schrijf je vooral over dat geld? Want Loes moet het voor het eind van de maand weten, dan gaat ze weg. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 13 juni '49

Lieve Ouders,

Vandaag kreeg ik jullie brief met het straatfotootje. Ik zal het bewaren en aan niemand laten zien hoor (behalve Herman, maar dat mag toch wel hè?). Je staat er inderdaad erg goed op. Gisteren hebben we nog geen fotootjes gemaakt met dat beschimmelde gezicht van mij. Gelukkig is het al aan de beterende hand. Gelukkig maar want ik vond het een onsmakelijk gezicht. De korrel zit nog in het ooglid. Je ziet er niet veel meer van en de dokter raadde aan het maar te laten zitten. Op het lab is het momenteel weer erg druk. Plooi achtervolgt me weer met allerlei buitenissigheden die ik dan 's avonds moet bestuderen maar je begrijpt daar komt niets van. Hebben jullie de brief met de foto's gekregen? Ik ben benieuwd naar dat eventuele geld wat ik nog heb. Ik hoop dat jullie daar vlug over schrijven want Loes gaat over 10 dagen al weg en dan moet ik het weten. Raampjes in de trein staan open hoor! Of ze zijn er helemaal niet in (wat meer voorkomt). Wij weten toch helemaal niet wat het leger met ons voor heeft. Mogelijk West Europa, mogelijk Indië of Benelux. Ik weet het heus niet. Dat moeten we afwachten. Het Sanatorium is werkelijk geweldig uitgebreid geworden. Gelukkig dat jullie met zijn tweeën wel vrij ruim kunt leven. Het scheelt wel hè dat Wim en ik nu voor onszelf zorgen. Maar vader zal het wel druk hebben op kantoor. Wat was die 2e ziekte van Hr. Bandsma? Annie krijgt zeker volgende maand de baby hè? Vindt ze het leuk? Leny zal nog wel een aankondiging sturen denk ik. Ik heb heus geen geld voor een cadeau, wat wel jammer is. Volgende maand trouwen Babs en Hans en dat is ook weer een deficit voor onze geldkas. Ik wou dat ik ook maar zover was. Dat gewacht voor niets vind ik maar erg vervelend. Je weet, ik houd niet van wachten. En als we wachten tot we goed in Holland zitten duurt dat nog wel een jaar. Maar ja, Herman is de baas, wat doe je eraan. Woont Oom Lambert nog in Arnhem? Heel alleen of is hij weer hertrouwd? Lieve schatten, ik stop want Herman komt zo weer en ik weet verder ook niets te vertellen. Tot volgende week maar weer, als altijd, jullie Annie

Palembang, 22 juni '49

Lieve Ouders,

We hebben deze week een zeer onplezierig begin gehad. Herman is afgewezen als beroeps. Van alle 28 uit Zuid Sumatra zijn er precies twee toegelaten en dit zijn (wel zeer toevallig) juist twee kolonels zoontjes. Je ziet hoe gemeen er gesjacherd is. Van Indië schijnt maar 6% te mogen slagen. Herman was wanhopig hij had er vast op gerekend en zijn beoordelingen waren allemaal uitstekend die hij gekregen had. Was oom Willy maar in het leger gebleven dan had die het wel voor elkaar gebokst. Nu wil Herman zo lang mogelijk blijven bijtekenen in Holland tot hij iets geschikts gevonden heeft. Anders desnoods voor twee jaar naar Indië of een kort verband bij het KNIL van 3 jaar zoals Frans heeft gedaan. Dat kan altijd. Nu zijn we nog zuiniger geworden en moeten trachten nog f 1000,- er bij te sparen het komende half jaar. We willen toch zo gauw mogelijk trouwen als het kan en ik vind, je kunt beter samen getrouwd zijn en moeilijkheden hebben dan jaren te wachten. Wat heeft onze generatie toch een rottijsd. Het beste is leven bij de dag en niet in de toekomst te denken. Die ziet toch veel en veel te zwart. Gelukkig zijn wij niet de enigen maar al onze vrienden hebben hetzelfde. Die jongens hebben nog nooit anders dan narigheid gehad. Onderduiken, illegaal of gevangen zitten in de moffentijd, dan in het leger en daarna wordt ze rustig een schop gegeven. Vind je het geen schandaal dat zo'n minister van oorlog een jaar op een uitslag laat wachten en al deze jonge mensen maar rustig laat stikken. Als ik er op doorga dan kan ik wel zo in en in ziedend worden. Hans en Babs gaan toch trouwen ondanks dat Hans ook geen beroeps wordt. Je moet maar niet verder denken. Hier in Indië is iedereen even pessimistisch. Lovink heeft Indië al verraden en verkocht. Niemand durft de verantwoording op zich te nemen Spoor op te volgen. Er is geen generaal nog voorlopig. Voor jonge mensen is geen toekomst meer. Ik geloof toch niet dat ik overdrijf. Er is nu ook geen sprake van dat ik in oktober ophoud. We hebben het geld te veel nodig. Maar nu om zakelijk te zijn. Zou Wim niets weten voor Herman? Hij heeft nogal veel connecties. Maar het is moeilijk want Hermans gebied is nu eenmaal het leger waar hij al 5 jaar zit en dus daarin de meeste ervaring heeft opgedaan. Bovendien wil hij dat het liefste. Maar hij zegt dat hij alles wil aanpakken als we maar kunnen trouwen. Dat leuke komt later wel zegt hij. Zondag waren we heilig van plan foto's in de nieuwe jurken te maken maar na dat bericht was ik helemaal niet in de stemming en hebben we zoveel problemen zitten te bekijken dat we ons hoofd vol hadden. Geef Leny maar een cadeau van dat geld. Koop maar iets moois hoor! Ja, zo loopt het leven hier nu eenmaal niet op rolletjes en het is maar weer tanden op elkaar bijten. Een ding is zeker, we laten elkaar nooit in de steek en we zullen er wel weer doorkomen. Waren we nu maar in Holland dat zou je eens poolshoogte nemen of hadden we maar kennissen die iets te vertellen hadden. Maar soit, alles sal reg kom. Dag hoor, tot volgende week. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 28 juni '49

Lieve Ouders,

Ingesloten vind je weer wat fotootjes die op het lab zijn gemaakt. Ze zijn wel aardig vind je niet? Zondag heeft Herman 8 foto's gemaakt in de vier jurken en die gaan we morgen ophalen. Hij zal ze jullie zelf sturen. Ik hoop dat ze aardig zijn geworden. Jullie hadden het nog over dat trouwen, nu, dat heeft de tijd nog om over te piekeren. Die tweehonderd gulden is niet nodig. Mochten we toch nog gaan trouwen dan kunnen jullie

beter van dat geld in Holland dingen kopen en die opsturen. Enfin, zo ver is dat wel nog niet. Zoals Mimie van de Kreek zou ik niet willen en dan zou ik toch in ieder geval een baan erbij aannemen. Het stuk van Plooi wordt inderdaad gepubliceerd, wanneer weet ik niet maar ik stuur het wel als het in het medische tijdschrift komt. Wat de gerstekorrel betreft, die hoefde niet geopereerd. Het was beter van niet en het gekke is dat het ding nu is weggegaan en niet meer te zien is. De natuur is pienterder dan wij blijkbaar. Het is zeker net als jongens met een granaatscherf hier of daar, die blijft ook rustig zitten. Babs is vandaag jarig.

Wat ik schrijven wilde weet ik niet meer want het bovenstaande is al weer van 2 dagen geleden. Wel was gisteren Bernard jarig. We hadden vrij en het was een gezellige maar drukke dag. Eerst gezwommen, toen om zes uur gisterenavond een diner bij Herman in de mess, daarna naar een borrelavond van iemand die tot Majoor was bevorderd en toen nog naar het Oranjebal in de Holland Club. De fotootjes van de jurken zijn erg leuk geworden. Ik heb achterop explicaties geschreven en Herman zal ze versturen. Mijn apesokken leven nog steeds. Het zijn lamme dingen maar soit, veel hebben er last van en dat is weer een troost. Zielig van de kleine Olga. Ik ben het met je eens dat brieven schrijven maar half werk is en dat je met praten veel verder komt, maar och Herman en ik zullen het toch later ook samen moeten fixen dus we kunnen het hier ook. Maak je nu maar geen zorgen hierover want we rooien het best hoor. Herman heeft geloof ik een kleine 400 in de maand momenteel maar daar gaat mess geld kost en inwoning, delegatie en zo af dus houdt hij zo'n $\pm$ 250 over hier. Daar komt hij net aan dus voor de tweede keer zal ik deze brief weer moeten afbreken. Ik zal zien hem vanavond nog af te krijgen.

2 uur later: Julie krijgen een hele familie te logeren als ik dat zo zie, maar wel gezellig dunkt me. Wat die bril betreft, ik heb er momenteel één, dus dat is niet erg dat hij wat langer wegblijft hoor. Ik zou toch wel even jullie kou willen genieten al was het alleen maar om die apesokken kwijt te raken. Ik dacht dat ik wel al 10x geschreven had dat die jongens op het lab door ons zelf opgeleid worden. Hun oorspronkelijk baantje was anders, zo hebben we 1 as. analyst, 1 onderwijzer, 2 MTSers, 1 o.v. dominee en een boekhouder die zich nu bezighouden met pies en poep en bloed. 't Gaat allemaal best. Dag hoor, tot volgende week, Jullie Anneke

Palembang, 4 juli '49

Lieve Ouders,

Zojuist heb ik een brief geschreven aan de ouders van Herman. Dat is niet zo erg gemakkelijk. Overigens heeft Herman aan jullie geschreven vorige week en de fotootjes opgestuurd. Die zullen wel in jullie bezit zijn. Ik ben benieuwd wat hij geschreven heeft. Dat vertel je me dan maar. Vandaag kwam er een brief van jullie. Er is maar weinig te vertellen momenteel. Ik krijg tegenwoordig serieus autorijlessen en ik vorder wel aardig. Verder zijn we heel erg zuinig en trachten 200 per maand over te houden. Dat is dan 1000 gulden als we straks naar Holland gaan. We kunnen dan nog wat mooie dingen kopen in Batavia waar we later ook nog wat aan hebben. Dus Annie heeft haar baby ook al. Ik kan me haar niet voorstellen als mama. Tante An zal het wel leuk vinden denk ik. Is Leny nu al getrouwd?

Ik zou toch best weer terug willen naar Indië. Het leven is hier veel gemakkelijker dan in Holland, ofschoon met woonruimte en zo al even zeer geschipperd moet worden. Hans

en Babs gaan de 22^e trouwen en die krijgen ook maar twee kamers. Maar die zijn met een kleine 1000 gulden kant en klaar wat huishouding betreft. Serviesgoed e.a. is hier inderdaad erg duur maar mochten we weer teruggaan naar Indië dan koop ik die dingen in Holland wel. De jongens kunnen hier wel banen krijgen maar je weet ook niet wat het hier wordt. Er wordt inderdaad veel verdiend maar eigenlijk wordt momenteel alles er uitgezogen wat er uit te halen is zoals bij plantages enzo, er geen nieuwe aanplant meer gemaakt over het algemeen. Je kunt hier ook een kort verband voor het KNIL tekenen van 3 jaar. Dat is vrij lucratief maar je weet ook niet wat het dan later weer wordt. Al met al is het nog niet zo eenvoudig een bestaan voor het leven te vinden. Eergisteren sprak ik Appie Schimmel nog. Hij wil naar Sydney, ik geloof een machinefabriek. Hij is nl. MTS-er. Herman heeft vroeger ook dauwworm gehad zegt hij. Zo met kokertjes geloof ik. Het is niet te hopen dat de kleine Olga dat krijgt. Maar dan worden ze later knap zegt men. Dus Wim is toch naar Denemarken gegaan zie ik. Lieverds ik stop weer eens. Straks komt Herman en dan moet ik toch weer onderbreken. Dag hoor, tot volgende week. Jullie Anneke

Palembang, 11 juli '49

Lieve Ouders,

Vandaag kwam jullie brief als antwoord op die van Hermans afwijzing. Wij zijn er al een heel eind overheen hoor. Perslot is zo goed als iedereen afgewezen. Snappen doen we dat niet. Hermans vader schreef dat bij hun in Steenwijk van de 4 reserve officieren er 1 geslaagd was. Idioot hè? Herman wil het in Holland weer proberen maar als de man van Wil Koch inlichtingen wil geven dan willen we dat graag hoor! Voorlopig zegt Herman dat hij als reserve nog best aan wil blijven en dat kan ook. Maar overgaan naar KNIL of een baan hier, is hij op tegen in verband met deze hopeloze toestand. Herman kan hier ook genoeg burgerbanen krijgen maar dat is veel en veel te riskant. Wel desnoods voor twee jaar weer als reserve naar Indië. Maar dan KL en niet KNIL. Alle KNIL officieren zitten met hun handen in het haar. Dat reserve officieren pensioen krijgen is wel zo maar ook pensioen als ze maar enkele jaren hebben gediend hoor! Moeder vraagt wanneer we terugkomen. Nu dat zal eind dit jaar of begin volgend jaar zijn. Maar dat is toch immers afwachten. Zo is het nu eenmaal. Zou Herman hier toch blijven dan zou ik in ieder geval toch alleen even naar Holland komen en dan weer uitkomen als Hermans vrouw. Maar wij staan er een beetje sceptisch tegenover. Als je iets ziet wat geschikt lijkt van een baan dan schrijf je dat maar, maar het zal nog niet veel helpen als we pas over een half jaar aan teruggaan kunnen denken. Herman heeft het zelf ook wel over politie gehad maar wachten met trouwen is niks gedaan. Ik loop ook langzamerhand al naar de dertig en begin al een oude vrouw te worden. Gelukkig hoeven we niet voor een huishouding te sparen. Geld hebben we tenminste. Weet je dat we iedere maand $\pm$ 200 apart kunnen leggen! Dat ze voor de militairen in Indië wat doen is gewoon brullerij. Ze doen er geen pest voor! Allemaal mooipraterij. Hermans broer is in de zaak van zijn vader. Overigens voelt Herman daar ook niet voor. Hij vindt dit werk prettig daarom is het zo jammer dat hij niet in dienst kan blijven. Schrijf ik zo weinig over Herman? Dat snap ik niet. Ik dacht dat ik eeuwig over hem scheef. Hoe wil je dat Herman andere ervaring heeft dan de militaire? Hij heeft na zijn eindexamen allerlei onderduik baantjes gehad alleen maar om geborgen te zijn en in '45 onmiddellijk na de bevrijding in het geallieerde leger gekomen. Daarna in de officiersopleiding. Hij had altijd beroepsofficier willen worden. Overigens is Herman een schat voor mij speciaal en hij verwent me veel te veel. Maar hij is iemand

die zich heel moeilijk geeft, daarom gaf alles met ons in het begin zoveel troubles omdat nòch hij, nòch ik ons zelf wilde laten kennen. Maar die strijdtonelen zijn nu voorbij en we kibbelen haast nooit meer. Alleen is Herman werkelijk overdreven jaloers en heeft me zelfs verboden naar Alan te schrijven want ik hoor naar geen enkele man te schrijven. Dat noemt hij normale begrippen. Vreemd hè? Maar hij is een schat. Overigens zit hij momenteel niet hier maar is een 14-daagse inspectietocht aan het houden. O.a. ook naar Benkoelen. Zwaar bewapend met 5 man bescherming. Mitrailleurgroep. Leuk hè? Brr, ik vind het maar weer rustig als hij weer goed en wel hier is. Deze tijd benut ik om vroeg naar bed te gaan. (9uur) wat te naaien, schoenen schoonmaken e.d. waar ik anders geen tijd voor heb. Dag hoor. Ik hoop dat je deze brief uitgebreid genoeg vindt. Heel veel liefs. Als altijd, jullie Anneke

Palembang, 12 juli '49

1^e Lnt H. Kalthoff
221009010
16e Cie. AAT
Palembang

Beste Ouders van Anneke,

Al een paar keer eerder was ik van plan geweest om U eens te schrijven, maar het bleef er steeds maar bij. Toen Anneke me vertelde dat U haar graag eens in haar nieuwe jurken zou willen zien, spraken we af dat ik foto's zou maken en naar U te sturen en er meteen 'n brief bij zou schrijven. Hierbij de foto's en de brief. Ankie zelf heeft achterop de foto's nog enige toelichting moeten geven. Toch vonden we ze erg leuk en Anneke dacht wel dat U er blij mee zou zijn. Tot zover de foto's.

De jurkenparade

Ik hoef nu wel niet meer te vertellen wie ik ben want dat heeft Anneke waarschijnlijk al wel geschreven. We kennen elkaar deze maand precies 'n jaar en we hebben hier samen 'n erg mooie tijd. Toch verlangen we ook wel weer naar Holland terug en ik verwacht toch over 'n half jaartje terug te gaan, wanneer er tenminste nog niet weer eens wat tussen komt. En dan wilden we maar zo gauw mogelijk gaan trouwen. 't Is misschien wel 'n beetje overmoedig om dit al te schrijven, want U kent mij verder helemaal nog niet. Ook al in verband hiermee heb ik mijn ouders gevraagd om U eens te gaan opzoeken, wat ze ook zeker zullen doen. Toevallig waren ze 'n paar weken geleden nog in Arnhem geweest, maar ze wisten uw adres niet. Dat heb ik inmiddels al naar huis geschreven. Vanavond was ik bij Anneke. Ze maakt het prima en ziet er goed uit. Toch moet ze nog hard werken, maar ze is nu verstandiger geworden en gaat 's middags rusten. Om negen uur vanavond moest ze naar 'n afscheidsavondje van 'n collega van haar, zodat ik mooi gelegenheid kreeg om deze brief te schrijven. Het valt voor ons tweeën niet mee om erg zuinig met geld om te gaan maar het zal toch wel lukken. Daar wilden we nog 'n hoop mooie dingen voor kopen, voor we naar Holland gaan. En we hebben nog 'n half jaar de tijd. Ik zal eindigen, mijn brief is bijna vol en morgen is het weer vroeg dag. Wanneer U geen bezwaar hebt, wil ik U in 't vervolg eens vaker schrijven. 't Is voor U waarschijnlijk ook aardiger. Met hartelijke groeten van ons tweetjes. Herman

Palembang, 20 juli '49

Lieve Ouders,

Herman is gisteren weer teruggekomen, dus daar zijn we gelukkig weer een tijd vanaf. Dat alleen zijn is ook niet alles, ofschoon het af en toe wel eens nodig is om rust te krijgen, vroeg naar bed te gaan en andere klusjes te doen.

Verder verkeren we hier in grote drukte. Hans en Babs gaan vrijdag trouwen en het hele huis bemoeit zich er mee. Babs is er doodnerveus van. Het lijkt mij ook een afschuwelijke onderneming. Babs is al net als ik. Ze wil liefst alleen met haar man trouwen en niet met allemaal mensen erbij. Hebben jullie Hermans brief met kiekjes al ontvangen? Dat moet toch zo langzamerhand wel. Ik heb Hermans ouders ook geschreven. Dat op bezoek gaan van Wim heb ik nog niet aan Herman gevraagd maar het is beter geloof ik als ze eerst eens bij jullie op bezoek komen. Dat heeft Herman ze gevraagd. Herman wil geen voorgoed-baan in Indië en dat ben ik volkomen met hem eens. Alles wordt Indonesisch en daar kun je je als Hollander toch niet in thuis voelen.

Het enige is in KL dienst nog twee jaar terug of zoals Piet vd Schalk doet, drie jaar bijtekenen bij het KNIL. Die krijgt nu vrouw en kinderen over. Piet vd Schalk is natuurlijk ook bij de trouwpartij. Het is wel een genoeglijk groepje zo onder elkaar. Met die officieren en de meisjes hier uit huis kan het best een gezellige beweging worden. Zou Herman niet bij de politie in Holland kunnen? Maar dan moet hij eerst die inspecteurscursus volgen hè? Overigens is het bekend dat geen enkele reserve officier die geen baan nog in Holland had, uit de dienst komt. Ze hebben volkomen gebrek aan kader. Het gekke is dat ze momenteel op de scholen propaganda maken. Zo bv. bij Hermans broertje op het gymnasium kwam een kapitein die reclame kwam maken. Gek hè? Maar Herman zegt dat ook het West Europese leger nog niet geformeerd is dus misschien zit daar nog wat in. Ik had Leny een telegram willen sturen maar had geen geld meer. (Behalve ons spaargeld maar daar mag ik niet aankomen). Ik kreeg een brief van Dailys een van ons team, die voelt zich helemaal niet meer thuis in Holland. Ik ben benieuwd hoe het ons zal gaan. Mechteld v. Doorninck gaat ook weer terug. Houdt het ook niet uit daar. Ja, ik geloof dat ons leven hier wel heel anders is. Paarden noch koeien kunnen hier leven in Palembang. Met mensen schijnt het nog iets beter te gaan. Nu ik stop maar weer want Herman komt er weer aan, ik hoor zijn jeep al. Alle liefs, Anneke

Palembang, 28 juli '49

Lieve Ouders,

Het is de tweede Lebarandag (*eerste twee dagen na de ramadan*). Morgen begint de week weer. We hebben nl. 2 vrije dagen gehad. Vanavond komt Frans op bezoek. Hij wist helemaal niet dat Corrie getrouwd was. Herman zit hier ook bij me te lezen. We hebben nogal bezette dagen achter de rug met het oog op Babs huwelijk. Het was een razend leuke dag. 's Morgens trouwen met borrel voor de vrienden, 's middags diner ook met vrienden onder elkaar en daarna receptie. 's Avonds fuif. Verder een paar razend drukke dagen op het lab gehad zodat Lebaran wel welkom was. Herman heeft je brief gekregen en was er blij mee. Hij heeft hem laten lezen. Van de week zal hij weer terug schrijven. Ik heb ook aan zijn ouders geschreven. Ik kreeg ook nog een briefkaart van Alan. Herman wil persé niet dat ik hem brieven schrijf en ofschoon ik dat waanzin vind, zal ik er me toch maar aan houden. Hij is nu eenmaal zo precies wat dat betreft. Dat lijkt me geen prettig samenwonen van Leny en André. Hier woont ook alles bij elkaar in. Overal hetzelfde liedje. Babs blijft nog werken als ze getrouwd is. Hans staat er net zo voor als Herman maar zij zeggen: "er is altijd wel een reden om trouwen uit te stellen" en ik ben het eens. Nu, als ik mijn zin kon doen, volgde ik hun voorbeeld. Ze hebben het nu veel gezelliger samen. Het was zeker wel gezellig met Alan. Het was een aardige vent. Toch geloof ik dat Herman en ik weer naar Indië teruggaan. Holland is ons te veel ontgroeid ben ik bang. Was die politieke situatie maar wat beter, dan zou je er meer vertrouwen in hebben. Wat een getob met Olga. Het kleine kind van Con was ook zo ziek geweest maar nu gelukkig weer wat beter. Ze fietst al op een driewielertje. Moet je Jan Willem ook eens geven. Vanmiddag zijn we weer eens gaan zwemmen. Die vrije dagen zijn mieters als je zo de hele dag bij elkaar bent. Ik vind dat Frans er razend slecht uitziet. Zo mager. Hij had Herman verteld dat als het lang duurde met Jeanne, dan zou hij haar maar niet meer uit laten komen. Zondag zullen we proberen met een selftimer foto's van ons samen te maken. Herman zal speciaal een van zijn slanke handen maken (hij heeft zich wild gelachen om dit verhaal van Wil, hij vindt het maar een rare tante). Gisteravond was hier weer eens een klein concert. Viool en piano. Het was heel goed. Nu ga ik koffie schenken. Tot volgende week dan maar weer. Veel liefs van jullie Anneke

Palembang, 3 aug. '49

Lieve Ouders,

Vandaag ben ik weer onbestorven. Herman belde vanmiddag op dat hij plotseling weer naar boven moest. Er is een korporaal van hem vermoord bij Tebingtinggi. Zo heb je steeds iets anders. Ze hebben ook een stelletje mensen van de verbinding trachten uit te moorden waar ze ook een paar doden en wat gewonden hebben gemaakt. Ja, de wereld moet maar serieus doorgaan met tegen ons te pleiten. Dan zal het wel goed gaan. Rotbende. Dinsdag gelijk met jullie brieven kreeg ik een brief van Hermans moeder, erg aardig, en Herman een van vader over de politie opleiding had ik ook al wat geschreven geloof ik. Dat is hier heus niets.

We zijn een paar dagen geleden bij Hans en Babs op bezoek geweest. Ze hebben het reuze gezellig en ik benijd ze echt. Het leven is veel rustiger met je tweeën dan met 8 kakelende meisjes in één huis, ofschoon ze stuk voor stuk niet onaardig zijn. Leuk dat jullie zo'n gezellige tijd hebben gehad met al dat bezoek. Hoe komt vader er nu weer bij dat mijn enthousiasme voor Indië er af gaat? Ik zou hier best altijd willen wonen, maar dan getrouwd en onder betere politieke omstandigheden. Maar ik ben de laatste tijd weer vreselijk moe en ik ben langzamerhand aan groot verlof toe, maar wat doe je er aan. Misschien niet werken en Herman hier laten zitten doe ik nooit en te nimmer en uitscheiden en hier trouwen zou te kostbaar worden. Dus ik moet wel tot het eind door blijven werken. Dat zal dan nog een half jaar zijn. Weet je hoeveel ik nu weeg: 136 pond. Reuze hè? Daar is het tenminste goed voor. Jullie kunnen via die kolonel zeker nu nog niets doen voor Herman. Herman zou gisteren schrijven en ik ook hier op mijn kamer, maar ik was zo moe dat hij me om negen uur in bed heeft gestopt en naar huis is gegaan. Ik heb Leny nog niet geschreven maar ik zal het nog wel doen. Overigens was zij aan de beurt hoor. Ik schrijf met niemand meer in Holland. Frans komt nogal eens. Ik mag hem graag. Herman ook. Hij brengt allerlei boeken over het geloof waaruit ik leren kan want Wim schrijft wel zo handig dat en dat moet je zien te kopen, maar er is in heel Palembang geen boekhandel te bekennen. Binnenkort krijg je weer fotootjes. Die we met een selftimer hebben gemaakt. Herman zal ze jullie sturen. Jullie hoeven over onze toekomst geen zorgen te hebben hoor. In ieder geval houden we een heleboel van elkaar, maar Herman houdt idioot veel van mij. Veel te veel. Dàg Anneke

Palembang, 11 aug. '49

Lieve Ouders,

Gisteren pas kreeg ik jullie brief. Ik sluit hier een stel fotootjes bij in. Ik vind ze erg aardig. Bewaren jullie ze allemaal goed want van geen enkele heb ik zelf afdrukjes en als ik in Holland kom dan wil ik ze graag weer eens zien. Ik vind deze fotootjes reuze geslaagd. Die van H. en mij samen zijn met een selftimer genomen.

Binnenkort krijg je ook foto's van Babs bruiloft. Daar staan we met het hele stel intiemen op, o.a. v.d. Schalk staat er ook bij. Die stuur ik volgende week wel. Herman schrijft jullie ook gauw weer. Steeds nemen we ons voor eens een avond te gaan zitten schrijven maar iedere keer komt er iets tussen. Vanavond hebben we weer een borrelavondje ter ere van een verjaardag. We hebben hier momenteel een leuk stel in huis. Er heerst een uitstekende stemming. Herman is vorige week beschoten. Een van zijn mensen ligt nu met een buikschot bij ons in het Hospitaal. Een hele avond (nl. toen we het hoorden) heb ik gedacht dat Herman het was. Dood angstig, kun je je voorstellen. Midden in de nacht hebben ze de man nog 100 km ver moeten vervoeren naar Palembang. Ik wist alleen van dat buikschot en kon aan de tijd en plaats waarop het gebeurde afleiden dat dat Hermans auto moest zijn geweest. Bovendien wisten we dat het iemand van de 16^e AAT was. Bovendien is een buikschot bijna altijd dodelijk. Enfin, zulke grapjes moet je tegen kunnen langzamerhand. Met het oog op de toekomstige ceasefire hebben ze nu even het er dubbel opgelegd, de smeerkezen. In de toekomst zal Herman wel steeds om de 14 dagen 14 dagen boven zitten. Niet zo leuk maar een soldatenvrouw moet daar aan wennen. Op het lab is het nogal druk. Plooi gaat waarschijnlijk naar Holland binnenkort. Maar och, mijn tijd begint er langzamerhand ook op te zitten. Waarschijnlijk binnen 5 maanden wordt Herman gedemobiliseerd en we kunnen nu nog best 1500 sparen deze maanden. Dat is toch ook belangrijk. Zo royaal als we eerst waren, zo zuinig zijn we nu. We hebben straks in Holland in ieder geval geen geldgebrek. Dat is plezierig. Je schrijft wel dat ik Leny niet schrijf maar jeminee ik heb altijd zo weinig tijd. Zelfs een brief aan jullie moet ik er tussendoor knippen. Ik doe het nu in mijn eigenlijke slaapuur. Bovendien stik ik nog in de onbeantwoorde brieven en Leny was aan de beurt met schrijven. En je weet gewoon niet meer wat je zeggen moet. We leven hier zo helemaal buiten de Hollandse sfeer. Je hebt totaal geen contact meer na zo'n lange tijd. Zelfs Wim schrijft zelden aan mij. We leven hier steeds maar in spanningen. Je kunt je dat in dat rustige Holland niet voorstellen. Maar nu niet zo lang meer of ik ben weer bij jullie hoor! Dag lieverds. Herman schrijft ook nog van de week. Nu moet ik nog aan zijn moeder schrijven. Heel veel liefs, jullie Anneke

Palembang, 8 aug. '49

Lieve Ouders,

Gisteren een brief van jullie ontvangen. Die foto's waren wèl leuk en vader was toch wel duidelijk. Wie is dan dat meisje wat ik moet kennen en die op mij lijkt? Zr. Breda was heel duidelijk en ook die dikkerd uit de keuken meende ik te herkennen. Ik weet niet meer hoe ze heette. Juffr. Vanbruggen staat geloof ik links op die ene foto hè? Die nieuwe analystes ken ik niet. Komen ze nog wel eens om een quitantie van dat blaadje voor analisten. Ik kreeg toevallig vorige week nog een brief van de secretaresse naar aanleiding van die brief van een jaar geleden. Herman heeft weer wat fotootjes gemaakt o.a. van mij in de mess. Helaas zijn ze een beetje wazig. Herman wil ze zelf opsturen. O, ja, dat is waar. Kunnen jullie b.v. een vulpen per luchtpost over sturen. Herman is nl. 9 oktober jarig en nu wil ik hem zo'n parker 51 met ballpoint geven, maar alleen als jullie hem in Holland kunnen kopen van dat geld wat ik nog heb. Hier zijn ze onbetaalbaar. Willen jullie het eens proberen? Per zeepost haalt hij het niet meer. Verder neemt Ger Ophay een van de meisje uit het huis, die volgende maand naar Holland gaat, een verjaardagscadeautje voor vader mee. Ze is heel serieus, dus ik heb goede hoop dat het nu wel terecht komt. De bril heb ik nu ook gekregen Hij is puik. Wel bedankt hoor.

Verder zit ik nog met wintergarderobe. Dat is niet zo eenvoudig. We komen eind januari aan en zitten dus een hele tijd nog op de boot in de kou. Ik heb niet eens een wollen jas of trui, zelfs geen kousen. Nu heeft Ger bv een wollen mantelpakje van huis opgestuurd gekregen en een jurk met een warm truitje. Jullie zouden misschien wat voor mij kunnen kopen (is alles nu zonder punten?) en opsturen. Ik moet toch wel iets warms hebben want ik ben al zo'n koukleum van mezelf. Appie Schimmel heeft al bericht. Die gaat in de loop van november, dus Herman gaat denk ik na 1 of 1½ maand naar schatting. Nee, nu komen we heus definitief thuis begin volgend jaar hoor. Het is hier toch niets meer gedaan. Dood en doodzonde. Indië is zo'n miters land. Wat doet Anton Markus in Venezuela? Bij een Hollandse maatschappij? Is hij eigenlijk MTS-er of zoiets? Zou dat bv. niets voor Herman zijn. Holland is niets gedaan, de mensen verdringen elkaar om een baantje en dat wordt natuurlijk nog erger als al die militairen terugkomen. Als we Indië kwijt zijn kunnen we wel allemaal op het dak gaan zitten. Naar dat het met de kleine Olga niet wil. Ik heb ook een brief van Alan gehad en ik schrijf hem ook terug hoor. Herman moet het dan maar niet weten. Rare onzin van hem. Ik geloof dat hij als de dood is als ik maar met een man praat. Enfin, ieder heeft zo zijn eigenaardigheden en verder is hij een reuze schat en verwent hij me geweldig. Dag hoor, tot volgende week. Jullie Anneke

1^e Lnt. H. Kalthoff
221009010
16^e Cie AAT

Palembang, 11 aug. '49

Beste Ouders,

Uw beide brieven de vorige week reeds ontvangen en ik was er heus blij mee dat deze eerste ter kennismaking zo vlot is verlopen. Anneke kreeg vorige week ook 'n brief van mij thuis uit Steenwijk. En 't is zoals U schreef, dat je dan niet meer zo vreemd tegenover

elkaar staat. Vorige week zaterdag was het precies 'n jaar geleden dat Anneke en ik elkaar voor het eerst ontmoetten en we hebben die dag maar 'n beetje feestelijk gemaakt. De tijd vliegt hier anders voorbij en het zal niet zo lang meer duren, of we gaan naar Holland terug. Ik denk dat het januari zal worden. En dan moeten we maar eens verder zien. Ik heb het idee dat, zoals U ook al schreef, wij toch voorlopig de dienst niet uitkomen en wat die beroepskwestie betreft, daarvoor zou ik juist in Holland terug moeten zijn, om iets te kunnen ondernemen. 'n Feit is dat men met 'n kruiwagen erg veel, gemakkelijk kan bereiken. Dat is speciaal in het leger altijd zo geweest en zal ook wel zo blijven. Inderdaad voel de ik ook voor de politie. Het liefst de Militaire Politie of bij de marechaussee. Maar ook daar kan ik pas aan beginnen wanneer ik in Holland terug ben. 't Is anders allemaal maar erg onbegrijpelijk, aan de ene kant maken ze 'n geweldig propaganda voor overgang in beroepsdienst, terwijl aan de andere kant ongeveer 'n 5% van alle gegadigden wordt aangenomen. Met de politieke situatie gaat het er hier steeds slechter uitzien en je gaat je wel eens afvragen waarvoor het uiteindelijk allemaal geweest is. De foto's welke ik U stuurde, vielen dus wel in de smaak. Anneke zou van de week nog wat sturen, ook erg aardig. Zo langzamerhand zult U wel een hele verzameling hebben denk ik. Zo is het tenminste ook bij mij thuis en ze vragen nog steeds maar weer nieuwe foto's. Anneke zelf maakt het nog steeds goed, maar U moet maar eens schrijven dat ze beter moet eten, want dat doet ze practisch helemaal niet, terwijl ze wel elke dag hard moet werken. Ze zou U vanavond ook nog 'n brief schrijven. En dan maar weer tot de volgende keer. Met vele hartelijke groeten, ook van Anneke, van Herman

Palembang, 22 aug. '49

Lieve Ouders,

Vandaag kwam jullie brief iets eerder dan gewoonlijk dus schrijf ik nu maar meteen terug. Leuk dat je blij was met de kiekjes. Vader schrijft er niet over. Had hij ze nog niet gezien? Ja hè, ik word dus ook zo spaarzaam. We hebben een bepaald stimulerende invloed op elkaar want stuk voor stuk zijn we niet bepaald zuinig aangelegd. Gisteren (zondag) gingen we naar de pasar om iets voor vader te kopen maar kwamen terug met drie Chinese beeldjes en geen cadeau voor vader. Het is zo razend moeilijk iets te vinden wat niet breekt en goed overkomt. Maar overmorgen gaan we weer. Wim schreef me ook een brief. Hij dacht dat Palembang een grote stad was. Het is een grote kampong met wat Europese wijken. That's all. Maar zo zijn bijna alle Indische steden gebouwd. Ja, die eterij maakt Herman zich zorgen over. Meestal ben ik te moe om te eten maar zo zondags stopt hij me vol weet je, tot ik diep zit te zuchten en dan mag ik iets laten staan. Eerder niet.

Zaterdagavond hadden we een feestavond op de Holland club vanwege de vertrekkende kolonel. Die wordt generaal in West Java. De hele week staat in het teken van zijn vertrek. Een lunch voor officieren (ik mag niet mee want dat is alleen voor mannen) een defilé en parade, receptie (speciaal voor gehuwden e.d.). Natuurlijk schrijf ik Alan terug. Daar hoeft Herman niets van te weten. Voorlopig heb ik nog weer tot 1 nov. bijgetekend en daarna eventueel nog één maand maar zeker niet langer. Hoera! We zien samen op een boot te komen. Dat is veel gezelliger. Overigens heb ik van 1 mei af f 25,- p.m. opslag gekregen vanwege dat ik weer een jaar meer in dienst ben. Ik snap het eigenlijk niet goed want ik had vorig jaar mei pas f 15,- opslag gehad en ik dacht dat we maar 2 jaarlijkse verhoging hadden. Enfin, ik ben wel zo wijs geen slapende honden wakker te maken. Als ze zich vergist hebben hoor ik het gauw genoeg. Straks komt Herman (over

10 min) dus ik moet opschieten. Vanmiddag ben ik erg bezig geweest. Alle R.K. kleren opgesnord om terug te sturen, brieven geschreven, bloemen in vazen gezet en een jurk uitgewassen, koffie gemaakt, negatiefjes uitgezocht etc. Daar kun je het beste middagen voor nemen. Als Herman straks komt krijg ik natuurlijk weer behoorlijk op mijn kop omdat ik weer niet geslapen heb. Maar dat lukt me nooit 's middags en dan word ik toch zo kriebelig van dat liggen. Dag hoor, tot volgende week maar weer. Veel liefs van jullie Anneke

Palembang, 1 sept. '49

Lieve Ouders,

Het is alweer wat later geworden met de brief. We hebben ook zo'n drukke week achter de rug. Al maanden feesten. Eerst van de kolonel, daarna afscheid van twee zusters hier uit huis (dat was een geweldig feest, we zijn niet meer naar bed geweest en ik heb me gebaad en aangekleed en ben toen weer naar het lab gegaan). Drie dagen later een feest bij Herman in de mess. Waar je je ook niet aan kunt onttrekken. Zondag weer een. Eerlijk gezegd waren we er beide beu van. Herman had toch al zo'n drukke week achter de rug. Hij was gisteren zo doodop dat hij om 1 uur op de divan in een peilloze slaap viel en gewoon niet meer bij te brengen was. En dat is iets bijzonders want meestal is hij nooit moe. Dat van die jurk vind ik mieters. Ik hoop dat je met geld uit komt. Anders delegeer ik wat. Dan stuurt Herman zijn maandelijkse delegatie maar naar jullie voor een keer. Verder heb ik nog wat negatiefjes van ons zelf. Die zou ik vreselijk graag alleen 1x afgedrukt hebben. We hebben nl. van deze negatiefjes alle afdrukken naar jullie gestuurd. Maar omdat ze hier 50 cent per afdruk kosten zou ik graag willen dat jullie het in Holland laten doen en mij dan toesturen. Ik wou ze graag voor Hermans verjaardag hier hebben. Hij krijgt een fotoalbum van me en daar plak ik ze in. Van de negatiefjes waar Herman en ik beiden opstaan zou ik graag twee afdrukken hebben om naar zijn ouders ook te sturen. Dat heb ik ze beloofd. Herman zegt dat reserveofficieren alleen in ieder geval nog twee jaar vast gehouden kunnen worden, dus hij komt voorlopig toch de dienst niet uit. Hij wil zo gauw mogelijk trouwen en de rare denkt dat dat in een dag kan. Wat heb je allemaal nodig daarvoor en hoe lang duurt het minimaal? Heb je ook een geboortebewijs + pol. betrouwbareheid nodig? En heeft een militair toestemming van den legercommandant nodig in Holland? Vragen jullie daar eens naar. Ik zou het veel liever hier doen. Hier hebben we elkaar leren kennen en perslot hangt mijn hart ook aan Palembang. Behalve jullie hebben we in Holland helemaal geen vrienden meer en dat is wat je hier juist zo gezellig hebt. Heel anders dan in Holland. Babs zegt voor je plezier heb je zo'n dag niet en dat lijkt mij ook. In Holland heb je natuurlijk allemaal Jantjes en Pietjes en Klaasjes die erbij willen zijn. Fijn dat jullie naar die vulpen hebben geïnformeerd. De maat van de jurken weet ik niet maar Annie zal het nog wel weten denk ik. Ik zal wat aardigs voor haar meebrengen als ik in Holland kom ook voor Leny en de Bandsma's. Voor jullie natuurlijk en voor Wim en Lies. Maar aan anderen kan ik heus niet beginnen. Alles is zo schreeuwend duur. 1 pakje cigaretten kost nu al 3½ gulden hier. Er is grote kans op devaluatie. Die geweldige salarissen hier (ik heb nu f 420,- basis) is allemaal schijn hoor. Alles is ook wel 10x zo duur. Ik hoop dat het met Olga goed blijft gaan. Echt iets voor Wim om dat van J.W.tje te zeggen. Als hij het kind dat later zelf maar niet voorhoudt. Weet je wel dat jij altijd zei dat Wim zichzelf het predicaat van onvermogen gaf? Frans (neef) komt straks op bezoek. Ik heb chocola + sandwiches gemaakt. Dag hoor, jullie Anneke

Palembang, 7 sept. '49

Beste Ouders,

Vorige week uw brief in dank ontvangen. Anneke kreeg van de week nog 'n brief van mij thuis en we vinden het weer erg gezellig deze correspondentie. Anneke maakt het nog steeds goed en begint nu naar Holland te verlangen. Ze zit hier met mij en schrijft ook naar U. We hebben vanavond onze schrijfavond, wat overigens niet zo heel vaak voorkomt. Ingesloten nog 'n paar foto's welke U wel weer aardig zult vinden. Wij beginnen ook 'n album aan te leggen, is altijd 'n leuke herinnering voor later. Gisterenavond hebben we meubels uitgezocht uit de folder, welke U ons had gezonden. Er stond heel aardige meubeltjes in en hoewel ze nog wel duur waren, viel de prijs ons nogal mee. Ook ontvingen we gisteren de brief waarin U schreef geïnformeerd te hebben naar alsnog 'n mogelijkheid om over te kunnen overgaan in beroepsdienst. Het zag er inderdaad niet zo somber uit en ik was toch ook al van plan geweest om direct na terugkomst in Holland het in Den Haag opnieuw te proberen. Het gaat hier allemaal nogal onbegrijpelijk. Aug. '48 werd ik in Bandoeng getest en bijna 'n jaar later kwam pas de uitslag. Zonder enige reden waarom ik niet in aanmerking kwam. En zo verging het 80 à 90% van de kandidaten, overigens maar 'n schrale troost. Maar we zijn beiden nog jong en we zien hier helemaal geen onoverwinnelijke moeilijkheden in. Zoals het er nu voorstaat heb ik het idee om voorlopig nog 'n paar jaar bij te tekenen in Holland (wat mogelijk moet zijn) en komt er dan een of andere geschikte baan in het burgerleven, kan ik altijd nog anders. Maar voor alles moet ik toch eerst in Holland terug zijn. We hebben net afgesproken om U op uw verjaardag te bellen. Dan kunt U mijn stem zelfs nog beluisteren. We hopen nu maar dat het precies op de verjaardag zal zijn. Nieuws is hier verder ook al niet veel. 'n Volgende keer zal ik wel wat meer over de politieke toestand schrijven. 't Is hier allemaal nog maar erg verward. Met vele hartelijke groeten, ook van Ankie aan U beiden, van Herman

Palembang, 7 sept. '49

Lieve Ouders,

Herman en ik zitten momenteel allebei aan jullie te pennen. Deze week kreeg ik zowaar 3 brieven van jullie. Één met bemoedigende berichten van vader. Weet je ook of het waar is dat reserves nog minstens 2 jaar moeten bijdienen? Dan zou Herman ook nog in die tijd uit kunnen zien. Ik vind het reuze lief dat je je zo inspannt Pépé. Het schijnt dat het in Holland slecht is met de baantjes. Herman weet niet waarom hij afgetest is, de reden wordt niet gezegd maar het grootste gedeelte wordt afgetest. En dan die brief van moeder. Ik had geen idee dat het zoveel geld was en natuurlijk wil ik niet dat jullie dat zomaar erbij uitgeven. Laat ze maar rustig liggen, dan horen jullie nog wel wat ik er mee wil. Misschien dat we er geld voor over kunnen maken. Verder moet je dan die pen van f 40,- ook maar niet door laten gaan. Herman wil niet dat ik veel geld besteed aan zijn verjaardag. Hij krijgt een fotoalbum van mij en een grote foto die als hij goed is, ook naar jullie zal worden gestuurd.

Verjaardagscadeau voor Herman

Dan rest nog maar f 15,- schuld die ik aan jullie heb, zo is het beter vind ik want ik wil niet dat jullie zo veel geld spenderen. Is vaders verjaardagspakje al aangekomen? Ger komt 14/9 aan, dus dan zal het niet lang meer duren. Gisteren kregen we het pak met kranten waarbij ook die meubel prospectus was. We waren reuze enthousiast en hebben al wat uitgezocht. Slaapkamer f 885,-, eetkamer f 795,- zitkamer f 1295,-. Samen f 2940,- Is dit nu een goedkope of een dure klasse? Als we dus $\pm$ 3000 nodig hebben voor meubels alleen, rest ons nog $\pm$ 1000 om de rest te kopen. Dat is niet zo gek veel hè?. $\pm$ Valt altijd tegen hoor. Maar nu weet ik niet of dit goedkoop of duur soort meubels zijn. Schrijf dat eens. Herman wil dat we met je verjaardag je opbellen om je te feliciteren. Hij zegt dat het nu heel erg goed gaat. Zullen we dan nog maar eens proberen? Dan hoor je hem ook eens wat wel leuk is. Anton Markus is nooit een liefde van me geweest. Herman wil niet graag dat ik Alan schrijf omdat Alan in de laatste brieven inderdaad een beetje amoureuus werd en dat kan hij nu eenmaal niet verdragen. Zo is hij nu eenmaal. Maak je maar geen zorgen over de foto's. Ik heb er niet bij nagedacht dat jullie niet uit zouden komen met het geld. Het spijt me heus hoor! Gelukkig hebben we het nu weer rustig na al dat gefuif. We hadden er schoon genoeg van. De foto's van Alan heb ik nog niet gekregen hoor. Heb je op die negatieven van het Hospitaal mij ook nog op een paar kunnen zien? In de loop van november neem ik hier mijn ontslag. Het R.K. wordt opgedoekt per 1 oktober Dan kan ik nog bij het MGD doorwerken maar krijg dan geen kortverband meer en tevens geen salaris tijdens de bootreis. Een lelijke strop van 600 gulden. Ze hannesen maar met je om en je hebt niets te vertellen. Dag hoor, Anneke

Palembang, 14 sept. '49

Lieve Ouders,

Schrik niet, maar om met de deur in huis te vallen: we willen hier in Indië toch nog maar gaan trouwen. De redenen zijn om te beginnen de kosten. We zijn erg geschrokken van de kosten die de trouwerij in Holland meebrengt. Dat kan heus niet meer van ons gespaarde geld af. Dan bovendien moeten we hier bij ons afscheid ook ieder een fuif geven zodat we dat dan met de trouwerij kunnen combineren zodat de kosten hier lang zo hoog niet zijn. Bovendien hebben we hier het geld ervoor opgespaard om dat te doen. Verder mag ik als Hermans vrouw met hem samen op de boot terwijl het Rode Kruis mij geschreven heeft dat ze me niet bij hem kunnen plaatsten. Nu gaat dat automatisch. Verder vind ik, dat had ik al veer eerder geschreven, het veel leuker om hier te trouwen waar we elkaar hebben leren kennen. Willen we in Holland trouwen dan duurt het toch ook weer een hele tijd en we willen liefst in Holland natuurlijk ook dadelijk samen zijn. Herman blijft toch in dienst dus wat de onderhoudskwestie betreft dat blijft hetzelfde.

We willen zodra we de papieren hebben gaan touwen voor de wet., dat scheelt ± 100,- in de maand voor Herman, dus ook dat is meegenomen en vlak voordat we weggaan voor de kerk. Ik hoop echt dat jullie het goed vinden want we hebben dit allebei danig bepraat en herbepaat en we willen het allebei zo het liefste. Herman zal morgen vader officieel vragen want hij zegt dat vader nog nooit officieel toestemming heeft gegeven. Wij moeten nu de volgende officiële papieren hebben:

1^e: toestemming ouders (2 voud)

2^e: doopbewijs

3^e: uittreksel geboorteregister

4^e: bewijs Nederlanderschap

5^e: bewijs goed gedrag

Alles gaat via gemeentehuis, ook toestemming ouders. Doopbewijs natuurlijk via de kerk. Toestemming legercommandant heeft Herman hier aangevraagd.

Ik hoop erg dat jullie het zo maar goed vinden. Tenslotte moeten we samen toch onze boontjes doppen op deze leeftijd. We vinden het allebei verschrikkelijk leuk en zijn erg blij dat we in Holland van die vertoning af zijn. In Holland vieren we het dan nog wel over met een onderonsje. Dat kleed zal ik in Batavia kopen. Hier zijn die niet. Geef de maten maar op. Natuurlijk krijg je dat cadeau. Wat dacht je nu? Lieverds, ik ben erg benieuwd wat jullie schrijven. Antwoord maar gauw. Babs heeft ons ook aangeraden het hier te doen. Dag hoor, jullie Anneke.

'Der zit niets achter hoor!!!! Don't worry!!!!'

Palembang, 21 sept. '49

Lieve Ouders,

Deze week werd ik goed bedacht met brieven van jullie o.a. de fotootjes ook. Reuze bedankt. Wat zijn ze veel beter afgedrukt dan die van hier. De grote foto's had ik toevallig gisteren van Alan gekregen. Ze zijn inderdaad reuze goed. Hier stuur ik ze weer terug. Jan W. kijkt al net zo ernstig als Wim vroeger deed. Herman denkt jullie met dat opbellen een reuze plezier te doen dus zullen we het maar houden op ong. 10.10. Mieters van die kleren. Reuze dat je aan die jasgordel hebt gedacht. Die is inderdaad nodig. Verder zit Herman momenteel te pennen aan jullie om officieel toestemming te vragen voor het trouwen. Zijn jullie al bezig met die papieren! Hoe vlugger we alles hebben hoe eerder we vorderen met kunnen trouwen dus te eerder ook meer geld. Dat van de R.Kruis is over heel Indië zo. Alles wordt opgeheven. Recht van spreken hebben we niet. Je kunt wel eens informeren. Maar uitleggen is veel te ingewikkeld hoor, dat doe ik wel in Holland. Het helpt echt niets. Ik ben nog met hun in correspondentie. Het pakje van vaders verjaardag is nu weer met een ander per boot gegaan omdat no 1 bijgetekend heeft. Herman zal in Holland zelf wel informeren en zo. Dat gaat van hieruit veel te lastig. Ik schrijf Wim vanavond ook nog. We hebben het de laatste tijd zo vreselijk druk gehad weet je, met afscheidsfuiven e.d. Vreselijk vermoeiend maar je kunt je er niet aan onttrekken. De nervositeit heeft Olga zeker van Wim hè? We sturen nu ook wat afdrukjes van de foto's aan Hermans ouders. De politiek is hier een rotzooi. Inderdaad. We wachten maar af hoor. Eergisteren heb ik vreselijke kiespijn gehad aan een verstandskies waaraan de tandarts al 14 dagen zat te knoeien. 's Avonds om half tien heeft Herman me nog er heen gebracht en toen is het ding getrokken, wat een opluchting. Ik vloog tegen de muur op van de pijn. Daarna heeft Herman een heleboel bloemen gekocht, Hij was zelf nog gelukkiger dan ik. Een van die meisje hier uit huis heeft toen ze 29 was ook gewrichtsreuma gehad. Toen heeft de dokter met een röntgenfoto ontdekt dat ze twee ontstoken kieswortels had aan ogenschijnlijke gave

kiezen. Die hebben ze getrokken en sindsdien heeft ze het nooit meer terug gehad. Gek hè? Naar die armbanden heb ik al geïnformeerd, ze moeten er wel zijn. Ik heb ze ook wel eens gezien en ik zal er een kopen voor Muultje, maar ik denk niet dat ze helpen. Hoe is het met dat nieuwe middel waar vader over schreef? Wat gek dat Leny zo ouwelijk is. Wij niet hoor. Herman zegt dat ik net een baby ben en dat ik zelfs nog een babyluchtje bij me heb. Dat merk ik zelf niet eens, al ruik ik nog zo vaak. Maar dat het lijkt geen kinderen te hebben is toch wel wat bar. En ze hebben er nog wel een zoon en dochter bij gekregen: ± 2 kinderen!!!! Willen jullie die papieren vlug sturen? Aangetekend lijk mij het beste. Dag hoor, tot volgende week, jullie Anneke

Palembang, 21 sept. '49

Beste ouders,

Ditmaal 'n extra brief, waarvan U echter wel niet zo vreemd meer van op zult kijken, gezien de laatste brief van Anneke. Tot voor kort waren we van plan geweest om in Holland te trouwen, maar uiteindelijk leek het ons toch maar beter om het hier te doen. Temeer daar we geen van beiden erg veel houden van allerlei plechtigheden als recepties e.d.. Wat ons tweetjes betreft is het dus allemaal in orde, maar, en dit is de reden van deze extra brief, ik heb uw toestemming nodig. In Holland zou het veel gemakkelijker geweest zijn, dan had u me gekend en kunnen zien, aan wie U uw enige dochter toe ging vertouwen. Anneke en ik echter zien dit niet als 'n onoverkomelijk bezwaar. Ze heeft U het meeste omtrent mij geschreven, U weet hoe we er voorstaan en zoals het nu lijkt, blijf ik in Holland voorlopig toch nog onder dienst en we zijn beiden heel erg optimistisch. Daarom zou ik U langs deze weg toestemming willen vragen om met haar hier te mogen trouwen. Ik heb ze inmiddels thuis ook geschreven wat onze plannen waren, en er nogmaals op aangedrongen dat ze nu zeer binnenkort eens naar Oosterbeek moesten gaan, wat ze dus ook wel zullen doen. U kunt dus altijd nog wachten met uw toestemming tot u met mijn ouders gesproken hebt, hoewel Anneke vindt dat U daar toch maar niet op moet wachten. Ze zit hier weer naast me en schrijft ook aan U. We hebben zo juist foto's zitten uitzoeken voor ons album, wat we gaan aanleggen. Dat zult U wel zien, wanneer we eenmaal terug zijn. We hebben intussen al 'n hele verzameling gekregen van onze tijd. En er komen er nog meer, want ze stuurden van de week nog 10 filmpjes uit Holland op, met 'n album. Verder maken we het beiden nog heel goed en zien met spanning uw antwoord tegemoet. Met vele hartelijke groeten, ook van Ankie, van Herman.

Palembang, 30 sept. '49

Lieve Ouders,

Het is nogal rustig vanmorgen, dus daarom schrijf ik maar hier op het lab. Gisteren jullie brief gekregen met de toestemming waar we erg blij mee zijn. Herman kreeg ook van zijn ouders een brief maar die waren erg teleurgesteld dat we niet in Holland trouwen. Maar Herman heeft er weer een brief overheen geschreven dat we toch bij het plan blijven dus nu hoop ik dat ze de stukken opsturen. Ik geloof dat de hoofdzaak bij hun is dat ze mij niet kennen en jullie ook nog niet maar Herman heeft geschreven dat dat aan hun zelf te wijten was want dat ze jullie dan hadden moeten opzoeken en hij heeft er ook op aangedrongen het nu te doen. Het is begrijpelijk dat je met een zaak nu niet gauw weg kunt maar ik vind ook dat ze jullie maar eens moeten bezoeken. Meters van die kleren. Ik hoop dat ze gauw komen. Heel misschien zijn we nog wel voor oudjaar thuis,

maar reken daar nu niet te veel op. Herman en ik hebben echt zin in die trouwerij en we hebben in principe met Frans afgesproken om als het kan samen in de kerk te trouwen. Dan worden de kosten zoveel lager natuurlijk. Frans voelde wel voor het plan. Hij wilde onze trouwerij verfilmen als jullie tenminste dat leuk vinden maar dan moeten jullie opsturen: 1 omkeerbare 8mm smalfilm, zei hij. Dus, als jullie er voor voelen dat zou het wel leuk zijn. Die film die toen gemaakt is bij Frans' trouwerij was heel aardig zei hij. Gisteren hadden we nog een verjaardagspartijtje van Hermans baas, kapitein Warner. Heel gezellig. De baas vond het leuk van die trouwerij en heeft ons logeerruimte aangeboden. Hij zei: "je had slechter kunnen treffen, het is zo'n peer hoor!" Toch wel leuk hè?. Veel nieuws is er verder niet. Dat pakje kan nog niet aan zijn aangezien Ger het weer aan een ander gegeven heeft die per boot is gegaan (Lo Breukemeijer) met de Astoria die 9/10 uit Batavia is vertrokken. Lo is ook uit ons huis en heel betrouwbaar hoor. Waar ze woont, weet ik niet, ik geloof in Apeldoorn. Herman en ik zijn al vol van het trouwen. Ik hoop dat de papieren maar gauw komen. Ik had ook er aan gedacht dat voor moeder een trouwerij toch nooit zo leuk is met al dat bekijks en ik heb ook een hekel aan heel Oosterbeek voor mijn neus. Brr!! In Indië is dat heel anders. We doen het nog dunnetjes over hoor als we terug zijn. Jullie Anneke

Palembang, 2 okt. '49

Lieve Ouders,

Allereerst P  p  , van harte gelukgewenst van je Hulebielk. Voorlopig de laatste verjaardag die ik niet bij jullie zal vieren. Wie weet 30 december wel thuis! Heb je mijn cadeautje al ontvangen daar zat nog een felicitatiebrief bij in. Ze zijn als het goed loopt juist v  r 8 oktober aan.

Hebben jullie weer dezelfde verjaardagsvisite als altijd, Ja zeker?

Zonet kregen we de brieven van jullie aan Herman. Wat leuk dat zijn ouders geweest zijn. Ik denk dat ze nu wel overtuigd zijn van dat trouwen. Je zult ze wel overtuigd hebben denk ik. Ik geloof dat ik niet eens zo'n bewijs van goed gedrag nodig heb achteraf omdat dat zo wie zo al nodig was om naar Indië uitgezonden te worden destijds. Komt Riek Klaassen met haar man boven te wonen? Hoeveel kamers krijgen ze dan? Dat zal wel goedkoper worden voor jullie denk ik maar als je nu maar goede hulp kunt krijgen. Is dat tegenwoordig wat gemakkelijker? O, ja volgende week zijn we van plan in ondertrouw te gaan omdat we dan distributie kunnen krijgen wat we dan weer verkopen (het is toch slechte rommel) en we kunnen daar misschien wel weer f 200,- op bij verdienen. Je wordt zo uitgerekend als wat! Een Gero kassette zou miters zijn, maar is dat niet te kostbaar? Wat gelukkig leven betreft, een lievere man dan Herman bestaat er niet en ik geloof dat dat toch ook wel heel belangrijk is. Het is vandaag maandag maar weer eens een 'hari besar' (*vakantie, feestdag*) zoals zo vaak in Indië. De Baboes zijn vrij dus we moeten zelf maar hannesen. Ik at bij Herman in de mess, dat is nogal gemakkelijk. Vanmorgen was er een film over de acties voor de officieren + dames. Het was heel aardig. O.a. ook over de Teblingtinggi actie waar Herman bij geweest is. Herman zal ook thuis ringen bestellen. Hij heeft daar geld en hier zijn de ringen lelijk en bovendien razend duur. Nu is de moeilijkheid de maat, maar dat trachten we maar met cirkeltjes te tekenen. Deze twee op de brief zijn ook armzalige pogingen in die richting.

De maten van de ringen

Herman zit nu ook aan jullie te pennen. Hij is ook bijna klaar, dus ik stop nu ook maar. Nogmaals gezellige dag en een verjaardagszoen van Anneke

Palembang, 2 okt. '49

Beste ouders,

Allereerst vader gefeliciteerd met de verjaardag a.s. zaterdag en natuurlijk moeder eveneens. Volgend jaar hopen An en ik er getuige van te mogen zijn. Vanmorgen ontvingen we uw brieven al voor mijn verjaardag. Hartelijk bedankt. En we waren erg blij met al het nieuws wat U ons schreef. Dat m'n ouders in Oosterbeek geweest waren en dat U samen hebt kunnen praten. Ja, voor mijn moeder was het nogal 'n teleurstelling, maar ze zal het nu toch ook wel inzien dat het voor ons zo veel prettiger moet zijn. Ik heb nog geen brief gekregen van thuis maar die zal van de week ook komen, en dan gaan An en ik volgende week al in ondertrouw. Wat de trouwerij zelf betreft: we proberen om daar 'n paar leuke filmpjes van gemaakt te krijgen, die U dan in Holland wel zult zien. Bovendien wat foto's. Vandaag hebben we 'n vrije dag vanwege een of andere Mohammedaanse feestdag en van de week moet ik nog 'n dag of vier op inspectie de binnenlanden in. Daarna gaan we alles in orde maken voor het trouwen. De tijd begint al op te schieten en over 'n paar maanden stappen we op de boot. We zijn nog steeds bezig om op dezelfde boot geplaatst te worden en hopen maar dat het zal gelukken. Vanmorgen zijn we naar 'n film voorstelling geweest van Dienst Leger contacten. 'n Voorlichtingsdienst met o.a.. 'n film over de laatste actie waaraan ik toentertijd ook nog heb deelgenomen. 't Was erg mooi. Ik moet alweer eindigen. Nogmaals, U beiden 'n prettige verjaardag gewenst met vele hartelijke groeten van Herman

Voor 8 okt. 1949

Voor vader, alleen openen op 8 okt.!!

Lieve P  p  ,

Hartelijk gefeliciteerd hoor! Dit pakje is meegenomen door een van de meisjes uit huis hier. Het is zo reuze lastig iets voor een man te vinden en nu heb ik hier een stel borrelglaasjes voor je van tin.

Ze zijn hier echt gewild en het wordt veel aan mannen gegeven. Ik hoop dat je ze aardig vindt. Een prettige dag hoor en veel plezier. Ook natuurlijk gefeliciteerd van Herman en van mij een stevige verjaardagszoen. Je Hulebielk

Palembang, okt. '49

Beste Ouders,

Eindelijk weer eens tijd om U te schrijven. 'n Paar drukke weken gehad. Zoals Anneke al geschreven zal hebben, zijn we dinsdag in ondertrouw gegaan, heel erg sober: In de jeep naar het stadhuis met z'n tweetjes, tussen het werk door. Maar thuis stonden toch nogal wat bloemen, dus dat was wel leuk en 's avonds hebben we het bij ons in de mess nog even gevierd. Dan zijn we druk aan het inkopen doen voor het a.s. festijn. Er worden filmpjes gemaakt en foto's welke U dan eerdaags wel te zien zult krijgen. En intussen draait de tijd door en nadert de dag waarop we naar Holland zullen terugkeren. Vermoedelijk gaan we in de tweede helft van december op de boot. Van thuis hebben ze

nu ook toestemming gegeven en het wachten is nu op de papieren. Mijn moeder vond het aanvankelijk nogal een teleurstelling zoals ze schreef, maar achteraf kan ze het zich toch ook wel indenken dat wij liever hier wilden trouwen. Dus dat is nu allemaal in orde. En dan ons mislukte telefoongesprek van maandagavond. Het was hopeloos slecht en praktisch niet te verstaan. We hebben twee en 'n half uur in die telefooncel gezeten, tot die telefoniste ons aanriep om 't maar op te geven waarop wij het gesprek maar hebben geannuleerd. Is erg jammer, we hadden U willen feliciteren en vertellen dat we de volgende dag in ondertrouw gingen. Volgens Anneke moet U dat er nog wel uit begrepen hebben. Verder maken we het nog erg goed en ook Anneke is tegenwoordig veel minder moe van het werken dan ze enige maanden geleden dikwijls was. Ze moet nu nog ongeveer zes weken werken en dan zit het er voor haar op. In die zes weken neemt ze waarschijnlijk ook nog een week vakantie. Tot de volgende keer maar weer. Met hartelijke groeten, ook van Anneke, van Herman

Palembang, 13 okt. '49

Lieve Ouders,

Het telefoongesprek was weer een fiasco. We hebben het maar niet weer laten verlengen want we hebben nu die lijdensweg van de vorige keer al gezien dus dat loont de moeite niet. Wel geloof ik dat vader verstaan heeft dat we dinsdag in ondertrouw gingen. Dat is inderdaad gebeurd. 's Avonds was er bij Herman in de mess een borrel ter ere van het feest en voor de rest hebben we er verder niets van gemaakt. Ik kreeg wel heel wat bloemen. De ondertrouw zelf ging even tussen het werk door en was in 10 minuten gefixd. Zeer summier dus. Waarschijnlijk gaan we de 2^e helft van december pas naar Holland hoor, dus dat komt dan wel goed uit. Het request van Herman om te vragen of ik samen met hem op de boot mag is ook al weg. We hopen dus dat dat gunstig resultaat zal hebben. Verder zijn onze stukken voor toestemming Com. Landmacht ook al weg. Dat

bewijs van goed gedrag heb ik after all niet nodig omdat ik uitgekomen ben. Leuk dat vader naar Steenwijk gaat en ook leuk dat ze bij jullie geweest zijn. Wil vader ook zeggen dat ze de papieren zo gauw mogelijk sturen, dan kunnen we misschien voor 1 november trouwen, dat scheelt dan zeker f 100,- in de maand. Zelig van Lies. Het is toch geen tb hè? Jammer ook dat Olga zo weinig opschiet. Wij zijn zo druk als een mens met allerlei soesah (*problemen*) als distributie inkopen die we weer verkopen om aan geld te komen, want wat je hier bij een huwelijk van de distributie krijgt is niets waard en in Holland kun je veel beter krijgen. Maar we kunnen er een boel geld van maken, zwart. O, ja, willen jullie die negatiefjes (die 60 stuks van het Hospitaal) weer terugsturen? We zullen zien ze bij de welfare te laten afdrukken. Dat willen jullie wel even doen hè? Meer nieuws is er niet. Ik heb beloofd Frans' huis een beetje in te richten voor Jeanne. Ik neem dus ± 23/11 mijn 'bilang tabeh' (*bilang= getal, figuur, som*). Tot volgende week hoor! Jullie Anneke

Palembang, 21 okt. '49

Lieve Ouders,

Dinsdag kwam het pakje met de papieren en het filmrolletje. Toevallig kreeg Herman die dag ook de zijne, zodat hij meteen de volgende dag alles kon inleveren op de Burgerlijke Stand. Alles was puik in orde hoor! Nu wachten we nog op de toestemming van de legercommandant, die waarschijnlijk wel over een dag of tien hier zal zijn. We gaan dan meteen voor de wet trouwen, dat is vanwege de ping ping. Wanneer het in de kerk zal gebeuren is nog niet helemaal zeker, want onafhankelijk van het request van Herman voor toestemming om mij op zijn boot te mogen, moet ik natuurlijk ook voorlopig mezelf laten boeken via het Rode Kruis. Nu heb ik antwoord gekregen dat ze me op de Rijns voorlopig hebben geboekt 3-12-'49. Dan zou ik dus, als het antwoord op dat request niet vlug genoeg komt, verplicht zijn daarop te gaan zitten en moet dus ± 20/11 hier al weg, wat hierop neerkomt dat we dus voor die datum trouwen. Nu zijn we bezig met een ruilrequest met een verpleegster die op de Oranje is geboekt van 7/12. Dus dan hebben we tot 17/11 de tijd om te wachten op het request en kunnen dus ± begin dec. trouwen. Misschien lijkt jullie dit nogal ingewikkeld. Je hebt er geen idee van hoeveel soesah zo'n trouwerij en zo'n vertrek naar Holland allemaal brengt. Papieren en nog eens papieren. We zijn heel druk met alles te arrangeren. Wat misselijk dat Riek zich niets meer van je aantrekt. Bah, wat onaardig. O, ja, er is Herman aangeboden als sociale Dienst officier naar Holland te gaan, dat komt dan hierop neer dat hij een maand voor de troep naar Holland gaat om alles vantevoren te regelen. Hij voelde er wel wat voor, dan heeft hij ook een maand langer om uit te kijken naar een baan. In die tijd is hij natuurlijk razend druk en zou ik dus thuis zolang logeren. Dat zou wel gezellig zijn hè? Enfin, we wachten maar af. Dag hoor. Tot volgende keer, jullie Anneke.

Palembang, 28 okt. '49

Lieve Ouders,

Gisteren kreeg ik een brief van moeder en Herman een van vader. Verder kreeg ik ook nog een van Hermans moeder. Alleen kom ik er gewoon niet toe ze te beantwoorden. Het leven is zo verschrikkelijk vol momenteel met al die soesah. Tot mijn grote schrik heb ik zelfs ontdekt dat Wims verjaardag helemaal langs me heen is gegaan. Dat komt wel weer goed als we weer in Holland zijn. Met geld komen we gelukkig mooi uit door die voordeeltjes als distributie welfare etc. De distributie is niet veel maar de prijzen zijn

hier zo hoog. Een beetje witte gebloemde katoen, wat witte drill en beddegoed en twee molton dekens. Dat is alles. Slecht goed, dus ook doodzonde om te bewaren voor Holland. Vader vroeg in de brief aan Herman of het pakje al was aangekomen. Ik meende het al geschreven te hebben. Dat was allemaal 100% OK hoor! Van Herman krijg ik met mijn verjaardag een gouden ringetje met diamant. Herman heeft het in Holland laten kopen van zijn geld en het is al hier. Ik heb het al gepast met de ogen dicht. Verder heeft Herman ringen besteld voor het trouwen maar zijn moeder schreef dat er moeilijkheden waren met de deviezen en uitvoerrechten. We hopen dat het lukken zal. Zondag hebben we weer massa's foto's gemaakt maar we sturen ze niet op want de afdrukken zijn hier zo slecht. We bewaren de negatieven voor in Holland. Waarschijnlijk (als ik het met Plooi kan fixen) stop ik 19/11 met werken. Dan heb ik nog 10 dg vakantie en tijd om een beetje rust te nemen. Inderdaad, ik ben er aan toe. 3½ jaar in de hitte hard werken voel je terdege. Geloof het maar. Vroeger zei iedereen "wat zie jij er goed uit" en dan werd ik razend. Tegenwoordig zeggen ze: "je ziet er slecht uit", maar dat vind ik ook niet leuk. Maar die vakantie zal me goed doen. Veel in de zon en bruin worden dan zie ik er beter uit als ik ga trouwen. Mijn jurk is al in de maak. Witte met gele kant. Kort hoor. Verder geen poespas, niets voor mij.

Het programma zal ongeveer zo zijn: ± 10 uur trouwen, daarna koffie met borrel in Hermans mess voor invités. Dan diner in de AMVJ voor dezelfde groep. 's Avonds 7 uur receptie en daarna fuif voor diegene die wil. Herman oeroest (*organiseert*) gelukkig alles. Meters is dat. Hij slaapt me alleen mee als het nodig is. Verder zorgt hij nog steeds dat ik eet. Tegenwoordig eten we samen in Pladjoe in de soos. Erg knus en Hollands met schemerlampjes en kleine net gedekte tafels. (iets bijzonders dat heb je hier nergens). De soos ligt aan de Moessi. Erg leuk. We drinken dan een borreltje vooraf. We hebben het heel knus samen. Dat pakje van vaders verjaardag had je al lang kunnen hebben. Lo is 8-10 (dus op vaders verjaardag) aangekomen. Ze is 9-9 vertrokken uit Batavia. Pakjes meegeven is niets gedaan zie ik al weer. Dàg, jullie Anneke

Palembang, 1 nov. '49

Beste Ouders,

Vorige week uw brief ontvangen, waarin U schreef dat U in Steenwijk bij mijn ouders was geweest. Wij vinden het erg leuk dat onze ouders elkaar nu kennen en zo te oordelen hebben wij het idee dat wij met onze wederzijdse ouders wel zullen kunnen opschieten. Wij maken het hier nog steeds goed en de tijd begint nu mooi op te schieten. Onze trouwdatum hebben we vastgesteld en mits er zich geen onvoorziene omstandigheden meer voordoen trouwen we op woensdag 30 november. Daarna hebben we nog 'n week ongeveer om hier de laatste voorbereidselen te maken voor ons vertrek naar Holland. Anneke heeft weer 'n ander bericht gekregen van het Rode Kruis en is nu geboekt op de 'Asturias' van 17 december, zodat ze hier ongeveer 7 december vandaan gaat naar Batavia. We hebben echter nog steeds 'n stille hoop dat we straks samen op 'n boot komen. Maar U ziet wel, over ruim twee maanden komen we in Holland aan. Ja, wat we dan gaan doen, of eerst naar Oosterbeek, of naar Steenwijk of dat U en mijn ouders naar Amsterdam komen, dat moet nog wel opgelost worden. Ik heb er trouwens ook al over naar Steenwijk geschreven. Anneke zit hier weer naast mij. Morgen zou ze U schrijven. Ook zij maakt het goed en verlangt erg naar haar a.s. vakantie. Waarschijnlijk neemt ze ± 20 november al vrij, zodat het er voor haar al gauw op zit. Ze heeft echt behoefte aan 'n paar vrije weken vakantie. Ik zelf neem ook nog 'n week vrij, zodat we het nog wel gezellig kunnen hebben samen, wat winkelen en

afscheid nemen van onze kennissen hier. Onze trouwringen zullen nu ook wel gauw komen, hoewel dat nog 'n hoop soesah heeft gegeven. Anneke vertelt me nog over 'n brief van vader, die ze niet heeft ontvangen en waar ze zich ongerust over maakt. Maar die zal nog wel komen. Tot slot, de hartelijke groeten van ons tweeën. Herman

Palembang, 2 nov. '49

Lieve Ouders,

Zojuist terug van het zwemmen vond ik jullie brieven met alle vragen. Straks gaan we eten in Pladjoe en daarna naar de bios, dus dan schiet het schrijven er weer bij in. Ik zal nu dus maar onmiddellijk even in de pen klimmen.

1e Ik heb de brief van vader over het bezoek aan Steenwijk nooit gekregen.

2e Ons trouwen gaat als volgt. Over $\pm$ 14 dagen op het stadhuis. 's Avonds met de 2 getuigen (Frans en Helène) een etentje in Hotel Unit. Verder niets. $\pm$ 30 nov. zijn we in principe van plan in de kerk te gaan trouwen. $\pm$ 9 of 10 uur. Na de kerk koffie + borrel bij Herman in de mess. $\pm$ 1 uur diner in de AMVJ (kleine zaal) 't zijn 40 à 50 genodigden. Daarna even rust. 7-8 receptie bij Herman in de mess en fuif voor wie wil blijven. Mijn bruidsjurk is van witte kant (kort). We hebben dan nog $\pm$ 8 dagen samen en logeren dan òf bij Warner of in Smit Hotel mits we ping ping genoeg hebben.

3e Nu het vertrek. Voorlopig is de datum veranderd. Ik ben nu geboekt op de Asturias van 17-12. Ik kan nu wachten tot 17-11 met het bericht te horen wanneer Herman vertrekt. Weten we die datum en die boot dan doet èn Herman van zijn kant en ik via het Rode Kruis (ze hebben hun medewerking al toegezegd) moeite om samen op Hermans boot te gaan. Herman gaat waarschijnlijk als sociaal dienst officier en dat zou volgens onze berekening dan ook $\pm$ half december zijn. We hebben goede hoop dat we nog wel samen kunnen. Dus nog even afwachten. Wij weten niets meer dan jullie. Ik ga als ik met de Asturias ga, toch niet vóór 7-12 hier uit Palembang, dus de kleren komen nog best op tijd denk ik. Het trouwen met Frans samen zal wel van de baan zijn. Gisteren was hij hier en vertelde dat het weer hopeloos was. Het is mij ook langzamerhand een raadsel geworden die twee. Ze hebben weer herrie over het katholiek trouwen en nu heeft Frans al weer 3 weken geen bericht van haar gehad. Hij weet niet eens of ze wel 4 november weggaat. Wij snappen er ook niets meer van en omdat we nu op willen schieten, wachten we niet tot Frans iets weet. Hij kan altijd nog meedoen als hij wil. Nu over dat baan zoeken van Herman. Het gaat alleen hierom. Kan Herman een goede baan met vooruitzichten krijgen, beter financieel dan in het leger en kan hij er uit, dan doet hij dat en omdat hij als Sociale Dienst Officier daar dan midden in zit, kan hij dat zo goed bekijken. Het zou miters zijn als wij het huis boven zolang zouden kunnen krijgen. Gezellig ook. Herman zal wel veel in Den Haag moeten zijn maar hij komt de weekenden dan toch over. Hebben jullie ruzie met Riek? Wanneer gaat ze er nu uit? De foto's met JW tje zal ik nog steeds toesturen. Maar ik kan ook wachten tot ik weer bij jullie ben. Heus, alles loopt zo door elkaar momenteel. Je weet niet half wat we allemaal te doen hebben. Wachten jullie dus maar rustig af hoor. Dag, tot volgende week. Jullie Anneke

Palembang, 8 nov. '49

Lieve Ouders,

Nog wel geen brief van jullie gekregen maar aangezien ik nu even tijd heb schrijf ik maar vast. Gisterenavond was Frans nog hier. Diep in de penarie. Hij heeft nog niet eens van Jeanne gehoord of ze op de boot zit. Snap je dat nu? Wij hebben hem aangeraden maar

een telegram naar de boot te sturen. Herman en ik hebben hem gisteren getracht wat op te monteren. Het valt niet mee en hij heeft inderdaad massa's zorgen over dat huwelijk, zijn huis etc. etc. Wij hebben echt met hem te doen hoor. Als je zo moet trouwen. Ik ben dan dankbaar dat het tussen Herman en mij zo goed is. Natuurlijk is het niet altijd rozengeur en maneschijn maar dat geeft niet. O ja, we hebben gisteren de ringen gekregen, leuk hè? Ze zijn heel mooi. Ik vind dat trouwen verschrikkelijk griezelig en wij zijn blij als alles maar achter de rug is. Heerlijk rust. Wij hebben nog wel hoop dat dat samen reizen wel voor elkaar komt. Ik heb op het ogenblik de ring aan. Zomaar voor de aardigheid. Ik moet er nog aan wennen. Momenteel heb ik een meisje van het R. Kruis te logeren uit Bandoeng. Ik ken haar al lang, een aardig meisje. Ze gaat volgende maand naar Holland. Toevalligerwijze ontmoette Frans haar gisteren bij ons en nu zijn ze samen op stap. Dat is heel goed voor hem. Herman zegt dat het jammer is dat ik voor ik Herman kende niet meer met Frans omging. Dat was goed voor hem geweest, zegt hij. Herman is erg op Frans gesteld. Wij hebben hem voorgesteld een advertentie te zetten van zijn trouwen, dan haar op onze receptie meteen te introduceren bij alle bekenden (je hebt hier anders allerlei officiële verplichtingen) dan is hij van die soesah voor hem zelf af, daarna met Jeanne 14 dagen naar Tandoeng (een leave center) om tot zichzelf te komen en daarna pas over dat katholiek worden te beginnen. Dat kind moet dol worden van dit gezeur. Hij voelde inderdaad veel voor dit plan. Wij zijn blij als we hem een beetje kunnen helpen. Hij is zo'n eenzamelings. We hebben pas weer bentak (*schreeuwend*) leuke foto's gemaakt. Ik zal jullie de negatieven sturen dan kun je ze voor jezelf ook af laten drukken. Dag hoor, ik stop weer. Heel veel groeten van Herman natuurlijk. Jullie Anneke

TELEGRAM						
(a) AANGENOMEN TE (b) ONTVANGEN TE	TELEGRAM NUMMER	AANTAL WOORDEN	DATUM EN TIJD VAN (a) AANNEMING, (b) ONTVANGST		DIENT- BIJVOEGSELS	OPGENOMEN DOOR
a Palembang	0233	15	a 14/11 194	11 41	Holland	2
b OOSTERBEEK			b 14/11 194	14 15	OST	
<i>Trouwen woensdag 2 s. 10.00 uur.</i> <i>voor de burgerlijke stand</i>						
DRAAD OF TOESTEL- NUMMER:		VERZEND UW TELEGRAMMEN VIA „HOLLANDRADIO P T T”			MOD T 17* (GR) - L 3956-48 NADruk IS VERBODEN	

Palembang, 19 nov. '49

Lieve Ouders,

Woensdag ontvingen we keurig op tijd jullie felicitatie. Het was een gezellige dag ofschoon iedereen haast het maar raar vond dat we er zo weinig van maakten. Een heel klein beetje nerveus was ik wel. Maar voor de kerk ben ik als de dood. Br, ik moet er

maar niet aandenken. Zenuwachtige tijd hoor. Ik heb al kriebels in mijn buik. Woensdag om 10 uur trouwden we. Frans en Helène getuigden. Voordat Frans tekende ondervroeg hij me nog ernstig of ik wel doordrongen was welke plichten ik had. Om 10 over 10 stonden we weer op straat. We hebben nog wat foto's genomen ook. Daarna koffie en een borrel bij ons thuis. We hebben toen bij een chinees gegeten. Het werkte beslist versuffend want daarna sliep ik van 2 tot 5 als een blok. Herman belde me op om 5 uur anders sliep ik nu nog. 's Avonds zijn we even naar Frans toekomstige woning gaan kijken (een garage!) daarna hebben we met Frans en Helène gegeten in Hotel Smit, waarna we naar de film zijn gegaan. Het was allemaal heel gezellig. Gisteren (heugelijke feit) kwam het pak aan. Alles is prachtig overgekomen hoor. Wat een mooie jas. Hij is me erg wijd maar 'men' die het weten kunnen zeiden dat het zo hoorde. De jurk past precies, ook erg leuk. Het vestje idem. En de wanten zijn erg leuk, ook de das. Alles prachtig in de kleur. En de kousen en een shawl, ook keurig. Ik heb me gisteren onmiddellijk winters aangekleed, stikte bijkans na 2 minuten. Ik ben erg bij met alles. Wim zal ik ook schrijven. De koekjes smaakten wat naar kamfer, wat ik niet erg vind. Reuze verstandig om die kamfer er in te doen. Momenteel zit ik op het lab te schrijven. Ik heb het commando overgedragen aan Zwol en zie nu maar toe. Ik heb er volkomen genoeg van. Nog maar twee dagen gelukkig. Wat zal ik bij zijn als het 1 december is!. Wij zijn zo druk en Herman heeft het nog zo druk in zijn werk ook met het oog op de overdracht. Hij is ook vaak erg moe, wat een geluk dat hij zo rustig is. Ik ben vaak onmiddellijk in de hoogste boom als me iets niet aanstaat en vreselijk opgewonden. 't Komt alleen van de 'zenuwen'. Maar Herman kalmeert me altijd. Tenslotte heeft hij veel meer aan zijn hoofd want hij oeroest (*organiseert*) alles. Ik hoor het alleen maar aan. De rest van het blad zal ik thuis nog even gebruiken om jullie vragen te beantwoorden.

1^e: de reis naar Batavia duurt per plane 2 u en per boot 2 dagen. Je moet echter $\pm$ 10 dagen voor vertrek naar Holland in Batavia zijn om je papieren in orde te maken e.d. (ban yak susah! (*veel gedoe*). Hermans naam en toenaam staat precies op het trouwkaartje. Zend de telegrammen maar aan 16 Compie AAT, op Hermans naam. Nu geloof ik dat jullie alles weten, tenminste net zoveel als wij. Definitief weten we van een boot nog niets, we wachten maar af. Verder is alles goed. Ik werk niet veel meer en ga lekker dinsdag met pensioen. Dag hoor, tot volgende week. Jullie Anneke.

Ik geloof dat H. al geschreven heeft aan jullie.

Trouwen voor de burgerlijke stand

Palembang, 22 nov. '49

Lieve Ouders,

Gisteren kregen we jullie brieven met de felicitaties. Ik ben nu al weer zeven dagen mevrouw. 't Gaat zo vlug. Nu nog maar acht en we zijn van alle soesah af. Maar nu is er gisteren weer een narigheid geweest, waar we allebei erg ellendig over waren. Herman gaat nl. pas in februari naar huis. We zitten in zak en as, hebben gisterenavond tot half elf zitten bomen. We weten werkelijk niet wat te doen. Als ik in december naar huis ga, dan zijn we meer dan drie maanden van elkaar en als ik reken dat we toen ik naar Bandoeng ging, maar zaten te verlangen naar elkaar en ik geen moment rust had, noch Herman, dan weet ik niet hoe we dat door moeten komen. Was het nu maar vlak bij en niet zoveel duizend kilometer ver dan ging het nog maar ik zal rust nog duur hebben. We weten het niet wat er nog allemaal gebeuren kan. Als we nu maar een woonruimte hadden dan kon ik hier blijven maar we logeren straks bij kapitein Warner, en daar kunnen we toch niet zo lang blijven zitten. Bovendien voelt Herman er niet voor bij zijn baas in huis te zitten en dank je te zeggen. Waar ik hem gelijk in geef. Een mogelijkheid bestaat er nog dat Jeanne niet wil wonen in die garage van hun en ze nog niet direct gaan trouwen, dan zouden wij die garage kunnen krijgen zo lang. Wat geeft het leven toch een bende soesah. Hadden we nu maar veel geld dan was het nog wat. Hier is wel te lenen maar dan moeten we dat in Holland teruggeven wat zonde is van onze spaarduiten. Iedereen raadt ons aan hier te blijven. Ook Hans en Babs waar we gisteren een hele tijd hebben zitten kwekken. Wanhopig hè? Herman zegt dat de jongens bij hem op de compie wild zijn van nijd. Er zijn er bij die al van '38 af in dienst zitten. Ja, je moet op de regering maar vertouwen. Enfin, we moeten maar weer zien. Tot volgende week hoor, jullie Anneke

Palembang, 22 nov. '49

Beste Ouders,

Allereerst onze hartelijke dank voor uw gelukwensen bij ons burgerlijk huwelijk. Het telegram kwam 'n half uur, nadat we getrouwd waren binnen, dus prachtig op tijd. We hebben die dag er niet veel van gemaakt, we hadden natuurlijk beiden vrij en hebben overdag wat boodschappen gedaan. 's Avonds zijn we met de beide getuigen ergens Hollands gaan eten en daarna naar de bioscoop. Toch was het voor ons tweeën 'n erg gezellige dag. En nu wachten we op de 30^e. We zullen beiden blij zijn wanneer het achter de rug is. Vandaag werkt Anneke voor het laatst en dan heeft ze nog ongeveer 'n week de tijd om uit te rusten. En daarna kunnen we bij mijn baas logeren. Die heeft nl. twee kamers vrij, welke wij kunnen gebruiken tot Anneke op de boot stapt. De datum is echter nog steeds niet definitief bekend, ook voor mij niet. Overigens zijn wij beiden blij dat we weggaan. We houden beiden erg veel van het land hier maar om straks de chaos te moeten aanzien na die soevereiniteitsoverdracht is ons te veel. Op 't ogenblik is men hier ook druk bezig grote gebieden te ontruimen. Iedereen ziet verbitterd toe en de soldaat die er niets van begrijpt vraagt zich alleen maar af waartoe al die offers zijn geweest. En wanneer ze het ons vragen kunnen we onze schouders alleen maar ophalen en vertellen dat wij er evenmin iets van begrijpen. Maar dit is wel zeker, dat het land onherroepelijk kapot gaat aan corruptie en burgeroorlogen. Ingesloten doe ik U nog 'n pasfoto van Anneke toekomen, welke gemaakt is op haar trouwdag en nodig was voor haar paspoort. We vonden 'm erg aardig geworden.

En nu verder maar afwachten tot 30 november. We zullen U het verloop nog wel schrijven. Met vele hartelijke groeten, ook van Anneke, van Herman

De trouwerij

Palembang, 5 dec. '49

Lieve Ouders,

Gelukkig is alles voorbij en goed gegaan ook. Ik zal jullie het relaas even ophangen. 9 uur precies in de kerk. Ik was in het minst niet zenuwachtig. Mijn witte jurk was goed uitgevallen en ik had een wit kalbandachtig (*haarbandachtig*) geval op mijn hoofd van hetzelfde goed als de jurk. Verder een prachtig mooi bruidsbouquet van lila orchideeën en een dito corsage. Ik bracht het er naar mijn gevoel wel vrij netjes af. Er knapten geen

bandjes en ik deed ook geen plas op het altaar. We hadden de wagen van de TVTB waarop een groot bord met 'just married' erop. Dat ontdekten we pas later op de negatiefjes van de foto's. Er zijn banyak (*veel*) foto's gemaakt en allemaal erg leuk. Herman heeft de negatieven naar zijn huis gestuurd met het verzoek drie series afdrukken te maken, een voor jullie ook. Na afloop van de kerk hebben we met $\pm$ 50 mensen in de AAT mess koffie met gebak gehad, daarna borrel. In die tijd kwamen ook jullie bloemen waar Frans voor gezorgd heeft. Erg leuk hoor! Er is een foto van gemaakt. Die zie je dan vanzelf wel op de fotootjes. In de kerk waren veel mensen. Om 1 uur zijn we naar de AMVJ gegaan voor het eten. Piet vd Schalk, Dr. Wustefen, Warner, Dr Aal, één uit H. mess, een uit mijn mess, Hofkamp en Frans hebben gespeecht. Na afloop zijn Herman en ik samen gaan rijden in de luxe wagen, heel deftig (dat dachten we tenminste) niet wetende van dat grote bord op die auto van 'just married'. We kregen een escorte van AAT ordonisanten en een heel rij jeeps volgden ons na afloop van de kerk. 's Avonds was de receptie, alles was keurig verzorgd. Herman heeft alle eer er van en tevens alle lui die geholpen hebben. Wij zijn niet zo lang meer blijven plakken en hebben nog heerlijk een eind rondgereden. Momenteel logeren we bij Kapitein Warner en a.s. zaterdag gaan we naar de garage van Frans. Hij krijgt het huis er naast wat leeg komt. We eten dan samen en hebben samen een baboe en katjong. Verder schaffen we ons niets bijzonders aan. Ik maak het gezellig met wat doeken en verder doen we het met kazerneringspullen. O, ja, die negatiefjes die je Jeanne hebt meegegeven zijn de hele verkeerde. Ik moet die hebben van het Hospitaal. Willen jullie ze zo gauw mogelijk opsturen want ze zitten er om te springen. Willen jullie er vooral aandenken? De rolfilm om in Holland af te draaien gaat ook met de negatieven mee. Zo kunnen jullie alles goed zien. Nu eindelijk komen we een beetje bij. De eerste dagen na het trouwen hebben we nog druk gedraafd. Ik had geen moment tijd om jullie te schrijven. Herman had nog maar 2 dagen na het trouwen. Dat was lang niet genoeg want hij was doodmoe. Ik vind het miters om straks in mijn eigen huis te zitten. Als ik dan wat op orde ben zal ik jullie weer uitgebreid schrijven. We hebben massa's bloemen gehad en mooie cadeaux. Maar we hebben net geld genoeg om van rond te komen. Lenen doen we in geen geval hoor. Morgen trouwen Frans en Jeanne met dispensatie. Herman en ik zijn getuigen. Dag hoor. Ik moet stoppen er is nog zo veel te schrijven. Wil je Hetty, Truus v. Lingen etc. tante Bets, etc. etc. bedanken voor de brieven? Dag, Julie Herman en Anneke

Palembang, 13 dec. '49

Lieve Ouders,

Eindelijk rust!!!! Gisteren zijn we in ons eigen huisje getrokken. De garage waar Frans en Jeanne gewoond hebben en we zijn uitermate tevreden. De garage is een ruime woonkamer. Er staat in 1 zitje, een bureau, klein kastje, eettafel met stoelen, soortement buffetje en theetafeltje. Met alle mooie dingen en kunstvoorwerpen die we zo in deze tijd verzameld hebben + schemerlampjes is het een heel gezellig geheel geworden. Naast de garage met doorloop op de belokan (*bocht, draai*) is de slaapkamer en daarnaast badkamer, wc en keukentje. Dus helemaal vrij. Frans en Jeanne zijn onze burens. Ik heb een djongos (*boy*) die me goed bevalt die strijkt, wast en maakt schoon. Eten krijgen we uit de AAT mess, kant en klaar. Alles gaat perfect zo. Onze meubelen hebben we van de kazernerings wat een reuze bof is. Alles van de compie. Hadden we die niet gehad dan hadden we het nooit voor elkaar gekregen. Gelukkig komt Herman nu ook tot rust, wat beslist nodig is. Bij de familie Warner hebben we het erg gezellig gehad maar nu heb ik een meer huisvrouwelijk gevoel. Wat overigens een makkelijk leventje hier is want als je

niets wil doen dan hoeft je niets te doen. We vinden het echt gezellig zo samen, vooral 's avonds. Het is jammer voor jullie dat we nu weer later komen maar daar is nu eenmaal niets aan te doen. Ik heb nu ook tijd om een rustig leven te hebben. 's Morgens rijd ik met de jeep en Hermans chauffeur boodschappen af. Af en toe ga ik eens bij Jeanne kijken. Van uitslapen komt niets want Herman moet om 6 uur altijd op en dan heb ik ook geen zin meer te blijven liggen. Dag hoor, tot volgende keer maar weer. Jullie Anneke en Herman

Palembang, 16 dec. '49

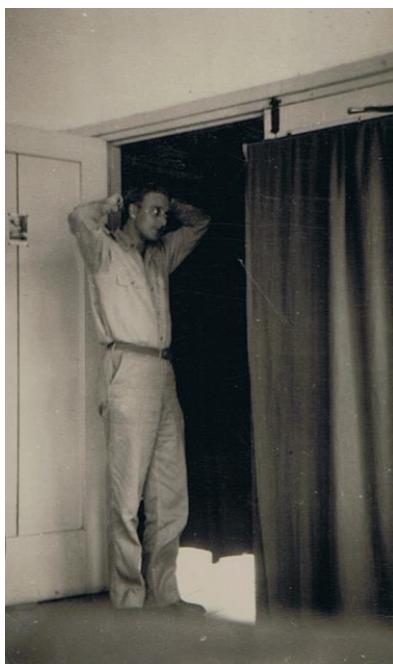
Beste Ouders,

Nu alle drukte van de trouwerij voorbij is en we thans verhuisd zijn naar ons nieuwe 'home', wil ik U ook weer eens schrijven. Anneke zit hier vlak bij me en zit te lezen. We hebben net gegeten en gaan straks nog even uitwaaien in de jeep. Want het is op het ogenblik erg warm. Ja, in Holland is het op 't ogenblik al weer winter maar moeilijk voor te stellen hier. Maar nog 'n twee maanden en dan zijn wij waarschijnlijk ook in Holland. Zoals het er nu voorstaat gaan wij eind januari naar Batavia, moeten daar nog 'n dag of tien wachten, op de boot stappen zodat U ons dan begin februari of op z'n laatst begin maart kunt verwachten. En tot zolang hebben wij hier 'n huisje weten te bemachtigen. Anneke weet niet meer of ze U alles over ons huis heeft geschreven of niet. Ik zal U daarom 'n korte beschrijving geven. We hebben 'n vrij grote woonkamer (ex garage), erg aardig hoor, een slaapkamer, eigen badkamer + nog 'n soort keukentje. Die woonkamer is door Anneke erg aardig ingericht met eigen spullen en wat meubilair, wat we van het leger in bruikleen hebben gekregen zodat we er hier een gezellig home van gemaakt hebben. We wonen naast het huis van Frans en Jeanne wat heel leuk is maar we hebben toch 'n geheel apart gedeelte met eigen in- en uitgang, zodat we geheel zelfstandig wonen. Van de week heb ik nog wat foto's gemaakt van Anneke en d'r huishouding, die ik volgende week zal opsturen, wanneer ze aardig zijn geworden. De negatieven van de trouwerij heb ik 'n dag of 10 geleden al naar Steenwijk gestuurd om te laten afdrukken. Ik heb aan m'n ouders gevraagd om van elk drie afdrukjes te willen laten maken, één voor Steenwijk, één voor U en één voor ons. De afdrukjes voor U zullen ze waarschijnlijk zelf komen brengen en wij hebben hier de negatieven gezien, ik geloof dat het grootste deel erg mooi gaat worden, zelfs om er straks nog 'n paar vergrotingen van te laten maken. En dan hebben we nog twee filmpjes, welke we ook binnenkort zullen opsturen om te laten ontwikkelen. Daar hopen we dan straks zelf de première van te zien. Verder maken wij beiden het erg goed. Anneke komt helemaal tot rust nu en ziet er ook weer veel beter uit. Nu straks nog samen op de boot, wat waarschijnlijk wel door zal gaan en dan zijn we in Holland. Nog maar 'n paar maandjes. Volgende week zal Anneke weer schrijven. Met vele hartelijke groeten van Anneke en mij, Herman

Huisje, boompje beestje

Palembang, 21 dec. '49

Lieve Ouders,

Ik heb een hele lange tijd geen brief meer gehad van jullie.

Vandaag zijn we al weer 3 weken getrouwd en ik leef nog steeds een luizenleven. 's Morgens scharrel ik wat rond met huishoudelijke plichten die minder dan minimaal zijn. Af en toe word ik zelfs huishoudelijk, ruim kasten op ofzo. 's Morgens komt Jeanne wat bij me drinken maar verder zien we elkaar niet zo geweldig vaak, ofschoon al wat meer dan eerst. In het begin moest ik nogal erg aan haar wennen. Of dat nu komt omdat ik haar een beetje weinig toeschietelijk vond weet ik niet, maar met Babs ben ik altijd heel anders. Hans en Babs komen nog al eens op bezoek en dat is altijd razend gezellig. Babs verwacht een baby en ze houdt eind deze maand met werken op. In mei komt de baby. Jammer dat ik dat niet meer meemaak. Ik zou het wel leuk vinden als bij ons zich ook een no. 3 aan zou melden want het werk van een pas getrouwde vrouw is wel heel summier. Ik ben altijd reuze blij als Herman weer thuis is. Desondanks verveel ik me allerm minst. Ik heb nu tijd om wat aan mijn kleren te naaien en te lezen, maar het is een onmenselijke overgang van dat oerdrukke werk plus de drukte van het trouwen en nu. Ik kom nu helemaal tot rust en zie er volgens Herman al veel beter uit. Niet zo grauw meer.

We zijn erg gelukkig samen en we hebben het echt gezellig. Eergisteren hebben we bij Jeanne en Frans gegeten. Jeanne beweert dat ze het erg druk heeft. Waarmee snap ik niet goed. Hebben jullie de foto's van het trouwen al gekregen? We zijn razend benieuwd. Met Kerstmis zijn we 1^e dag bij Babs en Hans te eten genodigd en 2e dag is er een dineetje in de mess van Herman. Om 12 uur gaan we naar de kerstnacht. Daarna wil ik hier een gezellige tafel maken met wat kaarsen en wat rood papier ofzo. Zien dat ik krentenbrood krijg. Tot volgende week maar weer hoor. Herman heeft jullie ook pas geschreven. Dàg als altijd jullie Anneke

Palembang, 27 dec. '49

Lieve Ouders,

Gisteren kwam er weer een brief van jullie. Het had lang geduurd deze keer. Ingesloten nog een paar fotootjes van het Burg. Huwelijk. Ze zijn wel aardig hè? Verder nog iets. We gaan nu (officieus) weg op 29 jan. uit Batavia, dus één maart in Holland aan wal. Nu willen we graag jullie plannen weten wat afhalen betreft. Wij moeten nl. een debarcatieadres opgeven. Komen jullie nu naar Amsterdam dan moeten we dat opgeven. Wachten jullie met Hermans familie in Oosterbeek, dan geven we dat op. Herman zegt dat het het beste is als jullie en ook zijn ouders per auto naar Amsterdam samengaan (heeft Wim zijn auto al?) en dan hebben we de vlugste manier om naar Oosterbeek te gaan. Hebben jullie dan 2 of 1 auto nodig? Enfin, dat moeten jullie maar even met de fam. in Steenwijk bepraten en ons zou gauw mogelijk berichten, want $\pm$ 15/1 gaan we al uit Palembang weg. Ook is er nog een klein kansje dat ik niet bij Herman op de boot zit omdat Herman commandant is van die compie en dus bij hun op de boot moet en mochten er geen vrouwen op dat schip worden toegelaten dan zal ik dus alleen (voor of na Herman) aankomen. Maar dan komt vader toch zeker hè? Schrijven jullie alles dan heel duidelijk en zo vlug mogelijk? Maken jullie je plannen maar op zoals dat het beste lijkt. We hebben reuze gezellige kerstdagen gehad. 's Nachts naar de nachtmis (12 uur) daarna had ik voor een kersttafel gezorgd met rood papier en kaarsen. Ik had krentenbrood en macaronischotel (zelf gemaakt) waar Herman (wonder boven wonder) dol op was. De volgende dag hebben we pas om 12 uur ontbeten, weer met krentenbrood en 's avonds zijn we bij Hans en Babs wezen eten. Dat was ontzettend knus en leuk. Een prachtig versierde tafel met kaarsen en rood lint. Het was oer knus zo met zijn vieren. Hans en Babs zijn echte goede vrienden. Gisterenavond hadden we een diner in de AAT mess. Ook erg leuk, maar ik had zo'n dikke maag dat ik bijna niet kon slapen. Ofschoon Herman om half twaalf gisternacht naar de compie moest en ik hem niet meer thuis heb horen komen. Om 3 uur moest hij er weer naartoe en tot die tijd lag hij te lezen naast me op bed maar ik was gewoon buiten westen. Vandaag en morgen vrije dagen vanwege de overdracht, maar Herman moet steeds naar de compie. Ze moeten een beetje controle houden dat er niets gebeurt want zo'n $\pm$ 600 AAT soldaten zijn geen bewaarschoolkinderen en je weet nooit wat er gebeuren kan in deze dagen. Overigens valt het allemaal erg mee. Het is allemaal heel rustig, zelfs het Indische Personeel is binnengekomen. Die mochten anders vrij hebben. O, ja, voor ik het vergeet, daar had ik natuurlijk mee moeten beginnen. Een heel gelukkig 1950 met jullie zes kinderen hoor! Binnenkort komen de uithuizige twee ook weer bij jullie. Wij zien een beetje tegen het vertrek op, vooral nu we het zo leuk hebben samen. Herman knuffelt me bij tijd en wijlen zo geweldig dat ik er momenteel zelfs een blauwe kin aan over gehouden heb. En een pijnlijke slaap. Ik heb al gezegd dat ik geen gummie pop ben maar het mag niet baten. Overigens vind ik het erg leuk hoor! Jeanne vraag ik nooit om raad. Ik kan het zelf uitstekend af. Ze is een beetje zeurderig. Beweert het druk te hebben! Ze had maar eens hier een baan moeten hebben dan zou ze wel anders piepen. Dag hoor, nogmaals gelukkig 1950. Als altijd jullie Herman en Anneke

Palembang, 27 dec. '49

Lieve Ouders,

Nota bene vergeet ik natuurlijk weer die foto's in te sluiten. Hier zijn ze dan. O, ja, en dan vroeg je nog naar wie ons geschreven hadden. Tante An, Annie, tante Bets, tante Zus en Hetty Dibbets en consorten.

En dan wou ik jullie nog steeds schrijven dat het jammer genoeg niet ging vanwege het geld om met Kerst en Sint jullie iets te sturen. Ieder dubbeltje moeten we tien keer omkeren. Maar we brengen voor jullie allemaal wat mee hoor!

We hebben een paar foto's van ons huisje gemaakt en we maken er nog wel meer dan kunnen jullie die zien in Holland. Onze verjaardag vieren we ook vanwege het geld zeer summier. Ik krijg van Herman een antieke Chinese schaal (ik heb hem al gezien). Hij heeft er weer veel te veel geld aan uitgegeven natuurlijk. De trouwerij van Frans was verder niets, ze hebben er niets aan gedaan. We hebben 's middags met ze gegeten. Het gaat anders wel goed met die twee hoor! Hoe ons leven hier is? Nu om 6 uur moet Herman op. Ik doe dat ook (onder protesten) en maak ontbijt klaar. Dan gaat Herman weg en ik doe nog een tukje tot 9 uur. Dan pruts ik een beetje rond tot Herman komt. We gaan dan eten (rijsttafel) en dan slapen of lezen op bed. Herman geeft dan het commando slapen en dan slaap ik (het eerst sinds mijn komst in Indië) iedere middag toehalf 5. Dan zet ik thee met iets er bij en dat drinken we op bed op. Daarna mandiën. Herman gaat dan vaak nog naar de compie. Om 7 uur dek ik de tafel (brood) meestal met gebakken ei ofzo en daarna lezen we, rijden meestal nog even om of gaan uit. Zo onze dagindeling. 's Morgens loop ik heerlijk rond in shorts en bloesje (kan ik nu wel dragen) maar het prettigste is als Herman weer thuis is. Zo, nu heb ik heel uitgebreid geschreven hè? Tot volgende keer. Jullie Herman en Anneke

Palembang, 6 jan. '50

Lieve Ouders,

Het is alweer een beetje laat geworden met schrijven. We moeten nogal eens uit en we krijgen nogal eens bezoek. Bovendien zit ik momenteel weer zonder djongos (*boy*) (no. 4 is 2 dagen geleden verdwenen) zodat ik nu 'morgens druk ben. Ik doe zelfs de was zelf. Herman is daar reuze boos over want ik geloof dat hij denkt dat ik me niet mag verroeren omdat hij vindt dat ik vakantie heb. Overigens ben ik veel te actief van aard en vind het dus wel lollig al dat gepruts. Ik doe de was in de mandiekamer en trek daarbij een badpak aan! Vanwege de hitte, you see. Overigens zijn we nog altijd even gelukkig. We hebben allebei nogal opgewekte humeuren. Heel wat anders dan Frans en Jeanne die altijd in de put zijn om het een of ander. Ze werken elkaar er in. Gisteren hadden we een afscheidsparty in de mess bij Herman van de tandarts die wegging. Het was erg gezellig en er waren verschrikkelijk veel lekkere dingen zodat mijn buik bijkans op springen stond. Met oudjaar zijn we met Hans en Babs in Pladjoe gaan eten. Daarna bij ons thuis hebben we de avond uitgezeten. We hadden de radio van H en B wat erg gezellig was. Ik had een slaatje gemaakt à la bij ons thuis vroeger. Je weet wel. En deze week gaan we al inpakken. De koffers moeten verzegeld bij de douane etc. Dus dan gaan we het huis weer afbreken. Niettemin hebben we deze tijd gezellig gezeten. Wat echt miters was. De foto's van de bruiloft zijn nog steeds niet in ons bezit, wat duurt dat lang. O, ja vader, heb je de goede negatieven van die film van het Hospitaal al opgestuurd? Ze vragen er steeds om. De juiste vertrekdatum en schip weten we nog steeds niet. Lastig hoor.

Mijn verjaardag was erg gezellig maar we hebben het maar onder ons gehouden. Vanwege de ping ping. Jammer dat W en L niet zijn overgeweest. Zo saai voor jullie. Mocht Herman in Holland nog die sociale dienst te doen hebben, dan ga ik zolang bij jullie wonen omdat Herman dan toch moet reizen. Dan kan ik thuis de houdhouding doen. Die bloemen die die kapitein met die gekke hoed op in de armen houdt, waren van jullie. We hebben dat zo gedaan dat jullie het zelf goed konden zien. Ik geloof dat Helène ze ook in haar armen heeft. In Holland zal ik jullie wel zeggen wat en van wie we cadeaux gekregen hebben maar het zijn voor jullie toch allemaal onbekenden. Onze plannen zullen we jullie in Holland wel vertellen. We moeten zelf eerst de situatie aanzien. Ik stop nu maar weer. Heel veel groeten van ons beidjes en als altijd jullie Anneke

Palembang, 10 jan. '50

Lieve Ouders,

Eindelijk een definitief bericht. Wij zijn geboekt op de "Atlantis", die 2 febr. uit Priok vertrekt. Dus hier gaan we $\pm$ 20/1 weg. De kist is al ingepakt met al onze kostbaarheden en we zitten nu in een hele kale troep te kijken. Het is nog steeds niet zeker of ik bij Herman op de boot mag maar de "Atlantis" heeft hut accommodatie dus we hebben goede hoop. Het zal ons nog wel wat pijn kosten hier weg te gaan, maar ja, eens moet het gebeuren. Jeanne vindt het erg jammer dat we weggaan. Het begon net wat te wennen. We hebben al jurken geruild maar nu wacht ik alleen of Herman het goed vindt. Die is zo moeilijk. Hij heeft bepaalde voorliefdes en antipathieën. Hij is stapelgek op één jurk en die kan ik wel iedere dag aantrekken als het aan hem lag. En Fans is al net zo. Financieel redden we ons uitstekend en we hebben nu ook nog wat geld apart om cadeautjes voor jullie te kopen. Maar het kan niet zo reuze kostbaar worden hoor! Ik zal in Batavia een kleed zoals moeder bedoelt zien te kopen. Jullie moeten ons nu niet meer naar Palembang schrijven maar a/b ms. "Atlantis". We zullen jullie wel op de hoogte houden met de gang van zaken. Heb je al plannen gemaakt wat jullie doen zullen bij aankomst? We hebben de trouwfoto's gekregen. Heel aardig. Ik kreeg voor mijn verjaardag van Hermans moeder een zilveren mosterd en zoutlepeltje, heel mooi bewerkt. Aardig hè? Dat zat bij de foto's in. De negatieven van het Hospitaal heb ik ook ontvangen. Die film heb ik aan Frans gegeven. Ook de brief. Hebben jullie die andere films al afgedraaid van het trouwen? Gisteren is hier een vreselijk ongeluk gebeurd. Jeep geslipt, één V.K. meisje dood, een officier uit Hermans mess zeer zwaar gewond, is nog niet bij kennis, het andere meisje die ik ook heel goed ken (het meisje van die Harry) ook zwaar gewond. De officier die reed had niets maar is inmiddels door de MP ingerekend. Waarschijnlijk zijn schuld. Erg sneu. Dag hoor. Tot volgende week. Herman en Anneke

Palembang, 13 jan. '50

Hebben Riek + man + kinderen nu al een ander huis? Kunnen wij er anders nog wel bij?

Lieve Ouders,

Ziehier de laatste definitieve berichten. A.s. zaterdag (21-1) gaan we met de "Reijnst" (KPM) naar Batavia (2 dagen). 2 febr. gaan we (althans Herman) met de "Atlantis" naar Holland. In Batavia zullen we uitmaken of ik al of niet op die boot gepost word. Dat horen jullie dus nog. Nu zijn dus 3 gevallen mogelijk, ik zal ze allemaal noemen:

Herman en ik gaan samen. Jullie en Hermans vader en moeder halen ons per auto af in Amsterdam. Willy zullen we opgeven als debarcatieadres. We gaan samen naar Oosterbeek. Herman gaat 's avonds naar Steenwijk door, ik blijf bij jullie.

Herman komt het eerste. Hij gaat naar Steenwijk in zijn eentje. Haalt mij dan in Amsterdam van boord (+ jullie ook natuurlijk) en we gaan samen naar Oosterbeek en blijven daar logeren.

Ik kom eerst. Vader en eventueel dus moeder en Wim halen mij in Amsterdam af. Gaan naar Oosterbeek. Dit is de beste oplossing.

Jullie horen nog wel hoe het verder met ons gaat. Telegram wordt verstuurd aan boord naar Oosterbeek en Steenwijk over aankomst, code, datum en uur.

Die f 1500,- die op mijn naam is overgeboekt is niet van mij maar die heb ik voor een van de doktoren die naar Holland is gegaan op mijn naam (ik mag nl. f 1000,- overboeken naar Holland) laten overschrijven naar Holland. De doktoren verdienen hier nl. als water en kunnen maar een bepaald bedrag naar Holland overmaken. Daarom vragen ze iedereen die geld mag overmaken en het niet heeft of ze het voor hun willen doen. Dus dat geld moet ik in Holland weer overschrijven naar zijn rekening. Ja een kruik etc. zal ik wel nodig hebben in Holland, tenminste als ik alleen ben anders is Herman wel een levend kachelkje voor me. Hij treedt er nu soms al voor op als het 's avonds hier koud is. Als het nl. geregend heeft kan het nog wel eens koud zijn. Meer nieuws is er niet te vermelden. Volgende week schrijf ik nog wel weer een brief. Dat is dan de laatste uit Palembang. Die Willy is ook een mooie. Vroeger was kinderen uit den bozen en nu produceert ze er drie in drie jaar! 't Lijkt wel een wedstrijd. Dag hoor, hartelijke groeten van Herman en Annie

Hoofdstuk VI Terug naar Holland

a.b. "Reijnst"

21 jan. '50

Beste Ouders,

Anneke heeft vanmorgen al 'n brief aan U geschreven, ik heb juist naar Steenwijk geschreven en nu naar U. Wij zitten samen aan boord van 'n KPM-er, heel knus en gezellig met 'n hut 1^e klas. 't Is alleen jammer dat die reis maar twee dagen duurt. Anneke zit vlak bij me te lezen aan dek en we genieten volop 'n soort verlate huwelijksreis en hoewel het nog steeds niet definitief is, rekenen we er toch al wel op dat we ook samen op de "Atlantis" komen. Dat zullen ze z.s.m. schrijven. We vertrekken 1 februari uit Batavia en zullen eveneens z.s.m. precies de dag van aankomst seinen. Deze tien dagen in Batavia moeten er nog allerlei formaliteiten vervuld worden. Ik heb naast Anneke ook nog $\pm$ 200 soldaten bij mij en daar komt nog wel wat voor kijken, voordat alles gereed is voor inscheping. Nu heb ik het volgende reeds aan mijn ouders geschreven: wij seinen z.s.m. of we al of niet samen reizen, de datum van aankomst en de haven waar we aankomen. Nu is de gang van zaken als volgt: De ontscheping begint 's morgens om negen uur. Allereerst gaan van boord de mensen die het verst weg wonen. Wij geven op 'n adres in Amsterdam of Rotterdam (al naar gelang we aankomen) en worden dien ten gevolge het laatst ontscheept. Dit zal zijn $\pm$ half twaalf. U kunt dus 's morgens nog gemakkelijk uit Oosterbeek vertrekken. 't Enige wat U in A'dam of R'dam zult moeten uitzoeken, is de haven waar het schip aankomt. Wanneer U dus aan de uitgang van dat havencomplex zoudt wachten (wat ik ook naar Steenwijk geschreven heb) kunnen we elkaar niet mislopen. En daarna kunnen we verder zien. Veel bagage hebben we niet. Een grote kist is al onderweg en wordt automatisch thuis bezorgd. Wat wij bij ons hebben zijn drie koffers + 'n plunjezak, wat we gemakkelijk in de auto's kunnen bergen. Ik geloof wel dat dit 'n goede regeling is. Mochten we niet samen reizen dan schrijven we zo gauw mogelijk 'n andere regeling, die U dan wel tijdig krijgt. Ons adres is na ontvangst van deze brief hetzelfde doch i.p.v. vpk Palembang moet komen: a.b. ms "Atlantis" en in de kranten staat geregeld tot wanneer U post kunt verzenden. Met Anneke gaat het erg goed. Ze eet flink, vanmorgen heeft ze geweldig ontbeten (voor haar doen dan) en nu (half twaalf) rammelt ze alweer van de honger. Gisteren bij ons vertrek uit Palembang was het erg leuk met afscheid nemen van allemaal vrienden en kennissen en 't deed ons toch wel 'n beetje toen de boot weg begon te varen. Ik zal eindigen. Vele hartelijke groeten ook van Anneke en 'n spoedig ziens in Holland, Herman

Palambang, Batavia

a.b. Reijnst, 22 jan. '50

Lieve Ouders,

Zoals je ziet, we zitten al op zee. Gisteren om 6 uur n.m. uit Palembang vertrokken. Dat afscheid was bepaald enerverend. Gisterenmorgen moest Herman om half 9 al weg omdat hij als Commandant nog een massa moest doen bovendien is hij COT aan boord (=

commandant transport of zoiets) en heeft het druk gehad. Ons huis bleef zo kaal toen ik alles ingepakt had en alleen achter bleef. Brr. echt unheimisch. Ik ben bij Jeanne en Frans gebleven tot 4 uur en toen ben ik ook aan boord gegaan. Er waren massa's mensen om afscheid te komen nemen. Ik heb heel wat handen gedrukt. Herman zag ik weinig want die had het druk met de troep. Om 6 uur vertrokken we. Ik had zo wel weer terug willen wandelen met Herman natuurlijk. We hadden er zoveel goede bekenden. Gelukkig komen Hans en Babs in augustus, dat is leuk. Herman en ik hebben het wel eens over Curaçao. Dat lijkt ons aardig toe, maar we zullen zien. We hebben nu echt een huwelijksreis hoor. Samen een 1^e klas hut. Vreselijk knus met van die grappige bedden, heel smal. Het eten is hier fantastisch goed. Zelfs roomboter!!!! Nooit meer geproefd. Op het ogenblik zit ik in de eetzaal te pennen. Herman doet weer dienst. Hij is beneden bij de troep die in het ruim vertoeft. Het zijn $\pm$ 200 man dus je kunt je voorstellen wat een drukte dat is. Een grote luidspreker stond te schetteren natuurlijk aan de kade en er voeren een stel landingsvaartuigen van de vaartuigendienst langs ten afscheidsgroet. We gaan nu een nieuw leven weer tegemoet. Het lijkt me straks zwaar Indië vaarwel te moeten zeggen. Maar eerst nog 10 dagen in Batavia. We zitten dan waarschijnlijk niet bij elkaar. Herman moet nl. bij die troepen blijven en ik kan daar niet bij dus ik ga naar het Hospitaal onderdak. En dan nog al die instanties die je af moet. 1 Februari (niet 2) vertrekken we uit Batavia. We hebben goede hoop dat we samen op de boot komen. Enfin, dat schrijf ik jullie wel zo gauw ik iets weet hoor! We hebben hier wel een gezellig stel aan boord o.a. Dr. de Jong, de garnizoensarts die met zijn gezin naar Holland gaat. Ik zat net te piekeren toen lag ineens de hand van Herman op de brief. Hij gaat nu naar de hut, papieren in orde maken, maar dan ga ik ook maar want ik heb al in een uur geen kusje gehad, dus dat moet ik even inhalen. Herman zegt dat ik een echte vrijpot ben. Maar hij vindt het wel leuk hoor! Dàg tot volgende keer. Herman en Anneke

Partir c'est mourir un peu

Batavia, 26 jan. '50

Lieve Ouders,

Nu we dan alles definitief weten zal ik even alles schrijven. Zaterdagmorgen zijn we in Priok aangekomen. Met het vervoer van Herman ben ik hier naar Zusterhuis "Tuin Du Bois" gebracht. Herman zit hier $\pm$ 25 km vandaan in een kamp genaamd "Pandjing Oost". Hij moet bij de compie blijven. Wel ongezellig hoor! Hij heeft het razend druk met allerlei afwikkelingen en ook met mijn bagage er nog bij. Enfin, alles is nu in orde. Ik ben geboekt ook op de "Atlantis" en ga dus met Herman mee. Herman heeft als Commandant een jeep wat een geweldig voordeel is want niemand heeft haast vervoer. 's Avonds kunnen we dan ook uit. Dure liefhebberij hoor! Lam dat we nergens een rustig plekje hebben dus we zoeken het maar in een restaurant of een gezellige bar. Ik moet nu alleen nog cadeautjes kopen en dan ben ik klaar. Die Chinese kleedjes die jij bedoelt kosten f 200, - Dus niet te betalen. Ik zal wel iets anders moois kopen hoor! Ik zal blij zijn als deze week voorbij is. Ellendig en ongezellig zo. Herman werkt zich te poeier zodat hij 's avonds doodmoe is en hij heeft zijn hoofd toch maar bij die mannetjes. Ik ben zelf ook al versuft van die drukte hier en ik doe bijna niets. 1 Februari varen we dus af. Houden jullie je dus aan onze afspraak? $\pm$ half 12 bij de uitgang van de haven. Wij seinen wel wanneer we aankomen in Amsterdam. Allemaal demobilisanten. Nog maar een week en we varen. Ik zal blij zijn als we uit Batavia zijn. Ik heb het altijd een rotstad gevonden. Vooral als je zo van de buitengewesten komt zoals wij. Aan boord schrijf ik wel weer of anders van hier uit nog wel een brief. Dàg hoor, tot ziens. Herman en Anneke

Batavia, 4 feb. '50

Lieve Ouders,

Jullie dachten natuurlijk dat we al lang en breed op de boot zaten. Nu dat hadden we dan maar gedroomd. Als alles goed gaat starten we maandag 6-2. De boot had pech en lag in Soerabaja. Ik zal blij zijn als we eenmaal aan boord zitten. Bijna was er weer een kink in de kabel gekomen. Herman kreeg nl. een telegram (veel te laat) dat we in het kader van gezinshereniging in Palembang moesten wachten tot maart om daarna gezamenlijk ter repatriëren. Hij heeft zich dus weer een ongeluk moet sjouwen om dat omgedaan te maken. Gelukkig is het nu voor elkaar en mogen we dus op de "Atlantis" blijven. Dat heb je met die instanties die allemaal tegen elkaar in werken. Als alles dus goed gaat komen we $\pm$ 8 mrt. In Holland. De boot doet er 30 dagen over. Ik had gehoopt voor moeders verjaardag thuis te zijn maar dat is niet zo. Gisteren zijn we bij een ouder slaapie van Herman officersopleiding op bezoek geweest. Die is hier ook getrouwd. Het was erg gezellig. Overigens is dit maar een raar leven voor getrouwde mensen. Van 6-9 zien Herman en ik elkaar en 's morgens even. Met het oog op de gespannen toestand hier is 10 uur al avondklok. Jongens, ik stop, er zijn nog minstens 6 brieven te schrijven na deze dus jullie snappen wel dat het geen eindeloze verhalen kunnen worden. Zonder tegenbericht gaan we dus maandag varen. Aan boord schrijf ik wel weer. Herman en Anneke

Beste Ouders,

We zijn al weer 'n paar dagen verder, sinds Anneke de laatste brief heeft geschreven. Toch zullen de beide brieven U gelijktijdig bereiken want voor Port Saïd kunnen we de brieven niet posten. Gisterenmorgen kwamen we in Colombo aan, al heel vroeg. 't Was erg leuk op de kade, druk en in de loop van de morgen kwamen er nog 'n paar grote boten langs zij zodat er genoeg te kijken viel. We hebben nog 'n paar foto's kunnen maken maar nu is 't toestel kapot. We zullen proberen het alsnog hier te laten maken want het zou jammer zijn wanneer we niet meer foto's kunnen maken. Het is altijd zo leuk voor later. Anneke maakt het goed hoewel ze doorlopend last van haar maag heeft. En ze is doodsbang dat ze nog eens zeeziek zal worden. Maar wanneer het weer zo blijft is er geen kans op want het is elke dag opnieuw weer het mooiste weer. Op het ogenblik is Anneke de was aan het doen en daarna nog wat strijken. Ja, ze begint 'n echte huisvrouw te worden hoor! We hebben het trouwens erg gezellig aan boord. Erg leuke hut met z'n tweeën waar we nog 'n foto van gemaakt hebben. 't is alleen maar de vraag of het gelukt is. Ook de soldaten hebben 'n leuk leven aan boord, worden bediend, hebben allemaal hutaccommodatie etc. Er wordt veel gedaan als bioscoopvoorstellingen, kaart wedstrijden etc. Ze voelen zich echt weer 'n beetje mens worden na 3 jaar rimboeleven. Wat betreft de datum van aankomst: dat zal vermoedelijk 6 of 7 maart zijn. De ontscheping begint 's morgens om 9 uur en daar wij Amsterdam opgegeven hebben als debarcatieadres, zullen wij pas het laatst debarceren. Vermoedelijk $\pm$ 11 uur. Wanneer U ons dus aan de uitgang afhaalt lopen we elkaar niet mis. De juiste datum van aankomst en ontscheping zullen wij nog tijdig telegraferen. a.s. Zondag komen we in Aden aan, nog vijf dagen later te Port Saïd en dan de laatste etappe. Na Port Saïd trekken we onze winterkleding aan, dus kunnen we alvast wat wennen aan de kou. We horen hier elke dag het weerbericht van Holland en 't is voor ons nog maar moeilijk om in te denken dat wij er straks zelf in zitten. 't Is te hopen dat de dag van aankomst niet zo koud is, maar dat moeten we maar afwachten. En nu zal ik Anneke weer eens halen want er wordt limonade geserveerd en daar is ze gek op. Ze zal voor Port Saïd zelf nog 'n brief schrijven en dan hopen we in Port Saïd zelf nog wat post te ontvangen van U en Steenwijk en tot slot dan maar tot spoedig ziens en de hartelijke groeten van Anneke en mij.

Aan boord

A/b. SS "Atlantis" 19 feb. '50

Lieve Ouders,

We zitten al weer 4 dagen op de boot. Zondag komen we in Colombo aan. We hebben een reusachtig aardige hut samen. Het is een heel aardige schuit, behoorlijk luxe, alleen vrij oud nl. van 1913. Maar alles is uitstekend. De soldaten zijn helemaal 100% tevreden. Ze hebben zelfs allemaal hutten (6 persoons) en we worden hier bediend door stewards. Weer eens heel wat anders dan al die zwarte bedienden. Het is alleen lastig van Maleis in Engels over te schakelen en ik haspel nog wel eens mijn Maleis door het Engels hier. Gisteravond hebben we film gehad. Er wordt hier veel gedaan. Ping-pong en bridge wedstrijden, lezingen, film, cantines waar je van alles kunt krijgen. Een grote luidspreker brult de verschillende mededelingen (zoals opstaan -½ 7- etc. etc.) over de dekken. De maaltijden zijn in twee ploegen. Wij zitten in de tweede ploeg 8.45 ontbijt, 1- lunch, 7 – diner. Het Engelse eten is wel raar. Op je nuchtere maag aardappelpuree en gebakken niertjes bv. is voor mijn maag een beetje moeilijk te verstouwen. Ik heb wel een beetje minder prettig gevoel in dat orgaan, zoals immer. Mijn maag is nu eenmaal nogal raar maar zeeziek ben ik ook nog niet. Op het ogenblik zitten we in de serre van de officierslounge te schrijven. Herman zit tegenover me ook te schrijven. Ik kijk uit over de zee. We zitten hier op het hoogste dek en we hebben dus een mooi uitzicht over de zee. Hij is nu heel mooi blauw. De lucht is dan ook helder en zonnig. Gisteren was het donker weer en dan is de zee donkerblauw. Al die kleuren zijn erg leuk. Er zitten hier een stuk of 15 gezinnen aan boord, verder 2 compie Aat (15 en 16) 1 compie Huzaren van Boreel en nog een stel losse militairen van Subst. K.L.). Sommige militairen hebben hier Indische vrouwtjes bij zich. Die zullen straks in Holland wel spijt hebben van die Adu sè (och, zeg) schepseltjes die ze getrouwd hebben. Het schrijven gaat nogal moeilijk hier. De boot stampst nogal. 't Is nog behoorlijk heet hier. We zitten dan ook nog volop in de tropen. Gisterennacht zijn we de evenaar gepasseerd. Zeg, jullie willen er toch wel voor zorgen dat er geen volkstammen mensen zitten te wachten als we thuiskomen. We willen alleen jullie zien hoor. Je hoort van die afschrikwekkende voorbeelden van mensen die met muziek en weet ik wat voor poeha ontvangen worden. Wij zijn in staat om in de kelder te gaan zitten. Herman zegt dat jullie maar moeten zorgen ± half 11 bij de uitgang van de haven te wachten en als jullie dan ± 12 uur of 1 uur nog niets hebben gezien, ga dan maar naar Willy Hartog. Wij wachten ook op jullie en duurt het te lang of zo dan gaan we ook naar Willy. Dus we overnachten thuis bij jullie en gaan dan de volgende dag naar Steenwijk. Ik kom dan wel gauw weer terug hoor. Herman denkt dat hij nog wel een paar maanden moet doordienen als compies commandant. Het is natuurlijk niet zeker waar hij komt te zitten maar dan zien we wel weer. Ik stop. Jullie krijgen vanuit Aden weer een brief en dan weer vanuit Port Saïd. Daarna niet meer. Tot over 4 weken. Als altijd jullie Herman en Anneke.

A/b. SS "Atlantis" 20 feb. '50

Lieve Ouders,

Dit is de laatste brief die ik schrijf. Over 3 dagen gaat deze brief in Port Saïd van boord. Het leven gaat hier nog steeds rustig zijn gang. Ik heb nogal last van zeeziekte gehad. Herman zegt dat dat alleen komt van de angst dat ik het zal worden, maar dat is toch niet helemaal zo. Ik zit nu in de lounge te schrijven. Herman naast me op de bank zit bedolven onder twee kinderen die hem aan zijn neus willen trekken. Gisten hebben we

een dag in Aden gelegen. We kwamen 's morgens $\pm$ 5 uur aan. Het was toen een sprookjesachtig gezicht, maar al naar het lichter werd viel het erg tegen. Ik was blij met een dag zo gezond als een vis te zijn. Herman is de kinderen kwijt en zegt nu dat hij veel van me houdt (hetgeen geen nieuws is). Het eten hier aan boord bevalt me nog steeds helemaal niet. Niets voor een wankele maag. Ik zie steeds visioenen van beschuiten met rookvlees en met kaas (beschuiten heb ik nooit meer gezien) en van dat zoete roggebrood en krentenbollen, krommetjes, van die lange beschuitjes van Kluiven en Arnhemse meisjes. Herman praat over zure en zoute haring en gebakken aardappelen met sla en biefstuk. Allemaal dingen die we nooit meer gezien hebben. O, ja en goudrenetten en gestoofde peertjes en appelmoes. Laatst droomde ik dat ik alles aan het inkopen was. Je droomt hier verschrikkelijk aan boord. Herman zowel als ik zelf. Komt denk ik door dat geraas van die machines. Herman heeft al wat cigarettten gekocht aan boord. Je kunt ze ook in Aden en Port Saïd kopen maar je wordt geweldig afgezet. Gisteren hadden we nogal een strop in Aden toen het bleek dat een heleboel van die doosjes gevuld waren met brood of papier. Zielig voor die jongens want ze hebben allemaal zo weinig geld. Wij krijgen ook maar f 30,- boordgeld en 1 pond st. Dat is helemaal niet veel. Het is nog steeds behoorlijk warm. We zitten hier dan ook in de Rode zee die de naam heeft warm te zijn. Gisteren in Aden ben ik nogal verbrand. Iedereen ziet er dan ook erg gezond uit aan boord. Ik maak nu een eind aan deze brief. Misschien zijn wij er nog eerder dan de brief. Alleen in Port Saïd kan post van boord. Niet in Aden en niet in Colombo. Tot ziens dus in Holland. Jullie Herman en Anneke

STAATSBEDRIJF DER POSTERIJEN, TELEGRAFIE EN TELEFONIE

SCHEVENINGEN RADIO

KUSTSTATION VOOR RADIOTELEGRAFIE · GEVESTIGD TE IJMUIDEN

SLT NR. 85598 AFLEVEREN

LACKAMP

EMMASTRAAT 54

OOSTERBEEK

RADIOBRIEFTELEGRAM (SLT)

AANGEBODEN AAN BOORD VAN HET MS/SS	ONTVANGEN TE IJMUIDEN RADIO
(WOORDENTAL, DATUM, TIJD)	(DATUM, TIJD)
ATLANTIS/GLTM 24 4' 3	1729

HARTELIJK GEFELICITEERD MET VERJAARDAG ONTSCHEPEN DINSDAG MORGEN TE

AMSTERDAM JAVAKADE OF SUMATRAKADE ZEND BERICHT DOOR AAN STEENWIJK ANNEKE

HERMAN

CG

RADIOTELEGRAMMEN VIA SCHEVENINGEN RADIO VAN EN NAAR NEDERLANDSE EN BUITENLANDSE
SCHEPEN OP VRIJWEL ALLE WERELDZEEN · INLICHTINGEN AAN DE TELEGRAAFKANTOREN

Z.O.Z.

weer terug in Nederland

IDER PTT

⚡

STAATSBEDRIJF DER PTT

⚡

VERKORTINGEN VOOR BETAALDE DIENSTAANWIJZINGEN

RPx = Antwoord betaald	PC = Kennisgeving Ont-	GP = Poste Restante
x (bedrag)	vangst	MP = Eigenhandig
XP = Bode betaald	TC = Collationnering	LX = Geluktelegram
	TR = Telegraaf Restant	

NOTA DE PTT VERGOEDT GEEN SCHADE, VEROOorzaakt DOOR HET IN HET ONGEREDE
RAKEN, DE VERMIKING OF DE VERTRAGING IN DE OVERKOMST VAN EEN TELEGRAM

TELEGRAM

(a) AANGENOMEN TE (b) ONTVANGEN TE	TELEGRAM NUMMER	AANTAL WOORDEN	DATUM EN TIJD VAN (a) AANNEMING, (b) ONTVANGST	DIENST- BIJVOEGSELS	OPGENOMEN DOOR
a <i>Sneek</i>	<i>485</i>	<i>0</i>	a <i>23/1</i> 195 <i>1</i> <i>19.50</i>		
b OOSTERBEEK			b 195 <i>2.00</i>		
<i>jeslaagd. brief volgt</i> <i>Herman</i>					

An Lackamp is 25 jaar oud wanneer ze in 1946 met het Rode Kruis vertrekt naar Nederlands-Indië om daar als medisch analiste te gaan werken. Bijna vier jaar werkte ze daar in diverse laboratoria onder vaak primitieve omstandigheden.

In Palembang ontmoet An de liefde van haar leven, Herman Kalthoff die als oorlogsvrijwilliger op Java en later op Sumatra gelegerd is. Na de politionele acties in 1948 en 1949 gevolgd door de soevereiniteitsoverdracht keren ze in 1950 getrouwd definitief terug naar Nederland.

In 2007 krijgen de vier dochters uit de nalatenschap van hun ouders 250 brieven in handen die An tijdens haar verblijf in Indonesië schreef aan haar ouders.

Ze schrijft op een ongedwongen, onbevangen, soms humoristische en vaak kritische wijze over haar leven op Java, Bali en Sumatra. De brieven gaan over haar werk, haar leven met de soldaten in oorlogstijd, over haar onzekerheden, maar vooral ook over haar permanente liefde voor het land waarover ze schrijft: *“Nederland is dan wel mijn vaderland maar Indië is mijn moederland geworden”*.

